

Muhammed el-Gazali

TEMATSKI

TEFSIR
KUR'ANA

TEMATSKI TEFSIR KUR'ANA

Muhammed el-Gazali
Tematski tefsir Kur'ana

Naslov izvornika:
Naḥw tafsir mawdu'ī li suwar al-Qur'ān al-Karīm

Drugo izdanje na bosanskom jeziku. Copyright © 2018 Centar za napredne studije

Sva izdavačka i autorska prava zadržana! Nijedan dio ove knjige ne može biti iznova objavljen, u bilo kojem obliku i na bilo koji način, uključujući fotokopiranje, bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača, osim u svrhe kritičkih članaka i stručnih prikaza u kojima je dozvoljeno navoditi kraće odlomke. Također nije dozvoljeno pohranjivanje u elektronske baze podataka i objavljivanje djela na internetu od strane trećih lica.

S ARAPSKOG PREVELI: Džemaludin Latić i Zahid Mujkanović

IZDAVAČI: Centar za napredne studije, Sarajevo

El-Kelimeh, Novi Pazar

LEKTORI: Džemaludin Latić i Mahmut Suljović

RECENZENTI: Enes Karić, Muharem Omerdić i Enver Gicić

DTP: Senad Redžepović

NASLOVNA STRANA: Ifet Aličković

TIRAŽ: 1500

ŠTAMPA: Amos Graf d.o.o., Sarajevo

Sarajevo, 2018.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-254

AL-Ghazzālī, Mohammed

Tematski tefsir Kur'ana / Muhammed el-Gazali ; [s arapskog preveli Džemaludin Latić, Zahid Mujkanović]. - Sarajevo :
Centar za napredne studije, 2018. - 749 str. ; 24 cm

Prijevod djela: *Naḥw tafsir mawdu'ī li suwar al-Qur'ān al-Karīm*. - Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-022-88-3

COBISS.BH-ID 26746118

Muhammed el-Gazali

TEMATSKI TEFSIR KUR'ANA

S arapskog preveli:
Džemaludin Latić i
Zahid Mujkanović

Sarajevo, 2018.

Ova knjiga objavljena je uz podršku
Međunarodnog instituta za islamsku misao (IIIT).

RECENZIJA

TEMATSKI TEFSIR KUR'ANA

OD ŠEJHA MUHAMMEDA EL-GAZALIJA

Ukazano mi je povjerenje da pregledam i dam recenziju na djelo Šejha Muhammeda el-Gazalija pod naslovom na bosanskom jeziku: *Tematski tefsir Kur'ana* (izvorni naslov originala: *Nahwe tefsirin mevdu'iyin li suweril-Qur'anil-kerimi*) u prijevodu dr. Džemala Latića i Zahida ef. Mujkanovića. Materijal je obima 744 stranice. Na samom početku je uvod bosanskog izdanja iz pera prof. dr. Enesa Karića: „Šejh Muhammed el-Gazali - život, djelo i djelovanje“. Potom slijedi cjelovit prijevod djela na bosanskome jeziku i na kraju osvrt dr. Džemala Latića: „Novi način u tumačenju Kur'ani-kerima“.

Zadivljujući je metod tumačenja Kur'ani-kerima od Šejha Muhammeda el-Gazalija. Ovo djelo je napisao i kao svoj emanet ostavio svojoj i narednim generacijama. Za nas ima posebno značenje to što je *Tematski tefsir Kur'ana* doživio svoje prevođenje i na bosanski jezik.

Kada sam Šejha Muhammeda el-Gazalija prvi put vidio svojim očima u Kairu 1991. Godine na jednom međunarodnom naučnom skupu, osjetio sam da je on baš onakav kakvim sam ga zamišljao. Bio je u društvu Bintuš-Šatii, čuvene alime i autorice brojnih islamskih djela. Ja sam bio u društvu rahmetli Jakuba ef. Selimoskog, tadašnjeg reisul-uleme i rahmetli Sabri ef. Kočija, tadašnjeg albanskog muftije. Otpočela su uvodna predavanja na tom naučnom skupu, a ja nisam stigao do Šejha el-Gazalija, pa sam ga stalno držao na oku da mi se ne bi izgubio.

O njemu mi je u više navrata pričao rahmetli prof. dr. Ahmed Smajlović. Na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu na svojim predavanjima pozivao se na njega u nekim tefsirsko-akaidskim pitanjima. Prenosio nam je svoje razgovore sa Šejhom i ukazivao na njegovu fleksibilnost

u tumačenju teških islamskih pitanja koja su izazivala kontroverze kod nemuslimanskih intelektualaca, pa i sekularista „modernista“ muslimana i tvrdokornih nedoučenih muslimana koji su svojim nerazumijevanjem dalekožnih kurʿanskih istina izazivali mnoge diskusije i štetu za islam. El-Gazali je sa ovom posljednjom grupom ljudi imao česte diskusije, a u svojim djelima je na brojnim mjestima ukazivao na štetnost njihove umišljene učenosti, navodne borbenosti za islam i nefleksibilnosti.

Prof. dr. Ahmed Smajlović je dvojici svojih studenata u završnoj godini na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu dao diplomske radove o Šejhu el-Gazaliju:

1. Seadu Seljubcu *Aqidetul-muslim* (Vjeronanje jednog muslimana) – prevod, obrada i valorizacija. Prijevod ovoga djela (bez obrade i valorizacije) je imao dva izdanja (u Tuzli 1995. i u Novom Pazaru);

2. Faruku Demiću *Hulukul-muslim* (Karakter muslimana) – prijevod, obrada i valorizacija. Demićeve rad nije kasnije objavljen jer je on vraćajući se iz Švicarske poginuo u saobraćajnoj nesreći, ali je ovo djelo kasnije preveo i objavio Fahrudin Smajlović (Sarajevo 2003).

Po završetku prve sesije predavanja prišao sam Šejhu el-Gazaliju, poljubio ga u ruku, predstavio mu se i kazao da izučavamo njegova djela u Bosni i da su već dva prevedena na bosanski jezik. Rekao mi je tom prilikom: „Čast mi je, vallahi, što čitate moje skromne knjige i molim Allaha da nagradi sve one koji ih uzmu u svoje ruke.“ Tada je zaplakao. Već je bio dulji red njegovih poštovalaca da ga pozdrave, tako da sam ustupio mjesto do njega drugima.

Koliko mi je poznato, osim navedene njegove dvije knjige, na bosanskom jeziku su objavljene još:

- *Obnovi svoj život* (šest izdanja);
- *Vjerovjesnikov sunnet između šerijatskih pravnika i znanstvenika hadisa*;
- *Briga i nada*;
- *Gorka istina*;
- *Ovo je naša vjera*.

U našoj islamskoj štampi prevedeno je i objavljeno više njegovih radova, među kojima su i dijelovi Tematskog tefsira Kur'ana.

Od velikog naučnog značaja je što je Šejh el-Gazali uspio napisati ovaj *Tematski tefsir Kur'ana* i dati svoje tumačenje svih kur'anskih sura. To su prevodioci maestralno odradili prenoseći značenje ove izvanredne knjige na bosanski jezik. U osnovi, ovo je sažeti tefsir u kome se El-Gazali osvrtao samo na ona pitanja i ajete koji su planirani koncepcijom ovoga njegov djela. Zato, ko želi imati sumarni uvid u razumijevanje Allahove knjige, treba pročitati El-Gazalijev *Tematski tefsir Kur'ana*.

Obilježje ovog tefsira, možda i najznačajnije, jeste tumačenje ajeta izazvanih stavovima ljudi i događajima u svijetu kojima je El-Gazali bio svjedok. On je, također, tumačenje jednih ajeta podupirao onima iz drugih sura, čime je ukazao na neprekinute niti kojima je povezan cijeli Kur'an. On prihvata ispravnim i najsigurnijim Kur'an tumačiti samim Kur'anom. Svi kura'nski ajeti objavljeni su iz jednog izvora. Kur'an je jedinstven govor u kojem jedni ajeti ne utiču na opće značenje nekog pitanja koje se razlučuje iz konkretnog ajeta ali u ukupnom njihovom razumijevanju dolazi se do zaključka o općem dojmu. Prema tome, čitav Kur'an je jedan govor Svemudroga Govornika, obraćanje koje je izrečeno Muhammedu, s.a.v.s., a svaki ajet može biti naznaka i tumač svih drugih ajeta. Ako se na prvi pogled čini da u značenju nekih ajeta postoji nejasnoća, upoređivanjem i razmatranjem drugih ajeta na istu temu ili sličnih njemu ona se otklanja. Šejh el-Gazali je u ovome bio izvanredan.

Gazalijev Tefsir je utemeljen na jasnoći i laskom razumijevanju. Da bi došao do potpune jasnoće ukazivao je na problem kojem je bio očevidac i izvlačio rješenje koje se nalazi u ajetu. On nije ajete prilagođavao uočenom problemu i to mu nije bio metod. Znao je da bi takvim prilagođavanjem ajeti u potpunosti izgubilo istinsko značenje, sam povod objavljivanja, pravi sadržaj i mogućnost vjerodostojnog tumačenja. To bi bilo nametanje nečijeg zaključka nad Kur'anom, a na tu zamku el-Gazali nije nasjeo. Ovakav pristup bi bio na tragu obezvrjeđivanja Kur'ana.

Karakteristika ovog Tematskog tefsira je brojnost rasprava na različite teme koje su proistekle iz ajeta na koje je autor pravio svoj osvrt. Svako pitanje on je zasebno razmatrao.

Na istoj osnovi iscrpno je raspravljao o pitanjima današnjice, o stanovištima, o doktrinama. Sve to je upoređivao sa islamskim zakonom i svemudročću kur'anskih nakana. Greške i ispravnosti, prigovori i odgovori, poricanje i dokazivanje svakog učenja i doktrine je rasvijetljeno i pojašnjeno. Na prigovore upućene islamskom zakonu od strane ideologija Istoka, Zapada i onih koji ne vjeruju a prodrle su islamsko okruženje, odgovorao je argumentima na najbolji način. Nije tvrdio da su muslimani savršeni i oštar je bio na njihove greške. Tvrdio je i dokazivao savršenstvo islama i univerzalnost kur'anske poruke. U tome je bio kao malo ko od islamskih učenjaka u njegovome vremenu.

Uopće rečeno, Kur'an je prihvatio kao orijentir, temeljnu i vjerodostojnu istinu, i u skladu sa ajetima:

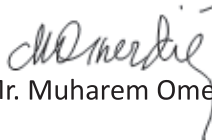
Kur'an je doista govor koji rastavlja istinu od neistine, lakrdija nikakva on nije. (Et-Tariq, 13-14)

Laž mu ne prilazi niti sprijeda niti sa zad, on je objava od Mudroga i hvale Dostojnog. (Fussilet, 41-42)

Cijenim važnim objavljivanje ovog vrijednog *Tematskog tefsira Kur'ana* i preporučujem da se to čim prije uradi. Prijevod smatram valjanim a prevodioce kompetentnim da urade ovaj odgovorni i veliki posao.

Sarajevo, 13.06.2013.

Recenzent,

Mr. Muharem Omerdić

Dr. Enes Karić

ŠEJH MUHAMMED EL-GAZALI

(život, djelo i djelovanje)

Život

Šejh Muhammed el-Gazali rođen je 22. septembra 1917. g. u Egiptu, u provinciji Buhajra. Pravo mu je prezime Es-Suka, dok mu je primenak "El-Gazali" dao njegov otac u znak sjećanja na slavnog Ebu Hamida el-Gazalija (1058-1111). Otac je ovim priimenkom po slavnom prethodniku odao sinu priznanje za marljiv i talentiran rad.

Šejh Muhammed el-Gazali za mladosti je studirao na El-Azharu, na Fakultetu za teološke studije (*Kullijetu Usulid-din*), koji je završio 1941. g. Na El-Azharu je nastavio studirati postdiplomske studije tokom naredne četiri godine i sa velikim uspjehom stekao titulu 'alima (*šehadah 'alimijjah*), koja je u rangu doktorata iz islamskih nauka.

Radio je potom kao imam u džamiji Atabah, a svoju nastavničku univerzitetsku karijeru započeo je na El-Azharu. Bio je član pokreta i društva Muslimanske braće (*El-Ihvanul-muslimin*), pridržavao se njihovih programskih ideja u njihovoj umjerenoj artikulaciji. Zauzimao je značajne vjerske i akademske položaje u brojnim arapskim i islamskim zemljama. Godine 1987. biran je za člana Vrhovnog savjeta za islamske poslove u Egiptu. U egipatskom Ministarstvu za vakufe radio je kao inspektor za džamije. Nekoje vrijeme u ovom ministarstvu bio i podsekretar. Osim njegove profesorske karijere na Univerzitetu El-Azhar u Kairu proveo je nekoliko godina u Alžiru kao profesor na Amir 'Abdulka-dir univerzitetu (gdje je bio pročelnik nastavničkog zbora).

Boravio je i predavao na univerzitetima u Saudijskoj Arabiji (Univerzitet Ummul-Qura), Jordanu, Maleziji, Kataru i brojnim drugim muslimanskim zemljama.

Za svoje djelovanje i za brojna djela koja je napisao dobio je mnoge nagrade i visoka priznanja. Među njima su najpoznatije Nagrada Kralja

Fejsala za doprinos islamu i Medalja Prvog Reda Republike Egipat (1989.) za svoja pisana djela.

Umro je 9. marta 1996. g. u mjestu Dženadirijja kod Rijada, Saudijska Arabija. Ukopan je u mezarju kod Poslanikove džamije Medini, po vlastitoj želji.

Djela

Prema raspoloživim izvorima, šejh Muhammed El-Gazali napisao je više od šezdeset knjiga o islamu. Ovdje navodimo naslove nekih njegovih knjiga.

- 1) Islam i ekonomska situacija,
- 2) Islam i socijalistički metodi,
- 3) Islam i političko ugnjetavanje,
- 4) Pogrešno predstavljanje islama od strane komunista i kapitalista,
- 5) Ustav kulturnog jedinstva među muslimanima,
- 6) Stotinu pitanja o islamu,
- 7) Tajna zaostalosti Arapa i muslimana,
- 8) Budućnost islama izvan njegove postojbine i kako o njoj razmišljamo,
- 9) Ljudska prava između učenja islama i proklamacija Ujedinjenih naroda,
- 10) Pogledi o Kuranu,
- 11) Odbrana islamskog vjerovanja od potvara orijentalista,
- 12) Stvarnost islamskog svijeta na početku XV hidžretskog,
- 13) Gorka istina,
- 14) Bit arapskog nacionalizma i mit arapske renesanse,
- 15) Tama sa Zapada,
- 16) Kako razumijevamo islam.

Temeljna karakteristika većine El-Gazalijevih rasprava, članaka, knjiga, predavanja, televizijskih i radijskih nastupa jeste angažiranost na području islamske savremenosti. El-Gazalijevo mišljenje je umnogome

mišljenje krize islamskog svijeta, njegove kulturne svladanosti, političke potištenosti, institucionalne rascjepkanosti, socijalne nestabilnosti. I premda je El-Gazali, kako rekosmo, mislilac krize i prevladavanja krize muslimanske savremenosti, krize koja često porađa radikalnu i ekstremnumisao, El-Gazali je mislilac umjerenog puta. O tome je napisao i djelo posvećeno radikalizmu i umjerenosti/toleranciji (*Et-te'assub we et-tesamuh*). Kao autentični mislilac arapske i muslimanske stvarnosti nakon neuspjeha arapske verzije nacionalizama i socijalizama, El-Gazali promišlja islam kao umjereni, srednji put izlaska iz krize. Mnogi su zapazili da je El-Gazalijevo mišljenje podsticajno, ono daje prednost razumu pred emocijama, uravnoteženom mišljenju pred slijepom perspektivom, znanju pred neznanjem, intelektualnoj strogoći pred indolencijom i neurednošću, toleranciji pred bigotrijom... Često je protumačeno da El-Gazalijevo mišljenje pridonosi "civilnom društvu" (*el-mudžtema' el-medeni*)¹, što je istaknuto prilikom dodjele nagrade i priznanja za njegov angažman na području islamskih studija (u Kuala Lumpuru 1995. g.), kad je rečeno daje El-Gazali zaslužan za oživljavanje "naslijeđa središnjih motiva islama". Među najvažnija djela Muhammeda el-Gazalija ubraja se "Tematsko tumačenje Kur'ana" (*Et-tefsir el-mewdu'ijj*), knjiga koju čitalac ima u rukama zahvaljujući predanom radu dr Džemaludina Latica i Zahid-ef. Mujkanovića. Izlazak ovog Latićevog i Mujkanovićevog prijevoda na bosanski jezik je značajan datum u našoj nauci tefsira. Praktički, po prvi put imamo u prijevodu jedno cjelovito djelo takve vrste.² Ono će približiti glavne teme Kur'ana ne samo studentima društvenih nauka kod nas već i akademskoj javnosti u našoj zemlji i našem susjedstvu.

Djelovanje

Muhammed el-Gazali je svoje djelovanje i mišljenje prilagodio nemirnoj društvenoj, političkoj, ekonomskoj i vjerskoj sceni u muslimanskom svijetu i njegovoj današnjici općenito. Veliki dio svoga angažmana

¹ U govoru koji je održao Anwar Ibrahim, predsjednik Međunarodnog islamskog univerziteta u Maleziji (22. avgusta 1995.), a u povodu dodjele nagrade ovog Univerziteta šejhu Muhammedu El-Gazaliju, istaknuto je da El-Gazali tumači islam izbjegavajući trivijalnosti i teme koje nemaju nikakva pozitivna učinka na prevazilaženje nepovoljnog statusa quo u muslimanskom svijetu.

² Ovo djelo je s arapskog preveo na engleski Ashur A. Shamis pod naslovom *A Thematic Commentary on The Quran*, izd. The International Institute of Islamic Thought, Herndon, 2000.

posvetio je nastojanju da svrati pažnju muslimanskih mislilaca, uleme, studenata i medija na mišljenje i promišljanje onih bitnih sadržaja u islamu danas. Stoga je djelovanje Muhammeda el-Gazalija kontekstualizirano savremenošću i njegovim temama i problemima.

Možda će na ovom mjestu jedna anegdota o Muhammedu el-Gazaliju pomoći da bolje shvatimo njegov angažman. Naime, El-Gazali je 1975. g. držao predavanje u Zahranu na tamošnjem Petroleum univerzitetu. Predavanje je bilo posvećeno temi Sunneta. Kad je došlo vrijeme za pitanja, jedan student je primijetio da šejh Muhammed el-Gazali drži predavanje o Sunnetu Božijeg Poslanika (a.s.), a sam ne prakticira Sunnet, jer, navodno, ne nosi bradu kakvu je nosio Poslanik! Ali, šejh Muhammed el-Gazali odbio je da ga upletu u takve trivijalne rasprave i kazao studentu: "Sinko, sjediš podalje i zato ne vidiš moju bradu. Ja imam bradu, egipatsku, malehnu!" Svi su tada prasnuli u smijeh.

Upravo su sva El-Gazalijeva djela napisana s ciljem pokazivanja muslimanskoj javnosti jedne metodologije "promišljanja bitnih tema u islamu". Dr Jusuf el-Karadavi, prijatelj i poznavalac djela i djelovanja šejha Muhammeda el-Gazalija napisao je mnoge tekstove o El-Gazaliju, kao i dosad najbolju monografiju o njemu.

El-Karadavi smatra da je šejh Muhammed el-Gazali pripadao onim savremenim muslimanskim pregaocima koji su nastojali ožviti razmišljanje o onom bitnom u islamu. U jednom svome predavanju posvećenom el-Gazaliju u povodu četvrte godišnjice njegove smrti,³ El-Karadavi veli daje pripadao onim intelektualcima koji:

- A) vrijeme posvećuju prije općem, a ne posebnom,
- B) daju prednost suštini a ne formi,
- C) prioritet daju temeljnim, a ne sporednim dužnostima,
- D) ne bave se pokuđenim na račun strogo zabranjenih stvari,
- E) ne posvećuju se malim na račun velikih grijeha,
- F) u proučavanju islamske tradicije oni se prioritarno ne bave stvarima oko kojih postoji prijemor već saglasnost.

Ovo je metodologija mislilaca islama iz kruga Muhammeda el-Gazalija, Jusufa El-Karadavija, Seida Ramadana El-Butija, Tarika Ramadana

³ To je zapravo jedna hutba koju je el-Karadavi održao 12. marta 1999. godine. Vidi šire www.qaradawi.net

i mnogih drugih današnjih angažiranih mislilaca islamske savremenosti. Šejh Muhammed el-Gazali je s tim ciljem pisao svoj tematski komentar Kur'ana. Danas mufessir (komentator Kur'ana) svojim komentiranjem mora Kur'an kontekstualizirati unutar mnogih aspekata i vidokruga svoje savremenosti. Vrijeme opširnosti klasičnih komentara Kur'ana je prošlo, jer je danas čitalac Kur'ana drugačiji, njegov horizont razumijevanja se stubokom promijenio i stoga mu komentator Kur'ana mora ići ususret sa onim komentarima Božije Riječi koji privlače a ne odbijaju, koji su sažeti a ne opširni, koji insistiraju na bitnom vjere, a ne na njenoj sporednosti. Ovo će djelo u prijevodu i redakciji dr. Džemaludina Latica i Zahid-ef. Mujkanovića pomoći da i mi u Bosni, Sandžaku i diljem svijeta gdje se čitaju knjige na bosanskom jeziku svoju vjeru kontekstualiziramo po metodologiji "olakšaj i nemoj otežavati", koju je tako moćno zagovarao merhum šejh Muhammed el-Gazali.

NAPOMENE

Izvorni naslov ovoga djela *Et-Tefsiru'l-mewdu'ijju li suweri'l-Qur'ani'l-kerimi* preveli smo kao: *Tematski tefsir kur'anskih sura*. Iako u izvornom naslovu djela postoji prijedlog *nahwe*, što znači *ka* ili, čak, *pokušaj* tematskog tefsira, izostavili smo ga zbog lakšeg razumijevanja u našem jeziku.

U prijevod nismo unijeli arapski tekst kur'anskih ajeta, ali naznačen je broj svakog ajeta pa će biti lahko doći do njega u Mushaf-i šerifu. Prijevodi ajeta su u kurzivu i u većini slučajeva odvojeni su od ostalog teksta.

Odlučili smo se za prijevod kur'anskih ajeta dr. Enesa Karića i unekoliko smo pravopisno izmijenili ovaj prijevod da bismo ujednačili tekst u cijelosti.

Kada su u pitanju hadisi Allahovog Poslanika, *sallellahu 'alejhi ve sellem*, donijeli smo arapski tekst svakog hadisa i dodali izvor koji ga bilježi, a u prijevodu ga odvojili i označili.

Zbog ekonomičnosti teksta u svakoj suri prvi put smo punim imenom označili *dželle šanuhu* i *salavat* Poslaniku, *sallellahu 'alejhi ve sellem*, a u nastavku smo koristili skraćenice: *dž.š.* i *s.a.v.s.* koje su kod nas uglavnom poznate. Uz imena ostalih poslanika koristili smo skraćenicu *a.s.* ('alejhisselam).

Prevodioci

TEMATSKI

TEFSIR

KUR'ANA

UVODNIK

Ovo je jedna nova studija o Kur'ani-kerimu. U nekim svojim ranijim spisima navodio sam primjere ovakvog istraživanja.

Svo vrijeme dok sam na radio na ovoj studiji pratio me je osjećaj da nisam uradio dovoljno

Osjećam se obaveznim da kažem da i sad, dok je završavam, osjećam kako sam bio kratak - zato što je Kur'an veći od onoga što je ovdje o njemu izloženo u ovom mome pokušaju, ali ja sam žarko želio da povećam razumijevanje Allahove, dželle šanuhu (Uzvišeno je Njegovo Biće) Knjige i da duboko proniknem u njezina značenja.

Govorio sam samom sebi: Moguće je da ovim načinom tumačenja, kojim se ranije nije služilo, otvorim jedna od vrata dobročinstva - jer čudesnost Kur'ana nema svoga kraja, niti mi tu njegovu čudesnu, zapanjujuću stranu možemo ikada dokraja doseći bez obzira koliko dugo trajali naši veliki naponi.

Cilj koji sam želio postići je da unaprijedim (ponudim) tematsko tumačenje (*tefsir mewduu'ijj*) svake sure u Slavnoj i Nedostižnoj Knjizi.

Et-Tefsiru'l-mewduu'ijj nije isto što i *et-tefsiru'l-mewd'ijj*! Ovaj drugi tefsir (tumačenje) bavi se ajetom ili grupom ajeta i objašnjava njegove ili njihove riječi, strukture i propise, a onaj prvi (*et-tefsiru'l-mewduu'ijj*) bavi se surom u cjelini i nastoji presnimiti "torzo" koji ona sadrži obrađujući je od početka do kraja i razotkrivajući skrivene veze koje je svu povezuju i to tako da njezin početak predstavlja uvod u njezin završetak, a njezin završetak potvrđuje njezin početak.

Ja sam se, koliko god sam mogao, koncentrirao na organsko jedinstvo (*wahdetu'l-mewdu'*) svake sure iako svaka od njih sadrži mnoštvo tema u sebi. Ovaj metod utemeljio je šejh Muhammed Abdullah Draz kada je obrađivao suru El-Bekare - najdužu suru u Kur'ani-kerimu - učinivši od nje jedan jedinstveni stručak koji je sačinjen od raznovrsnog i naslaganog cvijeća. Taj će metod prepoznati svako ko iščita njegovu studiju "En-Nebe'u'l-'azim - Vijest velika", taj - po mome

mišljenju - prvi tematski tefsir jedne kompletne sure.

Oni koji izučavaju Kur'an (*'ulema'u'l-Kur'an*) - to su prijemnici onog što im je Allah, dž.š., dao kao dar u razumijevanju Njegove Knjige, i to je - prije i poslije svega - iznimna blagodat svakome kome je Uzvišeni ukazao počast da tumači Njegovu Knjigu.

Ja sam - u svjetlu onoga što osjeća moja duša - došao do saznanja da muslimanima treba tefsir ove vrste. Kako? Pa ja se sa Kur'anom družim od svoga djetinjstva; u desetoj godini naučio sam ga napamet i nisam prestao da ga učim i izučavam sve do danas, a prevalio sam osamdesetu.

Međutim, meni je odmah postalo jasno da sam u stanju zahvatiti samo manji dio kur'anskih značenja i da moja duhovna moć ne može kročiti dalje od onih najbližih značenja i onog zvona ili odjeka kur'anskih rečenica i iskaza te sam počeo sebi govoriti: Moja je obaveza da najdublje razmišljam o Kur'anu, onako kako zahtijeva njegova veličanstvena pozicija! Morao sam zaroniti u dubine svakog ajeta kako bih dokučio njegove veze sa onim što mu prethodi i sa onim što dolazi poslije njega te da prepoznam kako je svaka sura kao cjelina unutar sebe čvrsto povezana i harmonična.

Zatim sam osjetio da moja odlučnost nema svoga pokrića. Uvjerio sam se u to i - stao! I - zamalo da stanem! Onda sam rekao sebi: Da pređem korak-dva na ovom putu bolje mi je nego da se već na prvoj stepenici predam nemoći!

Ali, Allah, dž.š., mi je ukazao pomoć i podario uspjeh; okuražio sam se i, evo, stigao do kraja.

Kur'ani-kerim je sažetak Objave koju je Allah, dž.š., spuštao već od prvih generacija, a onda mu je osigurao ono što će ga trajno sačuvati i zaštititi. Ni kod drevnih ni kod potonjih generacija ne nalazi se Knjiga koja bi u sebi sakupila one početne osnove, koja bi registrirala sahife i vjerodostojno sačuvala svaki harf, izuzme li se ovaj Kur'an, kome laž ne može prići ni sa jedne strane.

Ukoliko bi neko upitao: "A gdje je danas takva Božija Objava?", ne bi se moglo ukazati ni na što drugo osim na Kur'ani-kerim; jedino njegove riječi nikad ne mogu nestati niti presahnuti i samo Kur'an čuva čistu Istinu i ispravnu Uputu!

Ja ponovo podvlačim da je meni vrlo malo otkriveno; rijeka iz koje sam crpio preplavila je moje mogućnosti - a one su ograničene - , ali je ta rijeka davala snage mome potoku da ide dalje i dalje. *Ulu'l-elbab* - oni koji su oštroumni, koji svojim duhom "spoznaju" *gajb*, čulima nedokučivi svijet – podstaknuti su da idu do krajnjih vrhunaca u odgrtanju velova sa čudesnih tajni Kur'ana!

Odabirao sam one ajete koji se posebno ističu, a preostale sam ostavljao učaču/čitaocu Kur'ana da ih on spaja i uključuje u slične kontekste; to zato da bi se izbjegla preopširnost i razbacanost. Želio sam da budem jezgrovit, koncizan.

Također bih želio skrenuti pažnju da *et-tefsiru'l-mewduu'ijju* ne može biti nezavisan od one druge vrste tefsira, *et-tefsiru'l-mewdi'ijj-a*, nego je on samo njegovo upotpunjenje i jedan napor više.

Et-Tefsir el-mewdu'ijju ima i drugo značenje koje nisam tretirao, a to je slijeđenje jedinstvenog smisla diljem cijeloga Kur'ana, slijeđenje prostranstva toga smisla i njegovo sakupljanje u subližnjem kontekstu, i onda - na tome temelju - raspravljanje o brojnim pitanjima koja iz toga temelja proističu.

Ja sam ovu vrstu tefsira već demonstrirao u svojoj knjizi "*El-Mehawiru'l-hamsetu li'l-Kur'ani'l-kerim - Pet osovina Kur'ani-kerima*" te u studiji "*Nazaratun fi'l-Kur'an - Razmišljanja o Kur'anu*".

Nema nikakve sumnje da studije o Kur'anu zahtijevaju ovaj posljednji smjer istraživanja; ima mišljenja da njemu pripada budućnost! U svakom slučaju, Kur'ani-kerim je ustav islama i njegova vječita mudžiza (nadnaravna knjiga); on je izvor kome se uvijek vraćamo i za kojim osjećamo potrebu sve do kraja Vremena.

Hvala Allahu, dž.š., koji je Svome Robu sa Plemenitih Visina spustio Knjigu učinivši je uputom za one koji pameti imaju, koji je tu Knjigu zaštitio od svake mahane i pogreške i koji ju je učinio da nam ona bude podsticaj na uspjeh!

Muhammed el-Gazali

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PRVA

EL-FATIHA/OTVARANJE KNJIGE

Bismillah/U ime Allaha, u Najbolje ime od svih imena!

U ime Allaha, uz Čije ime ništa, što je na Zemlji i što je na nebesima, naškoditi ne može!

Bismillahi'r-Rahmani'r-Rahim/U ime Allaha, svemu Dobročinitelja, Milostivog.

Ova sura, koja se naziva i Suretu'l-hamd, Surah zahvale Allahu, dželle šanuhu (uzvišeno je Njegovo Biće), i pohvale Njega, jedna je od najkraćih sura Kur'ana, pa ipak je ona Ummu'l-Kitab/Glavnina, srž ili suština Knjige, "majka" Kur'ana, jedna od najvećih kur'anskih sura.

Ona sadrži sažeto izraženu suštinu islamskoga vjerovanja; ona je pouzdani ugovor između ljudi i njihova Stvoritelja, ugovor koji realizira njihovu zadaću u ovosvjetskom postojanju i nadu u Allaha dž.š., da će On uputiti na Pravi Put, da će On darovati sreću i uspjeh i da će On dati blagoslov Svoga zadovoljstva.

Pogledajmo prvi ajet: *El-Hamdu lillahi Rabbi'l-'alemin/Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!*

El-hamd je riječ u kojoj se nalaze tri značenja; ona označava pohvalu i priznanje kojim se iskazuje počast Najvišem Biću, Njegovoj veličanstvenosti, ljepoti i savršenstvu; ona je i hvalospjev na nimetima i svemu što nam je poklonjeno u darežljivosti od strane nenadmašnog Vlasnika blagodati; ona je i zahvalnost kojom se primaju spušteno dobro i pruženi darovi.

Kada ujutro ustanemo, mi izgovaramo, npr.: *El-Hamdu lillahillezi ahjana min mematina we ilejhi'n-nušur/Hvala Allahu, Koji će nas proživjeti iz mrtvila našeg i kod Koga ćemo biti sakupljeni.* Mi Njega

pohvaljujemo (sena'), Njemu izražavamo hvalu (hamd) i Njega šućuramo (šukr).

Rabbi'l-'alemin/Stvoritelju i Uzdržavatelju svih svjetova, gospodaru svih svjetova od Arša (Njegova Prijestolja) do postelje, od nebesa do Zemlje, od životinjskih vrsta do bilja i rastinja, od meleka do ljudi.

Cijeli svijet, osim Allaha, dž.š., od Njegovih je stvorenja. Sve osim Allaha Njemu je potčinjeno i o Njemu je ovisno. Da, sve osim Allaha, Njemu je potčinjeno i predstavlja Njegovu blagodat:

A sva hvala Allahu pripada, Gospodaru nebesa i Gospodaru Zemlje, Gospodaru svih svjetova! / I Njemu pripada veličanstvenost na nebesima i Zemlji! On je Silni i Mudri! (El-Džasije, 36-37)

Er-Rahmani'r-Rahim/Svemilosnom, Samilosnom. Mi živimo u okri-lju Njegove milosti; Njegova milost i Njegovo znanje obuhvataju sve. I da Allah, dž.š., ne oprašta grijeha i da nije milostiv, mi bismo otišli u propast našim grijehenjem i sebe bismo osudili na nevjerovanje i zabludu.

Maliki jewmi'd-din/Vladaru Sudnjega dana. Misli se na dan kada će biti dodjeljivane naknade za djela, dan koji će biti početak Onoga svijeta, a taj svijet stoji nasuprot ovom našem sadašnjem svijetu.

U sadašnjem svijetu dominira materijalistička civilizacija, koja spominjanje Allaha, čak, smatra mizerijom i lakrdijom.

To je civilizacija koja počiva na zaboravu Budućeg svijeta u sferi odgoja, zakonodavstva, međunarodne i domaće politike, a Budući svijet je najveća istina, na koju treba najviše paziti i na koju se mora računati.

Ijjake na'budu we ijjake neste'in/Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo. Tj. samo Tebe slušamo, samo smo Tebi pokorni, samo Tebi ibadet činimo, o Allahu; i samo se na Tebe – i više ni na koga drugog – oslanjamo; sve drugo ima potrebu za Tobom, kao što stoji u dvjema izrekama Muhammeda, s.a.v.s. (Allah ga blagoslovio i mir mu podario):

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.

“Allahu moj, pomози mi da Ti zikir činim, da Ti zahvalu iskazujem i da Ti ibadet činim na najljepši način!” (Ebu Davud od Mu'aza b. Džebela)

إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ

“Kada tražiš, od Allaha traži, a kada pomoć tražiš, u Allaha je traži!”
(Tirmizi od Ibn ‘Abbasa)

Ihdine’s-sirata’l-mustekim, siratallezine en’amte ‘alejhim/Na Pravi put Ti nas uputi, / na Put onih kojima si darove Svoje podario. Prava crta je najkraći put između dvije tačke; pa ko je na Pravom putu – on je našao Put do Allaha, dž.š.; “Zaista je moj Stvoritelj na Pravome putu!”

Allahova vjera (din) jedna je; vjerovjesnici su je prenosili u različitim vremenima i područjima; njezin temelj je jednobojstvo (vjerovanje da je Bog jedan, da Njemu pripadaju zaštita i zahvalnost i da stanovnici nebesa i Zemlje imaju potrebu za Njim).

Zbog toga je ovo tačka u kojoj leži uzrok razilaženja među sljedbenicima različitih savremenih religija; muslimani čvrsto vjeruju da je svako ko čini ibadet Allahu, dž.š., pokoran Njegovim propisima i da podržava Njegove zapovijesti na ovom i Budućem svijetu. Nemoguće bi bilo da ovu činjenicu prenebregnu ljudi ili melec. Ko se nje pridržava – spašen je, a ko skrene od nje – propao je. Svako ko uljepša svoju pokornost Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku stići će do sljedećega cilja:

Koji se Allahu i Poslaniku pokoravaju, takvi su sa onima koje je Allah darovao Svojim darovima: vjerovjesnicima, istinoljubivima, šehidima i dobrim ljudima! O, kako je divno takvo društvo! (En-Nisa’, 69)

A što se tiče onoga ko živi u širku (višebojstvu), ko Allahu, dž.š., drugu pridruži ili odbije Allahovo, dž.š., vođenje – takav živi između zablude i srdžbe, za njega nade nema i nikakva dobra u njemu nema:

...gajri’l-magdubi ‘alejhim wele’d-dallin/...a ne na put onih koji su srdžbu Tvoju zaslužili. Obaveza čovjeka je da ima ispravno mišljenje i istinoljubivo gledanje, pa kada se uputi prema Istini, obavezan je da postupa u skladu sa njom i da bude ponizan pred svojim Stvoriteljem i ljubazan i od pomoći Njegovim stvorenjima.

Allah, dž.š., je propisao da se ova sura uči na svakom namazu – kako bi ona bila razgovor (munadžat) koji se stalno ponavlja i dočika između ljudi i njihova Stvoritelja; ova sura je i zbir naučnih istina i, u isto vrijeme, izraz poniznosti roba koji doziva zadovoljstvo svoga Skrbnika i Zaštitnika.

U hadisi-kudsiju stoji:

— قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَ بَيْنَ عَبْدِي نَضْفَيْنِ وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ فَإِذَا قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

قَالَ اللَّهُ: حَمَدِي عَبْدِي! وَإِذَا قَالَ: الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ – قَالَ اللَّهُ: أَتَيْتَنِي عَبْدِي! فَإِذَا قَالَ: مَا لِكَ يَوْمَ الدِّينِ – قَالَ اللَّهُ: مَجْدِي عَبْدِي أَوْ فَوْضَ إِلَيَّ عَبْدِي! فَإِذَا قَالَ: إِيَّاكَ تَعْبُدُ وَإِيَّاكَ تَسْتَعِينُ – قَالَ اللَّهُ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ: لِهَدِينَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ – قَالَ اللَّهُ: هَذَا لِعَبْدِي وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.

“Ja sam razdijelio namaz između Sebe i Moga roba, tako da polovica pripada jednom, a polovica drugom, robu, i kada on moli govoreći: *El-Hamdu lillahi Rabbi'l-alemin*, tada Ja kažem: ‘Moj rob Mi zahvaljuje!’ Kada kaže: *Er-Rahmani’r-Rahim*, Ja kažem: ‘Moj rob Me hvali!’ Kada kaže: *Maliki jewmi’d-din*, Ja kažem: ‘Moj rob Me veliča!’ ili: ‘Moj rob se Meni povjerava!’ Kada kaže: *Ijjake na’budu we ijyake neste’in*, Ja kažem: ‘Ovo je između Mene i Moga roba, a robu pripada ono što traži!’ A kada kaže: *Ihdine’s-sirata’l-mustekim, siratallezine en’amte ‘alejhim gajri’l-magdubi ‘alejhim wele’d-dallin*, Ja kažem: ‘Ovo je Moga roba, njemu pripada ono što traži.’” (Ebu Davud od Ebu Hurejrea)

Mi dove ponavljamo radi samih sebe, kao što ponavljamo pranje tjelesnih organa – zato što je razlog ovih ponavljanja da se bude ustrajan. Nije dovoljno da se ljudsko tijelo, u svome čišćenju, pere jedanput ili dva puta, već je neophodno ponavljati to pranje tokom čitavog života! Isto tako se ni ljudska priroda ne može dotjerati, odnosno izglacati jednom ili sa dvije dove, nego je neophodno ponavljati stajanje pred Allahom, dž.š. – jer ljudska lahkomišlenost i šejtanske vesvese (nagovaranja) nemaju kraja, zbog čega se moraju ponavljati dove i neprestano izražavati skrušenost i poniznost pred Allahom, dž.š.

...jer je namaz vjernicima propisan u određeno vrijeme. (En-Nisa’, 103)

Na ovaj način, u nekoliko redaka, upotpunjuje se predodžba čvrste, jedinstvene i jedino moguće veze između ljudi i njihova Stvoritelja, upoznaje se sa Njim, zahvaljuje se Njemu i priprema se za susret s Njim; na ovaj način se pazi na činjenje ibadeta samo Njemu i održava se nada da nas On učini onakvima kakve nas On voli.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DRUGA

EL-BEKARE/KRAVA

Nakon Hidžre, svi naponi su bili usmjereni ka formiranju prvog islamskog društva u Medini Munevveri. Muslimani su već bili uspješni u pojedinačnom odupiranju idolopokloničkim smutnjama; evo ih sada sa pročišćenim i iskrenim vjerovanjem; oni su pronašli područje gdje sakupljaju svoj ummet i uspostavljaju svoju državu.

Međutim, nakon idolopoklonstva, oni su udarili na novog neprijatelja – Jevreje, koji smatraju da vjera pripada samo njihovom narodu.

Jevreji su smrknutih lica dočekali islam i pripremili se za nove napore u borbi protiv njega, u borbi koju su sami sebi propisali; oni se tajno i javno dogovaraju kako da islamu i muslimanima postavljaju zamke. Jevrejska plemena, koja su naseljavala plodne doline u Hidžazu, započela su svoj život bježeći, sa svojim vjerovanjem, od nasilja Rimske imperije. Jevreji su se tako raspršili među nepismene Arabljane, iznad kojih su se oholo uzdizali. Ta plemena nisu vodila rat protiv idolopoklonstva, niti su organizirala pozivanje Bogu, dželle šanuhu, niti su izlagala nebeska učenja nezavisno od onih zemaljskih. Ne, nikako! Jevreji su nosili zavidnost u svojim dušama i osjećali se jako ugodno u svojoj tradiciji smatrajući da je vjera samo njihova *differentia specifica* (njihovo obilježje) te da je oni ne trebaju dijeliti ni sa kim drugim.

Da li su oni zadržali ovakva osjećanja i stavove kada se pojavio islam? Ne, nego su oni islam odbili, a njegovo učenje gledali da izokrenu i potaru!

Posljednji Božiji poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pokušao je da ih odvraća od ovakva njihova ponašanja i smjera i da sa njima saraduje u dobru, međutim, prevladala je njihova mržnja, njihovo zlo je još više

uskvasalo tako da su muslimani, u svome izbjeglištvu, to zlo savladavali dobroćinstvom ili borbom protiv njega.

Muslimani su osnivali svoje društvo u skladu sa uputama Objave i štitili se protiv neprijatelja koji nije skrivao svoju dotle potajnu mržnju prema njima.

U ovakvoj klimi je objavljena sura El-Bekare, najduža sura Kur'anikerima, sura koja ima najviše raznovrsnih instrukcija.

Koristeći aluziju, ova sura ukazuje na laž i oholost Jevreja:

Ovo je Knjiga u koju nema sumnje nikakve, uputa bogobojažnima ona je. (2) – kao da u drugim Knjigama ima mjesta koja su sumnjiva; kao da ono što je u njima nagomilano ne utemeljuje *et-takwa* (bogobojažnost, duboku svijest o Bogu, dž.š., i spremnost da se izvršavaju svi Njegovi nalozi) niti dotjeruje životno ponašanje.

U ovoj suri iznesene su brojne karakteristike muttekija (bogobojažnih), a *et-takwa* se tematizira više od trideset puta, što nije slučaj ni sa jednom drugom surom – jer *et-takwa* je univerzalno svojstvo koje je zahtijevano i od drugih naroda u različitim poslanstvima i poslanicama:

Allahu pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. I Mi smo oporuku ostavili onima kojima je Knjiga prije vas data, a i vama: "Ittekullah/Allaha se bojte!" (En-Nisa', 131)

Posebna je odlika ove sure što ona govori o pet temelja islama:

O, ljudi, robujte Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas... (21);

I čuvajte namaze, onaj središnji posebno, i pred Allahom stojte odano! (238);

O, vjernici, dijelite iz onoga čime smo vas Mi opskrbili prije nego-li dođe Dan u kome nema ni trgovine, ni jaranstva, ni posredništva! (254);

O, vjernici, propisuje vam se post kao što je propisan i onima prije vas... (183);

Allaha radi hadž i umru upotpunite! (196)

Ova sura ostaje otvorena da doda Plemenitom Poslaniku ono što

Allah, dž.š., hoće da doda iz Objave povezujući to sa njezinim sadržajima.

Poznato je da je posljednji ajet koji je, što se tiče čitavoga Kur'ana, objavljen bio onaj u kome se kaže:

I bojte se Dana u kome ćete se Allahu vratiti, zatim će se svakom čovjeku što je uradio namiriti, i ljudima nepravda neće nanesena biti! (281)

Poslaniku, s.a.v.s., već je bilo naređeno da ovaj ajet priključi ajeti-ma koji govore o kamati na samom kraju ove sure.

Pogledajmo sada prve stranice ove sure! Vidjet ćemo da ona bogobo-
bojazne opisuje u tri ajeta, one koji poriču Istinu, nevjernike (kafirun),
opisuje u dva ajeta, a munafike (licemjere) opisuje u trideset ajeta! Ova
činjenica vodi ka zaključku o ogromnim dosezima munafičkoga zla te o
njihovoj opasnosti za svaki džemat ili društvo.

Nakon općeg poziva u vjerovanje u Allaha, dž.š., i Sudnji dan, za-
tim sažetog govora o i'džazu (nadljudskom, natprirodnom karakteru)
Kur'ana, iskrenosti onoga ko ga prenosi čovječanstvu i štete koju na-
nose neprijatelji Kur'ana, ova se sura vraća govoru o vrstama ljudi koji
se suprotstavljaju Poslanstvu jasno fiksirajući suprotstavljena gledišta
vjernika i nevjernika (poricatelja Istine) i praveći jasnu razliku između
izigravanja i ispunjavanja ugovora.

Da li Stvoritelju, odnosno Uzdržavatelju svih svjetova priliči bilo
kakvo prostačko gledište? Da li da za pružene nimete, nimete obilne
opskrbe, uzvratimo poricanjem njihova Vlasnika? O, kakav je to prkos,
kakva nezahvalnost!

*Kako možete da u Allaha ne vjerujete, vi koji ste bili mrtvi, pa vas
On oživi, a zatim će vas usmrtniti, pa potom oživjeti, pa ćete se zatim
Njemu vratiti!?* (28)

Bilo je sasvim prirodno da se nakon ovog pasusa govori o početku
stvaranja, o ljudskim obavezama te o vječitoj borbi među Ademovim
sinovima, između Iblisa i ljudskog potomstva! Ova borba se manifestira
u predodžbi gorkog neprijateljstva između Pečata pozivača i Israilićana,
koji su odabrali da budu vojska Iblisova u njegovoj neprestanoj borbi
protiv Istine.

Bilo je neminovno – a sura El-Bekare je objavljena u Medini – da se ova sura suprotstavi Israiliđanima, njihovom opovrgavanju posljednje Poslanice i njihovom bestidnom ponašanju kako jučer tako i danas. Stoga ovaj pasus počinje riječima Uzvišenog:

O, sinovi Israilovi, sjetite se Moje blagodati koju sam vam podario! Ispunite zavjet koji ste Mi dali, a i Ja ću Zavjet Svoj koji sam vam dao ispuniti. I samo od Mene strahujte! / I vjerujte u ono što sam objavio, to potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to ne vjeruju! (40-41)

Kur'an potvrđuje isto ono što, u sažetoj formi, istinitim smatraju jevreji; prema tome, ehli-kitab (jevreji i hrišćani) nisu isti kao oni koji obožavaju kumire u poricanju Allaha, dž.š., i nijekanju Objave koja je dostavljena poslanicima! Kur'an, zbilja, smatra da su oni na istini u pogledu vjerovanja u Boga, postojanosti Objave i ljudske odgovornosti te polaganja računa za svoja djela, ali Kur'an ne potvrđuje ono što oni pripisuju Bogu, dž.š., kada npr. kažu da se On kaje zbog potapanja Zemlje u vrijeme Nuha, a.s., pa se zatim kaje zbog onoga što je učinio i osjeća potrebu za nekim ko će Ga opominjati da to ne učini još jedanput. Isto tako, Kur'an ne potvrđuje Stari zavjet u onom dijelu gdje se navodi kako je Bog sišao da hoda po Zemlji, a zatim skrenuo prema Abrahamu pošto ga je on pozvao na ručak, kao što ne potvrđuje ni ono mjesto Staroga zavjeta u kome stoji kako se Bog hrvao sa Jakovom tokom čitave noći pa Ga Jakov nije pustio sve dok mu On nije dodijelio prezime Israil!

Kur'an, dakle, potvrđuje ono što je kod Benu Israila samo u sažetom, glavnim crtama, a ne u detaljima. Ono što im je Kur'an potvrdio ili ono u čemu se slaže s njima, spomenuo je to da bi ih, na temelju toga, pozvao na odgovornost i pravedno im presudio.

El-Bekare više od šesnaest puta nabraja pitanja i odluke koji su bili izloženi ovom narodu tokom njegove povijesti, i kaže da ista ta pitanja i odluke oni imaju u Tevratu i, s tim u vezi, oni nisu imali povoljan sud i lijepo mišljenje kada su se izražavali o njima niti su se Bogu, dž.š., zahvaljivali zbog njih. Ovo nabranje počinje ovim riječima Uzvišenog:

I kada vas spasismo od Faraonovih ljudi koji su vas na najžešće muke stavljali... (49)

Da li su oni svjesni nimeta ovog spašavanja?

Poslije toga je Allah, dž.š., kaznio njihove neprijatelje njima naočigled, pa da li su oni osjetili pravednost ovog uzvraćanja istom mjerom, da li su se zahvaljivali svome Stvoritelju zato što je uništio one koji su ih tlačili?

Kur'anski kontekst, povezan, stere se niz duge stranice opominjući i pitajući. Da li je on probudio savjest jevreja nakon uspostavljanja ove duge liste ili je ta savjest ostala u kufri većem od onog u kojem su bili idolopoklonici u vrijeme vjerovjesnika Kur'ana?

Ovo što iz povijesti ovog naroda registrira ova sura ima svrhu da taj narod dovede do najvažnije stvari, koju mi nazivamo vjersko jedinstvo (el-wahdetu'd-dinije), onakvo jedinstvo kako ga predstavlja Kur'ani-kerim u ovoj suri.

Za razliku od uskogrudnog religijskog fanatizma, islam sve ljude velikodušno poziva u vjersko jedinstvo koje počiva na fitri (zdravoj univerzalnoj ljudskoj prirodi) i na racionalnoj logici. Jevreji i hrišćani Istinu svojataju samo za sebe tvrdeći da spasa nema ni za koga osim za njih!

Zašto oni odašiljaju ovako pristrasnu presudu?

Oni vele: "U Džennet neće nikako ući drugi do oni koji budu jevreji ili budu hrišćani!" To su njihove puste želje. Ti reci: "Dokaz vaš dajte ako je istina to što zborite!" (111)

Ovamo, kod nas, drugi ljudi koji uljepšaju svoju spoznaju Boga, dž.š., koji Bogu, dž.š., predaju svoja bića, koji imaju čiste namjere i čine dobra djela – zašto bi njihov trud bio uzaludan?

A nije tako! Koji god čovjek predano okrene lice svoje Bogu, a bude dobra djela činio, njemu pripada nagrada njegova kod Gospodara njegova! Takvima nema straha niti će se žalostiti! (112)

Polazeći od ovoga stava, Kur'an od ehli-kitabija traži da vjeruju u Boga, dž.š., i u sve Njegove poslanike i da se okanu sebičnosti koja, u svakoj sljedbi, uljepšava uvjerenje da samo oni posjeduju Istinu:

I oni vele: "Jevreji ili hrišćani budite i – na Pravom putu ste!" Ti reci: "Ne! Mi smo vjere Ibrahimove, čovjeka vjere čiste! On nije od mnogo-božaca bio!" (135)

Zatim se od njih traži da budu široki u sferi vjerovanja sve dok njime ne obuhvate svakog vjerovjesnika koga je Allah, dž.š., poslao sa upu-

tom ljudima i da nijednog vjerovjesnika ne izuzimaju iz toga vjerovanja:

Vi recite: "Mi vjerujemo u Allaha, i u ono što je nama objavljeno, i u ono što je Ibrahimu objavljeno, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima njihovim! I u ono što je dato Musau, i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova! Mi ni među jednim od njih ne gradimo nikakvu podjelu i mi smo predani Allahu!" (136)

Ovo su bili osnovni principi vjerskog jedinstva (el-wahdetu'd-dinije) koje objašnjava sura El-Bekare izlažući ih jevrejima i hrišćanima kako bi oni, zajedno s muslimanima, nakon što ih prihvate, ušli u njihovo okrilje. U početku ovog detaljnijeg izlaganja Kur'ani-kerim je objasnio da islam kako je ovdje izložen nije nešto novo, već da je to vjera koju su prenosili svi prethodni poslanici.

Jevreji su se uvijek ponosili činjenicom da su oni potomci Jakubovi, koji je kasnije dobio prezime Israil, po kome se u naše vrijeme uspostavila država Izrael. A ko je bio Jakub? Čovjek koji je bio u najljepšoj duhovnoj vezi sa Allahom, dž.š., koji je imao najčvršću spoznaju o Njemu, koji se iskreno predavao Allahovom, dž.š., kada-i kaderu (sudbinskoj odredbi), koji je svoj evlad pozivao da vjeruju u Njega i koji je, prije nego je preselio na Ahiret, sa njima čvrsto dogovorio da ne zanemare iz imana ni koliko je jedan trun:

Vi niste svjedoci bili kad je Jakubu smrt došla, kad je on sinove svoje pitao: "Kome ćete, poslije mene, robovati vi?" Odgovorili su: "Robovati ćemo Bogu tvome, Bogu predaka tvojih, Ibrahimovu, Ismailovu i Ishakovu, Bogu jedinome! I mi smo samo Njemu predani!" (133)

Ovaj islam – to je jedinstvena i razumska veza između stvorenja i njihova Uzdržavatelja, između ljudi i njihova Stvoritelja! Zar nije pravo Najvišeg Bića da sva Njegova stvorenja u Njega sa divljenjem gledaju, poslušna i skrušena!? A da islam i nije Božija vjera, da li pobuna protiv Njega može biti vjera (din)? Da li je kršenje Njegova prava vjera? Da li su propisi izvan onih koje donosi islam – vjera? Zaista je Muhammed, s.a.v.s., u osnovi odbacio ovakve stvari učinivši Allahov Put tako stranim da, poslije njega, nema drugog puta; zato se u ovoj suri kaže:

Pa, ako budu vjerovali u što vjerujete i vi, na Pravoj su stazi! A ako leđa okrenu, onda su samo u raskolu! A tebi je dosta Allah da te zakloni od njih! Allah je Onaj Koji čuje sve i Koji je znalac stvari svake! (137)

U ovim ajetima primjećujemo dva plemenita postupka. Prvi je da se od jevreja i hrišćana traži vjerovanje slično našem vjerovanju, a nije rečeno da to vjerovanje bude naše vjerovanje, uzimajući u obzir i poštujući njihov personalitet, kao da im se daje sloboda izbora, a, ustvari, vjerovanje je jedno!

Što se tiče drugog postupka, njihovo smatranje lažnim Muhammedova poslanstva ne daje povod da se na njih napadne, nego im se ostavlja da misle kako misle, ali, ako njihovo zlo naraste i ako oni počnu sa neprijateljstvima, pa – Allah, dž.š., će nas zaštititi od njih, a On je nama dovoljan!

Ovo su bile naznake univerzalnog jedinstva kako ga ocrtava ova sura. Ipak, ostaje ovdje jedan mogući nesporazum koji treba raščistiti: Šta znači tvrdnja da su svi poslanici bili muslimani budući da je općenito poznato da je islam vjera koja se sa Muhammedom, s.a.v.s., pojavila pred čovječanstvom? Utvrđena je činjenica da je vjera od iskona – jedna, i ona sadrži vjerovanje u Boga i dobročinstvo, što je, ustvari, islam.

Međutim, puka teorijska spoznaja nije dovoljna jer je neophodno da sa spoznajom kažemo našem Stvoritelju: *“Čujemo i pokoravamo se, oprosti nam, o naš Gospodar, Tebi nam je vratiti se!”* (285)

Pa i Iblis ima spoznaju da je Bog jedan i da je On stvoritelj svih stvorenja te da ni o kome nije ovisan, ali je on ovoj spoznaji morao priključiti potčinjenost Allahovim nalogima i nastojati zadobiti Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, međutim, on je to odbio pa je zbog toga protjeran iz Allahove, dž.š., milosti. A svi su poslanici dolazili da obznane svoju spoznaju Allaha, dž.š., i to na ispravan način, ali, u isto vrijeme, oni su obznanjivali pokornost Allahu, dž.š., u svemu što su ljudi obavezni činiti.

Tako su činili Nuh i Ibrahim; tako su činili Musa, Isa i Muhammed, alejhimu's-selam; oduljili bismo ako bismo ovdje nizali ajete u kojima se obznanjuje njihova predanost Allahu, dž.š.; uglavnom, svi su oni pozivali u tu predanost, u islam, iako u ograncima njihovih zakonodavstava ima nesklada, koji je došao kao rezultat različitih vremenskih perioda u kojima su se oni javljali.

Insan u svome djetinjstvu dobije takvo i takvo ime; kad uđe u godine, on ne mijenja to ime; kako se širi opseg njegovih aktivnosti, tako se i on upotpunjava, kada dolazi do promjena na njemu. Hoću reći da

nije razumno da sferu vjere u ovom dobu predstavimo poredeći je sa onim manifestacijama pobožnosti koje su bile u vrijeme Nuha, a.s. Iako je središte te sfere jedno te isto danas kao i u Nuhovo, a.s., vrijeme, njezine vanjske granice proširuju se sa širenjem civilizacije. U uvjetima današnje tehnologije, državna elektromreža u nekim malim naseljima može se proširiti tek na nekoliko kvadratnih kilometara dok u velikim gradovima može pokriti stotinu ili hiljadu puta veću površinu; bilo kako mu drago, električna struja koja teče kroz mrežu ista je svugdje i ima istu funkciju.

Muhammed, s.a.v.s., pojavio se kao poslanik nakon ogromnog iskustva kroz koje su, u svome pozivanju, prošli Musa i Isa, pa šta ima neobičnog u tome što je on u posljednjoj i konačnoj verziji dina (vjere) ispravio mnoge greške, što je ispravio mnoge krive puteve, što je ukinuo mnoge iskonstruisane bid'ate (novotarije) i što se u Knjizi s kojom je došao odjednom našlo mnogo detaljno razrađenih istina i svjetova na koje ne nailazimo kod ranijih poslanika?

Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo bilo je neminovno, i ono je imalo cilj da pokaže novu orijentaciju ljudskom rodu koji je bio zabasao i prekoračio granice, a posebno je to poslanstvo usmjerilo pogled ka ehli-kitabijama podsjećajući ih na konfuziju koju su donijeli sebi i čitavom čovječanstvu.

Kada je riječ o hrišćanima, bilo je nužno posebno naglasiti Božiju jedinstvo te da je Isa Božiji rob kao i svi drugi ljudi, a da su i on i njegovi učenici (havarijuni ili, u hrišćanskoj terminologiji, apostoli) pozivali u istinu islama.

U vezi sa jevrejima – Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo je njima posebno upućivalo prijekor zbog njihove oholosti; islam je došao da spasi čistu Objavu iz njihovih kandži i istakne da Allah, dž.š., nije Bog njihova niti bilo kojeg drugog naroda. Naime, oni u svome vjerovanju tvrde da Bog s njima ima posebnu vezu te da su oni Njegov izabrani narod.

Oni dobročinitelji koji su, prije pojave poslanstva Muhammedova, s.a.v.s., slijedili Musaa i Isaa, a.s., priključili su se sljedbenicima Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, ili su se njima priključili sljedbenici Muhammeda, s.a.v.s., u sljedećoj univerzalnoj mudrosti:

Onima koji su vjerovali, i onima koji su bili jevreji, i hrišćani, i Sabijci, koji su u Allaha i Onaj svijet vjerovali i dobra djela radili, pripada nagrada njihova kod Gospodara njihova! Njima nema straha i oni neće očajavati. (62)

A ostale ehli-kitabije, koji i danas žive, neće da shvate ni Kur'an ni iman (vjerovanje) s kojim je Kur'an došao; oni su žurno izabrali da se odaju ovosvjetskim strastima slijedeći u tome idolopoklonike. Na njih se ne odnosi gornja tvrdnja. Pa kako da se mi priključimo njihovom očigledno krivom putu, njihovoj mržnji i zastrašivanju muvehhiduna (islamskih monoteista) te upornom rušenju džamija i mesdžida i rastjerivanju muslimanskih zajednica i džemata:

Ko je veći zločinitelj od onoga koji zabranjuje da se u hramovima Allahovim spominje Njegovo ime, i koji se svim silama trudi da se oni poruše? Takvi ljudi u njih bi morali sa strepnjom ulaziti! Ali, takvima na ovom svijetu poniženje predstoji, a na Onom svijetu patnja velika. (114)

Ova sura je objavljena neposredno nakon Hidžre; ona je savremenik formiranja islamskoga društva na njegovim već pripremljenim stubovima, društva koje čvrsto stoji na principima na kojima počivaju odnosi između sljedbenika različitih vjera. El-Bekare je objavljena u vrijeme kada je islam, baš ovom surom, pozvao na jedinstvo vjera i na povratak učenjima svih Božijih poslanika.

* * *

Pojavu islama medinski jevreji su dočekali sa cinizmom i poricanjem. Oni su, naime, smatrali da se samo njima može objaviti vjera te da, pored njihove rase, nijedan drugi narod ne može imati tu privilegiju. Kada se završila Hidžra, islam je došao preblizu za udobnost nekih jevreja koji su se tu bili nastanili, i zato su oni odlučili da se protiv njega bore kujući planove protiv njegovih sljedbenika.

Vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s., pred njih je izišao sa Poveljom (Sahifom) u kojoj su bili razrađeni odnosi između muslimana i onih koji nisu muslimani na temelju mira i međusobnog potpomaganja.

Oni su ovaj prijedlog primili sa nevjericom i nastavili su da, u svome stilu, ismijavaju novu vjeru, da huškaju na nju i da je napadaju.

U isto vrijeme, na stranicama Objave koja je silazila, nastavlja se sa

korenjem ovakvih jevrejskih stavova snažno ih opominjući na ono što im se događalo u njihovoj dugoj povijesti, ali to nije davalo rezultate u rušenju njihovih obmana i podmuklosti u njihovim srcima. U njihovim dušama ponikla je misao da su samo oni narod Objave i da nije dozvoljeno da Bog izabere vjerovjesnika čije bi porijeklo bilo daleko od njihove rase!

Kur'ani-kerim rigorozno odbija sve ove njihove tvrdnje ovim pitanjem: Ako vi vjerujete u ono što je objavljeno vašim precima, kako možete poricati ono što su vaši vjerovjesnici i njihove Knjige najavili i smatrali istinitim?

Kad im se kaže: "Vjerujte u ono što Allah objavljuje!" – oni odgovaraju: "Mi vjerujemo u ono što nama objavljeno je!" A u ono što se nakon toga objavljuje i što potvrđuje da je istina to što oni imaju, oni ne vjeruju! Ti reci: "A zašto ste prije ubijali Allahove vjerovjesnike, ako vjernici ste!?" (91)

Kur'an uporno tvrdi da oni lažu kad kažu da vjeruju! Ta zar nisu ubijali vjerovjesnike, zar nisu kršili sporazume i zar nisu činili najgore grijehel!? Da li je to vjerovanje? *Ogavno li je to na što vas vjerovanje vaše navodi, ako ste ikako vjernici!* (93)

Sura El-Bekare jevrejima navodi deset ovakvih opomena ne bi li se oni urazumili, ali – uzalud! Džaba je, ove opomene ih nisu ubijedile da su na krivom putu, nego su one poduka islamskom ummetu da bude ustrajan na Pravome putu, da se okoristi njima i da bude što dalje od puta kojim bi izazvali srdžbu protiv sebe. Već ranije jevrejima je bilo rečeno: *Ispunite zavjet koji ste Mi dali...* (40), a sada se kaže muslimanima:

Sjećajte se vi Mene, pa ću se i Ja sjećati vas! I zahvaljujte Mi, a ne budite Mi nezahvalni! / O, vjernici, potporu sebi pribavljajte strpljenjem i namazom. (152-153)

Tako da su jevreji, ustvari, samo formalno, a ne sadržajno bili uz vjeru; bili su privrženi ljušturi, a zaboravljali su jezgro, a vi, o muslimani, budite privrženi Istini u njezinom temelju i u njezinim traženim stubovima:

Nije dobročinstvo u tome da istoku ili zapadu okrećete lica svoja, nego su dobročinitelji oni koji vjeruju u Allaha i u Onaj svijet... (177), i

tako dalje uključujući tu šest stubova koji pojašnjavaju šta je to istinsko vjerovanje i koji učvršćuju osnove takvaluka.

Ova sura nastavlja da gradi novo društvo i – kao što smo istakli – obrazlaže pet temelja islama da bi potom prešla u raspravu o muslimanskoj porodici iznoseći brojne mudrosti u vezi sa njezinim formiranjem, razvijanjem i čuvanjem. Nemoj smetnuti s uma da iz ovih objašnjenja izbija aluzija na ono što se davno ranije dešavalo jevrejima, o tome kako su njima bili predočavani brojni Allahovi, dž.š., ajeti na koje oni nisu obraćali pažnju pa se onda na njima obistinila riječ tvoga Gospodara:

Upitaj sinove Israilove koliko smo samo Mi njima jasnih znakova dali! A one koji preinačuju blagodat Allahovu nakon što im je došla, Allah, zbilja, žestoko kaznit će! (211)

Zar ovaj zaključak nije poput one poznate mudrosti: “Govorim sebi, a slušaj ti, komšija”?

Ova sura raspravlja o zaštiti velike zajednice, tj. društva uz pomoć džihada, ali i o čuvanju male zajednice, tj. porodice, različitim vrstama propisa koji štite njezinu čast, ali smo mi, muslimani, potcijenili obje ove zapovijesti.

Zasad ćemo odustati od rasprave o islamskoj porodici kako bismo se kratko osvrnuli na pitanje borbe, onako kako ovo pitanje prezentira Kur’ani-kerim suočavajući se usput sa nekim zabludama o džihadu koji je propisan.

Mi, muslimani u cjelini, ne volimo rat; mi ne žudimo za onim što se u svim ratovima događa, a to je rušenje i uništavanje života, nego smo mi saosjećajni, mi smo prirodno skloni harmoniji i miru među ljudima, rodbinom, komšijama i prijateljima. Islam je u nama uspostavio ova osjećanja:

Propisuje vam se borba, a ona vam je mrska! Vi nešto mrzite, a ono je dobro vaše; vi nešto volite, a ono je zlo vaše! Allah zna! A vi ne znate! (216)

Nema nikakvih problema sa onim mirom u kome su zaštićena ljudska prava i u kome se poštuje akida (islamsko uvjerenje), ali ako mir znači potčinjavanje i prihvatanje niskosti, onda takav mir nije dobrodošao.

U kur'anskom objašnjenju o zabrani u svetom mjesecu možeš primijetiti ovaj delikatni balans:

Pitaju te o borbi u svetom mjesecu. Ti reci: "Borba u njemu je grijeh veliki!" (217), tj. nije dozvoljena, ali – šta činiti kada se vi u tome mjesecu dogovorite o neprijateljstvu, o progonu onih koji su dotle mirno živjeli, o oduzimanju prava na ispravni ibadet!? Zar nije dužnost odbiti agresiju i zaštititi Istinu i prava!?

Ali, odvratanje od Allahova Puta, i nevjerovanje u Njega, i okretanje od Hrama Svetoga, i progon stanovnika njegovih iz njega – to je veći grijeh kod Allaha. (217)

U konačnici, *zlostavljanje je gore od ubijanja* (217), pa borba postaje odbrana svetinja i vjerovanja.

Šta da se radi kada mi živimo sa narodom koji nije zadovoljan nama sve dok se mi ne odrekemo svoje vjere i dok ne prihvatimo njihov način življenja!?

U ovakvim uvjetima odbrambena borba postaje nužna pa krivica stvaranja konflikta ne pada na nas nego su odgovorni oni koji su taj konflikt izazvali.

Nakon navođenja ovih prethodnih napomena možemo razumjeti smisao riječi Uzvišenog Allaha u ovoj suri:

I borite se na Allahovom Putu protiv onih koji se protiv vas bore, ali vi boj ne započinite! Allah ne voli one koji započiju boj! (190)

Ovo je mudrost koja traje do Kijametskoga dana, i sve što je u Kur'ani-kerimu navedeno, od prve do posljednje sahide, slaže se sa ovom mudrošću.

Ima ljudi koji, plašeći druge, smatraju da je sura Bera'etun/Et-Tewba, sa svim propisima koje sadrži, oprečna ovome što je ovdje navedeno. Ovo je žalosno pogrešno mišljenje jer naredba o borbi u suri Bera'etun nije izdata protiv ljudi koji su pravični ili s kojima je napravljen sporazum ili koji su neutralni, nego je izdata protiv onih koji traže žestoke sukobe, koji su pružili svoje ruke da nam nevolje nanose, a koje Kur'an ovako opisuje:

...doista, kako je samo zlo to kako oni postupaju! / A ako je vjernik posrijedi, oni ni srodstvo ne poštuju a ni ugovor, i oni granicu svakog zla

prekoračuju. (Et-Tevba, 9-10)

U nastavku, Kur'an ističe da je neophodno sukobiti se sa ovakvima, ali se borba protiv njih mora voditi pravedno i zarad Istine:

A zar se nećete boriti protiv ljudi koji svoje zakletve krše, i koji brigu brinu kako da Poslanika protjeraju i kako bi vas prvi napali!? Zar se vi njih bojite!? Pa Allaha je preče da se bojite, ako vjerujete! (Et-Tevba, 13)

Kako neko može razumjeti da je ovdje riječ o borbi protiv onih koji nisu agresori!? To da je propis koji je naveden u ovoj suri derogiran propisom koji se nalazi u suri El-Bekare, u kojoj se kaže da se borba može voditi samo protiv onih koji su mu'tedun – pogrešno je razumijevanje; to je neodobravajuće mišljenje kojim se dokidaju vječiti propisi i kojim se otvaraju vrata teških optužbi protiv islama, a nama prigovara!

Mi ovdje želimo ukazati da Kur'ani-kerim predstavlja ispravnu i prihvatljivu borbu kada se ona vodi zarad Allahova, dž.š., Puta, a ne u ime lične slave ili neke posebne materijalne koristi, niti u ime nacionalnog fanatizma, a takve su ratove vodile Njemačka i Engleska više nego sve druge države.

Ratovi koji su se vodili u posljednje vrijeme uglavnom su bili radi pljačke bogatstava onih slabih i nejakih, radi kolonizacije njihovih zemalja, za račun onih vojno jakih i oholih. To nisu i nikada neće biti ratovi na Allahovom, dž.š., Putu, nego su to ratovi na šejtanovom putu! Zaista se rat fi sebilillahi (na Allahovom, dž.š., Putu) vodi zarad trajanja ibadeta Allahu, dž.š., i odbijanja ibadeta šejtanu; od iskona je bilo da oni koji vjeruju i dobra djela čine nose teret odgovornosti za ovu borbu sve dok Allahove kuće ne budu građene za ibadet samo Njemu:

Ko je veći zločinitelj od onoga koji zabranjuje da se u hramovima Allahovim spominje Njegovo ime, i koji se svim silama trudi da se one poruše? (114)

Zbog toga Uzvišeni, kada govori o razlozima dopuštenja ovakvih ratova, kaže:

A da Allah ljude, jedne s drugima ne savlađuje, Zemlja bi uzneredila se, ali – Allah je blagodaran za sve svjetove! (251)

Da, Istina može trajati i postati čvrsto priznata samo onda kada je brane hrabri ljudi koji se nesebično žrtvuju u uzdizanju njezina bajraka i zarad trajanja njezine Riječi.

U suri El-Bekare nalaze se dugi pasusi u kojima se govori o porodici, pa pošto je ova sura u Mushafi-šerifu došla na prvo mjesto, smatra se da je ona prva u kojoj je o ovoj temi bilo šta rečeno! Ali, ovo je pogrešno razmišljanje budući da je bar jedna trećina Kur'ana bila objavljena prije ove mubarek sure, tako da je neophodno da u obzir uzmemo i ono što je prethodilo ovoj suri i da to sve skupa objedinimo u promišljanju propisa i mudrosti u vezi sa porodicom. Jedan od takvih principa je i jednakost ljudskih bića s obzirom na njihov spol, jednakost koja je izrečena u suri En-Nahl:

Koji god da urade dobro djelo, muško ili žensko bili, i k' tome u Boga budu vjerovali, Mi ćemo dati njima da prožive u životu lijepome, i zbilja ih na najljepši način nagradom njihovom nagraditi za ono što su činili! (En-Nahl, 97)

Neobično je kako isti ovaj princip potvrđuje i vjernik iz Faraonove porodice, u vrijeme Musaa, a.s., kada upozorava i opominje ovog silnika i njegove pristalice:

“Ko bude radio zlo, samo će biti kažnjen toliko! A koji budu radili dobro, muško ili žensko bili, a vjernici bili, takvi će u Džennet ući, u njemu će bez računa biti opskrbljeni!” (El-Mu'min, 40)

U suri Er-Rum nalazi se pasus u kome se govori o Allahovim znakovima u Njegovom carstvu:

I od Njegovih Znakova i to je da On za vas, od samih vas, žene stvara, da se uz njih smirite i među vas ljubav i samilost dao je... (Er-Rum, 21)

Ovo se potvrđuje u suri En-Nahl na onom mjestu gdje se govori o Allahovim nimetima koje je dao Svojim robovima:

Allah vam od vrste vaše stvara žene, a od žena vaših dariva vam sinove i unuke. (En-Nahl, 72)

Status žene i pozicija porodice o kojima je bilo govora u ranijim surama razumijevaju se jedno uz drugo, i onda ne treba da čudi što sura El-Bekare sadrži razrađene pojedinosti u slučaju kada dođe do konflikta u porodici ili druge aspekte porodičnoga života kada se moraju poznavati Allahovi, dž.š., propisi u vezi sa njima; nije, dakle, čudno što u ovoj suri nailazimo na govor o zakletvi, otpuštanju žene, rastavi braka, trudnoći, dojenju itd.

Nije moguće da propisi o porodici budu efikasni ukoliko su daleko od normi lijepog ponašanja, vjerovanja i bogobožnosti (takvaluka).

Nakon ovoga, pažnja se svraća na muslimana koji bi mogao da se predomisli nakon otpuštanja žene, koje se ne može okončati prijekidom i prestankom svih osjećajnih veza; tada na scenu stupa njegov razum. U suri se navodi osam postupaka koji se nižu jedan za drugim u toku ove važne odluke, a svi su dati na jednom mjestu u riječima Uzvišenog:

Kada žene pustite, pa one navršše vrijeme čekanja svoga, 1) tada ih ili pristojno zadržite, 2) ili im pristojno razvod dajte! 3) Ne zadržavajte ih štetu im i nasilje nanoseći! 4) A onaj ko tako čini, taj je zločinitelj sebi. 5) I ne uzimajte Allahove propise rugajući se! 6) I sjetite se Allahovih darova prema vama, i toga da On Knjigu i Mudrost vama objavljuje kojom vas savjetuje. 7) I Allaha se bojte 8) i da On sve znade – znajte! (231)

Šta jedna vjera može učiniti više od ovoga za prijateljsku i uljudnu rastavu i za zaštitu prava i budućnosti svih u porodici!? S tim u vezi, kad je u pitanju rastava braka, stvari su u mnogim muslimanskim zemljama došle do granice bezumlja; ima ljudi koji svoju ženu otpuste za cigar duhana, nakon čega razruše dom i rasprše porodicu, a onda se islam optužuje za nasilje nad ženom!

U nekom članku ukazao sam na sintagmu "Allahove granice" koja se šest puta ponavlja u dva ajeta koji govore o talaku (otpuštanju žene ili rastavi braka), a ta se dva ajeta završavaju riječima: *A to su Allahove granice koje On čini jasnim onima koji znaju!* (230)

Većina muslimana ne shvata značenje ove sintagme; oni ne dokučuju smisao u tome koliko puta se ona ponavlja, a ni koliko puta se ne ponavlja. Sasvim je očigledno da su oni narod koji ne zna!

Žena je obespravljena u mnogim oblastima, ali je čudno da se ta obespravljenost pripisuje učenju islama koje je, ustvari, pravedno prema ovom ljudskom biću. Uzvišeni kaže:

A žene imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu, ali muževima pripada prvenstvo nad njima za jednu razinu. (228)

Prema tome, ovaj ajet očigledno ravnopravno dijeli prava i dužnosti mužu i ženi, a to što se mužu daje jedna doredža više nije ništa drugo do upotpunjenje ove podjele.

Ja sam primijetio da postoje neke siromašne i zaostale sredine koje ponižavaju i tlače ženu; ona se u kući hrani otpacima, a najukusnija jela se iznose pred druge! Kako se ovo obespravljivanje može pripisati bilo kojoj vjeri, uključujući tu i islam?

Da, ja znam da tu i tamo ima žena koje su neodgojene i koje kuću pune problemima i teretima, ali lijek za sve ove probleme nije u policiji, nego takav lijek počiva na lijepom odgoju i pridržavanju takvaluka te čuvanju Allahovih, dž.š., granica! Za to je potrebno dosta iluma, plemenitog ahlaka i čvrstog odgoja, za to je potrebno raspodijeliti pravdu i pravičnost među ljude, a ummet da se čvrsto drži Allahovih, dž.š., propisa.

Ja sam također primijetio da sredstva evangelizacije (širenja hrišćanstva) zavjerenički nadziru svijet islama; ona pokušavaju da, svojim nastupom, preko neznatnih stvari posiju konfuziju ili tu konfuziju zateknu; ti misionari uoče da ima mnogo muslimana koji čine nepravdu ženama i onda propagiraju da je šerijat previše opteretio ženu te požure da pomognu muslimanskoj ženi razglašavajući kako je izlaz iz takva stanja bijeg iz nepravde i surovosti koje je ženi, navodno, donio islam.

Isto tako, danas će se naći mnogo onih koji se bave kulturom koji su upali u ovu zamku, a prvi uzrok tome su neke neznalice i priučenjaci koji govore o vjeri.

Bio sam na jednom sastanku gdje sam rekao da je pravo na rastavu braka koje ima žena jednako talaku, odnosno otpuštanju žene koje ima muž u šerijatu. Tako, ako žena ne podnosi svoga muža, ako prema njemu osjeća odbojnost zbog razloga koji može biti iznijet ili skriven te ako mu ponudi da mu da ono što je on njoj bio dao u vidu mehra, ko može spriječiti kadiju (sudiju) da ne izvrši ono što ona želi?

Neki od slušalaca je rekao da sudija može dozvoliti ženi rastavu braka ukoliko se prema njoj loše postupalo. Ja sam odgovorio da je to sasvim druga stvar, jer ona se nije žalila na loše postupanje, nego je rekla da ona mrzi da ostane sa mužem zbog nekog razloga i da je ona voljna da mu ponudi sve što je potrošio na nju, i zašto bi ostala sa njim? Taj slušalac je rekao: "To nije dozvoljeno sve dok čovjek ne želi talak." Ja sam odgovorio da jeste dozvoljeno, ali da kadija ima pravo da procijeni hoće li izreći sulh (pomirenje) ili hal' (rastavu braka).

Kasnije sam saznao da me je ovaj čovjek optužio kako ja nemam

veze o ovim pitanjima, a, ustvari, on nije bio fakih, on nije bio upućen u Kur'an i sunnet Allahova, dž.š., Poslanika! Teško učenome među džahilima!

Neki vjerski fanatici ne daju progovoriti da je žena posebno, odlikovano biće i ličnost, mada je Kur'an ustanovio da su Nuhova i Faraonova žena bile samostalna bića, nezavisna od svojih muževa, a Nuh i Faraon su imali svoj zasebni način ponašanja i zasebne biografije. *Niko ne nosi breme drugoga!* (Kur'an – op. prev.), a čim se žena porodi, i dobitak i gubitak supružnici dijele među sobom. *Niko se ne opterećuje iznad mogućnosti svoje. Majka ne smije podnositi štetu zbog djeteta svoga, niti otac smije podnositi štetu zbog djeteta svoga.* (233), a nakon što dijete završi period dojenja, supružnici se mogu dogovoriti: *ako njih dvoje žele, na obostran pristanak i dogovor, odbiti dijete od sise – nije im grijeh da ga odbiju.* (233)

Ima jedan propis koji je zaboravljen u mnogim našim društvima, a to je skrbništvo razvedene žene. Talak (otpuštanje žene ili rastava braka) dolazi nakon konflikta koji nastane usljed vjerolomstva, suprotstavljanja i osporavanja, ljutnje i snažnih emocionalnih sukoba koji mogu spaliti osjećanja velikodušnosti u ljudskim srcima. Rastava braka nije poželjna u vjeri, jer je Allahu, dž.š., najmrži halal et-talak, ali kada se on već dogodi, onda ostaje obaveza da se eliminira žestina mržnje i negativnog naboja finim gestom davanja lijepe otpremnine, kojim se gasi srdžba i sprječava žestina u svađi i raspravljanju:

Puštenim ženama pripada opskrba kako je pristojno! To je dužnost bogobojaznih. (241)

Savjetujem muslimane da se vrate svojoj Knjizi i sunnetu njihova Vjerovjesnika te da se tako upoznaju sa propisima koji se tiču porodice i porodičnoga života, propisima koji su najčasniji putevi u vođenju muslimanske porodice i koji u procesu odgoja i u društvu ispunjavaju ono što traže Kur'an i Resulullahov sunnet.

Savjetujem muslimane da malo prostudiraju šta se događa u ostalim dijelovima svijeta kad je riječ o ovim pitanjima. Neshvatljivo je da mi ženi zabranjujemo da vozi automobil dok su joj u drugim društvima svijeta dozvolili da predvodi naciju i da je budi kako bi ostvarila svoje opće interese!

* * *

I nakon Hidžre muslimani su nastavili da primaju Objavu Kur'anikerima kao što su to činili trinaest godina ranije u Mekki. Ali, sada su to činili u sasvim drugačijoj atmosferi. Iz kur'anskoga govora o povijesti jevreja uzimali su pouke; taj govor je sada bio isprepleten sa njihovom stvarnošću i sa bitkama koje su došle tada i koje će doći u budućnosti.

U Mekki su muslimani namaz obavljali pojedinačno i odvojeno, a sada, u Medini, oni to čine u džamiji gdje ezan poziva vjernike da prisustvuju zajedničkom namazu. Džemat je jedno od znamenja islama. Ukoliko je jedan musliman bolestan, druga dvojica ga podižu i postavljaju u saff, a sa zajedničkog namaza ne izostaje nijedan musliman osim onoga ko je munafik ili lijenčina ili onaj koji ima ispriku da ne dođe ili je na bilo koji način spriječen.

U Medini su počeli da se javljaju znakovi države i obrisi novoga društva. Ograničeni individualizam je polahko, ali sigurno, ustupao mjesto kolektivu koji je učvrstio i ojačao vjerovanje i kome je vjera donosila propise o svim pitanjima. Čitava porodica išla je u džamiju: muž, supruga i djeca.

U Medini je počelo udaljavanje od svega što je zabranjeno kako u kući tako i na ulici; sada su muslimani vođeni propisom naređivanja dobra i sprječavanja onoga što je pokuđeno.

Isto tako, u Medini je mnoštvo ljudi sada počelo da formira sistem zaštite islamskoga vjerovanja u novom obitavalištu i da onemogućava onog ko je smišljao napad na to vjerovanje i njegove sljedbenike.

Kur'an je Knjiga čiji ajeti imaju slična značenja i ciljeve; njegovi ajeti objašnjavaju jedni druge i potvrđuju jedni druge.

Poznato je da je sadnica tevhida zasađena u Mekki; mekkanski dio Objave sadrži ajete koji su dokinuli zadah širka i raspršili sve sumnje.

Pa kada se neki govor iz mekkanskog dijela Objave ponovi u Medini, on samo poveća svoju jasnost, on donese nove detalje i dokaze.

Razvidi ovo o čemu govorim u sljedećim riječima Uzvišenoga:

A vaš Bog je jedan Bog! Nema drugog boga osim Njega, Svemilosnog, Samilosnog. (163)

Već u sljedećem ajetu izravno su sadržani dokazi vahdaniijeta uzeti iz pukotina zemlje i nebeskih horizonata:

Doista, u stvaranju nebesa i Zemlje, i u mijeni noći i dana, i u lađi koja morem plovi natovarena onim što ljudima koristi... (164) itd.

U narednim ajetima predstavljen je tevhid koji je povezan sa osjećanjima i ponašanjem; vjernik voli svoga Gospodara; vjernik voli Allaha, dž.š., više nego bilo šta drugo, a plodovi te preovlađujuće ljubavi manifestiraju se u njegovim djelima i smjernicama.

A Allah, dž.š., zaslužuje tu ljubav – jer sva slava i veličina pripadaju samo Njemu. Navedimo ovdje najveće ajete Kur’ani-kerima, Ajetu’l-kursiju:

Allah je – nema Boga osim Njega – Živi i Vječni! Ne obuzima Ga ni drijemež ni san! Njegovo je sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji... (255) itd.

Iman ima potrebu da se raspravi sa silnicima i onima koji poriču vjeru:

Zar ne znaš o onome koji je sa Ibrahimom o Gospodaru mu raspravljao, da je Allah vlast njemu dao? (258) itd.

Ibrahim je taj kome je Allah, dž.š., dao ružd (zrelost i mudrost), pa je on ušutkao “malog” faraona, nakon čega se zbunio onaj koji je poricao.

Tako da ti vidiš u suri El-Bekare – a ona je prvo što je objavljeno u Medini Munevveri – drukčiju vrstu kur’anskog izlaganja najvažnijih pitanja koja se tiču akide (vjerovanja), ali u oba perioda Objave, i mekkanskom i medinskom, cilj je ostao isti mada su stilovi različiti. *To je Knjiga u kojoj nema sumnje* – budući da postoje Knjige u koje se sumnja da su autentične, od Allaha, dž.š., Knjige, i u kojima ima pogrešnih i loših pretpostavki i mišljenja.

Muhammedovi, s.a.v.s., ashabi bili su uspješni u ispunjavanju svojih obaveza prema onome što im je objavljivano u ovoj suri i što je slijedilo poslije nje; Kur’an je njima objavljivao, a oni su to izvršavali; Kur’an im je naređivao, a oni su poslušni bili; Kur’an je iscrtavao planove pojedincu, zajednici i državi, a oni su to sprovodili u djelo.

Medina je osvitlala sa novim ljudima i sa novim sistemom; ona je

postala jedinstvena prijestolnica najvećeg od svih poslanstava i predvodnik pokreta "naroda srednjeg puta" koji je bio "najbolji narod koji se ikada pojavio na Zemlji," kako je za ovaj ummet rekao Kur'ani-kerim.

Allah, dž.š., podučavao je Svoga Poslanika Objavi, a muslimane je podučavao Poslanik, s.a.v.s., onome što je najkorisnije za njih i što je najkorisnije za ljudski rod:

I Mi smo tako vas učinili zajednicom središnjom da biste bili svjedoci protiv svijeta ostalog, i da Poslanik bude protiv vas svjedok. (143)

Allah, dž.š., je u dva posljednja ajeta sure El-Bekare objasnio da Vjerovjesnik, s.a.v.s., i oni koji su s njim vjeruju u Allaha, dž.š., i Allah njima vjeruje, a onome što im je objavljeno od propisa u ovoj suri – i u surama koje su došle poslije nje – oni se pokoravaju i ustrajno čine dobro na temelju tih propisa i čine najveće napore na tome putu vršeći to dobročinstvo na najbolji način. Vjernici su postali narod sa najvišom deredžom od svih naroda koji su im prethodili i kojima je stizala Objava – zato što kažu: "Čujemo i pokoravamo se!"

Arabljani su bili ummijjun (narod koji se nije služio pismom), i kao takvi, na terazijama svjetske civilizacije, nisu predstavljali neki važan i poznat faktor – sve dok im nije objavljen Kur'an, koji je pročistio njihovo biće i uzvisio njihovu poziciju tako da oni nisu prestali da se uspinju do najviših visina sve dok nisu prestigli sve druge narode. U obnovi društva, čišćenju duša i ustrajnosti u pravdi bili su moćniji i ugledniji od svih drugih!

Civilizacija koju su uzdigli nije počivala na temeljima nacionalizma, niti na eksploataciji materijalnih resursa, niti na teritorijalnom osvajanju, nego na iskrenoj pobožnosti i vjerskom odgoju; to je bila civilizacija u kojoj je dunjaluk shvaćen i doživljen kao bešika za Ahiret. Zbog toga Uzvišeni kaže na kraju ove sure:

Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegovog, a i vjernici u to vjeruju! Svi vjeruju u Allaha, i u Njegove meleke, i u Njegove Knjige, i u Njegove poslanike. Mi među Njegovim poslanicima ne gradimo nikakve podjele! I vjernici govore: "Čujemo i pokoravamo se, oprostite nam, o naš Gospodaru, Tebi nam je vratiti se!" (285)

Za čovječanstvo islama porijeklo se ne tretira u fanatičnoj pretjeranosti, kao ni država u kojoj se čovjek rodi; njihov zaštitnik i njihovo

okrilje je Allah, Stvoritelj nebesa i Zemalja i svih ljudi; nema prednosti nijedan čovjek nad drugim čovjekom osim po takvaluku (svijesti o Allahu, dž.š., i striktnom ispunjavanju Njegovih propisa), niti jedna nacija ima prednost nad drugom nacijom osim po boljem življenju u vjeri.

Medina Munevvera je bila svjedok formiranja prvog islamskog ummeta koji je bio poznat po svojoj povezanosti sa Allahom, dž.š., i sa Njegovom uputom. Muslimanska kuća, poslovni dio, administracija, vlada, škola, trgovina i poljoprivreda, obrazovni proces i zakonodavstvo – sve je to bilo usklađeno sa Objavom koja je silazila u Knjigu, koja je predvodila i upućivala ashabe posljednjega poslanstva.

Tačno je: Vjerovjesnik, s.a.v.s., predvodio je mlade ljude – koji su bili uglavnom mlađi od njega – i njima predao upravljanje – zato što je on u svoje pamćenje stavio suru El-Bekare, ali ne u bukvalnom smislu, da je znao samo njezine harfove i melodioznost, nego je ovu suru stavio u pamćenje kao svoje nadahnuće ispunjavajući njezine propise, uzeo je ovu suru kao svoje svjetlo (nur), kao rastavljača Istine od neistine, jer se na taj način formiraju narodi...

Na kraju, da malo zastanemo pred posljednjim ajetom ove sure; obratimo pažnju na narode koji su podesni za to da budu viši od drugih i da su napredniji; oni su oholi i hvalisavi i samo gledaju kako da se izjednače sa onima koji su viši od njih.

Bijela rasa, koja danas vlada svijetom, čini to autokratski, oholo i gordeći se iznad svih drugih rasa!

Zar nije čovjek današnje civilizacije osvojio svemirska prostranstva i rascijepio atom!? Ljudi ove civilizacije u svojoj su se oholosti poistovjetili sa ovim dostignućima kojim izazivaju strah od svojih izuma!

Što se tiče muslimana – u početku njihove predvodničke uloge, u vrijeme kada je baš njih počastila Najviša objava – oni su bili skrušeni pred Allahom, dž.š., oni su se osjećali siromasima u Njegovom području i kao oni kojima treba Njegova pomoć. Njihova vjera bila je teuba/istigfar (traženje oprost za grijeh) i naklonost prema Najvišem nime-tu (Kur'anu i Poslaniku).

“O, naš Gospodaru, ne uzmi nam za zlo ako zaboravimo ili neoprezom nešto učinimo! O, naš Gospodaru, ne prti nam breme kakvo si natovarao onima prije nas. (286)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TREĆA

ALI 'IMRAN/IMRANOVA PORODICA

Svako ko pročita Ali 'Imran može vrlo brzo otkriti temu ove plemene sure, a ona se kreće oko dva velika pitanja. Prvo od njih je dijalog sa ehli-kitabijama, koji su počeli da raspravljaju o islamu čim je on došao u Medinu, a drugo pitanje tiče se poraza na Uhudu, koji je, jasno, pogodio muslimane žestoko ih ranivši i rastuživši desetine kuća.

Govor o ova dva pitanja nalazi se na početku ove sure i u njezinoj sredini, a onda se, na samom kraju sure, ova dva pitanja prepleću pošto napor u pozivanju zahtijeva čvrsta stajališta u vezi sa oba ova pitanja. Obaveza muslimana je bila da se zajednički sukobe sa urotom jevreja koji su se nalazili u Medini kao i da napadaju idolopoklonstvo koje je bilo prethodni neprijatelj islamu i njima.

Kada pozivamo u islam, mi svim grupama izlažemo njegovo učenje, i u tom pozivanju ne smije biti ni nasilja ni neprijateljskog nastupa, pa ko nam se odazove – prihvatit ćemo ga kao brata, a ko glavu okrene od ovog poziva – ostavit ćemo ga, a onaga ko nas napada mi ćemo spriječiti jer je on jedan od onih koji napadaju Allaha, dželle šanuhu, Ovakvo postupanje se aluzivno izlaže u sljedećim riječima Uzvišenog:

I ako se oni s tobom budu sporili, ti reci: "Ja svoje lice predano Allahu okrećem, a i oni koji slijede mene!" I reci onima kojima je data Knjiga, i neukim: "Hoćete li primiti islam?" Pa, ako islam prime – na Pravoj su stazi, a ako se okrenu, pa tvoje je samo da obznaniš. A Allah vidi robove Svoje! (20)

Ova sura počinje objašnjenjem da je islam uputa za sve ljude svijeta i da njegova Knjiga potvrđuje Knjige koje je Allah, dž.š., objavio ranije, zatim da je Božija Objava u svome totalitetu uvijek rastavljač Istine

od zablude, da su Musa, Isa i Muhammed hodili istim putem te da opseg islama obuhvata sve vjere u različitim vremenima i na različitim mjestima.

Allah, dž.š., je za Tevrat, Zebur i Kur'an rekao da su ajatullah (Allahovi znakovi ili ajeti). Skrećemo pažnju na ovu sintagmu *ajatullah*, koja se deset puta ponavlja u ovoj suri, najprije u ovim riječima Uzvišenog:

A onima koji ne vjeruju u Allahove znakove pripada kazna žestoka. A Allah je silan i žestoko kažnjava! (4)

A posljednji put u ovim riječima Uzvišenog:

A ima dosta sljedbenika Knjige koji vjeruju u Allaha, i u ono što je objavljeno vama, i u ono što je objavljeno njima, predanih Allahu. Oni Allahove ajete ne daju za cijenu prezrenu. (199)

Nema nesuglasja u suštini imana, niti između onoga što je objavljeno Muhammedu i onoga što je objavljeno njegovoj dvojici braće koji su mu prethodili, Musau i Isau; nesuglasje se javlja između Allahove, dž.š., Objave i lažaca u ljudskom rodu.

Iman kako ga je objasnio Kur'an – *koji je objavljen nama i koji je objavljen ranije* – a oni čije se vjerovanje razlikuje od ovog imana obavezni su da se vrate svojoj mudroj uputi.

Imaju dvije vrste ehli-kitabija: jevreji i hrišćani. Nije došlo do vrućeg dijaloga između muslimana i hrišćana u Medini nego se žestoka rasprava vodila između muslimana i jevreja koji su se već bili nastanili u unutrašnjosti Medine i na sjeveru Hidžaza i koji su nastojali da spriječe islam lažući na Allaha, dž. š., i Njegova Poslanika i napadajući Objavu te huškajući idolopoklonike u različitim područjima.

Oni su poticali napade na islam i muslimane sakupljajući bogatstvo i ljude pošto su sami imali i veliki imetak i utvrđenja; to je razlog što se u ovoj mubarek suri ponavlja prijekor protiv njih u pogledu izvora njihove moći:

Onima koji ne vjeruju doista neće kod Allaha korist pribaviti ni imeci njihovi, ni djeca njihova! Oni će gorivo Vatre biti! (10);

Zbilja, oni koji ne vjeruju u Allahove Znakove, i koji bez ikakva prava ubijaju Allahove vjerovjesnike, i koji ubijaju ljude koji naređuju da se po pravdi postupa – takve obraduj kaznom bolnom! (21);

Onima koji ne vjeruju neće, jamačno, nikakvu korist pred Allahom pribaviti ni imeci njihovi, ni djeca njihova! Oni su Vatre stanovnici, u njoj će vječno ostati! (116)

Te, na koncu, sljedeće riječi Uzvišenog:

I neka te nikako ne zavara to što po zemljama putuju oni koji ne vjeruju! / To je kratkotrajno naslađivanje, a potom – Džehennem im je stanište! A grozno li je to boravište! (196-197)

Činjenica je da bogatstvo pomiješano sa zaboravom Allaha, dž.š., upropasti pojedinca i zajednicu.

U svom prvom koloniziranju Hidžaza jevreji su bili dosegli sami zenit u civilizaciji i ekonomiji, što nije uspjelo glavnom dijelu Arabijskoga poluotoka. Da li su oni šta od ovoga blagostanja žrtvovali za podršku Istini i časti i za borbu protiv nemoralna i grijeha? Ne, nisu! Čak je idolopokloničko neznabožačko društvo bilo na višem stepenu morala od njih!

Zbog toga je Posljednji vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio najbolji pedagog za njih kada je svoje učenje sučelio sa njihovim obmanama pa su oni u konačnici ostali poraženi, njihova sila razbijena, a njihova imovina oduzeta!

Oni su već bili ščepali Božiju Objavu za naredne generacije; ona je u njihovoj rasi bila već predugo sve dok oni nisu pomislili da su oni njezini vlasnici i da je nemoguće da ona pređe u ruke nekog drugog naroda!

Zašto je ovo bilo apsurdno? Svaki čovjek koji izgubi kontrolu nad svojom sposobnošću neminovno se udalji od nje! U posljednjoj etapi svoje povijesti jevreji su postali potpuno nemoćni da se uzdignu na stepen koji zahtijeva Objava; njihova srca su bila hladna kao kamen; njihovo ponašanje bilo je prezreno; njihov egoizam narastao je do neslućenih visina; a prije i poslije svega – ono što njih čini jedinstvenim: bili su pretjerano odani samo ovom svijetu te su, vremenom, postali Allahovi, dž.š., neprijatelji, zamrzili su Njegove naredbe i odbacili Njegove propise!

Zato je bilo nužno da se Objava da nekom drugom narodu, koji će iz nje sada i u budućnosti uzeti dobro, i u tome se krije tajna Allahovih, dž.š., riječi:

Ti reci: "O, Allahu, o sve vlasti Gospodaru, Ti vlast kome hoćeš daješ,

Ti vlast od koga hoćeš oduzimaš! Ti koga hoćeš uzvisuješ, Ti koga hoćeš unizuješ! U ruci je Tvojoj svako dobro, Ti si doista svemoćan! (26)

Ovaj ajet i oni koji mu prethode bili su uvodnici u konačni rezultat koji se očituje u ovim gledištima, a jedno od tih gledišta – koje je izrečeno nešto ranije – nalazi se u riječima Uzvišenog:

Zar ne vidiš one kojima je dat dio Knjige, kako jedna skupina njih, kad se pozovu da im Allahova Knjiga presudi, leđa okreće! A oni se ionako okreću. / A to je zato jer govore: "Nas neće doticati Vatra osim samo nekoliko dana!" (23-24)

Oni su bili sigurni da neće biti kažnjavani pa su zbog toga uzdizali zastavu otvorenoga grijeha i jednoglasno odlučili da se udalje od šerijata i njegovih propisa.

A Božija Objava uspostavlja pravdu za sve ljude svijeta, među svim vrstama i staležima i, u tom smislu, razmimoilaženja naroda nemaju svoje važnosti:

O, kako li će biti onoga Dana u koji nema nikakve sumnje, kada Mi sakupimo sve njih, i kada duša svaka dobije ono što je stekla, a ljudima se neće nanijeti nikakva nepravda! (25)

A u pogledu svakog čovjeka pojedinačno misli se ovdje da nikakvo izmišljeno dodavanje neće imati svoju vrijednost jer će svako ljudsko biće susresti ono što je steklo na dunjaluku, a onda će se svi ljudi sakupiti goli, kao što su stvoreni, neće imati nikakve odjeće na sebi, osim odjeće takvaluka (bogobojaznosti), i to samo za one koji su bili muttekije!

Iako se iz prethodnog kur'anskoga teksta može uočiti prijekor koji je upućen jevrejima, mogu se primijetiti naznake prijekora i za ostale narode, jer Allah neće kazniti sinove Israilove kada čine nered na Zemlji a ostaviti sinove Ismailove (Arabljan) ako ih slijede u ponašanju i povode se za njihovim djelima. Ako su okolnosti u kojima žive slične, to zahtijeva i sličnu kaznu.

Jevreji su smatrali da nije Tevrat podigao njihov ugled, nego da je Tevrat stekao ugled time što je poslan njihovoj rasi, i to ih je dokraja upropastilo!

Danas imamo Arape koji odbijaju ideju da su oni počašćeni islamom, i ti njih možeš vidjeti kako iz arapstva (el-'urube) odstranjuju islam. Zar

misliš da će njihova kazna biti bolja od one koja je zadesila Israilićane, koji su izobličeni u majmune i svinje? Zaista su Allahove zakonitosti nepromjenljive, i svi su ljudi pred Njim izjednačeni!

Dijalog sa ehli-kitabijama stere se na desetak sahifa; najprije se okreće jevrejima koji su smatrali da će muslimani gorjeti u Vatri, ali na prvoj stranici imade tek neka skrivena aluzija na hrišćane kojom se ukazuje na vrijeme poslije rođenja Isaa, sina Merjemina:

On je Taj Koji vas oblikuje u matericama, nema Boga osim Njega, silnoga, mudroga! (6)

To je ajet u kome se govori o djelu Najviše moći u oblikovanju ljudskoga bića, njegovih fizičkih i duševnih crta, ali taj ajet aludira i na Isaa, sina Merjemina, kao jednog od hiljada onih koje je Stvoritelj stvorio iz ničega, a onda je svim tim hiljadama hiljada ljudskih bića podario različite crte na jedan čudesan, nadnaravan način. Ali, mnogi od njih nisu moćni da razumiju ono što slušaju i gledaju, a drugi prodiru kroza zavjese okolnog svijeta, kao što se kaže:

Mudar je onaj koji o tebi ima mišljenje kao da te je vidio i čuo.

Ovdje je onaj koji ne zna namjestiti samar na devu,

a tamo drugi koji osvaja kosmos!

Ovdje je onaj koji se zatomi u svoju strast, a tamo drugi koji se gubi prilikom razmišljanja o Allahu!

Isa – iako rođen bez oca – nije izišao iz reda svemoćnih Allahovih zakonitosti, a ja predlažem da za kasnije ostavimo raspravu o njemu nakon što najprije završimo govor o jevrejima i njihovim podozrivim mišljenjima o islamu.

* * *

Jevreji Arape mrze od davnina, a prvi uzrok te mržnje je što je sa poslanikom Muhammedom, s.a.v.s., ciklus poslanstva zamijenjen tako što je, umjesto njima, ono došlo drugom narodu; oni su imali protekciju nad drugim ljudima i smatrali su da Nebeske Poslanice treba da ostanu među njima, no pošto su ugledali da je Objava spuštana među Arabljane, spopalo ih je bezumlje pa su zamrzili i Zemlju i nebesa!

Zbog toga se njima upućuje ovaj Božiji prijekor s povišenim tonom

zbog takva njihova gledišta:

O, sljedbenici Knjige, zašto u Allahove Znakove ne vjerujete, a da su istina svjedoci ste!? / *O, sljedbenici Knjige, zašto Istinu u neistinu oblačite, i Istinu svjesno skrivate?* (70-71)

Očigledno je da je ovaj ukor jevrejima bio upućen zato što su bili duboko uvjereni da je poslanstvo Muhammedovo, s.a.v.s., istinito i da on govori u ime Allaha, dž.š., te da će ih Allah kazniti zbog njihove neposlušnosti tokom njihove povijesti. Ali, umjesto da poboljšaju svoj odnos prema Allahu, dž.š., oni su počeli da se ponašaju drsko, da izazivaju i da poriču posljednje poslanstvo te da riječju i oružjem odvrćaju ljude od islamskoga puta, da kuju urote i prave spletke među idolopoklonicima kako bi ih odvratili od toga da se okrenu ispravnom vjerovanju. Zbog toga se na više mjesta jevreji kore zbog naopakih stavova:

Kako da Allah uputi Pravom stazom jedan narod koji ne vjeruje nakon što je vjerovao, i tvrdio da je Poslanik Istina, i dati mu dokazi jasni!? Doista, Allah neće narod zločinački Pravom stazom uputiti! (86)

Zatim Allah, dž.š., kroz usta Poslanika postavlja sljedeće pitanje:

Ti reci: "O, sljedbenici Knjige, zašto ne vjerujete u Allahove Znakove!?" / *Pa Allah vidi sve šta vi radite!"* / *Ti reci: "O, sljedbenici Knjige, zašto od Allahove Staze odvrćate onoga koji vjeruje, i iskriviti je hoćete a znate da istina je!?"* / *A Allah nije nemaran prema onom šta vi radite!"* (98-99)

Jevreji su smislili podmuklo zlo kako bi ljude odvratili od islama i zapriječili Allahov Put, pa rekoše: "Ljudi bi nas mogli optužiti za pristranost za ono što imamo i mislit će da mi zbog toga mrzimo islam. Zato, pretvarajmo se da smo primili islam i prikažimo se kao ljudi slobodnog mišljenja i neka to bude razlog našeg napuštanja vlastite vjere i prihvatanja druge. A pošto uvidimo da ta druga vjera nije dobra, napustit ćemo je zbog njezine, a ne naše slabosti."

A jedna skupina sljedbenika Knjige veli: "Vjerujte početkom dana u ono što se objavljuje onima koji vjeruju, a zatim u to krajem dana nemojte vjerovati, ne bi li se i oni vratili!" (72)

Njihova mržnja prema novoj Objavi uporno se manifestirala; poslanstvo se prenijelo daleko od Hebreja, pa su oni govorili: "Ne vjerujte nikome osim onima koji vašu vjeru slijede!" (73), pa ne bi dozvolili da iko

dobije ono što su oni ranije bili dobili niti iko od vas drugih naroda može da se na sličan način susretne sa Objavom.

Očigledno je da su oni narod koji mrzi ono što je Allahova, dž.š., tvorevina i da su se ražalostili zbog toga što je to došlo pod utjecaj Arabljana, koji su sada izabrani za novu Objavu, a jevreji su pokušali da prisile – da nam Bog, dž.š., oprost – Uzvišenog da promijeni Svoju odluku i da ponovo njima pokloni Svoju pažnju. Na takvo gledište došao je odlučan odgovor:

“Blagodat je u Allahovoj ruci! On je daje kome On hoće! I Allah sve obuhvata i sve zna!” / Svojom milošću On koga hoće obasipa! Allah je posjednik blagodati velike. (73-74)

Israilićani su i ranije ispoljavali niskosti svojom ohološću, grubošću i obmanjivanjem. Te niskosti skrivaju nemoć, i tada je mržnja skrivena, ali kada se kod njih ukaže bonluk i prevlast, onda oni iskazuju otvoreno neprijateljstvo. Tu i tamo oni su ove svoje sklonosti zatomljavali boraveći u getima po prijestolnicama Istoka i Zapada i prikivali zlo oholeći se nad ostalim ljudima i ismijavajući ih. U ovoj suri čitamo uzrok zašto to oni čine:

A to je zato jer oni vele: “Nije nam grijeh tako s neukima!” I svjesno govore laži o Allahu. (75)

Riječ *neuki* (el-ummijun) odnosi se na narod (umme) ili na porijeklo, majka (umm). U prvom slučaju značit će nemogućnost čitanja, a odnosit će se na Arabljane, jer među njima je bila raširena nepismenost. Ako se, pak, ta riječ odnosi na narode, onda se misli na sve ljude.

Ovo drugo je bliže jevrejskom ponašanju i njihovim umotvorinama koje su oni izvukli iz njihova Tevrata i Talmuda i zbog kojeg se sve evropske države prema njima od davnina neprijateljski odnose i svoju srdžbu usmjeravaju prema njima.

Kur’ani-kerim objašnjava da veza između ljudi i njihova Stvoritelja ne može biti utemeljena na lažnim tvrdnjama, nego na najvišem moralu, na ispunjavanju obećanja i bogobožnosti: *A ko svoje obećanje ispuni i Allaha se boji, pa, Allah doista bogobožne voli! (76)*

Ja sam se zapitao: “Ako prva polovica sure Ali Imran tretira dijalog sa ehli-kitabijama i kazivanja o njihovim stanjima, zašto se u njoj poslije

ovoga govori o hadžu? A zašto rasprava o dozvoljenoj i nedozvoljenoj hrani dolazi prije ovog govora?"

Nakon dubokog promišljanja, nisam dugo ostao u nedoumici. Rekoh sebi: "Da istražim šta je autor *El-Menara* rekao o ovome, da se upoznam sa mišljenjem profesora Abduhua." I nađoh pravi odgovor.

Pisci *El-Menara* kažu: "Kao da su jevreji – dok im se nudi primanje islama – sami sebi postavljali ovakvo pitanje: 'Kako da slijedimo vjeru koja dozvoljava hranu koja je nama zabranjena, hranu koja je nama strana i koja se nikada ne može vidjeti na našim trpezama?'"

Spomenuti mufessiri su odgovorili da je zabrana do koje oni drže bila privremena; njima je sva hrana bila dozvoljena, ali oni su kršili vjerske propise i nastavili sa svojim neprijateljstvom pa im je onda ono što im je Objavom bilo označeno kao haram bila kazna od Allaha, dž.š., Allah, dž.š., to detaljno donosi u suri El-En'am, a završetak ove zabrane je u suri Ali Imran:

A jevrejima smo zabranili sve životinje koje imaju kopita ili kandže, a od goveda ili brava zabranili smo im lov njihov, osim onog što je na njihovim leđima, ili crijevima, ili onog pomiješanog s kostima! Tako smo ih Mi kaznili zbog njihove drskosti, a Mi doista Istinu govorimo. (El-En'am, 146)

Poznato je da je poslanstvo Isaa, a.s., počelo sa olakšicama onoga što je dotle teretilo jevreje, a to se u ovoj suri iznosi kroz usta Isaova:

"I da istinitim držim Tevrat, prije mene objavljen, i da vam dozvolim nešto što vama zabranjeno bi..." (50)

Pošto se kur'anska Objava vratila temeljima Allahova, dž.š., vjerozakona (šerijata), ona nije označila haramom ništa osim mesa uginulih životinja, svinjskog mesa i masti, krvi koja teče i mesa one životinje koja je zaklana u ime nekog drugog božanstva a ne sa Bismillom, u ime Allaha, dž.š., a sve mimo toga je halal. O tome Uzvišeni kaže:

Svaka hrana bila je dozvoljena potomcima Israila, osim one koju je Israil sam sebi zabranio prije nego je Tevrat objavljen bio... (93) itd.

Isto je tako kada je riječ o kibli: Bejtu'l-haram u Mekki Mukerremi je bio prva i posljednja kibra za sve ljude: *Zaista je prvi hram ljudima onaj u Bekki podignut, blagoslovljen je i putokaz on svjetovima svim! (96)*

Ali u nužnim okolnostima Bejtu'l-mukaddes je postao kibla i čim su prestale zapreke, voda se vratila svome koritu i ponovo je Bejtu'l-haram postao kibla, onaj na kome je podignuta tvrđava tevhida; to mjesto je Allahovom odredbom bilo poštovano od strane svih prethodnih vjero-vjesnika.

Ako pogledamo sve ove razlike među vjerezakonima (eš-šera'i'), ustanovit ćemo da je najbolje odgajanje ono čiji je temelj čvrsto vjeron-vanje (el-'akide) i koje se izgrađuje na uzdizanju čovječanstva kroz razli-čite periode, i to je, već na samom početku, istakla sura Ali Imran:

Ljudima se čini lijepom strasna ljubav prema ženama, i sinovima, i gomilama zlata i srebra nagomilanoga, i konjima naočitim, i stokom i usjevima! To su ugođaji života ovosvjetskoga! A kod Allaha, pa kod Nje-ga je mjesto povratka najljepšega! (14)

Bez nagona nije moguće trajanje života, jer da nije npr. seksualnog nagona, ne bi bilo moguće generacijsko povezivanje na površini Zemlje, a isto tako je sa ostalim nagonima. Međutim, najvažnije je da se, kad je riječ o nagonima, ne prekorači granica ravnoteže i da se ne zaluta sa Ispravnog puta.

Islam je dozvolio sve što je korisno i zabranio sve što šteti. Principe halala i harama islam je postavio na imanu i dobrom djelu, a iz načela takvaluka propisao je ono čime se čuva čvrsta veza sa Allahom, dž.š., i vjerovanjem u Sudnji dan.

Čuo sam govor jednog utjecajnog čovjeka koji upozorava na bolest side i primijetio sam kako preporučuje upotrebu prezervativa u nepo-srednom seksualnom zabranjenom odnosu. On je očajan zbog toga što nema čednosti, ali je ne preporučuje jer je ona, u njegovoj logici, ne-moguća, a čednost je zaista nemoguća kada se izgubi čvrsto uvjerenje u Vječiti život.

Oni koji samo formalno slijede ovu ili onu religiju ostat će sa nevo-ljom nagona koji su ovladali njima sve dok ne shvate riječi Uzvišenog:

Ti reci: "Hoćete li da vam obznanim ono što je bolje od toga? Oni-ma koji se budu Allaha bojali – kod Gospodara njihova pripadaju bašče rajske, kroz koje teku rijeke. Oni će u njima vječno boraviti i čiste žene će imati, i u Allahovu zadovoljstvu biti! – A Allah sve vidi u robova Svojih. / I onima koji budu govorili: "Naš Gospodaru, mi zbilja vjerujemo, pa nam

Ti grijeha naše oprost i sačuvaj nas patnje u Vatri.” / I onima koji budu strpljivi, i istinoljubivi, i Allahu poslušni, i koji budu imetke dijelili, i oprost u osvit dana tražili! (15-17)

Ovi ajeti javljaju se na početku sure da bi rekli ehli-kitabijama: “Zaista se spas nalazi u ‘akidi čiji je temelj: *Allah je, nema Boga osim Njega, Živi i Vječni!* (2), zatim u odgoju koji ljudsku prirodu čuva u granicama čistote, koji odbacuje pretjerivanje i nehaj...” Tada se na ovaj svijet gleda očima koje upućuju na Ahiret i hodi se Pravim putem.

* * *

Hazreti Merjemu nije dotakao nijedan čovjek kada je zaniжела Isaa, pa ipak neki ljudi govore: “Isa (Isus) je sin Božiji!” Takva izjava nema nikakva osnova! Oni dalje kažu da je između Allaha – subhanehu ve te’ala – i hazreti Merjeme postojala posebna veza, a plod te veze da je Isa, što je teško neznanje o poziciji Božanstva, kome ne treba nikakvo čišćenje od grijeha.

Apsurdno je smatrati da je Allah (Bog) otac, kako naučava ova bezvrijedna predstava. U tom smislu Allah, dž.š., kaže:

Da je Allah htio imati dijete, On bi izabrao od onih što stvara onoga koga On hoće! Slavljem neka je On! On, Allah, jedan je, On nad svime bdije! (Ez-Zumer, 4)

Da, rođenje Isaovo bilo je neobičan, nadnaravan događaj! Allah je htio – i On je tako učinio – da učini jednu vrstu od mnogobrojnih nadnaravnih djela koja će se desiti među Njegovim robovima kako bi ih podučio da On određuje zakonitost uzročnosti a da Njega ta zakonitost ne određuje, te je zbog toga Kur’an ovdje donio kazivanje o Merjemi i njezinom sinu nakon kazivanja o Zekerijahu i njegovoj ženi; taj događaj je – isto tako – vrsta neobičnih događaja u kojima su opće, “obične” zakonitosti poništene i u kojima nema naznake da bi se dogodile i na kakav drukčiji način.

Hazreti Merjema je rođena mimo očekivanja svoje majke koja je ono što je nosila u svome truhu zavjetovala da će dati u službu u Mesdžidi-aksau, da čuva njegova znamenja, da u njegovom području čini ibadet Allahu, dž.š., i da predvodi sve vjernike:

Gospodaru moj, ovo u truhu mome što je zavjetujem da služi iskre-

no Tebi, pa primi od mene. Doista si Ti Onaj Koji sve čuje, Onaj Koji sve zna! (35)

Ali se iznenadila kad je ugledala da novorođenče nije dječak već djevojčica! A djevojčica neće moći ostvariti majčine nade i izvršiti obavezu služenja u Mesdžidi-aksau za koju se izabiru samo muškarci upotpunjeni u svojoj vjeri i snažni tijelom. Dječak kome se nadala ova majka ne bi bio kao djevojčica kojoj je potrebna zaštita. Ali ta iznenađena majka nije mogla znati da će njezina kćer roditi osobu koja će biti visoko cijenjena na ovom i na Budućem svijetu i jedna od onih koji su Allahu, dž.š., bliski (mine'l-mukarrebín). Sin ove majke će – već u bešici – zadobiti njezini zaštitu kao što je majka Musaova štitila i njegovala svoga Musaa i kao što je to isto činila Amina svome sinu Muhammedu. Interesantno je kako su trojicu ovih “poslanika odluke” (ulu'l'azm) odgajale tri slabašne žene i kako su sve tri, dok su ova tri velika vjerovjesnika bili djeca, bile lišene fizičke snage, ali su se oslanjale na Stvoritelja nebesa. Sve tri su dosegle vrijednost svojom velikodušnošću, svojom nesebičnošću i svojim imanom. Njih je opisao Poslanik, s.a.v.s., riječima:

كَمُلَ مِنَ الرِّجَالِ كَثِيرٌ وَلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا الْقَلِيلُ .

“Mnogi muškarci su dostigli savršenstvo, ali je malo žena koje su bile takve!” (Sličan hadis bilježi Buhari od Ebu Musaa el-Eš'arija)

Žena Imranova je dovikivala svoga Stvoritelja ovim riječima:

“Gospodaru moj, ja sam žensko rodila!” – a Allah zna šta je rodila – “A žensko nije kao muško! I ime sam joj Merjema nadjenula, i nju i lozu njenu Tebi u okrilje stavljam od šejtana prokletoga!” / I primi je Gospodar njen primanjem lijepim, i dade da lijepo odraste... (36-37)

Zekerijja je imenovan da bude staratelj Merjemin. On je tada već bio u godinama, bio je oronuo i osijedio, a njegova žena je bila nerotkinja, ona koja ranije nije bila blagoslovljena djetetom, pa je Zekerijja bio tužan – zato što on nije opskrbljen porodom koji će ga naslijediti u vođstvu Benu Israila, o kojima nije imao lijepo mišljenje i za koje se bojao šta će biti s njih nakon njegova preseljenja.

Očigledno, on je to sve teško podnosio i saburio i propisno štitio djevojku koja se priključila njegovoj porodici.

Zekerijja je osjetio da se u kući, nakon dolaska Merjeme, događa

neka čudna promjena: ovoj neobičnoj djevojci, o kojoj se on brinuo, opskrba je silazila iz nedokučivih, nepoznatih svjetova.

On bi pitao: "O, Merjema, odakle ti ovo?" "Od Allaha je!" – ona bi odgovarala. Doista, Allah opskrbljuje koga hoće bez računa ikakva. (37)

Ovakav odgovor budio je skriveni ibadet u Zekerijahovom srcu te on zovnu svoga Gospodara: "Ovim jelom i pićem Ti, Gospodaru, kršiš uobičajeni red; Svojom moći Ti opskrbljuješ sa nebesa! Ništa nije nemoguće za Tvoju moć, pa nemoj ni meni uskratiti Tvoju najvišu blagodat! Ti možeš da moju ženu nerotkinju učiniš plodnom, da nemoćni bračni par učiniš moćnim: da nas opskrbiš sinom koji bi bio radost očiju naših!"

I tamo Zekerija zamoli svoga Gospodara: "Gospodaru moj," – reče – "daruj meni od Sebe čestita potomka! Ti si zbilja Onaj Koji molbu čuješ!" / I meleci ga – dok je on klanjao stojeći u hramu – zovnuše: "Allah ti radosnu vijest zbilja za Jahjaa šalje, on u Riječ od Allaha poslanu vjerovat će." (38-39)

I onda se vrati život u očajni bračni par: neplodna žena zadržta – jer nikada nije bila rodila – a ostarjeli muž zadobi moć i njegova žena postade trudna.

Zaista Allah, dž.š., kada želi da prekrši uzročno-posljedične veze, On to učini; On stvara šta hoće i čini šta hoće!

U ovakvoj pobožnoj atmosferi, horna da čini dobra djela, rasla je i razvijala se Merjema; takvu atmosferu je oživljavala briga Neba više nego zemaljske zakonitosti. Otuda nema ništa čudesnoga u tome što meleci dolaze Merjemi nakon što je ona sazrela da razgovaraju sa njom o nečuvenoj stvari:

"O, Merjema, Allah ti radosnu vijest šalje, od Njega Riječ! Mesih Isa, sin Merjemin, bit će mu ime, i častan, i ugledan bit će na ovome svijetu, i na Onome svijetu, i on će biti od onih Allahu bliskih! / I on će s ljudima govoriti iz bešike, i kad zreo čovjek bude, i od dobrih ljudi bit će!" / A ona reče: "Gospodaru moj! Kako ću ja imati dijete a nijedan muškarac dotakao me nije!?" "Tako će biti!" – Allah reče – "Allah stvara ono što hoće! Kad On nešto odredi, On samo rekne: 'Budi!' I ono bude!" (45-47)

Na ovaj način je Merjemu obuzela ogromna kušnja, koju bi svaka nevina djevojka prirodno prepatila sa velikim strahom i uzbuđenjem.

Na trenutke je željela da bude mrtva, ali Božija se Riječ morala ispuniti: Isa se rodio na neobičan, čudesan način!

On je poslan kao poslanik Benu Israilu, naroda koji je bio zalutao; on je trebao da ih razuvjeri u njihovim zabludama kako bi bili privrženi ibadetu, kako bi bili ponizni i kako bi, uz Allaha i dobre ljude, omekšali svoja srca.

Ljudi su poštovali Merjeminu kuću poslanstva i njezinu familiju kao što su i cijenili njezina plemenitog i čednog sina sa kojim je došla svaka blagodat i milost. Ali – Israilićani su na njega, njegovo poslanstvo i Merjemu gledali drukčijim očima...

Oni su poricali Isaova čuda koja su se događala pred njihovim očima; odbili su da priznaju njegovo poslanstvo, a svome kufuru su pridodali još jednu ružnu stvar: smatrali su da Isaovo rođenje nije nebeska mudžiza nego da je on rođen iz zabranjenog odnosa između Merjeme i njezina prosca Jusufa Nedždžara. Tako su oni sjedinili svoje nevjerovanje sa svojim uvredama i tlapnjama. Međutim, dobročinitelji i iskreni vjernici podržali su i zaštitili Isaa; neki od njih su postali njegovi učenici (hawarijjun), koji su se sjatili oko njega govoreći:

"Gospodaru naš! Mi u ono što si Ti objavio vjerujemo, i poslanika mi sljedimo. Upiši nas sa svjedocima!" (53)

Jevreji su nastavili sa svojim zavođenjima i klevetanjima huškajući i druge na Isaa i njegove sljedbenike. Isa, a.s., već je bio dostavio Poruku koju je primio od Allaha dž.š., i izvršio svoju poslaničku zadaću pa ga je Allah, dž.š., uzeo Sebi. Isa, a.s., je tako odahnuo od jevrejskih spletki i bio uznesen u najviše, sedmo nebo ('illijjun).

S tim u vezi, većina učenjaka smatra da je Isa, a.s., živ bio uzdignut u 'illijjun, a ja sam skloniji mišljenju onih fakiha zahirijskog mezheba koji smatraju da je on umro kao i svi ljudi koji dosegnu svoj cilj, no iako je njegova smrt bila prirodna ljudska smrt, to ne znači – kao što kaže Ibn Hazm – da je neprihvatljiva ideja da se on po drugi put vrati među ljude na ovom svijetu kako bi muslimane ujedinio u vahdanijetu (islamskom monoteizmu) i kako bi ojačao njihove redove kada se oni budu borili protiv Allahovih, dž.š., neprijatelja.

Njegov slučaj je poput slučaja onog stanovnika jednog naselja koji se čudio govoreći:

“Kako će Allah ove proživiti nakon što su pomrli?” Pa ga Allah usmrti stotinu godina, a potom ga proživi... (El-Bekare, 259)

Isaov, a.s., slučaj je poput slučaja stanovnika Pećine koji su vijekovima spavali, a onda se vratili u život.

Ustvari, sve je ovo vrlo jednostavno, mimoilaženja su vrlo bliska, a najvažnije je uvjerenje da je Isa Božiji rob i poslanik, a nije božanstvo i nije Božiji sin!

Ali Imran nam kazuje o jednoj crkvenoj delegaciji koja je doputovala u Medinu da sa Poslanikom raspravlja o vjerovanju koje je on uspostavljao, pa su mu rekli: “Ako je Isa čovjek, ko mu je onda otac? Allah je njegov otac, a on nije čovjek osim po vanjskom izgledu.”

Božiji Poslanik, s.a.v.s., odgovorio im je da Isa nema oca, ali da to ne znači da je on Božiji sin. Da je tako, onda bi Adem imao više prava na božanstvo, jer on nije imao ni oca ni majke.

Zbilja, primjer je Isaov kod Allaha nalik primjeru Ademovu. Od zemlje ga je stvorio, i potom mu “Budi!” rekao, i on je postao! / Zaista je Istina od Gospodara tvoga, i ne budi od onih koji sumnjaju. (59-60)

Međutim, članovi ove delegacije su ostali pri svome mišljenju žestoko se opirući Poslaniku. I šta im je Poslanik učinio? Predložio im je da se zajedno, sa onima koji slijede islam, okupe na jednom mjestu i da, potom, prizovu Božije prokletstvo da se spusti na onu grupu koja laže:

A onima koji se s tobom o Isau raspravljaju, nakon što ti je Znanje došlo, ti reci: “Dođite, pozvat ćemo i naše sinove i vaše sinove, i naše žene i vaše žene, i nas i vas, a zatim se čedno na Allaha pozvati i Allahovo prokletstvo na lažljivce prizvati!” / I, doista, ovo je istinita pripovijest. Nema drugog boga osim Allaha! A Allah je silan i mudar, zbilja! (61-62)

I, vidi, ova delegacija je odbila zazivanje prokletstva tako da su obje grupe ostale pri svojoj vjeri, a sam Isa, a.s., će se spustiti u ahiri-zemanu (pred Kijametski dan) da okonča ovaj spor, da onima koji su ga obožavali objasni njihovo pogrešno vjerovanje i da svi svjetovi pripadaju jednom jedinom gospodararu, a to je Allah, dž.š., Jedini i Silni.

* * *

Prije negoli je rasprava o ehli-kitabijama došla do svoga kraja, ova

sura se okrenula govoru o Bitki na Uhudu, u kojoj su muslimani doživjeli bolan poraz i pretrpjeli veliku štetu.

To je bio vojni sukob sa idolopoklonicima koji su prethodili ehli-kitabijama u sporu sa islamom i koji su njegove sljedbenike prognali iz njihovih domova. Mi smo već ranije istakli da su muslimani neprijatelje dočekivali ujedinjeni na frontu. Tokom duge povijesti, zapravo, bore se samo dva fronta! Govor o ovome počinje riječima koje Uzvišeni upućuje Svome Vjerovjesniku:

I kad ono ti porani od čeljadi svoje da vjernicima odrediš mjesta za boj, a Allah sve čuje i sve zna... (121)

Nakon čega se kontekst prekida i nastupa govor o zabrani kamate, o trošenju u bonluku i u nevolji te o hitanju da se čini teuba/istigfar nakon počinjenog grijeha. Tek poslije ovoga slijedi opširan govor o posljedicama Bitke na Uhudu i on se produžava sve do kraja sure.

Mi se sada pitamo: "U čemu je tajna ovakvoga prijekida izlaganja?" To je izlaganje učinilo jasnim sljedeće: da je svrha unutarnjeg popravljavanja muslimanskoga fronta i njegovo (o)čišćenje od svih zastranjivanja preduvjet da se dobije Allahova pomoć. Bitke u kojima su učestvovali muslimani ne vode se u ime ove ili one ličnosti, i to nisu nikakvi nacionalni ratovi, nego bitke za čista načela i ispravne vrijednosti.

Svaki lični odnos je u potpunosti isključen u atmosferi rata u ime vjere kada Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

Ti nikakva udjela nemaš u tome hoće li Allah njima oprostiti, ili će ih kazniti, jer oni su, doista, zločinitelji! (128)

Ko zna hoće li oni koji se jučer i danas s tobom spore sutra postati prijatelji ukoliko poprave svoj odnos prema Allahu, dž.š., pa uđu u islam? Ljubav i mržnja mogu biti samo u ime Allaha, dž.š. Između vas i drugih ne postoje posebne emocionalne veze niti lična neprijateljstva!

Poraz na Uhudu je bio snažna lekcija muslimanima nakon što je pobjeda na Bedru otvorila put onima koji su bili pohlepni i koji su tražili svoj interes u pridruživanju novoj vjeri koja je sve više rasla i pred kojom je, očito, bila budućnost. Zar nije najveći munafik, Abdullah ibn 'Ubejj, nakon iznenadne pobjede na Bedru, rekao: "Ova stvar (tj. islam) izaziva sve veću pažnju.", nakon čega je odlučio da se,

licemjerno, pridruži muslimanima? S tim u vezi, Uzvišeni kaže:

Allah neće ostaviti vjernike u stanju u kome ste vi vjernici sada, već će loše od dobrih odvojiti, niti će vama vjericima nepoznato otkriti... (179)

Nužno je bilo da poraz na Uhudu razotkrije neprijatelje od iskrenih, da odstrani one koji su tražili korist i slavu i da ostavi one najiskrenije koji su takvi ostali sa svojim Vjerovjesnikom i u dobru i u zlu i koji će pomoći svoga Gospodara bez obzira na okolnosti.

Postoje dvije grupe ljudi: jedna koja je nesebično odana Istini bez obzira šta je pogađalo na tome putu, i *skupina koja samo o sebi brigu brine* (154), oni koji žure da ostvare samo svoje ciljeve i ne zanimaju se ničim osim sobom, *a o Allahu krivo misle, kako se u doba džahilijeta (predislamskog doba) mislilo, govoreći: "Hoćemo li mi išta od svega ova- ga imati?"* (154)

Oni su srditi zato što se njihovi prijedlozi ne prihvataju i zato što njihov personalitet ne uzima u obzir napredak zajednice ni Allahovu odredbu; oni, jednostavno, ne pomažu akidu.

Poraz na Uhudu nije došao zbog lošeg plana, kako neki misle, nego zbog propusta u izvršavanju otposlanih komandi, jer da je svaki dio muslimanske vojske izvršio ulogu koja mu je bila data i zacrtana, ne bi se dogodilo to što se dogodilo. Međutim, neki su zaboravili na obavezu kojom su bili zaduženi loše promijenivši svoja mjesta ili zbog trenutačne pohlepe nakon što su muslimani u prvoj fazi Bitke bili počeli pobjeđivati, kada se ukazalo krdo deva kao ratni plijen:

A Allah vam je ispunio obećanje Svoje kad ste nevjernike voljom Njegovom ubijali nemilice. Ali, kad duhom klonuste, i kada se oko stanja svoga u zadjevice upletoste, i kad ne poslušaste i nakon toga što vam je On ukazao na ono što volite, kad jedni od vas poželjše ovaj svijet, a jedni od vas poželjše Onaj svijet. – tj. promjena gledišta vodi u promjenu rezultata – tada On, da bi vas na kušnju stavio, dade da od neprijatelja uzmaknete! (152)

I nakon što je vjernike iznenadio ovaj tegobni poraz sa svim svojim negativnim posljedicama, oni su počeli da se pitaju: "Kako se ovo dogodilo? Zašto?" – na šta se nadovezuje Najviši govor:

Pa zar sada govorite kad vas pogodi nesreća koju vi onima dvostrukom mjerom zadaste: "Odakle ovo?" Ti reci: "To je sve od vas!" A Allah zbilja sve može! (165)

Vaš poraz na Uhudu bio je upola lakši od mušričkog poraza na Bedru i vi ste – uprkos tome šta se desilo – bili u prednosti; vi ste sami odgovorni za ono što vam se desilo, a to je bilo moguće zato što svaki vojnik nije izvršio ono što mu je naređeno, a što se traži od svakog vjernika!

Poslije ovoga, sura počinje snažnom, rječitom podrškom u vezi sa ovom nesrećom, riječima Uzvišenog:

Prije vas minulo je mnogo uništenih naroda! Pa putujte i vi po zemlji i gledajte kakav su kraj imali oni koji su Istinu lažnom smatrali! / Ovo je objašnjenje svijetu, i uputa, i pouka za bogobojazne. / Ne malaksajte i u očaj ne padajte! Ta vi, ako ste vjernici, nad svima drugima ste! (137-139)

Laž nema budućnosti! Allah, dž.š., kazuje Svojim robovima o narodima koji su bili i prošli tokom povijesti; svi su oni uništeni kad god su bili privrženi laži i kada su bili ustrajni u tome!

Kurejšije su pobijedile u ovoj bitki, ali to je bila prolazna pobjeda čiji će se rezultat uskoro u potpunosti promijeniti u korist jedinog ispravnog vjerovanja.

Za pobjedu vjernika potrebne su dvije pretpostavke: iskren nijet i lijepa izvedba, koje su u neraskidivoj vezi.

Muslimani oskudno razumijevaju ovu drugu pretpostavku, koju ne naglašavaju. Neki od njih umišljaju da je dovoljno samo oružje pa da se ostvari očekivani rezultat – kao da će se melek spustiti zato što je ograničena moć mnoštva vjernika u boju ili zato što se pogoršalo njihovo stanje prilikom prodiranja na bojišnici. Međutim, ovo je daleko od istine!

Upotrijebi sve svoje moralne i fizičke snage iskreno i vješto pa onda očekuj dobar ishod čak i ako ti je snaga manja od neprijateljske. Koliko se trudiš, toliko ćeš imati, pa te Allah, dž.š., neće ostaviti!

Ja sam posmatrao borbe u kojima učestvuju dva otprilike jednako spremna protivnika; nijedan ne bude poražen ni nakon desetak ili više rundi!

I gledao sam druge borbe u kojima se vrlo brzo protivnik obori jednim

odlučujućim udarcem! Najgore su one borbe u kojima se borac odgurne ustranu zato što nema snage koliko njegov protivnik pa malaksa, ili kada se poklizne pa mu drhte mišići i damari i on uzmakne!

Borbe koje su muslimani vodili tokom svoje duge povijesti događale su se na sve načine, ali uzrok njihova poraza nije dolazio zbog siline neprijatelja koliko zbog njihova unutaršnjeg cijepanja i razbijanja njihovih redova; nesreće su uvijek dolazile od njih samih, i čim su se otrijeznili iz ovog drijemeža, postali su jaki, uspjeli su da naprave državu! To potvrđuje i ova sura:

Ne malaksajte i u očaj ne padajte! Ta vi, ako ste vjernici, nad svima drugima ste! / Ako vas rane zapadnu, pa takvih rana i drugi narod je zapao! Sve su to samo Dani koje mi pobjedom naizmjenice svijetu dajemo, i da bi Allah ukazao na vjernike i između vas uzeo neke kao borce na Allahovu Putu poginule. A Allah ne voli zločinitelje! (139-140)

Život je priča o stalnom sukobu između različitih ideologija i stilova ponašanja:

A ipak se oni uvijek u vjerovanju razilaze, / samo ne oni kojima se Gospodar tvoj smiluje! A radi toga i stvorio ih je. (Hud, 118-119)

Zlo iskušava dobro; ružno je ispit za lijepo; prijekor je ispit za čast:

I vas smo jedne drugima iskušanjem učinili, pa se strpite! A Gospodar tvoj zbilja vidi sve! (20)

Tvoj Gospodar je moćan da porazi laž i da ponizi one koji je slijede, ali – šta bi tada radili oni koji su na Istini? Šta bi bio džihad onoga koji vjeruje u susret sa svojim Stvoriteljem?

A da Allah hoće, njih bi savladao, ali vas On kuša jedne s drugima. (Muhammed, 4)

Sunnet vjerovjesnika i njihovih sljedbenika od početka povijesti proticao je u znaku ove borbe. Sve pobožne kuće i džamije podignute u ime Allaha, dž.š., podignute su radi toga da se vjernici pripremaju za sučeljavanje sa ovom borbom:

Da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, porušeni bi do temelja bili manastiri, i crkve, i sinagoge, i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime! A Allah će zbilja pomoći one koji Njega pomognu! – Allah je doista moćan i silan. (El-Hadždž, 40)

Allah, dž.š., podsjeća sljedbenike Muhammeda, s.a.v.s., na ovu povijesnu činjenicu kada je njima bilo dodijalo podnositi muke i belaje nakon nesreće na Uhudu, pa im kaže:

A koliko li samo bi vjerovjesnika uz koje se boriše mnogi Allahu ljudi ugodni! Takvi nisu malaksali pred onim što ih pogodi na Allahovu Putu, i nisu slabili, niti se pokorili. A Allah strpljive voli. / Druge besjede kod njih ne bi osim riječi: "Gospodaru naš, grijehe naše nama oprost i rasipnost našu u stvari našoj! Noge naše učvrsti i protiv naroda nevjerničkog Ti nam pomoć podari!" (146-147)

Ova sura nastavlja da liječi rane i bodri duh te da vjernicima vraća samopouzdanje i sigurnost. Ovdje ne bismo trebali zaboraviti na ulogu poraza na Uhudu koji je otkrio rudnik izvrsnih, skupocjenih pojedinaca koji su "oprali ruke od dunjaluka" i koji su čvrsto ostali uz Allaha, dž.š., kao da se ništa nije dogodilo.

To su bili vjernici koji su ostali čvrsti i nepokolebljivi u bezizlaznim situacijama, a na to ih je navodila samo njihova iskrena odanost; to su bile muslimanke koje su dobrovoljno izišle da se bore sa takvom zadivljujućom hrabrošću kojom su porazile muškarce slabiće; ove nepokolebljive vjernice su pohrlile na ovo bojno polje.

To je bila opskrba šehitluka, iz koje se crpila snaga u podnošenju tereta prilikom ovog sukoba sa izvrsnim viteštvom, što nije značilo ništa drugo do pomaganje Allaha, dž.š., i Njegova Poslanika.

Ova bitka se duboko urezala u sjećanja i svijest vjernika, toliko duboko da se nikada nije zaboravila! Sjećanje na Uhud ostalo je u srcu našeg Poslanika, s.a.v.s., sve do kraja njegova života. Kada je klanjao džhenazu šehidima, rekao je:

أُحَدِّثُ جِبِلَّ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ.

"Brdo Uhud voli nas i mi volimo njega!" (Dio hadisa koji bilježi Buhari)

Šehitluk je visoka stepenica najvišeg zadovoljstva; Allah, dž.š., izabire za njega onoga koga On hoće od Svojih robova, zbog čega kaže u ovoj suri: *...i odabrao neke od vas kao šehide.* (140)

Neka bude primijećeno da su oni koji su izabrani za ovu visoku poziciju vjernici kojima je najveća briga kako da se uzvisi Allahova, dž.š.,

Riječ, koji omrkavaju i osviću u okrilju islama štiteći njegovo područje i odbijajući agresiju na njega.

Oni koji su ubijeni na Uhudu predstavljaju jedinstveni primjer ovoga inspirativnog i pouzdanog odgoja.

Razmisli o biografiji Mus'aba ibn 'Umejra, jednog od najimućnijih mladića Mekke. On je prigrlio islam, ostavio sve svoje bogatstvo i proveo ostatak života u siromaštvu noseći odjeću od ovčije kože nakon što se gizdao u svilu i kadifu. Poslije toga je učinio hidžru prije ostalih muhadžira, pa ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zadužio da u Medini podučava narod islamu, i nije propustio nijednu kuću a da nije ušao u nju. Evo ga sada na Uhudu: poginuo je kao običan siromašak; na sebi nije imao ni toliko odjeće da mu pokrije cijelo čisto tijelo pa su mu noge pokrili žukvom.

Ili, recimo, biografija Abdullaha ibn Harama. On je bio otac šest kćeri i samo jednog sina, Džabira ibn Abdillaha, kome je rekao: "Ne ostavljaj svojih šest sestara bez nekoga ko će ih čuvati!" Džabir je odgovorio: "Moja mi duša ne može dopustiti da Poslanik odlazi u borbu a da ja sjedim u svojoj kući! Ostani ti s njima, a ja odoh u borbu!" I zaista je otišao i dao svoj život kao šehid u ovoj bitki!

Muslimani su u jednom trenutku otkrili da se pred njima, nadohvat ruke, nalazi veliki plijen nakon čega su strijelci napustili svoja mjesta, zbog čega ih je sedamdeset bilo bespotrebno pobijeno u samoodbrani rastuženi nakon što se bila proširila vijest da je ubijen i sam Poslanik.

Kurejšije su ipak zaključile da su se nasukali na jake hridine i da ne mogu postići više nego što su već bili uspješni, nakon čega su se sakupili i vratili svoje snage u Mekku. U vezi sa obitavalištem šehida Uzvišeni je objavio:

Ne smatraj nikako mrtvima one koji su na Allahovom Putu poginuli! Oni su živi, i kod Gospodara svoga opskrbljeni, / i radosni zbog onog što im je Allah iz Svoga obilja dao, i ozareni zbog onih koji se još nisu u društvo njihovo pridružili! Takvima straha nema i oni neće tugovati. (169-170)

Allah, dž.š., je znao ove šehide, ali i da su njihova braća i evlad na kapiji Istine, da su oni, šehidi, izvršili svoju dužnost u pomaganju Allaha, dž.š., i Njegova Poslanika te da će se njihova braća i evlad njima – u

bliskoj budućnosti – pridružiti u Daru'n-ne'imu (Kući najvećih blagodati).

Korisno će biti da se podsjetimo na ono što su muslimani učinili nakon ovdje izloženog poraza. Oni su sakupili sve svoje poražene grupice, pregrupisali se i pokupili sve svoje ranjenike, a onda krenuli putem prema Mekki progoneći idolopokloničku vojsku koja se sporo povlačila još se nadajući da će dovršiti posao koji je započela, tj. osvojiti Medinu. Ali kada su osjetili da su im muslimani za petama, još više su požurili vraćajući se tamo odakle su krenuli. A muslimani su se vratili onako kako opisuje Objava:

I onima koji se Allahu odazvaše i Poslaniku, i nakon rana zadobijenih, i onima koji lijepa djela čine i boje se Allaha, njima – nagrada golema... (172)

Ovdje se veza sa Bitkom na Uhudu ponovo prekida kako bi se nastavila rasprava o jevrejima. Primjećujemo da ovdje kontekst postaje paralelan sa krajem sure: ponekad se dotiče jevreja, a ponekad onih koji obožavaju ljude, svoje strasti, stvari i prirodne pojave. To nije ništa čudno jer se džihad pozivanja dotiče obiju grupa na podjednak način, kao što kaže Allah, dž.š.:

Bit ćete na kušnju stavljeni imecima vašim i životima vašim! A čut ćete i mnoge besjede uvrede od onih kojima je Knjiga data prije vas, i od mnogobožaca. Pa, ako se budete strpjeli i Allaha se budete bojali – to je, zbilja, postupak postojanih! (186)

Ali, u svome nevjerovanju jevreji su dosegli najnižu tačku moralne propasti, koja razbjesni svakog osjećajnog čovjeka.

Kur'an od vjernika traži da svoja imanja troše na Allahovom, dž.š., Putu, svejedno je li to trošenje na putu odbrane Istine ili pomaganja siromašnih i miskina (beskućnika i invalida i sl.) Ova naredba je izražena jednim uzvišenim stilom koji podstiče ovaj vid žrtvovanja, u uzvišenim predodžbama:

Ko je onaj ko će Allahu zajam s draga srca dati, pa da mu ga Allah, umnogostručivši ga više puta, vrati!? A Allah Svoju ruku drži i stisnutom i pruženom! Vi ćete se Njemu vratiti! (El-Bekare, 245)

I šta su rekli jevreji kad su ovo čuli? Rekli su: "Zaista je Allah fukara! On posuđuje od Svojih robova!" – I još su rekli: "Allah zabranjuje kamatu

i kupoprodaju njom!”

Allah je čuo riječi onih koji su rekli: “Allah je siromašan, a mi smo bogati!” Zapisat ćemo to što su rekli, i to da oni ubijahu vjerovjesnike bez ikakva prava! I reći ćemo: “Plamenu kaznu iskusite.” (181)

Činjenica je da stoji komentar o ovom narodu da u njihovim srcima nema imana niti bogobožnosti; oni žive sa svojim stečevinama jednim prezrenim životom; oni su prihvatili reducirano vjerovanje s mržnjom koja nekad izbija iz njih, a nekad je to pritajena prezrena zloba! Nije onda čudno što oni u svojim društvima obožavaju samo novac, što samo zgrću dunjaluk, a zaboravljaju Ahiret, da bi s drugim narodima sarađivali, uporni u svojim niskostima!

Oni sebe smatraju izabranim Božijim narodom! Dobro, da li ta izabranost podrazumijeva podučavanje drugih naroda i lijepo postupanje s njima ili je to oholost nad drugim narodima, a onda eksploatacija i iscrpljivanje tih naroda!?

Zaista, jevrejska povijest nije povijest davanja koliko je povijest nevaljalština i uzurpacija! I nisu Arapi ti koji ovako govore o jevrejima nego to svjedoče i evropski i američki narodi koje su oni opljačkali u prošlosti i misle ih opljačkati u budućnosti! U ovoj suri se nalazi sažetak jevrejskoga življenja:

I kada Allah uze zavjet od onih kojima je Knjiga data da će Knjigu ljudima objašnjavati i da je neće skrivati – oni su je potom za leđa svoja bacili i dali je za nešto što je cijene prezrene. Kako je bijedno to što dobiše! / Ne misli nikako da su se oni koji se vesele time što nešto učiniše i koji vole da budu hvaljeni i za ono što ne uradiše – ne misli nikako da su se oni kazne spasili! Njima pripada patnja bolna! (187-188)

Sura Ali Imran onda nas prenosi u drugu atmosferu, atmosferu daleku od prošlosti, lijepih i gorkih sjećanja...

Ja sam čovjek koji živi u ovom svijetu; poznajem njegovu moć i njegove zakone, njegova dobra i ono čemu on vodi! Zar me sve ovo ne vodi ka Allahu, dž.š., da Mu činim tesbih hvaleći Ga i zahvaljujući Mu i zar da ne uzvisujem Njegovu veličinu!?

Ostavi postrani mimoilaženja među vjerama i njihovim sljedbenicima, osloni se samo na svoj razum i uz pomoć razuma dođi do nekih

zaključaka! Razmisli o tome gdje je tvoje obitavalište nakon ovoga svijeta! Zašto zaboravljaš svoga Stvoritelja i udaljavaš se od Njegova Pravoga puta? Nužno ćeš doći do zaključka da Allahu, dž.š., trebamo biti naklonjeni i kod Njega tražiti utočište!

Čim se čovjek pojavio na zemaljskoj kugli, svi su ljudi bili pozvani da dođu sebi i da vjeruju u svoga Stvoritelja. Pa zašto su neki ljudi okrenuli leđa ovom pozivu? Zar ovaj jedinstveni poziv ne zaslužuje da bude saslušan i da ne razmisliš o njemu:

“Gospodaru naš, mi smo doista čuli pozivatelja da poziva vjerovanju: “Vjerujte u Gospodara svoga!” I, evo, mi vjerujemo! Gospodaru naš, grijeha nam oprost i naše i pokrij nam sramote naše i uzmi nas k Sebi s dobročiniteljima!” (193)

Zaista je Allah, dž.š., odgovorio na ovaj poziv jer On ne zanemaruje trud nijednog čovjeka ili džina, nijednog crnca ili bijelca; On se ne obazire na porijeklo ili lozu, na rasu ili društvenu poziciju – važno je samo dobro djelo koje se učini.

Šta je to što neke ljude uznosi iznad čovjeka koji poziva da se čine dobra u svjetlu poslušnosti Allahu, dž.š., i pripremanja za susret s Njim? Šta to ima u ovom pozivu pa se neki ljudi sjate protiv njega ili čitave grupe nahuškaju u rat protiv njega? Ali, eto, idolopoklonički duhovni slijepci i ekstremisti iz reda ehli-kitabija sjatili su se i vodili rat protiv njega; oni su progonili njegove sljedbenike, izgonili ih sa njihovih ognjišta i priređivali im svakovrsna mučenja i vrijeđali ih zbog njihova vjerovanja. Međutim, Allah će njih nagraditi za ove muke na putu islama, kako je opisao:

Pa im se odazva njihov Gospodar: “Ja zbilja neću nijednom pregaocu između vas dobro djelo poništiti, muško ili žensko bili! Vi ste jedni od drugih. Doista ću onima koji su se iselili, i koji su iz staništa svojih protjerani, i koji su na Mome Putu boli imali, i koji su se borili ili poginuli, grijeha njihove prekriti i doista ću ih uvesti u bašče džennetske kroz koje teku rijeke. (195)

Ćafiri su se okupili pod svojom zastavom i pomogli svoje vojske, ali to traje samo do određenog trenutka:

Neka te nikako ne zavara to što po zemljama putuju oni koji ne vjeruju! / To je kratkotrajno naslađivanje, a potom – Džehennem im je stanište! A grozno li je to boravište! (196-197)

Mušrici jesu pobijedili na Uhudu, ali – šta je to bilo? Zaustavili su nakratko curak Istine, ali je odmah potom potekao njezin potok, silan, koga ništa nije moglo zaustaviti, tako da je, na kraju, rezultat bio u rukama bogobojažnih!

Sura Ali Imran završava se jednim detaljnijim izlaganjem u dvama ajetima. Prvi od njih govori o ehli-kitabijama koji nemaju potrebe da budu na strani koja je suprotstavljena Pečatu vjerovjesnika:

A ima doista sljedbenika Knjige koji vjeruju u Allaha, i u ono što je objavljeno vama, i u ono što je objavljeno njima, predanih Allahu. Oni Allahove ajete ne daju za cijenu prezrenu! (199)

Ovaj ajet obuhvata vrijeme sve do Kijametskoga dana, i on je poziv ehli-kitabijama, jevrejima i hrišćanima, da saslušaju Pečata vjerovjesnika i da povjeruju u ono s čime je došao. Drugi od ta dva ajeta su riječi Uzvišenog:

O, vjernici, strpite se, i postojani budite, i nepokolebljivi na granicama nek' ste! I Allaha se bojte da biste uspjeli! (200)

On je usmjeren muslimanima koji slijede Muhammeda, s.a.v.s., kojima se preporučuje da budu strpljivi u podučavanju Istini kojom ih je Allah, dž.š., počastio, da budu strpljivi sa drugima u tom podučavanju, da budu uvijek međusobno povezani bdijući na(d) svojim granicama i čuvajući svoje teritorije, i to je poziv koji je upućen ne samo nama nego svim generacijama muslimana. Hoćemo li se odazvati tome pozivu?

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETVRTA

EN-NISA'/ŽENE

Prva trećina ove sure bavi se porodicom i pitanjima u vezi sa njom. Jer porodica je društvo u malom. Dvije preostale trećine bave se pitanjima ummeta. Jer ummet je najveće društvo. A srž čitave sure su društvene veze i nužnost propisa o društvu i njegovoj zaštiti. S tim u vezi, već na početku sure nailazimo na ovo upozorenje:

O, ljudi, bojte se svoga Gospodara Koji vas je od jednog čovjeka stvorio, a stvorio je od njega i ženu njegovu, i od njih dvoje rasijao je mnoge muškarce i žene... (1)

Zaista su svi ljudi – bez obzira koliko strani jedni drugima bili – ustvari, bliski jedni drugima: njihov otac, od koga su se razmnožili, jedan je, tako da među njima postoji međusobna samilost (ruhm) koja ih povezuje. Obaveza je svakog insana da ima na umu ovu bliskost i da ta samilost povezuje ljude, kako one koji su blizu jedni drugima tako i one koji su daleko. Povezivanje pomoću samilosti je jedno od znamenja islama, i ako među ljudima postoji saosjećajnost, onda je to ruhm koji ne znači ništa drugo do bliskost među ljudima po vjeri i bratstvu. Neophodno je da područje ljudskosti (insanijjeta) bude što prostranije i da međusobno pomaganje naroda i rasa bude u punom smislu te riječi.

Prvi ajet ove sure, podsjećajući nas na to bratstvo, temelji se na strahopoštovanju prema Allahu, Svemoćnom Stvoritelju, te na Njegovoj sveobuhvatnoj kontroli i nadziranju svega. Primjećujemo da u ovoj suri ima mnogo ajeta u kojima se poziva na razmišljanje o Allahu, dželle šanuhu, te na traženje milosti od Njega, kao npr.

Ako se vi budete sačuvali grijeha velikih, onih vama zabranjenih, Mi ćemo vam preko vaših grešaka preći... (31);

A koji čovjek zlo kakvo uradi, ili prema sebi nepravdu učini, pa se potom Allahu za oprost obrati, taj će vidjeti da Allah grijehe prašta i da je samilostan. (110);

Allah zbilja neće oprostiti da Mu se iko ravnim smatra, a oprostit će grijehe druge kome On hoće. (48);

Kod Allaha je primljeno pokajanje onih koji ogavno djelo iz neznanja učine, pa se potom brzo pokaju. (17);

Allah hoće da vam objasni i da vas Pravom stazom, kojom su hodili oni prije vas, uputi, i da vam oprost. Allah sve zna i mudar je. / Allah zbilja želi da vam oprost, a oni koji strasti svoje slijede, oni žele da vi uveliko s Pravoga puta skrenete. / A Allah doista želi da vam olakša! A čovjek je stvoren slabim. (26-28)

Zaista Allah ne želi da na pleća Svojih robova natovari ibadete koji bi njima bili teški, ali u tom ibadetu koji oni obavljaju ima umora, a to je kao umor onoga koji stiče znanje ili umor odgajanja da postigne savršenstvo, i to je napor koji donosi rezultate.

Vjernici žive između straha od Svemoćnog Nadziratelja i nade u Sve-milosnog Opraštača i pripremaju se za neminovni susret sa Njim, susret koji će doći, ubrzo ili ne.

Odjeljak koji tretira instrukcije koje se tiču porodice počinje govorom o pravima jetima – zato što su muslimani ummet koji vodi džihad protiv neprijatelja koji ne znaju stati u svojim napadima, i onda nije čudno što među muslimanima ima mnogo ubijenih i mnogo sirotana.

U naše vrijeme možemo primijetiti kako su ti naši jetimi meta različitih evangelističkih grupa i “ribara ljudskih duša”; naša je muslimanska obaveza da se brinemo o našim jetimima i da na svaki način štitimo njihova prava.

Tokom govora o jetimima izložen je i govor o braku! Dozvoljen je i monogamni i poligamni brak! Islam u ovome nije izuzetak; nema, naime, nijedne religije koja mu je prethodila a da zabranjuje poligamni brak, jer to je zapovijest od Allaha, dž.š.

Ali ako mi pogledamo u stvarnost našeg doba, vidjet ćemo da Evropljani i Amerikanci izjednačavaju muškarce i žene, višeženstvo su na sva usta zabranili, a održavaju veze sa desetak žena!

Ono što je u nas dozvoljeno ima svoj jasno ocrtan opseg; islam je npr. neoženjenom čovjeku naredio da posti kada nije u mogućnosti da ispunjava obaveze braka, pa kako bi onda dozvolio onome koji je oženjen s jednom ženom da traži drugu ukoliko ne može da je izdržava ili ukoliko ne bi bio pravedan prema ženama?

U nas, brak ne može biti uspješan ukoliko se temelji na prisili, tako da se prisilno višeženstvo odbacuje!

Tako, ukoliko se žena boji da će joj se muž oženiti sa još jednom ženom, njoj na raspolaganju stoji moć zakona ili bračnog ugovora kada može da uvjetuje da ona neće biti inoča, i tada je obaveza muža – kako kaže imam Ahmed – da se pridržava ovog ugovora, da ispuni i ovaj uvjet, a ako to ne učini, žena može zatražiti rastavu braka.

Kasnije, ova sura navodi propise o nasljeđivanju; ženi pripada njezin dio u svakoj ostavštini. Prije islama, ovo joj je bilo zabranjeno. Sa dolaskom islama, ona je dobila pravo da podijeli miskinima (beskućnicima i invalidima) i nemoćnima dio iz svoga naslijeđenoga dijela, a i muškarcu/ mužu je dozvoljeno da oporuči šta želi iz svoga imetka – do jedne trećine – kako objašnjava ova sura.

Poznato je da je islam – u različitim oblicima – učinio da dio muškarca bude dva puta veći od dijela koji pripada ženskom nasljedniku; to zato što je, prema islamskom učenju, muškarac zadužen većim teretima i obavezama, on plaća mehr (vjenčani dar) i on je obavezan da opskrbljuje svoju porodicu.

Žena nije obavezna da stiče sve dok je njezina familija bogata, a ukoliko to nije slučaj, onda bejtu'l-mal (vladino ministarstvo za socijalnu pomoć) brine o njoj. Ovo zato da žena svoju čast i dostojanstvo ne bi izlagala riziku i vulgarnosti, kao što se to događa na Zapadu, koji na sva usta govori o trijumfu žene!

Ovim svojim razmišljanjima ja ne branim one muslimanske grupe čiji su mozgovi i srca prazni pa omalovažavaju žensku prirodu, nipodaštavaju suprugu, sestru i kćer zatvarajući ih u kućni zatvor, zaglupljujući ih i oholeći se nad njima.

U hadisu koji koga prenosi Aiša, radijallahu 'anha, stoji da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَ أَلَطْفُهُمْ بِأَهْلِيهِ.

“Najpotpunijeg imana je onaj vjernik koji ima najljepše ponašanje i koji je najnježniji prema svojoj porodici.” (Hakim od ‘Aiše – sahih)

A od Ibn Abbasa se prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِيهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي.

“Najbolji od vas je onaj koji je najbolji prema svojoj porodici, i ja sam najbolji prema svojoj porodici!” (Ibn ‘Asakir od ‘Alija)

Nažalost, ima mnogo pobožnjaka koji svoj takvaluk temelje na grubosti prema ženi, vrijeđanju njezine rodbine i umanjenju njezine pozicije, tako da bi žene u čitavom svijetu mogle da zamrze islam bojeći se da ovakva anarhična razmišljanja ne bi preovladala u društvu.

U predislamskom periodu žena je posmatrana kao bezvrijedno biće čije je pravo svakome bilo omogućeno da prisvoji. Kada umre njezin muž, onda su dolazili muškarci iz najbliže njegove rodbine i koji prvi stavi ruku na nju taj je uzme za ženu – kao da je ona roba koja se nasljeđuje.

Tako su ovi ljudi iz džahilijeta postupali slično jevrejima kod kojih, kada umre muž koji nije imao djeteta, onda njegov brat mora da se oženi s njegovom hudovicom pa ako sa njom zaima dijete, to se dijete pripisuje njegovom umrlom bratu! Ne mogu shvatiti ovakvo ponašanje, ovakav brak nasilu i krivotvoreno porijeklo! Ovo ne može biti propis iz Božijeg šerijata, nego je to jevrejska izmišljotina, o čemu Uzvišeni kaže:

O, vjernici! Nije vam dozvoljeno da nasljeđujete žene protiv volje njihove! Niti da im otežavate tako što ćete im oduzimati od onoga što ste im već dali, osim ako očito bludno zgriješe. (19)

Pod ovim “otežavanjem” misli se na vrijeđanje njezinih osjećanja sve dok joj kuća ili stan ne postanu zatvor iz koga žena pokušava da izađe pod uvjetom da se odrekne mehra koga je ranije uzela. Čovjeku se naređuje da se i u takvoj situaciji ponaša dostojanstveno: *I s njima dostojno živite. Ako prema ženama svojim gađenje osjećate, može biti da je Allah u onome što vi mrzite podario dobro obilno! (19)*

Islam ne dopušta čovjeku koji odluči da se rastavi sa svojom ženom da joj ponudi neku cijenu kako bi ona snizila vrijednost svoga mehra koga je već uzela pa ma koliko velika ta vrijednost u tom momentu bila.

Mehr je njezino posebno vlasništvo pa makar ga bilo ne znam koliko!

A ko zamrzi svoju ženu i poželi da se oženi sa drugom ženom, neka iz svoga imetka isplati sve šta hoće, ali neka ne pokušava da vrati bilo šta od imovine prijašnje žene:

A ako hoćete da jednu ženu pustite a s drugom se oženite, a jednoj od njih dali ste dosta blaga, od nje nemojte ništa natrag uzimati. Pa zar da joj to nasilno otimate, i grijeh očiti činite!/? / Kako da to od nje otimate kad ste jedno drugo obljublivali i kad su one uzele od vas čvrstu obavezu!/? (20-21)

Prije govora o lijepom postupanju, primijetit ćemo da ova sura spominje dvije gadne, nastrane društvene pojave: lezbijstvo i pederastiju. Borba protiv ova dva razvrata, ove dvije opačine predstavlja istinsku zaštitu porodice, čuvanje njezinog čistog ambijenta, tako da je pogrešno misliti da je ovaj pasaż ovdje o tim opačinama istrgnut iz konteksta. O prvoj opačini Uzvišeni kaže:

One koje između žena vaših bludno zgriješe, protiv njih četiri svjedoka tražite između vas da posvjedoče. Pa ako posvjedoče, takve žene u kućama držite dok ih smrt ne usmrti, ili dok im Allah ne nađe izlaz neki! (15)

A o drugoj:

A ako dvojica od vaših to učine, izružite ih... (16)¹

Zapad je zaboravio na Allaha, dž.š., i na susret s Njim, na vjeru i njezine oporuke, i zato Zapad potcjenjuje ove opačine kao što potcjenjuje i ono što je još teže od njih, a što se raširilo u naše vrijeme, a to su sida i druge venerične bolesti.

Činjenica je da je zapadna civilizacija otanjčala, iscrpljena; njoj ne preostaje ništa drugo osim da je naslijedi islam, vjera koju su oni smetnuli s uma.

Da bi porodica bila uspješna u izvršavanju svoje zadaće kako od nje traži Objava, neophodno je da ona gaji svoju čistu prirodu, da se kloni svake prljavštine, da suzbija sebičnost i da se otvori za svaku vrstu dobroćinstva i saradnje sa drugima.

¹ Prijevod je naš. (op. prev.)

Jedanput mi je prišla neka žena koja mi se požalila na svoga muža; rekla mi je da mnogo pati i da bi se najradije rastavila od njega kada bi joj okolnosti to dozvoljavale! Ja sam joj preporučio da osaburi kao što je osaburila žena Faraonova trpeći njegovu oholost i tiraniju te da ovu patnju prihvati kao takvu.

Rekao sam: "Zamislimo da taj čovjek ima sestru udatu za običnog čovjeka koja se prema njemu odnosi kao vladarka ili, ako možemo reći, faraonka. Šta u tom slučaju uraditi? Najgore je kada dođe do zahlađenja u bračnim odnosima, kada porodična atmosfera postane mučna! U ova-kvoj situaciji, islam je dozvolio sankcije koje se kreću od savjeta preko izbjegavanja zajedničke postelje do udarca, pod uvjetom da taj udarac ne bude žestok i da se njime izbjegne lice!"

U sunnetu Allahova Poslanika, s.a.v.s., nisam primijetio da postoji uzrok za ovu posljednju kaznu osim ukoliko je žena neposlušna pa odbija svoju obavezu u postelji ili ukoliko dopusti ulazak u kuću nepoznatom čovjeku. Obje ove stvari su jako opasne, kao što možeš pretpostaviti.

No prije ovih instrukcija koje se tiču porodice, u ovim ajetima se izlaže zabrana jedenja tuđeg imetka kao što se izlaže i zadovoljstvo onim što se ima i da se ne pogleda prema imetku drugih ljudi. Zatim se govor okreće svim ljudima:

Allahu robujte, i nikoga Njemu jednakim ne smatrajte, i roditeljima dobročinstvo činite, i rodbini, i siročadi, i siromasima... (36)

Ovaj pogled obuhvata čitavo društvo iako se odnosi najprije na porodicu.

Slijedi govor o nafaci, pa Kur'an preporučuje da čovjek ne bude ni škrtac ni rasipnik; Božija zapovijest otkriva dvije vrste ljudi koje stoje jedna nasuprot druge, prvi su škrci, a drugi rasipnici koji dijele da bi ih drugi vidjeli.

Kur'an govori i o posebnoj vrsti ljudi, onih koji škrtare u određenoj oblasti, ali i drugima naređuju škrtarenje, a rasipaju u nečem drugom samo zato da ih drugi vide i da se o tome što više raščuje. Prvi treba da svoj imetak troše u skladu sa voljom Onoga Koji daje opskrbu te da tako usklade i svoje ponašanje:

A šta bi bilo protiv njih da u Allaha vjeruju oni, i u Onaj svijet, i da

dijele od onoga čime ih je opskrbio Allah!? (39)

Kur'anski diskurs ovdje ostavlja malo prostora da bi govorio o ummetu u to doba i u njegovoj budućnosti, zatim se okreće ka drugoj temi koja se razlikuje od one prethodne i kreće dalje da bi objasnio stanja svih onih grupa koje su formirale arabljansko društvo u vrijeme Poslanstva. Činjenica je da su te grupe bile takve da su morale biti suprotstavljene. Čudno je kako se ummet i danas susreće sa istim tim društvenim grupama!

* * *

Muslimani su silno željeli da žive u prijateljskim odnosima sa jevrejima; oni su ih priznavali kao nosioce prve Objave, ali su jevreji željeli da nadziru muslimane i da se izoliraju od njih onda kada je između muslimana i idolopoklonika došlo do konfrontacije.

Jevreji su očigledno davali ružnu sliku o sebi; nisu držali do sporazuma ni do komšiluka, a islamu su činili sve najgore što su mogli.

Čudeći se takvom ponašanju i ne odobravajući ono što su činili, Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

Zar ne vidiš one kojima je dat dio Knjige kako Pravi put prodaju za zabludu i žele da vi s Pravog puta skrenete!? / *Allah zna vaše neprijateljje.* (44-45)

Kada se u ovom ajetu kaže da oni imaju jedan dio Knjige, onda se time misli da su oni uništili ili zanemarili veći dio Objave koja im je spuštana. Činjenica je da su oni zagubili svoju autentičnu Knjigu, izgubili su je u svome popustljivom pamćenju zanemarujući jedan dio i napravivši nered u preostalom njezinom dijelu.

Pa i onaj dio koji su sačuvali – oni svoje ponašanje ne uljepšavaju njime; ta oni do dana današnjeg stoje iza emitiranja kamate i prostitucije u čitavome svijetu!

Pokvarena pobožnost potiče iz ispraznosti srca, iz njegova gafleta, i to je tajna onoga što se kaže da će džehennemska vatra prije dostići poročnog karaita (jevreja koji se doslovno pridržava Tore) nego idolopoklonika. Ono najskrivenije zlo jevrejskih srca koje stoji iza njihove kupovine zablude jeste njihovo primamljivanje grijehu i njihova nastrana

želja da gledaju kako muslimani Kur'an zabacuju za leđa i vraćaju se u idolopoklonstvo! Pa može li biti riječi i o kakvoj istinskoj naklonosti kod ovakvog agresivnog ponašanja?

Allah, dž.š., obećao je muslimanima da će ih ojačati u ovoj borbi koju im je propisao i da će im biti zaštitnik i pomagač:

Dosta je da Allah zaštitnik bude! Dosta je da Allah pomagač bude!
(45)

Ali, ova zaštita i ova pomoć neće stići do onih koji sjede savijenih ruku. Štaviše, nemoguće je da Allahovu pomoć i zaštitu dobiju oni koji ne vode brigu o samoodbrani i koji su nemarni u planiranju i preciznom određivanju strategije odbrane.

Autor El-Menara kaže: "Veliki i Moćni Allah u Svojim neumitnim zakonitostima u sistemu stvaranja ne daje prednost muslimanu, jehudiji ili hrišćaninu zbog njihova imena i prezimena ili zbog nominalne pripadnosti najboljem dijelu Njegovih robova, nego se Njegove mudre zakonitosti odnose i na one koji su sami po sebi najbolji. Čak je Pečat vjerovjelnika, s.a.v.s., doživio da mu bude rasječena glava, da mu izbiju zub i da padne u neku jamu u vrijeme Bitke na Uhudu te da izgubi dio vojske, što se neminovno događa u zakonitostima ratovanja!

Dokle ćete, o muslimani, biti obmanuti samom vašom pripadnošću ovoj vjeri, a vi ne uzdižete njezinu Knjigu, vi nećete da vas ta Knjiga vodi i vi ne uzimate pouke iz njezinih opomena?

Zar ne vidite kako drugi ponavljaju svoje napade na vas nakon što su se odrekli obmana i prihvatili se nauke i rada? Društveni sistem odvija se na temelju uzroka i zakonitosti! Strane države zavladaile su većinom vaših zemalja, a jevreji se danas pripremaju protiv ostatka muslimana i hoće da preotmu Svetu zemlju iz vaših ruku i da u njoj uspostave svoju vlast! Uzmite uputu iz Allahove mudre Knjige i iz Njegovih zakonitosti koje vladaju narodima, ostavite se vesvesa (zlih nagovaranja) opsjenara koji ih unose među vas šireći ružne i mušričke misli, okreću vas od vaše intelektualne i društvene snage i od upućivanja koje se nalazi u govoru vašega Gospodara ka oslanjanju na mrtve i pridržavanju za uže sujevjerja i gatki! Oni su vas odvratili od vaše vjere i od ovoga svijeta i okrenuli vas nečemu što Allah, dž.š., nije objavio, mislim na virдове i zauzimanja za druge pred Allahom, a cilj toga je samo da vam istrgnu novac iz ruku i među vama sačuvaju svoj lažni ugled!

Probudite se, probudite se! Opomenite se, opomenite se! Znajte da Allah ne čini ni najmanje nasilje niti Njemu iko može učiniti i najmanje nasilje, znajte da će vaša vlast trajati i da vaš ugled neće pasti sve dok se ne budete odrekli upute vašeg Stvoritelja pa počnete slijediti opsjenare među vama!”

Šejh Muhammed Abduhu je u pravu! Ako se i povrate bolesti, pa i one koje nisu spomenute, one će biti još bolnije i strašnije!

Poslije ovoga, Kur’ani-kerim objašnjava šta su jevreji učinili sa svojom vjerom – kako ne bismo učinili istu grješku – pa kaže:

Ima nekih jevreja koji istavljaju riječi iz mjesta njihovih... (46)

Njihovo izokretanje riječi (tahrif) ima raznovrsne oblike, počevši od sklonosti ka bukvalnom smislu izraza kako bi se slijedilo ono što se hoće, a mrzovoljno odbacilo ono sasvim blisko značenje riječi.

Taj narod je, npr., imao bešarete o poslaniku koji će doći, ali oni su ciljani smisao zamijenili onim što su oni željeli samo kako ne bi potvrdili poslanstvo Muhammedovo, s.a.v.s., i kako njemu ne bi izrekli svoju pri segu.

Zatim, kao vid ovog izokretanja je i dodavanje u postojećem tekstu, i to su bile tako čudne dopune da su one potpuno strane Objavi i nemaju nikakve veze sa njom.

Šejh El-Hindi, rahmetullahi alejhi, u svojoj knjizi “Izharu’l-Hakk/Manifestacija Istine” nabrojao je stotinu evidentnih dokaza jevrejskoga namjernog tahrifa koji je učinjen nad Svetom knjigom.

...I oni govore: “Ovo je od Allaha!” A to od Allaha nije, i oni svjesno o Allahu laži govore. (Ali Imran, 78)

Spomenuta knjiga je najpotpunija napisana studija o ovoj temi.

Jevreji su dokraja grubo postupali prema Resulu govoreći mu najružnije riječi:

“Čujemo, ali mi se ne pokoravamo!” I još govore: “Čuj, ne čuli te, da Bog da!” i kažu: “Pogledaj nas!” – (ra’ina – od ru’unetun/lahkomi-slenost, glupost) Sve to govore kriveći svoje jezike i klevećući vjeru. (46)

Allah, dž.š., ih je rasturio zato što su ostali u svome inadu i što su tlačili druge. Uzvišeni kaže:

O vi kojima je Knjiga data, u ovo što Mi objavljujemo vjerujte, a to potvrđuje ono što vi imate, prije negoli lica izbrišemo i unatrag ih izvremo, ili prije nego ih prokunemo kao što smo prokleli ljude subote! A izvršava se Allahovo naređenje! (47)

Ali jevreji su nastavili sa svojim inadom pa im je Allah, dž.š., pomeo tragove u Hidžazu i izbrisao njihovo postojanje ovdje.

Oni se danas po drugi put vraćaju da raskinu ugovor s muslimanima i da izvrgnu ruglu njihovo naslijeđe, međutim, budućnost će pripasti onoj od ove dvije skupine kojoj novu snagu da pomoć Allaha, dž.š., i Njegova Poslanika, i zato mi činimo dovu Allahu, dž.š., da nas ojača i vrati nam stari ugled. Zatim Uzvišeni kaže:

Allah zbilja neće oprostiti da Mu se iko ravnim smatra, a oprostit će grijeh druge kome On hoće. (48)

Širka ima dvije vrste: prva je kad neko misli da ovaj svijet ima dva stvoritelja, dva opskrbitelja, dva planera... ili više njih, a druga vrsta je kad se čovjek osloni na nekoga ili nešto mimo Allaha, dž.š., u zakonodavstvu, u dozvoljenim i zabranjenim stvarima, u molitvi, opomeni i tevekulu, itd.

Jevreji nisu činili širk prve vrste, nego je njihov i njima sličnih širk dolazio iz donošenja zakona mimo Allaha, dž.š., te iz njihova samovoljnog postupanja. No obje vrste širka su teški grijeh koji se ne prašta – zato što je širk duboki fesad ili konfuzija za ljudsku dušu.

Očigledno je da su u savremenu civilizaciju duboko prodrli fesad i ateizam, koji u temelju poriču Boga. Ljudi ove civilizacije obožavaju strasti, žive u zaboravu Stvoritelja, a Njegove naloge općenito zabacuju za leđa.

Islam se i u ovom vremenu bori protiv svih vidova ateizma, agnosticizma, triniteta (trojstva), prisposobljavanja Allahu lažnih božanstava i zakonodavstva i postupanja mimo onoga što je Allah, dž.š., objavio u šerijatu i njegovim ograncima.

Odgovorni muslimani moraju shvatiti težinu ove odgovornosti i zemaljske staze osvijetliti Svjetlošću koja im je data, a ne da budu kao jevreji koji su umislili da su oni Božiji narod, a, ustvari, od njih ljudi nisu vidjeli nikakva dobra za koje bi zaslužili hvalu.

Jevrejsko ludilo je došlo do krajnjih granica onda kada je od israilićanskih poglavara bilo zatraženo da pomognu jednu od dvije skupine, tj. idolopoklonike ili muslimane, i da odgovore koja je od tih skupina bliža Istini, a oni su odgovorili da je idolopoklonstvo bolje od islama te da je tutorstvo džahilijeta bolje od zaštite Muhammedovih, s.a.v.s., ashaba. Zaista, vjera kod Benu Israila ne počiva na pravdi, niti na velikodušnosti, niti na bogobožnosti! Sve što oni čine jeste da raspale nacionalni fanatizam i uobraženost, egoizam i zabludu kod naroda.

Oni su jednom zamrzili Arape i ne prestaju da to čine – i to zato što je Allahova sudbina Arabljane izabrala da budu nosioci emaneta Objave nakon što su joj se Israilićani narugali i udaljili se od njezinih zaduženja.

Jakubovo potomstvo je samo jedan dio iz Ibrahimove loze, pa zašto oni žele da zadrže monopol nad Božijim blagodatima kojima je On obasuo ovu lozu, da te blagodati zadrže samo za sebe, a da Ismailov evlad (Arap) nema udjela u njima? Zašto oni preziru potomke ostalih naroda koji nisu dostigli ove blagodati i zašto su naklonjeni onima koji obožavaju kumire ove ili one vrste?

Takve je Allah prokleo! A koga Allah prokune, takvome nećeš naći da će mu iko moći u pomoć priteći! / Kad bi takvi udio u vlasti imali, oni tad ljudima ne bi ni koliko trunku jednu dali. (52-53)

Ovaj ajet aludira na općepoznatu jevrejsku škrtost; kad bi u njihovim rukama bile prepune riznice tvoga Gospodara, oni zalogaja jednog ne bi dali onome kome je taj zalogaj potreban niti bi dopustili da njima iko bude ravan. Oni Arabljanima zavide na dobru do koga su došli, ali šta oni imaju s tim i zašto negoduju?

...ili bi pak takvi svijetu zavijdjeli na onome što mu je Allah dao iz Svoje dobrote! A Mi smo Ibrahimovoj porodici dali Knjigu i Mudrost, i dali smo im moćnu vlast. (54)

Srditi zbog prijenosa Objave Arabljanima, jevreji su, slijedom svoje tradicije, nastavili da lažnim smatraju poslanstvo Muhammedovo i da se suprotstavljaju narodu u kome je Muhammed rođen, i nakon četrnaest stoljeća oni su došli u Palestinu u nastojanju da povrate izgublenu slavu i moć. Oni i danas koriste svaku priliku da budu uspješniji od Arapa koji su stekli naslijeđe islama i da ih učine zaostalima u areni života te da njima zavladaju igra i zabava.

Naši savremenici slušaju njihove povike dok ulaze u Kuds: "O, prostranstva Hajbera, Muhammed je umro, ostale su žene!"

Ima li, onda, ikakve naše sramote u tome što mi, kada se okrećemo našoj vjeri, uzvratimo: "Muhammed se vraća, i s njime lavovi!"

U narednim redovima ove sure jevreji se kore zbog njihova davanja prisege idolopoklonicima. To zato što je davanje prisege emanet i što je njezino izvršavanje karakteristika vjernika.

Nema ni jedne trunke pravde u tome da se prednost da idolopoklonstvu nad islamom, o čemu Uzvišeni kaže:

Allah vam zapovijeda da stvari važne i povjerljive ljudima kojima i pripadaju uručujete! I kada svijetu sudite, po pravdi sudite! Kako je lijep savjet kojim vas Allah svjetuje. (58)

Emanet ima više smislova; emanet u materijalnom i duhovnom smislu; ali svaki emanet ima funkciju da zaštiti Allahovo i pravo ljudi u svim poslovima i situacijama.

Nema imana onaj ko ne drži do emaneta; nema dina onaj ko ne drži do sporazuma!

* * *

Nakon što je kazao šta je imao kazati o jevrejima, Kur'an je u ovoj suri krenuo sa raspravom o jednoj drugačijoj skupini ljudi koja predstavlja veliku opasnost za islam i njegove sljedbenike, a ta skupina su munafici koji skrivaju kufr, a pokazuju iman – sve dok se ne razotkriju njihova djela i ono što taje. Ova rasprava počinje ovim riječima Uzvišenog:

Zar ne vidiš one koji misle da vjeruju u ono što je tebi objavljeno, i u ono što je prije tebe objavljeno, kako žele da se pred đavolom sude, a naređeno im je da u đavola ne vjeruju! A šejtan hoće da njih daleko odvede zabludi! (60)

U podtekstu ovoga ajeta stoji da su njihove, tj. munafičke tvrdnje lažne, da oni sude prema onome šta hoće šejtan (tagut) u ljudskom, džinskom ili u obliku nebeskih tijela, a ne prema volji Allaha, dž.š.

Iman zahtijeva da se ne vjeruje ni u jednog taguta i da se bude daleko od šejtanskih nagovaranja (vesvesa), kao što Uzvišeni kaže:

Allah je zaštitnik onih koji vjeruju. On njih izvodi iz tmnina na svjetlo! A oni koji ne vjeruju, njihovi zaštitnici jesu đavoli! I oni izvode njih iz Svjetla u tmine... (El-Bekare, 257)

A u ovoj suri Uzvišeni kaže:

Oni koji vjeruju bore se na Allahovom Putu, a oni koji ne vjeruju bore se na šejtanovom (tagutovom) putu. (76)

Tagut se u Kur'anu kontinuirano opisuje kao sve što udaljava od Allaha, dž.š., što postavlja prepreke na Njegovom Putu i što se suprotstavlja Njegovom šerijatu te je svaki korak ka njegovoj, tagutovoj vlasti, inad i zabluda. I kada oni koji slijede taguta odu predaleko na krivome putu, tada nijedan glas savjetodavca ne može doprijeti do njih:

Takvi kao da se pozivaju sa daleka mjesta! (44)

Munafik može biti tebi blizu u prostoru, ali ti je on daleko po srcu koje su mu prekrile strasti tako da on ne shvata šta mu se kaže niti to na nj djeluje:

A kad im se kaže: "Hodite ovome što Allah objavljuje, i Poslaniku!" – ti vidiš licemjere kako se žestoko okreću od tebe! (61)

U drugoj suri stoji:

A kada im se kaže: "Dođite! Allahov Poslanik vama oprost iskat će!" – oni glavama svojim mašu, i vidiš ih kako još oholo odvrćaju. (5)

Svaki očigledni ćafir ili munafik ima svoje stanovište kojeg se čvrsto drži i za koga se bori u svojim raspravama i nije nužno da svaki ostavi Istinu nakon što mu se ona predoči mada većina onih koji slijede lažne svjetonazore vjeruje da su na istini: *onaj kome se njegova ružna djela pričinjavaju lijepim, a i on ih vidi lijepim (Fatir, 8)* – i oni u tim zabludama ostaju dugo – sve dok ne požanju gorke plodove onoga što su zasadili. Loše ponašanje ima bliske i daleke rezultate, i kada se oni razotkriju, onda takvi pokušavaju da nađu opravdanje za to:

A kakvi su tek onda kad ih zadesi kakva nesreća, zbog onog što su pripravile njihove ruke, i kad ti dođu kunući se: "Tako nam Allaha, samo smo htjeli dobročinstvo i ishod sretni!" (62)

U naše vrijeme, fanatici koji se bore za nacionalna zakonodavstva ističu kako su oni jedini na istini, ali kad našim zemljama zavladaju

anarhija i brojne opačine, tek onda se oni zamisle, predomišljaju i izvinjavaju:

Allah znade sve šta je u srcima tih ljudi! I od njih se ti okreni, i riječi opomene im uputi, i o njima im riječi obznane kaži! (63)

Ovdje susrećemo dvije pojave u kojima se skriva licemjerstvo, koje se pokazuje u svome ružnom aspektu. Prva od tih pojava je mržnja prema zakonodavstvu koje je objavio Allah, dž.š., a druga pojava je mrzovoljnost prema odbrani Istine i prema borbi na Allahovom Putu.

Munafici općenito osjećaju tjeskobu prema obavljanju namaza i davanju zekjata, i koliko god mogu skrivaju ovaj osjećaj ili te propise čine na ohol način, ali pred zakonodavstvom koje je objavio Allah, dž.š., i pred džihadom oni otkrivaju ono što u srcima taje.

Allah, dž.š., slao je Svoje poslanike sa upotpunjenim programima za razborit život; slijedenje poslanika – počevši od vjerovanja, preko poslušnosti i pokornosti – predstavlja izvršavanje i ustrajnost na njihovom putu, te, prema tome, pred poslanicima nema drugog načina ponašanja osim ovog, o čemu Uzvišeni kaže:

Ne! Tako mi Gospodara tvoga, oni neće vjerovati sve dok tebe za sudiju svoga ne budu uzeli u međusobnoj neslozi, i tada u sebi ne bi našli nikoje zapreke onom što si presudio ti i sasvim bi se pokorili! (65)

U islamskim načelima nema teškoće za duše, ali samo slabićima i neodlučnima (koji su klonuli duhom) džihad i drugi ibadeti čine se teškim, mada bi im bolje bilo da su aktivni i iskreni.

Ova sura nastavlja da predočava osobine munafika u narednom tekstu pa kada se iscrpi ovaj opis, onda opisuje jednu drugu skupinu koja je brojna u muslimanskim društvima, a kojoj je potrebno dugotrajno i oprezno liječenje. Ta skupina su oni koji su slabog imana.

Ovdje postoji veza između bolesti i smrti i izgubljenog imana, pošto jaki iman ponekad može da iščezne. A tada je potrebno uzeti sve potrebne lijekove za ozdravljenje.

Ovaj bolesni iman ima više oblika, a prvi od njih je opisan u naznakama u ovim riječima Uzvišenog:

Doista će neki među vama oklijevati! Ako vas poraz zadesi, takvi će reći: "Allah mene obasu Svojim darovima, eto, ne bijah među njima

stradalima!" / A kad vas blagodat od Allaha pogodi, takvi će, kao da je među vama i njima prijateljstvo, kazati sigurno: "Kamo puste sreće da s njima bijah, i da se domognem velike pobjede!" (72-73)

Ovakvog čovjeka pokreću njegove težnje i ambicije, njegova očekivanja blisko su povezana sa njegovim ličnim interesom, a njega ne zanima stanje vjere i njezina budućnost. U njegovom srcu se miješaju kolebljivost, iskrenost i sebičnost.

A sličan ovom je onaj tip ljudi koji klanjaju, poste i ne čine grijeha, ali kad se izda naredba o vođenju džihada, zabrinu se, uznemire i traže da se ta obaveza nekako odgodi:

Zar ne vidiš one kojima se reklo: "K sebi ruke svoje! Namaz klanjajte i zekjat dajite!" A kad je borba bila naređena, tada jedna skupina njih boji se ljudi kao što se Allaha boji, ili još i više. (77)

Ova sura na više mjesta nudi liječenje onima čiji je iman oslabio; Allahova je milost da se takvi ne ostavljaju oboreni njihovim vesvesama i sa izgubljenim dini-imanom.

Uzvišeni se obraća čovjeku prve vrste: Ne budi rob želje niti straha koji te, samo radi sebičnog interesa, tjeraju na preduzumljivost i gomilanje! To znači da ne budeš tužan ako ti propadne plijen prilikom pobjede ili da ne budeš veseo ukoliko si se spasio prilikom poraza! I jedno i drugo su niskost koja ne priliči vjerniku!

Odvoji se i predaj samo Allahu, dž.š., i prihvati ovu borbu kako bi uzvisio samo Njegovu Riječ:

I neka se na Allahovom Putu bore oni koji daju ovaj svijet za Onaj svijet! A ko se na Allahovu Putu bori – pa bude poginuo ili pobijedi – takvome ćemo Mi nagradu golemu dati! (74)

A čovjeku druge vrste Uzvišeni poručuje: rok života na ovom svijetu ograničen je:

Nijednom žiću nije umrijeti bez Allahova naređenja, po Knjizi roko-va! (Ali Imran, 145)

Pa ako ti je propisan dug život, kad bi pao iz aviona, hodat ćeš po zemlji na svojim dvjema nogama, a ako ti je propisan kratak životni rok, umrijet ćeš prirodnom smrću dok ti srce kuca i dok si u svojoj kući!

Između onih licemjernih i onih sa slabim imanom ima mnoštvo vrsta ljudi, a ova sura nabraja njihove tipove. Uzvišeni kaže:

Ako ih zadesi dobro, vele: "Ovo je od Allaha!" Ako ih zadesi zlo, vele: "Ovo je od tebe!" Ti reci: "Sve je od Allaha!" (78)

Ovo je bio ajet koji nas podsjeća na stanovište Faraona u vrijeme Musaa, a.s., koji je govorio:

Pa kad bi im dobro kakvo dolazilo, tad bi govorili: "To smo mi i zaslužili!" A kad bi ih kakvo zlo pohodilo, lošim predznakom su smatrali – da je to zbog Musaa i onih koji su s njim bili. (El-A'raf, 131)

Isto tako je činio Semud sa Salihom, a.s.

Riječ *el-hasene* (dobro) u ovom ajetu označava dobra stanja: izobilje, sreću, bonluk, a riječ *es-sejji'e* (zlo) označava suprotna stanja. A to nema nikakve veze sa šerijatskom terminologijom o grijehu i pokornosti.

Smatrati slanje poslanika lošim predznakom je kufr. Ovo je možda bio stav jevreja ili stav onih koji su tek primili islam i suočili se sa neočekivanim teškoćama.

Mi vjerujemo da je Allah, dž.š., Taj koji daje štetu i donosi korist, Koji ponižava i Koji uzvisuje, da je On Stvoritelj svega i da svime upravlja te da čovjek nema moći u stvaranju i postajanju, ali ima slobodnu volju i suđeno mu je da djeluje u jednom unutarnjem području koje je ograničeno u ovom ogromnom svemiru koga mi možemo tek u malom opsegu sagledati. To je smisao ajeta: *Sve je od Allaha!* Nakon čega dolazi podeseo detaljnije pojašnjenje da zlo koje pogađa ljude biva uglavnom zbog njihovih zlih djela koja počine ili zbog drugih propusta. Ovo je smisao ajeta: *Dobro koje te zadesi – od Allaha je! Zlo koje te zadesi – od tebe je!* (79)

Mi kažemo: Većina onoga što zadesi ljude jeste zato što Allah, dž.š., može čovjeka staviti na kušnju s kojom ga uzdiže na više deredže.

إِذَا سَبَقَتْ لِلْعَبْدِ مَنْرَلَةٌ فَلَمْ يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ سَلَطَ عَلَيْهِ بَلَاءٌ يَرْفَعُهُ إِلَيْهَا.

"Kada nekom robu Uzvišeni Allah odredi visok stepen koji on nije postigao svojim djelima, Allah mu natovari belaj koji ga uzdigne na taj stepen" – njegovim saburom i njegovom predanošću (Ovo je hadis koji

u sličnom obliku bilježi Ebu Ja'la u svome *Musnedu*)

Allah, dž.š., sve stvara i razašilje, a na nama je da radimo i stičemo; mi smo uzrok za većinu musibeta (nesreća) koje nam se dogode.

Evo i drugog tipa ljudi:

Kad do njih dopre nešto što je za sigurnost važno ili nešto čega se čuvati treba, oni to razglase na sva usta! A da to kažu Poslaniku i onima koji među njima odlučuju, od njih bi doznali ono što doznati treba. (83)

Očajno je što se takvi bave najvišim državnim pitanjima i svoje mišljenje iznose o onome o čemu pojma nemaju, a o svojim grijesima i mahanama ne brinu.

Gledao sam jednog kako raspravlja o fikhu, a o toj nauci ništa ne zna; drugog kako donosi fetve o pitanjima rata i mira, a o tome ništa ne zna; treći opet hoće da uspostavi svjetski mir, a taj mir nije u stanju donijeti ni svojoj porodici. Zašto ova pitanja ne ostavimo onima koji su stručni za njih? Zašto se pitanja rata i ekonomije raspredaju na svakom mjestu?

O ti što zarezuješ vrh strijele, a nisi za to stručan,

Ne muči strijelu, nego je predaj majstoru!

Zaista Allah, dž.š., ne voli da o Njemu postavlja pitanja onaj koji Ga ne poznaje:

On je Svemilosni, o Njemu pitaj upućene. (El-Furkan, 59)

Za naše je dobro da poštujemo svoje stručnjake i da stanemo tamo gdje o nečemu nemamo znanja.

Najveće nacije poštuju svoje stručnjake, stvaraju klimu u kojoj oni mogu da napreduju i da postižu što bolje rezultate, jer ponižavati i odbacivati stručnjake je nanošenje štete čitavom društvu. Zašto svaki pojedinac ne bi radio ono što mu je povjereno onako kako to najbolje umije, a drugima prepustio ono što oni njabolje umiju?

Ljude ne čini boljim anarhija u kojoj nema elite,

niti elita nad kojom neznalice vladaju!

U hadisu stoji:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ أَمْ يُوَقِّرُ كِبِيرَنَا وَيَرْحَمُ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفُ لِعَالِمِنَا حَقَّهُ.

“Ne pripada nama onaj ko ne poštuje naše starije, ko nije samilostan prema našim mlađima i ko ne poznaje pravo naših učenjaka!” (U ovom

obliku hadis bilježi imam Ahmed, a u sličnom obliku i Buhari, Muslim i drugi)

* * *

Allah, dž.š., naredio je Svome vjerovjesniku da ne obraća pažnju na one koji su slaboga imana, na kukavice i one bolesnog srca, nego da sprječava napasničko i agresorsko ubijanje sve dok ne uništi silu i ne porazi oštricu agresora:

I bori se na Allahovu Putu, makar zadužujući samo sebe, i bodri vjernike! A Allah će zaustaviti silu nevjerničku. (84)

Posljednje riječi ovog ajeta aludiraju na nadu koja dolazi od Allaha, dž.š., sa Njegovom vojskom te da je sila nevjernika žestoka i da njihovo tlačenje ide dokraja, ali da je Allah, dž.š., veći: *Allah je jači i On jače kažnjava! (84)*

Pa ko hoće – neka se pridruži Poslaniku, a.s., i vjernicima, čija se snaga već manifestira i kojima pripadaju pomoć i pobjeda. Ovo pridruživanje naziva se šefa'a – zato što onaj koji dođe da pomogne dolazi poslije lihog broja (witr) pa čini parni broj (šef'); pojedinac je usamljen, a dvojica su jača, što je smisao ajeta:

Onaj ko se bude zauzimao (men ješfa' šefa'aten) za dobro djelo imat će udio u njemu, a ko se bude zauzimao za zlo djelo – to će mu jednaku donijeti kaznu. Allah održava stvar svaku (85) – u prenesenom ili podrazumijevajućem smislu.

I naredio je Allah, dž.š., vjernicima da – u ovom ratu – dobro motre na ponašanje i stavove ljudi, pa ko se bude lijepo ponašao – neka se i oni lijepo ophode prema njemu, neka ga prime sa osmijehom, vedra čela, kako bi mu pokazali svoje prijateljstvo i naklonost prema miru:

Kad budete pozdravljeni pozdravom nekim, i vi od toga ljepšim ot-pozdravite, ili pozdravom takvim uzvratite! Allah će zbilja za svaku stvar račun tražiti! (86)

Nema, dakle, štete ako se upotrijebe i ostali pozdravi na uzajaman način; muslimani selamom, pozdravom mira, pozdravljaju sve ljude i iskazuju svoju želju za mirom prema onima koje pozdravljaju. Međutim, jevreji su izokrenuli riječi ovog muslimanskog pozdrava pa su govorili: "Es-samu 'alejku/Smrt vas snašla!", a vjernicima je naređeno da im

odgovore: "We 'alejku/I vas!" A Allah, dž.š., se odaziva vjernicima, a ne odaziva se jevrejima.

Meni se čini, iako je ovo specificirano mjesto u Kur'anu, da ovaj ajet ima općenit smisao; ugled islama i njegova ummeta nalaže da se drugi pozdravljaju sa željom da se njihovo srce pridobije i da im se obznani osnovno načelo islama i muslimana, a to je mir. Ibn Džerir prenosi od Ibn Abbasa, r.a., koji je rekao: "Ko god te od Božijih stvorenja pozdravi, ti mu odvrati pa makar taj bio i međžusija (vatropoklonik), jer je Allah, dž.š., rekao: *Kada budete pozdravljeni pozdravom nekim, i vi od toga ljepšim otpozdravite, ili pozdravom takvim uzvratite.*"

Eš-Ša'bi je uzvratio na pozdrav hrišćaninu koji ga je pozdravio rekavši: We 'alejke's-selam we rahmetullahi/I na tebe selam (mir) i Allahova milost, pa mu je kao prigovoreno zbog toga, našto je on rekao: "A zar i on ne živi u Allahovoj milosti?"

Nakon što je iscrpio ovu temu, Kur'an govori o munaficima ocrtavajući njihovo stajalište.

U ovom kontekstu, nije riječ o munaficima Medine koji su demonstrirali iman, a tajili kufr, kao npr. Abdullah ibn 'Ubejj i njegova grupa, nego se radi o nekim dalekim plemenima ili, možemo reći, u naše vrijeme o nekim stranim državama koje javno demonstriraju kako nas kobjagi one štite i žele nam pomoći u rješavanju naših problema, a, ustvari, tajno nas obmanjuju i rugaju nam se.

Jedan dio muslimana oni su uspijevali prevariti svojom vanjštinom – sve dok Objava nije razotkrila njihove prave namjere i profile, pa Uzvišeni kaže:

Šta vam je pa ste se o munaficima podvojili, pa Allah je njih u nevjerovanje vratio zbog onoga što su činili!? – Zašto ste se podijelili u dvije grupe u vezi sa ovim ljudima? Zatim slijedi razotkrivanje onoga što oni u svojim dušama tajne:

Zar želite vi da Pravom stazom uputite one koje je Allah zabludi prepuštio!? A koga Allah zabludi prepusti, takvom ti Pravoga Puta nećeš naći! (88)

Ajeti koji slijede detaljnije opisuju vrste ovih čudnih ljudi pa se pojašnjava da jedna grupa njih nama želi da u muke zapadnemo i da nas

vrate u kufr, a oni da nas posmatraju u belajima i nesrećama.

Oni žele da se vi vratite u nevjernike kao što su i oni nevjernici, pa da onda budete isti. I ne prihvaćajte između njih prijatelje dok se na Allahovu Putu ne isele. A ako leđa okrenu, tad ih zarobljavajte i ubijajte gdje god ih nađete! Nijednog između njih ni za zaštitnika ni za pomagača ne uzimajte. (89)

Zatim imamo one koji su neutralni (muhajidun); oni nisu s nama, ali nisu ni protiv nas i oni žele da s nama žive u miru:

A ako vas takvi ostave na miru, i protiv vas se ne bore, i mir vam ponude, tada ni vama Allah ne daje nikakva prava da njih bijete. (90)

Tu su i prelivode, oni koji su vjerolomni, koji se igraju savezima; čim im se pruži prilika, oni je iskoriste na štetu muslimana; prema njima mi moramo biti odlučni i strogi:

A naći ćete i one druge koji sigurnost žele i od vas i od naroda svoga. Kad god se takvi mnogoboštvu pozovu, oni se u njega vrate. Ako vas se oni okane i mir vam ponude, i ako svoje ruke od vas ne ustegnu, tad ih zarobljavajte i ubijajte gdje god ih nađete! (91)

Sasvim je, dakle, očito da se borba protiv ovakvih ljudi ne vodi zbog toga što oni nisu prihvatili islam nego radi toga da se pridržavaju striktno neutralnosti u odnosima između muslimana i njihovih neprijatelja. Ali, ako se obejane njihove skrivene namjere i neprijateljstvo, onda šutnja gubi smisao.

Vama smo nad takvima dali vlast očitu! (91)

Prethodna podjela odlikuje se svojom pravednošću; jer mi ne mrzimo ljude zbog njihove vjere, niti ih mrzimo zbog toga što su neutralni u odnosima između nas i naših neprijatelja sve dok je ta neutralnost iskrena i dostojanstvena.

Ono što mi mrzimo je očigledno neprijateljstvo i otvorena agresija. Rečeno je: "Nisam lukavi varalica, ali i ne dopuštam da me takav prevari."

Ova sura kasnije raspravlja o propisu u slučaju nehotimičnog i hotimičnog ubistva. Izgleda da je ovaj navod došao kao posljedica jednog prethodnog ubistva u koje su muslimani bili gurnuti dok su vodili džihad na Božijem Putu. U jednoj od bitaka desi se da muslimani opkole svoje

neprijatelje i onda izađe jedan čovjek iz neprijateljskih redova i obznani da prima islam. Muslimani su mislili da ih on vara kako bi se spasio pa je onda smislio da će ući u islam, a da, ustvari, laže, i Usama ibn Zejd ga ubije. Kada je Božiji Poslanik, s.a.v.s., bio upoznat sa ovim slučajem, bio je jako ožalošćen pa je prekorio Usamea zbog njegova postupka rekavši mu:

“Kako ti možeš bez Boga – a samo je Allah, dž.š., Bog – znati šta je on govorio?” Usama reče: “On je te riječi izgovorio bojeći se našeg oružja!” Resul mu na to odvrati: “Pa jesi li ti rascijepio njegovo srce pa da vidiš je li to on rekao iz straha ili nije!?” Usame reče: “I nije Poslanik prestao da me ruži sve dok nisam poželio da bogdo nisam primio islam sve do toga časa. I onda je objavljen ajat:

O, vjernici, kada u borbu krenete na Allahovu Putu, o svemu se dobro uvjerite, i ne govorite onome ko vam selam – mir uputi: “Nisi vjernik!” – tako za dobitkom na ovom svijetu žudeći. Pa, u Allaha su dobici mnogobrojni! Vi ste prije tako postupali, pa vas je Allah blagodatima Svojim obasuo, i zato se o svemu dobro uvjerite! Allah zbilja zna šta vi činite! (94)

Činjenica je da je ovo bila greška jer je taj čovjek bio vjernik mada je – u vanjskom smislu – ostao među nevjernicima. On je bio obavezan da pristupi u područje Hidžre, čak da učestvuje u izgradnji nove države i da sa svojom braćom muslimanima ponese terete željene budućnosti. Njegov ostanak sa nevjernicima, gdje je skrivao svoje vjerovanje, nanio mu je bol i štetu i na njega se odnosi propis o slabima (musted’afun) o kojima, kasnije, govore ovi ajeti:

Meleci će pitati one koji su prema sebi zgriješili, kad im duše budu uzimali: “Na čemu ste vi bili?” A oni će odgovoriti: “Bili smo na Zemlji tlačeni!” A meleci će pitati: “A zar Zemlja Allahova prostrana nije pa da se po njoj selite!?” Eto, njima će Džehennem biti stanište. A ogavno li je to boravište! / Ne i onima tlačenim, muškarcima, i ženama, i djeci...” (97-98)

U vjerovanju, Hidžra je bila put sigurnosti, povjerenja i pomaganja, kapija za bolju i sretniju sutrašnjicu, a nije to bilo potčinjavanje onome ko prihvata prostotu u svojoj vjeri i u svome ovozemaljskom životu niti onome što povezuje ljude po zemlji na kojoj su rođeni. Allah, dž.š., je

muhadžirima obećao budućnost u kojoj će živjeti u izobilju, u najvećim dobrima ovog i Budućeg svijeta. I mimo nas, Istina se kreće po površini zemlje, na njoj stanuje i na njoj gospodari i na njoj ostavlja svoje vjeronanje i svoj jezik. Muslimani su bili prvi u selenju iz jednog u drugo područje na Allahovoj Zemlji kako bi pronijeli i prenijeli svoju Poslanicu i ljude povezali sa njihovim Stvoriteljem.

Prilikom ovog premještanja i putovanja moguće je skraćivati propisane namaze, u vezi sa čim je objavljen ajet:

A kad po zemlji putujete, nije vam grijeh da namaz skratite, i kad se nevjerničkog napada bojite. (101)

Ovaj i ajet koji slijedi govore o namazu koji se obavlja prilikom straha (salatu'l-hawfi), odnosno prilikom sukoba sa neprijateljem, pošto je propis o skraćivanju prilikom putovanja ustanovljen u drugim ajetima, a u fikshskoj nauci moguće je da dođe do kolebanja u brojnim posebnim propisima o nekom pitanju.

Evo ajeta koji detaljnije govore o propisu o namazu tokom rata:

Kada ti budeš s njima, i kad htjedneš s njima namaz klanjati, neka skupina jedna s tobom namaz klanja, i neka uzme oružje svoje! I kad padnu na sedždu, neka jedni pozadi vas budu! A potom neka ona druga skupina dođe koja još klanjala nije, i neka s tobom klanja, i na oprezu bude, i oružje svoje uzme! (102)

Većina fakiha smatra da je Resul, a.s., bio imam, a da su muslimani klanjali iza njega slijedeći ga.

Oni koji naginju ovom mišljenju – a i ja sam od njih – kažu da je ovo bio propis koji se odnosi samo na Resula i njegove ashabe jer nije uputno smatrati da bi iko drugi mogao imamiti muslimanima dok je Resul još bio na ovom svijetu, ali u naše vrijeme npr., treba da bude više imama, i to je lakše. Treba imati u vidu da postoje različiti načini ratovanja, pa je moguće da bude i više džemata i predvodnika ukoliko nema straha za život ili za ovosvjetska dobra. Za ovakvo razumijevanje imamo potvrdu u riječima: *Kada ti budeš s njima...* i nadam se da je ovakvo samostalno promišljanje vjerodostojno. Nije, naime, obavezno poredati milion boraca na frontu sa samo jednim imamom za sve njih.

En-Nisa' nastavlja da opisuje one sa slabim imanom i s bolesnim srcem pa navodi jednu čudnu zgodu zbog koje je došlo do spuštanja jedne Božije objave. Riječ je o jednom čovjeku koji je bio slabog imana i zamrle savjesti. Bio je ušao u islam a da se prethodno nije bilo napojio njegovom ljubavlju niti je bio počeo da poštiva njegove granice. Taj čovjek počini teški grijeh krađe i onda, strahujući da se ne bi otkrili tragovi tog čina, s onim što je ukrao ode do komšije jevreja kako bi to kod njega sakrio.

Poričući to što je počinio, Ta'me ustvrdi da je jevrej ukrao. Njegovi prijatelji – koji su znali za njegova nedjela – dođu i počnu da ga brane i tako varkom optuže jevreja da je on neprijatelj islama i ovu krađu pripisu njemu.

Božiji Poslanik, s.a.v.s., zaista prihvati da Ta'me i njegovi ljudi govore istinu! Tako je Božiji Poslanik, s.a.v.s., pokazao sklonost da osudi jevreja, a nevinim proglasi ovog prijelaznika u islam, o kome je bio stekao lijepo mišljenje. I tada siđe uzvišena objava u kojoj Allah, dž.š., kaže:

Mi tebi, doista, Knjigu objavljujemo, samu Istinu, da sudiš svijetu onako kako ti je Allah pokazao! I ne budi branitelj varalica! / I oprosta od Allaha traži! Allah je, doista, Onaj koji prašta grijeha i samilostan je! (105-106)

Uzvišeni je tako Svoga Vjerovjesnika spriječio da bude branitelj onih koji varaju i čine grijeha i da im povjeruje kad su optužili nedužnog jevreja.

Uzvišeni Svome Poslaniku izdaje posljednju zapovijest:

A da prema tebi nije Allahova obilja i milosti Njegove, jedna skupina njihova bi tebe žarko varati htjela. Ali, takvi su samo sebe prevarili, tebi takvi ništa nisu naškodili! Allah tebi objavljuje Knjigu, i Mudrost, i uči te onome što nisi znao. A Allahova je blagodat prema tebi velika. (113)

U vezi sa istim događajem Uzvišeni je rekao:

Ko grijeh kakav ili zločin uradi, pa time nedužna čovjeka potvori, taj se tako klevetom optereti, i grijehom očitim! (112)

Pa je zatim izložio teubu za onoga ko počini grijeh:

A koji čovjek zlo kakvo uradi, ili prema sebi nepravdu učini, pa se

potom Allahu za oprost obrati, taj će vidjeti da Allah grijehe prašta i da je samilostan. (110)

O tajnim zavjerama griješnika kojima nastoje ukloniti istinu i zamesti pravdu Uzvišeni kaže:

U mnogim njihovim tajnim šaptanjima nikakva dobra nema, osim kad neki zapovjedi da se milostinja dijeli, i dobročinstvo čini, i među svijet sloga uspostavi. (114)

I još Uzvišeni kaže:

Onoga koji protiv Poslanika ustaje, nakon što mu Prava staza ukaza se, i koji putem koji nije Put vjernika pođe, pustit ćemo da čini šta hoće i potom Džehennemu dati! A ogavno je u njemu boraviti! (115)

Sve je ovo rečeno da bi se Istina učinila Istinom, a laž lažju i da bi se bilo nepristrasno prema čovjeku koji pripada neprijateljima islama te da bi se utvrdila njegova nedužnost u optužbi – kako bi se sve buduće generacije okoristile ovim slučajem. O, kako je islam veličanstven!

Nakon niza ajeta u vezi sa spomenutim slučajem, Objava se suočava sa preostalim grupom ljudi koji su nastavili da žive u Medini, a ostali su u svome ranijem idolopoklonstvu.

To su bili Arabljani koji su, i nakon što su učinili hidžru, obožavali idole, pa im Uzvišeni odsječno kaže:

Allah doista neće oprostiti da Mu se ravnim smatraju drugi, a ostale grijehe oprostit će – kome On hoće! A ko Allahu druge ravnim smatra – taj, doista, daleko zaluta. (116)

Širk je jedan fesad (konfuzija, nered) u duši i razumu, fesad koji devalvira svaku insansku vrijednost. Njegov je pravi smisao u tome da izjednači ono što je stvoreno sa Stvoriteljem kako u ibadetu i obraćanju tako i u zakonodavstvu, traženju pomoći, oslanjanju i nadanju, itd.

Zaista je islamski monoteist (muwehhid) na Istini; on svoje biće ne predaje nikome osim Allahu, dž.š., niti se povjerava ikome osim Allahu, dž.š., niti se pridržava ičijeg halala i harama osim onoga što je u Allahovom, dž.š., šerijatu označeno kao halal i haram; on se uzda u Allahovo, dž.š., obećanje i plaši se Njegove prijetnje, i osim čežnje za Allahom, dž.š., i strahopoštovanja prema Njemu, s Kojim je u stalnoj duhovnoj vezi, on nema druge čežnje niti straha.

A oni koji nisu islamski monoteisti – oni se u svim sferama života kreću za svojim varljivim željama, a lažna obećanja za kojima žude učine im se kao fatamorgana; oni, upropaštavajući se, uzalud potroše svoje živote:

Šejtan ljudima obećava i pustim željama ih zavarava. A što im šejtan obeća samo je obmana. (120)

Ništa ne vrijedi uglađena vjerska vanjština onima koji samo do nje drže; ono što je istinski važno – to je iskreno djelo i uljudno ponašanje u životu.

U naše vrijeme – kao što kaže šejh Muhammed 'Abduhu – ima onih koji raspravljaju o islamu izražavajući mu najveće pohvale i govoreći: "Koja vjera donosi najveću korist? Koja vjera najbolje upućuje? Koji je vjerezakon najpotpuniji? A kada se jedan od takvih upita šta je učinio za islam i čime se on odlikuje nad pripadnicima drugih vjera, on na to nema odgovora."

Uzvišeni Allah, opominjući one koji samo pričaju a ne rade po islamu, kaže:

Neće biti ni po vašim željama, ni po željama sljedbenika Knjige; ko radi zlo, za zlo će kažnjen biti, i osim Allaha on neće naći ni prijatelja niti pomagača. (123)

Jedna od zabrinjavajućih pojava u naše vrijeme, koje je puno nesreća i belaja, jeste da jevreji uporno nameću propise iz svoga vjerezakona. Neki od njih ustaknu svoje molitvene kapice i s njima se kroz mnoštvo probijaju do gotovo svih pozornica kako bi obavili svoje ceremonije, a što se tiče muslimana, većina njihovih političkih prvaka – osim onih koje je Allah, dž.š., sačuvao – ne žuri ni da svoj propisani namaz obavi.

Sura En-Nisa' se kasnije vraća onome o čemu je govorila na svome početku: porodičnim vezama i odnosima. Ona upozorava na opću "boju" ovih odnosa, a to je pravednost i uspostavljanje reda i harmonije:

I pitaju te o ženama, a ti reci: "Allah će vama o ženama propise kazati, a nešto vam je već kazano u Knjizi što o sirotim ženama zbori, kojima ne dajete ono što propisano im je a hoćete s njima da se ženite, i o djeci nejakoj, i o tome da prema siročadi budete pravedni. A što god vi uradite dobra, Allah doista za njega zna." (127)

Početak ove sure nadugo raspravlja o jetimima, a ovdje imamo dugu raspravu o tome šta se dešava kada dođe do međusobne netrpeljivosti između supružnika, kada se šalju predstavnici jedne i druge strane kako bi ih pomirili, zatim se osuđuje tvrdičluk a naređuje pridržavanje dobroćinstva, bogobožnosti i pravednosti u granicama mogućeg.

Kada nestane ljubavi, kada se razbije čaša, a pomirenje postane nemoguće, obje strane treba da mole da im Allah, dž.š., podari iz Svoga obilja:

A ako se njih dvoje i rastave, Allah će ih opskrbiti iz obilja Svoga. A Allah obilno daruje i mudar je. (130)

Allahove riznice nemaju dna, i ti ne treba da loše misliš o budućnosti ukoliko te je pritisla sadašnjost a ukoliko si bogobožan i pokoran Allahu, dž.š.

Allahu pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. I Mi smo oporuku ostavili onima kojima je Knjiga prije vas data, a i vama: "Allaha se bojte!" A ako ne budete vjerovali – pa, Allahu pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji! I Allah je beskrajno bogat i hvale dostojan. (131)

Ova rečenica se tri puta ponavlja u neposrednoj blizini kako bi otklonila nesreću i popravila stanje između supružnika kojima sudbina bude da se rastave!

En-Nisa' zatim potcrtava da se porodica podiže na pravednim odnosima – kao što se čitavo društvo mora podizati na Istini i pravdi, o čemu se kaže u sljedećem ajetu:

O, vjernici, uvijek pravedni budite i radi Allaha pravedno svjedočite, makar to bilo i na štetu vašu, ili na štetu roditelja vaših ili na štetu bližnjih vaših. (135)

Upostavljanje Istine i pravde nije obaveza propisana samo u Muhammedovom, s.a.v.s., šerijatu nego je to bilo u šerijatu svih Allahovih, dž.š., vjerovjesnika:

A Mi smo Naše poslanike s jasnim dokazima slali, i s njima smo Knjigu slali i Mjerilo, da bi svijet postupao po pravdi. (El-Hadid, 25)

A ovo je tajna zašto je došao sljedeći ajet:

O, vjernici, vjerujte u Allaha, i u Poslanika Njegova, i u Knjigu koju

On objavljuje Poslaniku Svome, i u Knjigu koju je objavio prije! (136)

Zbilja je tiranija u kući velika fitna koja ima loše posljedice i po su-pružnike i po svu djecu; kuća je uznemirena, a ovaj se belaj ubrzo proširi po čitavoj okolini.

En-Nisa' izlaže o svim društvenim grupama, a ne da staje kod samo porodičnih pitanja; njezin naslov je poseban, a njezina tematika je opće-nita. Vidjeli smo kako Kur'an obuhvata gledišta munafika, kako ih otkri-va i upozorava na njih. I prije nego se ova sura završi, ona se vraća onoj grupi koju želi da odvrti od njih i da tu grupu upozori na njih u svim bitnim pitanjima.

Vjernik je na Istini i on poštiva govor svoga Gospodara, on širi atmosferu ovog poštivanja i strahopoštovanja i zbog toga napušta one skupove na kojima se raspravlja o tome Govoru bez poštivanja i uz protivljenje njemu... i obznanjuje onima koji im prisustvuju zašto ih napušta i odbacuje.

Međutim, oni čija su srca prazna od najčvršćeg uvjerenja (jekina) ne provedu nijedan skup ili sastanak a da na njemu ne ponize Objavu i ne odbace njezine propise. O ovima su objavljene sljedeće riječi:

I obraduj licemjere, njima – kazna bolna, / i one koji za prijatelje uzimaju nevjernike, a ne vjernike! I zar da kod nevjernika traže dostojan-stvo kad Allahu pripada dostojanstvo svako!?! (138-139)

Čak i kad je neprijateljska strana jaka, nemoj joj se približavati i ne-moj sa njom sklapati sporazume na račun svoje vjere i njezina dostojan-stva! Zaista su samo munafici oni kojih se ne tiče ponižavanje Istine i vrijeđanje ljudi:

A Allah vam je u Knjizi objavio: "Kad čujete da u Allahove znake ne vjeruju, i da se Allahovim znacima podruguju, s takvima ne sjedite sve dok se ne prihvate druge besjede; inače, kao i oni bit ćete!" A Allah će doista skupiti zajedno u Džehennemu licemjere i nevjernike. (140)

Munafička je urota bila da se pridruže islamu u vrijeme Poslanstva, i nije onda čudno što su ga po ko zna koji put opovrgavali i što su mu se zadugo suprotstavljali.

Na samom kraju, sura En-Nisa' se vraća raspravi o ehli-kitabijama donoseći nešto sasvim novo. A ehli-kitabije su jevreji (el-jehud) i hrišćani (en-nesara).

Što se tiče prvih, oni poriču i Isaa i Muhammeda, a.s. Za Isaa, a.s., kažu da je rođen iz nezakonita braka, da je kopile, a njegova majka da je bludnica. A Muhammed, a.s., samo je Arabljanin koji tvrdi da je primio Objavu; ništa od onoga što su pripisali Isau, a.s., ne mogu povezati s njim.

Hrišćani, pak, na Muhammeda, s.a.v.s., gledaju tako kao da on nema nikakve veze sa Nebesima, tj. sa Objavom, pa mu pripisuju loše osobine.

Da li oni koji u laž ugone Allahove poslanike za sebe mogu reći da vjeruju u Boga, dž.š., u Njegove Knjige i poslanike? Ova plemenita sura o njima kaže:

Oni koji poriču Allaha i koji poriču Njegove poslanike, i koji žele graditi raskol u vjerovanju između Allaha i poslanika njegovih, i oni koji kažu: "U jedne poslanike vjerujemo, druge poričemo!" – i koji žele da između toga iznađu put neki, / e, takvi su doista nevjernici, a nevjernicima smo Mi prezrenu muku pripravili! / A onima koji vjeruju u Allaha i u Njegove poslanike, i koji raskol u vjerovanju između njih ne grade, On će im podariti njihove nagrade! A Allah je oprostitelj grijeha i On je samilostan. (150-152)

Nakon diskusije o ehli-kitabijama, da malo razmislimo o onome što je Allah, dž.š., rekao Svome poslaniku Muhammedu:

Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima nakon njega. A objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu. A Davudu smo Zebur dali. (163)

Onaj koji je slao Objavu ovim vjerovjesnicima slao je Objavu i Muhammedu, s.a.v.s. Svi su oni bili posrednici između Allaha, dž.š., i ljudi; svi su imali svoja zaduženja i svi su prenijeli svoju poslanicu, i nikada nisu izdali niti su zanemarili svoje obaveze i svoje poslanstvo.

A kada se opisuje samo Muhammed, s.a.v.s., onda se kaže da je on bio najrječitiji od svih njih i da je imao kušnje žešće nego ijedan od njih te da je, dublje nego ijedan od njih, oživljavao ljudsku prirodu i pozivao

se na razum. Njegovo je naslijeđe trajno; ono neće prestati i ono će se do Kijametskoga dana temeljiti na najčvršćem vjerovanju (jekinu) budući one koji su u gafletu i koji su se udaljili od Uzdržavatelja svih svjetova. Uzvišeni kaže:

I Allah svjedoči da je sve ovo tebi objavljeno Istina i da je objavljeno sa Znanjem Njegovim, a i meleci svjedoče; a dosta je da Allah bude svjedok. (166)

Nepriistrasan pogled na Knjigu koja je objavljena Muhammedu, s.a.v.s., učvrstit će nas u uvjerenju da između njegova i naslijeđa svih ostalih vjerovjesnika nema sličnosti. Isto tako, nepriistrasan pogled na život Muhammeda, s.a.v.s., pokazat će da je on jedinstven u niski onih koji se sjećaju Allaha, dž.š., zahvaljuju Mu, trpe u ime Njega i oslanjaju se na Njega, i na koncu, mi ćemo, nakon ovog pogleda, biti odlučni u tvrdnji da, nakon što je on prihvatio poslanstvo, niko poslije njega više nije dostojan da ga nosi.

Vratimo se sada kur'anskoj diskusiji o ehli-kitabijama. Šta oni traže?

Sljedbenici Knjige traže od tebe da im Knjigu spustiš s neba – pa, i od Musaa su tražili i više od toga! I još su vikali: "Deder, na javi nam pokaži Allaha!" (153)

Ove sugestije nisu razumne; jer razum ispituje stvarnost i vodi jekina. Ove sugestije su utisnute u ograničene umove i u ohola srca, i zato su od Musaa tražili to što su tražili.

Njegov narod je, ovako postupajući, bio kažnjen najtežom kaznom kako bi iz njega bili iskorijenjeni njihova mržnja i neprijateljstvo.

Jevreji su, po svojoj prirodi, ljudi ograničene pameti i najgrubljih srca, zbog čega je od njih uzet Zavjet pod prijetnjom: iznad njihovih glava uzdignuto je brdo, koje je trebalo ubrzo biti sručeno na njih pa da im ono bude skupna grobnica! Pa i pored toga, oni su prekršili Zavjet! Uzvišeni kaže:

Zbog njihova kršenja zavjeta svoga i nevjerovanja u znake Allaha, zbog toga što su vjerovjesnike ubijali bez ikakva prava i zbog riječi njihovih: "Pod koprenom su naša srca!" Allah im je, doista, srca zapečatio, a i zbog nevjerstva njihova – i malo ih je koji su vjerovali, / i zbog nevjerstva njihova i riječi njihovih, potvora golemih, protiv Merjeme. (155-156)

Sve dok oni u hazreti Merjemi gledahu bludnicu, oni su žurili da ubiju njezina sina, naročito nakon što je on počeo tvrditi da je Allahov vjerovjesnik! Allah, dž.š., spasio je Isaa, a.s., od njihovih spletki tako da njihov trud u završnici nije uspio, o čemu Uzvišeni kaže:

A nisu ga ubili! I nisu ga raspeli! Samo im se pričini. I doista, oni koji se o Isau razidoše samo su u sumnji u pogledu njega! O njemu oni nemaju znanja pouzdana i samo slijede pretpostavke. A doista, nisu ga ubili, / već je njega Allah uzdigao Sebi... (157-158)

Ali, naslijeđe ove opsjene, koja je zavladała masom, učinilo je da mnogi povjeruju u raspeće i u Isaov / Isusov iskup grijeha čovječanstva, od čega su mnogi ljudi i narodi sačinili svoje vjerovanje.

Činjenica je da nešto što je neistinito može poslužiti nekoj pretpostavci, koja se ne temelji ni na razumu ni na tradiciji, čak i onda kada se spoznaja o tome proširi i kada se misao o tome slobodno izrazi kako bi se promijenilo pogrešno gledište.

Stoga Kur'ani-kerim, potvrđujući da je Isa, a.s., bio spašen i, tražeći da se obožava samo Allah, dž.š., kaže:

Ali onima između njih koji su duboko u znanje uronili, i koji su vjernici koji vjeruju u ovo što je objavljeno tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i koji namaz obavljaju i zekjat daju i u Allaha i u Onaj svijet vjeruju, takvima ćemo Mi nagradu dati golemu. (162)

Dolazi kraj sure – da bi obznanio definitivne propise o svakoj skupini o kojoj je bilo riječi u prethodnim raspravama: nevjernici i munafici imat će loš završetak zato što su oni neznalice, zato što pretjeruju u svome džahilijetu i zato što čine sve kako bi i drugi bili džahili kao i oni. Oni poriču Istinu i druge sprječavaju da uđu u iman, o čemu Kur'an kaže:

Oni koji ne vjeruju i koji od Staze Allahove odvrćaju, zalutali su u zabludu daleku. / Onima koji ne vjeruju i koji čine nepravdu Allah doista oprostiti neće, i Pravu stazu pokazat im neće... (167-168)

Pažljivi promatrači tokova današnjeg kolonijalizma smatraju da on objedinjuje ateističku misao i nasilje nad narodom, ili – mržnju prema islamu i tlačenje njegovih sljedbenika. Onda se pogled svraća na jevreje pozivajući na odgovarajuće razmišljanje:

O, ljudi, došao vam je poslanik s Istinom od vašega Gospodara, pa

vjerujte, bolje vam je! A ako vjerovali ne budete, pa, Allahu pripada sve što je na nebesima i Zemlji! Allah je sveznajući, mudri. (170)

U ovom ajetu se, ustvari, pozivaju jevreji zato što su baš oni imali sve znanje kod sebe – jer su oni bili nosioci Tevrata pa ga nisu sačuvali; oni se ne smatraju ehli-kitabijama zato što liče na idolopoklonike u neznanju i poricanju i što su čak gori od njih u tome pa je ispravno da se pozovu sa: *O ljudi!* kao što se pozivaju i stanovnici Mekke, koji su prekinuli svaku vezu sa Objavom.

Poslije toga slijedi poziv hrišćanima koje je obuzela zabluda. Ta ih je zabluda odvela u brojne klisure zbog čega u njih ima najžešćeg pretjerivanja (guluwwa).

Zaista guluww potiče na ekstremizam koji svoje sljedbenike odvodi daleko od sredine puta, o čemu Uzvišeni kaže:

O, sljedbenici Knjige, u vjeri svojoj ne pretjerujte, a o Allahu drugo osim Istine ne govorite! Doista je Mesih Isa, sin Merjemin, samo Allahov poslanik i Riječ Njegova! On je tu Riječ Merjemi predao, i život Isau dao. Pa u Allaha i Njegove poslanike vjerujte! I "Trojica su!" – ne govorite! Prestanite, bolje vam je! Samo je Allah Bog jedini, slavljen neka je, zar da On dijete imadne!? Njemu pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji, a Allah kao zaštitnik dovoljan je. (171)

Danas se istražuje svemir, a dugotrajna istraživanja nebesa i Zemlje ne otkrivaju ništa drugo do jednog jedinog Boga. Gdje je drugo božanstvo? Gdje je taj drugi koji stvara i opskrbljuje? Ko se može pridružiti Allahu, dž.š., u stvaranju jednog atoma ili jedne galaksije? Ko je taj ko Mu može biti ravan u stvaranju jednog spermatozoida ili jedne ćelije? Ko je taj koji bi Njemu trebao pomagati u planiranju stvari, događaja i procesa? Zaista, u velikom svemiru nema mjesta ni za kakvog partnera Allahu, dž.š! Zaista je Allah, dž.š., jedan i jedini! On je dostojan i samo On zaslužuje da Mu čovjek bude pokoran i da se samo On sluša! Umiljavanje Njemu i bliskost s Njim je obaveza, a ibadet Njemu je farz za sve! On stoga kaže:

Isau neće biti prezreno da bude Allahov rob, niti će biti prezreno melecima, Allahu najbližim. A ko prezire da Allahu robuje, i ko se oholi, Allah će takve pred Sobom sve skupiti. (172)

Sura En-Nisa' završava ajetom koji objašnjava propis o kelali (nasljeđivanju) kada čovjek nema ni roditelja ni evlada. Tako je ovaj završetak upotpunio ono čime je ova sura započela, naime, govor o porodici, o njezinom formiranju i čuvanju te detaljniju raspravu o porodičnim pitanjima: *Allah vam objašnjava da ne biste zastranili.* (176)

Ja sam primijetio da je tema ove sure nekako općenita, da ona tretira čitavo društvo i sa psihološke strane analizira brojne društvene grupe koje ga formiraju, a da je govor o ženama samo dio te opće teme, odnosno, kako smo se već izrazili: porodica je društvo u malom, a društvo je velika porodica. Allahova, dž.š., uputa obuhvata sve, i jedno i drugo, jer je Allah, dž.š., sveznajući.

Oni kratke pameti misle da ova sura ima svoje razdvojene dijelove. Ovo je greška, da Allah, dž.š., sačuva od nje one koji duboko misle i shvaćaju ono što je bitno.

Takve su zaveli naslovi sura. A imena kur'anskih sura su nešto drugo od njihovih tema; teme sura uglavnom su raspršene, ima ih više, razgrnate su, a imena sura aludiraju samo na neki njihov dio.

Uzmimo npr. suru El-Bekare. Kazivanje o Benu Israilu i o kravi koju su oni, prema Božijoj zapovijesti, morali žrtvovati ne zauzima više od pola sahife, a ova sura ima četrdeset sahifa; ona je jedno uzburkano more koje u sebi sadrži historije, zakonodavstva, mudrosti i odgoj!

Isti je slučaj sa surom En-Nisa'. Porodična pitanja u njoj su data na ograničenom prostoru, a u toj istoj suri nalazimo čitavu društvenu strukturu koja je u tijesnoj vezi sa univerzumom sa svim njegovim različitim sferama.

Najveći učenjaci napisali su dobre knjige u kojima su iznijeli šta sve ova sura sadrži, počevši od visokog društvenog odgoja koji obuhvata iskrene i one koji oponiraju, starije i mlade, bogate i siromašn, a posebno sljedbenike različitih religija i ono što se nalazi pri njima, zatim rat i mir. A objašnjava i model identifikacije koga se pridržava jedan musliman, model koji ova sura učvršćuje kod muslimana sve dok se smjenjuju noć i dan.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PETA

EL-MA'IDA/SOFRA

Sura El-Ma'ida se drukčije naziva Suretu'l-'Ukud (Sura koja govori o sporazumu). Ovaj drugi naziv aludira na najširu temu kojom se ona bavi. Što se tiče prvog naziva, on aludira na prijedlog havarijjuna, učenika i pomagača Isaovih, a.s., da im se spusti sofru sa nebesa s koje bi oni jeli i da ih njome obraduje. Taj prijedlog je izazvao čuđenje pošto je Allah, dž.š., već ranije pomagao Svoga vjerovjesnika i potvrdio njegovo poslanstvo. Ali, kazivanje o sofri u ovoj suri ne zauzima više od četiri ajeta, dok se o sporazumu ili ugovoru govori u njezinom većem dijelu.

U ovoj sam mubarek suri primijetio mnogo pozivanja; evo ih šesnaest koja su upućena vjernicima:

- 1) *O, vjernici, ugovore ispunjavajte! (1)*
- 2) *O, vjernici, Allahove obrede hadža ne obeščašćujte! (2)*
- 3) *O, vjernici, kad namjeravate da namaz obavite, vi lica svoja umijte! (6)*
- 4) *O, vjernici, odlučni za Allahovu Istinu budite! (8)*
- 5) *O, vjernici, sjetite se blagodati Allahove prema vama! (11)*
- 6) *O, vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu dragi budete! (35)*
- 7) *O, vjernici, ne uzimajte za zaštitnike jevreje i hrišćane! (51)*
- 8) *O, vjernici, ako neki od vas od vjere svoje otpadne, Allah će doista umjesto takvih dovesti ljude koje On voli, i koji Njega vole! (54)*
- 9) *O, vjernici, ne uzimajte za prijatelje svoje one koji vašu vjeru u šalu i porugu broje pa bilo da su to oni kojima je Knjiga data prije vas, ili*

da su mnogobošci! (57)

10) *O, vjernici, ne zabranjujte sebi ljepote koje vam je Allah dozvolio! (87)*

11) *O, vjernici, doista su vino, i kocka, i kumiri, i strelice za proricanje, ružne stvari, posao šejtanski! (90)*

12) *O, vjernici, Allah će vas svakako kušati lovinom koja će vam tik ruku vaših i kopalja vaših biti! (94)*

13) *O, vjernici, dok ste u ihramima, nemojte loviti! (95)*

14) *O, vjernici, ne pitajte o stvarima koje vam, kad vam se objasne, zlo donose! (101)*

15) *O, vjernici, o dušama svojim vi se brinite! (105)*

16) *O, vjernici, kad vam se smrt približi, neka pri davanju oporuke dvojica pravednika vaših svjedoče! (106)*

A imamo i pozivanje posebno za Poslanika u kome je opisano njegovo poslanstvo:

O, Poslaniče, neka te u očaj ne bacaju oni koji se u nevjerovanju natječu. (41)

O, Poslaniče, ti obznani šta ti se od Gospodara tvoga objavi! (67)

Zatim je tu pet direktnih poziva nekim ehli-kitabijama, kao npr.

O, sljedbenici Knjige, evo, Naš poslanik vam dođe, i mnogo toga što skrivate od Knjige on vama objasniti će! (15)

O, sljedbenici Knjige, Naš poslanik vam, evo, dođe nakon što jedan dio vremena bez poslanika prođe! (19)

A neki pozivi su dati posredstvom plemenitog Poslanika, kao npr.

O, sljedbenici Knjige, zar da nas mrzite zato što u Allaha vjerujemo? (59)

O, sljedbenici Knjige, u svojoj vjeri ne pretjerujte... (77)

O, sljedbenici Knjige, nemate vjere nikakve sve dok se Tevrata i Inđila, i onog što vam je objavljeno od Gospodara vašega pridržavali ne budete! (68)

Ova pozivanja prate obavijesti, iluminacije, podučavanja i orijenti-

ranja koja su potrebna zajednicama koje se pridržavaju Allahove Istine i okreću se prema Njegovom sistemu vrijednosti.

Onaj koji donosi propise ubraja i iskreno ispunjavanje ugovora u jednu od tih vrijednosti. Zar ne vidiš da je i džihad ugovor između Allaha, dž.š., i Njegovih robova:

Allah je zbilja od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, a za to njima – Džennet pripada! (Et-Tevba, 111)

Pa onda imamo poziv vjericima da se abdeste prije nego što počnu klanjati. A namaz je, sam po sebi, osnovni ugovor koga su preuzeli Israilićani kao što ćemo kasnije vidjeti.

Poslije određenog broja uputa koje je Uzvišeni propisao članovima islamskog društva On kaže:

I sjetite se Allahove blagodati koju vam je podario, i zavjeta kojim vas je obavezao kad ste rekli: "Čujemo i pokoravamo se!" i Allaha se bojte, Allah doista svačije misli zna. (7)

Čvrste veze zahtijevaju odlučno ponašanje i mudro djelovanje. Razmisli o ovom što kaže jedan pjesnik:

*Ne, nema ljepše ljubavi od one kod ljepotice mehke puti;
uzela je od mene zavjet i ugovor!*

Eto, veza između dvoje zaljubljenih porodila je zavjet i ugovor, pa kako je tek sa vezom između roba i njegova Gospodara, čovjeka i njegova Stvoritelja, Koji obdržava svako biće i sve što ono stekne!?

Najveće Allahove, dž.š., zapovijesti jedan su od dokaza imana; sve one stoje iza drugog naziva ove sure.

Allah, dž.š., uzeo je zavjet od islamskog ummeta da vjeruje samo u Njega, Jedinog Boga, i da sve čini samo u Njegovo ime, i da poziva u Njegovu vjeru, i da bude najljepši uzor na koga će se drugi ugledati i da podučavaju druge ljude ovosvjetovnom i onosvjetovnom dobru!

Nisu muslimani jedini koji su sačinili ovaj ugovor sa Allahom, dž.š.; Allah je uzimao zavjet i od ranijih ummeta da se pridržavaju Njegove upute i da žive kako im On zapovijeda... On kaže:

Allah je uzeo zavjet sinova Israilovih, i dvanaest starješina njima

*smo poslali. "Ja sam doista uz vas!" – Allah obznani – "Ako namaz bude-
te obavljali, i zekjat budete davali, i u poslanike Moje budete vjerovali,
ako ih budete štovali i s draga srca Allahu zajam davali, vaše grijehe Ja
ću vam sigurno pokriti i vas u rajske bašče kroz koje rijeke teku uvesti!
A ko i nakon svega toga ne bude među vama vjerovao, taj je doista s
Pravoga puta zalutao."* (12)

Benu Israil nije ispunio ovaj zavjet nego ga je prekršio, a onda su i njegovi potomci kršili taj savez pa ih je Allah prokleo i njihova srca učinio tvrdim, grubim! Grubo srce je nešto što je najdalje od Allaha, dž.š. Ja sam vidio u svome iskustvu da se razlika između vjernika po formi i sadržaju nalazi u tome da li je čovjeku srce grubo ili nježno.

Neki ljudi prirodno su grubi, i sa tvrdim srcem u kome se ne skriva ibadet koji se s lahkocom obavlja. Poneki takav se, greškom, sa mnom nekad upusti u razgovor, i kada spozna Istinu, povlači se u mišljenju i pravi se kao da nije spoznao Istinu. Ovakva je priroda nekih stranaca koji mrze vjernike, a ljubazni su sa nevjernicima.

Šta reći o čovjeku koji smatra da se jedino ubistvom hazreti Alije b. Ebu Taliba može postići ispravnost vjere i ovoga svijeta i koji ga na kraju ubije smatrajući da je njegovu krv dozvoljeno pročiti i da je to način približavanja Uzvišenom Allahu!?

Ja sam shvatio zašto je Vasil ibn 'Ata' rekao da su on i oni koji su bili s njim idolopoklonici kada su, jedne prilike, primili skupinu haridžija koji su ih pitali o njihovoj vjeri. Jer da su haridžije znali ko su oni, poubijali bi ih. Zato su rekli: "Mi smo idolopoklonici koji traže azil." – kako bi se prema njima postupilo u skladu sa ovim kur'anskim ajetom:

A ako neki od mnogobožaca kod tebe utočište zatraži, ti mu zaštitu pruži da bi Allahove riječi čuo, a potom ga pošalji na mjesto za njega pouzdano! (El-Tevba, 6)

Zaista je gurbo srce prokletstvo od Allaha, dž.š. – da nas On od nje- ga sačuva!

Jevreji su ljudi najtvrdog srca! Njihovo postupanje sa drugim narodima je dokaz da su oni po prirodi grubi i zatvoreni. Mi moramo biti na oprezu zbog njihova načina vladanja i upozoravati muslimane na opasnost imitiranja njih. Nema hajra u njihovoj pobožnosti; i *neprestano ćeš ti na urotu njihovu nailaziti.* (13)

Čudno je kako Allah, dž.š., ovaj ajet završava ovakvim savjetom: *A ti preko toga pređi i njima oprosti, jer Allah, doista, dobročinitelje voli.* (13)

I kao što je Allah, dž.š., uzeo zavjet od jevreja, tako ga je uzeo i od hrišćana. Ukoliko bismo davali objašnjenje toga, to bi nas nagnalo da razmislimo o njihovom kasnijem raskolu koji se desio između hrišćana u posljednje vrijeme i Isaa i njegovih učenika i pomagača kao onih koji su se držali istinske vjere. Zbog toga Uzvišeni kaže:

I od onih koji kažu: "Mi smo hrišćani." zavjet njihov smo uzeli, pa su udio svoj, za koji su opominjani bili, zaboravljali! I Mi smo međ' njih neprijateljstvo i mržnju – sve do Dana sudnjega – ubacili, a Allah će im obznaniti sve što su oni činili. (14)

Historija hrišćanstva potvrđuje istinitost činjenice da je raskol između različitih crkava bio krvav. Evropa ne može zaboraviti mnogobrojne vjerske ratove koji su čitave krajeve popunili krvlju! Ovi ratovi su postali mora ovog kontinenta; mržnja koja počiva u dubini srca skriva zaokupljenost svih njih sekularizmom, koji je daleko od vjere i kojim je prožet čitav državni život. Mi vidimo da je ovo primirje vješto uspostavljeno, ali da spor stalno izlazi na vidjelo na jedan oštar način zato što su uzroci spora trajni, što potvrđuje gornji ajet.

Činjenica je da islama nema izvan islama, i da ne možeš oprati okrvavljene ruke ničim osim da srce proživiš istinskim vjerovanjem u jednog Boga. Ovo je smisao riječi Uzvišenoga koje narod osvješčuju u pogledu njegovih obaveza:

I od Allaha vam dođe svjetlost, i Knjiga razgovijetna. / Allah njome one koji za Zadovoljstvom Njegovim žude na Pute spasa upućuje, i iz tmina na svjetlo, Svojom voljom, njih izvodi, i Pravim putem On ih vodi. (15-16)

Kada se razjedine narodi koji žive u laži, samo ih Istina može ujediniti!

* * *

Vjerovanje u jednog Boga (tevhid) najveći je ugovor koji je uzet od svih ljudi, i nije čovjekovo da ga krši ili da mu prkosi! S tim u vezi, neki ljudi liče na nahoče koje ne poznaje svoga oca, a on živi negdje daleko,

ili ga poznaje tako što o njemu ima ružnu sliku. Oni koji o Allahu misle kao o nekom drugom božanstvu od ove su vrste.

Svi koji slijede nebeske vjere kažu da vjeruju u jednog Boga! Činjenica je, međutim, da je hrišćanski pogled na Isaa jako zamagljen! Oni kažu da obožavaju jednoga Boga, a šta je onda Isa u ovom njihovom obožavanju? Kada se to malo bolje istraži, ispada da se samo Isa obožava, ili da je on neko ko ima ogromnu moć da izazove potres svega! Mi danas slušamo neke crkvene poglavare koji tvrde da je Bog jedan; ako to oni iskreno govore, onda je Isa Božiji rob, jer sve drugačije je apsurdno.

O svemu ovome treba pogledati hrpu dokumenata koje je objavio dr. Muhammed ed-Dewalibi, koji je došao do dokumenta koga je objavio Vatikan, a u kome se tvrdi da je Mesih jedno od Božijih stvorenja i da nema veze sa božanstvom.

Vatikan je objavio ovaj dokument nakon crkvenih analiza koje su trajale četiri pune godine i na kojima su radili brojni i pouzdani eksperti. Taj dokument sadrži jasne instrukcije da se za Isaa ne može reći da je božanstvo, a da je Bog Onaj Koji je stvorio nebesa, Zemlju i Ibrahima.

Čudno je kako u ovom dokumentu Crkva priznaje da je bila uključena u brojna nasilja protiv islama i muslimana i da smatra svojom obavezom da se u ovo vrijeme otvori prema islamu.

Isto tako, Crkva sa žaljenjem ističe da jeste bila iza križarskih ratova, a onda i iza kolonijalnih osvajanja islamskih država.

Crkva je također bila i iza uspostavljanja Izraela kojim je nanesen udarac Arapima i islamu i smatra neophodnim da hrišćani uđu u dijalog sa Arapima i muslimanima radi zaliječivanja teškog historijskog pamćenja.

Dr. Ed-Dewalibi kaže da su Jevreji iskoristili sva sredstva da uklone ovaj dokument. Šef obavještajne englesko-američke agencije napisao je knjigu u kojoj je "provalio" ove akcije Jevreja. Zato su ga kidnapovali zajedno sa njegovom ženom i djecom.

Podsjećamo uvaženog čitaoca da je hrišćanski pogled na Isaa, a.s., duboko nejasan, kao što se o tome kaže u suri En-Nisa':

O njemu oni nemaju znanja pouzdana i samo slijede pretpostavke. A doista, nisu ga ubili... (157)

Zaista je Allah jedan jedini, On je Istina jasna, i zato je Njegova srdžba žestoka kad oni kažu:

“Doista je Bog Mesih, sin Merjeme!” Ti reci: “Ko je taj ko može Allaha da spriječi, da On, ako hoće, Mesiha, sina Merjemina, uništi, i majku njegovu, i sve na Zemlji!?” (17)

A jevreji – pošto poriču trojstvo – Boga opisuju na nepristojan način vrijeđajući ga svojim jezicima; u njihovim srcima nema poniznosti ni iskrenosti. Oni sebe smatraju izabranim narodom, da je Bog stvorio svijet radi njih i radi toga da im svi drugi narodi budu sluge. Obje ove skupine ehli-kitabija uspostavljaju posebnu vezu sa Bogom i hoće da imaju samo oni svoje mjesto kod Boga!

*Svaki tvrdi da ima vezu sa mojom Lejlom,
a moja Lejla im to ništa ne opravdava!*

Mi znamo da su istinski iman i dobro djelo osnova da bi Uzvišeni bilo šta primio i da u tome treba da se natječu i pojedinci i narodi. Zbog toga me ne čudi što je El-Busiri pjevao o prednosti islamskog ummeta nad svima drugima:

*Nakon što nas je Allah preko Svoga pozivača pozvao na poslušnost,
zajedno sa najuglednijim stvorenjem, postali smo najugledniji narod!*

Muslimani nisu ugledni ni po čemu drugom osim po iskrenom i istinskom vjerovanju u Allaha, dž.š., po potpunoj pokornosti Njemu, po odvažnosti da se uzdigne Njegova vjera i po hrabrosti protiv Njegovih neprijatelja.

Pogrdne riječi posebno protiv Muhammeda, s.a.v.s., koji je, bez imalo sumnje, najčasnije stvorenje, pokvarenjacima uopće nisu potrebne...

U ovoj suri nižu se dva kazivanja iz kojih se razotkriva da za one koji se pozivaju na Pravi put uopće nije važno što oni nisu pomognuti dokazima. Prvo je kazivanje o Benu Israilu, kada su oni bili zaduženi da se bore protiv silnika i prije nego što su ušli u Obećanu zemlju, na što ih je pozivao Musa podsjećajući ih na Allahove, dž.š., blagodati:

“O, narode moj, Allahove blagodati prema vama sjetite se, kada je neke od vas učini vjerovjesnicima a neke kraljevima, kada vam je dao ono što nikome sa svim svjetovima nije dao.” (20)

Ovaj pasus traži da se rastumači.

Israilićani su nosili breme pozivanja u tevhid među mnogobrojnim čovječanstvom koje je u to vrijeme bilo zalučeno obožavanjem kipova. Bili su – po pozivu koji su nosili – po vrijednosti viši od drugih. Allah, dž.š., poslao je među Arape vjerovjesnika koji se mogu na prste izbrojati, a među Israilićane je poslao desetine njih! Pošto ih je učinio kraljevima, oni su se osjećali tako samozadovoljnima i nezavisnima, poput onoga o kome se govori u sljedećem hadisu:

مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافٍ فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمَهُ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا.

“Ko je siguran u svojoj porodici, ko je zdrav u tijelu i ko posjeduje dovoljno da preživi – kao da posjeduje sva dobra ovoga svijeta.” (Tirmizi)

Pokazalo se da Benu Israil nije shvatio kako je počašćen pozivom, nego su mislili da je to pozivanje počašćeno njima. Umišljali su da to od njih Bog, dž.š., prima, premda se vjera ne može zaodjenuti prljavim tijelom. Ali, daleko je bilo da oni sami sebe pročiste do pravilnog shvatanja; nakon što se obznanio njihov kukavičluk i njima dosuđen izgon, Musa im je rekao:

“O, narode moj, u Svetu zemlju uđite, koju vam je Allah odredio, i nazad se vašim tragovima ne vraćajte pa da se tako izgubljeni vratite!” (21)

Oni su odbili poslušnost Allahu, dž.š. Bili su toliko drski da su Musau, a.s., odgovorili:

“Idi ti i Gospodar tvoj pa se borite vi, a mi ćemo ovdje ostati!” (24)

Pa im je Allah, dž.š., dao Sinaj kao zamku, gdje su bili zadržani i kuda su lutali ne znajući gdje je izlaz četrdeset godina sve dok mnogi od njih nisu bili uništeni! Ostali su samo oni koji su se bili pročistili u svome ahlaku radi Božijeg zadovoljstva i radi nošenja poslanstva!

To je bilo prvo kazivanje u kome se objašnjava kako vjera podrazumijeva odlučnost, hod naprijed, iskrenost i povjerenje.

A drugo kazivanje govori o sinovima Ademovim, a.s., od kojih je jedan ubio onog drugog! Jedan bijaše glup i neuspješan i on je zamrzio

svoga brata koji je bio bolji od njega. U životu ovog čovjeka vidljive su kontradiktornosti! On je dobro znao da je njegov brat bolji od njega, a nakon što je završio s njim, ne zna kako da sahrani svoga mrtvog brata! U nečem je bio glup, a u nečem oštrouman!

I Allah posla jednoga gavrana da po zemlji kopa, da mu pokaže kako da zakopa tijelo brata svoga! I on povika: "Teško meni, zar ne mogu ja da poput ovoga gavrana zakopam tijelo svoga brata!?" – i pokaja se. (31)

Onaj ko je bio neuspješan misli da će, kada ubije onoga ko je bio uspješan, dostići neku novu snagu! To je apsurdno! Ne možeš graditi sebe rušeći drugoga! Budi ono što jesi! Popravljanje je obavezan napor u jačanju samoga sebe i u vlastitom čišćenju, a to nije moć nad neprijateljem:

Allah prima samo od bogobojaznih! (27)

Allah, dž.š., ovaj zločin protiv jednog čovjeka ubraja u zločin protiv svih ljudi:

Ko ubije nekoga koji ubio nije, ili koji na zemlji nered činio nije, kao da je ljude poubijao sve! A ako bude uzrokom da se sačuva život nečiji, kao da je sačuvao živote svih ljudi! (32)

Kur'ani-kerim odgaja muslimane u ovom svjetlu u vrijeme robovlastničkoga sistema i donosi im ove propise kako i oni ne bi posrnuli kao prethodni narodi, a odmah nakon ovog kazivanja navodi propise koji se odnose na one koji šire nered na zemlji i koji su nasilnici nad životima i imovinom.

Tako je Kur'an propisao kaznu za drumsko razbojništvo i za krađu, a između ova dva propisa upozorio je na nužnost strahopoštovanja prema Allahu, dž.š. Onaj Ademov neuspješni sin imao je srce prazno u pogledu bogobojaznosti; vjernici treba da budu daleko od ove sudbine:

O, vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu dragi budete, i na Putu Njegovu vi se borite da tako uspjeh zadobijete. (35)

Nastojanje da se bude drag Allahu znači činiti dobra djela, a dobro djelo zahtijeva takvu odlučnost koja će savladati sve prepreke i na tom putu neće štedjeti ni život niti ono što je najdraže. Samo to je džihad koji vodi uspjehu.

Božija Objava je jedinstveni izvor za propise iz ibadeta, nasljeđivanja, kazni i vraćanja istom mjerom (kisasa), i ovdje nema mjesta za samostalno prosuđivanje (re'j), analogiju (kijas) ili razmatranje o općem interesu (masleha). Vjernici svih vjera povijesno slijede ove propise, ali ponekad odstupe od njih kada njima ovlada strast i kada oslabi moć njihove poslušnosti i pokornosti.

Zaista, krvni delikti i napad na imovinu i čast imaju opasno djelovanje, zbog čega je Uzvišeni Sam o ovome donio propise, a nije te propise ostavio individualnom prosuđivanju – zato što su ljudi skloni da prave olakšice u primjeni dužnosti, da daju varljive dokaze i donose raznovrsne izmjene, od kojih nikakve koristi nema.

Kada ljudi donose zakone, oni to čine usklađujući ih prema samima sebi, a ne prema prijestupniku, zbog čega se odaju popuštanju i smanjivanju kazne i vlastitoj revnosti za pravdom; a ako ne postavljaju sebe u te propise umjesto prijestupnika, onda postavljaju svoju djecu ili rođake, kada su skloni smanjivanju kazne i iskazivanju samilosti prema kriminalcima. Popustljivost i lijepo ophođenje u ovom slučaju ostavljaju traga u društvu.

Ovakvo postupanje je bilo široko rasprostranjeno među prvim ehli-kitabijama. Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao:

إِنَّمَا هَلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ! وَأَيُّمُ اللَّهِ لَوْ أَنَّ فَطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا.

“Propali su oni koji su bili prije vas koji su, kada bi ukradi neki uglednik među njima, ostavljali takvoga, a kada bi ukradi neko ko je slab, nad njim bi izvršavali kaznu! Tako mi Allaha, kada bi moja kćer Fatima ukrala, ja bih joj odsjekao ruku!” (Muslim)

Propisi su se među ehli-kitabijama razvijali tako da su oni zanemerali propis kao što je odsijecanje ruke i zaboravljali temelje, a umjesto toga donijeli su kazne zatvorom različite dužine iako se ta vrsta kriminala nije smanjivala. Oni su smjerali da sačine pravdu istančaniju od one koja potječe iz nebeske Objave.

Na isti način je došlo do promjene u ostalim vrstama kriminala i stvar je završila tako da su anulirali sve kazne!

Duboko sam razmišljao o generacijama naroda i posljedicama koje

su nastupile nakon ovog zanemarivanja i otkrio sam brojne materijalne i duhovne štete, smanjenje sigurnosti, napade na imovinu i čast i spuštanje raznovrsnih nesreća nad narod! Shvatio sam riječi Allahova Poslanika, s.a.v.s.:

حَدُّ يَعْمَلُ فِي الْأَرْضِ خَيْرٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ مِنْ أَنْ يُمَطَّرُوا ثَلَاثِينَ صَبَاحًا.

“Za stanovnike Zemlje je bolje da se na Zemlji uspostavi jedna kazna (hadd), nego da joj trideset sabaha kiša pada!” (Nesa’i i Ahmed)

Od Poslanika se također prenosi da je rekao:

أَفِيْمُوا حُدُودَ اللَّهِ فِي الْقَرِيبِ وَ الْبَعِيدِ وَ لَا تَأْخُذْكُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ!

“Izvršavajte Božije propise nad rođacima i nad onima koji vam nisu rođaci i neka vas, u ime Allaha, ništa u tome ne sprječava!” (Ibn Madže)

U svojoj dugoj povijesti muslimani su izvršavali Božije propise, čuvali ljudske živote, imetak i čast. Nisu napuštali propise Objave osim kada su ih napali i opljačkali Tataari, kada su zamijenili ove propise instrukcijama koje su im postavili njihovi otpadnici u zakoniku pod nazivom “El-Basik”.

Ova anarhija se ponovila kada su Evropljani zaposjeli čitav svijet islama; oni su donijeli lokalne zakone umjesto islamskog šerijata i tako po čitavom dunjaluku rasprostranili široki fesad.

U svojim zakonima Evropljani su dozvolili prostituciju pod isprikom slobodnog zadovoljavanja, a u najrazvijenijim zemljama dozvoljena je i pederastija!

A znaju bacati prašinu na šerijatske kazne, na kisas, a niko od njih da dođe pa da razgovara o tim propisima, osim odvažnih među njima koji bivaju napadani i ušutkivani!

U ovom smislu, Evropljani slijede svoje pretke koji su zaobilazili kazne za zločinstva.

Kada je Poslanik, s.a.w.s, iselio u Medinu, dogodilo se da su mu jevreji doveli dvoje koji su javno počinili zinaluk. Allahov Poslanik ih je upitao: “Kakav je propis za to u vašoj Knjizi?” Odgovorili su: “Bičevanje i crn obraz!” Na to im je Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: “Nije tačno! U vašoj Knjizi stoji da je kazna kamenovanje do smrti.” Opirali su se sve dok na kraju nisu donijeli Tevrat i pronašli propis za zinaluk, a to je bilo kamenovanje koje su oni nastojali izbjeći. S tim u vezi je objavljeno:

O, Poslaniče, neka te u očaj ne bacaju oni koji se u nevjerovanju natječu među onima koji ustima svojim izjvaljuju: "Mi vjerujemo!" A ne vjeruju srca njihova! Ni jevreji koji rado laži slušaju i tuđe besjede rado prihvataju, i tebi ne dolaze! Oni riječi s njihovih mjesta istavljaju, i govore: "Ako vam se s riječima ovim dođe, to prihvatite, a ako vam se one ne ponude, oprezni tad budite!" (41)

Ovaj ajet ciljano izjednačava munafike i jevreje; i jedni i drugi imaju pusta srca i obje ove skupine se bore protiv zakona Objave!

Očigledno je da je kazna kamenovanjem jedan od autentičnih dijelova Tevrata (Tore), a jevreji hoće da taj propis uklone! Takvom narodu nije ispod niženja da Allaha i Njegove vjerovjesnike opisuje onako kako njima ne pristoji! Božiji Poslanik je odbio da bude popustljiv prema ovom narodu koji se toliko oholi:

A koga Allah želi u nevjerovanju njegovu ostaviti, takvom ti ne možeš ništa mimo Allaha učiniti. To su oni kojima Allah ne želi srca njihova očistiti! Njima na svijetu ovome poniženje pripada, a na svijetu Onome – njima kazna golema. (41)

Ovaj ajet, kako se vidi, ne cilja da bilo šta popravlja, nego da se upusti u područje zla u koje su jedni ljudi krenuli; onaj ko sije trnje ne može ubirati voće! Ovaj ajet je sličan onome iz sure Merjem:

Ti reci: "Onome ko je u zabludi, neka njemu život dug da Svemilosni!" (75)

Propisano je da se u državi nad svakim ko je pod njenom jurisdikcijom, bez obzira kojoj vjeri pripadao, izvršavaju sankcije za krvne delikte i napade na imovinu i čast.

Mi smo vidjeli da su jevreji imali svoj zaseban, nezavisan život u svojem identitetu, a oni koji su bili pod njihovim ugovorom koga su sklopili prilikom prve hidžre nisu imali takvu nezavisnost.

Božiji Poslanik nije ih morao prisiljavati da izvršavaju propise koji su već bili objavljeni, nego je njemu rečeno:

...pa ako ti dođu, ti im presudi ili se od njih okreni, a ako se od njih okreneš ti, tebi neće moći nauditi! A ako im budeš sudio, sudi im po pravdi, Allah doista pravedne voli! (42)

Muslimani su obavezni da ispunjavaju Allahove propise u domenu

svoje vlasti, ali oni nisu u stanju da ih ispunjavaju na svakom mjestu; a pod njihovom vlašću sljedbenicima ostalih vjera ostavljeni su njihovi propisi i njihova vjerovanja u koje im muslimani ne diraju. A što se tiče preostalih općih propisa, oni se protežu na sve podjednako...

U Knjizi Mojsijevoj (Knjiga ponavljanja/Sifr et-tethnije) stoji da, ako neko oženi djevicu pa vidi da ona to nije, onda se nad njom izvršava kamenovanje pred vratima njezinog oca; a ukoliko se otkrije muškarac koji leži na udatoj ženi, oboje se ubijaju.

U spomenutoj knjizi se kaže: "Ako se nevinna i zaprošena djevojka nađe sa drugim čovjekom u gradu i taj na nju legne, oboje izvedite pred gradsku kapiju i kamenujte ih dok ne umru; djevojku zato što nije vikala, a muškarca zato što je ponizio ženu svoga prijatelja (sunarodnjaka); na taj način otklonit ćete zlo iz vaše sredine..."

Kur'an u nastavku iznosi kratku historiju u vezi sa gledištem ehli-kitabija o kaznama za krvne delikte i napad na čast i objašnjava da su oni objavljeni u Tevratu i da se od jehudija tražilo da ih se pridržavaju; a onda su isti ti propisi potvrđeni i u Indžilu i hrišćanima naređeno da po njima sude; pa ko god ih poriče, omalovažava ili krši ulazi u kufr, ili u nasilništvo (zulm) ili u teško grijšenje (fusuk).

Ovo je bila historija stanja u prošlosti, a Tevrat je sudio svojim sljedbenicima i u vremenima poslije njegova objavljivanja; pa kada je, nakon njega, sišao Indžil, on je preuzeo ove propise i prenio ih na svoje sljedbenike; a kada je sišao Kur'an, obje ove skupine, i jehudije i hrišćani, okrenuli su se od nove Objave i nisu htjeli da je prihvate, naročito zbog toga što Kur'an ispravlja njihove greške i zablude, uklanja prozelitizam i donosi pravdu:

A i tebi Knjigu objavljujemo s Istinom, da potvrdi Knjigu prije objavljenu, i da nad njome bdije. A ti im presudi po onom što Allah objavi, i njihove strasti ne slijedi i ne odstupaj od Istine što ti dolazi. I mi smo, da svi vi zakon i pravac imate, odredili... (48)

Ova ajet sadrži dvije stvari, a prva od njih je da je vjera upotpunjena sa poslanstvom Muhammedovim u pogledu vjerovanja i vjerozakona, akaida i šerijata. Što se tiče akaida, ovdje se jasno, na najbolji način predstavio smisao tevhida, naknade za djela na ovom svijetu i ibadeta; Poslanik u svemu ovome potvrđuje ono što mu je prethodilo i ispravlja

pogreške sljedbenika ranijih Objava:

Prije tebe nismo mi nijednog poslanika poslali a da mu nismo objavili: "Doista, nema Boga osim Mene, zato Meni robujte!" (El-Enbija', 25)

A što se tiče šerijata, od Allaha su objavljeni njegovi principi, a zatim se on razgranao analogijom (kijasom), traženjem općeg interesa (istislahom), traženjem onog što je podesnije (istihsanom) i drugim praktičnim fikhskim pravilima koja osiguravaju dobrobit ljudima.

Din je jedan, ali se propisi razlikuju, i ovdje dolazimo do druge stvari čija je osnova da je Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo obuhvatilo uzroke njihova trajanja do konca svijeta; te osnove su sukladne univerzalnoj ljudskoj prirodi; one se slažu sa zovom zdrave iskonske ljudske prirode (fitre), sa univerzalnom ljudskom "bojom" (sibgom), koja je objašnjena u nekim drugim dersovima.

Što se tiče naslijeđa ranijih ehli-kitabija, ono liči na lijek čiji je rok upotrebe ograničen, nakon čega ne može pomoći u liječenju, štaviše, može biti uzrok dodatnim bolovima.

Pisac El-Menara kaže da judaizam počiva na strogosti u odgoju naroda, da je sastavio pobožnost i niskost, da je izgubio nezavisnost i mišljenje, pa je postao jedan čisti materijalizam koji je odlučan da pokoljenja uzdiže u strogom duhu kako bi ona bila odvažne i grube prirode. Čitalac Mojsijevog Petoknjižja živi u atmosferi pustinje i tjeskobe.

Hrišćanstvo nije moglo nastaviti ovim putem nego je ono pokazalo sklonost ka milosrđu i saosjećajnosti izbjegavajući napade predstavnika rimskog zakonodavstva i prihvatajući osnove njihove nasilničke, drske vlasti. "Ko tebe udari po desnom obrazu ti mu okreni i lijevi!"

Ovakvo stanje potrajalo je relativno kratko, nakon čega se izvrglo u križarsku fanatičnu strogost i sporenja, kada hrišćani nisu prihvatili mir sa poraženima.

Što se tiče islama, on ostvaruje ravnotežu između duha i tijela, srca i razuma, ovog i Onog svijeta do savršenog čovjeka i najviše stepenice poslanstva, i uspostavio je vezu između Allaha, dž.š., i ljudi na čvrstim racionalnim stubovima.

Nakon dugog istraživanja šejh Rešid, rahimehullahu te'ala, kaže: "Ko shvata zaključit će da se dokaz o Allahu, dž.š., nalazi u savršenstvu vjere

koju je donio Kur'ani-kerim. Uzvišeni je dao posljednje poslanstvo Muhammedu, s.a.v.s., a šerijat učinio zauvijek univerzalnim. Ovaj dokaz se manifestira samo formiranjem ove vjere na temeljima razuma i formiranjem šerijata na temeljima idžtihada i poslušnosti onima koji imaju ugled ('ulu'l-'emr), tj. onima koji "driješe i zavezuju", donose propise. Pa ko odbije idžtihad, odbio je dokaz o Allahu, dž.š., i zanegirao prednost šerijata nad svim drugim pravnim sistemima te ga odstranio iz njegova dobročinstva za sve ljude i u svakom vremenu. Nema većeg prijestupa protiv islama od onog što ga čine ove neznalice!

* * *

Uzvišeni kaže: *O, vjernici, ne uzimajte za prijatelje jehudije i hrišćane!*" – Koji su to jevreji i hrišćani s kojima je nama zabranjeno prijateljstvo?

Samo jedan pasus iz ove sure ih ocrtava, a ajeti koji su prethodili tome pasusu i oni koji slijede poslije njega objašnjavaju ovu problematiku.

Ovdje se javljaju tri grupe o kojima treba da razmislimo.

U prvu grupu spadaju oni jevreji i hrišćani koji mrze islamski šerijat; oni žestoko prkose u izražavanju ove mržnje. Oni veličaju svaki džahilijski (neznabožački) zakon iznad šerijata. Vidi, kada upitaš arapske hrišćane ovako: "Vi kažete da se caru daje carevo; pokoravate se svakom zakonodavstvu koje obuhvati vaše vjerske propise, a niste zadovoljni šerijatom Muhammeda, s.a.v.s., koji je također bio Arap kao i vi, i ostavljate muslimane koji se ponovo vraćaju svome objavljenom zakonodavstvu koje su im križari kolonizatori bili oteli i zabranili?"

Odgovor arapskih hrišćana je ovakav: "Mi prihvatamo australsko i američko zakonodavstvo, a ne prihvatamo Muhammedov šerijat."

A muslimani koji žive pod jurisdikcijom njihovih zakonodavstava ne vole to.

Pogled ovakvih ehli-kitabija jasan je u prošlosti i danas, i o njima su objavljeni ovi ajeti:

I presudi im po onom što Allah objavljuje, strasti njihove ne slijedi, ti spram njih na oprezu budi, da te ne odvrate od dijela onog što ti Allah

objavi. A ako glavu okrenu, ti znaj da Allah želi da njih zbog grijehova njihovih kazni. Ali većina ljudi su grješnici! / Zar oni za paganskom presudom žude!? Pa ko je taj ko je od Allaha sudac bolji narodu koji čvrsto vjeruje? (49-50)

Iz svijesti ovakvih ljudi izbija prikrivena mržnja koja ih sprječava da postupaju pravedno; zabrana prijateljevanja sa njima nije nikakva greška; ti treba da budeš pravedan prema onome ko te mrzi, ali, naravno, nisi u stanju da ga voliš.

Druga grupa ehli-kitabija su oni čija su srca sklona neprijateljstvu prema nama; boj se njihove prevare kad im se pruži prilika.

Kada se muslimani u ratovima susretnu sa svojim neprijateljima, oni moraju činiti unutarnji međusobno povezani front u kome ne smije biti nijedna pukotina, jer će se uvijek naći onih koji im smišljaju propast i jedva čekaju njihov poraz, a to je jako teško stanje. U prošlosti se to često događalo, o čemu govori sljedeći ajeti-kerim:

Ti vidiš one u čijim srcima bolest je, kako se natječu njima da odu, govoreći: "Bojimo se kakve nesreće da nas ne snađe!" A možda će Allah doista pobjedu dati, ili neki izlaz od Sebe pružiti, pa će se tada oni, zbog onog što su u dušama svojim skrivali, kajati. (52)

Islamska država je bila prva u povijesti koja je stavila u zaštitu ehlu'z-zimme, nemuslimane s kojima je sklopila sporazum, i kada je ušla u rat sa rimskim osvajačima, nije ni pomišljala da ih mobilizira da ih ne bi dovela u nezgodan položaj. Jer, može im biti teško da se bore protiv svoje braće u vjeri, pa da ih ubijaju a i sami da budu ubijani. Islam se zadovoljavao njihovim finansijskim udjelom u državnim rashodima, a najmanje što od njih očekuje dok ratuje protiv kolonijalne agresije sa zapada jeste da u njegovim redovima ne budu onih koji saosjećaju sa agresorom i potajno se nadaju porazu muslimana.

Treća grupa s kojom je nama zabranjeno da prijateljujemo jesu oni koji ismijavaju islamska znamenja, koji se šegače sa namazom i ezanom. Sljedeći ajet je opisao njihovo stanje:

O, vjernici, ne uzimajte za prijatelje svoje one koji vašu vjeru u šalu i porugu broje pa bilo da su to oni kojima je Knjiga data prije vas, ili da su mnogobošci! A Allaha se bojte ako vjernici ste! / I kad vi na namaz pozivate, oni i to za šalu i lakrdiju uzimaju, zato jer su

oni ljudi koji ne razmišljaju. (57-58)

Zbilja, ima onih blesavih koji se šegače sa ibadetima koji su ustanovljeni i koji ezan uzimaju za predmet svoga ismijavanja. Kakvo prijateljstvo se može očekivati od ovakvih – osim prijateljstvo u razuzdanosti, u nepoznaji svoga Gospodara i nerespektiranju onoga što je došlo od Njega!?

Oni se rasrde do krajnjih granica čim začuju ezan i smišljaju kako da ušutkaju onoga ko ezan uči.

Zaista je islam vjera kojoj je najdalja mržnja, a njegovi sljedbenici su ljudi kojima je najdalja mržnja ostalih ljudi pošto su u muslimanskim dušama nastanjene najčišće misli; *Zar je nagrada za dobro nešto drugo doli dobro!?* (Er-Rahman, 60)

Moguće je da se napravi trgovinska firma između muslimana i nemuslimana osnovana na povjerenju i iskrenosti; mogu se izgraditi bliske ljudske veze između sljedbenika različitih vjera daleko od nepravde, prevare i mržnje.

Islam je ograničio područja u kojima je vjernicima dozvoljeno da imaju srdžbu i da se razdvoje, jer su vjere različite, i to je Allahova, dž.š., volja; *a radi toga ih je i stvorio.* (119)

Ali, mi smo ummet koji sam sebe poštuje i naša je obaveza da poštujemo i druge i da sa njima uspostavljamo veze na pravdi i odgoju! Pa da li je ovo teško?

Teško je ono što jevreji misle: da bez njih ne bi bilo ni stvaranja ostalog čovječanstva! Teško je biti u ekstremizmu i fanatizmu u kojima se ljudi čvrsto i slobodno drže zabluda, a drugima uskraćuju da ostvare razuman uspjeh i da žive u miru! To je sadržaj sljedećeg ajeta:

Ti reci: "O, sljedbenici Knjige, zar da nas mrzite zato što u Allaha vjerujemo, i što vjerujemo u ono nama objavljeno, i što vjerujemo u ono prije objavljeno, i što je većina vas grješnika!?" (59)

Temelj "prijateljstva i dobročinstva" počiva na ovoj stvarnosti; tu nema počasti za rigoroznog nepravednika niti za prezrenog fanatika.

Činjenica je, isto tako, da su vjernici na ovom svijetu ožalošćeni i usamljeni, i tim prije treba da se ujedine i da se saviju oko svoga vjervanja:

Vaši zaštitnici su samo Allah, i Njegov Poslanik, i vjernici koji namaz obavljaju i zekjat daju ponizno to čineći. / A koji Allaha i Njegova Poslanika i vjernike uzmu za zaštitnike, pa, Allahova strana pobjednička bit će! (55-56)

Jedno od znamenja islama je ljubav u ime Allaha, dž.š., i mržnja u Njegovo ime, ali u ljubavi nema trpnje niti u mržnji smije biti nepravde. A jedna od karakteristika istinskog dina je da on nadilazi uobičajenu pogrešku i da je žestoko protiv prezrenog grijeha.

Ja sam dublje razmišljao o Poslanikovom, s.a.v.s., postupku prema Ma'izu i došao sam do zaključka da je on pokušavao da ga odvraća od njegova priznanja i da je prema njemu bio popustljiv u pogledu nasilja koje je učinio samom sebi sve dok se nije pokajao. Međutim, Ma'iz je smatrao da njega očistiti može samo smrt, i dobio je ono što je želio.

Slično tome je i Isa, a.s., pokušao učiniti sa ženom koju su jevreji doveli da je kamenuju.

Sudbina ne čeka za busijom svakog onog koji posrne u želji da ga dotuče, a vjerovjesnici su bili oni koji popravljaju, a ne dželatati.

Međutim, postoji velika razlika između uobičajene pogreške i teškog, opasnog grijeha, između oprosta prvog i ustrajavanja u drugom, a najveća razdaljina je između poskliznuća pojedinca i ustanovljenog zakonodavstva.

Svi vjerovjesnici su bili protiv grijeha koje bi se pretvaralo u opći običaj i kada bi se ono ozakonilo u dominirajućem sistemu. Čudno je kako ehli-kitabije, u prošlosti kao i danas, smatraju svojom odlikom to što su ravnodušni pred grijehom!

U savremenoj civilizaciji, koja je natovarena najraznovrsnijim prljavštinama, šuti se o njima koje se čine naočigled ravnodušnih svjedoka. Neophodno je da dugo razmišljaš kad vidiš one koji mrze islam, a podstiču bezboštvo; o onima koji pozivaju na molitvu za oboljele od side, a ne obraćaju nimalo pažnje na žrtve cionista i kolonizatora!

Na oko četiri strane ova sura raspravlja o međusobnoj nesaglasnosti ovih naroda te o neophodnosti odbacivanja onoga što oni čine:

Ti vidiš mnoge od njih kako se u grijehu i neprijateljstvu natječu i kako ono što je zabranjeno jedu. A ogavno je to kako oni postupaju! /

Zašto ih čedni ljudi, svećenici i znalci njihovi ne spriječe da grješni govor govore i zabranjeno jedu!? Ogavno je to kako oni postupaju! (62-63)

Jedan narod može biti vjerski samo ako zadrži vezu sa tankočutnim napucima nebeske Objave, ako bude poštivao ono što ima od instrukcija Tevrata i Indžila kao i ono što je objavljeno Posljednjem vjerovjesniku, što potvrđuju sljedeće riječi Uzvišenog:

Ti reci: "O, sljedbenici Knjige, vi nemate vjere nikakve sve dok se Tevrata i Indžila, i onog što vam je objavljeno od Gospodara vašega, pridržavali ne budete! Doista će to što Gospodar tvoj objavljuje tebi kod mnogih njihovih zabludu i nevjerovanje jačati! Ali, ti za narodom nevjerničkim nemoj očajavati. (68-69)

U svim vjerama je propisano da se bude revnistan u poštivanju Božijih propisa, a ta revnost ili gajret ostavlja traga, potcrtava granice i samjerava rastojanja.

Vjernici smatraju da je filozofija o dva Božanstva u pogledu razboritosti niža od filozofije ateizma, da je čovjek lijepog odgoja bliži časti od onoga koji traži užitke.

Ja se ne mogu načuditi ljudima koji čuju zov La ilahe illallah a da ostanu zaokupljeni dunjalukom! Oni su hladni kao stijene! Kada mujezin zauči *Allahu ekber*, njihov se izgled promijeni i oni se smrknu zato što je ovaj blagoslovljeni povik jedna od zapovijesti islama, za nas – trajno dobro! Kur'ani-kerim kori one rabine i kardinale u čijim dušama nema nježnosti i ispravnosti, o čemu je objavljen ajet:

Prokleti su nevjernici sinova Israila jezikom Davuda i Isaa, sina Merjemina, jer su obijesni bili i granice svakog zla prelazili! / Jedni druge od ružnih stvari nisu odvrćali, a i sami su ih radili! Ogavno je to kako su postupali. (78-79)

Zatim slijedi zabrana prijateljevanja sa onima koji griješe i zabrana nagodbe sa njima:

A da oni u Allaha i u Vjerovjesnika vjeruju, i u ono što je objavljeno Vjerovjesniku, mnogobošcima ne bi oni prijatelji bili, ali, većina njih su razvratnici! (81)

U zbirkama o vjerovjesničkom sunnetu nema reduciranja ovih propisa.

U vezi sa žestokim i niskim varanjima ehli-kitabija te “umivanju” njihovih počinilaca neophodno je progovoriti o temeljima vjerovanja te o koristi privrženosti tome vjerovanju.

Ljudima je u običaju da šute o grijешniku i da izbjegavaju davati savjete; isto tako, oni šute o nepravdi – štaviše, znaju da se ulaguju silnicima – zato što žele da dobiju neke ovosvjetske koristi. Koliko su odani riječima Istine oni koji dobijaju ovakve prinadležnosti!? Da ne govorimo o onom najvažnijem: posljednjim plodovima, na Ahiretu! Iznevjeravanje Istine, udruženo sa brзом dobiti, kako dođe, tako prođe, a ostane samo niskost prevare i grijeh veliki! Ispravan život, lično zadovoljstvo, Allahovo, dž.š., zadovoljstvo – na tome se vidi ko voli, a ko mrzi Allaha, dž.š. O tome se kaže u riječima Uzvišenog:

Da sljedbenici Knjige vjeruju i da su bogobožni, grijehove njihove Mi bismo im prekrili i jamačno bismo ih u bašče rajskog uživanja uveli! / Da se oni prihvate Tavrata i Indžila i onoga što im je objavljeno od Gospodara njihova, imali bi šta jesti od onoga iznad njih i onog ispod nogu njihovih! A ima i sljedbenika Knjige pravednih, ali je ogavno ono šta većina njih čini. (65-66)

Neka se ne misli da su ovi savjeti upućeni samo jevrejima i hrišćanima; i islamska ulema je, prije svih drugih, obavezna da ih sasluša i posluša radi veličine amaneta koje nose!

Nema sumnje, razborito, mudro ponašanje proizlazi iz zdravog imana, zbog čega se po drugi put vraća govor o tevhidskom vjerovanju i neophodnosti da ono bude bez ikakvih nedostataka.

Jevreji obznanjaju da vjeruju u jednog Boga, ali – da li je njihova predodžba o ovom Bogu ispravna? Da li su je oni očistili od svih manjkavosti? Da li su Bogu pripisali svako savršenstvo? Da li oni sami sebe vide kao posebne ljude koji prednjače u pokornosti, a posljednji su po grijēšenju?

Ne, oni su obznanili vjerovanje u Boga u skladu sa njihovom rasom, gdje je Bog postao čuvar njihovih mišljenja i probitaka; Bog Koji je zadovoljniji njima više nego što su oni zadovoljni Njime!

Oni se ovdje igraju ugovorom sa Bogom, dž.š., i na ovom svijetu žive noseći teret naroda:

I Mi smo od sinova Israilovih zavjet uzeli i poslanike im slali. Kad god bi im koji poslanik donio ono što im po volji duša njihovih ne bi, tad bi neke poslanike u laž ugonili, a neke bi ubijali. (70)

U hrišćanskom vjerovanju zbilja ima puno konfuzije i očitih kontradiktornosti! Oni kažu: "Naš Bog je iščezao u Mesihu (Kristu)." A o hazreti Merjemi kažu da je – neuzubillahi – Božija majka! Još kažu da je Nebeski Otac vječit i da je On poslao Svoga sina – neuzubillahi mine'š-šejtani'radžim – ljudima!

O Džibrilu, pak, kažu da je Sveti Duh, tj. da i on je božanstvo, a onda kažu: "Svi oni skupa su jedan Bog!"

Nevjernici su oni koji tvrde: "Allah je treći od trojice!" A samo je jedan Bog! A ako se od takva govora ne okane, bolna patnja će doista stići one koji ne vjeruju međ' njima. (73)

Čovječanstvom danas dominira trajni spor između islama – koji naučava sveobuhvatnu jedinstvo Boga kome pripada sve na nebesima i Zemlji i Čijoj je veličini, moći i dostojanstvu sve podložno, jer melec, vjerovjesnici i obični ljudi padaju ničice pred Njegovom jedinom moći – i hrišćanstva koje je stvorio ljudski fanatizam, a u kojem se obožava troje zamišljeno kao jedno!

Radi toga se Allah, dž.š., obraća Muhammedu, s.a.v.s.:

Ti reci: "O, sljedbenici Knjige, vi u svojoj vjeri ne pretjerujte suprotno Istini, i prohtjeve ne slijedite naroda koji je zalutao još prije, a i mnoge u zabludu odveo je, pa tako i sam s Pravoga puta skrenuo je!" (77)

Očigledno je da će se ovo sporenje nastaviti sve do pred Smak svijeta, kada će Allah, dž.š., spustiti svoga roba Isaa, a.s., da konačno obznani svoje obožavanje ('ubudijjet) Allaha, dž.š., i da se obračuna sa onima koji Allahu, dž.š., pripisuju takmaca.

Hrišćanska ideja se sama razdijelila u mnoštvo ogranaka; poznat je svjetski religijski konflikt tokom svih ovih podjela. Taj konflikt trajao je više stoljeća i u njemu je proliveno mnogo krvi, a čovječanstvo nije uspjelo da se izvuče iz ove nesreće sve dok određena crkva nije odstupila sa državne vlasti.

Zbog toga su se odvojeni mezhebi saglasili da se ujedine u našem vremenu kako bi ojačali islam. Jer jevreji ubijaju palestinske Arape;

budisti, na drugom kraju svijeta, ubijaju južnoazijske muslimane; neokolnijalisti se vojno bore protiv ostalih muslimana ili poduzimaju kulturne i ekonomske pohode protiv njih!

Mi treba da se duboko zamislimo nad sljedećim ajetom:

Ti ćeš doista naći da su jevreji i mnogobošci vjernicima neprijatelji najžešći, a sigurno ćeš još naći da su vjernicima prijateljstvom najbliži oni koji kažu: "Mi smo hrišćani!" To je zato jer među njima svećenika ima i monaha i zato jer se oni ne ohole. (82)

Historija nam svjedoči šta se događalo u vrijeme obznanjivanja Muhammedova, s.a.v.s., poslanstva: mušrici Mekke i jevreji Medine bili su najžešći u neprijateljstvu prema islamu, dok su muslimani zadobili blagonaklonost hrišćana Abesinije i Rima.

Muslimani su se jasno očitovali u pogledu – istina, privremenog – poraza rimskih hrišćana od strane vatropokloničkih Perzijanaca; njihova braća ehli-kitabije, hrišćani, povratit će ono što su bili izgubili – kada su se vjernici radovali Božijoj pomoći!

Poslije toga je u Mekku stigla delegacija hrišćana koji su saslušali Poslanika dok je on učio iz Allahove Knjige, nakon čega su obznanili svoje vjerovanje rekavši:

"Mi u nju vjerujemo, ona je Istina od Gospodara našega, još prije smo mi zbilja muslimani bili!" (El-Kasas, 53)

Činjenica je da je islam – nakon propasti rimske vlasti – naslijedio čitavo područje Male Azije i sjeverne Afrike, gdje su narodi ovih regiona, postavši muslimani, branili islam i uzdizali njegov bajrak! Ostavljali su svoje hrišćanstvo sa zadovoljstvom! Ajet koji smo naveli govori o narodu koji je obznanio svoj iman i rekao:

Zašto da i mi u Allaha ne vjerujemo, i u Istinu koja nam dolazi!? (84)

Ali, ovo što se dogodilo u prošlosti, na samom početku Objave, uskoro je bilo zaustavljeno: već hiljadu godina, naročito za vrijeme žestokih križarskih ratova, hrišćani poduzimaju pohode protiv muslimana, oduzimaju im teritoriju i potresaju njihovo biće najtežim potresima. Nije moguće da ovo budu ljudi koji su najbliži vjernicima! Ajeti opisuju prizore koji su bili i prošli! Da li je dozvoljeno izmijeniti prizore?

Mnoštvo ljudi u Evropi i Americi ne prestaje da traži Istinu; oni se

pozicioniraju u onome što je ostalo od naslijeđa, a ulazak u islam im priječi samo jedno stanje muslimana. Nema sumnje, mnogi muslimani daju ružnu, čak odvratnu sliku o svojoj vjeri!

Nakon što je izložio odnose između islama i ehli-kitabija, Kur'an niže ajete koji govore o izgradnji islamskoga društva kome su zabranjeni i materijalizam i monaški asketizam:

Ne zabranjujte sebi ljepote koje vam je Allah dozvolio, i granice ne prestupajte. (87)

Kao da se želi muslimane udaljiti od onoga što im se dešavalo u prošlosti!

Na koncu dolaze završni ajeti o zabrani alkoholnih pića, koje Evropljani i Amerikanci stavljaju za svaki svoj stol kao da su ta pića voda ili nešto što zamjenjuje vodu.

Isto tako, navode se propisi o zaštiti nepovredivih osjećaja, odbacuje se prepiranje u vjeri i buka koja se događa među pobožnima. Neophodno je pridržavati se Kur'ana i sunneta čak i ako neki ljudi, *kad im se kaže: "Dođite onome što Allah objavljuje i dođite Poslaniku!" – odgovaraju: "Dosta je nama ono što od predaka naših naslijedismo!" Zar i onda kad preci njihovi ništa nisu znali, niti na Pravom putu bili!?* (104)

Ova sura se naziva Sura koja govori o ugovoru (Suretu'l-'Ukud) kao što smo istakli ranije i nije onda čudno što ona sadrži više vrsta onoga u čemu se traži pridržavanje. Ona se završava dvjema zapovijestima, od kojih je prva ponovno obraćanje hrišćanima da pročiste svoje vjerovanje i da vjeruju u jednog Boga na taj način da to vjerovanje bude očišćeno od svih izmišljotina u koje su umotali monoteizam.

Tu je i pitanje adresirano na Isaa, sina Merjemina:

Da li ti ljudima kaza: "Uzmite mene i majku moju kao božanstva dva uz Allaha?" (116)

Prirodno je da je Isa potpuno nedužan od onoga što je njegov narod učinio poslije njega:

"Ja im nisam drugo rekao osim ono što si mi Ti naredio: "Robujte Allahu, i mome i vašemu Gospodaru!" i svjedokom sam im bio sve dok sam međ' njima boravio, a kad si me Ti uzeo, Ti si nad njima bdio, Ti nad svakom stvari bdiješ! (117)

Istina je da nema drugog boga osim Allaha i da je ono što Mu pripisuju Njegovo stvorenje, ali različite crkve u ovome se ponašaju krajnje licemjerno, i kad god im se ukaže prilika, nastoje oslabiti muslimane kako bi zameli jasnu Istinu!

A ono čime se završava ova sura je podsjećanje čitalaca na ono što kruži između ugovora i ispunjavanja obaveze: da li taj ugovor čuvaju, da li ga ispunjavaju i da li su postojani u onome što su se zavjetovali? Između čovjeka i Allaha, dž.š., ne postoji specijalna veza; doći će dan kada će se svi ljudi sakupiti kako bi imali precizno polaganje računa za svoja ovosvjetovna djela.

Evo dana u kome će istinoljubivost koristiti istinoljubivima! Njima pripadaju rajske bašče kroz koje teku rijeke, u njima će oni vječno ostati, s njima Allah će biti, a i oni s Njim, to će uspjeh biti golemi!" (119)

Da li ima neko ko s Allahom, dž.š., dijeli vlast? Ne, nikako:

Allahu pripada vlast nebesa i Zemlje i onog što na njima je; On može učiniti sve! (120)

Ovo je bila sura El-Ma'ida ili sura El-'Ukud, koja je jedna od posljednjih objavljenih sura Kur'ana, uglavnom vezana za šerijatske propise.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠESTA

EL-EN'AM/STOKA

Sura El-En'am od svih tzv. sedam dugih sura objavljenih u Mekki u Mushafi-šerifu se nalazi na prvom mjestu. Kada je počeo da se objavljuje, Kur'an se na prvom mjestu obratio idolopoklonicima koji su bili nemarni u pogledu spoznaje o Allahu, dž.š., i koji su poricali njegovu jedinstvo (wahdaniyyet). To bijaše narod koji je pretjerivao u obožavanju idola, tradicije i nacije i koji se žestoko borio protiv svakog glasa koji bi oslobodio njihov razum.

Kur'ani-kerim je bio taj koji se odvažio na dugotrajno uvjeravanje, umnoženo iznošenje dokaza i govor o Allahu, dž.š., kojim se otkrivala Njegova veličina i moć upućujući na dokaze u samim ljudima i u svemirskim prostranstvima budući ono što je skriveno u dušama, bogobojažnost i pokajanje, odnosno ono što je preostalo od fitre (urođene zdrave prirode) koju su oni kojima se Kur'an obratio bili zagnjurili u tmine džahilijeta.

Ova sura se odlikuje dvjema snažnim osobinama; naime, ona u sebi sadrži mnogo odluka, zaključnih razmišljanja i instrukcija bez kojih nije bilo moguće spasiti strovaljeni arapski um. Ta su razmišljanja donosila jasni sud u pogledu stvari koje su se ticale Božanstva.

Bacimo kratki pogled na prvi ajet ove sure, u kome čitamo:

Sva hvala Allahu, Koji je nebesa i Zemlju stvorio, i tmine i svjetlost dao! A opet nevjernici smatraju druge ravnim Gospodaru svome. (1)

Jeste, Allah je Stvoritelj kosmosa i Obasjavatelj njegovih Sunaca i Mjeseca. Ovu veličanstvenu kreaciju, posmatranu kao cjelina i u njezinim pojedinostima, neke neznalice izjednačavaju sa onim ko ne može

stvoriti ništa! Kako je moguće izjednačiti ovo dvoje?

U svakom slučaju, ljudi žive na površini zemlje i rađaju potomke i svaki čovjek živi do određenog roka, a onda se vrati svome Stvoritelju! Ali i čovječanstvo ima svoj edžel (rok življenja), koji će se završiti sa velikim Smakom svijeta, i onda će Onaj koji poznaje sve tajno i javno presuditi Svojim robovima, svim ljudima, onako kako su živjeli na ovome svijetu! Ova dva zaključna mišljenja slijede jedno drugo:

A On je Allah i na nebesima i na Zemlji, On zna šta skrovitim držite i šta na javu iznosite, a zna i ono što stičete. (3)

U ovoj suri susrećemo mnogo govora o Allahu, dž.š., na jedan podrazumijevajući način, sa ličnom i odnosnom zamjenicom, kao npr.

On je Onaj Koji vam je zvijezde stvorio da prave staze tražite s njima u tminama kopna i mora! (97); On je Taj što vas stvori od jednog čovjeka, i zemlju vam zavičajem i humkom dade... (98)

Zbilja, skriveno Allahovo, dž.š., ime u ovim ajetima zapravo mi čujemo, Ono je prisutno u našoj svijesti, jer Allah, dž.š., kao da se obraća tome Imenu! Njegova ruka manifestira se u Njegovoj veličini tako da ne preostaje ništa drugo do da se potčini toj Božijoj moći!

Ovaj stilski postupak nije bio lijep samo za ondašnje mušrike! I ehlikitabije su u njemu mogle vidjeti jednu novu spoznaju do koje nisu dolazili u svojim Knjigama, i taj je stilski postupak u njihovim dušama ostavljao snažan pečat! Ni u jednoj se Svetoj knjizi o Bogu, dž.š., ne govori tonom ovakve iskrenosti i s ovakvim razdrmanjem svijesti!

Taj stilski postupak je ljude odvajao od okova tradicije kojom su bili opijeni i raspršivao je usnulost koja je preovlađivala nad njima!

Pored ovih razmišljanja, o čijem smo stilu upravo nešto rekli, u ovoj suri susrećemo neke instrukcije koje Uzvišeni upućuje Svome vjerovniku, a, ustvari, raspravlja sa idolopoklonicima: "Reci im to i to! Reci im to i to!"

U jednom ajetu ovaj postupak se ponavlja:

Ti upitaj (kul): "Čije je ono što je na nebesima i na Zemlji?" i ti odgovori (kul): "Allahovo!" On je propisao samilost Sebi! On će vas doista skupiti sve na Danu sudnjem, u koji sumnje nema! (12)

A u drugom ajetu *kul* se ponavlja četiri puta:

Ti upitaj (kul): "Ko je svjedok najveći?" i odgovori (kul): "Allah! Između mene i vas On će svjedok biti! Meni se Kur'an ovaj objavljuje da vas opominjem njime a i one do kojih Kur'an stigne! Pa, zar vi doista možete svjedočiti da, osim Allaha, postoji drugih bogova!?" Ti reci (kul): "Ja to ne svjedočim!" Ti reci (kul): "Samo je Allah jedini Bog! Ja ništa nemam s tim što vi Njemu druge smatrate ravnim!" (19)

Da li si ikad vidio ovakav dijalog pun istine i sigurnog uvjerenja?

Da li si primijetio kako Allah, dž.š., s pomoći riječi *kul* udovoljava Svome vjerovjesniku kako bi on mogao da pobije mišljenja onih koji mu se suprotstavljaju? Ova riječca se u ovoj suri ponavlja 44 puta!

Poznato je da je ova sura objavljena kad je borba između Istine i zablude doživjela svoj vrhunac! A isto tako je poznato mišljenje učenjaka da je ova sura – premda ovako duga – objavljena odjedanput! Ono što neki prenose da su neki ajeti ove sure objavljeni u Medini – ne stoji! Ima mišljenja da ništa što se tiče ehli-kitabija ne može biti povezano sa Mekkom, ali ovo je pogreška! Isto tako je pogrešno tvrditi – kao što neki čine – da je obaveza zekjata donesena u Medini. Istina je da je riječ o ovoj obavezi počela u Mekki, a detaljnije je razrađena u Medini, posebno u vezi sa nisabom.

Ova je sura, dakle, objavljena odjednom i njezinom objavljivanju je prisustvovalo desetine hiljada meleka, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., upamtio ju je svu u istom sahatu kada je objavljena – pošto je njegova bistrina razuma bila blistavija od munje!

Njegovo pamćenje je bilo preciznije od trake kojom se danas služi-mo na magnetofonu! Čim ju je primio u svoj razum, odmah je tražio da je napamet izuči, zatim da se ona zapiše i da pisarima izdiktira ono što je sišlo od Allaha, dž.š.

Da sada izložimo spomenute sudove i instrukcije koje ova sura sadrži te raznovrsne odredbe do kojih dosiže.

Prvi takav sud je sudbina tirana i tiranije nakon što oni duže tra-ju na Zemlji. Njihovo ugonjenje u laž Allahovih vjerovjesnika najprije počne suprotstavljanjem Istini, zatim počnu da namršteno Istinu nazi-vaju lažju, zatim se počnu izrugivati Istini, i na kraju dolazi do njihova

opakog neprijateljstva prema njoj!

Mudra je odredba ostavila da oni dugo traju i da za to vrijeme na kušnju stavljaju sve vjernike i nevjernike. To je nekako u prirodi ovoga svijeta, ali je konačni ishod ovog sukoba kazna za nevjernike!

S tim u vezi Uzvišeni kaže ćafirima među Arapima u to vrijeme:

Zar ne znaju koliko smo Mi pokoljenja prije njih uništili, njih koja smo na Zemlji bili učvrstili snagom kakvu vama nismo dali, i kišu smo im plodonosnu s neba slali, i rijeke, da teku pored njih, stvorili smo; pa smo ih zbog grijehova njihovih zatirali, a nakon njih pokoljenja druga Mi smo stvarali. (6)

Sudbina je civilizacija da se raspadaju, a sudbina je naroda da propadnu nakon što se uzohole. Ostaju na Zemljinoj površini jedno vrijeme, pa ih onda ona skriva u svoju utrobu da bi na njihovo mjesto došli drugi! Pitamo se sada: Da li je ovo sudbina samo kufra? Ili je to neka općenita zakonitost koja obuhvata i nevjernike i one druge koji pomiješaju Istinu i zabludu, strast i uputu? Drugim riječima: Jesu li jednaki oni koji se u potpunosti suprotstave vjerovanju i oni koji svojim vjerovanjem nisu stekli nikakva dobra?

Iz navedenih ajeta ove sure sasvim je jasno da ova zakonitost obuhvata sve podjednako! Duboko razmisli o riječima Uzvišenog, Koji u istom stilu govori o narodima:

I prije tebe smo Mi narodima poslanike slali, i siromaštvom ih i bolešću kažnjavali, ne bi li ponizni postali. / A trebalo je da ponizni budu kad im dođe Naša kazna! Ali, srca njihova tad bi otvrdnula, a šejtan bi im ono što radiše lijepim prikazao. / I kad bi u zaborav potisnuli ono čime su opominjani bili, Mi bismo njima vrata izobilja svakojakog otvarali. Pa kad bi zbog toga što im je dato u veselje i razdraganost pali, Mi bismo ih iznenada kažnjavali, a oni – očajni postali. (42-44)

Allah, dž.š., stoji kao zamka ovakvima, zamka koja se obznani kad je oni potpuno zaborave! Hej, pa taman kad oni dostignu vrhunac svojih grijешnih uživanja, dogodi im se neočekivani udes:

I uništen bi bio svaki ostatak zločiniteljskog naroda! (45)

Pa i u pomnijem istraživanju stanja islamskih naroda kroz njihovu dugu povijest može primijetiti kako se ova Božija zakonitost ponavlja i

da se na njihovim zalutalim potomcima obistinilo ono čime su zaplašivani idolopoklonici:

Ti reci: "On je Taj Koji određuje da vam se kazna pošalje iznad vas i ispod nogu vaših, ili vas na stranke izdijeli i dadne da vi silu kušate jedni od drugih." Vidi kako im dokaze nižemo Mi, ne bi li razmislili! / Narod tvoj kaznu poriče, a kazna istina je! Ti reci: "Ja nisam vaš zaštitnik! / Svakom navještenju vrijeme je dato, vi ćete to znati jamačno!" (65-67)

Zaista strpljivost Blagoga može oduljiti, ali kada kaznu spusti, kazna je bolna!

Eto takva kazna Gospodara tvoga bi kad god bi On kažnjavao naselja i gradove koji su zlo činili! Njegova kazna bolna je, žestoka je! (Hud, 102)

* * *

Kada poštuješ nekog insana, ti mu kažeš: "Poštuj svoj razum! Budi pametan! Na razum se svoj osloni kada donosiš sudove!" A on ti odgovori: "Donesi neku mudžizu koja će poduprijeti tvoj savjet!" Šta da mu radiš? Ti hoćeš da ga spasiš od propasti zbog greške u koju je zapao, a on hoće da upropasti tebe!

Mudžize ne koriste tamo gdje je glava blesava i misao glupa! Nesreća ranijih i kasnijih mušrika je u tome što su oni zarobljenici svojih nerazboritosti! Zbog toga Uzvišeni otkriva istinu da ni mudžize ne koriste takvima:

Pa i kad bismo ti Knjigu na papiru Mi spustili pa je oni rukama svojim opipali, i tada bi nevjernici rekli: "Ovo nije ništa drugo doli vradžbina očita što je!" (7)

Oni imaju samo jednu fiks-ideju po kojoj postupaju i, džaba ti je, oni ne prihvataju nikakvu drugu misao ni savjet. Oni su govorili da bi oni povjerovali kad bi s Poslanikom bio melek koji bi ga podržavao:

A oni govore: "Zašto mu se melek ne pošalje?" A kad bismo meleka Mi poslali, sve bi tad svršeno bilo, nikakvo olakšanje ne bi im se dalo! (8)

To znači da bi oni, i kad bi im se poslao melek, ostali u kufri, i onda bi se nad njima pripustila najgora kazna!

A kad bi onim drugima, koji traže mudžize i koji opet ne bi vjerovali,

te mudžize došle, oni bi opet rekli:

Oni lažnom Istinu koja im dolazi smatraju, a doći će njima vijesti kojima se podruguju! / Zar ne znaju koliko smo pokoljenja Mi prije njih uništili? (5-6)

Poslije toga Uzvišeni objašnjava da je viđenje meleka nemoguće za čovjeka, jer bi ljudske oči i u tom slučaju vidjele određeni tjelesni oblik na određenoj udaljenosti, ali one ne mogu vidjete meleka ili džina. Dakle, kada bi se melek ili džin pojavio u nekom fizičkom obličju, oni bi ponovo sumnjali u tu svoju viziju. Zbog toga Uzvišeni kaže:

A i da ga melekom učinimo, Mi bismo ga opet u ljudskom obličju dali, i tako ih smeli u onom gdje su oni inače smeteni! (9)

Arapski mušrici su se, nakon toga, počeli boriti protiv islama, u laž ugoniti Božijeg Poslanika i ismijavati ga, a nisu se pokretali iz svojih misaonih bunkera, zbog čega Allah, dž.š., savjetuje Svoga vjerovjesnika da se strpi i da ostane na svome putu pozivanja ne bi li nekako pokrenuo njihove hladne mozgove!

I prije tebe poslanicima su se rugali, pa je one koji su im se izrugivali kazna rugla stigla! (10)

Božiji Poslanik je bio skrhan tugom! Ovaj ponosni čovjek je patio zbog njihova laganja i ismijavanja, a žudio je da oni uđu u okrilje Objave i da se ovaj konflikt riješi. S tim u vezi Allah, dž.š., kaže:

Znamo Mi da tebe doista žalosti to što zbore oni, ali, oni zbilja tebe ne poriču, nego oni, zločinitelji, Allahove Znakove niječu! (33)

Njihovo zločiniteljstvo je u tome što oni poriču Onoga koji te, Muhammede, šalje, i to je veće zločiniteljstvo od toga što kažu da si ti lažac; njihov rat protiv tebe je rat protiv tvoga Stvoritelja čije oni znakove poriču; otrpi ono što oni govore:

A i prije tebe ljudi su poslanike poricali, i oni su trpjeli što su ih u laž ugonili i na muke stavljali sve dotle dok im Naša pomoć došla ne bi. Nema toga ko će Allahove Riječi promijeniti! A tebi su o poslanicima prispjele neke vijesti. (34)

Međutim, Poslanikova duša je željela da potare njihove laži i da oni zanjeme zbog njih:

Pa, ako ti je teško što se oni od vjere okreću, ti, onda, ako možeš, u zemlji kakvu nađi špilju, ili kakve ljestve do neba, pa kakvo čudo donesi njima! (35)

To jest, učini to, pa ako nisi u stanju, onda znaj da je svakako emer u Božijoj ruci, u ruci Onoga Kome pripadaju sudbine svih naroda i Kome se vraća svaka odredba:

Da je Allah htio, On bi njih sve na Pravu stazu naputio, pa ti, zato, ne budi od onih koji to ne znaju. (35)

Znaš li ti da su glupi ljudi najžešći protivnici onome ko među njima uspravno svjedoči da je Kur'an Božija Riječ objavljena Muhammedu, s.a.v.s., a da u njemu nema ništa Muhammedovo?

Znaj da Allah, dž.š., presuđuje ljudima prema zakonitostima koje je čvrsto postavio i koje niko ne može izmijeniti; da Njegovi vjerovjesnici podnose kušnje noseći teret pozivanja Kur'anu; da uvijek ima mnoštvo onih koji su zalutali i koji posrću i da se vjerovjesnici bore protiv loših običaja i tradicija.

Kada izgubi slobodu mišljenja, onda se za jedno zalutalo mnoštvo produžava kazna od strane Allaha, dž.š. Za to vrijeme oni su nečem odani, oni se vesele sve dok se ne ispuni edžel koji se mogao naslutiti i shvatiti i za koga je Uzvišeni rekao da se obistinjava Njegova Riječ! Allah, dž.š., rastumačio je Svome vjerovjesniku da nesreća ovakvih dolazi od njihove pameti, a ta je pamet takva da ih se ne može dozvati, kao da su oni jako daleko, jer su oni gluhi, nemoćni da čuju riječ Istine:

Vjeri će se odazvati samo oni poslušni! A Allah će mrtve proživiti, potom će se Njemu vratiti (36)

Ali, taj se narod vraća onom svome prvom zahtjevu:

A oni govore: "Ta, zašto njemu od Gospodara njegova ne dođe čudo nekakvo!?" Ti reci: "Allah je moćan da čudo pošalje, ali njih većina ništa ne zna!" (37)

Ja se ovako zapitam: "Ako kosmički sistem ne ukazuje na Allaha, da li se ovaj sistem kada naruši? Pa, Mjesec se okreće oko Zemlje u bezbroj rotacija, i niti kada zakasni, niti ubrza, niti se zaustavlja! Zar ova dosljednost ne svjedoči o Svemoćnom Stvoritelju!?"

I zar o tome Stvoritelju ne svjedoči i to šta bi se desilo da se Mjesec

zaustavi samo nekoliko minuta!? Zar blistava svjetiljka koja se ne gasi ni noću ni danju ne ukazuje na Velikog Allaha, dž.š.? I zar i Juše'i, onom dječaku koji je pratio Musaa, a.s., ne govori o Stvoritelju i to što Sunce ne kasni ni minute kada svakodnevno zalazi na zapadu?

Meni i životinje, i insani, i insekti, i gmizavci, i ptice svjedoče o Allahu, dž.š., i sve mi je začudno i zbunjen sam pre zakonitostima koje je Allah, dž.š., ugradio u njihov život i postojanje i kojima je Allah, dž.š., osigurao opskrbu, i to onim najmanjim kao i onim najvećim bićima. Za one koji od nosioca veličanstvene poslanice traže da se ponište ove zakonitosti mi ćemo navesti samo ovaj ajet:

Sva živa bića po Zemlji što hode i sve ptice što na krilima svojim lete zajednice su, svjetovi kao i vi što ste! A u Knjizi Mi ništa nismo zanemarili, i svi oni će se potom pred Gospodarom svojim skupiti! (38)

Zastanimo malo i pogledajmo jednog malog vrapca i njegovu majku; ona leti kružeći od njive do njive, pa se vrati svome gnijezdu noseći hranu za svoje ptiče; zatim se otvori vrapčićev kljun tražeći da se nahrani i napoji. Allah, dž.š., sve je stvorio na jedan savršen, upotpunjen način, pa i pored toga idolopoklonici poriču vahdanijet Allaha, dž.š., a obilaze kamene kipove svojih idola i govore Muhammedu: "Donesi nam čudo kojim se poništavaju zakonitosti u pojavnom svijetu, i tek tada ćemo postati vjernici."

A oni koji Naše Znakove poriču gluhi su i nijemi – u tminama su. Allah koga hoće zabludi prepustit će, a koga hoće Pravim putem uputit će! (39)

Interesantno je kako se oni zaklinju da će vjerovati ukoliko im dođe čudo koje traže:

I oni se zaklinju Allahom, zakletvom najvećom, da će vjerovati sigurno ako im dođe kakvo čudo. Ti reci: "Čuda su u Allaha! A i kad bi im čudo došlo, kako vi da znate da će oni povjerovati u čudo!" / Mi srca njihova i poglede njihove okrećemo, pa neće vjerovati kao što nisu vjerovali ni prvi put, i zabludi njihovoj Mi ih prepuštamo da tumaraju (109-110)

Onaj ko je slijep nikad neće progledati; njegovi očni kapci su zatvoreni, a njegove uši su gluhe!

Idolopoklonici zbilja pokazuju svoju duhovnu prazninu kada traže

od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da od sebe otjera slabe, nemoćne vjernike, pa kad to učini, oni će onda doći u njegovo društvo. Ali Uzvišeni poručuje Svome Vjerovjesniku:

I ne odgoni od sebe one koji se Gospodaru svome mole jutrom i večerom, za naklonosti Njegovom čeznući! Ti njihov račun nećeš sviđati, a ni oni račun tvoj neće sviđati. I, ako bi ih odgonio, ti bi tad silnik bio. (52)

Dapače, Uzvišeni naređuje Poslaniku, s.a.v.s., da ove vjernike pokaže ljudima – jer su Allahovo, dž.š., zadovoljstvo i oprost sa njima:

A kad tebi dođu oni koji u Naše ajete vjeruju, ti reci: "Selam/Mir vama! Gospodar vaš Sebi je samilost propisao: ako neko od vas zlo djelo kakvo u neznanju učini, pa se potom Allahu pokajanjem obrati i popravi, pa, Allah grijeha prašta i samilostan je!" (54)

I – Poslanik je produžio svojim Ispravnim putem pozivajući Allahu, dž.š., na najrazumniji način i objašnjavajući univerzalne principe koji su mu bili objavljeni.

S Allahovom, dž.š., uputom, on je odbijao sumnje kojima su ga okruživali; kao osjećajan čovjek, on je morao da bude strpljiv i da u saburu bude čvrst, a sučeljavao se sa idolopoklonicima koji su se grubo odnosili prema njemu i njegovim porukama:

Ti reci: "Meni je zabranjeno robovati onima kojima se vi obraćate mimo Allaha!" Ti reci: "Vaše strasti ja ne slijedim; a ako bih ih slijedio, zalutao bih i na Pravoj stazi ne bih bio!" / Ti reci: "Ja sam na dokazu jasnom od Gospodara moga, a vi Gospodara ne priznajete! I u mojoj moći nije ono što vi požurujete, sva vlast u Allaha je, On Istinu zbori, On je Sudac najbolji!" (56-57)

Duboko razmisli o ovim veličanstvenim preklinjanjima; Poslanik hoće da u njihova srca pošalje jasno vjerovanje koje će ih odvesti na Pravi put, a taj narod požuruje svoju kaznu:

Ti reci: "Da je u mojoj ruci ono što požurujete vi, između mene i vas sve već svršeno bilo bi." A Allah zločinitelje zna. (58)

Na ovaj način, instrukcijama, upućivanjem i upornim podučavanjem Poslanik ojačava ono što mu je Uzvišeni objavio!

Nakon pomnog učenja i proučavanja sure El-En'am, nakon što smo slijedili propise i instrukcije u njezinim ajetima, vidjeli smo da oni izlažu veličanstvenost istinskog Božanstva i upokoravaju ljudske strasti, iz čega se može izvući pitanje: Da li bi čuda mogla iznositi dokaze o Allahu, dž.š., bolje od ovih ajeta? Ni govora! Jer, čuda su kratkotrajni događaji koji, kada bi se stavili na jedan, a ova sura na drugi tas, u pogledu dokaza o Allahu, dž.š., ova bi sura preteгла – zato što ona jasno govori o Allahovoj, dž.š., veličini i što je rječitija od svakog čuda. Prouči, s dubokim razmišljanjem sljedeći ajet:

U Allaha su ključevi tajni svih, niko osim Njega ne zna ih! I On zna sve što je na kopnu i sve što je na moru, i nijedan list ne opada a da On za taj list ne zna i nijedne sjemenke u tminama zemlje nema, niti išta svježe, niti išta suho postoji a da nije u Jasnoj Knjizi! (59)

Mi smo za svijet gajba slijepi, a Gospodar svjetova vidi čitav taj svijet i svjedoči mu.

Što se nas tiče, bića iz svijeta gajba nama su sakrivena! Ti možeš gledati nekog čovjeka i razgovarati s njim, ali – šta znaš o njemu? Vidiš njegovo lice, izgled i odjeću, ali ne vidiš njegove misli i ono što mu je u duši. Ali, Gospodar svjetova podjednako vidi i vanjski i duhovni svijet; On u istom trenu gleda pet milijardi ljudskih bića Svojim sveobuhvatnim pogledom! Štaviše, taj trenutačni pogled na svako pojedino ljudsko biće samo je jedan neznatni dio u odnosu na sveobuhvatni pogled čovjekova nastanka i razvoja od bešike do kabura; *On, zaista, sve vidi!*

U Njega su ključevi čitavog svijeta gajba, i kao što On zna čovjeka na ovako sveobuhvatan način, on isto tako poznaje sve što je na kopnu i u moru!

Jednom sam gledao televiziju u svome stanu, kad u nekom programu prikazuju kako se jedan uzburkani talas poigrava divovskim parobrodom, samo što ga ne potopi, pa rekoh samome sebi: "Allah je ovdje i ondje, svudgje, sve čuje i sve vidi! Ali, da li samo to? Ne, nego On i čini, i planira, oživljava i usmrćuje, i sve i na kopnu i na moru pokorava se Njegovoj volji!"

Posmatrao sam kako se ovim ajetom opisuje Allahova, dž.š., veličina! Ko se nalazi sa zrnom u tminama zemlje, sa zrnom iz kojeg iskljaja klas, a na klasu plodovi, kojima se, onako ukusnima, hranimo? Ko se

nalazi sa svakim stablom po zemaljskim predjelima, ko je taj Koji zna za svaki list koji sa svakog stabla pada:

I nijedan list ne opada a da On za list taj ne zna i nijedne sjemenke u tminama zemlje nema, niti išta svježe, niti išta suho postoji a da nije u Jasnoj Knjizi! (59)

Taj list, dakle, nije samo u pogledu i znanju nego je on zabilježen u Knjizi Jasnoj: *i sve, malo i veliko, zapisano je!* (El-Kamer, 53)

I, nakon nabiranja ovih skrivenosti, počinje izlaganje o ljudskom životu na površini Zemlje i o svim ljudskim djelima, o življenju između teškoće i sreće:

On je Taj Koji vas noću uspavljuje, i šta dobra i šta zla danju stekli ste On znade! Potom vas budi, sve dok se rok smrti ne ispuni... (60)

Mi se odmaramo noću nakon napornog rada danju, naše se duše nalaze između dva stanja, Allah, dž.š., nam ih uzima i vraća – sve dok ne dođe naš rok smrti, koji nam je propisan za život na ovom svijetu. Kada se ispuni naš rok, Uzvišeni uzima naše duše, ali nam ih ovaj put ne vrati; one čekaju vakat kada će dobiti naknadu za djela na dunjaluku:

A zatim, Njemu ćete se vratiti i On će vas o svemu što ste činili izvijestiti. (60)

Poslije ovih ajeta, prouči ajete koji govore o Allahovoj, dž.š., veličini i moći, iza kojih slijede ajeti o Allahovoj, dž.š., ljepoti. Što se tiče prvih, to su sljedeće riječi Uzvišenoga:

On sve robovima Svojim određuje... (61); mi se zaista krećemo u onome što nam je određeno i što sami zaradimo. Mi nemamo nikakva izbora u pogledu mjesta i vremena rođenja niti u pogledu sklonosti koje nam se daju, niti u pogledu trajanja našeg životnog puta! Čak je i među vjerovjesnicima u ovom smislu bilo razlike!

Svaki čovjek će polagati račun srazmjerno onome što mu je bilo dato i svaki će biti odgovoran u granicama njegovih mogućnosti:

Pa, kad nekome od vas smrt dođe, Naši izaslanici mu dušu uzmu, i pritom ne oklijevaju! / Potom će oni biti vraćeni Allahu, svome istinskom Gospodaru. Doista, presuda Njemu pripada, a On najbrže obračun sviđa! (62)

Ajeti koji govore o Allahovoj, dž.š., ljepoti dolaze odmah poslije ovog niza ajeta punih straha i odlučnosti:

Ti upitaj: "Ko to vas spašava iz tmina kopna i mora kad mu se krotko i krišom molite: "Ako nas iz tmina ovih izbavi, mi ćemo Mu doista zahvalni biti!" / Ti odgovori: "Allah vas iz tmina i iz svakog jada spašava, a potom opet Allahu vi druge smatrate ravnim!" (63-64)

Takav je kur'anski stil: on se mijenja prelazeći iz atmosfere straha i bojazni, na jednoj strani, u nadu, na drugoj strani, sve dok se ne osjetimo bespomoćnim ili samouvjerenim. Ma kakva poezija; ovo je impresivnije od pretvaranja kamena u zlato! Šta može na ovaj način prosvijetliti um, šta se može izjednačiti s ovim? Ova kur'anska mudžiza je korisnija i bolje upućuje od bilo čega drugog!

Zbog toga su muslimani obavezni da preziru ona sijela na kojima se govore besmislice i uvrede na račun Kur'ana, sijela bez ikakve brige za stvarnost, a nakon toga i da napuste aktere ovakvih skupova:

A ti, kad vidiš one koji se dokazima našim izruguju, od njih se okreni, sve dok drugi razgovor ne zapodjenu! A ako te šejtan k zaboravu navede, ti onda nemoj sjediti – nakon ove opomene – s narodom koji ne vjeruje. (68)

Naredba da se ovakva sijela napuste ponavlja se i u narednim ajetima:

Napusti one koji vjeru svoju za igru i zabavu uzimaju, i koje je ovozemni život sasvim obuzeo... (70)

Oni se moraju napustiti čim počnu klevetati.

Ovo klevetanje nema utemeljenja, te je suprotstavljanje takvima visoko iznad sudjelovanja u prezrenoj nedostojnoj diskusiji; takve su zaveli neznalice i njih će probuditi nesreće koje će ih snaći za ono što čine!

Ovdje dolazi posljednja instrukcija Resul-i ekremu, u kojoj se nalazi ukor idolopoklonicima koje čeka tužna budućnost i koji će biti izgubljeni uprkos najtoplijim savjetima koje ima Poslanik upućuje:

Ti reci: "Pa zar da, osim Allahu, drugima robujemo mi, koji nam ni korist ne mogu pribaviti, niti štete otkloniti, pa da tako stopama našim prijašnjim budemo vraćeni nakon što nas Allah Pravom stazom uputi!? Zar da budemo i mi kao onaj koga su šejtani na Zemlji u bes-

puće zaveli i on – zbunjen...” (71)

Pogledaj samo iskrenu saosjećajnost u predstavljanju pogleda ovih zavedenih nesretnika i pogledaj napor Poslanika i njegovih drugova da ih upute, i pogledaj, na drugoj strani, njihov ubitačni otpor nakon iskrenog truda koji je utrošen na njihovom spašavanju.

Ti reci: “Allahova Staza je prava staza! A nama je naređeno da Gospodaru sjetova predani budemo!” (71)

Kur'an sada ostavlja ovaj trenutačni zamršeni slučaj i obraća se čovječanstvu stoljećima prije tih vremena iznoseći kazivanje o Ibrahimu i onima koji su obožavali nebeska tijela, o tome kako ih je on pokušavao upravititi prema vjerovanju u jednog jedinog Allaha!

Ibrahim je pojednostavio svoje obraćanje i spustio se na nivo njihova razumijevanja; posmatrao je zvijezdu visoku – pošto je ona bila blistava, sjajna – i rekao: “Ovo je moj Gospodar.” – kako oni govore, ali zvijezda je, nakon što se pojavila, zašla. Zatim je posmatrao Mjesec govoreći: “Ovo je moj Gospodar.” – kao što oni misle, ali i Mjesec je iščezao. Zatim je posmatrao Sunce: “Ovo je moj Gospodar.” – govorio je kao što i oni govore misleći da je ono veće. Ali i Sunce je zašlo, a kosmos je ostao u tami. Ali Allah, dž.š., sa Svojim carstvima i vladavinom ne zalazi. Ko je taj koji bi mogao doći poslije Njega?

Zemlja zajedno sa nama plovi kroz svemirska prostranstva, i da je njezin Gospodar napusti samo jedan tren, tri četvrtine vodene površine od njezina ukupnog volumena razlilo bi se po njezinom kopnu tako da ništa živo ne bi ostalo na njezinoj površini. Čitav univerzum je u prstima sudbine, i da se bilo koje nebesko tijelo sudari s nekim drugim, propali bi istok i zapad i sve bi nestalo u tminama potpunog nepostojanja.

Allah drži nebesa i Zemlju da ne nestanu! A da nestanu, osim Njega niko drugi zadržao ih ne bi! (Fatir, 41)

Nezamislivo je, kada se govori o Božanstvu, da Ono može nestati ili iščeznuti tren ili više; Bog je Onaj na Kome opstoji neizmjereno prostrani univerzum! Sve živo postoji zahvaljujući Njegovom postojanju; na Njemu opstoje nebesa i Zemlja i ono što je između njih!

Ibrahimov postupak u upoznavanju Allahove, dž.š., jedinosti Kur'ani-kerim preuzima i povezuje sa džahilijetom Arabljana i završava

se ovim rezultatom:

Lice svoje ja predano i čiste vjere okrećem Onome Koji nebesa i Zemlju stvorio je! (79)

Da li su mušrici, kojima se Pečat vjerovjesnika obraćao na isti način, bili svjesni ovoga? Poslanik, s.a.v.s., govorio je jasno, jednostavno i svakom shvatljivo!

Među onima koji pozivaju Allahu, dž.š., postoji razlika u stepenu njihove vještine u upoznavanju Allaha, dž.š., i upravljanja ljudi Njemu, o čemu Uzvišeni kaže:

To su dokazi Naši koje Ibrahimu, za narod njegov, dadosmo, a Mi koga hoćemo na visoke razine podižemo, tvoj Gospodar je mudar i sveznajući je. (83)

* * *

Korijeni islama sežu do u daleku povijest; zaista, din koji je došao sa Muhammedom, s.a.v.s., nije bio neko novo vjerovanje koje se pojavilo u srednjem vijeku; to je bilo vjerovanje svih vjerovjesnika u pogledu Božije jedinosti i naše obaveze da Boga, dž.š., spoznamo na ispravan način, da Mu poslušni budemo i da slijedimo ono što nam naređuje.

Kur'ani-kerim je ljubazan prema svim vjerovjesnicima; on potvrđuje da su njihove čiste porodice obitavale samo u ovoj istini. Allah, dž.š., je istina! On je jedan jedini! Mi smo obavezni da Mu predani budemo i da svoje postojanje okrenemo Njemu!

Prije Ibrahima, a.s., bijaše Nuh, a.s., koji je govorio:

"A meni je naređeno da budem od onih koji su Njemu predani!" (Junus, 72)

U suri El- En'am iznosi se ova Istina i trud Ibrahima Halila (Allahova, dž.š., prijatelja) u upoznavanju ljudi o Allahu, dž.š., a onda se navode imena sedamnaest vjerovjesnika koji su, kao i on, pozivali ljude Allahu, dž.š.

I Mi uputismo neke pretke njihove, a i potomstvo njihovo i braću njihovu, njih Mi odabراسmo i uputismo Pravim putem! / To je Allahova Staza, njome On upućuje od robova Svojih koga hoće! A da su oni Allahu druge ravnim smatrali, propalo bi im sve što su bili zaradili. / To su bili

oni kojima Mi Knjigu podarismo, i mudrost i vjerovjesništvo. A ako ovi u to ne vjeruju, pa, Mi smo to u polog dali ljudima koji će u to vjerovati! (87-89)

Allah je ispunio obećanje Svoje! Generacija nevjernika u Mekki bila je uništena, a ostali Arabljani su prihvatili vjerovanje nakon što su se sučelili sa svojim nestankom.

Zatim su u islam ušli hrišćani koji su živjeli u dolini Nila, na sjeveru Afrike i u Maloj Aziji; ušli su u islam i postali dio ummeta koji nosi i koji će nositi ovaj poziv čovječanstvu sve do Kijametskoga dana! Jedno je sigurno: islam je trajao u prošlosti i traje u sadašnjosti ponavljajući onaj prvi vjerovjesnički poziv. Uzvišeni govori Svome Vjerovjesniku:

To su oni koje je Allah uputio, pa ti njihovu Pravu stazu slijedi, i reci: "Ja od vas nikakvu nagradu za Kur'an ne tražim, on je samo svjetovima opomena!" (90)

Muhammedovi, s.a.v.s., sljedbenici su istinski nasljednici Nuha, Ibrahima, Musaa i Isaa, a.s.; oni nose autentičnu Objavu, oni vode rasprave sa idolopoklonicima i griješnicima, oni traju, oni ljude u svim vremenima i generacijama pozivaju u tevhid i u predanost Stvoritelju svih svjetova!

Kufr, u prošlosti i u sadašnjosti, nije ništa drugo do nepoznavanje Allaha, dž.š., i kršenje Njegovih zapovijedi. A din, u prošlosti i u sadašnjosti, nije ništa drugo do lijepa spoznaja Allaha, dž.š., i iskrena pokornost Njemu, i po tome – mi nismo jedini koji su predani Njemu!

Na dunjaluku ima onih koji poriču da je Allah, dž.š., poslao Objavu, i onda ne čudi što ima i takvih koji poriču da Allah postoji. To su u svoje vrijeme činili idolopoklonici, a danas to čine sekularisti i materijalisti raznovrsnim izmišljotinama.

A Stvoritelj svjetova je dokraja plemenit prema onim Svojim robovima kada oni zabludjelo tvrde da im nije poslana uputa koja bi im osvijetlila put, niti im je poslan neko ko bi ih iz neznanja izbavio i doveo do Istine i dobra:

A oni ne poznaju Allaha kako Mu dolikuje kad govore: "Allah nijednom čovjeku ništa objavio nije!" (91)

Kako lijepim načinom Kur'an odbacuje prigovore onih koje pita:

A ko je objavio Knjigu koju je Musa donio, svjetlost i uputu svijetu, koju na listine stavljate, pa je pokazujete, ali mnogo nje i skrivate... (91)

Ovdje onaj kome je dostavljen Kur'an ne spominje sebe već Knjigu Musaovu i ono što je položeno u nju kao svjetlo i uputa! Ima li šta čudno u tome? Islam je, kako smo već istakli, bio vjerovanje svih vjerovjesnika i poslanika i svih Knjiga! Islam predstavlja Istinu od početka ovog svijeta do njegova kraja; sramota je ehli-kitabija zato što nisu pravedni prema Objavi koja im je dostavljena! Jedan dio su zagubili, drugi sakrili, treći krše pa poslije toga žive stavlajući prepreke (na) Allahovom Putu i boreći se s mržnjom i krvoločno protiv Pečata svih vjerovjesnika. Uzeli su listove Tevrata pa jedan, onaj veći dio ove Knjige, pokazuju, a drugi, manji skrivaju.

U kiraetu koji je raširen kod nas Uvišeni kaže jehudijama:

(Knjigu) koju na listine stavljate, pa je pokazujete, ali mnogo nje i skrivate... (91)

U drugom kiraetu im se govori na aluzivan način: *pa je pokazuju, ali mnogo nje i skrivaju*, ali koji god kiraet da uzmemo, ovim se misli na jehudije.

Što se tiče rečenice u istom ajetu: *pa ste bili podučeni onom što ni vi ni preci vaši niste znali*, ona se odnosi samo na Arabljanu. Njih je Allah, dž.š., izabrao da budu "narod sredine"! A da li su oni svjesni toga? Da li su se oni uzdigli do tog nivoa?

Knjige koje se smatraju nebeskim oni mogu da čitaju i upoznaju, mogu da ih temeljito istražuju, ali ja mislim da ih ljudi sagledavaju prema svojim moćima shvatanja i svojoj okolini, pa kada izgube pamet, onda nema ni hajra ni mudrosti:

Ako čovjek nema pameti, približi se lavu

i ponizi dostojanstvo svoje vrste!

Svojim razumom mogu shvatiti da kosmos ima svoga gospodara, koji ga stvara i određuje sve stvari u njemu, i čvrsto vjerujem da je ovaj gospodar jedan, a da ih nema dva ili tri! A On, Gospodar, naređuje pravednost i dobročinstvo, a zabranjuje nasilje i grijehenje!

On je taj kome će se svi ljudi vratiti nakon života na ovom svijetu da bi položili račun za svoje postupke dok su živjeli na ovom svijetu!

Postavlja se pitanje: Koje nebeske Knjige su korektne prema ovim istinama i njihovom dostojanstvu? Koje su moćnije da očiste ljudsku dušu i odvuku je od zlih djela? Da bi oni koji su nepristrasni došli do suda o kome raspravljaju, u vezi sa ovom temom navodimo sljedeće kur'anske riječi:

Ima li zločinca većeg od onog koji o Allahu laži iznosi, ili kaže: "Pa, objavit ću i ja nalik ovome što objavljuje Allah!" (93)

Nakon uzastopnih pitanja Kur'an objašnjava naknadu koja zločinitelje čeka od onog časa kada se počnu rastajati sa ovim svijetom do onog časa kada budu stajali da bi položili posljednje račune:

A da ti je samo vidjeti zločinitelje u mukama smrtnim, kad meleci prema njima ruke svoje budu ispružili: "Dajte, spasite svoje duše! Danas ćete biti golemom kaznom kažnjeni, jer ste o Allahu vi neistinu govorili, i prema Njegovim Znakovima vi ste se oholili!" (93)

Može li ovo biti govor nekoga ko laže na Allaha? Može li ovo biti falsificirana Objava? Zar se nisu izobličila lica!?

Nakon ovog bolnog uboda za one čija su srca zaklopljena Kur'an se vraća na pasuse koji veličaju Allaha, dž.š., u izoštranim slikama. Jesi li posmatrao zemlju čije njive i polja zatrepere odjevene nadom da će ozeleniti? Jesi li posmatrao palme čije se grane okite nizovima hurmi ispod vrha? Ko je taj ko klasove ispuni zrneljem? Ko izmami pupoljke nanizane po granama palmi?

Allah je Onaj Koji čini da klija zrno i košpica, On iz mrtvog izvodi živo, i iz živog mrtvo! To je – Allah, pa kuda se onda odmećete? (95)

I kao što se ove pojave dešavaju na površini Zemlje, slične se događaju u svemirskim prostranstvima:

Allah čini da osviću zore, i noć je smirajem dao, a Sunce i Mjesec je dao da bi se broj vremenu znao! To je Odredba Silnoga, Sveznajućega! (96)

Ajeti se dalje nižu ka opisu kosmičkih znakova i izvođenju dokaza iz njih o Allahovoj, dž.š., moći i stvaranju i da je On jedini dostojan da se veliča i da Mu se ibadet čini – za onoga ko pameti ima i ko je svjestan, a ko je izgubio pamet, on slijedi strasti svoje.

"Od Gospodara vašeg dođoše vam dokazi, pa, ko se u njih osvjedoči

– *za sebe se osvjedoči, a ko slijep ostane, na svoju štetu slijepac je! Ja nisam nad vama čuvar!”* (104)

Šta traže oni koji žude za natprirodnim fizičkim pojavama nakon ovog jasnog argumenta? Napor vjerovjesnika tokom stoljeća ne može se opisati drukčije osim kao vjerovanje uz razum! Zbog toga se kroz usta Pečata vjerovjesnika šalju sljedeće riječi:

Zar da mimo Allaha drugog sudiju tražim, a On vam Knjigu objavljuje, čije ajete pomno niže!? (114)

Zaista oni koji su upućeniji u nauku od prvih ehli-kitabija poznaju veličinu Kur'ana i istinoljubivost onoga kome je Kur'an dostavljen:

Oni kojima smo Mi Knjigu dali znaju da se Kur'an od tvoga Gospodara objavljuje s Istinom. Pa ti ne budi među onima koji sumnjaju. (114)

* * *

O vezi ummeta i njegove Knjige Allah, dž.š., kaže u ovoj suri:

Ti slijedi to što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, osim Njega nema drugog boga, i od mnogobožaca se ti okreni! (106)

Također Uzvišeni kaže:

A evo Pravoga puta u Gospodara tvoga! Mi ajete Naše pomno niže-mo ljudima koji opomenu prihvataju. (126)

Zatim govori o gradu u kome je odjeknuo poziv čovječanstvu:

A ova je Knjiga koju objavljujemo, Knjiga blagoslovljena i potvrđuje Knjigu prije nje objavljenu, da opominješ stanovnike Mekke i cijeli svijet! A koji ljudi u Onaj svijet vjeruju, oni i u Knjigu vjeruju, i oni svoje namaze pomno čuvaju. (92)

Posljednje poslanstvo bilo je dato Benu Israilu nakon što su završili u propasti čistokrvni Arabljani koji su odbacili poslanstvo Huda, Saliha, Šuajba i drugih vjerovjesnika, i sada se nebeska Poslanica po drugi put vraća među Arabljane, o čemu Uzvišeni kaže:

A i ova Knjiga koju objavljujemo blagoslovljena je pa je slijedite i Allaha se bojte, da bi vam samilost ukazala se. (155)

Pa da li su Arapi svjesni ove svoje obaveze prema čovječanstvu nakon što im je spušten Kur'an?

Pred Allahom, dž.š., će račun polagati svaki čovjek, bio kralj ili pro-

sjak, i svaki narod za trud koji je utrošio:

To je tako, a Gospodar tvoj sela i gradove zbog nepravde uništavao nije sve dok stanovnike njihove ne bi pohodile opomene! (131)

Ali, ljudi svakako raspravljaju, čine loša djela pa onda hoće da uma-knu što dalje od njih tvrdeći da je tako Allah htio i da ih je takvo djelo odvelo Allahu. Ovo je izmišljotina:

I reći će oni koji Allahu druge smatraju ravnim: "Da je Allah htio, ne bismo Mu druge pripisivali, a ni naši preci, niti bismo išta zabranjivali!" Eto tako su poricali i oni koji su prije njih bili sve dok nisu Našu Moć i kaznu iskusili! Ti reci: "A imate li vi dokaza kakva da nam za to iznesete? Vi samo pretpostavke slijedite, vi samo lažete!" (148)

Prije ovoga Uzvišeni je objasnio da, prije nego što čovjek prihvati vjerovanje, Allah, dž.š., raširi mu prsa za vjeru i upotpuni Svoju uputu, osim ako mu i svemir nije tijesan pa ostane u stanju zla.

Taj ajet ukazuje na ključ njegova razumijevanja u njegovoj posljed-njoj rečenici:

Eto tako Allah onima koji ne vjeruju gnušanje da. (125)

Onaj ko odbije iman – Allah, dž.š., ne raširi mu prsa niti ga napoji Svojom uputom; On raširi prsa onome ko se uputi ka pozivu i pripremi se da mu odgovori.

Moćni i ni o kome ovisni želi da oblikuje izraz na ovaj način kako bi ljudi ostali u granicama robovanja i ovisnosti, pa kaže:

Koga Allah hoće na Pravu stazu da uputi, On mu grudi njegove za islam raširi! A koga Allah hoće u zabludi da ostavi, On mu grudi njegove tijesnim i tegobnim učini, kao da se taj do neba uspinje! (125)

Ovdje se ne misli da Vrhovna volja prethodi iman u ili kufru, jer se na kraju ajeta kaže:

Eto tako Allah onima koji ne vjeruju gnušanje da.

Svaki će čovjek stati da polaže račun pa će mu se reći:

"Svoju knjigu čitaj! Dosta ti je što ćeš danas protiv sebe svoj račun sviđati!" (14)

Da li se ovdje kaže da je čovjekovo stanje predodređeno?

Od ljudi sa imanom traži se da budu odgovorni u pogledu poslušnosti Allahu, dž.š., u onome što im je naznačio kao halal i haram, jer iman ne ide sa neredom.

Ova sura objašnjava da neznalice (džahili) žive u obmani kada ibadet čine nekome ili nečemu o čemu Allah, dž.š., nije objavio nikakav dokaz i donose propise po kojima jedni drugima sude zabacujući Objavu za leđa, slijedeći novotarije i vodeći beskorisne diskusije. Allah, dž.š., upozorava vjernike na ovo potcjenjivanje Objave:

A šejtani doista svojim jaranima bajaju riječima da se raspravljaju s vama! I ako biste im se pokorili, vi biste tad mnogobošci bili. (121)

Uzvišeni također kaže:

Ko je taj ko je veći zločinac od onoga koji o Allahu laži izmišlja i samo potvara, kako bi time zaveo svijet bez dokaza ikakva!? A Allah neće na Pravi put uputiti narod zločinački. (144)

Ja sam primijetio da se neki pobožni ljudi u različitim okolnostima slažu oko određenih stvari i po analogiji ih smještaju u dobre ili loše pa u vjeru ubacuju ono što joj ne pripada, a onda se drže onoga što su izmislili, a omalovažavaju ono čime ih je Stvoritelj zadužio!

Takvima je Allah, dž.š., rekao:

Ti reci: "Dođite da vam kazujem šta vama Gospodar vaš zabranjuje: da Mu ikoga ravnim smatrate! A roditeljima dobročinstvo činite, i djecu svoju zbog siromaštva ne ubijajte! Pa Mi i vas i njih hranimo! Ne približavajte se ma kakvu nemoralu, bio on javni ili skriveni! I ne ubijajte čovjeka koga je Allah zabranio ubiti, osim kad Zakon traži! Eto to vam On u dužnost stavlja, da biste razmislili vi. / I imetku siročeta ne približavajte se, osim na način najljepši, sve dok ono zrelost ne dostigne! I pravedno na litru i na kantar mjerite, Mi nikoga ne zadužujemo iznad mogućnosti njegove! I kad govorite – pravedno govorite, makar bilo i protiv vaše rodbine! I zavjet prema Allahu ispunjavajte. Eto, to vam Allah u dužnost stavlja, da biste opomenuli se. / I evo, doista, Moga Puta pravoga, slijedite njega! I ne slijedite puteve druge pa da vas oni onda u raskol stave spram Puta Njegovoga! Eto, to vam Allah u dužnost stavlja, da biste se bojali Njega." (151-153)

Slušajući ove oporuke, neki arapski mudrac je rekao: "Da ovo nije vjera, sigurno bi bilo ukras za moral ljudi!"

Zaista se pokvareni pobožnjak oslanja na blesave putokaze i po-

stupke, na ono što je izmišljeno, obmanjujući druge da je to naputak iz gajba.

Mi treba da duboko razmislimo o ovih deset oporuka koje smo upravo naveli u prethodnom ajetu; lahko ćemo uočiti da se one temelje na razumu, opomeni i takvaluku te da u njima nema izmišljotina, strasti, lakrdije i nečeg što bi ličilo na ibadet neznalica, kako onih u prošlosti, tako i ovih današnjih!

Prvi Arabljeni su govorili: "Mi smo čišći rudnik i oštromniji smo od jududija i hriščana, inače nam ne bi bila data Knjiga!"

Da, došla im je Knjiga i između njih je uzdignut poslanik, ali – šta ste vi učinili?

...i da ne biste rekli: "Da je Knjiga bila objavljena i nama, bolje bismo se držali od njih Pravoga puta!" Evo, jasni dokaz od Gospodara vašega vam dođe, i Prava staza i milost, pa ima li zločinilja većeg od onoga koji Allahove ajete lažnim smatra i od njih se odvraća!? Mi ćemo one koji se od Naših ajeta odvrćaju bolno kazniti, jer oni od njih stalno odvrćaju! (157)

Prijetnja iz ovoga ajeta uperena je protiv Arapa ba'asista (nacionalista i sekularista) kojima je muka od Objave, koji mrze svoje islamsko porijeklo:

Čekaju li to oni da im dođu melec – kad budu umirali – *ili da im Gospodar tvoj dođe* – sa Svojom zapoviješću ili prijetnjom – *ili da im dođu Znakovi Gospodara tvoga* (158) – tj. neuobičajene pojave i događaji pa da ih snađe nesreća zbog grijeha njihovih? Pa i ne može ovakve probuditi ništa osim da se na njih spusti kakva nesreća!

U jednom hadisu Allahova Poslanika, s.a.v.s., stoji da će u ahiri-zemanu doći do takve jedne promjene u kojoj će se Sunce pojaviti sa zapada. Kada takvima neće biti koristi od njihova vjerovanja jer nisu ranije vjerovali ili svojim vjerovanjem nisu stekli nikakva hajra.

Nema fajde od vjerovanja kad duša dođe do grkljana ili kad nastupi crni slučaj!

Da li će se Arapi vratiti putu koji im je propisao Allah, dž.š., i svome ugledu koji su nekada imali prije nego nastupi ono što je dosuđeno?

Arapima je duša da se razdijele u frke, pa ako se i razidu, da li se obznani kakva garancija pred predvodnikom, imamom ili vođom, ili, da

li se potajno dogovori da se sastave dvije strane pa da razmotre razloge svoga razdvajanja i mogućnosti da učine nešto za opće dobro? Međutim, iza ovog razilaženja kriju se skrivene strasti i pokvarena srca:

Oni koji su se u svojoj vjeri raskolili i u stranke se podijelili – ni u čemu ti njihov nisi! To što su oni učinili Allaha se tiče, a zatim će ih On obavijestiti o svemu šta su činili. (159)

Na samom kraju sure nalaze se tri instrukcije kojima se potcrtava jedinstvo vjere, iskrenost u ibadetu, čistota tevhida i pravednost naknade za djela na ovome svijetu.

Ove instrukcije upotpunjuju četrdeset i četiri puta ponovljenu zapovijest “reci” Poslaniku, s.a.v.s., koja se ponavlja tokom čitave sure:

Ti reci: “Gospodar moj je mene uputio Pravim putem, vjerom pravom, onom čistom vjerom Ibrahimovom, koji mnogobošcima nije pripadao!” (161);

Ti reci: “I namaz moj, i obredi moji, i život moj, i smrt moja Allahu, svih svjetova Gospodaru, pripadaju! (162);

Ti reci: “Zar da ja osim Allaha tražim drugog gospodara, a On je Gospodar svega!?” (164)

Spomenute imperativne forme “reci”, nakon što se upotpune onim što im je prethodilo, ukazuju na ljudski životni put koji je usrdno predan Allahu, dž.š., pozivanju Njemu i savjetovanju Njegovih robova, i u tome dostiže stepen koji niko nije dostigao prije njega; mislimo na siru (životni put) Muhammeda, pečata svih poslanika, s.a.v.s.

Što se tiče posljednje proklamacije u ovoj suri, ona je objašnjenje prirode života na ovom svijetu od početka do kraja; ona je test koga slijede samo jaki.

Čovjek iskušava sve što je poznato ljudskom rodu, sve što ga okružuje, sreću i tegobu, a rezultati ovog testa bit će otkriveni tamo... u Vječitoj kući. Život na ovom svijetu je prolazan, nije stalan. Jedna od istina ovog životnog puta je da on ima svoje posljednje boravište:

On čini da vi jedni iza drugih na Zemlji slijedite, i neke je od vas uzdigao nad drugima za nekoliko razina, da bi vas onim što vam je podario na kušnju stavio! Doista, Gospodar tvoj brzo kažnjava, doista, on grijehe prašta i samilostan je!” (165)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDMA

EL-A'RAF/ZIDINE

Ova sura počinje sažetim govorom o dva pitanja; prvo od njih veže se za Kur'ani-kerim, a drugo za one koji ga poriču i u potpunosti niječu Božansku Objavu kao takvu. U vezi sa prvim pitanjem Uzvišeni je objavio sljedeće riječi:

Objavljuje ti se Knjiga, pa nek u grudima tvojim zbog nje nema nikakve tjeskobe, da njome opominješ i da ona vjernicima bude opomena. / Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i mimo Njega ne sljedite nikakve zaštitnike... (2-3)

Opaki grijeh o kome je riječ dolazi od idolopokloničkog lošeg prihvatanja onoga ko je želio da ih uputi i koji nije pridavao značaja idolopokloničkome naslijeđu. Opomena je obznana koja ide sa nekom vrstom prijetnje; ona od svih koji je čuju traži da slijede Knjigu koja ih savjetuje i da se udalje od onoga što se ubraja u naslijeđe a u čemu nema dobra, ali, to naslijeđe je razlog zašto dolazi do ove opomene.

Zaista, oni koji su prijatelji zaštitnika mimo Allaha, dželle šanuhu, ne dolaze ni sa kakvim dobrom! Pa šta ima poslije Istine a da nije laž i zabluda? Poslije ovoga sura El-A'raf govori o Knjizi sažimajući njezine osnovne teme, o čemu Uzvišeni kaže:

A Mi i ovima Knjigu objavljujemo, čije ajete pomno prema znanju razvrstavamo i kao uputu i samilost je narodu koji vjeruje dajemo. / Zar oni čekaju da se prijetnje Kur'ana obistine!?! (52-53)

To jest, da li oni čekaju išta drugo do obećanje i prijetnju iz Kur'ana, kada će vjernici doživjeti svoju pobjedu i nagradu, a nevjernici osjetiti bol poraza i kazne? S tim u vezi su i sljedeće Allahove, dž.š., riječi:

Moj Gospodar je Allah, Koji Knjigu objavljuje, On štiti one koji su dobri. (196)

Ovo je iskazano riječima Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a znači da Allah, dž.š., bdije nad tim da Poslanik, s.a.v.s., pobijedi i da ga štiti sve dok on ne prenese ono što je dostavljeno u njegovo srce, dok mu život time ne obasja i dok ne olakša njegovu orijentaciju.

Tu su i riječi koje govore o tome da je neophodno da se duboko razmišlja o Kur'anu i koristima sadržaja koje on obuhvata:

A kad se uči Kur'an, vi Kur'an slušajte i šutite da bi na vas milost prosula se! (204)

Ova Knjiga je opomena vjernicima s pomoću koje oni bolje shvataju, i on je milost koja pada na njih.

Što se tiče drugog pitanja kojim se otvara ova sura, razmisli o ovim riječima Uzvišenog:

A koliko smo samo Mi gradova uništili! Naša im je silina dolazila noću ili danju dok bi se predavali odmoru! / I tada, kad bi ih naša silina pohodila, s njihove strane samo se čula kuknjava. Vikali bi: "Zaista, mi smo bili zločinci!" (4-5)

Propast naselja koja su odbijala poslanike je zakonitost koju je za-bilježila historija! Sura El-A'raf detaljno obrazlaže šta se dogodilo Adu, Semudu, Medjenu, narodu Nuhovom i narodu Lutovom.

Očito je da je Uzvišeni Allah slao prve vjerovjesnike Arapima na sjeveru i jugu Poluotoka, i pošto bi oni porekli poslanstvo i uznemiravali poslanike, Allah, dž.š., ih je uništavao i s lica Zemlje uklanjao njihove civilizacije!

Zatim je Knjigu donio Musa da njome uputi narod Egipta i Israiliđane; Kur'an naširoko objašnjava stanovišta Faraona i jehudija! Pošto bi skrenuli sa Pravoga puta i odbili Allahove, dž.š., upute, osjetili bi Allahovu, dž.š., žestoku silu!

Zatim se drugi put završna Objava vratila u središte Arabijskoga poluotoka omogućivši Muhammedu, s.a.v.s., uz Božiji fadilet, da izvede ljude iz tmina na svjetlo i Arape učini onima koji su upućeni te da budu "narod sredine", narod "srednjeg puta". Objava će ostati do Kijametsko-ga dana; ona će uvijek biti zaštićena, Knjiga postojana!

Dok postoji ovaj svijet, čovjek će biti zadužen da sluša ovu Knjigu i da njome bude prosvjetljavao – pošto samo ona može da ga udalji od zločiniteljstva. Neobično je važno da Arapi shvate poslanstva koja su im upućena, da spoznaju skupocjenosti naslijeđa kojim ih je počastio Allah, dž.š., kada je rekao:

A potom ćemo dati Mi da Knjigu naslijede oni Naši robovi koje smo odabrali... (Fatir, 32)

Oni također moraju imati najčvršću spoznaju da su oni odgovorni za svoja stajališta o Kur'anu:

A sigurno Mi ćemo pitati i one kojima smo slali poslanike, a pitat ćemo, sigurno, i poslanike! / I kazivat ćemo im jamačno sve o njima po znanju, jer Mi odsutni bili nismo! (6-7)

Već u proćelju sure Uzvišeni objašnjava da će polaganje računa na Sudnjem danu biti za sve i da će taj ispit razdvojiti sve ljude u pogledu njihova Vječitog boravišta:

Mjerenje tog Dana bit će istinito: čija dobra djela budu teška, takvi će se domoći uspjeha! / A čija dobra djela budu lahka, takvi su sami sebe upropastili, jer oni u Naše ajete nisu vjerovali! (8-9)

Ovom sažetom pojašnjenju malo kasnije pridružuje se detaljnije otkrivanje boravišta različitih skupina koje su se prepirale o svome Stvoritelju dok boraviše na površini Zemlje.

Tu najprije vidimo vjernike, zatim "one na zidinama" (ashabu'l-a'raf – op. prev.), pa onda nevjernike, i sada se odigrava dijalog između jednih i drugih, na kojem ćemo se kratko zadržati.

Stanovnici Dženneta oživljeni su u svijetu darežljivosti, ljubavi i mira, zaposleni samo jednim poslom: veličanjem Allaha, dž.š., i zahvaljivanjem Njemu; oni osjećaju ono što im je Allah, dž.š., pružio od nimeta i govore:

"Svaka hvala pripada Allahu, Koji nas je naputio na Pravu stazu! Mi na Pravoj stazi ne bismo bili da nas Allah ne uputi. A poslanici Gospodara našega Istinu su donosili!" (43)

Džennetlije – sabravši sve što su sagledali od nimeta – sami sebe isključuju od svake zasluge; oni osjećaju kao da je to što su dobili sa najvišeg mjesta isto ono što su imali nekad na dunjaluku.

Ovdje ih Allah, dž.š., podsjeća na njihov prethodni trud i napor koji im je ukabulio:

I oni će biti dozivani: "Eto, vi ste Džennet ovaj naslijedili za ono što ste radili!" (43)

Potpuno zadovoljni svojim stanjem, Džennetlije podsjećaju na prošlost one koji su se oholili i ateiste i zažele da ih upoznaju s onim što ih je susrelo:

I stanovnici Dženneta dozivat će stanovnike Vatre: "Mi smo istinitim našli ono što nam je Gospodar naš obećao. Pa da li ste i vi istinitim našli ono čime je vama Gospodar vaš prijeto?" I stanovnici Vatre odgovorit će: "Jesmo!" Pa će glasnik razglasiti među njima svima: "Nek je prokletstvo Allahovo na one koji su zlo činili!" (44)

Ovi silnici su nijekali proživljenje poslije smrti i naknadu za ovosvjet-ska djela, tlačili su vjernike koji nisu imali moći, izobličavali su naputke Istine i stavljali joj prepreke na njezinome putu – i sada su našli obitavalište koje im po pravdi pripada!

Ova sura se posebno osvrće na ashabu'l-a'raf, po kojima je dobila svoje ime. Među mufessirima je rasprostranjeno mišljenje da se pod ovom riječju podrazumijevaju oni čija su dobra i loša djela jednaka i koji čekaju odluku o sebi.

Ja mislim da su ashabu'l-a'raf pozivači u islam, šehidi koji su prenosili poruke poslanstava i koji su narode okretali prema dobru.

El-A'raf su visoki vrhovi; pijetlova krijesta se – od istog korijena ove riječi – naziva *'urfu'd-dik*.

Na ahiretu će ashabu'l-a'raf nadzirati mnoštvo i prvake u pogledu njihova polaganja računa, pa će džennetlije susretati sa selamom, a džehennemlije sa zluradošću.

Kur'anski govor o njima, kada se analizira, pruža osnovu za ovakvo shvatanje ovog pojma; ashabu'l-a'raf govore pouzdano i kore griješnike za grijehe koje su počinili – da nas Allah, dž.š., sačuva njihova kraja i boravišta! Nije moguće prihvatiti da se pod ovim pojmom misli na one čija su dobra i loša djela jednaka pa da oni, navodno, ne znaju šta će biti s njima.

Ovdje zatim čujemo posljednji povik, onaj stanovnika Džehennema,

koga oni šalju radi svoga spasa:

A i stanovnici Vatre dozivat će stanovnike Dženneta: "Polijte nas vodom ili nečim od onoga čime vas Allah darova!" (50)

Ali, daleko je to što oni traže; niko od njih neće dobiti ništa od Allaha, dž.š. Oni su poricali Allaha, dž.š., oni nisu vjerovali u susret s Njim, njima nije naumpadao ovaj dan i oni nisu ništa pripremili za njega, pa kako da nađu spas?

Treba ovdje istaknuti da su unutarnji smislovi Kur'ana u međusobnoj vezi i da se svi sabiru u jednom kontekstu, kada snažno utječu na svaku dušu; upute Kur'ana nisu rezervirane samo za elitu!

Svijet koji ti gledaš izvorište je za raznovrsne nauke; a to je jedan svijet iz koga se napajaju biolozi, historičari, astronomi, okeanolozi, termodinamičari...

Pogledaj samo ovu profinjenost u izrazu: na početku sure se spominje Benu Adem, a misli se na oca ljudi, a na kraju sure se spominje sam Adem, a misli se na njegove sinove!

Na početku sure Uzvišeni kaže:

A Mi smo vas stvorili, zatim smo vam oblik dali! A Mi smo i meleki-ma rekli: "Ničice padnite Ademu!" (11)

A na kraju sure Allah, dž.š., govori o greškama ljudi, o njihovom širku i iskrivljenim životnim putevima:

A On je Taj Koji vas od jednog čovjeka stvara, i od njega je ženu mu stvorio da uz nju smiraj nađe. (189), pa zatim:

I kad im On darova dobra potomka, tad njih dvoje Njemu pripisaše drugove u onome što im je On dao! A Allah je visoko iznad onoga što Mu pripisuju oni! / Zar da mu pridružuju one što ništa ne mogu da stvore, a i sami su stvoreni! (190-191)

Sasvim je jasno da su oni koji počine zla djela različitih vidova širka sinovi Ademovi čije su savjesti nemirne i koji su skrenuli sa Pravoga puta.

Kur'anski nazm, tj. raspored riječi, ajeta i sura, na početku i na kraju tiče se svih ljudi i navodi poslanstvo čovjeku koji je zadužen njime, ali ga on ne izvršava na dobar način.

Sa šejtanom, čovjek ne može biti pobjednik jer je šejtan veliki lice-mjer i uporni zavodnik! Šejtan posjeduje opremu za širenje svojih kratkih i dugih talasa, a čovjek može da ga čuje ili ne čuje! Ko se čvrsto drži njegova prijema na određenoj stanici sluša šta on, šejtan, želi, a ko ne – taj će se spasiti. Ali, šejtan nema druge moći osim da propagira; šejtan nikad neće moći zavesti čovjeka koji ima duhovnu snagu da mu se odupre!

Čudno je kako čovjek zaboravlja šta se dogodilo ocu ljudskog roda, zbog čega je proganjan iz Dženneta; on ne vodi brigu hoće li ponoviti tu nesreću, tim prije što se šejtan zakleo da će do Kijametskoga dana nastojati potčiniti sve sinove Ademove!

“Kunem se time što si odredio pa sam u zabludu pao!” – kaza Iblis – “da ću ljudima ja, na Tvome Pravome putu, stavljati zasjede! / Zatim ću im prilaziti i sprijeda i straga, i zdesna i slijeva! I nećeš naći, Bože, Ti većinu ljudi da su zahvalni!” (16-17)

Pa zar se nećemo stalno čuvati ove očite pakosti?

Još je čudnije da je ova prevara Adema došla lukavstvom koje je otkriveno i da ta varka ne uspijeva protiv onoga ko je oštrouman i budan! Iblis je, naime, rekao Ademu: “Tebi je to drvo zabranjeno kako ne bi postao melek!” – Adem je mogao da mu kaže: “Meleci su meni sedždu učinili, pa kako da padnem na njihov stepen? Ja sam odabraniji od meleka!”

Iblis je izazvao Ademovu želju za vječnošću kada je pojeo plod ovoga drveta! A ko kaže da Adem i njegovo potomstvo nisu vječni zato što umiru! Pa smrt je samo prijelaz u jedan izraženiji i veći život! Šejtan je zaista lažljivac i licemjer! Ukor nije usmjeren njemu već onome koga je on prevario i ko je upao u njegovu zamku ovim otvorenim saučesništvom! I tako je Adem izgubio nimete koji su mu bili dati; on i njegova žena pali su na Zemlju da se hrane od truda svojih ruku i u znoju lica svojega!

Ademovi potomci izloženi su stalno ovom prvom ispitu i prevari! Pogledaj samo kako i da li ih prelaze!

“Sidiťite!” – naredi Allah – “Jedni drugima neprijatelji bit ćete! Na Zemlji vam je stanište i uživanje neko vrijeme!” (24) – do određenog roka i životne dobi, a zatim ćete se vratiti svome velikom Stvoritelju da vas

On ispita za vaša stanja na ovom svijetu, da li ste bili u ibadetu Njemu ili šejtanu.

I Allah reče: "Na Zemlji ćete vi živjeti, na njoj ćete umirati, i iz nje oživljeni biti." (25)

Nakon ovog pasusa koji govori o Ademu, kazivanje se okreće ka njegovim sinovima i njihovom proходу kroz vrijeme; četiri puta se oni dozivaju da saslušaju savjete njihova Gospodara i da se spase od spletke njihovih neprijatelja!

Osmotrimo nakratko ove savjete; oni podstiču na razgovor o ljudskoj visokoj poziciji ili o prirodnoj vjeri.

Žalosno je što se naš savremeni svijet opredijelio za ljudski pad ili za sekularizaciju koja je usmjerena ka zemaljskom, nižem, vežući čovjeka za njegove prohtjeve iako je on biće koje je sudbinski vezano za Nebo, viši svijet, odakle je došao.

Da razmislimo o četiri takve sklonosti. Prva se veže za odjeću; od svih živih bića samo se čovjek izdvaja po tome što se zaogrće odjećom koja mu pokriva stidne dijelove tijela (awret) i uljepšava izgled. Ali, ljudi znaju da pređu granice u odijevanju tako što se samohvališu njome i drže oholim. Oni svojom odjećom hoće da pokažu svoju vrijednost.

Žene skraćuju svoju odjeću toliko da gotovo otkriju sramotne dijelove tijela, ili nose tijesno i uz tijelo pripijeno pa izgledaju iscrpljeno i zgnječeno!

Sve što smo nabrojali nije prikladno uljudnom ljudskom biću premda ugled jednog čovjeka nije u njegovoj odjeći i njegova vrijednost nije u onome u šta se obuče!

Postoji jedna druga odjeća, odjeća koja skriva unutarnjost i koja se usredotočuje na suštinu čovjeka, a to je ono što Kur'an naziva odjećom bogobojaznosti (libasu't-takwa).

Jedan pjesnik kaže: *Kada čovjek nije prljav u duši, sve što obuče lijepo je!*

Znači, najbolja je odjeća ona kojom se ne skreće pažnja.

O, sinovi Ademovi, vama smo odjeću podarili koja će stidne dijelove tijela vašega pokrivati, a i odijela za gizdanje smo vam dali! Ali, odjeća

bogobojaznosti je odjeća najbolja! To su, eto, neki znakovi Allahovi da bi se oni opomenuli. (26)

U našem tefsiru mi pravimo vezu između ovog podsjećanja i Allahovih riječi na početku ove sure:

Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i mimo Njega ne slijedite nikakve zaštitnike. O, kako vi malo opomenu primete! (3)

A kasnije se u ovoj suri javlja ovaj ajet:

A On je Taj Koji šalje vjetrove, kao blagovijest milosti Svoje, pa oni pokrenu teške oblake koje Mi vodimo kraju obamrlom, i na njega kišu spustimo, pa iz kraja obamrlog njome svakojake plodove izvodimo! A tako ćemo Mi i mrtve oživiti, pa, hoćete li se vi opomenuti! (57)

Pravo mnoštvo povoda za opomenu, ali – čovjek opet zaboravlja da to čini!

Isto tako se ponavlja ovaj poziv:

O, sinovi Ademovi, nemojte da vas šejtan obmane kao što roditelje vaše iz Dženneta izveo je... (27)

Nije potrebno da se djeci događa ono što se dogodilo njihovome ocu!

Šejtan je uspio da Adema izvede iz Dženneta, a da li je uspješan u tome da njegove sinove liši Dženneta i da ih razgoliti kao što je razgoliti Adema?

Šejtan je zaista pakosni neprijatelj; on može da nas vidi odakle mi njega ne vidimo i on dotle ima moći nad nama, ali on ne može zavesti čvrstog vjernika zato što je iman ona tvrda brana koja štiti vjernika i šejtan ne može proći kroz tu isprepletenu branu nikako drukčije osim da vjernik izgubi iman!

Oni koji se razgolićuju uzimaju kao ispriku (potpuno deplasiranu) tradiciju njihovih predaka u džahilijetu koja se, navodno, zadržala u "razgolićenosti" prilikom tavafa oko Kabe, pa sebi daju za pravo što se razgolićuju i kažu: "Ne tavafimo u odjeći pa, dakle, ovdje nema grijeha!"

Većina ovakvih koji iskrivljeno tumače vjeru ispod šatora nedokučivog svijeta (gajba) sabiru stvari o kojima Allah, dž.š., nije objavio nikakav dokaz, stvari koje su suprotstavljene razumu i islamskoj tradiciji, i onda

tvrde da je to naredio Allah, dž.š. Da Uzvišeni Allah naredi fahišu (razvrat) – pa to je u kontradiktornosti sa iskustvom, umom i prirodom:

Ti reci: "Allah doista ne naređuje da se razvrat čini, zašto o Allahu govorite ono što vi ne znate!?" / Ti reci: "Moj Gospodar pravdu naređuje..." (28-29)

Pravednost je uobičajeni put za sve ljude, pa otkud toliko teškoće u njezinom slijedenju? Zašto mi čitavo svoje biće ne predamo Onome ko nas je stvorio i Kome ćemo se vratiti?

Predano Njemu vi se obratite kad god namaz obavljate, i zovite Ga iskreno vjeru u Allaha vjerujući. Kako god vas je stvorio tako će vas u život opet vratiti!" / On jedne na Pravu stazu uputi, a drugima, po pravdi, zabludu dosudi. (29-30)

Pa budi sa onima koje je uputio i koje štiti i daje im ugled!

* * *

Ima nekih krivotvorenih pobožnjaka koji svoje ponašanje temelje na asketizmu i zapuštenosti smatrajući da se tako uspostavlja veza između čovjeka i njegova Stvoritelja. Oni se odaju lošem izgledu, otrcanoj odjeći, sirovoj hrani i izbjegavanju svega što je ugodno, ukusno i lijepo.

Islam podučava ljude nečemu što je sasvim suprotno ovome i insistira na ibadetu Allahu, dž.š., prije svega u duši, a onda pridaje važnost duševnom miru, savlađivanju sebičnosti i privrženosti skrušenosti i merhametu. Zbog toga, onaj koji klanja namaz u lijepom odijelu bolji je od onog namašćije koji stane na namaz u bijedničkoj odjeći. O tome se kaže u ovim ajetima:

O, sinovi Ademovi, nagizdajte se kad god namaz obavljate. Jedite i pijte, ali ne pretjerujte! Doista Allah ne voli one koji pretjeruju. (31)

U jednom hadisu stoji:

كُلُّ مَا شِئْتَ وَ الْبَسْ مَا شِئْتَ، مَا أَخْطَأَتْكَ خَصَلَتَانِ سَرَفٌ وَ مُحِيْلَةٌ.

“Jedi šta hoćeš i obuci šta hoćeš, ali nemoj da bi pao u grešku koju donose dva svojstva: pretjerivanje i gordost!”

Činjenica je da se nisko, ružno ponašanje skriva u israfu (pretjerivanju) koje se svodi na raskalašenost u ishrani i odijevanju te u

traženju ugleda u ovakvom ponašanju...

Vjera nije natjecanje u što punijem trbuhu niti u gomilanju ovo-svjetskih dobara. U svome trudu za Ahiret čovjek umanju brojne pogodnosti života, ali to ne znači da će ibadet postići u bijedničkom odijevanju i slaboj ishrani.

Ti upitaj: "Ko je zabranio Allahove ukrase koje je On stvorio za Svoje robove, i lijepa jela iz opskrbe!?" (32)

Dodatno uljepšano odijevanje u ime Allaha, dž.š., treba da znači da je Allah, dž.š., Taj Koji je dao sve pa i taj nimet, da je On Taj Koji je dao propise o svemu pa i o odijevanju (šari') i da je On Taj Koji prima naš ibadet u tome odijelu! To je još jasnije objašnjeno u ovom ajetu:

Ti odgovori: "Ona su data vjernicima na ovom svijetu, i samo su za njih na Budućem svijetu!" (32) – tj. na Ahiretu će samo vjernici imati ukrase i lijepa jela, a na ovom svijetu, tokom života, u njima participiraju i vjernici i oni koji to nisu.

Ti reci: "Gospodar moj zabranjuje razvratna djela, bila ona javna ili skrivena..." (33) – tj. zabranjuje skrivena zlodjela, ali i ona koja se očituju kao npr. pakost i srdžba,

...i grijehenje, i nasilje bespravno. (33) – to jest, i ostala zlodjela i grijeha, a posebno uobraženost u odnosu na druge i pljačkanje njihove imovine.

Kritičari vjerskog mišljenja primijetili su da neki ljudi, radi bogobojažnosti, skraćuju odijela, a u srcima imaju faraonovski kibur! A u sunnetu je upozoreno da Allah, dž.š., ne voli imućnoga koji je uobražen, ali ni fukaru koji je ohol; kibur stoluje u zlatotkanicama, a od njega se očistio onaj ko nosi odjeću od ćetena!

Najvažnija je čistota ljudske prirode i upotpunjenje njezinih vrlina, a veza sa Jedinim Allahom, dž.š., i čistota od svih vidova širk osnova su za zdravu, smirenu prirodu (fitru).

Kada se osami sa svojom dušom, insan se ne okreće dvojici ili trojici bogova već samo Jednom i Jedinom, Kome se skrušeno moli kad ga spopadnu tegobe i Kome izgovara zahvale kada je sretan i zadovoljan.

A širk – on se razlijeva po svim sferama zablude, u njemu se gubi pamet i zrelost i nanosi šteta drugima.

Islam se pojavio sa čistom prirodom (fitrom) u vjerovanju i ponašanju, o čemu Kur'an kaže:

"...i da Allahu nekoga drugoga vi smatrate ravnim, o čemu On dokaza nikakva objavio nije, i da o Allahu govorite ono o čemu znanja nemate!" (33)

U istoj suri se nalazi prikladno objašnjenje da su ugovori sa fitrom od ljudi uzeti prilikom njihova prvog stvaranja:

A kad je Gospodar tvoj od potomaka Ademovih, iz kičmi njihovih, izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da protiv sebe posvjedoče: "Nisam li ja Gospodar vaš!?" A oni odgovoriše: "Jesi! Mi svjedočimo!" A to bi zato da na Sudnjem danu vi ne biste rekli: "Mi o tome, doista, ništa nismo znali!" (172)

Ovaj plemeniti pasus aludira da čovjek nema isprike ukoliko odluta od tevhida – jer u njegovom središtu živi čežnja za tevhidom. Zov fitre, unutar ljudske duše, bori se protiv svake iskrivljenosti; u čovjeku je pohranjena spoznaja o Allahu, dž.š., čista od svake mrlje.

Fitra označava spremnost i sposobnost duše da prihvati vjerovanje tevhida, i samo to vjerovanje. I čim duša odbaci širk odmah na početku, ona odbije i ateizam.

Naša razumska i duševna priroda odbija da prihvati da postojeće egzistira bez Onoga Koji prije njega postoji, odnosno da stvoreno postoji bez Stvoritelja, kao što odbija tvrdnju da je život započeo od nule! Mi osjećamo našu ovisnost o nekom drugom, o Nekom od Koga sve počinje. Ko je taj posljednji koji nam je darovao život? Intuicijom naše fitre mi zaključujemo da to ne može biti niko drugi do Allah, dž.š., Stvoritelj svih svjetova, Onaj koji je zadužio sve što je stvorio da Mu ibadet čini!

A ko je taj posljednji kod idolopoklonika? On nema svoga postojanja, osim u izmišljotinama onih koji su zavedeni!

Nakon što je Ademovom potomstvu u oporuku ostavljeno da vjeruje u čisti tevhid, oni koji su se ogriježili o same sebe ukoravaju se ovim riječima:

Ko je veći zločinitelj od onoga koji o Allahu laži izmišlja i ajete Njegove lažnim smatra? Takve će stići njihov udio određen u Knjizi... (37) – to jest, ono što im je, dok budu živjeli na površini

Zemlje, predodređeno od opskrbe i života!

A kad im naši poslanici dođu da im duše vade, pitat će ih: "A gdje li su vam sada oni kojima ste se vi, mimo Allaha, obraćali!?" "Oni su nam se negdje izgubili" – odgovorit će oni, i takvi će sami protiv sebe svjedočiti da su bili nevjernici. (37)

Zanemarivanje Allaha, dž.š., ima više uzroka, a prvi je, kako ja mislim, lažna osjećanja koja nastaju kao rezultat spoja ljudske intime i običaja.

Onaj ko je imućan i dugo vremena sit zaboravi šta je to tegoba gladi, onaj ko je dugo zdrav ne zna šta je bolest, a i jedan i drugi misle da život ne može biti nešto drugo.

Sam čovjek, obuzet sadašnjošću, zaboravi šta mu se događalo u bližoj ili daljnjoj prošlosti, o čemu jedan pjesnik kaže:

*Poput ropčeta koje se nije razgolitilo kada se obuklo,
niti je postalo prosjak kad je zaimalo!*

Protokom vremena, mi mislimo da je sve što se događa nešto beznačajno, da u životnoj događajnosti nema promjene i kao da se sve događa samo od sebe. Međutim, ukoliko se okrenemo Božijoj Objavi, vidjet ćemo da ona opominje ljude da je Allah, dž.š., pokretač svakog događaja!

Uistinu, vaš Gospodar je Allah, Koji je za šest dana nebesa i Zemlju stvorio, zatim je Prijestolje zaposjeo. On tminom noći dan prekriva, a dan noć brzo prati, a stvorio je i Sunce, i Mjesec, i zvijezde – i svi Naredbi Njegovoj pokoravaju se! Pa zar Allahu ne pripada sve stvaranje i odredba sva!?! (54)

Kako se vrijeme promeće, ljudi su izloženi slatkoći i gorčini života, porazu i pobjedi! Oni su ovisnici o svome Stvoritelju, Koji od njih odstranjuje ono što mrze i približava im ono što priželjkuju. Zbog toga Uzvišeni kaže:

Gospodaru svome svi se krotko i krišom obratite, On doista ne voli one koji svaku mjeru prelaze. / I ne činite nered na Zemlji nakon što je na njoj red uspostavljen, i Njemu se obraćajte sa strepnjom i nadom. Doista je dobročiniteljima blizu Allahova milost! (55-56)

Većim dijelom ljudi svoj život žive u stanju između obećanog i prijetnje, straha i nade, i većinom oni misle da onim što traže ne rukovodi niko do Allah, dž.š., i da ono što mrze ne odagnava niko do Allah, dž.š. Zbog toga Uzvišeni kaže:

A On je Taj Koji šalje vjetrove, kao blagovijest milosti Svoje, pa oni pokrenu teške oblake koje Mi vodimo kraju obamrlom, i na njega kišu spustimo, pa iz kraja obamrllog njome svakojake plodove izvodimo! A tako ćemo Mi i mrtve oživititi, pa, hoćete li se vi opomenuti! (57)

Već od samog početka sure El-A'raf javljaju se brojni smislovi u jednom sažetom obliku koji se kasnije šire; kao da su to vrhovi trokutova koji imadu svoja podnožja i u kojima su sadržani raznovrsni detalji; ovi smislovi se ne kreću odvojenim talasima, nego ćeš primijetiti kako se oni susreću kao da su čvrsto poredane brane; cilj svih njih je formiranje imana, pružanje pouke, čvrstine i svijesti. Taj se cilj prihvata na jedan shvatljiv način; na kamenu na koga kiša pada ništa ne raste!

A u kraju lijepom i čistom niče bilje s dozvolom Gospodara njegovog, a i u nečistom niče, ali s teškom mukom! Eto tako Mi ajete pomno nižemo ljudima koji su zahvalni. (58)

* * *

Ova sura naširoko govori o narodima koji su se bunili protiv Objave pa su doživjeli katastrofu i mučenje.

Primjećuje se da je većina ovih naroda živjela u arabljanskim područjima: narod Nuhov u Iraku, Ad u Jemenu i njegovoj okolini, Semud na vrhu Hidžaza, Medjen između Sinaja i Jordana, narod Lutov u istočnoj Palestini. Svi su se oni borili protiv poslanika i svi su poricali ono sa čime su poslanici dolazili.

Poslije kazivanja o Ademu slijede kazivanja o svim ovim narodima, čiju suštinu treba da navedemo.

Šejtan je obmanjivao Adema sve dok on nije protjeran iz Dženneta, i on nije prestao da presreće Ademove sinove na putu kako se ne bi vratili u Džennet!

Ova kazivanja bi bilo teško rastumačiti bez uvida u ona mjesta gdje se ona ponavljaju u Kur'anu; isto tako, nemoguće je spoznati historiju

jednog naroda iz jednog kazivanja nego se mora pretpostaviti cjelina Objave u kojoj su ta kazivanja razmještena.

Za nas je ovdje važno da se zapitamo: "U cjelokupnoj historiji života na Planeti – koliko stoljeća pripada svim ovim narodima?"

Nakon duga razmišljanja ja smatram da je od Nuhova potopa do danas proteklo osamdeset stoljeća! A koliko je naroda između Adema i Nuha živjelo na Zemlji? Ne vjerujem da je taj period bio duži!

Kur'an nam ne govori detaljno o ovim generacijama između Adema i Nuha! Zbog toga ja sumnjam u istraživanja geologa koji nas obavješavaju da su pronašli ljudske lobanje na osnovu kojih zaključuju da su stare desetine miliona godina! Lobanje – čije, od kada? Ta, osim džina, bilo je i drugih stvorenja koja su nastanjivala Zemlju! Kako god bilo, ova istraživanja nisu pretjerano važna za nas!

Ti treba da razmisliš o tome kako Kur'an tretira propast ovih naroda koji su u laž utjerivali poslanike pa ćeš naći da oni nisu marili za opomene usljed čega su grijeshili i – bili kažnjavani.

Zapovijest je dugo trajala; generacije su se smjenjivale; narodi su zaticali te opomene kao što su zaticali i poricanje poslanstava i – nad njima se obistinjavala Božija odredba!

Pogledaj kako o tome govori Kur'ani-kerim:

Mi nismo ni u jedan grad poslali vjerovjesnika nijednoga, a da stanovnike grada toga siromaštvo i bolest nije zadesila, da bi se oni pokajali! / A zatim bismo zlo dobrim zamijenili dok se oni opet ne bi namnožili (hatta 'afew) i govorili: "I naše je pretke pogađalo i siromaštvo i blagostanje!" A Mi smo ih onda iznenada kažnjavali da toga nisu ni svjesni bili. (94-95)

Značenje glagola 'afew/namnožili je, zaaduu/povećali se, es-sejji'e/ zlo i el-hasene/dobro su ovdje stanja dobra i zla u dotičnom naselju, a ne misli se na pokornost i grijeshenje.

Narodi koji su nestali – sami sebi su iskopavali svoj kabur nakon što bi ostarjeli u neznanju, grijeshenju i tiraniji.

A da su stanovnici gradova vjerovali i Allaha se bojali, Mi bismo im blagodati s neba i iz Zemlje podarili! Ali, oni su samo poricali i Mi smo ih kažnjavali za ono što su zaradili. (96)

Na potomcima stoji obaveza da uzmu savjet iz onoga što je snašlo njihove očeve i djedove, ali oni se nisu havijestili i – propadali su:

A zar to ne pokazuje onima koji Zemlju nasljeđuju nakon prijašnjih stanovnika njezinih, da ćemo Mi, ako budemo htjeli, kazniti i njih zbog grijeha njihovih, i da ćemo srca njihova zapečatiti tako da neće uputu čuti!? (100)

Tako je sudbina zavila i sahibu drevnih Arapa i smotala ono što je smotala! Nakon njihovih poslanika, poslanstva su prešla drugom narodu iz Semove loze... sve do Benu Israila, o čemu Uzvišeni kaže:

A zatim smo nakon njih Mi Musaa sa Znakovima Našim poslali faraonu i glavešinama njegovim, pa u njih nisu vjerovali. Pogledaj samo kako su razvratnici skončali! (103)

Evlad Jakuba, a.s. – koji je po njemu dobio prezime Israil – živjeli su nomadskim životom u pustinjama Sirije sve dok ih Jusuf nije pozvao da se nastane u Misiru (Egipcu), gdje su se namnožili. Oni su odbili da skitaju unutar Egipćana, bili su osobeni po svome vjerovanju i tradiciji i najednom je između njih i Egipćana planuo žestoki spor. Faraon ih je počeo tlačiti šaljući im bolne tegobe. Sve je to tako trajalo dok ih Allah, dž.š., nije spasio preko Musaa, i to nakon duge i sve jače faraonske okrutnosti. U međuvremenu im je Musa govorio:

“Vaš Gospodar će neprijatelja vašeg uništiti, vas će On nasljednicima na Zemlji učiniti, a kako ćete vi raditi, pa On će vidjeti!” (129)

Ta besjeda se raspršila, zbog čega se Musa uplašio svoga naroda, a on je samo iznio istinitu slutnju o njihovom lošem postupanju. I zaista, kasnije su spašeni zuluma koji im je slamao kičmu – samo zahvaljujući Allahovoj blagodati prema njima, a oni – prvo što su učinili bilo je da zažele obožavati kip bika:

I Mi sinove Israilove preko mora prevedosmo, i oni naiđoše na jedan narod koji se kumirima svojim klanjao, pa povikaše: “O, Musa, deder i ti nama božanstvo napravi kao što i oni božanstva imaju!” A Musa im reče: “Ta, vi ste doista narod neznački! / To što ovi ljudi ispovijedaju uništeno bit će, i zaludu je to što oni čine!” (138-139)

Zbilja je čudno kako je njihova žudnja za kipovima nadvladala njihove misli i podsvijesti da su oni, ama odmah nakon što je Musa otišao na

munadžat sa svojim Stvoriteljem, uzeli nakićenog bika i počeli ga obožavati umjesto Allaha, dž.š.

O ovoj njihovoj napravi Uzvišeni kaže:

Doista će one koji su prihvatili tele od Gospodara njihova stići na ovom svijetu gnjev i poniženje! Eto tako Mi kažnjavamo lažljivce. (152)

Činjenica je da masa jehudija imaju varljivo vjerovanje i da njima rukovode njihove strasti.

U dubini svojih duša oni varaju Boga, dž.š. Kada im je On zabranio lov subotom, a oni ugledali mnogo ribe u vodi, oni su napravili jednu pregradu koja je sprečavala ribu da pobjegne, a onda su došli u nedjelju i pokupili tu ribu.

I pitaj ih za grad koji se uz more nalazio kad oni propise o suboti kršiše. I kad se subote pridržavahu – ribe njihove im dolaziše! Eto tako smo ih Mi na kušnju stavljali zato jer su razvrat činili! (163)

Očito je da su razumni među njima osuđivali ovakvo ponašanje, nakon čega su se oni razdijelili savjetujući taj svoj narod kako bi ga sačuvali ili ih ostavili u očaju zbog dobrote koju im je Allah, dž.š., darivao:

Pa kad god zaboravljahu ono čime su opominjani bili, Mi bismo one koji su zlo zabranjivali spašavali, a one koji su zlo činili velikom mukom bismo kažnjavali zbog onoga što su griješili. (165)

Historija nam kazuje da je jevrejska država bila srušena rukom njihovih neprijatelja, i *Mi smo ih po Zemlji na narode izdijelili, među njima dobrih ljudi ima, a i onih zlih...* (168)

سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَهْمَلِكُمْ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْحُبُّ.

U jednom hadisi-šerifu stoji da je jednom prilikom naš Vjerovjesnik bio upitan: “Hoćemo li mi biti uništeni i onda kada među nama ima dobročinitelja?” – našto je on odgovorio: “Da, onda kada bude mnogo opačine!” (Buhari)

I, Allah je razjedinio skupinu Benu Israila i raspršio ih po čitavom svijetu te oglasio da će nad njima uvijek davati nekoga ko će im nanositi zlo.

Očito je iz biografije Israilićana da će oni svjesno činiti nered na Ze-

mlji; prvi od uništenih naroda na Zemlji bili su neznalice, narodi koji su bili zavedeni i koji su se nepromišljeno vladali, ali jevreji su svjesno omalovažavali Objavu i bunili se protiv onih koji su Objavu donosili:

Kad god bi im koji poslanik donio ono što im po volji duša njihovih ne bi, tad bi neke poslanike u laž ugonili, a neke bi ubijali! (El-Ma'ide, 70)

U njihovom govoru o Bogu, dž.š., nema kulture ni dostojanstva; ta oni su već Musau govorili:

"Idi ti i Gospodar tvoj pa se borite, a mi ćemo ovdje ostati!" (24)

Njihova beščasća u ovom smislu se nastavljaju i nad njima se obistinila Riječ Gospodara tvoga; malo kasnije se, u kazivanju o njima, kaže:

I kaži im vijest o onome kome smo Znakove Naše dali pa se on od njih okrenu i ne povjerova u njih, ali, njega je šejtan slijedio i on je među zabludjelima bio! / A da smo Mi htjeli, Mi smo ga mogli Znakovima uzvisti, ali on se predade zemlji i strasti svoje počeo slijediti. Primjer takva čovjeka jednak je primjeru psa! Ako ga potjeraš, on dahće, a ako ga ostaviš, on opet dahće! Takav je primjer naroda koji ajete Naše poriče. Pa kazuj kazivanja ne bi li oni razmislili! (175-176)

Ovaj pasus potvrđuje da svaki pojedinac i svaka zajednica ili narod kome je data Allahova uputa pa je on ostavi – gubi svoju vrijednost.

Na račun Arapa jevreji su u našem dobu uzdigli svoju državu; povod je poznat: oni se protiv Arapa danas bore ubijajući ih na najžešći način i šireći zlo!

Oni ratuju protiv Arapa koji su zanemarili Allahove propise, koji su počeli smatrati dozvoljenim ono što je zabranjeno i koji su ostavili zastavu Muhammedovu, ispod koje ne ide niko, dok drugi idu pod zastavama obmane i grijehenja!

Nije onda čudno što su oni žigosani kao i drugi na kojima se ostvarila Allahova, dž.š., riječ nakon što se ostvarila na jehudijama i svim otpadnicima:

A za Džehennem Mi smo džine i ljude mnoge stvorili, oni srca i pameti imaju, ali njima ne razmišljaju, oni oči imaju, ali njima ne gledaju, oni uši imaju, ali njima ne slušaju! Oni su kao stoka, pa i gori. (179)

* * *

Nakon govora o narodima koji su bili helač zbog njihova loša postupanja, čitamo dva jedinstvena ajeta o kojima treba da razmisliš. Prvi je:

Koga Allah uputi, taj je na Pravoj stazi, a koga zabludi prepusti – takvi su gubitnici! (178); zatim ove riječi Uzvišenog: *Koje Allah zabludi prepusti, takvi uputitelja neće ni imati, takve ljude On ostavlja da tumaraju u svojoj zabludi!* (186)

Mi želimo da naglasimo da u ova dva ajeta kao ni u drugim sličnim njima nema tragova o predestinaciji (predodređenju) Sloboda ljudske volje je izvan diskusije osim da spadne svaka odgovornost i postojanje se uzme za šalu!

Ovdje je zabluda, a tamo je uvođenje u zabludu; Allah, dž.š., ne zabluduje nikoga ko već nije u zabludi! Ovdje je zastranjivanje od Istine, a tamo je dovođenje do tog zasranjivanja, a Allah, dž.š., ne zavodi nikoga ko već nije zaveden! Kao što je rekao u drugoj suri:

Ti reci: "Onome ko je u zabludi, neka njemu život dug da Svemilosni!" (Merjem, 75)

Većinom na kraju ovih ajeta dolazi ono što učvršćuje ljudski izbor, te tako i ovdje srećemo: *takve ljude On ostavlja da tumaraju u svojoj zabludi* nakon ajeta: *Koga Allah uputi...* (178), čime se hoće reći da je njihova propast rođena iz njihova zabludivanja, a u ajetu koji dolazi odmah poslije ovog: *a koga zabludi prepusti – takvi su gubitnici* nalazi se išaret da je njihovo ponašanje bilo uzrok njihovoj propasti.

Sukladno kur'anskom stilskom običaju, ajeti dolaze u jedinstvenom rasporedu (nazmu), te tako mi kažemo: "U furunu je stavljen ogrjev od šupljih ciplji i suhih grana." Također kažemo: "Narod je propao zbog svojih lijenčina i besposličara." Naravno, ovo je rečeno metaforički! Tako i u Kur'anu nalazimo takvo izražavanje:

A za Džehennem Mi smo džine i ljude mnoge stvorili, oni srca imaju, ali njima ne razmišljaju... itd. (Karićev prijevod ovog ajeta, doslovno prethodno citiran, izbjegao je ovu metaforičnost dodatkom "i pamet" – op. prev.) Ovdje se, naravno, kaže kako su ta srca zastrta, a oči zatvorene pa takva srca i takve oči vode one koji ih posjeduju u Džehennem,

i svako ko želi da se spasi mora da otvori svoje srce i oči i da u svome shvatanju imadne najčvršće uvjerenje (jekin). Stoga Uzvišeni kaže:

A zašto oni ne razmisle da drug njihov lud nije... (184);

Zašto ne pogledaju u carstvo nebesa i Zemlje i u sve ono što Allah stvorio je! (185)

Onaj ko izgubi razum i pamet neka ne krivi nikoga do sebe!

Allah, dž.š., savjetuje muslimane kako da izbjegnju loš završetak onih prvih naroda i kako da uljepšaju svoju vezu sa Allahom, dž.š., savjetuje ih da Allaha, dž.š., dozivaju najljepšim imenima, da se udalje od ružnoće širka i loših misli:

A Allah najljepša imena ima, zovite Ga njima! (180)

Nema nikakve sumnje da savršenstvo, veličina i nezavisnost pripadaju samo Allahu, dž.š., pa, kada upadnemo u zabludu, zovemo El-Hadija (Upućivača); kada smo u tmini, zovemo En-Nura (Svjetlost); kada nešto tražimo, zovemo El-Ganijja (Onog koji sve ima, Koji je nezavisan od svega); a oni koji su prekinuli vezu sa Allahom, dž.š., dozivaju neke druge, ili ne poznaju Njegovu moć pa, ne vjerujući u Njegova imena, prikrivaju Njegov zat.

Za islamski ummet je prije svega važno da bude iskren u tevidu i ibadetu Allahu, dž.š.:

A među ljudima koje stvaramo ima zajednica jedna koja Istini upućuje i prema njoj presuđuje! / A one koji ne vjeruju u Naše Znakove Mi ćemo prema propasti voditi, odakle – neće ni osjetiti! (181-182)

Zaista Allah, dž.š., pravi zamku onima koji zlodjela čine kada Ga zaborave u ovosvjetskim užicima, u trijumfu obmane ili prevrtanju grada u kome stanuju nekim napadom i silom!

Onima koji žive u laži Allah, dž.š., daje vremena pa oni žive u ovakvim stanjima, a onda im povlači uže propasti koje ih odvlači u njihov zao kraj, o čemu oni pojma nisu imali. Uzvišeni kaže:

A i vrijeme ću im davati, Moja obmana neće jenjavati! (183)

Od onih koji su na Istini traži se da, kada ih sustignu tegobe i teškoće, da se ne uznemire u svome jekinu (čvrstom vjerovanju) i da ne klonu

u svojoj odbrani od njih, nego moraju da se međusobno potpomažu u strpljivosti tokom takvih crnih dana sve dok im ne stigne Božija pobjeda, a ona će sigurno i definitivno doći pa makar prošlo ne znam koliko vremena!

A pošto je vjerovanje u Sudnji dan produžetak vjerovanja u Allaha i Njegova imena, onda se ljudskoj duši ukazuje spoznaja o susretu s Allahom, dž.š., i sa Sahatom čiji će nastup biti oglašen. Neki su požurili da stignu do Resulullaha što prije, nekim prečacem, u pokušaju da otkriju ono što je nepoznato, iz gajba, ali je uskoro sišla objava u kojoj se osuđuju ovakvi pokušaji i u kojoj stoji da samo Allah, dž.š., zna kad će nastupiti taj čas:

Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti, ti reci: "Samo moj Gospodar to zna, i samo će On Smak svijeta u vrijeme njegovo otkriti." (187)

Činjenica je da su naše sposobnosti male da bismo spoznali nešto od ovoga; to će spoznati samo oni koji budu svjedoci Smaka svijeta, a što se nas tiče, pa naš Čas počinje sa našim preseljenjem! Tada mi prelazimo na Drugi svijet i spoznajemo da je dunjaluk bio jedna velika iluzija.

Jedna od posebnosti islama je vjerovanje u poslanstvo Muhammedovo i poslušnost njemu koji nije božanstvo, niti liči božanstvu, niti ima ijedan element Božanstva; on je Allahov stvor ili rob, i ništa drugo; u njegovoj moći nije da sebi ili nekom drugom nanese štetu ili donese korist. Isti slučaj je sa melecima i svim ljudima, i ko god misli drukčije – on je lažac.

Kao što je počela, sura El-A'raf se vraća kazivanju o Ademu, a.s.; ponovo se govori o njegovim potomcima kao i na početku sure.

Međutim, u ovom pasusu susrećemo prijekor i srdžbu – jer, zaista je Allah, dž.š., obasuo Ademove potomke Svojim nimetima, i umjesto da Mu zahvaljuju, oni obožavaju druga božanstva!

Zar da Mu pripisuju one što ništa ne mogu da stvore, a i sami su stvoreni!? / I koji nisu u stanju da im pomognu, a ni sebi pomoći ne mogu!? (191-192)

Zatim se obraćanje okreće moliteljima kojima se hladni idoli ne odzivaju i kojima je beskorisna Objava koja im se spušta da bi ih uputila:

A ako vi njih molite da vas na Pravu stazu upute, neće vam se odazvati: svejedno vam je molili ih ili šutjeli! (193)

Ova tišina, ovaj neodaziv, je zbilja čudna pojava; dužnost je prvaka molitelja da stane ispred njih i da se pridržava Knjige koja mu se objavljuje i koja govori njegovim jezikom i njegovom srcu:

“Moj Gospodar je Allah, Koji Knjigu objavljuje, On štiti one koji su dobri.” (196)

Ova Knjiga je korisnija od svih osjetilnih mudžiza koje oni očekuju i traže:

I kad im ti nijedan ajet ne doneseš, oni govore: “Ta, zašto ga ne izmisliš?” Ti reci: “Ja samo slijedim ono što se meni od Gospodara mogega objavljuje! Ovo su vam dokazi razgovijetni od Gospodara vašega, i Prava staza i milost za narod koji vjeruje!” (203)

Budući da je dugo vremena trpio neprilike i nad njim se povećavala idolopoklonička tiranija, plemenitom Poslaniku se stavlja u dužnost da se strpi:

A ti se praštanja prihvati, zahtijevaj da se dobro čini i od neznalica ti se okreni! (199)

Ova sura je na početku kazala kako je šejtan uspio da Adema izvede iz Dženneta i obrazložila kako šejtanski pokušaji da se Ademovo potomstvo odvede u zabludu nisu prestali! Ali, šejtan nema druge moći osim vesvese, tj. navođenja na zlo. Dok god je čovjek vjernik, on će nanositi poraz ovim vesvesama i uspjeh će da se vrati tamo odakle je protjeran:

A oni koji se Allaha boje, kad njih šejtansko kolo dodirne, Allaha se oni sjete i odmah se k sebi vrate! (201)

A oni čije srce ne čuje ovaj zov slijede šejtana koji ih odvodi u njihovu propast! Da bi se čovjek sačuvao toga, najbolje mu je da koliko god može spominje Allaha, dž.š. – jer ovo podsjećanje čuva čovjeka da se ne poklizne i da sačuva svoju visoku deredžu. A najbolja opomena je ova Plemenita Knjiga:

A kad se uči Kur'an, vi Kur'an slušajte i šutite da bi na vas milost prosula se! (204)

Ovo podsjećanje nije samo pokretanje jezika, a da srce bude zapalo i duša odsutna. Ovaj zikir je potpuna svijest, i to je ona dužnost razuma prije svih njegovih aktivnosti.

Obaveza je, u ovom zikru, da se bude u duhovnoj vezi sa Allahom, dž.š., a ne da se bude na distanci od Njega, da se taj zikir čini i javno i skrovito, da se oživi duša i željom i strahopoštovanjem:

I ti u sebi Gospodara svoga i jutrom i večerom spominji, kratko, sa strepnjom i glasno ne zboreći, i ne budi od onih obezglavljenih! (205)

Ovakav zikir pobožnog vjernika stavlja u harmoniju sa cijelim univerzumom, koji spominje Allaha, dž.š., i zahvaljuje Mu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA OSMA

EL-ENFAL/PLIJEN

Poraz je bio iznenađenje za jednu skupinu, a pobjeda na Bedru iznenađenje za ashabe. Sve su to bila iznenađenja koja su, i u blagostanju i u tegobama, bila najvjerodostojniji ispiti za otkrivanje majdana u dušama, za spoznavanje njihovih skrovišta.

Sura El-Enfal je došla kao posljedica pomoći muslimanima na Bedru kako bi im postalo jasno šta je to što je sudbinski određeno (kader), a šta ljudski trud. Sasvim jasno je postalo da je pomoć, kojom je Allah, dž.š., ojačao muslimane, bila nagrada s Neba za duge prošle godine sabura. Oni koji su jurnuli na ovo bojno polje bili su sredstva za ostvarenje sljedećeg ajeti-kerima:

Allah je zapisao: "Pobijedit ćemo Ja i poslanici Moji, sigurno!" Zbilja je Allah moćan i silan! (El-Mudžadele, 21)

To je razlog što ova sura počinje onim što je moglo potrgati veze među muslimanima: plijenom, za šta se odmah na početku kaže da njegova raspodjela pripada Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.

Besmislena je svađa i prepirka oko dobra koje je Allah, dž.š., usmjerio jednoj grupi Svojih robova kako bi *Istinu Svoje Riječi objelodanio i nevjernike do posljednjeg zatro. (7)*

Prvo što je ovdje važno reći jeste da je osjećaj ljudskosti važna stvar, ali da iman ima osjećanja koja se jave ukoliko čovjek ima određen način ponašanja:

Vjernici su oni u kojih srca strepe kada se Allah spomene! A kad im se uče ajeti Njegovi, vjerovanje im se povećava; takvi se oslanjaju na svoga Gospodara, / i oni koji namaz klanjaju i, od onoga čime smo ih

Mi opskrbili, udjeljuju! / Takvi su vjernici istinski, njima visoke razine pripadaju kod Gospodara njihova i oprost i opskrba plemenita. (2-4)

Razmisli o ovim ajetima koji govore o imanu! Vidiš kako govore o opomeni, o drhatu, o učenju, o tevekkulu i nafaci!

A na kraju sure nalazimo da se istinski iman javlja uz neke druge zapovijesti. Uzvišeni kaže:

Oni koji vjeruju, i koji se iseljavaju, i koji se bore na Putu Allahovu, i koji utočište pružaju i pomoć daju, takvi su vjernici pravi. Njima pripada oprost grijeha i opskrba plemenita! (74)

Ovdje je riječ o tome da je istinski iman hidžra u ime Allaha, dž.š., džihad, davanje utočišta drugima, pomaganje... A u drugoj suri Uzvišeni kaže:

Pravi vjernici su samo oni koji vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika, i u to zatim ne sumnjaju, i imecima svojim i životima svojim bore se na Allahovu Putu! Takvi su oni iskreni! (El-Hudžurat, 15)

Ovdje susrećemo jekin, ono najčvršće uvjerenje koje ne zna za potrebe, i davanje koje ne zna prestati, i džihad životom i onim najdragocjenijim što se ima. U drugoj suri Uzvišeni kaže:

Vjernici su samo oni koji vjeruju u Allaha i u Njegova Poslanika, i koji, kada su s njim na važnom susretu, ne odlaze dok od njega ne dobiju dopuštenje... (En-Nur, 62)

Iz ovih brojnih detalja sagledavamo da ljudskost ima više, a ne samo jedan izraz, a da iman ima više propisanih zahtjeva koji se međusobno razlikuju – onako kako se razlikuju stanja i vremena te da nije dozvoljeno da bilo koji od tih zahtjeva izostane u svoje vrijeme i u svojoj prilici. I kada se muslimanima kaže da ovog časa dođu u vezi sa pitanjem ratnog plijena, da će Allah, dž.š., donijeti presudu o njemu, oni su obavezni da se odazovu, a njihov je zajednički interes da se potčine Allahovoj, dž.š., zapovijesti.

A kad im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se suprotstave mušricima u ratnom okršaju koji im je neočekivano propisan, šta se dogodilo?

Jedan dio njih je smatrao da je ratovanje pogrešan korak jer da muslimani nisu spremni za to! Možda su oni mislili da će time zaplašiti mu-

slimane koji su ostali u Medini ne bi li se svi skupa našli u ratnom okršaju koga nisu ni slutili!

Plemeniti Poslanik je znao da će pozicija islama biti uzdrmana ukoliko islam ne prođe kroz izazov; osjećao je da ga Allah neće ostaviti na ovoj teškoj poziciji te je skupini ratnika izložio tu poziciju, a nakon toga su svi utvrđivali pozicije neprijatelja.

Gospodar tvoj te je tako s razlogom iz tvoje kuće izveo, ali jednoj skupini vjernika to pravo nije bilo! Raspravljali su s tobom o borbi čak i tada kad je bilo očito da će pobijediti, ali njima se činilo kao da se naočigled svoju u smrt gone! (5-6)

Vjerovjesnik, s.a.v.s., nadao se da Allah, dž.š., neće vratiti muslimane razočarane; bio je svjestan ove nade, o čemu je Uzvišeni rekao:

A kad vam je Allah obećanje dao da je jedna od dvije skupine njih svakako vaša – karavana ili grupa koja počne bježati – vi ste žudjeli da vaša bude ona nenaoružana. (7), tj. željeli ste dobijeni plijen.

Ali Allah, dž.š., htio je nešto drugo što će otkriti borba; dao je događaje koji su se suprotstavili ovome (tj. dobijanju ratnog plijena), *da Istinu objelodani i neistinu uništi, makar to zločiniteljima krivo bilo. (8)*

Kada ljudsku prirodu snađe kušnja koja je iznad njezinih mogućnosti, ona, dozivajući i tražeći pomoć, nalazi utočište kod Stvoritelja, Najvišeg; to je ono što se dogodilo muslimanima kada su ugledali ratnu spremnost neprijatelja, njegovu brojnost i oružje:

I kad ste vi od Gospodara vašega pomoć zatražili, On vam se odazvao: "Ja ću vas sa hiljadu meleka potpomoći, koji će sve jedni iza drugih nastupati!" (9)

Jedan melek je dovoljan da porazi mušrike, ali je Allah, dž.š., htio da umiri Svoje robove navođenjem ovog broja:

A Allah je meleke dao da bi vam radost bili i da bi srca vaša s njima smiraj našla! A pobjeda je samo u Allaha, Allah je doista silan i mudar! (10)

Vjerovjesnik, s.a.v.s., u svojoj dovi je govorio i zaključivao:

اللَّهُمَّ نَصْرَكَ الَّذِي وَعَدْتَنِي! اللَّهُمَّ إِنَّ تَهْلُكَ هَذِهِ الْعِصَابَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَنْ تُعْبَدَ فِي الْأَرْضِ.

“Moj Bože, daj mi pomoć koju Si mi obećao! Moj Bože, ako bude uništena ova grupa vjernika, na Zemlji neće biti nikoga ko će Ti ibadet činiti!” (Muttefekun ‘alejhi)

Žarko i dugo dozivao je Allaha, dž.š., Onoga čija moć obuhvata nebesa, sve dok mu ogrtač nije spao s ramena. Iza njega je bio Ebu Bekr, r.a., koji reče: “O, Božiji Poslaniče, toliko se moliš svome Rabbu! Zaista će Allah ispuniti ono što Ti je obećao!”

I Poslanik nije prestao da moli sve dok ga Allah, dž.š., nije obavijestio kakav ishod čeka ove skupine...

Učenjaci se ovdje pitaju o uznemirenosti Ebu Bekra, r.a., u pećini – za vrijeme Hidžre – sve dok ga Vjerovjesnik nije umirio i o njegovoj čvrstoj poziciji na bojištu Bedra kada je on umirivao Resula.

Odgovor bi mogao biti da je Resulullahov ‘ubudijjet (pokornost Allahu, dž.š.) bio očitiji i dublji od ‘ubudijjeta čitavoga ummeta.

U toku Hidžre Poslanik nije imao direktnu Božiju pomoć, ali je bio smiren jer je znao da ga Allah, dž.š., pazi i čuva, a na Bedru je imao svoju vojsku, istina, bio je vojno slabiji, pa ipak se oslanjao na Allaha, dž.š.; Plemeniti poslanik je vidio (u snu) da će se osloboditi tereta koji ga je pritiskao u tome stanju, pa i pored toga zatražio je utočište u dovi moleći Allaha, dž.š., da mu da uspjeh i očekujući pomoć samo od Njega!

Ovdje, na Bedru, pomoć dolazi s neba, koje spušta kišu koja je očvrsla pijesak pod nogama, uplašene oči su zaspale, vesvese (teške misli) su se skrile.

Allah, dž.š., ima vezu sa srcima pa je dao da se u srca mušrika naseli veliki strah i da se oni bore s najslabijom motivacijom; njihovi redovi su se poremetili pod udarcima poraza kome nema sličnog.

...zato što oni ustaju protiv Allaha i Poslanika Njegova, a koji ustaju protiv Allaha i Poslanika Njegova, te Allah žestoko kažnjava! (13)

Ali, Allahovu, dž.š., pomoć ne zaslužuje onaj ko je nemaran i ko se ne priprema; prvi od elemenata te pripreme je hrabrost koja onog ko zaslužuje Božiju pomoć prilijepi za tlo pa ga strah ne može oboriti jer na njega utječe ono što je kod Allaha, tj. pranje ruku od dunjaluka i privrženost Ahiretu.

Da, mi smo ljudi, mi smo sa dunjalučkim životom povezani čvrstim

vezama; ja sam impresioniran prizorom ovih arapskih hrabrih konjanika koji imaju ovakve poglede dok su sučeljeni sa smrću. U ovom ajetu krije se ta tajna:

O, vjernici, kada susretnete nevjernike kako u mnoštvu nastupaju, leđa im ne okrećite! (15)

Ljubavi prema ovom svijetu suprotstavi se onim što traži smrt i dobit ćeš na dar život; budi šehid kao onaj o kome se govori u ovom stihu:

Strgni odjeću smrti pa će ti stići noć od svile zelene!

Nedostatak hrabrosti na Bedru otkrio je kako je mnoštvo mušrika obmana koja se raspršila u pustinji, kada su oni poubijani ili zarobljeni!

Kako se ovo dogodilo? Uzvišeni o tome govori sasvim jasno ističući da je to Njegovo djelo:

I vi ih niste ubijali, nego ih je Allah ubijao! I nisi ti bacao kad si bacao, nego je Allah bacao, da bi vjernicima tako, kušajući ih, dobro i ljepotu podario. A Allah sve čuje i sve zna! (17)

Korak koga je iscrtao kader vodio je silnike Mekke njihovome žalosnom kraju; nije im od koristi bio ni njihov broj ni njihova ratna sprema, dok je manjoj skupini koja se molila Allahu, dž.š., došla Njegova pomoć i oni su pobijedili u veličanstvenoj pobjedi!

* * *

U ovoj suri nalaze si šest odsječno očitovanih uzvika koji traže da se o njima duboko razmišlja!

Postupak u ovoj suri je takav da on nije okrenut čestitanju pobjednicima zbog dosuđene im pobjede, nego su ovi pasusi natopljeni žestinom i odgajanjem, potčinjavanjem (obuzdavanjem) i obmanjivanjem.

Dva od tih šest uzvika odnose se na traženje čvrstine i odbijanje bježanja pod prijetnjom velikim sankcijama ako to neko učini! Od svih ashaba bijaše jedan koji je pobjegao ili je snovao da pobjegne!

Meni je jasno da je ovdje Objava udarila snažan pečat u pogledu ishoda pobjede, Objava koja je došla da obznani ciklus sudbine u kome su muslimani uspjeli da budu pobjednici i da osudi brze zahtjeve za plijenom i njegovom raspodjelom te da istakne opreznost kako se ne bi

dogodilo ono što se kasnije dogodilo jednom od ashaba.

Uzvišeni je opisao mušrike, kakva su oni skupina, i sa svakim opisom nalazimo savjet muslimanima kako ne bi bili slični mušričkom narodu, kako se ne bi izjednačili s njime!

Allah, dž.š., opisao je one koji Ga poriču kao da su oni četveronošci koji nemaju ni svijesti ni pameti, koji žive po logici svojih instinkata i ničega drugog; sljepilo koje ih je obuhvatilo učinilo je da oni ne čuju ništa što im se kaže!

A ako i saslušaju i shvate ono što se od njih traži, njih prekrije kibur koji im ne da da se odazovu!

Allah, dž.š., poziva muslimane prije ovog prijezirnog opisa da ne budu slični nevjernicima:

O, vjernici, Allahu i Njegovu Poslaniku vi se pokoravajte, i Poslaniku leđa ne okrećite kad već njegove riječi slušate. / Ne budite kao oni koji kažu: "Mi slušamo!" – a ne slušaju! (20-21)

Nema sumnje da je ovakav odgoj imao snažnog utjecaja na bedranske pobjednike!

Nakon što su mušrici opisani kao životinje u ajetu: *Najgora su stvo-renja kod Allaha gluhi i nijemi koji neće da razmišljaju.* (22), Kur'an se obraća muslimanima kako bi ih uzvisio iznad ove niske pozicije na kojoj se nalaze njihovi neprijatelji:

O, vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad vas poziva onome što će vam život da da! (24)

Ovo odgajanje se nastavlja u pasusu punom opomena i prijetnji koje uznemiravaju:

Znajte da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova... (24);

Bojte se smutnje koja zadesiti neće samo krivce i one među vama zle, i da Allah žestoko kažnjava znajte! (25)

Sve ovo je u vezi sa pobjedom koja je došla nakon petnaest godina bola! Na što upućuju ovi znaci? Na to da postoji Neko ko je rukovodio pobjedom za Svoje robove odbijajući od njih obmane i tlapnje! Allah je Taj koji je ponizio kufr i one koji ga slijede; On je Taj koji muslimane odgaja za pobjedu Svojim odgojem kako se ne bi opili vinom pobjede, tj.

kako se ne bi uzoholili među ljudima zbog nje! Radi toga im se poručuje:

I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili tlačeni, i kad ste se bojali da vas ne pohvataju ljudi – Allah vam je tada utočište dao i Svojom pomoći vas ojačao, i On vas je ljepotama opskrbio da biste bili zahvalni. (26)

On – uzvišeno je Njegovo Biće – podsjeća muslimane da su bili ponižavani i potčinjavani dotle da im je bila izbrisana ma i najmanja trunka časti te da su, u materijalnom smislu, bili pravi bijednici. Zatim im se upućuje ovo snažno upozorenje:

O, vjernici, Allaha i Poslanika ne izdajte, i svjesno spram povjerenja međusobnog vjerolomni ne budite! / I znajte da su imeci vaši i djeca vaša – kušnja, a kod Allaha je doista nagrada golema. (27-28)

U svim ranijim bitkama i događajima pobjednici su se vraćali u blistavom sjaju, okićeni cvijećem, s oproštenim pogreškama i međusobno podijeljenim pohvalama. A što se tiče onih koji su pobijedili u prvoj velikoj bitki između tevhide i širka, između vjerske slobode i slijepa tiranije, njih savjetuje Knjiga islama podučavajući ih pravедnosti i ravnoteži. Mi ovu lekciju usmjeravamo prema orijentalistima čija su srca slijepa pa oni misle da je Bedr bio manifestacija žestine islama i njegova ugnjetavanja!

Ovdje se u kontekstu ističe šta je bilo prije Bedra, odnosno prije Hidžre kako bi se na vidjelo iznijele spletkе koje su mušrici pravili protiv islama i Vjerovjesnika. Po Božijem emeru, Poslanik je govorio ovim nevjernicima:

“Vi nećete biti pitani za grijehе koje počinimo mi, niti ćemo mi biti pitani za ono što činite vi!” / Ti reci: “Naš Gospodar će nas sabrati, a zatim po pravdi nam suditi! On je sudac sveznajući!” (Sebe’, 25-26)

I kako su oni na to odgovorili? Općim tlačenjem i prijetnjom Resullahu zatvorom, ubistvom ili progonstvom:

Kad su tebi nevjernici zamke kovali, da bi te utamničili, ili ubili, ili protjerali, oni su zamke kovali a Allah zamke ništio, Allah najbolje zamke poništava! (30)

Kada se ljudi izgube, kad ne znaju kud će, oni neminovno govore: “Bože naš, pokaži nam istinu istinom i blagoslovi nas njenim slijeđenjem, a zabludu nam pokaži zabludom i blagoslovi nas da se od nje udaljimo!”

Ali ovi silnici su govorili:

“Bože naš, ako je Kur’an doista Istina od Tebe, daj onda s neba na nas spusti kao kišu kamenje ili nam priušti kaznu bolnu!” (32)

Zbilja, kufr ima mnogo svojih vrsta, ali ovo je jedinstveni kufr!

Zbog toga je opravdano opomenuti da je najružnija vrsta kufra javno poricanje Božijeg postojanja, nakon čega slijedi pridruživanje Bogu, dž.š., druga i zamisao da Bog, dž.š., ima dijete!

Ovdje, kolovođe kufra obožavaju sami sebe u mraku odbacivanja Istine i povođenja za mnoštvom. Oni koji se povode za kufrom ostaju u domenu svojih strasti i naslada koje prethode svemu! Ovdje imamo mnoštvo koje vjeruje da je ispravno ono što rade i koje se udaljilo od Allaha, dž.š.:

...onaj kome se njegova ružna djela pričinjavaju lijepim, a i on ih vidi lijepim. (Fatir, 8)

U arabljanskom širku zbilja je bilo onih koji su iskreno vjerovali da im kipovi mogu donijeti korist ili štetu načiniti te da oni, ti kipovi, imaju ključeve do Najvećeg, Allaha, dž.š.

Poznato je da su vjerovjesnici pozivali u čisti tevhid, da im je trebalo mnogo vremena da izdvoje one rijetke vjernike među brojnim mušricima; stoga Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

A Allah ih nije kaznio jer ti si među njima bio. Allah njih kazniti neće sve dok među njima ima i onih koji oprost mole! (33)

Da li ovakvo njihovo stanje znači da oni ne zaslužuju kaznu? Ne, nikako; oni čine nasilje i ljudima i samima sebi:

I šta je njima, pa Allah ih nije kaznio a oni opet drugima ne dopuštaju da Svetom Hramu dođu, a čuvari njegovi nisu!? Čuvari Svetog Hrama samo nek budu oni koji su bogobožni, ali većina njih ne zna. (34)

Njihovo bogoslužje je jedna obmana od koje nikakve koristi nema; oni se podsmjehuju oko Kabe, a to se ne može nazvati ibadetom; to je samo zviždanje i pljeskanje u duhu širka.

Oni koji istinski čine tavaf (obilazak) oko Kabe spominju samo Allaha, dž.š., oni su inspirisani na dobročinstvo za Ahiret svojim zikrom: *Subhanallahi we'l-hamdulillahi we la ilahe illellahu wallahu ekber!*

Mušrici ne čine ništa od ovoga! Oni sve svoje napore usmjeravaju u rat protiv tevhida, oni svoju ogromnu imovinu troše kako bi tevhid satjerali u ćošak i u potpunosti ga onemogućili, ali – daleko su oni od svoga uspjeha!

Oni koji ne vjeruju svoja imanja troše da od Allahova Puta odvrate. Imanja svoja oni će potrošiti i potom će zbog toga žaliti a zatim će na kraju i pobijeđeni biti. A oni koji ne vjeruju bit će u Džehennem protjerani... (36)

Oni će, dakle, najprije biti pobijeđeni, a onda će biti pripušten njihov potpuni poraz koji su zaslužili! Pa šta su dobili za ono što su zajednički činili?

Poslanik im preporučuje da dođu teube i da se okanu kufra i smutnje te da žive daleko od toga:

Ti reci onima koji ne vjeruju – ako prestanu, sve što je bilo prije oprostit će im se, a ako se zlodjelu vrate, pa već se zbila kazna pređašnjih naroda! (38)

Oni koji su uporni u zločiniteljstvu – ta svoja zlodjela mogu prekriti samo pokajanjem; ta već su davno uništeni Ad i Semud; i najbolje će za Kurejševiče biti da dođu tobe, pa ako to odbiju, onda će u budućnosti protiv takvih biti vođena borba sve dok ne prestane smutnja i dok se ne ostvari sloboda vjerovanja:

I borite se protiv njih sve dok mnogoboštvo ne iščezne, i dok samo vjera Allahova ne bude. (39)

* * *

Kontekst se u nastavku raspleće raspravljajući o onima koji su upirali svoje poglede prema plijenu, zatim se prenosi na raspodjelu toga plijena, da bi se, nakon toga, takvima uputili pozivi da ostanu u krugu imana i iskupa koga se moraju pridržavati čim su ušli u borbu. Nakon toga je objavljen ajet o raspodjeli plijena na pet dijelova, pa je uređeno tako da se jedna petina daje za opće dobro, a preostale četiri petine pripadaju borcima:

I znajte da je od svega što u ratu zaplijenite jedna petina Allahova, i Poslanikova, i rodbine njegove, i siročadi, i siromaha, i putnika... (41)

Činjenica je da tokom života Poslanika i ashaba ova petina nije bio stalni i obavezni propis. Plijen se razrezivao i na druge načine i drugim povodima, a posljednji takav slučaj bijaše u "Zemlji crnih ljudi", Egiptu i drugdje, kada je raspodijelio hazreti Omer po svome idžtihadu. Pitanje ratnog plijena od posebnog je značaja; prve generacije su vodile džihad na dragovoljnoj osnovi, ne tražeći materijalnu naknadu!

Onaj ko je odlazio od svoje kuće kupovao je oružje iz svoga vlastitog imetka, a svoju je familiju opskrbljivao samo svojim trudom. Brinuo se sam o svojoj ratnoj spremi ne očekujući pomoć od vlade. Pa da li je plijen za borce – u ovakvim okolnostima – nešto što se može smatrati nekim neodobravajućim činom? To je nešto što je sasvim shvatljivo.

Ali kada se promijene okolnosti, kada se vojska sistemski uredi, kada svaki vojnik ima svoju platu i osiguranu ratnu spremu, liječenje u slučaju ranjavanja, kada postoji socijalna zaštita šehidskih porodica, nema ničega prijekornog u tome da država propise o plijenu uspostavi na drugi, prikladan način.

Ovdje valja primijetiti da je ajet o plijenu izložen između dvije teme. Prva je neprijateljstvo nevjernika koji troše svoje imetke da bi onemogućili Božiju vjeru i do krajnjih granica se trude da naprave smutnju slabijima te da im svoju zabludu nametnu silom! A druga je tema uputa koju je sudbina donijela muslimanima kada su oni bili obradovani visokom pobjedom a da uopće u njihovoj ruci nije bio raspored ni početak te sudbine:

I kad ste vi bili u dolini bližoj, a oni u dolini udaljenoj, i karavana jedna ispod vas. I da ste se sa njima o času borbe dogovarali, sigurno biste se o njemu razišli, ali je Allah presudio da do bitke dođe, da bude ono što biti mora, da nevjernik ostane nevjernik i nakon jasna dokaza i da vjernik ostane vjernik i nakon jasna dokaza! A doista, Allah sve čuje i sve zna! (42)

Činjenica je da je Allah, dž.š., ukrotio oholost džahilijeta udarcem kome ravna nema kada su mušrici izgubili razbor i kada se njihovo izrugivanje raspršilo iznad pustinjškoga pijeska! Muslimanska kičma je ojačala, njihova lica su zablistala i oni su u jednom sahatu zadobili ono što nisu uspjeli dobiti za petnaest godina!

Dan Bedra je bio dan furkana (rastavljanja Istine od laži), dan kada

su se sukobile dvije skupine, skupina tevhida i skupina širka, pa je Allah, dž.š., otro nos onima koji su se oholili svojom zabludom, a uzvisio vjernike, koji su danima i noćima strpljivo podnosili svoje muke!

Nakon što su izloženi ovi događaji, u ovoj suri susrećemo šesto, posljednje pozivanje tako da to sve skupa obuhvata šest poziva da bi se stigli do pobjede i da bi se ustrajalo u njoj. Dobro su ljudi rekli: "Dostizanje neke vrijednosti traži veliki napor, a zadržavanje te vrijednosti traži četiri puta veći napor!" To je ono što se traži i u ovom ajetu: obuhvatanje svih aspekata pobjede i njihovo čuvanje kroz vrijeme. Uzvišeni kaže:

O, vjernici: 1) kada se sa kakvom vojskom sukobite, vi čvrsti budite, 2) i Allaha mnogo spominjite da biste postigli sve što želite! I 3) pokoravajte se Allahu i Njegovom Poslaniku, i 4) u rasprave se ne upuštajte pa da malaksate i tako bez borbenog žara ostanete; i 5) strpite se, pa, Allah je sa strpljivima! (45-47)

Ustrajnost u vrijeme tegobe traži duh pun jekina (najčvršćeg uvjerenja) i požrtvovanje. Abdullah b. Rewaha, Zejd b. Haris i Dža'fer b. Talib blistavi su primjeri i jednog i drugog. Nakon što su ova posljednja dvojica ubijeni kao šehidi u sukobu sa bizantijskom vojskom, Abdullah b. Rewaha je ispjevao sljedeće stihove:

O, dušo, i da nisi ubijena, umrla bi ti!

Golubica smrti upravo je prhnula!

Što si željela, to si dobila!

Učiniš li šta dvojica njih, bit ćeš upućena!

Abdullah je, u plemenitom saburu i ustrajnosti, sustigao Zejda i Džafera i kao treći sastao se s njima u Kući blagodati. Allah, dž.š., spominje osjećanja koja se jave kad naupadne susret s Njim i kad se čovjek sjeti da se Njemu vraća i da se samo u Njegovo ime bori. I kad se čovjek potrese prilikom rastanka sa najdražim svojim koji ga napuštaju, on zna da ostaje Allah, dž.š., koji je njihov prijatelj i koji o njima brine!

Nema nikakve sumnje da je pokornost Allahu i Poslaniku jedno od najvećih postignuća pobjede i ustrajnosti u njoj!

Neprijatelji islama, koji griješe prema svome Stvoritelju, zapravo Ga nisu ni spoznali i oni Njega ne cijene! Tek muslimanima priliči da budu privrženi pokornosti Njemu; oni se upozoravaju da ne budu kao njihovi

neprijatelji i da se čuvaju Vatre koja je pripremljena za nevjernike!

Omer b. el-Hattab oporučio je svojoj vojsci koja se borila protiv Perzijanaca da bude što dalje od neposlušnosti svome Stvoritelju. Rekao je svojim vojnicima da se on ne boji Perzijanaca koliko se boji da neki od tih vojnika ne bi šta pogriješio prema Allahu, dž.š. Jer ako bi se oni izjednačili s nevjernicima u griješenju, premda su i jedni i drugi u vlasti Allaha, dž.š., vjernici, kao malobrojniji i slabiji u ratnoj spremi, sigurno bi doživjeli poraz!

Ja sa žalošću moram konstatirati, kada pogledam u naš ahlak, da smo mi slabiji od naših neprijatelja. Mi činimo prijestupe, pa kako da budemo pobjednici?

Zatim dolazi jedinstvo oko Riječi i udaljavanje od uzroka svađe i prepirke! Danas je svaki peti čovjek na Planeti musliman, a zemlja na kojoj žive muslimani zasijana je klicama razdora svake vrste tako da danas oni imaju sedamdeset partija među kojima plamti žestoko neprijateljstvo. U isto vrijeme, pogledaj samo jevreje – kojih ima svega desetak miliona – kako su ujedinili svoje redove i kako se protiv nas bore ujedinjenim frontom, kako se pomažu međusobno i kako imaju uspjeha nad nama, a mi njima skoro ništa ne možemo! Drže u opsadi Mesdžidu'l-Aksa, a mi se zabavili sami sobom i svojim belajima, i tako gubimo snagu i tupimo svoju oštricu!

Što se tiče sabura, on se sastoji u pokornosti Allahu, dž.š., a sa griješenjem dolaze nesreće i štete velike! Pokoljenja koja se odaju strastima i užicima nisu u stanju da budu strpljiva na gornji način.

I na kraju, borba u islamu ima svoj prvi uvjet, a to je da se vodi na Allahovom Putu. A što se tiče ratovanja koje pokreću različite vlade, to je borba za asabijet ili naciju, rat kojim se traže prolazna dobra ovog svijeta i uzdizanje riječi bezboštva i nasilja, iskorištavanje slabih na Zemlji, i onda ne treba da bude čudno što će konačni ishod ovakvih biti poput onih koje je Allah, dž.š., opisao kada govori o nevjernicima:

A da ti je samo bilo vidjeti kad su melec nevjernike usmrćivali kako su ih po licima njihovim i straga udarali: "Patnju vatre rasplamsale vi iskusite! / Baš tako, zbog onoga što rukama svojim pripremite, a Allah nije silnik robovima Svojim!" (50-51)

Životni tokovi nasilnika slični su, a njihovo konačno stanište je jedno:

I tako bi i sa udesom faraonova naroda i onih naroda prije njih, oni su Allahove ajete poricali i Allah ih je kaznio zbog grijehova njihovih! A, zbilja, Allah je moćan i On žestoko kažnjava. (52)

Vremena se mijenjaju, ali Allahov, dž.š., sunnet (zakonitosti) ostaje jedan te isti u pogledu prvih i posljednjih naroda na Zemlji.

* * *

Neki čovjek koji je i dalje živio u džahlijetu ostavio je oporuku svojoj djeci koja su ratovala na Bedru:

*Zar sada nisu prvaci neki ljudi koji su došli poslije njega,
a da nije bilo Bedra, oni ne bi stolovali!*

Da, zbilja, Danu Bedra pripada ono što je došlo poslije njega; Bedr je uzvisio skupinu muslimana, a ponizio skupinu mušrika, koji su ostali takvi, oholi i prezreni u životu!

Dani blagostanja nisu im se povećali; i dalje su ostali oholi i hvalisavi, pa je blagostanje prošlo, a oni su ostali bez oslonca u svome silništvu:

A Allah kao primjer jedan grad navodi, koji siguran i zadovoljan bi, opskrba mu u izobilju iz mjesta svih dolazi, pa opet na darovima Allahovim nezahvalan bi! I Allah dade da haljine gladi i straha okusi zbog onog što su činili! (En-Nahl, 112)

Ovako Allah, dž.š., čini sa svima koji poriču blagodati i ono što im je dato – od prvih do posljednjih!

Tako Allah mijenjao ne bi narodu nekome blagodati, što mu ih On podari, sve dok taj narod sebe ne izmijeni! A Allah sve čuje i sve zna! (53)

Zahvalnost je uvjet da se dobiju blagodati i da se one sačuvaju, pa kad se ovaj uvjet odvoji, odlete i blagodati na sve strane. Ova poruka se potvrđuje i u onome s čime su se susreli zarobljenici na Bedru:

O, vjerovjesniče, reci robovima, sužnjima koji su u vašim rukama: "Ako Allah zna da u srcima vašim ima dobra ikakva, bolje će vam dati od onoga što je uzeto od vas, i oprostić će vam!" A Allah prašta i samilostan je. / A ako žele da te prevare, pa, oni su Allaha varali još prije, zato ti je On dao da ih pobijediš, a Allah sve zna i mudar je! (70-71)

Jevreji liče na mušrike u neposluhu i poricanju blagodati; oni žive

ugodnim životom i zaboravljaju da se vremena mijenjaju. Oni ispunjavaju samo onaj ugovor koji im je od koristi, a ako nemaju koristi od njega, oni taj ugovor zaobilaze. U vezi sa njima je zato Uzvišeni objavio:

Najgora su stvorenja kod Allaha oni koji ne vjeruju, takvi i neće vjerovati, / oni od njih s kojima si ugovore sklapao ti, pa su oni ugovore svoje svaki put kršili, i oni se Allaha nisu bojali! (55-56)

Oni ne uzimaju savjeta iz svojih patnji osim kad osjete bič bolnog poraza, pa je zato rečeno Poslaniku: “Udari po onome s kojim se u ratu sukobiš i nemoj se bojati onog što je iza njega!”

Pa kad se u ratu s njima sukobiš, ti ih žestoko rasturi da tako poduku uzmu oni koji slijede iza njih, ne bi li se opametili! / Kad god osjetiš vjerolomstvo od naroda nekog, raskini i ti ugovor istom mjerom, a Allah ne voli one vjerolomne! (57-58)

I dokle god traje tiranija, takve ne obuzdava ništa osim vojna sila, pa neka su muslimani uvijek spremni na to! A pravda se ne može ostvariti ničim osim pravednom silom, pa bodri muslimane na to – sve dok se ne uzvisi bajrak pravednosti!

Mi muslimani smo srčano odani miru jer u njegovom okrilju mi prenosimo našu savršenu i upotpunjenu Poslanicu pa ko hoće da vjeruje – neka vjeruje, a ko hoće – neka i ne vjeruje! Ali, šta raditi kad nam začepi usta, kad se napaćeni musliman ponižava toliko da mora ostaviti svoju vjeru? Nema druge nego se boriti! U konačnici, mnoštvo koje se razdijeli u skupine nema svoju težinu u borbi; manjina se može suprotstaviti većini, a jedan ustrajava u borbi protiv deseterice!

Uzrok da Allah, dž.š., obznani vjericima Svoju pomoć jeste da se oni bore; kada On zadaje udarce, sa Njim to čine snage nebesa i Zemlje; taj uzrok je pokrivač za sudbinu Allaha, dž.š., koji uzvraća na udarce onih koji su Njegovi neprijatelji nakon što su se oni uzoholili i obijesni postali. To je smisao sljedećeg ajeta:

O, Vjerovjesniče, podstiči na borbu vjernike, ako među vama ima dvadeset strpljivih, navladat će dvije stotine, a ako vas bude stotinu, nadvladat će hiljadu onih koji ne vjeruju jer, oni su narod koji ne razumije! (65)

Ja sam jedan od onih koji su se uvjerali da ovaj temeljni propis uvijek

važi! Postojanost pred dvojicom je da onaj ko je slabiji napadne iznenađena ili da se jačem suprotstave skrivene okolnosti. No ako se vratimo temelju ovog propisa, onda se jedan može boriti protiv deseterice! Zato Uzvišeni kaže:

Sad vam Allah olakšava, a Allah zna da među vama slabih ima; ako vas stotinu strpljivih bude, nadvladat će dvije stotine, a ako vas hiljadu bude, nadvladat će dvije hiljade Allahovom dozvolom, a doista je Allah sa strpljivima! (66)

U tradicionalnim ratovima moguće je da se nekoliko dobro opremljenih vojnika iz svojih bunkera bori protiv čitavog jednog korpusa! U posljednjem (egipatskom – op. prev.) ratu grupa pješadinaca je znala da uništi odred jevrejskih vojnika u pancirima! Poznato je da je egipatska vojska jako slabo bila opremljena, da su vojnici sa sobom imali ručne bombe koje su uzdigli prilikom napada; pa ipak su pobijedili jevrejsku vojsku, potčinili je i zarobili! Zaista su tada komandosi imali borbeni duh u sebi koji je učinio da budu svi kao jedan!

“Koliko li samo bi četa malehnih što nadvlada, Allahovom dozvolom, toliko četa brojnih!” Allah je sa strpljivima (El-Bekare, 249)

Sura El-Enfal se završava ajetima koji pojašnjavaju vezu koja jača svijet islama – bez obzira koliko su udaljena njegova područja jedna od drugih – vezu koja ih čini jednim tijelom, pa kada oboli jedan dio toga tijela, onda je bolesno čitavo tijelo. Ova veza je osjećaj bratstva među muslimanima u potpomaganju jedne te iste poslanice. Zaista vjera unosi milost među svoje sljedbenike, pa nije dozvoljeno da se ta milost trga; a muslimani su jedan narod u kome onaj koji je najniži žuri pod muslimansko okrilje jer su muslimani međusobno jednaki.

Broj muslimana danas otprilike iznosi koliko broj Kineza: jedna milijarda i dvije stotine miliona! Pa da li je osjećaj muslimanskog bratstva povezo muslimane kao što je nacionalni osjećaj povezo Kineze, one koji predstavljaju državu koja ima pravo glasa u Vijeću sigurnosti pa kada se suprotstavi nekoj odluci, ta odluka se stopira pa makar se svijet okrenuo protiv ovakve rezolucije!?

Na kraju sure Uzvišeni kaže:

Doista, oni koji vjeruju, i koji se iseljavaju, i koji se na Allahovu Putu bore imecima svojim i životima svojim, i oni koji utočište daju i pomoć

pružaju, jedni druge nasljeđuju i takvi jedni drugima prijatelji su! A one koji vjeruju, ali se ne iseljavaju, vi ni u čemu nasljeđivati ne možete sve dok se ne isele... (72)

Takvi su ostali izvan sudbinskog pitanja i oni nemaju udjela u pobjedi.

Što se tiče nevjernika, oni su se – iako jedan narod – razišli u brojne nacije i potrebno im je da vide našu jedinstvenu orijentaciju i misao:

Oni koji ne vjeruju, oni jedni druge nasljeđuju, jedni drugima zaštitnici su, a vi, ne uradite li tako – na Zemlji će smutnja biti i metež golemi! (73)

Čudno je da se ummet, koji je obavezan da svoja pitanja rješava u jednom centru, rastrgao u više naroda u kojima ima i dobročinitelja i onih koji to nisu, tako da danas ummet obuhvata oko sedamdeset nacionalnosti, a svaka nacija ima svoju posebnu zastavu! Pa hoće li se međusobno pomagati u rješavanju svojih problema ili će, na ovaj način, gubiti svoju snagu?

U porodici naroda muslimani su, zaista, beznačajni, manji od siročića u razvoju; mi gledamo muslimane koji javno i jasno očituju da im je iman beznačajan, da se oni ne odazivaju na njegove pozive niti se, po poslušnosti, nalaze u njegovom okrilju.

Muslimani su se odali novotariji nacionalnog fanatizma; posljednje krvave rane na našim ugojenim tijelima nastale su zbog novotarije arapskog nacionalizma, ili arapskog oživljavanja (el-ba'su'l-arebijj – op. prev.) nakon što je arapsko osjećanje lišeno islama!

A šta će ostati od 'urubeta (nacionalnog arapskog osjećaja) ukoliko on bude lišen islama? Sve se ovo događa u vrijeme katastrofe u kojoj se probudio Benu Israil sa svojim ekstremizmom po kome je njihova vjeroispovijest temelj života i koga podupire svjetski križarski pokret. Jevrejski ekstremizam uživa podršku toga pokreta sa Zapada da okupira Bejtu'l-Makdis (muslimanski naziv za Džamiju El-Aksa – op. prev.); njihove postupke Zapadnjaci smatraju besprijekornim i ne oponiraju im!

Prema tome, jedino rješenje naših problema jeste da imanu damo njegovo mjesto u svim našim kako lokalnim, tako i u pitanjima cijelog našeg ummeta.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DEVETA

ET-TEVBA/POKAJANJE

Ova sura, drukčije nazvana Bera’etun, objavljena je petnaest mjeseci prije preseljenja na Ahiret Allahova Poslanika, s.a.v.s., odnosno nakon što je prošlo dvadest i dvije godine otkad je započelo silaženje Objave. Tada je u politici postojao tradicionalni način ophođenja sa neprijateljima islama, koji je sadržan u sljedećem ajetu:

A ako te u laž budu ugonili, ti reci: “Meni djelo moje, vama djelo vaše! Vi nemate ništa s onim što činim ja, niti ja imam išta s onim što činite vi!” (Junus, 41)

U ovakvoj politici – kao što će reći svaki pravednik – nema prisilnog nametanja vjere niti u njoj ima propisa o napadanju na druge!

Ali, neprijatelji islama iz redova mušrika i ehli-kitabija odbili su da učine slobodnima puteve mirnog, nenasilnog pozivanja; oni su se uhvatili u koštac sa islamom, krenuli u rat protiv njega, rat koji će završiti njihovim porazom.

Da li su oni prihvatili realnost i odustali od neprijateljstva? Ne, nisu! Oni su bili poput lisice koja se pretvara da je mrtva da bi pobijedila u životu i da bi iznova započela neku varku smišljajući neki novi plan.

Pojedinci i grupe uklanjali su varnice koje bi vodile u obespravljivanje muslimana i zauzimanje njihove pozicije, ali se nije mogla izbjeći borba s onima koji su se rugali Objavi i koji se nisu pridržavali nikakvih moralnih pravila!

Ovo je smisao obznane (bera’etun) koju su objavili Allah, dž.š., i Njegov Poslanik protiv takvih vjerolomnih snaga!

Nažalost, ima ljudi koji, kada pristupaju spuštеноj Objavi i njezinim propisima, vrše nasilje nad tekstem u svojim komentarima tako što uzmu jednu rečenicu pa je raspolove na dva dijela, pa jedan dio uzmu, a drugi zaborave. Tako takvi kažu da je sura Et-Tevba poduzela agresivni rat protiv svih nevjernika uzimajući za svoju tvrdnju sljedeći dio ajeta:

I protiv svih mnogobožaca vi se borite... (36)

Ali ne navode drugi dio istog ajeta, u kome stoji:

...kao što se i oni svi protiv vas bore! (36)

Na isti način oni i riječ "ljudi" (*en-nas*) pogrešno razumijevaju u ajetu:

Evo obavijesti od Allaha i Njegova Poslanika svijetu na dan hadža velikoga... (3)

Oni kažu da u ovom ajetu riječ *en-nas* označava cijeli ljudski rod, a zaboravljaju izuzimanje i tumačenje onoga što kasnije, nakon ovog popćavanja, dolazi u dvama navodima, od kojih je jedan:

ali ne i one mnogobošce s kojima ste ugovor sklopili i oni vas potom ni u čemu nisu zakinuli niti su nekoga protiv vas pomagali. (4)

Jasan je konačni smisao ovih ajeta: da je rat dozvoljen samo protiv određene skupine koja je obznanila neprijateljstvo prema nama i koja prisvaja naša prava! Može li biti grijeh ratovanje protiv takvih?

Komentar ovdje ima izuzetnu važnost, a on je da su, tokom preodgajanja ovih ljudi – konjanika, na scenu stupila plemena koja nisu imala nikakve veze sa ratom. Ti ljudi nisu željeli rat i nisu razmišljali o ratu! Ti ljudi su se držali Poslanikove zapovijesti da žive u miru i sigurnosti i da se u svoje krajeve vraćaju kao oni koji donose mir:

A ako neki od mnogobožaca kod tebe utočište zatraži, ti mu zaštitu pruži da bi Allahove riječi on čuo, a potom ga pošalji na mjesto za njega pouzdano! Tako nek bude, jer oni su doista narod koji ne zna. (6)

Pa gdje je u ovom plemenitom kontekstu poziv na agresivni rat?

Očito je da oni koji u ovoj suri vide obznanu za opći rat protiv nevjernika taj rat posmatraju s obzirom na ono što se dešavalo u Egiptu, Siriji i Iraku godinama kasnije, rat koji se protegao na uništenje perzijske države i slom Rimske imperije. Ali, ovo je pogrešno razumijevanje koje,

istina, lahko prolazi pošto su se muslimanske vojske direktno sukobile sa Rimskom imperijom i ostalim državama. Međutim, ove tlačiteljske imperije već su bile zauzele zemlje koje nisu bile njihove; njihovi su režimi ponižavali pobijeđene narode i podanike.

Rat koji se vodio protiv njih bio je rat za oslobađanje tih zemalja i naroda i sprječavanje eksploatacije i tiranije. Svojim dolaskom, islam je ovim narodima ponudio slobodu za kojom su čeznuli i koja im je bila oduzeta, a sura Bera'etun je čista od podsticanja na neprijateljstvo i od propisa o agresivnom ratu protiv nedužnih i onih koji žele da žive u miru. Pogledajmo još jedanput početak ove sure pa ćemo vidjeti da stvar tako stoji!

Islam je onima koji napadaju dao rok od četiri mjeseca da preispitaju svoja gledišta i da se okanu svojih grešaka:

Putujte po zemlji četiri mjeseca i znajte da vi Allahu umaći ne možete i da će Allah ruglu izvrći nevjernike! (2)

Iz ovog se može zaključiti da dati rok nije došao zbog slabosti već se mnogobošcima poručuje da ih ne zavarava njihova pretpostavljena snaga pa da im konačni kraj bude opsjena i šator kao jedina imovina.

Ovaj rok obznanjen je u vrijeme najvećeg hadždža ili skupa na kome se okupljaju svi Arabljani, i muslimani i mnogobošci, oni koji imaju sklopljene sporazume i oni koji to nemaju; na tom skupu sve se stvari dokraja pojašnjavaju i niko nema pravo da se poziva na ispriku ako ne dođe.

No kao dodatno pojašnjenje i kao razotkrivanje skrivenih misli mušrika, njihovih zlih i pokvarenih namjera, odlučno odbacujući svaku sumnju u neprijateljske namjere s naše strane, sura se još jedno osvrće na to pa kaže:

I kako da mnogobošci imaju ugovor sa Allahom i Njegovim Poslanikom!? Mogu ugovor imati samo oni s kojima ste ugovor kod Svetog Hrama sklopili. I sve dok se oni ugovora budu držali, pridržavajte se i vi... (7)

Pogledaj našu želju za ispunjavanjem ugovora onima koji također ispunjavaju ugovor! A što se tiče onih koji obmanjuju i varaju, kako da sa njima sačuvamo ugovor kad ga oni ne čuvaju!?

A kako da oni ugovor imaju, kad ne bi, da vas pobijede, ni srodstvo, a ni ugovor poštivali!? Ustima svojim vam se umiljavaju, ali im srca to

odbijaju! I većina njih razvratnici su! / Oni Allahove Značke za ono što malo vrijedi daju i od Njegova Puta odvrću, doista, kako je samo zlo to kako oni postupaju! / A ako je vjernik posrijedi, oni ni srodstvo ne poštuju a ni ugovor, i oni granicu svakog zla prekoračuju. (8-10)

Mi ne prekoračujemo granice zla, mi ne pomišljamo na neprijateljstvo i nismo zadovoljni ako nas neko tako predstavlja.

Činjenica je da su muslimani uznemireni onima koji slijede takve predstave; muslimani znaju da su njihovi neprijatelji snažni i da te neprijatelje njihova snaga tjera u sukobe protiv muslimana i zavođenje tiranije nad njima!

Kur'ani-kerim odbacuje ovaj strah pa kaže bodreći muslimane na borbu i sankcioniranje onih koji varaju i obmanjuju:

...tad se vi protiv prvaka nevjerovanja borite, jer za njih zakletve ne postoje, ne bi li se takva posla okanili! (12)

Da li očekujete dobročinstvo od onih koji se zaklinju, da li očekujete dobročinstvo od onih s kojima ste sklopili ugovore a koji vjere nemaju?

Zatim se još jače podstiče muslimane na sankcioniranje onih koji varaju i koji su pokvareni pa Uzvišeni kaže:

A zar se nećete boriti protiv ljudi koji svoje zakletve krše, i koji brigu brinu kako da Poslanika protjeraju i kako bi vas prvi napali!? Zar se vi njih bojite!? Pa Allaha je preče da se bojite, ako vjerujete! (13)

U pasusu koji slijedi ti možeš vidjeti da oni protiv kojih je naređeno ratovanje nisu ljudi mira niti oni koji se drže sporazuma, već su to oni koji duže vrijeme čine zlo muslimanima i svoja prsa pune mržnjom, oni koji muslimane ponižavaju i nanose im sve vrste boli.

I borite se protiv njih, Allah će ih vašim rukama kazniti, i ruglu izvrgnuti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjerničkog naroda izliječiti! / Iz srca njihovih On će grubost odstraniti i kome htjedne Allah će oprostiti. A Allah sve zna i mudar je. (14-15)

Da li u ovom pasusu ima ikakva nagovještaja da se ovdje poziva na agresiju protiv naroda koji želi živjeti u miru!? Da li se ovi ajeti suprotstavljaju onim stranama koje su za dobročiniteljstvo i mir?

Istina je, ustvari, da je veliko neznanje ovoj suri pripisivati da ona

podstiče na vođenje rata!

Mi smo bili, mi jesmo i mi ćemo ostati ljudi mira sa onima koji žele živjeti u miru, ali mi i ratujemo protiv onih koji žele da ratuju protiv nas. Isto tako, mi se u svome pozivanju u islam oslanjamo na podrobno objašnjenje i najljepšu komunikaciju istovremeno odbijajući svaku niskost, gordost, sramotu i poniženje.

U periodu od dvadeset i dvije godine – koji je prethodio objavi ove sure – arabljansko idolopoklonstvo, u skladu sa svojim praznovjernim poretom, odnosilo se prema ljudima na najpravedniji i najsaosjećajniji način koliko je moglo; to je bilo najviše što je idolopoklonstvo moglo ponuditi. A u to vrijeme islam je u Mekki bio strana vjera, nepriznat u zakonodavstvu!

I nakon progona u Medinu, muslimani su morali da vode oko tri-deset bitaka i sličnih sukoba sa svojim neprijateljima. Pogledaj kolika je šteta koju je ovo idolopoklonstvo proizvelo ovim ratovima! U nekim ranijim istraživanjima naveo sam da je broj ubijenih nevjernika u ovim konfliktima iznosio oko dvije stotine svega, što iznosi jednu desetinu od poklanih u San Parselmu u Parizu kada je zaustavljen dolazak protestantizma u katoličku Francusku!

Tokom ove dvadeset i dvije godine muslimani su pozivali nevjernike da se urazume, ili da bar budu pravedni ako neće biti razumni. Poslušaj samo ton iskrenosti i ljubavi u riječima Uzvišenog:

Zato ti pozivaj i u tome budi ustrajan, kako ti je naređeno, i ne slijedi strasti njihove. I reci: "Ja vjerujem u sve Knjige koje Allah objavio je, i da vam pravedno sudim naređeno mi je! Allah je naš Gospodar i vaš Gospodar! Nama naša djela, a vama vaša djela! Nema jednog dokaza među nama i među vama! Allah će nas sve skupiti, i k Njemu nam je svima vratiti se!" (Eš-Šura, 15)

Međutim, ovi pozivi nisu imali odjeka; princip *Vama vaša, a meni vjera moja*. (El-Kafirun, 6) odbačen je; mi želimo da oni žive, a oni žele da mi budemo ubijani!

Islamski lijek protiv ovih nakaradnih shvatanja – nakon što su se muslimani domogli vlasti – bio je da kažu svojim neprijateljima: "Ova zemlja pripada nama, a vi se slobodno krećite po Allahovoj prostranoj zemlji!"

Vi želite da gušite islamska gledišta u ovoj zemlji i koliko god možete da onima koji slijede islam postavljate zamke, držite zasjede islamu u vašim područjima i ne želite da se iz njih iskorijeni nevjerovanje!

Mi ne ratujemo protiv vas nego se mi štitimo od vaših smutnji i fitneluka! Dođite kad god želite, mi vas pozivamo s dobrodošlicom!

Ovome je bilo dodano još nešto: "Nemojte sutra obavljati hadždž u širku i nemojte kružiti nagi oko Kabe."

Ova zamolba se mogla shvatiti tek kad su bili polomljeni svi idolo-poklonički kipovi kojima su se mušrici klanjali oko Kabe. Ali, kako su oni obavljali ove obrede?

Ta oni su obnaženi činili tavaf (obilaženje oko Kabe), i to je bilo tako ružno da nijedna vjera to ne bi dopustila; to se može shvatiti kao mješavina idolopoklonstva i životinjstva! Zbog toga se u ovoj suri kaže:

Ne pripada mnogobošcima da Hram Allahov održavaju a pritom, da su nevjernici, sami priznaju! Takvima su propala djela njihova i u Vatri vječno bit će oni! / Allahov Hram održavaju samo oni koji u Allaha i Onaj svijet vjeruju, koji namaz klanjaju i koji zekjat daju, i koji se osim Allaha nikog živa ne boje. Takvi su, sva je prilika, na Pravome putu. (17-18)

Gospodar svjetova je znao da će se edžel (životni vijek) Njegova Poslanika završiti za godinu i tri mjeseca po objavljivanju sure Bera'tun. I, nakon što je preselio njezin vođa, ostavljena kolona je nastavila da se sukobljava sa nepopravljivim zlom, koje ne uzima korist od pozivanja.

Širk je dugo bio drzak i muslimanima nije preostalo ništa drugo osim da svoj poziv okrenu ka sjeveru od Poluotoka – nakon što sruše Rimsku imperiju.

Sura Bera'tun je zadala opasan udarac idolopoklonstvu pošto su njegovi sljedbenici skrivali brojne namjere i varke. Čim su čuli za Poslanikovo, s.a.v.s., preseljenje, oni su raspršili svoje skupove misleći da će se točak vremena vratiti natrag kada će oni oglasiti svoje odmetništvo.

Njihove vojne skupine su se pobunile na više bojišta i monoteisti, pod vođstvom Ebu Bekra, r.a., nisu prestali da se bore protiv njih sve dok nisu ugasili i posljednji njihov plamen i učvrstili poziciju islama:

Nečisti se odbacuju, a ono što svijetu koristi ostaje na zemlji... (Er-Ra'd, 17)

Muslimani su se posvetili ratovanju protiv Rimljana koji su držali zatvorena vrata pred islamskim pozivom na sjeveru Poluotoka. Neće biti naodmet da još jednom pojasnimo našu privrženost našem pozivu. Mi, dakle, ne ratujemo protiv onih koji čine grijeh, ali ne volimo nikoga ko tlači vjeru. Mi samo izlažemo islam drugima, *pa ko hoće neka vjeruje, a ko hoće neka ne vjeruje.* (El-Kehf, 29) I ko god nas od nevjernika uvaži, mi ćemo mu reći: “Mi nismo protiv tebe i ti od nas nećeš imati nikakva uznemiravanja! Sve što mi tražimo od tebe je da nas ostaviš da druge pozovemo u islam, jer dok god drugima ne izložimo našu vjeru, mi nismo ispunili našu obavezu!”

U našim pogledima, islam je samo veza između Allaha, dž.š., i Njegovih stvorenja (ljudi); nas je Allah, dž.š., zadužio da prenesemo i upravimo svjetlo onima koji ne znaju. Nemoj nam stajati na putu, mi samo prenosimo do drugih ljudi! Nemojte uznemiravati druge kada im Allah, dž.š., otvori prsa za Istinu! Pa ukoliko je takav zadovoljan ovakvim smjehom, prema njemu je obaveza postupiti u smislu sljedećih riječi Uzvišenoga:

A ako vas takvi ostave na miru, i protiv vas se ne bore, i mir vam ponude, tada ni vama Allah ne daje nikakva prava da njih bijete. (En-Nisa', 90)

No ako takav kaže: “Ja ću spriječiti prenošenje vaše poruke i onemogućavati ću druge da joj se odazovu.”, mi ćemo mu reći: “Između tebe i nas buknut će rat, pa ako nas Allah, dž.š., pomogne, mi ćemo vas lišiti oružja koje ste pripremili za ratovanje i neprijateljstva! Vaša imovina i čast su sigurni od nas! Mi na isti način štitimo vas ukoliko bi vam neko pokušao načiniti zlo!”

Naš je cilj da vama bude jasno ko smo mi i da vam otkrijemo vaše skrivene namjere, a onda smo zaduženi da, radi ovoga, uzmemo dio vaše imovine koju ćemo utrošiti u zaštiti vas i vaših osjećanja! To je ta džizja (glavarina) oko koje se diglo toliko buke! To su popratne pojave koje su propisane; one nisu propisane protiv onoga ko je daleko od započinjanja sukoba sa nama već protiv onoga ko se priprema da ratuje protiv nas, koji svojim životom i imovinom hoće da vrši nasilje nad nama! U pogledu ajeta o džizji – ona “zaračunava” mahane onome kome se nameće ovaj porez i otkriva njegov gubitak vjerovanja u Allaha, dž.š., i Sudnji dan, njegovo raznovrsno grijehenje

i njegov potpuni izlazak iz sunneta Allahovih, dž.š., vjerovjesnika:

I borite se protiv onih koji u Allaha ne vjeruju niti vjeruju u Onaj svijet, koji ne zabranjuju ono što je zabranio Allah i Njegov Poslanik, i koji ne vjeruju vjeru istinsku, sve dok poslušno i ponizno ne budu davali glavarinu! (29)

Poslije ovoga za njih se kaže da oni slijede politiku razbijanja svake svjetiljke i širenja tmine:

Oni žele ustima svojim Allahovo svjetlo utrnuti, a Allah želi vidljivim svjetlo Svoje učiniti, makar to nevjernici mrzili! (32)

Njihovi biskupi i monasi su okretni kada treba jesti imetak ljudi na nepravedan način i kada treba odvrćati od Allahova, dž.š., Puta. Historija džizije je podesna za razmišljanje – jer su narodi koji su se upoznali sa islamom vrlo brzo ulazili u nj; to se dogodilo u Egiptu i Horasanu te u drugim krajevima, i sve dok nisu presušili izvori riznica na ovaj način, mnoštvo ljudi je ulazilo u vjeru Allahovu. To je ono što se ovim traži – jer je Muhammed, s.a.v.s., poslan kao upućivač, a ne kao gulikoža!

U devetoj godini bio je hadždž koga je predvodio Ebu Bekr, r.a., i koji je bio najljepše okrilje za veliki hadždž koga će u desetoj godini predvoditi Božiji Poslanik, s.a.v.s., lično. Muslimanima je tada, u devetoj godini, mahsus rečeno:

O, vjernici, mnogobošci su doista pogani i neka se Hramu Svetom ne prikućuju oni nakon ove njihove godine. (28)

Ugovor sa mušricima je nakon toga raskinut; oni su, ostavljeni, čuli da je ugovor sa njima poništen i poslije ovoga perioda oni će, u svome saobraćanju, slijediti pravedne načine, kada više neće biti ni podrugivanja ni varanja. Na taj način je definitivno bilo završeno sa idolopoklonstvom.

A što se tiče jehudija, oni su bili raspršeni već ranije, na različitim bojištima, od kojih je posljednji bio na Hajberu u sedmoj godini. Oni su ostali da siju svoje njive ili da trguju gdje i kad god hoće u Medini Munevveri ili drugdje. Najvažnije je bilo da su njihove vojne snage bile razbijene, snage koje su podsticale na grijeh i neprijateljstvo. A da li je nad njima vršeno tlačenje i da li su na bilo koji drugi način ponižavani? Ne, nikako! Njima je ostavljena njihova individualna sloboda, u čijem

širokom prostoru je jedan od njih kupio pancir od Poslanika, s.a.v.s., a onda ga založio u trgovinskom poslovanju sa njim.

Hrišćanske delegacije su dolazile u Medinu Munevveru, a ranije i u Mekku, da saslušaju novu Objavu. Neki od njih su primali islam otvarajući svoja prsa Istini! Neki su pak vodili mirne rasprave u kojima su odbijali islam zarad božanstvenosti Isaa i prevelikog respekta prema njemu. Islam nije osjećao opasnost od jemenskih ili nekih drugih hrišćana.

Ali – kao što ćemo vidjeti – opasnost jeste dolazila od strane Rimske imperije, koja je bila sačinila željeznu zavjesu pred prodorom islama na sjever Polotoka nakon što se već bio proširio u kontinentalnom i južnom njegovom dijelu.

Ovdje skrećemo pažnju na dvije stvari koje su međusobno jako udaljene. Prva od njih je da je islam bio u iskrenim odnosima sa hrišćanstvom, zbog čega je Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio slabim muslimanima da se isele u Abesiniju (Habeš), pod okrilje kralja čiji režim nije činio nasilje nad ljudima.

Božiji poslanik Muhammed, s.a.v.s., bio je jedini glas na Planeti koji je govorio da će (hrišćani) Rimljani pobijediti (mnogobošce) Perzijance u narednom okršaju nakon što su doživjeli strahovit poraz koji ih je obezglavio i koji je okahrio muslimane.

A druga stvar je: zajedno sa ovim iskrenim nastupom prema hrišćanskim narodima islam je do krajnje jasnosti zaniijekao trojstvo i odbio Božanstvenost Isaa i Džibrila smatrajući ih dobrim Allahovim, dž.š., robovima. Medinski period Objave naslijedio je i potvrdio ovu istinu koju je Objava isticala u Mekki.

Od Mesihovih sljedbenika traženo je da isprave svoje vjerovanje, da samo Allahu, dž.š., pripisuju Božanstvenost, da se drže propisa halala i harama koje je objavio Uzvišeni i da izjednače svoje pape i kardinale sa ostalim ljudima.

Posljednje što je objavljeno u suri Bera'etun i što je povjereno čovječanstvu u devetoj godini bilo je:

Oni su svećenike svoje, i monahe svoje, i Mesiha, sina Merjemina, prihvatili za božanstva, mimo Allaha. A naređeno im je da štuju samo Boga Jedinoga! Osim Njega nema drugog Božanstva! O, kako je On

iznad svega onoga što Mu oni smatraju ravnim! (31)

Kur'ani-kerim smatra da je donošenje fetvi (pravnih propisa) od strane vjerskih predvodnika u pogledu halala i harama (dozvoljenog i zabranjenog), njihovo popuštanje i smatranje dozvoljenim zabranjenih stvari – nešto prezreno, neutemeljeno i sl., kao što se događa u Engleskoj, koja je primjer širka. Ovaj ajet raskida sa tim stvarima: u islamu, Bog je jedan, On nije rodio i rođen nije, niko Mu ravan nije i samo On može donositi propise Svojim robovima.

Rimska imperija je donijela propis po kome se zatvaraju vrata pred islamom; ona se u više okršaja borila kako bi islam ostavila opkoljenim u centralnom dijelu Poluotoka, gdje on ne bi imao nikakva načina da se odbrani od napada te imperije. A islam formira ummet koji poziva u ovu vjeru – na najljepši, a ne na omraženi način.

To je ummet koji slijedi Istinu i dobročinstvo, koji predstavlja i štiti islam, koji islam izlaže na najljepši način, koji slijedi njegove propise i poziva njegovim znamenjima:

Neka među vama jedna zajednica bude koja će dobru pozivati, čestitost i poštenje naređivati, a zlo zabranjivati! Eto, takvi su oni koji će uspjeti! (Ali Imran, 104)

Da, mi imamo pravo da pozivamo druge u islam, ali nemamo pravo da mrzimo bilo koga od onih koji nas ne žele. Naš je cilj Božija Riječ i sve što je vezano za nju, a Rimljani su upravo to odbili. Zašto su poslali svoju vojsku na muslimane na Mu'ti, Tebuku i drugim mjestima? Bit ćemo dokraja jasni i detaljni: oni su odbijali arijsku crkvu koja je smatrala da je Isa stvoren, a nije Stvoritelj, Bog. I odbijali su i druge crkve na Istoku koje se nisu slagale sa rimskom religijom u pogledu Isaove prirode, a uhapsili su Patrika u Egiptu i njegova brata ubili! Da li su Rimljani prihvatili islamsku ideju u vjerovanju i vjerozakonu pa onda činili to što su činili svojoj braći?

Istina je da se islam borio za slobodu vjerovanja; on je na taj način došao u Egipat i Siriju i dao sigurnost ljudima u slobodnom ispoljavanju vjere te oslobodio sve koji su zbog toga ili na drugi nepravedan način bili u tamnicama.

Zbog toga je Poslanik, s.a.v.s., bio osumnjičen da želi razbiti lance koje je Rimska imperija bila postavila u širenju vjere, a svi muslimani su

se trudili da pokrenu opću mobilizaciju protiv rimskih provokacija znajući da je budućnost islama založena u pobjedi u ovom obaveznom i propisanom ratu.

U vrijeme kada je buknuo rat sa Rimljanima, to je bila prva imperija na svijetu koja je uništila Perzijsko carstvo, revanširala mu se i od njega preuzela vlast.

Nije onda nimalo čudno što su slabići i licemjeri zadržtali na pomisao da se mora boriti protiv ove sile! Ali, Muhammed, s.a.v.s., pouzdao se u Allaha, dž.š., u svome čistom džihadu vršeći naporne pripreme koje su prethodile ovom velikom poduhvatu. Zbog toga na kraju sure Bera'etun dolaze ajeti u kojima stoji da će biti osramoćeni munafici i oni koji su pobjegli sa bojnog polja, a onda govore i o vojsci vjernika koja se sakupila da bi izvršila ovu tešku obavezu.

Drugi dio ove sure počinje ajetom:

O, vjernici, šta je vama pa ste neki oklijevali kad vam se reklo: "Krenite u borbu na Allahovu Putu!" – kao da ste bili prikovani za zemlju! Zar vam je miliji ovozemni život od Onoga svijeta!? A prema Onome svijetu slast života ovosvjetskoga neznatna je! / Ako u borbu ne budete krenuli, On će vas kazniti bolnom kaznom, a vas će drugim narodom zamijeniti i Njemu vi ni trunku štete nećete nanijeti. Pa, Allah sve doista može! (38-39)

Sura nastavlja govorom o čišćenju Zemlje od licemjera – nakon što se očistila od idolopoklonstva i jevrejske prepredenosti.

Tek tako je islam postao siguran u društvu koje je sagradio u najvećim mukama. Sura Bera'etun je pripremila ummet za nošenje Poslanstva nakon odlaska njegova vođe; ona je očistila zemlju od smrtonosnog otrova i zlih elemenata. Rat protiv Rimske imperije bio je test kojim su otkriveni majdani novih muslimana!

Sada ćemo razmatrati brojne načine na koje su neki Poslanikovi savremenici tražili povode da izostanu sa obaveznih okršaja i iznevjeravali iman, vjerovanje i povjerenje, u ovom teškom dobu.

Oni koji su bili uz Istinu pobijedili su nakon što su bili posumnjali, a onda stali uz Allaha, dž.š., čvršće nego što su oni drugi stali uz lažna božanstva i partnere jedinom Bogu, dž.š.:

Ima ljudi koji kumire, a ne Allaha, uzimaju, pa ih vole kao što se Allah voli! Ali, oni koji vjeruju Allaha još više vole! (El-Bekare, 165)

Da, takvo je pravilo života: kada god se sukobe vjernici i nevjernici, svaki od njih se trudi do krajnjih granica svojih mogućnosti da dobije bitku! Zbog toga sura Bera'etun kaže:

Ti reci: "Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rodbina vaša, i imeci vaši koje ste stekli, i trgovina vaša za koju se bojite da prohođe neće imati, i kuće vaše u kojima uživete, draži od Allaha i Njegova Poslanika, i borbe na Putu Njegovu, tada sačekajte dok Allah Svoje naređenje ne donese!" A Allah neće na Pravu stazu uputiti narod grješnički! (24)

Nakon obznane zapovijesti o borbi protiv Rimljana i sprječavanja njihovih neprijateljstava u tim okolnostima, potrebno je pojasniti sljedeće:

1) Rimaska imperija je tada bila vodeća sila u svijetu, a ona je to prvenstvo potvrdila nakon što je bila potpuno poražena od strane Perzije;

2) Muslimani su bili jedan mali arablanski faktor koji je nosio slobodu sa novim vjerovanjem, a ostali Arapi su bili podanički sljedbenici Rima ili Perzije;

3) Snage muslimana bile su ograničene; nešto iskustva na Mu'ti i manjim bitkama nije bogzna šta koristilo;

4) Islamsko društvo je trpjelo smutnje licemjera; ostaci idolopoklonstva bili su bačeni na tlo, ali varnice neprijateljstva poraženih bile su u stanju da brzo rašire lažne vijesti i laži.

Ali, Allah, dž.š., je želio da očisti ummet od ovih mješavina kako bi on bio čist i spreman za nošenje Najvećeg poslanstva. Suru Bera'etun je došla da ovo islamsko društvo prosije, da mu da novu snagu i da iz njega nepovratno progna sve opačine. Ova sura zabranila je svako oklijevanje u odnosu prema borbi:

O, vjernici, šta je vama pa ste neki oklijevali kad vam se reklo: "Krenite u borbu na Putu Allahovu!" – kao da ste bili za zemlju prikovani! Zar

vam je miliji ovozemni život od Onoga svijeta!? A prema svijetu Onome slast života ovosvjetskoga tek je neznatna! (38)

Bera'etun odbija svako lažno izvinjavanje koje su izmišljali strašljivci i lijenčine:

Od tebe dozvolu tražiti neće oni koji u Allaha vjeruju i u Onaj svijet da se ne bore imecima svojim i životima svojim! A Allah zna dobro one bogobojazne. / Od tebe će dozvolu tražiti samo oni koji u Allaha i u Onaj svijet ne vjeruju i čija srca sumnjaju, a takvi se u sumnji svojoj kolebaju! (44-45)

Kad je riječ o ovoj posljednjoj temi, ova sura slika one koji izmišljaju isprike da bi ostali kod svojih kuća i koji traže izostajanje od napora džihada:

Između beduina dolazili su neki koji su dozvolu tražili i izvinjenje da u borbu ne idu, i tako su kod kuće ostali oni koji su Allahu i Njegovom Poslaniku lagali. A one među njima koji ne vjeruju pogodit će patnja bolna. (90)

Činjenica je da je većina onih koji su izostali iz borbe protiv Rimljana bila pokvarenih srca i slabog uvjerenja, ljudi koji su robovali užicima.

Jedan od takvih je došao da traži ispriku od odlaska u ovaj boj zbog toga što, navodno, ne bi mogao da se strpi u pogledu rimskih žena pa ako bi mu Poslanik, s.a.v.s., garantirao taj sabur, on bi, kao, krenuo. Poslanik, s.a.v.s., to mu je prihvatio, a on je opet okrenuo leđa odlasku u borbu:

Ima licemjera koji vele: "Dozvoli mi da u boj ne idem i na kušnju me ne stavljam!" A eto, baš u smutnji propadoše! Džehennem će doista obuhvatiti sve nevjernike! (49)

Mnoštvo munafika, zbilja, u dnu svojih duša mrzilo je islam i željelo da bude poražen, a skriveno su se smijali ovim svojim osjećanjima.

Prirodno je da oni koji se bore na Allahovom Putu osjete i slatkoću i gorčinu, i poraz i pobjedu. O takvima su objavljene sljedeće riječi:

Ako tebe uspjeh, ili kakvo dobro snađe, to njih ojadi, a ako te nesreća zadesi, oni govore: "Mi smo se još prije za to pripremili!" I potom glave okreću, odlazeći veseli. / Ti reci: "Samo će nam se desiti ono što nam je Allah propisao! On je Gospodar naš!" I na Allaha neka se vjernici oslanjaju. (50-51)

Boj o kome govorimo bio je jako težak; u povodu Tebuka izbile su erupcije najžešće srdžbe protiv svih licemjera, osramoćeni su plašljivci, opisane njihove urote i dato upozorenje na njihove prevare. Neminovno je bilo da se ovo otkrije kako bi bila osigurana budućnost muslimana na najčišći način, tim prije što ih je Poslanik, s.a.v.s., ostavljao nakon godinu dana, kao što je to prethodilo u Allahovom, dž.š., znanju.

Munafikluk je izjedao društvo; ummet ne bi uspio ako bi munafici bili prvaci, ukoliko bi bio potpomognut njihovim ogromnim bogatstvom i velikim brojem robova.

Neka te ne zadivljuju imeci njihovi ni djeca njihova! Allah ih samo želi na ovom svijetu time kazniti i da sami propanu kao nevjernici. (55)

Ova sura nastavlja sa otkrivanjem kojim se sramoti izvrće ova sorta ljudi. Božijem Poslaniku, s.a.v.s., pristizala je imovina (na ime zekjata) i on je imao želju za njom u tegobi, pa kad mu je bila davana, bio je zadovoljan, a kad mu je bila uskraćivana, bio je ljutit. Motivi njegova zadovoljstva i ljutnje njemu su posebno bili korisni:

Ima ih koji ti prigovaraju zbog zekjata; ako dobiju iz njega, tad se zadovolje, a ako iz njega ne dobiju, tada se ljute! (58)

Neki munafici su se dokraja prezreno ponašali. Pričali su kako su o Poslaniku, s.a.v.s., govorili šta su htjeli, a onda mu odlazili i zaklinjali se da to nisu govorili, a on bi prihvatao to na što su mu se zaklinjali. Oni su iskorištavali Poslanikov, s.a.v.s., edeb i njegovu mržnju da se svađa i vrijeđali su ga:

Ima ih koji vjerovjesnika vrijeđaju i kažu: "Taj vjeruje sve što čuje!" Ti reci: "On čuje samo ono što je dobro po vas, i vjeruje u Allaha i povjerenje ima u vjernike, i on je milost za one među vama koji vjeruju!" A onima koji vrijeđaju Allahova Poslanika – patnja bolna. (61)

Prijatelji munafika su oni koji su bliski njima i s kojima se vesele na zajedničkim sijelima. Oni se ne otkrivaju odjednom nego izmiješaju svoja raznovrsna stajališta i sakupljaju svoje brojne aspiracije. Nekad im se broj poveća, a nekad smanji, ali njihova partija uvijek daje utočište onima koji se žale na islam, koji prave zasjede ovoj vjeri i koji mrze i nju i njezina vjerovjesnika.

Kur'an je upozorio na opasnost od munafika u više sura, ali sura

Bera'etun prati njihova skloništa i njihove puteve sve dok preostaje jedan od njih.

Ova sura se nekako stalno vraća ovoj temi – zato što je ona povezana sa budućnošću islama u životu; rat protiv Rimske imperije nije donio male rezultate, jer da je Muhammed, s.a.v.s., bio slab na ovom bojištu te da su njegovi neprijatelji krenuli na njega, pa oni bi doprli do Kabe i srušili je, zatrli bi Kur'an i proglasili lažnim vjerovanje tevhida.

Mušrici i munafici su mislili da se Muhammed i njegova vojska neće vratiti sa sjevera Poluotoka i da će ih Rimska imperija progutati.

Ali nakon što je Muhammed, s.a.v.s., pobijedio arabljansko idolopoklonstvo i jevrejski prkos, nije bilo izgledno da sklapa povoljan savez protiv Rimljana. Oni, idolopoklonici i jevreji, nisu znali da je sudbina promjenljiva i da je Allah, dž.š., poslao Objavu u kojoj je Muhammedu, s.a.v.s., propisana pobjeda:

On je Poslanika Svoga s Pravom stazom poslao i s vjerom istinskom, da bi je nad sve vjere uzdigao, makar to mnogobošci mrzili! (33)

U vrijeme priprema za rat protiv Rimske imperije munafički pokret bio je na svome vrhuncu! Bilo je opravdano pretpostaviti da će oni napustiti muslimane, pa ipak je pobijedila Istina, muslimani su ojačali, još bolje se sprijateljili i stali na stranu Allaha, dž.š., i učinili sve što su mogli – i tako sebi osigurali budućnost!

A kad bude objavljena sura kakva koja poziva da u Allaha vi vjerujete i da se s Njegovim Poslanikom borite! – tad oni najbogatiji među njima traže od tebe dopuštenje i još vele: "Ostavi i nas da budemo s onima koji sjede!" / Oni su se zadovoljili da budu s onima koji u borbu ne idu i srca njihova zapečaćena su, pa ništa ne shvaćaju! / Ali, Poslanik i oni vjernici koji su s njim bore se imecima svojim i životima svojim! Njima će sve dobro pripasti, oni će biti oni koji su spašeni! (86-88)

I onda je došlo vrijeme kada je zbrisano licemjerje kao što je ranije zbrisan širk. Njegovi elementi nanijeli su veliku štetu islamskom društvu kada su ga tlačili ovi obmanjivači i podrugljivci sve dok nije utrnuo njihov posljednji žižak, nakon čega je kolona pobožnih mogla da ide dalje bez smetnji i podmuklih udara.

Licemjerje je pojavilo odmah kad se počela osnivati islamska država, krajem mubarek Hidžre. Tada su se prilike korjenito promijenile; tada su se gubile prilike za čelnu poziciju za kojom su licemjerni bili pohlepni. Isto tako, oni koji su čeznuli za idolopokloničkim materijalnim dobrima tada bijahu nemoćni pred novim vjerovanjem koje se širilo uz pomoć svojih prednosti tako da su takvi tražili nova utočišta i mijenjali svoja lica dajući prevagu ovim ili onim principima.

Pa iako je islam obnavljao stvarnost s ljubaznošću i strpljivim podnošenjem teškoća, on je čekao vrijeme kada će pozvati one koje su odbjegli od njega i popraviti fesad (nered) na Zemlji.

Međutim, munafici se nisu kajali nego su povećavali svoj fitneluk, o čemu govore mnoge sure iz medinskoga perioda Objave.

Mi primjećujemo kako u suri Bera'etun nema dvosmislenosti i kako je na njezino mjesto došao direktan i jasan diskurs.

O jednoj nesreći Uzvišeni kaže:

A to što vam se desilo na dan kad su se sukobila mnoštva dva, Allahovom voljom se desilo, i da bi On vjernike otkrio, / i da bi licemjere otkrio kojima je bilo rečeno: "Hajde, na Allahovom Putu se borite, ili bar u odbrani budite!" A oni odgovoriše: "Kad bismo samo znali kako da se borimo, sigurno bismo vas slijedili!" Oni su tog dana bliže bili nevjerstvu negoli vjerovanju! Svojim ustima oni govore to što u srcima njihovim nije! A Allah zna to šta oni kriju. (Ali Imran, 166-167)

Ovo je blagi komentar o tužnom porazu. A što se tiče izostanka sa Tebuka, tamo nailazimo na drugačiji stil:

I oni se kunu Allahom da nisu govorili, a jesu doista riječi nevjerovanja zborili, i nakon što su islam primili, uznevjerovali su i brižno su htjeli učiniti ono što nisu uspjeli! A oni prigovore upućuju samo zbog toga što su ih Allah i Njegov Poslanik bogatim učinili iz blagodati svoje. (74)

Ima ljudi koji traže da im Allah, dž.š., brzo dodijeli nimet bogatstva čim postanu iskreni u vjerovanju i počnu voditi džihad, ali čim dobiju ono što su tražili, postanu škrti i odustanu od borbe na Božijem Putu. Takvima je objavljen loš ishod:

Ima ih koji su Allahu riječ dali: "Ako nam Allah iz blagodati Svoje dade, mi ćemo, zbilja, udjeljivati i zbilja ćemo dobri ljudi biti!" / Pa kad

im je Allah podario iz obilja Svoga, oni su spram toga škrti bili, i leđa su okrenuli, a uvijek se okreću oni! / I Allah im je potom u srca licemjerje ubacio sve do Dana kad će oni sresti Njega... (75-77)

Neminovno je bilo da se islamsko društvo zaštiti od onih koji ga koč u razvoju i koji su pokvarenih srca, koji prave skupove da bi licemjerno optuživali one koji daju velike sadake te koji uz podsmijeh vrijeđaju i ezijete one koji s mukom daju sadaku.

One što vjernike, koji dragovoljno zekjat i milodare daju, okrivljuju i koji se podruguju i onima koji milodare s mukom teškom daju, Allah će poruzi izvrnuti; njima – patnja bolna! (79)

Ti munafici su povećavali svoj broj sve dok nisu smislili da treba da se okupljaju na jednom mjestu gdje bi isplanirali kako da napadnu na islam. Njihovi šejtani su ih nagovorili da sagrađe jedan mesdžid prema čemu su požurili svi ovi bijednici kako bi u njemu preduzimali svoje obmanjivačke akcije. Pod plaštom lažnih namaza i ibadeta oni su odavdje mogli nanositi zlo islamu i njegovom Vjerovjesniku, s.a.v.s.

A oni koji džamiju sagrađiše da bi štetu nanijeli, da bi nevjerovanje pothranili i razdor među vjernicima pravili, i da bi mjestom zasjede učinili za one koji još otprije protiv Allaha i Njegova Poslanika vojuju – takvi će se doista zaklinjati: “Pa mi smo samo dobro htjeli!” – Ali, Allah svjedoči da su oni zbilja lažljivci. (107)

To što su se munafici odvažili na ovu spletku govori o vrhuncu njihova šerra i njihovim pokvarenim namjerama.

Muslimani su srušili ovaj mesdžid (džamiju), koju su s pravom nazvali “Mesdžidu ‘d-dirar” (Džamija štete i razdora).

Ti u toj džamiji nemoj nikada klanjati. Džamija koja je od prvog dana na bogobožnosti zasnovana ima preče pravo da ti u njoj namaz klanjaš! U njoj su ljudi koji se vole često čistiti, a Allah one koji se čiste doista voli. (108)

Bera’etun ne prestaje da poruzi izvrće namjere koje su bili zacrtali munafici, da iznosi njihove skrivene zamisli i njihove verbalne žaoke sve dok nije nestao posljednji od njih.

Kao što smo već rekli, bilo je neophodno da se islamsko društvo očisti od munafikluka te je stoga drugi dio ove sure tematizirao upravo

ovo čišćenje nakon što se u prvom njezinom dijelu govorilo o čišćenju od idolopoklonstva. Samo na ovaj način muslimani su bili spremni da nose Veliko poslanstvo u sve dijelove Zemlje.

A tebe smo samo kao milost narodima poslali! (El-Enbija', 107)

Muslimanima je tako postalo dokraja jasno da širenje Poslanstva traži najveće požrtvovanje životom i imetkom:

Allah je zbilja od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, a za to njima – Džennet pripada! (111)

Ali, zar ovo nije preozbiljan sporazum pun opasnosti? Da li su duše spremne na ovako ogromne žrtve?

Odgovor na ovo bi bio da na Zemlji nikada neće prestati neprijateljstvo šejtana, nevjernika i munafika i da njihovo grijehenje i navođenje na grijeh nema svoga kraja.

Svi Allahovi poslanici su stalno podsticali da se bude spremno za džihad (pravedni odbrambeni rat) pošto neprijateljstva nevjernika i munafika nisu odgađana i oni nisu odustajali od tiranije i zuluma!

U ovoj suri Allah, dž.š., kaže:

O, vjernici, borite se protiv nevjernika koji su vam blizu i neka oni osjete vašu žestinu! A znajte da je Allah sa onim bogobojaznima. (123)

Koji su to u ovoj suri protiv kojih se mi borimo? To su Rimljani, našto ukazuje čitava sura.

A zašto je za njih rečeno "koji su vam blizu"? Zato što su oni došli iz Italije, zaposjeli Anadoliju i Siriju i došli u neposrednu blizinu našeg Poluotoka, gdje su vršili svoju tiraniju. Oni su bili vlastodršci, a svi drugi su bili njihovo roblje!

Šta su oni donijeli? Kolonijalizam i eksploataciju! Šta su željeli od Arapa? Da ostave svoje Poslanstvo ili da ga zadrže iza granica do kojih su oni stigli u svojim osvajačkim napadima na nemoćne narode! Da li su oni poštivali neko drugo vjerovanje osim onoga kojeg su se držali i da li su drugim vjerovanjima ostavljali pravo da egzistiraju? Ni govora!

Pa pošto su oni imali neistinu, a mi Istinu, kako da mi našu Istinu zaštitimo ako se ne budemo borili životima i imecima našim?

Ovakav ugovor sačinjen je sa Musaom, Isaom i Muhammedom, a.s., tj. da uzdignu Allahovu, dž.š., riječ i da, istovremeno, ponize riječ kufra:

A on im je za to dao obećanje istinito u Tevratu i Indžilu i Kur'anu, a ko to od Allaha obećanje svoje bolje ispunjava!? (111)

Nemoguće je protiv zločinitelja boriti se drukčije osim oružjem. Davno je rečeno:

*Ako se vršci koplja nad njime ne slože,
lukavac će skočit' i na konjanika!*

Posmatrao sam prvo početak sure, a onda razmišljao o njezinom kraju, nakon čega me obuze čudno osjećanje: početak sure govori o tagutu (tiraniji) i onima koji je vrše i koji izigravaju sporazume, a završetak spominje Allahovu, dž.š., sveobuhvatnu milost kada je poslao Poslanika bojišta i milosti!

Da, zbilja, Muhammed, s.a.v.s., bijaše poslanik koji je vodio ratove, koji se oružjem suprotstavljao onome ko je nosio oružje, kao što kaže Ševki:

*Rat koji si ti pravedno vodio bijaše šerijat
jer i smrtonosni otrov zna biti lijek!*

A u isto vrijeme Muhammed, s.a.v.s., bijaše poslan da donese mir na svakom pedlju Zemlje, onaj koji žuri da pobriše prašinu sa svake plohe, da izbriše nevolju svakog ojađenog nevoljnika:

Došao vam je Poslanik, između vas je, i, što ćete na muke naići, teško mu je! On silno želi da se uputite, a prema vjernicima sažaljiv je i samilostan je. (128)

On nije ratovao zato što je volio rat nego zato što je mrzio tlačenje i neprijateljstvo! Jer čim bi se ostvarila pravda i sloboda i kad bi svačije pravo bilo zajamčeno, Poslanik ne bi pribjegavao ratu ni protiv koga osim protiv zlikovaca. Zbog toga se ova sura završava ovim ajetom:

A ako se oni okrenu, ti reci: "Meni je Allah dosta! Nema boga osim Njega! Samo se u Njega uzdam ja, On je uzdržavatelj Prijestolja Veličanstvenoga!" (129)

Eto, to je bila sura za koju su neki rekli da sadrži ajet o maču i da je objavila rat svim ljudima!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SURA DESETA

JUNUS/JUNUS

Sura Junus pripada mekkanskom periodu Objave i ona je, po svojoj tematici, slična dvjema drugim surama, El-En'amu i El-Isra'u. Kao i ove dvije sure, i ona govori o spoznaji Allaha, dž.š., putem posmatranja Njegovog carstva i razmišljanjem o Njegovom stvaranju.

Po mome mišljenju, stil mekkanskih sura je takav da se one, prije svega, okreću protiv idolopoklonstva; one su kadre da pokrenu razum, da uspale zamrlu misao i da ljude pokrenu na predanost moći njihova Stvoritelja, da se oslone na Nj i da se tako zaštite od utjecaja sekularista, materijalista i drugih bezbožničkih ideologija i svjetonazora. No, kad se posmatra Kur'an kao cjelina, njegov mekkanski i njegov medinski dio, vidjet će se jedna njegova posebna osobina, naime, da je on kitabun insanijj (Knjiga koja se, kao nijedna druga knjiga, obraća čovjeku). Ta Knjiga poziva cijeli ljudski rod da se prene iz svoje duhovne zaspalosti, da spozna svoga Stvoritelja i da se pripremi za susret s Njim.

U vezi sa ovim, nužno je obratiti pažnju na stanje u kome Kur'an raspravlja sa hrišćanima i jevrejima koji su bili pod utjecajem ovih pitanja i koji su u njih unijeli novine, o čemu se zorno govori u medinskom dijelu Objave.

Oni koji se klanjaju kumirima drže se "logike" osjetila, koja ih zaokuplja, a ovaj svijet je jedini cilj njihova rada. Ove duhovne bolesti liče na one koje su pogodile savremenu civilizaciju, jer ljudi u Evropi i Americi – i svugdje dokle je doprla ova civilizacija – ne pridaju pažnju Allahu, dž.š., i susretu s Njim!

Drevne religije nisu ostavljale dubljeg traga na ljudske duše; i njihovi sljedbenici obožavali su ovaj svijet i ono što je s njim u vezi. Oni su

svećenicima davali položaj prema kome su se ovi usmjeravali u skladu sa njihovim običajem; oni su vjerovali u te svećenike, a u njihovom naslijeđu najmanje je bilo logike razuma i pravde.

Zaista je smiješno kako je jedan od začetnika orijentalističkoga mišljenja smatrao da je stil mekkanskih sura više vezan za osjećanja, a stil medinskih sura za razum, jer ovaj drugi navodno stvara naučnu atmosferu kod hrišćana i jevreja. I kada je htio da iznese dokumentaciju o naučnoj logici u Kur'anu, uzeo je ajet koji je objavljen u Mekki Mukerremi, ajet u kome Uzvišeni kaže:

Da na nebesima i na Zemlji ima još bogova osim Allaha, poremetili bi se i nebesa i Zemlja! Pa neka je uzvišen Allah, Gospodar Prijestolja, iznad toga šta Mu pripisuju oni! (El-Enbija')

Pogledaj u taj beskraj u kome se pogled gubi!

Kur'an općenito tvrdi da mi živimo u prvom postojanju i da je to postojanje uvod u drugo postojanje u kome ćemo biti proživljeni, pa oni koji spoznaju Allaha, dž.š., ovdje spoznat će Ga i tamo, tako da možemo reći: "U prvom postojanju osjećamo Allahove propise, ovdje, u vrijeme kad imamo obaveze prema Njemu i dok međusobno sarađujemo i pomažemo se, a u drugom postojanju osjećamo krajnju svrhu tih propisa – kad dođe vrijeme polaganja računa i davanja naknade za dobra i loša djela." Savremena civilizacija odbija sve ovo, i Allahove, dž.š., propise i njihovu krajnju svrhu.

U prvom postojanju, ovdje, na ovom svijetu, mi činimo tesbih (hvalimo Allaha, dž.š.) i zahvaljujemo Mu na Njegovim nimetima i izvršavamo obaveze prema Njemu, a u drugom postojanju tesbih, tahmid (hvaljenje i zahvaljivanje) i izvršavanje obaveza postat će naša priroda tako da mi nećemo sastavljati međusobne odnose i obaveze:

A, doista, one koji rade dobra djela Gospodar njihov Pravom stazom uputit će zato jer vjeruju, i rijeke ispred njih u baščama zadovoljstva teći će! / Molitva njihova u vrtovima bit će: "Allahu, Samo si slavljen Ti!" A pozdrav njihov: "Neka je vama mir!" i molitva potonja: "Sva hvala neka je Allahu, svih svjetova Gospodaru!" (9-10)

Ko je blizak Allahu, dž.š., na ovom svijetu bit će Mu blizak i na Budućem svijetu, kada će biti sretan u Njegovom komšiluku! A onaj ko Ga je poricao na ovom svijetu – šta ima da očekuje na Budućem svijetu?

U zapadnoj civilizacije stil ponašanja je takav da ljudi svoj život provode predani samo sadašnjem trenutku i svijetu, a potpuno se prene-raze kad ih se podsjeti na ono što stoji iza, što će doći kasnije. Religije služe ovom prvom cilju, one se ne bave onim što je bilo prije i što će doći poslije u pogledu krajnjeg utoka ove civilizacije:

Onima koji se ne nadaju susretu s Nama i koji se zadovolje životom ovozemnim, pa uz njega smiraj nađu, i koji su prema Znacima Našim nemarni, / prebivalište takvima Vatra bit će zbog onog što su stekli! (7-8)

Materijalistička logika je daleko od Kur'ani-kerima kao i od Objave u njezinom totalitetu, jer materijalist u nebo pogleda samo kada razmišlja o tome kako će zaposjesti zvijezde. Takav živi u krajnjem, onom žestokom kufu i obmani.

Sura Junus počinje predstavljanjem ovakvog gledišta:

Elif Lam Ra. Ovo su ajeti Knjige mudre. / A zar je to ljudima čudno što Mi jednom čovjeku između njih objavljujemo: "Opominji svijet i vjernike obraduj nagradom lijepom kod Gospodara njihova!" A nevjernici vele: "Doista, ovaj je jasni čarobnjak!" (1-2)

Vjerovanje u Allaha, dž.š., zaista je lahko dokazati; njegov izvor mogu zamutiti samo svećenici i proroci koji iskrivljuju Istinu i prkosne neznalice. U ovoj suri sagledavamo čvrstu vezu između imana i dobročinstva, jer nema imana bez dobra djela. Uzvišeni kaže:

...da bi pravedno nagradio one koji vjeruju i dobra djela čine. (4)

Uzvišeni također kaže:

A, doista, one koji vjeruju i rade dobra djela Gospodar njihov Pravom stazom uputit će zato što vjeruju. (9)

Malo kasnije On – subhanehu ve te'ala – kaže:

A one koji dobro čine čeka nagrada lijepa, pa i više od toga! (26)

Dobročinstvo (ihsan) je spoj jasnog imana i dobrog djela kada se to dvoje obavlja tokom života sa sviješću o Allahovom, dž.š., prisustvu i nadzoru nad svim.

Ova sura donosi spoznaju da su Allahovi, dž.š., prijatelji oni koji ujediniju najčvršće uvjerenje (jekin) i najdublju svijest o Allahu, dž.š., pridržavajući se Njegovih propisa (takwa):

Nema straha za Allahove prijatelje, oni ni za čim tugovati neće. / To su oni koji vjeruju i koji se Allaha boje. (62-63)

Duboko razmisli o onome što se kaže kroz usta Vjerovjesnika, s.a.v.s.:

“Ja se, ako budem neposlušan Gospodaru svome, bojim patnje na Danu velikome!” (15)

Zatim riječi Uzvišenog:

A oni koji zla djela čine – bit će kažnjeni prema zlu koje su počinili, i jad će ih obuzeti, niko ih od Allaha neće spasiti. (27)

Zatim:

Allah zaista ne dozvoljava da uspije djelo razvratnika! (81)

Islamski ummet nije izuzet iz skupine ostalih naroda svijeta; ni on neće doseći ništa drugo ukoliko bude činio grijeh, jer se kaže: Kakva djela – takva naknada!

Davne narode je prekrilo ono što su zasijali, iskusili su ono što su zaradili; ista zakonitost se odnosi i na muslimane:

A Mi smo drevna pokoljenja još i prije vas uništavali jer su zločinci bili. A poslanici su im sa Znacima jasnim dolazili, ali, oni nisu vjerovali! Eto, tako Mi kažnjavamo narod prijestupnički! / A zatim smo vas, nakon njih, na Zemlji namjesnicima učinili da bismo vidjeli kako ćete vi raditi. (13-14)

Kako se kreće prema svome kraju, ova sura potvrđuje ovu istinu:

Ti reci: “O, ljudi, došla vam je, evo, Istina od Gospodara vašega! Ko se drži Prave staze, taj se doista uputio za svoje dobro njome, a ko krivom stazom krene, na svoju štetu krenuo je. Ja nisam vaš zaštitnik!” / Ti slijedi ono što ti se objavljuje i strpljiv budi dok Allah presudu ne donese. A On je sudija najbolji! (108-109)

Ako se napravi komparacija između ovoga završetka, koji nepristrasno govori o pravednosti, i onoga što je na početku sure rečeno Poslaniku: *“Opominji svijet i vjernike obraduj nagradom lijepom!” (2)*, vidjet ćeš da je Poslanikova obaveza da uspostavi pravdu, da Istinu učini istinom, a laž lažju, te da on – s obzirom na početak ove sure – formira ummet koji se ne oholi i koji ne vara, nego koji je narod koji ima spoznaju o svome Stvoritelju i koji je poznat po svome Stvoritelju, koji hodi Njegovim Pu-

tem i koji žudi za susretom sa Njim.

Ovo je narod koji je daleko od postupanja faraona, onih o kojima se navode vijesti, narod koji se ne uznosi svojim bogatstvom niti vlašću, nego ratuje protiv nasilnika i tlačitelja i koji govori isto kao i Musa, a.s., koji je dozivao svoga Stvoritelja:

“Gospodaru naš, zatri trag bogatstvu njihovu, i zapečati srca njihova, pa da ne povjeruju sve dok očima ne vide patnju bolnu!” (88)

Ako bi neko upitao: “A ko je Gospodar naš koji nas je zadužio da Mu ibadet činimo i Kome ćemo se vratiti nakon što se završi naš životni rok na ovome svijetu.”, odgovor ćemo pronaći u suri Junus:

Zaista je Gospodar vaš Allah, Koji je nebesa i Zemlju u šest dana stvorio, i potom Prijestolje zaposjeo, i stvorenjima živote odredio! Nema toga ko će se moći zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova! Eto, to vam je Allah, Gospodar vaš, pa mu robujte! I zašto se ne opametite!?” (3)

Ovaj sažeti odgovor zahtijeva detaljnije objašnjenje koje ćemo susresti u ostalim ajetima iste sure koji govore o hiljadama hiljada gladnih usta i trbuha i koji pitaju: “Pogledaj, ko im priprema opskrbu i ko tu hranu transformira u meso i loj, u oči i uši? Ko je taj ko učini da oči gledaju i uši da čuju? Ova osjetila duše su instrumenti koji su mudro povezani u svakom pojedinom biću, pa koja ih je moć stvorila i oblikovala u milionima stvorenja?”

Ti upitaj: “Ko vas opskrbljuje s neba i iz zemlje, ko je posjednik sluha i vida, ko iz mrtvog izvodi živo, i ko iz živog izvodi mrtvo, i ko to svim upravlja?” Odgovorit će oni: “Allah!” A ti upitaj: “Zašto se onda Allaha ne bojite?” (31)

Zemljoradnik posadi jedno zrno u tlo i iz njega nikne hiljadu zrna! Ko smrdljivo blato preobražava u ukusnu hranu i mirise, u pšenicu, pirinač ili leću!? Ko preobražava različite sastojke u šećernu trsku, ili u ruže i cvat koji izbiju i pojave se u raznobojnim slikama pa se razviju u brojne miomirise?

Eto, to vam je Allah, vaš pravi Gospodar! A da li nakon Istine ima drugo išta osim zablude! Pa kuda se onda okrećete!?” (32)

Zbilja je čudno kako se neki ljude, umjesto da se kreću po Zemlji i istražuju kako je započelo stvaranje, ponašaju potpuno obrnuto pa

gledaju da istraže Stvoriteljevo Biće i nastoje da spoznaju Njegovu suštinu. Takvi ljudi bježe od svoje prirodne odgovornosti i obaveze pa svoje besposlice pokrivaju svojim ružnim djelima. Ovakav obrt je bio jedan od uzroka pada islamske civilizacije i njezina svjetskog poraza!

Mi se s povjerenjem prepuštamo razumijevanju ovih čistih ajeta. Mi najčvršće vjerujemo da je Allah, dž.š., zagospodario Svojim Aršom, koji Ga je dostojan i da je Svojom mudrošću rasporedio sve u svijetu, koga je stvorio bez ikakvog sudruga ili partnera, jer je apsurdno da stvoreno pomaže Stvoritelju, nemoćno Moćnome! Obaveza je svih ljudi da spoznaju ovu Istinu i da se u svojim dovama ne okreću nikome drugom osim Njemu. Kur'ani-kerim kori neznalice koji to čine:

Oni pored Allaha robuju onima koji im ne mogu štetu nanijeti ni koristi kakve priskrbiti, i još govore: "Ovo su zagovornici naši kod Allaha!" Ti reci: "Zar da vi Allaha obavještavate o nečemu o čemu On zna da ne postoji ni na nebesima ni na Zemlji!?" Hvaljen neka je On i uzvišen visoko iznad onoga što Mu oni smatraju ravnim! (18)

Činjenica je da su svi ljudi – na čijem čelu stoje poslanici – i svi melec – na čijem čelu je Džibril – Allahovi, dž.š., robovi, svjesni Njegove mudrosti i pokorni Njegovoj vlasti:

Ne preduhitruju Ga riječima i po Njegovoj naredbi sve čine! On zna šta je ispred njih i šta je iza njih i zauzimati se oni neće, osim za onoga s kim On zadovoljan bude, i oni od straha pred Njim strepe! (El-Enbija', 27-28)

Zdrave veze između čovjeka i Allaha, dž.š., mogu biti samo sa ispravnim vjerovanjem, pomoću koga čovjek stječe svoje postojanje u Vječitom životu, a ovaj svijet preobražava u lijepa sjećanja. Nekoliko desetina godina u životu jednog čovjeka i desetak stoljeća u historiji država pretvaraju se u izložene stečevine ili u malobrojne sahate:

I na Dan kad ih Allah sakupi činit će im se da su samo jedan časak dana ostali, i jedni druge će prepoznati. Na gubitku će biti oni koji su susret s Allahom poricali, i koji Pravu stazu nisu slijedili. (45)

Ali, to će biti sahat u kome ćemo, nakon ogromnog protoka vremena, prepoznati šta nam slijedi, vrijeme tuge ili veselja, o čemu je rekao lbnu'l-Kajjim:

Pa hajde u bašče Adna!

One su tvoja stepenica prva i u njima šatori!

No, za rezultate griješenja čekanje će se oduljiti! Ima ljudi koji ovaj dugi vremenski period zanemaruju i ne shvataju njegov rok.

U ondašnja vremena jevreji su pozdravljali muslimane pa su govorili: *Es-Samu 'alejkum*, što znači: *Upropašten bio*, misleći da će se tako ostvariti njihove želje:

A kad ti dolaze, pozdravljaju te onako kako Allah nikad ne pozdravlja tebe! I između sebe zборе: "Zašto nas Allah ne kazni za ovo što velimo mi!?" Dosta je njima Džehennem, u njemu će gorjeti oni! O, ružna li boravišta! (8)

Oni su, zatim, ubrzavali svoju kaznu, i što je ona duže izostajala, njihov strah se sve više povećavao.

Prije njih, mušrici su poricali Allaha Jedinoga i izbjegavali Poslanika i jedni drugima su u povjerenju iskreno govorili kako oni žele što prije da budu kažnjeni za ono ismijavanje i nevjerovanje:

I požuruju te s kaznom! A da nije roka unaprijed određenoga, njima bi došla kazna, a nenadano će im doći, neće ni osjetiti. / Požuruju te s kaznom! A doista će Džehennem sve nevjernike obuhvatiti... (El-'Ankebut, 53-54)

Isto ovo požurivanje koje sada objašnjavamo označeno je u suri Junus riječima Uzvišenoga:

Kad bi Allah ljudima zlo brzo davao kao što im dobro, kad ga traže, podaruje, doista bi im kraj njihov došao! Ali Mi one ljude koji u susret s Nama ne vjeruju u zabludi njihovoj ostavljamo pa oni tumaraju! (11)

Iste ove opomene susrećemo u riječima Onoga Čije je ime uzvišeno:

A Gospodar tvoj prašta i beskrajno je samilostan. Kada bi ih On za ono što zasluže kažnjavao, kaznu bi im doista užurbao, ali njih ročište čeka, od njega naći neće nikakva utočišta! (El-Kehf, 58)

Međutim, u ovoj suri zločinitelji se pitaju o onome što su požurivali, ali – kakva im je korist od toga? A zar vam se nije ukazivalo na kaznu prije nego što ste je doživjeli? Zar niste zloupotrijebili odgodu u kojoj je bilo vaše dobro?

Ti reci: "Kažite mi, ako će vam Allahova kazna doći noću ili danju, zašto je onda zločinci požuruju? / Zar ćete u nju povjerovati tek kad dođe!? Zar tek tada, a prije kaznu požurivali ste!?" (50-51)

Da li je moguće da bilo ko izbjegne Allahovu kaznu na Dan koji će doći prema Njegovoj određenoj prijetnji? Kako je to moguće kad će tada svu vlast imati Allah, dž.š., nad svakim i nad svim?

Doista, Allahovo je sve što je na nebesima i na Zemlji! A i prijetnja Allahova je prava istina! Ali, većina njih ne zna. (55)

Da, to je ono što je bilo neshvatljivo, a za onoga ko to nije shvatao Uzvišeni kaže:

Doista, Allahu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji, a oni koji, mimo Allaha, slijede druga božanstva, oni samo pretpostavke slijede, oni samo nagađaju! (66)

Sve što je živo i svaka stvar u cijelom kosmosu – sve je to u posjedu Allaha, dž.š., i samo Allah – subhanehu – ima vlast nad svime, pa gdje onda da pobjegne onaj koji zlo djelo počini? Kod koga da se skloni?

I traže obavijest od tebe: "Da li je kazna prava zbilja?" Ti reci: "Da, tako mi moga Gospodara, kazna je zbilja prava i vi joj umaći nećete moći!" (53)

Ko je taj ko tvrdi da je čudno kad Svemilosni izabere jednog čovjeka i kome objavljuje i od Sebe dostavlja Objavu? Ta ovdje se javljaju osjećanja zavidnosti, o čemu se kaže u ovom ajetu:

Zar da se njemu, a ne nama, šalje Opomena? (Sad, 8)

Idolopoklonici, slijedom svoje tradicije, ovim izražavaju srdžbu i vrijeđanje; oni koji tradicionalno slijede mnogo božanstava odbacuju islamski monoteizam (tevhid); oni koji nasljeđuju materijalizam i obožavaju ovaj svijet s prijezirom odbacuju svaki govor o Drugom svijetu.

Sura Junus je jedna od više sura koje su uzdigle bajrak tevhida, Božije jedinosti; ova sura razliva dokaze o Najvišem Biću i objašnjava kako kosmička prostranstva ukazuju na veličinu Allaha, dž.š.:

On je Taj Koji je Sunce svjetiljkom stvorio i Mjesec svijetlim učinio i Mjesecu položaje odredio, da biste znali broj godina i računanje! Allah sve to nije drukčije osim Istinom stvorio, a ajete pomno niže narodu koji shvata. (5)

Ali, Arabljani su odbacili ovu Objavu i suprotstavili se Kur'anu, a ova sura izlaže tri sadržaja takvih suprotstavljanja.

Prvi:

A kada im se uče Naši ajeti jasni, tad oni, koji se susretu s Nama ne nadaju, zbore: "Daj ti Kur'an osim ovoga donesi, ili ga izmijeni!" (15)

Tj. govori neki drugi govor u kome ćeš hvaliti naša božanstva i u taj govor unesi našu tradiciju i naše stanje.

Ti reci: "Ne može biti da ja sam Kur'an mijenjam, ja samo ono što mi se objavljuje slijedim..." (15)

Nakon čega im plemeniti Poslanik objašnjava da je on proživio četrdeset godina u kojima im nije prenosio nikakvu objavu niti je korigirao ikakvu vjeru sve dok mu nije počela stizati Objava Kur'ana pa on sada prenosi ono što mu Gospodar njegov naredi, i on nema nikakvu drugu moć osim da to pouzdano prenese:

Ti reci: "Da Allah nije htio, ja vam Kur'an ne bih učio, niti bi vas Allah s Kur'anom upoznao! Pa, ja sam još prije njega među vama živio, zašto se ne opametite!?" (16)

Drugi sadržaj nalazi se u ovim riječima Uzvišenog:

A Kur'an ovaj nije patvoren, od Allaha je objavljen, on potvrđuje da su istinite Objave objavljene prije, i on pomno izlaže propise, u njega sumnje nije, od Gospodara svih svjetova je! (37)

Onaj ko nepristrasno pročita Kur'an osjetit će da Muhammed nije izumio niti krivotvorio ni jednu jedinu riječ njegovu; iz svakog njegova pasusa izbija toplina pozivanja u Istinu koja raduje poput vode koja se javi usred palmišta. Poslanik, s.a.v.s., u svome pamćenju, svojim razumom, nakon što je Kur'an objavljen, nije ispravio ništa što, recimo, ne bi priličilo Allahu, dž.š.

No, ukoliko se osvrnemo na ranije svete Knjige, da je Poslanik bilo šta izumio ili mijenjao u Objavi, to bi dokazivalo da je čovjek, u tvorbi Objave, moćniji od svoga Stvoritelja. Sa najvećom unutarnjom energijom, najiskrenijim izrazom i najblistavijim dokazima Kur'an štiti jedinstvo Boga i odbacuje takve tvrdnje!

Jer da je Kur'an ljudski govor, šta bi onda sprječavalo ljude da donesu nešto slično njemu?

Oni govore: "Izmišlja ga!" Ti reci: "Dajte vi makar suru jednu nalik Kur'anu, i u pomoć koga god hoćete vi pozovite od onih u koje, osim Allaha, vi vjerujete, ako istinu zborite!" (38)

Pomognite se se svim retoričkim i stilskim ljudskim i džinskim moćima u sastavljanju knjige slične Kur'anu ili makar jednoj njegovoj suri! Ali, evo, prošla su stoljeća otkad je obznanjen ovaj izazov, i on i danas stoji, pa da li je iko donio išta!?

Dakako, oni samo poriču ono što znanjem obuhvatiti ne mogu, a još im nije ni tumačenje njegovo dospjelo. (39)

Oni su džahili (neznalice) koji hoće da odgode kaznu koja im je propisana i kojom im se prijeti ne bi li se okanili.

Poslije ovoga slijedi detaljnije izlaganje ljudskih gledišta o ovoj Knjizi, Kur'anu:

Ima ih koji u njega vjeruju, a ima i onih koji u njega ne vjeruju, a Gospodar tvoj najbolje zna one što nered siju! (40)

A koje gledište zastupaju oni koji se stalno žale i koji lažu?

A ako te u laž budu ugonili, ti reci: "Meni djelo moje, vama djelo vaše! Vi nemate ništa s onim što činim ja, niti ja imam išta s onim što činite vi!" (41)

Nema, na čitavom svijetu, takve klime slobodnog mišljenja kao ove u kojoj se izlažu ljudska gledišta o ovoj Knjizi; to je Knjiga koja ne zagovara ni teškoću ni prisilu; ovoj će se Knjizi odazvati onaj čiji je duh otvoren i srce čisto za Istinu.

A što se tiče onih drugih, pa šta da radiš s onim koji je gluhi, čije je uši prekrio pokrivač fanatizma pa on nit' šta čuje, nit' šta shvata? Ili s onim koji je slijep, koji svojim očima ne vidi ni najblistaviju zoru, koji ne vidi ništa!?

Ima njih koji te slušaju! A zar ti možeš učiniti da te gluhi čuju, koji i ne razmišljaju!? / A ima i onih koji te gledaju. Pa možeš li ti Pravom stazom uputiti slijepe, mada ni vidjeti oni ne mogu!? (43)

O trećem sadržaju njihova suprotstavljanja Kur'anu govore sljedeće riječi Uzvišenoga o Njegovom Kur'anu:

O, ljudi, došla vam je od Gospodara vašeg pouka i lijek za ono što je

u grudima, i Prava staza, i milost vjericima. (57)

Kur'an je najljepši odgajatelj duša! On suzbija svaku niskost i prostotu; on odagnava šubhe i sumnje; on je daleko od svake konfuznosti; on je duševno i materijalno bogatstvo za onoga ko ga slijedi. Stoga se malo poslije kaže:

Ti reci: "Allahovim darovima i Njegovoj milosti, eto, tome nek' se raduju ljudi. To je bolje negoli ono što oni gomilaju!" (58)

Zaista, čovjek kome je dat Kur'an pa pomisli kako je nekome drugom dato nešto bolje od toga, obezvrijedio je nešto što je uzvišeno i uzveličao je nešto bezvrijedno!

Poslanik, s.a.v.s., borio se protiv svojih neprijatelja Kur'anom i u njihove redove unosio pukotine, jer Kur'an im nije ostavljao nijedno njihovo mišljenje a da im ga ne bi opovrgao; Poslanik, a.s., učaše Kur'an na svakom koraku, sa njim je bio povezan na svakom mjestu, te mu se stoga ovdje kaže:

Ma šta da ti činio i ma šta iz Kur'ana učio, kakav god posao da vi činite, Mi nad vama svjedoci smo, dok god se vi time bavite! Od tvoga Gospodara nije skriveno ništa ni na Zemlji ni na nebu ni koliko trun što je. I nema ništa ni manje od toga ni veće od toga, a da nije u Jasnoj Knjizi. (61)

Kraj sure potvrđuje ono što je ona rekla na početku u vezi sa čvrstim pristajanjem uz Objavu i oslanjanjem na nju: zašto bi ljudima bilo čudno kad Uzvišeni objavljuje jednom od njih? U posljednjem ajetu ove sure Uzvišeni se obraća Poslaniku:

Ti slijedi ono što ti se objavljuje i strpljiv budi dok Allah presudu ne donese. A On je sudija najbolji! (109)

Između muslimana i onih koji to nisu stoji veliki spor u vezi sa Kur'anom – jer mi čvrsto vjerujemo da je Kur'an jasna istina. U Kur'anu možeš naići na takve izraze koje ne može dokučiti niko osim eksperata u arapskoj stilistici, a drugi izmišljaju ono što nema veze sa originalnim značenjem. Tako naprimjer, ako želimo osokoliti takmičara, kažemo mu: "Ne lijeni se!", a pritom uopće ne mislimo na lijenost, nego ga želimo osokoliti da sačuva vrh koji je dostigao i da i dalje ostane najbolji. U tom stilu Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

A ako ti sumnjaš u ono što ti objavljujemo, pitaj one što čitaju Knjigu, prije tebe objavljenu! (94)

Zamisli da onoga koji vjeruje u trojstvo pitaš o tevhidu! Ili da onoga ko vjeruje u otjelovljenje Boga pitaš o tenzihu (čistoti Božijeg bića od svih neprimjerenih Mu predstava)! Takav, od početka, zna samo da se prepire!

Zato se odmah poslije ovog ajeta kaže da ne sumnjaš i da ne pitaš (*Od Gospodara tvoga tebi Istina dolazi, ti ne budi od onih koji su u sumnji!*) No ako sebi i dopustimo raspravu sa takvima, to će biti isto kao kad vrhovni državni tužilac postavlja pitanje optuženicima, ili pitanje onoga ko je čvrst u Istini za onoga ko sumnja u Nju! Zaista je Allah, dž.š., Jedan Jedini, Onaj kome se svako obraća, Onaj koji nije rodio i rođen nije, Onaj kome niko i ništa ravno nije!

Ovo je vjerovanje koje podupire islam a koje ne utječe na one kojima postavljaš pitanja. Isti takav je razgovor sa jevrejima – a o njima se govori u kontekstu ove sure – za optužbe koje su usmjeravali vjerovjencima i Allahu – uzvišena su Njegova Imena. Neosnovanost tih optužbi nije stvar sumnje, niti to akceptira onaj koga pitaš; stoga ovdje susrećemo odlučno obraćanje:

Od Gospodara tvoga tebi Istina dolazi, ti ne budi od onih koji su u sumnji! / Ti nipošto ne budi od onih koji Znake Allahove poriču, jer tad bi ti sigurno među gubitnicima bio! / Zbilja, oni na kojima se Riječ tvoga Gospodara obistini neće vjerovati, / pa makar njima sva znamenja došla, sve dok očima ne vide kaznu bolnu! (94-97)

Eto tako; za ljudski razum Božije su istine i mudrosti neprikosnove; razuman čovjek neće izmisliti dva ili tri boga niti će Allahu, dž.š., pripisivati ljudske tegobe i manjkavosti, kao što čine neznalice.

U svome životnom vijeku čovjek prolazi kroz različite teškoće, u kojima osjeća bol i nemoć, i kad osjeti da mu je nevolja do guše došla pa prije nego ga prođe – iako mu je ta nevolja suđena – on požuri Allahu, dž.š., tražeći spas i izlaz, moleći i preklinjući. A ove brige otkrivaju neke druge stvari, recimo, da li je, u takvim okolnostima, taj čovjek zadržao jačinu imana; da li je iskreno izišao pred svoga Gospodara, ili je prevrtljiv u imanu i onaj koji zaboravlja?

Uzvišeni kaže:

Kada čovjeka nevolja koja pogodi, tad se Nama moli na strani svojoj ležeći, ili sjedeći, ili stojeći! I kad mu nevolju otklonimo, on tada – kao da Nam se ni molio nije zbog nevolje što ga zadesi – svojim putem nastavlja! Eto tako se onima koji pretjeruju čini lijepim to kako postupaju. (12)

Ovakav način ponašanja je priprost; neophodno je da se čovjek sjeća Onoga ko ga je izbavio iz teškoće, da bude zahvalan Onome ko mu je dao izlaz iz nje, da čvrsto bude uz Njega u bonluku isto kao što je bio uz Njega kada ga je tegoba pritiskala.

Sura Junus po drugi put predstavlja ovo stanje, ali sada detaljnije:

Allah vam podaruje da kopnom i morem hodite, i kad u lađama ste koje s blagim vjetrom plove i putnici se tome na njima razvesele, olujni vjetar puhne i valovi na njih zapljusnu sa strana svih, i oni pomisle da će potopljeni biti, tad Allaha najiskrenije mole: "Ako nas iz ove nezgode spasiš, mi ćemo Ti zbilja zahvalni biti!" / A kad ih On spasi, oni opet po Zemlji bez prava ikakva nered čine. O, ljudi, nered koji pravite da biste uživali u životu ovozemnome protiv vas je! A potom ćete se Nama vratiti i Mi ćemo vas obavijestiti o svemu što ste činili! (22-23)

Da, kada se ljudi utapaju i kada ih natkrile valovi sa svih strana, oni se ne uzdaju ni u koga osim u Dragog Allaha, Jednog i Jedinog; tada nema drugog utočišta ni pomagača osim Njega! Ali zašto tako očigledno čovjek zaboravi Ruku koja mu je pružila pomoć onda kada je čeznuo za spasom? Zašto se ljudi vraćaju svojoj rasijanosti i nezahvalnosti? Ovo obmanjivanje se mora liječiti; čovjek mora ostati častan i ugledan. Oni koje prekriju talasi radosti i veselja pa se oni ne sjećaju nikog drugog zaslužuju da se nad njima dogodi kazna, kazna koja se spušta kad su oni na vrhuncu svoje opijenosti i rasijanosti. Uzvišeni kaže:

Primjer života ovozemnoga je nalik primjeru vode koju s Neba spuštamo Mi, pa se ona pomiješa s biljem zemljinim, kojim se ljudi i stoka hrane! I kad se Zemlja nagizda gizdom svojom i ukrasi i stanovnici njezini pomisle da su oni toga gospodari, tad Zemlju Naša naredba noću ili danju pohodi, i to pokosimo Mi kao da jučer tu ništa ne bi! Eto tako Mi ajete pomno nižemo ljudima koji razmišljaju. (24)

Ova bolna iznenađenja hlupaju u isto vrijeme dok traje obmanjivanje; ona prekidaju konac uobičajenog razmišljanja pojedinca i zajednice, kao što se kaže u ovom stihu:

*Umirila te noć pa te prevarila;
u vedroj noći javlja se mutnina!*

Prolomi oblaka zbog kojih se nadmu zrno i plod da bi kasnije struhli događaju se pred samu žetvu; ljudi misle da će pobrati ono što su očekivali i da je to zaštićeno, samo što im nije palo u ruke – kad se najednom desi bolna kazna!

Pravo je čovjeka da utočište traži kod Allaha, dž.š., kada ga zadesi nevolja, ali je i Allahovo, dž.š., pravo da Mu čovjek bude zahvalan nakon što ga On spasi te nevolje te da ostane u stalnoj vezi sa Njim nakon što je pronašao utočište kod Njega; ljudi se nikad ne mogu nazahvaljivati Uzvišenome Allahu!

Primjer koji prethodni ajet daje o zasijanoj zemlji traje u svim ljudskim stanjima i situacijama, u njihovoj civilizacijskoj moći na površini Zemlje – jer sa obmanom i rasijanošću dolaze udarci sudbine kada ljudi žanju ono što su zasijali.

Prije samog kraja ove sure Allah, dž.š., naređuje Svome Poslaniku da se ljudima obraća nježno, s puno ubudijjeta (manifestacije pokornosti Allahu, dž.š.) i sa savjetima:

Ti reci: "O, ljudi, ako ste vi u sumnji zbog vjere moje, znajte da ja robovati neću onima kojima vi mimo Allaha robujete, nego ću ja Allahu robovati, Koji će vas usmrtiti! Meni je naređeno da budem vjernik." / I naređeno mi je: "Lice svoje vjeri pravoj ti okreni! Nipošto mnogobožac ne budi! / Pored Allaha drugima se ne moli, onima koji ti ne mogu ni korist pribaviti, ni štetu otkloniti!" Ako bi se ti drugima molio, tad bi ti pravi nevjernik bio! / Ako te Allah kakvom nesrećom pogodi, osim Njega niko ti je neće moći otkloniti! Ako ti Allah kakvo dobro želi, niko blagodat Njegovu ne može omesti! On Svojom blagodat nagrađuje od Svojih robova koga hoće, On grijehe prašta i samilostan je. (104-107)

Ovo je islam! Veza sa Allahom, dž.š., Bogom Jedinim, odricanje od svih sudruga Njemu, koji nemaju postojanja, želja i strahopoštovanje pred Njegovim Licem – subhanehu – i saobraćanje i saradnja sa svim ljudima na ovim osnovama!

Allah – tebareke we te'ala – u ovoj suri navodi dijelove kazivanja o narodima drevnim, a jedno od njih je i kazivanje o Junusu i njegovom

narodu, koje je dato u jako sažetoj formi – po čemu je ova sura dobila svoje ime – kako bi se njime aludiralo Mekkelijama da će se i oni domoći spasa kao što se tog spasa domogao narod Junusov.

Činjenica je da su se Mekkelije u prvo vrijeme sa žestokom ohološću odnosile prema islamu i da su protiv islama vodili rat oko dvadeset godina, ali, ipak, na koncu su ušli u ovu vjeru, iskreno joj pristupili, ponijeli njezin bajrak i štitili njezinu Kabu.

Zbilja, narod Junusov bijaše bolji od naroda Hudova i drugih naroda. Uzvišeni kaže:

Zašto ne bi grada nijednoga koji u Boga povjerova, pa mu to vjervanje od koristi bi, osim naroda Junusova!? Tom narodu smo Mi, kad se prikloni vjeri, kaznu prezrenu otklonili u životu na ovome svijetu, i Mi smo im dali da uživaju do roka određenoga! (98)

Ostala raznovrsna kazivanja nižu se govoreći o sličnim stanjima u kojima je bio Vjerovjesnik, s.a.v.s., i iz kojih je uzimao odgovarajuću pouku. Jedno od takvih stanja je gotovo isto odbijanje nevjernika da prihvate islam iako su se vremena promijenila.

Nuh, a.s., proveo je sa svojim narodom devet i po stoljeća pozivajući ga, a on se samo oholio, pa kakvo je, onda, bilo Nuhovo, a.s., gledište na suprotnu stranu u ovoj ustrajnoj borbi? Uzvišeni kaže:

Pripovjedi im vijest o Nuhu, kad je rekao narodu svome: "O, moj narode, ako vam je teško da boravim među vama i da vas opominjem Allahovim Znacima, a na Allaha se ja oslanjam, onda s božanstvima vašim odlučite na čemu ste, i potom to ne krijte, meni presudite i ne čekajte! / A ako se okrenete, pa znajte da ja od vas ne tražim nagrade, jer nagrada moja kod Allaha je, a meni je naređeno da budem od onih koji su Njemu predani!" (71-72)

Ono što je rekao Nuh svome narodu, to isto govori Muhammed, a.s., svome narodu; poslanici su "oprali ruke od dunjaluka", njima ne treba ni mal ni čast naspram upoznavanja sa Istinom.

Nakon ovoga se navode neki poslanici da bi sura nastavila sa dužim kazivanjem o Faraonu i njegovom narodu, zatim o povijesti Benu Israila i njihovom ponašanju prema uputi.

Faraonstvo je uništeno zato što je obezvrjeđivalo i Istinu i ljude; a

Benu Israil je trgovao sa Objavom i osiono se ponašao prema Dragom Allahu, a ništa im nije koristilo znanje koje su imali:

I Mi sinove Israilove u divan krajolik nastanismo, i ljepotama ih opskrbismo! Pa kad im je znanje došlo, oni su se tad razišli u mišljenju. A doista, njima će Gospodar tvoj presuditi na Danu sudnjemu o svemu onome u čemu se slagali nisu. (93)

Obaveza je svih sljedbenika Muhammedovih, s.a.v.s., da budu što dalje od ovih opasnih postupaka pa da tako, u čistoti, nose poziv islama i da se najiskrenije okrenu Allahu, dž.š.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA JEDANAESTA

HUD/HUD

Sura Hud počinje kao što počinju mnoge sure: govorom o Kur'anikerimu:

Ovo je knjiga čiji se ajeti mudrim redom nižu i postupno objavljuju, od Mudrog i Obaviještenog. (1)

Nije nikakvo čudo što je Najveća Knjiga vodič islama, dokaz njegova poslanstva i tajna njegove vječitosti i Kitab što ga je Poslanik primio da bi ga prenio svim ljudima i izveo ih iz širka u tevhid, sa krivog puta na Pravi put i postojani; a privrženost samo Allahu temelj je uspjeha: *da osim Allahu nikom drugom ne robujete, ja sam vam, doista, poslan od Njega, da opominjem i radost donesem. (2)*

Očigledno je da je priprema za prenošenje Poruke bila teška i da je Poslanik osjećao da je pomognut i podržan u ovoj svojoj zadaći, o čemu se navodi u njegovom sunnetu:

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا شَيْبِكَ؟ قَالَ: شَيْبَتُنِي هُودٌ وَأَخَوَاتُهَا!

Ebu Bekr je pripovijedio: "Pitao sam Božijeg Poslanika – sallallahu 'alejhi we selleme: 'Otkud ti sijede vlasi?' A on je na to rekao: 'Obijelila me sura Hud i njoj slične sure!'" (*Musned El-Bezzar*)

Vidi li se zbog čega od ove sure dolaze bijele vlasi? Pokušao sam istražiti ovaj uzrok, i onda sam se pitao: Da li je to zbog propasti naroda koji su bili zalutali pa su zaslužili svoj helaćluk? Jer, Allah kazuje o udesu ovih naroda Svome Vjerovjesniku i u drugim surama, ali on nije govorio o tome da su i ove sure ostavile ovakav dojam na nj!

Da li je to što su ljudi poricali Poslanika i bili uporni u okretanju glave od njega prouzrokovalo ove sijede vlasi?

U ovoj suri stoji: *Vidi kako oni grudi svoje okreću i umotavaju želeći da se od Njega sakriju! Pa i kad se oni u ruho svoje umotaju, i tad Allah zna sve što oni skrivaju i sve što obznanjaju! Allah zbilja sve zna šta nečije grudi kriju.* (5)

Ovaj uzrok se čini nemogućim, dalekim, jer Poslanik je snažno i potresno odvrćao od džahilijeta! Koji je, onda, uzrok u pitanju? U ovoj suri sam primijetio nešto na što nisam naišao u drugim surama: mnogo aspekata koji dotiču ličnost Poslanikovu, doticanje te ličnosti zamjenicom kojom se obraća samo njemu s časa na čas – tako da ti osjećaš koliko je on bio brižan i odgovoran u prenošenju Poruke.

Stoga se Allah, dž.š., negdje na početku obraća njemu:

Ti ništa od onog što ti se objavljuje ne izostavljaš, ni ono što tišti grudi tvoje, da oni ne kažu: "Ta, zašto mu kakva riznica nije poslana, ili zašto s njim melek došao nije!?" A ti si samo opominjatelj, Allah je, doista, zaštitnik svega! (12)

U samo ovom ajetu obraćanje u kome se nalazi zamjenica ponavlja se tri puta zaredom, a jedanput odvojeno.

I ovaj fenomen ne prestaje; u istom kontekstu takva zamjenica zna da se ponovi i po desetak puta – kao što ćemo vidjeti – sve do posljednjeg ajeta u ovoj suri:

Tajna nebesa i Zemlje Allahu pripada, k Njemu se sve vraća! Zato ti Njemu robuj i na Njega se osloni! Tvoj Gospodar nemaran nije spram toga šta vi činite! (123)

Odmah zatim slijedi kazivanje o Nuhu i njegovom narodu, pa onda njihov helačluk tufanom (potopom), koji dolazi u ajetu kojim se obraća plemenitom Poslaniku:

To su vijesti o nepoznatom koje tebi objavljujemo Mi, ti i narod tvoj prije ovoga o tome ništa niste znali. Pa, ti strpljiv budi, doista sretan ishod bogobojaznima pripada! (49) Tri spojene zamjenice bez odvojene zamjenice (u kur'anskom arapskom tekstu – op. prev.) i sve usmjerene ka Vjerovjesniku, s.a.v.s., na kraju spojene sa naredbom da strpljiv bude i sa konstatacijom da sretan ishod čeka one koji Allaha stalno imaju na umu!

I tokom čitava kazivanja ne prestaje nabranje koje stalno pritječe sve dok ne dođe do ovog ajeta:

Zar da govore: "Izmišlja on to!" Ti reci: "Ako to izmišljam, na mene grijeh pada, i ja nemam ništa s vašim klevetama i zločinima!" (35)

Sakloni Bože da Poslanik izmišlja Kur'an! Ta on je iskreni i pouzdani, on ostaje na strani iskrenosti sve dok se ne otkrije vrijednost najupućenije grupe.

I iznosi Kur'ani-kerim kazivanje o Adu: kako je bio ogorčen na Huda i kako ga je ezijetio, a onda kaže Stvoritelj svjetova: *A kad je Odredba naša došla, Huda smo milošću Našom spasili i one koji su s njim vjerovali, Mi smo njih od kazne žestoke sačuvali!* (58) A onda se poslije toga obraća Allahovom Poslaniku: *Takav je Ad bio, Znake Gospodara svoga je poricao, poslanicima Njegovim nepokoran je bio i ono za što je svaki silnik i nepokornik bio Ad je slijedio.* (59) I ono što se govori o Adu govori se i o Semudu na vrlo sličan način kada se obraćanje ponovo usmjerava Allahovom Poslaniku – s.a.w.s – kako bi imao u vidu i ovu sudbinu: *Pa kad je Naša odredba došla, Mi smo milošću Našom spasili Saliha i one koji su sa njim vjerovali, od prezrene kazne toga dana. A doista je Gospodar tvoj moćan i silan.* (66)

Poslije toga, Allah, dž.š., Svome Poslaniku prenosi šta se dogodilo narodu Lutovom kada je zemljotres pogodio njegove gradove: *Pa kad Naša Odredba dođe, Mi učinismo da u staništima ono gornje bude dolje, i na njih glinu pečenu u talasima neprekidnim sručismo, / od Gospodara tvog obilježenu, a ona nije od zločinitelja daleko!* (82-83)

Posljednja rečenica hoće da zastraši Arabljane koji hode putem obmane bez teube. A nakon što govori o propasti Medjena i Faraona, Allah dž.š. kaže Svome Vjerovjesniku: *Eto, to su vijesti neke o gradovima, koje ti pripovijedamo; neki gradovi još se nalaze, a drugi su pokošeni kao klasje!* (100)

Na samom kraju sure uvećava se broj zamjenica obraćanja tako uzbudljivo sve dok ne dostigne broj od osamnaest njih, računajući ovdje i one brojne prisne zapovijesti, pa možeš onda misliti kako je to srce nosioca poslanstva preživljavalo!

U nastavku Uzvišeni otpočinje ovim riječima: *Nikakvu im nepravdu nismo učinili, sami su sebi nepravdu učinili! Božanstva im njihova, koja*

su molili mimo Allaha, ništa nisu pomogla kad je došla Gospodara tvoga Odredba! Samo bi im propast povećala. / Eto takva kazna Gospodara tvoga bi kad god bi On kažnjavao naselja i gradove koji su zlo činili! Njegova kazna bolna je, žestoka je! (101-102) Ime Rabba – Gospodara ponavlja se kao prvi član genitivne veze (mudaf) u zamjenici obraćanja dva puta kada se navodi zarada na Sudnjem danu: A oni koji su nesretni u Vatri će biti, njima u njoj teško će biti izdisati i udisati, / vječno, koliko traju Nebesa i Zemlja, u njoj će ostati, osim ako tvoj Gospodar drukčije ne odredi, a tvoj Gospodar doista što hoće čini! (106-107), i treći put u govoru o sretnima: A oni sretni u Džennetu će biti, vječno, koliko traju Nebesa i Zemlja, u džennetu će ostati, osim ako tvoj Gospodar drukčije ne odredi. To je dar što neprekidno će trajati! (108)

Zatim Dragi Allah kaže: *Ti ne budi u sumnji spram toga šta će se zbiti s onima koji se klanjaju ovima...* (109) i spominje Svoju raniju odluku: da se svi ljudi nadaju da će stići do Obećanog dana: *Da nije Riječ Gospodara tvoga već prethodila, svršeno sve bi bilo s njima!* (110) pa se nosiocu poslanstva naređuje da ispuni ono što mu je naređeno dok se ne zgodi ovaj Dan stvarnog okupljanja kada će se trpjeti bolovi ispitivanja i dugog čekanja, zbog čega se onima koji su s njim preporučuje dugo strpljenje u ovome:

Ti Pravom stazom idi kako je naređeno tebi, a Stazom nek idu i oni koji s tobom vjeruju... (112); *A ti namaz klanjaj s početkom i krajem dana i s nadolaskom noći! Dobra djela zbilja nište ona hrđava! To je opomena za one koji opomenu k pameti prihvaćaju.* (114)

Kako se sura približava svome kraju, ponavljaju se zamjenice obraćanja pa u tom smislu razmisli o riječima Uzvišenoga Njegovom Poslaniku: *Nije Gospodar tvoj nikada uništavao nepravedno naselja ako su stanovnici njihovi dobročinitelji bili! / Da je Gospodar tvoj htio, On bi sve ljude jedne vjere učinio! A ipak se oni uvijek u vjerovanju razilaze, / samo ne oni kojima se Gospodar tvoj smiluje! A radi toga i stvorio ih je! Riječ Gospodara tvoga ispunit će se: "Džehennem ću Ja doista skupa – džinima i ljudima – napuniti!" (117-119) Mogu li se sada rastumačiti riječi plemenitog Poslanika: "Objelila me je sura Hud i njoj slične sure"?*

Griješenje iz prošlih vremena ne ruši budućnost; ono se rađa da bi iščezlo; njega sustiže pokajanje kojim se uklanjaju sva lijepa sjećanja; ali pošto je ono već bilo, to što je ono "porodilo" čuva od sličnih njegovih

događanja pa onda koristi nakon što je već nanijelo štetu! Zaista, grijesi koji upropaštavaju narode usađeni su u duši i ne mogu iščeznuti! Ti se grijesi ustale u njoj pa postanu dio nje – da bi kasnije postali dio jedne velike cjeline, pa se onda preobraze u tradiciju koja se slijedi ili u ustanovljenu pravnu normu zbog čega udaljšavanje od njih postane čudnovato, a zabranjivanje njih postane kriminalan čin!

Razmisli o riječima koje su Lutovi savremenici upućivali ovom vjervjesniku: *Nije bilo drukčijeg odgovora u naroda njegova osim riječi: "Prognajte ih iz grada vašega! To su ljudi koji sebe čistim drže!"* (E'araf, 82) Kako je samo čistoća pokuđena, a prljavština popularna!

A poročne civilizacije stropoštavaju se u ovu tamu! U različitim vidovima savremena civilizacija pokazuje znakove propasti... Njezinom stanovništvu neko bi trebalo da kaže ono što stoji na početku sure Hud: *Ovo je Knjiga čiji se ajeti mudrim redom nižu i postupno objavljuju, od Mudrog i Obaviještenog, / da osim Allahu nikom drugom ne robujete, ja sam vam, doista, poslan od Njega, da opominjem i radost donesem, / a i da od Gospodara vašega tražite oprost, da Mu se pokajete, a On će vam podariti da s uživanjem i ljepotom živite do roka već određenoga, i darovat će svakom dobročinitelju darove njegove. A ako glave okrenete, pa ja se tada doista bojim za vas kazne Dana velikoga!* (1-3)

Zaista je dato obećanje onima koji se iskreno i odlučno pokaju da će živjeti ugodnim životom! A duša voli udoban život, jer je dunjalučki život pun iskušenja, a iskušenja zaposjedaju duše neprijatnostima, i to sve njih osim onih koje Allah, dž.š., smiruje Svojim obećanjem da će ih On obradovati i popraviti njihovo stanje onda kada budu kako valja vjerovali u Nj i kada se cijelim svojim bićem okrenu Njemu.

Isti ovaj rok života koji je dat nama bio je ranije dat i narodu Ada, kada im je njihov brat Hud govorio: *O, narode moj, od Gospodara vašega oprost tražite i potom Mu se pokajte, i On će vam podariti da nebo obilno kiši, i moć će vam dati uz moć koje ste već posjednici, i nemojte se kao mnogobošci, zločinci okretati."* / *A oni su govorili: "O, Hude, dókaza nam ti ne donese nikakva, i mi zbog toga što reče ti božanstva svoja nećemo napustiti, niti ćemo ti vjerovati!* (52-53) A onaj koji je saslušao ovaj odgovor mislio je o svome narodu da će prihvatiti razumsku raspravu i da će, kada im se objasni dokaz, slijediti taj dokaz. Ali, ne postoji razumska veza u ponašanju toga naroda! Kako

se može očekivati razborito ponašanje u narodu koji se klanja kipovima? Da li su se klanjali kamenitim bistama s razumskim argumentom? Već ranije su odgovarali Hudu čudnim sadržajem, nakon što ih je on pozvao u ibadet samo Allahu, dž.š., a oni rekli: *“Mi te doista u ludilu vidimo i doista smatramo da si ti od onih koji su lašci!”* (El-A’raf, 66), pa im se ovaj saosjećajni, blagi čovjek obrati: *“Narode moj,” – odgovarao bi on – “kod mene ludila nema nikakva, nego sam ja poslanik Gospodara svih svjetova!” / “Dostavljam vam poslanice Gospodara moga” – govorio bi on – “i pouzdan sam savjetnik.”* (67-68)

Kazivanja se ponavljaju u Kur’anu, ali u svakom od njih može se zapaziti nešto čega nema u drugom pa se spoznaja o potpunoj stvarnosti jednog naroda nalazi u raštrkanim kazivanjima koja se sabiru u jedan fokus, o čemu treba imati posebno znanje.

U suri Hud nalaze se kazivanja o ranijim narodima i njihovim sudbinama na taj način da su ona upotpunjena u suri El-A’raf, ali ti u ovoj suri čitaš o pojedinostima o narodu Nuhovu koje uopće nećeš naći u suri El-A’raf. Te pojedinosti ispunile su ovdje otprilike dvije sahife (stranice) dok u suri El-A’raf nećeš naći više od jedne sature o tome. Čovjek osjeti strah od preklinjanja Nuhova koje on upućuje svome Gospodaru da mu vrati sina koji luta i strada:

A Nuh je bio svoga Gospodara zamolio, i rekao: “Moj Gospodaru, doista je sin moj iz porodice moje, a istinito je Obećanje Tvoje i Ti si od sudaca svih Sudac najbolji!” (45) – Kao da govori Dragom Allahu: “Eto, Ti si meni obećao da ćeš spasiti i mene i moju porodicu, a moj sin je prvi u mojoj porodici, pa – vrati mi ga!” A onda slijedi odsječni odgovor: *“O, Nuhu,” – Allah je kazao – “iz porodice tvoje on nije, jer on je djela lošega! I Mene zbog toga ne moli za ono o čemu ne posjeduješ znanje ti! Ja te doista savjetujem da neznalica ne budeš!”* (46)

Neki lukavi duhovi požurili su da ustvrde kako je žena Nuhova varala svoga muža, kako ga je izdala, zaniijela dijete izvan zakonitog bračnog života i unijela ga u Nuhovo potomstvo a da to on nije znao! Međutim, ovo je mišljenje daleko od istine; to je ljaga od koje je Allah, dž.š., zaštitio Svoje vjerovjesnike!

Istina je da je žena Nuhova izdala njega time što je svoju porodicu priključila odbacivanju Nuhova vjerovjesništva i poricanju njegova po-

slanstva pa je zbog takvoga stava bila u skupini nevjernika; njezin sin je podupirao njezino stajalište i podržavao Allahove neprijatelje, a onda tražio spas od tufana bježanjem na sami vrh brda. Hejhate (Zaman) – jer ga je opći helaćluk prekrpio kao što je prekrpio sve druge! I to u svome sadržaju označava ovaj ajet: *“O, Nuhu,” – Allah je kazao – “iz porodice tvoje on nije, jer on je djela lošega! I Mene zbog toga ne moli za ono o čemu ne posjeduješ znanje ti.”* itd.

A Nuhov odgovor je bio: *“Moj Gospodaru” – reče Nuh – “ja utočište kod Tebe tražim da Te o onome o čemu znanja ne posjedujem ne molim! Ako mi Ti ne oprostiš i meni se ne smiluješ, bit ću međ’ gubitnicima.” / Pa bi rečeno: “O, Nuhu, iskrcaj se s pozdravom Našim, i s blagodatima tebi, i narodima koji će poteći od ljudi što su s tobom...” (47-48)*

Allah je obećao da će se poslanstva produžiti i da će biti raznovrsna, počevši od vremena Nuhova i Ibrahimova do Musaova, Isaova i Muhammedova vremena, gdje su posljednji poslanici povezani krvnom vezom, a oni na početku vezom imana pa je Allah, dž.š., učinio da imaju i ljubav i srdžba u ime Njega kao temelji povezivanja ili razdvajanja...

Postavimo narod Nuhov uz narod Hudov: i jedan i drugi odbacuju svoga poslanika i bježe od njih silovitim bijegom, tako da taj poslanik vidi samoga sebe pred ljudima koji su oholi i koji prkose, da bi rekao: *A ja se oslanjam na Allaha, i moga i vašega Gospodara! I nema niti jednog žića a da On nije uzeo sudbinu njegovu, Gospodar je moj, zbilja, na Ispravnome putu.* (56)

I onda dođe Božija kazna, i to bijaše žestoki definitivni kraj! I pošto su se gorostasni Amalečani zavaravali svojom snagom, ponio ih je vjetar neplodni, suhi, pa su se na tlu posmrzavali na jedan grub, silovit način, a njihove su glavešine bile uništene tako da su im tjelesa ostala *kao da su izvaljena stabla palmina* (koje je taj vjetar) čupao! / Pa, kakva je samo bila kazna Moja i opomene Moje! (El-Kamer, 20-21) A sa Hudom i narodom njegovim stvari stoje drukčije: *A kad je Odredba naša došla, Huda smo milošću Našom spasili i one koji su s njim vjerovali, Mi smo njih od kazne žestoke sačuvali!* (58)

Ovo žalovito kazivanje završava se ovakvim konačnim ishodom: *Takav je Ad bio, Znake Gospodara svoga je poricao, poslanicima Njegovim nepokoran je bio i ono, za što je svaki silnik i nepokornik bio,*

Ad je slijedio. / Na ovom svijetu njih je pratilo prokletstvo, a i na Sudnjem danu prokleti bit će, Ad, zbilja, u Gospodara svoga vjerovao nije, pa neka je daleko Ad, narod Hudov! (59-60)

Zaista, na poročnim silnicima obistinjuje se Riječ Allahova: da oni postanu slabiji od trunke! Ne koristi im njihova moć ama baš ništa pred Onim u Čijoj je Ruci carstvo nebesa i Zemlje!

Ne mogu shvatiti šta se to desilo pa se najčistokrvniji Arabljeni ujedinjavahu u poricanju vjerovjesnika i tlačenju njihovih sljedbenika nakon čega ih snađe helaćluk sa svih strana, zbog čega su ih nazvali "iščezlim Arabljanima"! Prisjetimo se Ada, pa se prisjetimo vijesti o Semudu i njihovih gledanja na Allahova vjerovjesnika Saliha!

Očigledno je da je klasifikacija slojeva koja je proistekla iz perioda Nuha bila podložna najjačima u zajednici Semuda te da je izrazita većina onih koji su slijedili Saliha bila potlačena i nejaka: *A glavešine naroda njegova koje su se oholile onim potlačenim koji su među njima vjerovali govorile bi: "Odakle vi znate da je Salih poslan od Gospodara svoga?" I potlačeni bi odgovarali: "Mi, uistinu, sve što mu je objavljeno vjerujemo!" / A oni što su se oholili govorili bi: "Mi, doista, ne vjerujemo u ono u što vjerujete vi!" (El-A'raf, 75-76)* Samo po sebi – bijedno, mizerno ljudsko mišljenje, a zlo se povećava kada ga prihvati čitav narod! Nacionalna ostrašćenost kotič se u ovom najmračnijem kiburu, koji se nalazi iza nacionalnih stremljenja koja su zajednička drevnim i savremenim generacijama.

Ova skrivena ostrašćenost i tvrdoglavost danas je prisutna kod bijele rase u Evropi i Americi, rase koja izvana pokazuje moć, a u sebi skriva slabost. To isto se nalazilo kod Arabljana u periodu džahilijeta, što se ogleda u riječima 'Umera ibn Kulsuma:

*Mi smo pili ako dođemo do vode bistre,
a drugi su pili prljavi mulj!*

Otkud ova zaslijepljenost? Kada se uzvikne: *Njemačka iznad svih!* ili: *Egipat iznad svih!*, taj se poklič zakloni jer se državna zaštita, naučena taština i individualna korist sve skupa sabiru iza "savremenih sila", a drevne veze dođu iznad svih veza!

Allah, dž.š., nije stvorio čovječanstvo radi ovih ispraznih zahtjeva

nego za ono što se navodi u kazivanju o Semudu: *A i Semudu smo poslali brata njihova Saliha, koji je govorio: "O, moj narode, Allahu vi robujte, osim Njega vi drugog boga nemate! On vas od zemlje stvara i na njoj vas nastanjuje, pa, tražite od Njega oprost a i pokajte Mu se, jer, Gospodar je moj doista blizu i odaziva se!"* (61)

Ustvari, obraćanje Semudu dopire do čitavog ljudskog roda koga je Allah, dž.š., stvorio od zemlje zaduživši ga da je obrađuje i izgrađuje i da samo Njemu ibadet čini sve dok bude bilo vremena, nakon čega će se vratiti Njemu da bi ih On pitao o onome što su činili...

Mi sada javno proklamiramo naše čuđenje kako su zemlju danas naselile dvije grupe ljudi: jedna grupa koja ne usavršava i ne popravlja civilizaciju na Zemljinoj površini, a živi na njoj u skitnji i misli da je to vjernička grupa; a druga grupa ostavlja tragove na Zemljinoj površini, prisvaja je i osvaja njezina široka prostranstva, ali je njezina veza sa Bogom, dž.š., mala ili nikakva.

Što se tiče Semuda, ovaj narod liči ovoj drugoj grupi; njima je njihov vjerovjesnik Salih govorio: *"I sjetite se da vas je nasljednicima nakon Ada učinio, da vas je On na Zemlji nastanio, pa u nizijama njenim dvorce gradite, a u planinama kuće klešete! Allahovih blagodati vi se sjetite, i po Zemlji, nered sijući, ne hodite!"* (El-A'raf, 74)

Ali, narod Semuda zaslijepiše tiranija i oholost zbog čega oni nisu bili zahvalni na nimetima i zbog čega se nisu kako valja bojali Allaha, *pa kad je Naša odredba došla, Mi smo milošću Našom spasili Saliha i one koji su sa njim vjerovali od prezrene kazne toga dana. A doista je Gospodar tvoj moćan i silan.* (66)

Pa poslije Semuda dođe narod Medjena, koji u svome življenju udruži politički i ekonomski nered. Već smo vidjeli da je u suri El-A'raf bio istaknuto obznanjen rat protiv političkog fesada, a da se u suri Hud istaknuto napada i grdi zastranjivanje u ekonomskom životu.

U prvoj suri Allah, dž.š., zahtijeva od naroda Medjena da ne žuri sa posljednjom odlukom, da sačeka Njegov dokaz i da ne prijeti Njegovim prijateljima: *I zasjede ne postavljajte na Pravome putu, zasrećući i od Allahova Puta one koji vjeruju odvrćajući, želeći da ga iskrivite! Sjetite se kad vas je bilo malo da vas je Allah umnožio, i pogledajte kakav je kraj bio onih koji su nered činili!* (El-A'raf, 86)

I pred Šuajbovim pozivom ljudi se razdijeliše u dvije vrste: jedne on uvjeri i oni uđoše u islam, a drugi ga odbiše i počеше se raspravljati sa vjernicima.

Ali, zub vremena pojasnio je ovo pitanje, obistinila se Istina i obe-snažila se laž; ne prijetite vjernicima poricanjem i lutanjem i ne mrzite ih zbog toga što ste vi ostavili ono u što oni vjeruju: *“Pa ako jedni među vama vjeruju u ono što je meni poslano, a drugi ne vjeruju, tada vi budite strpljivi sve dok Allah među nama ne presudi, a On je Sudac najbolji!”* (El-A'raf, 87)

Ali Medjenjani su odabrali slijepu samovolju i skrivenu smutnju: *A glavešine iz naroda njegova koje su se oholile govorele bi: “Mi ćemo tebe i one koji s tobom vjeruju, o, Šuajbe, ili iz grada našeg protjerati, ili ćete se vi u našu vjeru vratiti.”* (El-A'raf, 88)

U suri Hud zabilježeno je direktno Šuajbovo obraćanje njegovom narodu u kome se najavljuje rat protiv varanja u ekonomskom poslovanju nakon rata protiv višeboštva: *A Medjenu poslasmu brata njihova Šuajba: “O, narode moj,” – reče im on – “Allahu vi robujte, osim Njega vi drugog boga nemate! Na litri i na kantar u mjereći ne umanjujte! Ja doista vidim – u dobru ste! I zbilja se za vas bojim patnje na Danu koji obuhvatit će sve. / O, narode moj, pravedno na litru i na kantar u mjerite, ljude na stvarima njihovim ne zakidajte, i po Zemlji zlo, nered čineći, ne radite!”* (84-85)

Ali, Medjenjani odbiše svoga vjerovjesnika i s porugom i sa ismijavanjem: *Oni ga upitaše: “O, Šuajbe, zar ti bogoštovlje tvoje zapovijeda da napustimo mi sve ono što su štovali naši preci, ili da ne činimo s našim imanima šta nam je volja!? Zbilja si ti blag i smjeran!”* (87) te na ovaj način odbaciše vjerovanje tevhida, ispravan moral, čestitost i pravednost. No, pošto vjerovjesnik – dobročinitelj osta na mejdanu dobra, da naređuje i zabranjuje, njemu bi rečeno: *“...Mi tebe zbilja smatramo među nama slabim! A da nije tvoga roda, mi bismo te i kamenovali, ti među nama ugledan nisi!”* (91)

Kazivanje se završava govorom o propasti onih koji su nered činili i širili na Zemlji i koji su varali pa su uhelaćeni kao i oni drugi prije njih: *Nek' daleko Medjen bude kao što i Semud daleko je!* (95)

I upropastio je Allah, dž.š., Faraona, što se vidi iz govora koji ćemo

detaljno izložiti kad budemo govorili o drugim surama, a onda se obratio Svome Vjerovjesniku, a.s.: *A sve vijesti o poslanicima što ti pripovijedamo, samo su zarad toga da ti srce tvoje učvrstimo. I u ovim pripovijestima došla ti je Istina, i pouka, i opomena vjernicima.* (120)

Zaista sura Hud detaljno pojašnjava ponašanje naroda sa njihovim poslanicima kako bi podučila nosioca posljednjeg Poslanstva da nema ničega novoga u tome što Kurejšije njega u laž ugone i da borba između Istine i neistine traje neprestano te da u njoj nema predaha, ali da konačni rezultati i posljedice koriste vjernicima i jačaju one koji stalno Allaha, dž.š., imaju na umu i drže se Njegovih propisa.

Ja sam čitao o tzv. velikom prasku kojim je otpočelo stvaranje kosmosa, koji je poslije toga praska počeo da kruži beskrajem zadobivši kretanje i smjer koji su danas poznati.

Zaista, broj godina koje su pratile ovo stvaranje čini nemoćnim onoga ko ih računa. To zaokuplja moju maštu! Pa zbilja, ovih godina ima kao pješčanih zrna u najvećoj pustinji! Pa se pitam: "Jarabbi, kako će Onaj ko je prvi put ovo stvorio učiniti to još jednom!?" I onda mi se javi ovakav odgovor: "Pa Njegova svojstva su vanvremena, iskonska, u njima nema ni početka ni kraja!"

Nema sumnje, stvaranje kosmosa je nešto čudesno, jedan osjećaj koji se javlja kad god se čovjek zadubi u kosmičko trajanje, u njegovo prostranstvo i život u njemu! Zaista je stvaranje jednog zametka nešto veliko, a još je veće slanje opskrbe tome sićušnom stvoru kako bi rastao sve dok ne postane snažno biće! Da li je on jedini zametak? Zaista životinjski i biljni svijet nema granica jer *na Zemlji ništa živo ne postoji a da ga Allah ne hrani. On zna staništa bícá* i mjesta njihove sahrane. Sve to u Knjizi jasno zabilježeno je! (6) I upitah se: "A ko sam ja ovako sitan? Šta sam ja? A šta su najveća nebeska tijela iznad kojih je Onaj Koji živi Svojim životom!?"

Moje vjerovanje u Dragog Allaha odgovara mi na ova pitanja: Zaista su u Stvoritelja i Gospodara Najvećeg Arša izjednačeni blizina i daljina jedne tačke u kosmosu kao i duljina i kratkoća vremena! On se diskretno nalazi nad Svojim Aršom sa Svojim sluhom, sa Svojim vidom, u Svojoj vječnosti.

Onda uprvih svoje misli iznad granice njihovih moći i zapitah se

o ovome Aršu i njegovoj ravnomjernosti, pa dobih odgovor: “Doista je onaj koji ne zna šta se nalazi ispod njegovih stopala nemoćan pred shvaćanjem ovih prostranstava! Bolje ti je da spoznaješ koji je smisao tvoga postojanja pa da se ostvari mudrost koja leži u tvome postojanju! Evo radi čega si na ovom svijetu: *On je taj koji je za šest dana nebesa i Zemlju stvorio, a Prijestolje Njegovo nad vodom je bilo, sve tako da bi vas na kušnju stavio: ko bi od vas ljepše djela radio!* (7)” Te požurih da uljepšam djela svoja, i da što bolje obrazujem svoj razum, i da što bolje očistim dušu svoju, i da ostvarim plodove svoga postojanja – to je ono radi čega postojim na ovom svijetu i što mi je dato dok sam na njemu.

Zaista je ovaj svijet samo put do Drugog, mnogo važnijeg i trajnijeg svijeta, ali o tome mnogi ništa ne znaju: *A ako ti kažeš: “Nakon smrti vi ćete biti proživljeni!” – oni koji ne vjeruju doista će reći: “To nije drugo ništa do varka očita!”* (7)

Zaista neznalice požuruju ovu kaznu: smatraju da je to laž ili ne obraćaju pažnju na proživljenje! Kako ne vjeruju u kaznu kada će im kože njihove biti pržene!? U čemu se sastoji vrijednost vjerovanja u proživljenje i u kaznu nakon što oni postanu stvarnost? *A ako im kaznu Mi za jedan broj razdoblja odgodimo, tad će ono sigurno reći: “Zašto kaznu zadržava!?” A na Dan kad ih kazna zadesi, niko je neće moći od njih otkloniti, ono čemu su se rugali sa strana svih će ih opkoljavati!* (8)

Udes je čovjekov što je on biće sadašnjeg trenutka, što njegovi sahati brzo prolaze i što on traži pomoć od svoga Gospodara samo kada ga zadesi kakva nesreća, a ne trudi se da pođe u susret prema poslanoj pomoći, štaviše, zaboravlja šta je bio i odbija ruku Er-Rahmana (Dobročinitelja svemu): *Ako čovjeku damo da milost Našu iskusi i zatim je od njega oduzmemo Mi, on očajan je i nezhvalan! / A ako mu damo da blagodati kuša nakon što ga je nesreća snašla, tad će on sigurno reći: “Minuše zla što su me pogodila!” I tad se on veseli i gordo uznosi, / ali ne i oni koji su strpljivi i koji su dobra djela činili, takvima oprost i velika nagrada pripada!”* (9-11)

Čovječanstvu treba Knjiga koja će ga upoznati odakle je pošlo i gdje će stići. Ova spoznaja donijet će svoje plodove na dan čiji eho probija zidove zaprepaštenja i o kome vijest dopire do dna srca, tj. nakon što je došla Knjiga pred kojom svako osjeća nemoć! U prethodnoj suri – suri Junus – bilo je riječi o Izazovu jednom surom, a u suri koja je došla

odmah poslije nje, tj. u ovoj suri, došao je Izazov sa deset sura! Ovo je – kao što ćemo vidjeti – nešto još veće u savladavanju ukupnih ljudskih moći i njihovom osjećaju da su nemoćne, jer, zaista, onaj ko je bio poražen pred jednim talasom bit će potopljen kada mu se kaže: “Pred tobom je deset takvih talasa!”

Zar to oni govore: “On ga izmišlja!” Ti reci: “Pa, donesite vi deset Kur’anu sličnih, izmišljenih sura, a pozovite koga god možete, osim Allaha, ako istinu zborite!” / Pa ako vam se oni ne odazovu, tad znajte da se Kur’an objavljuje s Allahovim znanjem i da nema boga osim Njega. Da li ste onda vi muslimani, ljudi Allahu predani!?” (13-14)

Zaista se Muhammed, a.s., kretao među ljudima ojačan ovim božanskim nepobitnim dokazom, a prije ovog dokaza postojale su vjеровјesničke prethodne Knjige koje su ga potvrđivale i – ko je onda bio na čvršćim nogama?

Zar su jednaki onaj koji hoće život ovozemni, i onaj ko je na dokazu jasnom od Gospodara svoga, kojeg mu Kur’an, Svjedok od Njega kazuje, a i prije Kur’ana knjiga Musaova, koja je vođa i milost bila? To su oni koji vjeruju u Kur’an. A onim skupinama koje ne vjeruju u njega Vatra je mjesto namijenjeno! Zato ti u njega ne sumnjaj, on je doista Istina od Gospodara tvoga, ali većina ljudi ne vjeruje. (17)

I opet su oholi lagali ljudima, pa kako da ne lažu Allahu!? Da li je laž ako se kaže: “Bog je jedan; susret s Njim je sigurna odluka; dobročinitelji će ući u Džennet zadovoljstva, a poročni će ući u oganj Džehennema!?” Gdje je istinitost?

Ovo je bilo ranije okrilje za povijest naroda kojima je bila izložena vjera pa su je oni poricali i onda je bio upropaštavan jedan narod za drugim; sačuvani tragovi o njima govore o tome, o onome što su požnjeli i o tome da im više nema ni traga ni glasa. Otkud ovaj nesretni kraj? Pa ipak je među njima bilo onih razumnih i rječitih koji su upozoravali i prijetili!

I zašto je među pokoljenjima prije vas bilo malo čestitih, koji su zabranjivali činiti nered na Zemlji, koje smo Mi spasili? Slijedili su oni, koji su zla djela činili, ono u čemu su ogrezli bili, i zločinci postali! / Nije Gospodar tvoj nikada uništavao nepravedno naselja ako su stanovnici njihovi dobročinitečji bili! (116-117)

Kroz ovaj bučni tjesnac prolazio je Muhammed, a.s., pozivajući prve

i posljednje svjestan da su ljudi bili – i ostali – međusobno podijeljeni i da se svi ne okupljaju pod bajrakom Istine! Razdvaja ih mnoštvo sklonosti i pravaca razmišljanja, što čini da je svako zadovoljan pravcem koji slijedi. Tvoj Gospodar je bio kadar da ih učini drukčijima, ali je Njegova mudrost htjela da ih pozove i obazre se na njih: *Da je Gospodar tvoj htio, On bi sve ljude jedne vjere učinio! A ipak se oni uvijek u vjerovanju razilaze.* (118), i ovdje je poenta ovog ajeta! Kao da je razilaženje prirodna zakonitost u ljudskom formiranju! Zatim Uzvišeni kaže: *...samo ne oni kojima se Gospodar tvoj smiluje! A radi toga i stvorio ih je! Riječ Gospodara tvoga ispunit će se: "Džehennem ću Ja doista skupa – džinima i ljudima – napuniti!"* (119)

Mogao je Gospodar naš da nas stvori kao meleke koji nisu u stanju da zgriješe, ili kao životinje koje su daleko od bilo kakve obaveze, ali – On nas je stvorio kao ljudska bića koja mogu da biraju, tako da možemo da padnemo na dno Džehennema ili da se uspnemo u najviša mjesta Dženneta.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVANAESTA

JUSUF/JUSUF

Dok još bijaše dječčić, iskreni Jusuf osjeti da je on kod Allaha, dž.š., pribran i da mu je On namijenio posebnu ulogu. Ko zna? Ta odabranici vode ljude na mejdan ugleda i Istine! A on je najmanji od sve svoje braće, i to braće čije ponašanje nije ukazivalo na ovu vrlinu i na koje se nije izlivalo dobro... Jusuf bijaše najbliži svome babi i draži mu nego ostala braća!

Ko zna, možda je i on te sreće da miraz poslanstva padne i na njega!? Ta zar Ja'kub nije u poslanstvu naslijedio svoga oca Ishaka, a Ishak svoga oca Ibrahima!? Možda je i on halka u ovome nizu!?

I onda Allah, dž.š., odluči da mu u jednom lijepom snu pošalje jednu lijepu viziju, jednu radosnu vijest:

Kad reče Jusuf ocu svome: "O, moj oče, doista sam sanjao jedanaest zvijezda, i Sunce, i Mjesec; vidio sam ih kako ničice padaju meni!" (4)

Iz ovog sna – predskazanja Ja'kub, a.s., naslutio je budućnost svoga najmlađeg sina – i pobjeao se za njega od njegove braće:

"O, sinko moj" – reče otac – "braći svojoj ne pričaj san svoj da ti splotku kakvu ne spletu! Doista je šejtan čovjeku otvoreni neprijatelj! / A tebe će tako Gospodar tvoj odabrati, i tumačenju snova te podučiti, i blagodat Svoju prema tebi i Jakubovoj porodici upotpuniti. (5-6)

Odabranog dječaka pratila je neprestano pakost njegove starije braće, čak i kad je bio prognan i bačen u jamu, na dno nekog presušilog bunara, kada je bio između smrti i izbavljenja!

Dragi Allah je htio da ga baci u ovo stanje straha, ali – i da uvijek

ima obilnu nadu u sebi. Njegova su starija braća jača, urotili su se protiv njega – sve dok, jednoga dana, ne stanu pred Jusufa da bi ih on ukorio za ono što su činili! On je sada slabiji, mlađi, manji; on je danas nadvladan njihovom urotom i pakošću, a sutra će ih pitati za ono što sada čine!

Ostaviše ga usamljena u tome bunaru misleći da su završili s njim! Hejhate, hejhate (Daleko je, daleko je) to što su oni smislili: Allah je iznad njihova plana:

I kad ga oni odvedoše i složiše se da ga na kakva bunara dno bace, Mi mu objavismo: "O njihovom djelu ovom doista ćeš ih izvijestiti, oni te tad neće ni prepoznati!" (15)

I kada su se okrenuli od njega, zaista ih je Jusuf promatrao kao što kadija promatra optuženike! Pred njim je bila rasprostrta budućnost; shvatao je da je on dobitnik, a da su oni gubitnici!

Dragi Allah je htio, nakon desetina godina, da se obistini ovo predskazanje, da ova braća dođu pred Jusufa blagi i krotki tražeći milostinju nakon što je Jusuf postao vezir (ministar) u Egiptu, a da to oni nisu znali:

I kad braća iziđoše pred Jusufa, rekoše: "O, upravniče, nas i porodicu našu zadesi nesreća! Donijeli smo nešto bijednih stvari, ali nam ti mjeru napuni i milostinju udijeli! A Allah će, zbilja, nagraditi one koji milostinju dijele. / "Znate li vi" – upita on – "šta ste učinili sa Jusufom i bratom njegovim kad ste kao neznalice postupali?" (88-89)

Zaista je sahat tegobe na dnu jame bio put do ove visoke stepenice moći i slave na dunjaluku! Kako je čudesno ono što Allah, dž.š., dosudi! Ustvari, najčvršće uvjerenje (*jekin*) bljesnuo je s nadom da će se Jusuf naći; taj jekin mu je prešao od oca, koji je imao jekin u dragog Allaha, pa kada su se starija braća vratila nakon što su izvršili svoje opake zamisli, rekli su svome ocu:

"Doista, bili smo otišli da se u trčanju nadmećemo, a Jusufa kod stvari naših ostavismo, pa ga pojede vuk! Premda istinu zborimo mi, ti nama nećeš vjerovati!" (17), a on njima odgovara:

"Duše vam se na to polahkomiše, a meni samo lijepo strpljenje ostaje! Allah će meni pomoć podariti protiv svega što iznosite vi!" (18)

Zaista nakon sabura lijepog veliki hajr slijedi, i obistini se ono čemu su se Jusuf i njegov babo nadali!

Kazivanje o Jusufu samo je jedan odjeljak iz ljudskog života, a nije nikakva predaja ili historija, pričam ti priču, koju ljudi sastavljaju!

U naše vrijeme umijeće pripovijedanja razvilo se u svojim brojnim vrstama i ta književnost je – za razliku od svoje građe – umjetna fikcija u kojoj je pisac oživio čitav jedan svijet pa se likovi kreću po piščevoj zamisli, govore ono što on hoće, pisac sebi uzima za pravo da od početka do kraja puni njihove misli i određuje principe i ciljeve svoje tvorevine. Tako je, u drevna vremena, pisac *Kelile i Dimne* uzeo životinje za likove, koji govore ono što on hoće, i ozbiljno i neozbiljno.

Što se tiče zabilježenih historijskih događaja, oni su potpuno drukčija materija zato što oni u sebi podrazumijevaju identifikaciju i razumijevanje Allahovih, dž.š., zakonitosti i način na koji se oni provode u životu ljudi i društava kao i interpretaciju određenih fakata i istina koji se tiču ljudskog života i ponašanja. Zbog toga Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

Mi tebi pripovijedamo najljepše pripovijesti objavljujući ti Kur'an ovaj, iako si doista prije njega bio ti od onih koji ništa nisu znali! (3)

Jer Muhammed, a.s., nije imao ni moć ni pravo da artikulira niti da sam sastavi Objavu koju je primio. Idući prema kraju sure, čitamo:

Eto, to su nepoznate vijesti, objavljujemo ih tebi Mi, ti ne bijaše s njima kad su oni odluku svoju donijeli i kad su spletke kovali! (102)

A ova se sura završava ajetom kojim se autentično opisuje sve što islam želi izložiti u ovim kazivanjima:

U kazivanjima o njima pouka je umnim ljudima. Kur'an nije riječ izmišljena, već je potvrda Objave otprije i objašnjenje za sve on je, i uputa i milost narodu koji vjeruje! (111)

Po pozivanju Allahu, dž.š., i ustrajnosti u prenošenju Allahove, dž.š., Poruke i pored brojnih prepreka, kazivanje o Jusufu je primjer koji nadahnjuje, koji se slijedi.

Iz njega je vidljivo da je Jusufovo poslanstvo počelo onda kada je ušao u punoljetstvo (er-rušd), kada je postao zreo. Uzvišeni kaže:

I kad se on u snagu opasa, Mi mu podarismo mudrost i znanje. Tako Mi nagrađujemo dobročinitelje! (22)

Mudrost (el-hikme) i spoznaja (el-ma'rif) – to su prve Allahove, dž.š., upute Njegovim vjerovjesnicima. Tako u vezi sa Lutom, a.s. Uzvišeni kaže:

A i Lutu mudrost i znanje podarismo i iz grada, koji je ogavna djela činio, njega spasismo... (El-Enbija', 74), kao i u vezi sa Musaom, a.s.:

A kad je zrelost dostigao i stasao, mudrost i znanje mu dadosmo, tako Mi dobročinitelje nagrađujemo. (El-Kasas, 14)

I onda je Jusuf, taj potomak vjerovjesnika, prodan kao jedan slabašni rob! Oni koji su ga prodali odrekli su se njega kao nekog teškog tereta! Ali ne zna noć šta nosi dan: jedan plemeniti vladar kupuje ga kao neku mizernu robu!

A onaj iz Misira što ga je kupio, svojoj ženi je rekao: "Učini mu ti boravak kod nas lijepim, možda će nam od koristi biti, a možemo ga i posiniti." (21)

I tako je sin vjerovjesnika dospio u kraljevsku palaču da u njoj bude posluga – i da se susretne sa novom vrstom iskušenja, koje mu se ovdje dogodilo!

Jusuf je od rane mladosti posjedovao lijepu spoznaju o svome Stvoritelju; Allaha je uvijek imao na umu, i to je bila jedinstvena svijest, jedinstven takvaluk; sada se pred njim otvorio jedan poseban put:

Eto tako Mi Jusufu na Zemlji lijepo mjesto podarismo i tumačenju snova ga naučismo! A Allah je moćan Svoju odluku izvršiti, ali većina ljudi nije toga svjesna! (21)

Jusuf je imao poštovanje prema kući koja mu je postala sklonište, koja ga je sačuvala od strahota. Vlasnik te kuće uživao je posebno poštovanje kod Jusufa; to nije bio nijedan od onih faraona koji su se uzoholili na Zemlji, nego je to bio jedan dobroćudan čovjek lijepog ahlaka i visokog ugleda.

Jusuf ga je zavolio, a on je poštivao njegova prava. U to vrijeme Jusuf nije zaboravio na svoje izuzetno porijeklo niti na vjeru koju je naslijedio od svojih predaka; ta njegovi preci su pozivali Allahu nikada ne napustivši ibadet samo Allahu, dž.š., i činili su dobra djela, a ostavljali svaki vid širka.

Ova ga je kuća primila kao svoga sina, ali "posinjavanje" nije spri-

ječilo prirodne veze, jer dok je Aziz, taj vladar u Misiru, zavolio Jusufa zbog njegovih plemićkih vrlina, na drugoj strani, njegova žena gajila je prema Jusufu sasvim drukčije naklonosti! A Jusuf je bio čovjek neviđene ljepote; njemu je dato pola od sve ljepote svijeta!

Ova zla žena zagledala je čovjeka koji je živio u njezinoj blizini i pod njezinom zaštitom i vlašću, i – počela je žuditi za njim, dok je Jusuf bio iznad ovog uznemirujućeg stanja, jer je iman izglačao njegovu prirodu, očistio njegovu dušu i ojačao njegovu duhovnu vezu sa Allahom, dž.š., tako da nije bilo za očekivati da on ukalja svoje tijelo!

I kada mu je ova žena otkrila svoje ukrase, Jusufov jekin prožeo je njegove damare, on se prisjetio časti koja ga je povezivala sa njegovim precima, i prisjetio se onoga što je predstavljalo harem (zabran) njegova domaćina koji mu je dao sklonište i koji ga je ugostio. Kako da povrijedi njegovu čast!?

I poče da ga zavodi ona u čijoj kući on bi, pa sva vrata zatvori i prozbori: "Hodi ti!" A on reče: "Ne daj Bože! Doista me Gospodar moj lijepo pazi, a silnici nikada neće nikakva uspjeha polučiti!" (23)

Obaveza je i čovjeku običnog imana da se spasi iz ovakve situacije.

سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: ... وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ
إِلَى نَفْسِهَا فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ...

U jednom se hadisu navodi da će takav čovjek biti jedan od one sedmerice koji će biti pod Allahovim, dž.š., hladom na Dan kada drugog hlada neće biti: "čovjek koga pozove žena izuzetnog porijekla i ljepote, a on odgovori: 'Ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova.'" (bilježe ga Buhari i Muslim; v. El-Lu'lu'u we'l-merdžan fima ittefeka 'alejhi eš-šejhan, Kitabu'z-zekat, poglavlje: Fadlu'l-ihfa'i's-sadeka, I/216, hadis broj 610) A Jusuf se u ovom opasnom stanju na najbolji način pobojavao Allaha, dž.š.

Ali, griješenje odbija jekin. Zbog toga je ova žena bila jasna i otvorena, pa je rekla:

"Ja sam njega zbilja zavesti htjela, ali se on ustegao..." (32)

U to vrijeme Jusuf je bio potpuni muškarac, sa završenim pubertetom, njega je također vukla strast, ali ne u ovu pogibelj, koja ga je mogla survati u ovu tminu, jer karakter ugleda, vjere i svijesti o Bogu, dž.š.,

obara svaki zov na zlo. A da je on bio nekakve hladne prirode, da je bio bez uzavrelih strasti, kako bi onda moglo biti govora o njegovoj vrlini?

I ona je njega poželjela, a i on bi nju poželio da od svoga Gospodara opomenu nije vidio. I tako smo od njega zlo i blud odvratili jer on, zbilja, od Naših iskrenih štovatelja bi! (24)

Jako vjerovanje pomoglo je protiv ove opasne žudnje, i Jusuf je ostao priseban sjetivši se svoga Stvoritelja i stavši na Njegovim granicama!

U taj čas kući je prilazio Aziz, i njegova žena poteže Jusufa za košulju. To je bilo poprište borbe kojoj se približavao kraj, i kada blesava Azizovića osjeti u kakvu tešku je situaciju sebe dovela, požuri da rekne svome mužu:

“Kakva je kazna” – povika ona – “onome ko je ženi tvojoj zlo snovao, ako ne utamničenje ili patnja bolna!?” (25)

Na to Jusuf povika – a dokaza njegove iskrenosti je mnogo:

“Ona je mene zavodila!” – reče on. (26)

To je govor nevinog, a uz to – prednja strana očevidno je govorila o njegovoj časti; to su dva svjedoka u njegovu korist! Tu nije bilo video ili audio uređaja da registriraju glas ili lik pa da se na osnovu toga presudi u ovoj situaciji nego su preostali jedino racionalni dokazi u tom kontekstu.

Razjarena žena nasrnula je na mladića koji bježi i sa njegove zadnje strane rastrgala mu košulju; sad je taj mladić osumnjičen, i ovako kaže sudija:

I poče svjedočiti iz porodice njezine jedan svjedok: “Ako je košulja njegova sprijeda rastrgana, istinu ona zbori, a on lažac je pravi! / A ako je košulja njegova straga rastrgana, tad ona laže, a on zbori istinu!” (26-27)

Presuda na osnovu racionalnog uvida u kontekst jedan je od šerijatskih načina dokazivanja; nju mogu izraziti otisci prstiju ili analiza krvi, ali toga nije bilo u to vrijeme. Pa ipak je Azizovića posegla za racionalnim uvidom u kontekst, koji je bio protiv nje na više načina! Njezine strasti bile su prkosne, neukrotive, razuzdane! I pošto su se raširile glasine u vezi sa njom, ona ostavi poricanje tih glasina i odluči da javno saopći svoju simpatiju i da se time opravda! Kao da je htjela da kaže svakoj ženi

koja bi je pitala o tome: "Da si ti bila na mom mjestu, i ti bi se ponijela kao i ja! Ko se ne bi zaljubio u mladića lijepog kao Mjesec?"

I žene u gradu počеше govorkati: "Žena upravnikova svoga momka zavodila, u njega se strasno zaljubila! Doista, vidimo mi da je ona u očitoj zabludi!" (30)

I Azizovica sakupi one žene koje su je grdile pa naredi Jusufu da izađe pred njih na gozbi na koju ih je pozvala da jedu voće i druge zijafete. I kad se Jusuf pomoli, one se očaraše, izgubiše se, i porezaše se noževima koje su držale u rukama, a zatim uzviknuše:

"Bože! Bože! Ta, ovo čovjek nije! Ovo samo može biti melek plemeniti!" (31)

Ovdje sada strastvena raspaljenost dostiže svoj vrhunac kod Azizovice; ona skriva svoje ludilo pa kaže:

"Ja sam njega zbilja zavesti htjela, ali se on ustegao, ali, ako ne učini to što mu ja naređujem, u tamnicu ću ga, doista, baciti i međ' poniženima će, zbilja, biti!" (32)

Pa ovo je priznanje koje pristoji onome ko nema razuma; ta žena je potpuno bespomoćna! Ali, prljavština je prljavština iako je Frojd brani i savremena zapadnjačka civilizacija dozvoljava nastojeći da nađu opravdanja za nju, tj. oni perverziju smatraju normalnom pojavom, a moralnu disciplinu tretiraju kao represiju. Historija nam, međutim, govori da nemoral i promiskuitet podrivaju društva i, čak, mogu uništiti cijele civilizacije. Jusuf je otjelovljenje časti i muškosti, odgoja duše i Allahova, dž.š., zadovoljstva kada odgovara:

"Gospodaru moj! Tamnica je meni draža od ovoga čemu me zovu oni! A ako Ti od mene ne odvратиš spletke ženske, i ja mogu spram njih čežnju osjetiti i lahkomislen postati!" / I Gospodar njegov molbi mu udovolji, i njihove spletke od njega otkloni! On je, doista, Onaj Koji sve čuje i sve zna. (33-34)

Kako da se spasi od ove spletke? Napustio je palaču svoga gospodara i otišao od njega mada je on imao povjerenja u nj i mada je čuvao njegovo pravo. Otišao je u zatvor – sve dok se čitav njezin slučaj ne slegne iza zatvorskih zidina:

A njima se učini poslije da je najbolje, nakon što se u čednost njegovu

osvjedočiše, da ga u tamnicu, neko vrijeme, bace. (35)

U suri Jusuf javljaju se tri sna, jasni kao bijel dan.

Prvi od njih: ona Jusufova priča koju je ispričao svome ocu, nalazi se na početku sure i govori o tome kako su mu se poklonili Sunce, Mjesec i jedanaest zvijezda, i mi ćemo kasnije saznati tumačenje ovoga sna. Drugi san se dogodio dok je bio u zatvoru:

S njim u tamnicu dva mladića uđoše, i jedan od njih reče: "Sanjao sam kako cijedim grožđe!" A drugi reče: "Ja sam sanjao kako na glavi hljeb nosim, koji su ptice kljuvale!" "Obavijesti nas ti o značenju snova ovih, jer vidimo doista da si čovjek koji dobro čini!" (36)

San je primjer ili dokaz iz nevidljivog, gajb svijeta s kojim se čovjek spaja putem ruha u sebi, i taj san (ru'ja) – i pored njegove vizije i predosjećaja – ne može se sam po sebi uzeti kao slutnja dobre ili loše sreće nego je on samo indikacija neobičnih, čudesnih moći u ljudskom biću s pomoću kojih samo neke odabrane osobe mogu vidjeti stvari u budućnosti, što drugi ljudi nisu u stanju.

Ja sam poznavao čovjeka koji je, prije svoga putovanja iz Kaira do svoje kuće na nekom selu u untrašnjosti Egipta, u snu vidio dženazu nekog svoga susjeda i pratioce te dženaze, i kad je stigao tamo u to svoje selo, on je zaista prisustvovao istoj takvoj dženazi i povorci koje je vidio u svome snu, bez ikakve razlike. To je bio istiniti, ostvoreni san. Poznavao sam i ljude kojima su se otkrivale potpuno nepoznate stvari, iz gajba, bez ikakva očevidnog povoda, i to bi se dogodilo u nekom dalekom mjestu. Priča se da je njemački filozof Kant vidio plamen nekoliko stotina milja daleko, dok je do nas doprla priča o hazreti Omeru koji je u Medini uzviknuo: "Brdo, o, Sarija!" A Sarija je bio jedan komandant njegove vojske, i Omer je vidio kako se neprijatelj bio prišunjavao muslimanima iza jednog brda, i onda je uzviknuo kao što smo naveli. Kažu ljudi da je Sarija čuo Omerov povik dok je bio u rovu i da je tako spasio svoju vojsku!

Ove zgode nisu neko ustaljeno pravilo; mi ih ovdje navodimo da bismo bacili malo više svjetla na ono što se dogodilo Jusufu koji je, nakon što je saslušao šta su usnili njegovi tamnički sapatnici, rekao:

"Neće vama dvojici nikad hranu što jedete donijeti, a da vam ja prije ne kažem kakva će hrana biti! To vam je, eto, dio onoga čemu je mene Gospodar moj podučio. Ja doista nemam ništa s vjerom onoga naroda

koji ne vjeruje u Allaha i koji poriče Onaj svijet. / Ja slijedim vjeru svojih predaka, Ibrahima, Ishaka i Jakuba. Nama ne dolikuje da Allahu ikoga pripisujemo kao druga! To je blagodat Allahova nama podarena, i svim ljudima, ali, većina ljudi nije zahvalna.” (37-38)

Jusuf je zaista bio ojačan u vjerovanju tevhida koje je naslijedio od svojih predaka. To je bilo vjerovanje koje mu je davalo snagu dok je prolazio kroz muke i kušnje, dok je poštivao naredbe u ugodnoj palači i dok je, sada, u zatvoru.

Čudno, Jusuf odbija da svojim tamničkim drugovima objašnjava njihove snove u zatvoru dok ih prije toga ne pozove Allahu, dž.š.:

“O, drugovi moji tamnički, da li su bolji svakojaki gospodari ili je bolji Allah Jedini, Koji nad svim bdi!?” (39) – ono što vi dodajete uz Allaha, pa to je samo izmišljotina koja nema uporišta u stvarnosti, to je samo prazno ime, pa kako da se vežemo uz izmišljotine!? I kako da to naš razum prihvatiti!?

Čudno je kako je moderna civilizacija uspjela otkriti mnoga čudesa u kosmosu i učinila kolosalne korake koji vode do priznavanja Boga, dž.š., i spoznaji Njegove svemoći. Nažalost, i pored toga, moderna civilizacija ima slabu vezu sa Allahom, dž.š., jer – moderni čovjek ne razmišlja o susretu sa Bogom, dž.š., i ne koristi se Objavom i, živeći u raskoši na površini Zemlje, preokupiran je samo materijalnom stranom života.

I Jusuf rastabiri ovaj drugi san:

“O, drugovi moji tamnički, jedan od vas dvojice gospodara će svoga vinom napajati, a drugi će raspet biti, pa će mu ptice glavu kljuvati.” (41)

Dvije različite sudbine koje su predskazane u snima!

I Jusuf zamoli onoga za kojeg je znao da će spašen biti: “Spomeni me kod gospodara svoga!” Ali šejtan ga navede pa zaboravi da ga spomene gospodaru svome i Jusuf u tamnici nekoliko godina ostade. (42)

Da, upravnikova peharnika zanimalo je blještavilo palače i on zaboravi i zatvor i godine u njemu i svoje drugove u njemu; zaboravi taj čovjek nevinog dobročinitelja koji osta u tami zatvora!

A onda se odjednom hitro sjeti Jusufa, i to nakon dugo vremena – kada je upravnik usnio jedan san koji ga je silno uplašio, a on nije bio u stanju da rastumači njegovo značenje. Tada je ovaj peharnik rekao:

“Pošaljite me u zatvor, doći ću vam sa sigurnim haberom.”

O, Jusufe, o, prijatelju, daj nam značenje o: “sedam krava mršavih pojede sedam krava debelih” i o: “sedam klasova zelenih i sedam još drugih sasušenih”, da bih se vratio ljudima pa da znaju i oni! (46)

I Jusuf rastabiri ovaj san pa vladar Egipta bi obaviješten o njegovom najvažnijem značenju.

Ovo je taj treći san.

Upravnik reče: “Dovedite mi Jusufa!” Ali Jusuf odbi da izađe iz zatvora dok se ne ustanovi njegova nedužnost i dok se ne pobije ono za šta je optužen i zbog čega ležao u zatvoru.

Život je nastavio da teče uz ovaj zapretani sudski proces. Azizovica i njezine kone, koje su znale šta se uistinu dogodilo, bile su ponovo pozvane da upravniku odgovore na pitanje koje im je postavio:

“Šta je bilo tada kad ste vi htjele zavesti Jusufa?” A žene povikaše: “Bože sačuvaj! O Jusufu mi ne znamo ništa razvratno!” Tad žena upravnikova zavapi: “Evo sad se istina objelodani! Ja sam ta koja ga je zavedila! On je, doista, istinu zborio.” (51)

Nakon ovog priznanja Jusuf ciljano reče kako bi upravnik razumio šta se dogodilo:

“To je bilo tako, nek zna da ga ja nisam, u odustnosti njegovoj, prevario! A ni Allah, doista, ne da nikakva naputka spletkama ljudi razvratnika!” (52)

Upravnik je, nakon ove Jusufove poruke, osjetio da je Jusuf najbolji čovjek koji bi mogao upravljati državnim poslovima za vrijeme teške ekonomske krize u godinama koje je usnio te da će on u budućnosti biti značajan čovjek, najbolji koji bi ga čuvao od onoga o čemu je obaviješten:

I vladar reče: “Dovedite mi Jusufa vi, ja ću ga k sebi uzeti!” I nakon što s njim nekoliko riječi izmijeni, reče mu: “Ti ćeš od danas kod nas moćan i povjerljiv biti!” (54)

I Jusuf se sam ponudi da bude vezir državne riznice i odgovoran za opskrbu ljudi:

“Postavi me” – zamoli Jusuf – “da brigu o riznicama zemlje vodim, ja sam doista pažljiv i znan!” (55)

Ovdje primjećujemo kako je Jusuf izložio svoje moralne vrline i znanje koji ga kandidiraju za ovu visoku funkciju; on nije samo čedno ropče nego je i vješt u finansijskim poslovima i trgovini, zna kako se stiče i pravilno raspodjeljuje bogatstvo.

On je sebi dopustio da traži ovu funkciju jer pored njega nema nikoga ko bi to mogao bolje obavljati. Društveni će interes biti zadovoljen samo ako se na takvo mjesto postavi jak i moralan čovjek koji će moći ponijeti odgovornost ovog traženog mjesta, a ne slabić koji mu nije dorastao.

Tako je i Halid ibn Welid zatražio da bude vojni komandant muslimana u bici na Jermuku – jer nijedan drugi komandant nije mogao da se uspješno suprotstavi vještini bizantijske vojske, a ovdje bi nedostatak takve vještine bio krupna greška. Halid je već prvog dana zatražio da mu se dodijeli komandovanje vojskom, nakon čega je izvršio mobilizaciju, napravio oštrouman plan u sukobu sa neprijateljem i – pobijedio.

Kroz povijest je iskustvo pokazalo kako je postavljanje pogrešnog čovjeka na čelo važnih vojnih ekspedicija po pravilu donosilo katastrofalne rezultate na bojnopolju.

Traženje vođstva ili javnih funkcija opasna je stvar ukoliko se čini radi samoisticanja ili volje za moći, privilegije ili dominacije. Historija je puna primjera kako su mnoge velike narode ovakvi pojedinci koji su gladni vlasti i moći odveli u helac i poniženje.

I dođe onih sedam mršavih godina baš onako kako je usnio vladar, a protabirio Jusuf: pojavi se suša od doline Nila do sirijske pustinje, narod se diže da na sve strane traži hranu i krenu ka Misiru koji se pripremio za dolazak ove katastrofe. I Jusufova braća krenuše u potragu za hranom:

I dođoše braća Jusufova i uđoše kod njega, pa ih on poznade, a oni njega ne poznaše. (58)

Jusuf ih lijepo primi i upozna se sa njihovim stanjem, ali se nije htio složiti s njima da im da ikakvu proviziju sve dok mu idući put ne dođu sa njegovim rođenim bratom:

“Oca njegova mi ćemo nekako prevariti, brata ćemo zbilja dovesti!” (61)

Ali, otac se poboja ovog zahtjeva pa reče svojim sinovima:

“Zar da vam ga povjerim onako kako sam vam povjerio još prije

brata njegovu?” – Jakub upita. “Ali, Allah je čuvar najbolji i od svih samilosnih najsamilosniji!” (64)

Međutim, neimaština koja ih je morila i navaljivanje braće prisili Jakuba da popusti i da Jusufova rođenog brata (Benjamina) pošalje s njima kada ponovo krenu u Misir:

Pa potom reče: “O, sinovi moji, na jednu kapiju vi ne ulazite, već ulazite na kapije raznolike! Što vam Allah bude odredio ja snage nemam da bih otklonio! Odredba samo Allahu pripada, na Njega se oslanjam ja! A na Njega neka se oslanjaju oni koji se oslanjaju!” (67)

Iz ovog pasusa se vidi da se Jakub bojao da ih ko ne bi optužio da su uhode strane države jer pogled na njih – a bilo ih je više od deset – veličina njihove skupine, njihova okretnost i vanjština mogli bi izazvati sumnje kod drugih.

Jusuf ih je sviju dočekao kako valja, ali se prema svome rođenom bratu nekako posebno odnosio:

A kad uđoše kod Jusufa, on brata svoga na grudi privi i reče: “Doista, ja sam tvoj brat, zato ne padaj u očaj zbog ovog što oni bijahu činili!” (69)

Mora da je Jusuf upoznao svoga brata o onome što mu je učinjeno pa mu stoga upućuje ove utješne riječi.

Zatim Jusuf učini jednu dobronamjernu spletku (mekrun hasenun) svojoj braći, napravi jedno lukavstvo kako bi zadržao svoga brata i prisilio ostalu braću da se vrate ocu bez Benjamina: sakri kraljevsku mjericu u tovar svoga brata, i kada je istražitelji nađoše kod njega, odstraniše ga od njih i proglasiše kriminalcem... Jakub, saznajući da je izgubio još jednog, posljednjeg sina, jeknu:

“Nadati se je da mi ih Allah sve vrati, On je, zbilja, Sveznajući i mudar je!” (83)

Zaista je Jakobova nesreća velika, ali on u dubini svoga srca osjeća da je Jusuf živ i da će mu se jednom zauvijek vratiti, a sada, kada je izgubio još jednog sina, njegov bol se udvostručio i on sada ne vidi ništa:

I od njih se okrenu i zavapi: “O, Jusufe, tugo moja!” A oči mu bijahu od jada pobijeljele, žalošću ophrvan bio je. (84)

I u toj krajnjoj poniznosti i trajnom pouzdanju u Allaha smognu snage da kaže:

“O, sinovi moji, idite i pitajte za Jusufa i brata njegovu; vi ne gubite nadu u milost Allahovu! U milost Allahovu nadu gubi samo narod nevjernički!” (87)

I Jusufova braća treći put dođoše u Misir. Srca im bijahu razbijena, stanje žalosno, oni bijedni:

I kad braća iziđoše pred Jusufa, rekoše: “O, upravniče, nas i porodicu našu zadesi nesreća! Donijeli smo nešto bijednih stvari, ali nam ti mjeru napuni i milostinju nam udijeli!” A Allah će, zbilja, nagraditi one koji milostinju dijele. (88)

I Jusuf tada skinu veo sa svoje osobe nakon što je njegovu braću spopalo ovo poniženje: obrati im se glasom koji je dirnuo njihova srca i oživi njihova zapretana osjećanja:

“A znate li šta ste učinili sa Jusufom i bratom njegovim kad ste kao neznalice postupali!?” (89)

“A da ti, doista, nisi Jusuf?” – upitaše oni. “Ja sam Jusuf, a ovo je brat moj!” – on odgovori – “Allah je Svoje blagodati prosuo na nas, pa zbilja ko se boji Allaha i strpljiv bude – Allah doista dopustiti neće da propadne nagrada onih koji dobra djela čine!” (90)

Jusuf navodi zakonitosti u društvu koje su slične zakonitostima u kosmosu! Takvaluk i strpljenje rezultiraju uspjehom, kao kad bi rekao: kiseonik i vodonik daju vodu, ili: uglovi trougla odgovaraju dvjema vertikalama.

Nakon desetina godina od onoga prvog sna svi oni osjećaju da su Allahovi zakoni – istina:

...a ko drugi osim Allaha istinitije zbori!? (En-Nisa', 122)

“Tako nam Allaha,” – povikaše oni – “Allah je tebe nad nama odlikovao i mi smo doista zgriješili!” / I Jusuf reče: “Danas vama prijekora neće biti, Allah će vama oprostiti. On je od svih samilosnih najsamilosniji!” (91-92)

Zaista, onaj ko je velik – ne mrzi; nakon što im je pomogao, Jusuf je još velikodušniji i još više ponizan pred Allahom, dž.š.

Nakon toga on reče svojoj braći:

“Ondesite moju košulju ovu i nju stavite na lice oca moga – on će progledati! I vi mi svu porodicu vašu dovedite!” (93)

I krenu karavana iz Misira u Šam. U tom času one koji bijahu u Jakubovoj blizini iznenadi jedan njegov povik radosti, kome nisu znali ishodišta. Čuli su ga kako govori:

“Ja zbilja osjećam miris Jusufov!” (94)

Nemojte mi samo reći da sam pobudalio!

Zaista je svijet ruha (duše) čudesan! Kako je ova radosna vijest dospjela u srce Jakubovo? Kako je on osjetio šta se događa?

A kad dođe nosilac vijesti radosne, on stavi košulju na njegovo lice, i Jakub progleda. Pa reče: “Zar vam nisam rekao da ja od Allaha znam ono što vama znano nije?” (96)

I, nakon nekoliko dana ispuni se tumačenje i onog prvog sna baš kao što se ispunilo tumačenje drugog i trećeg sna!

A kad Jusufu dođoše, on privi roditelje svoje na grudi svoje i reče: “Stupite u Misir, s Allahovom voljom, sigurni!” / I podiže on roditelje svoje na prijestolje, a oni zbog njega ničice padoše, i Jusuf reče: “O, moj oče! Ovo je značenje sna moga otprije, Gospodar moj obistinio mi ga je, Gospodar moj prema meni je dobar bio, kad je mene iz tamnice izbavio i vas iz pustinje doveo, nakon što je šejtan smutnju između mene i braće moje ubacio! Gospodar je moj, doista, nježan prema onome kome On hoće. On je, doista, znalac svega i mudar je.” (99-100)

A nakon što se zaokružilo kazivanje o događajima koje navodi Kur'an, Allah, dž.š., kaže Svome vjerovjesniku Muhammedu:

Eto, to su nepoznate vijesti, objavljujemo ih tebi Mi, ti ne bijaše s njima kad su oni odluku svoju donijeli i kad su spletke kovali! (102)

Da, zbilja, ti se događaji nisu događali pred Vjerovjesnikom pa da bi ih on mogao vidjeti, niti je on o njima čitao; ne, nego je to Objava sa najvišeg mjesta, Objava koja mu kazuje šta se događalo i to tako da ništa ne dodaje niti iskrivljuje, pa i pored toga, većina ljudi smatra lažnim vjerovjesništvo Muhammedovo, a.s.

Pa i u naše vrijeme ima onih koji vrijeđaju Muhammeda, a.s., svejedno bili oni savremeni mušrici ili ehli-kitabije; ne prestaju njihove

laži i gluposti iako je Poslanstvo davno završeno.

Ti reci: "Evo Puta mojega, Allahu pozivam s jasnim dokazom ja i oni koji mene slijede. I samo Allahu sva hvala pripada, ja nisam od onih koji Njemu pripisuju druga!" (108)

Oni su slijepi, njihove oči u kosmosu ne vide Allaha, dž.š., niti Ga oni spoznaju, niti se Objavi okreću:

A koliko samo ima znakova na nebesima i na Zemlji pokraj kojih prolaze oni, okrećući glave od njih! (105)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRINAESTA

ER-RA'D/GRMLJAVINA

Već u prvom ajetu ove sure Uzvišeni se obraća Svome Vjerovjesniku:

Ovo što ti se objavljuje od tvoga Gospodara Istina je, ali većina svijeta neće da vjeruje! (1)

Radi li se ovdje o opravdanju većine ljudi koji okreću glavu od Istine i odbijaju da joj budu poslušni? Ne!

Evo, recimo, da Objava nije ni spuštena, da li bi početno stvaranje ovoga svijeta moglo posvjedočiti o postojanju njegova Silnog Stvoritelja? O, zaista, jedan razboriti pogled u prostranstva nebesa i Zemlje istinito svjedoči da je poricanje Boga slaboumnost i neznanje, isto kao što je poslušnost ili obožavanje drugih božanstava koja je proizveo čovjek jedna obična izmišljotina i praznovjerje.

Ostavimo za trenutak ajete u kojima se opisuje kosmos i u kojima se otkrivaju znakovi o Allahu, dž.š., i nadnesimo se svojim mislima nad ovaj ajet: *Ovo što ti se objavljuje od Gospodara tvoga Istina je*, pa ga povežimo sa jednim drugim ajetom iz samog središta sure:

Zar je onaj koji zna da je ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga Istina, kao onaj koji je slijep!? (19)

Zaista su oni koji izučavaju istine Objave odabranici koji su postojani, uspravni u svome ponašanju nakon što su prosvijetlili svoje duše. Ajeti koji slijede nabrajaju njihova svojstva, počevši od riječi Uzvišenog:

Doista, samo ljudi pametni pouku uzimaju: / oni koji zavjet Allahu dat ispunjavaju i ugovor ne krše / i koji pomno izvršavaju ono što je Allah da se izvršava naredio. (19-21), pa nadalje.

Ovi ajeti sadrže deset svojstava / vrlina, a oni koji ih sve sakupe pri sebi bit će nagrađeni nagradom za njihovu konkretizaciju: *njih čeka Kuća*

najsretnija, / bašče rajske, edenske, u koje će ući oni a i oni koji su dobro činili: između njihovih roditelja, njihovih žena i njihova potomstva! A i melec će im ulaziti na vrata svaka: Selamun alejkum – Mir vama neka je za ono što trpjeli ste. (19-24)

Prvo od ovih svojstava je: razborit, zreo razum, a drugo: ispunjavanje najvećeg ugovora, koje je ljudska priroda (fitra) preuzela – da će se okrenuti svome Stvoritelju, a da Mu neće ništa pripisivati u Božanstvu!

U ajetu koji slijedi ponavlja se govor o spuštеноj Objavi i o Poslanikovoј, a.s., ustrajnosti u njezinom prenošenju:

A tebe smo Mi tako zajednici jednoј poslali, prije koje su bile i nestale druge zajednice, da bi joj kazivao ono što ti objavljujemo Mi, jer, poriču Milostivog oni. Ti reci: “On je Gospodar moj, drugog boga nema osim Njega! Na Njega se ja oslanjam, Njemu mi je povratak!” (30)

Neobrazovani, primitivni dio Arabljana odupro se ovom poslanstvu svom žestinom, i u tom svome prkosu oni se oslanjahu na zahtjev da im Poslanik učini neko nadnaravno, čudesno djelo ili donese neki neobični, nadnaravni znak kojim bi potvrdio istinitost svoga poslanstva.

Neki drugi ajeti govore da, i kad bi se udovoljilo njihovim zahtjevima, oni opet ne bi vjerovali i da oni sami sebi donose propast. A u ovoj suri predstavljeno je više takvih njihovih zahtjeva i njihovo odbijanje na više načina:

Oni koji ne vjeruju, vele: “Zašto mu ne bude spušteno od Gospodara njegova kakvo čudo!?” Ti si doista samo opominjatelj, a svaki narod uputitelja je imao! (7)

A nevjernici vele: “Zašto mu kakvo čudo od Gospodara njegova ne bude spušteno!?” Ti reci: “Doista, Allah zabludi koga hoće prepušta, a k Sebi napućuje one koji od Njega oprost mole.” (27)

Slijedeći svoju izokrenutu logiku, nevjernici dolaze do svoga zaključka:

A oni koji ne vjeruju, vele: “Ti nisi poslanik!” Ti reci: “Dosta je kao svjedok Allah između mene i vas, i onaj kod koga je znanje Knjige!” (43)

U stvari, kod onoga ko nema duhovnog pogleda u kosmos ne može se očekivati zdravo vjerovanje; kod onoga ko nije profinio svoju dušu i ko ne prostudira svoje tjelesne i umne sposobnosti ne može se očekivati da

će na istinski način spoznati Allaha, dž.š., pa čak i kad bi prešao u redove vjernika, od kojih su većina puki oponašatelji.

Vjerovjesniku, s.a.v.s., u mnogim surama govori se da uči i kazuje Kur'an:

Kazuj im iz Knjige što ti se objavljuje i namaz klanjaj. (El-'Ankebut, 45)

...i meni je zapovijedeno da budem predan, / i da Kur'an kazujem. Pa ko se na Pravu stazu uputi, za dobro samoga sebe se uputi...(En-Neml, 91-92)

A u ovoj suri se kaže:

A tebe smo Mi tako zajednici jednoj poslali, prije koje su bile i nestale druge zajednice, da bi joj kazivao ono što ti objavljujemo Mi. (30)

Učenje i proučavanje (et-tilawe) o kome se govori u ovim ajetima nije puko čitanje kur'anskih pasaža, nego je to studiranje, proučavanje, obrazlaganje i razumijevanje principa, ideja i koncepata koji su položeni u Kur'anu; to je detaljna izrada programa i praktičnog djelovanja; to je opominjanje jasno kojim se poboljšava kvalitet ljudskog življenja!

Nadalje, to učenje i proučavanje Kur'ana štiti Kur'an od iskrivljavanja koje je zadesilo ranije Knjige. Arabljani, na čijem je jeziku objavljen Kur'an i kojima se najprije obratila Objava, prvi su i pozvani da se uzdignu ovim poslanstvom, da preuzmu ovu časnu odgovornost, pa ukoliko to ispune, bit će spašeni i uspjeh će, a ako ne, pa – u zasjedi ih čeka teška nesreća:

Nevjernike će nesreća neprestano pogađati, ili će im se blizu boravišta njihova dešavati, zbog onoga što su činili, sve dok se Allahovo obećanje ne izvrši. A Allah, doista, obećanje svoje ne krši! (31)

* * *

Preovlađujuće je mišljenje da je ova sura medinska te da je objavljena odmah poslije sure Muhammed, ali ja sam sklon mišljenju da je ona mekanska sura, i ovom mišljenju dajem prednost zbog njezina stila, a naročito zbog toga što se ona naglašeno bavi idolopoklonicima koji su, što se vidi iz nje, dodijavali svojim traženjima da im se pokaže neka osjetilna mudžiza (nadnaravno djelo). O tome na sličan način kazuju i sure El-En'am, Junus i El-Isra' i dr.

Pogledajmo: u prvom ajetu ove sure stoji: *Ovo što ti se objavljuje od tvog Gospodara Istina je*, a u jednom od posljednjih čitamo: *Ima onih kojima smo Knjigu dali, koji se raduju onom što se objavljuje tebi, ali neki urotnici ne priznaju dio Objave! Ti reci: "Naređeno mi je da Allahu robujem i da Mu druga nikakva ne pripisujem! Njemu ja pozivam, Njemu mi je povratak!"* (36)

U ovom ajetu sadržan je nagovještaj koji će se kasnije ostvariti; naime, islam je uskoro zakucao na vrata Egipta i Sirije, gdje su mu s ljubavlju prišla mnoga srca, mnogi hrišćani su u skupinama ušli u Allahovu vjeru, prigrlili je i postali njezini nosioci i lučonoše. Poznato je da je bejtu'l-mal uskoro postao prazan zbog prestanka plaćanja džizije nakon što je to stanovništvo ušlo u islam, pa je onda valija Egipta bio smislio da nametne takvu taksu tim prijelaznicima u islam kako bi održao državni budžet. Onda je halifa Omer ibn 'Abdu'l-Aziz tom valiji napisao pismo u kome je stajalo: "Teško tebi! Ta zar Muhammed nije poslan da ljude upućuje Allahu, a ne da sakuplja taksu!? Ukini tu taksu koju si nametnuo novim muslimanima!" Da, i po cijenu da nestane bejtu'l-mala!

Hrišćani Egipta i Sirije kao i druge etničke zajednice kojima su se prsa raširila za islam arabizirali su se etnički, kulturno i vjerski. Ovaj proces arabizacije postao je izvor vitalnosti i trajanja arapske nacije, čime se formirala kičma svjetskog muslimanskog ummeta. O tome se u ovoj suri kaže:

Eto tako Mi objavljujemo Kur'an, kao mudrost na jeziku arapskom (hukmen 'arebijjen)! A kad bi ti slijedio njihove strasti nakon što je znanje došlo tebi, niko te od Allaha zaštitio ni odbranio ne bi! (37)

Riječ *hukm* označava političku vlast, a to isto označava kur'ansku mudrost.

Islam se proširio po regijama Arabijskog poluotoka prije nego što su svi stanovnici Mekke ušli u nj; oni su u vrijeme ove ekspanzije i dalje bili u svojoj staroj idolopokloničkoj religiji, o čemu govore slijedeće riječi Uzvišenoga:

Zar oni ne vide da im Zemlju s krajeva njenih smanjujemo? A Allah sudi! Nema toga ko će presudu Njegovu preinačiti! On brzo račun sviđa! (41)

Kur'an je dokaz koji govori i upućuje ka Allahu, dž.š., a kosmos je

dokaz koji štiti i s pomoću kojeg se spoznaje postojanje i moć Uzvišenog Allaha! Oba ova dokaza traže budnost razuma i profinjenost osjećaja, jer gaflet i glupost nikad nikakva dobra donijeti neće! Zbog toga Kur'an, a.š., često ponavlja: "A zašto oni ne razmisle?" "Zašto se oni ne opamete?"

Pogledajmo ovaj ajeti-kerim koji razbuđuje čula uspavanog:

A na Zemlji ima krajolika što u susjedstvu se nalaze, i vrtova grožđem zasađenih, i usjeva i palmi, onih sličnih i različitih, koji se istom vodom napajaju! Neke smo učinili slasnijim od drugih. Doista, u svemu tome znaci su ljudima koji rasuđuju! (4)

Zar se ne poziva tvoj razum da razmisliš kako na jednom te istom parčetu zemlje vidiš vinovu lozu, stablo limuna, peteljku tikve, trnje... i kako se svi oni napajaju istom vodom, ali njihovi plodovi, okus, boja i djelovanje su različiti!?

Zar ne vidiš kako svilena buba jede list duda pa proizvodi svilu, i kako taj isti list jede pčela pa daje med, a kad ga obrsti ovca, izbacuje brabonjke?

Uzvišena Volja stvorila je različite vrste i razvrstala ih u unutrašnjosti Zemlje i prostranstvima neba na zapanjujući način. Uprkos tome, nevjernici govore: "Nema Boga!" Pa šta, onda, ima!? Jedan je došao Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Neću vjerovati dok ne uništiš ovo brdo i umjesto njega namjestiš mi bašču!" Kao da Gospodar kosmosa uslišava njegove tričarije.

Potom, Kur'ani-kerim govori o veličini Stvoritelja koja se ogleda u razmnožavanju živih bića: ljudi, životinja, ptica, gmizavaca... Na kopnu, u moru i u zraku naići ćemo na hiljade ovih stvorenja, čak milijarde. Razmnožavaju se i umnožavaju. Njihovi plodovi prolaze kroz tačno određene i proračunate faze. Nijedan zakon ne prestaje, niti u Allahovom sistemu ima nedostataka.

Allah zna sve šta svako žensko nosi, i koliko se materice stežu i koliko šire, u Njega sve s mjerom je! / On je Znalac svijeta nevidljivoga i svijeta vidljivoga, On je Veliki, Koji sve nadilazi! (8-9)

Onaj koji to čini nebesa je podigao. Jedan posao ne odvrća ga od drugog posla. Nebesa je ukrasio zvijezdama. Nijedna zvijezda ne padne niti odstupa sa svoje putanje.

Ljudi imaju svoje čuvare koji ga danonoćno štite od neželjenih događaja. Šta misliš da li je sistem imuniteta, koji štiti čovjeka od napada mikroba i virusa, samo jedan od dokaza ove Allahove blagodati? U svakom slučaju, ovi čuvari su Allahovo davanje.

Ova sura dalje nastavlja objašnjavati manifestacije Allahove moći i Njegovog obilnog davanja i to na način kakav nije spomenut ni u jednoj knjizi. Potom, donosi pitanja i jedinstvene odgovore:

Ti pitaj: "Ko je nebesa i Zemlje Gospodar?" Ti odgovori: "Allah!" Zatim pitaj: "Zar da vi mimo Allaha uzimate zaštitnike, one koji ni sebi nisu u stanju korist priskrbiti ni štetu otkloniti!?" Ti pitaj: "Da li su jednaki slijepac i vidjelac!?" Ili: "Da li su jednake tmine i svjetlost!?" Ili: "Zar oni koje su Allahu pridružili išta, kao što Allah stvara, stvoriše, pa da im se stvaranje naličnim čini!?" Ti reci: "Allah je stvoritelj stvari svake, On je Jedan, Koji nad svim bdije!" (16)

Ova sura započela je govorom o kosmosu i njegovim znakovima koji upućuju na Uzvišenog Allaha, potom, prebacuje se na stav čovjeka spram Kur'ani-kerima koji iznosi ove znakove i skreće njegovu pažnju na njih.

Smatrao sam za shodno da prvo govorim o Kur'anu da bih više prostora ostavio za kosmos. Jer, danas muslimani žive u kosmosu kao stranci, daleko od kosmičkih znanosti, a izučavajući svijet i ono što je u njemu, najbolje bi služili Kur'anu.

Rekao sam sebi: Da se nalazim na stotinu milja daleko od Zemlje, šta bih vidio i šta bih čuo? Da li bih vidio magline dima i prašine koji zagađuju zrak i njegovu čistoću? Da li bih čuo buku koju proizvode veliki motori i tvornice? Znam da ova Zemlja ima svoj vijek trajanja. Da li čovjek svojim ponašanjem ubrzava njezin kraj?

Osim toga, šta smo mi u ovom prostranom svijetu? Čitao sam da su astronomi otkrili nešto što smatraju da je crna rupa u udaljenoj galaksiji, a koja je stotinu puta veća od bilo koje druge crne rupe koje su ranije otkrivene.

Radio *Glas Amerike* spomenuo je da naučnici vjeruju da ta ogromna rupa obuhvata hiljadu miliona zvijezda i da spoj zvijezda sa drugim različitim materijama predstavlja snažan centar gravitacije, toliko snažan da mu ništa ne može izmaći, čak ni svjetlost.

Ako je ta rupa toliko velika u jednom dijelu kosmosa, koliki je onda sam kosmos? Izgleda da je ono što je između nebesa i Zemlje više zapanjujuće od same Zemlje i nebesa.

Preda mnom se otvorio širok horizont ispunjen dokazima o veličini Uzvišenog Allaha:

Allah je Onaj Koji nebesa koja vidite podiže bez ikakva stuba, a zatim Prijestoljem zavlada! Sunce i Mjesec On je potčinio i sve se kreće do roka određenoga. On svim raspoređuje, znake potanko izlaže, da biste vi u susret s Gospodarom svojim jamačno vjerovali! (2)

Oko sebe mogu vidjeti velike skupine ljudi, a iz satelita mogu vidjeti ono što okružuje Zemlju. Međutim, nije stvar u tome da vidiš jednog čovjeka među milijardama ljudi. Sam čovjek kao jedinka – kosmos je u malom. Na njegovoj koži nalazi se stotinu hiljada dlačica koje se razvijaju i otpadaju, da bi na njihovom mjestu izrasle druge.

Vlas je, možda, nešto najjednostavnije kod čovjeka. Pogledajmo kako hiljade krvnih zrnaca kolaju krvnim sudovima! Ta zrnca se stalno obnavljaju. Njih tijelo proizvodi i šalje po potrebi. Pogledajmo u mrežu nerava raširenu po cijelom tijelu. Nervi danonoćno primaju naredbe iz mozga, čije komplicirane vijuge i njihove važne funkcije čovjek nije spoznao.

Od samog nastanka čovječanstva pa sve do njegovog svršetka, naš Gospodar upravlja tijelima.

...i da će Gospodaru tvome Povratak biti, / i da je On Onaj Koji nas smijava i na plač navodi, / i da je On Onaj Koji usmrćuje i oživljava! (En-Nedžm, 42-44)

Kosmos je ogroman, kako je to nauka otkrila, ali Uzvišeni Allah je veći, što bi učenjaci trebali shvatiti i osjetiti.

Mi ljudi možemo vidjeti kako se u našem svijetu visoki politički funkcioneri bave pitanjima i problemima od velikog interesa ili značaja i nisu u stanju da se bave manje važnim pitanjima.

Međutim, Gospodara svjetova jedan posao ne odvraća od drugog. On čuje bolno mjaukanje uciviljene mačke, i njenog mučitelja će baciti

u Džehennem. On čuje dovu ugnjetavanih ljudi, i njihove ugnjetače će kazniti za njihova djela. On čuje šum lista kada pada sa stabla. On vidi začepljenje krvnih sudova i čuje i vidi udar groma na nebu, kao što vidi zalazeće zvijezde.

Pa, uzvišen neka je Allah i hvaljen nek' je onoliko koliko je stvorenja Njegovih, onako kako je On zadovoljan, onoliko koliko teži Njegovo Prigestolje i onoliko koliko se protežu riječi Njegove!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRNAESTA

IBRAHIM/IBRAHIM

Ovo je Knjiga koju tebi objavljujemo da svijet izvedeš iz tmina na svjetlost dozvolom njihova Gospodara, na Put Silnoga, Hvaljenoga, / Allaha, Kome sve na nebesima i na Zemlji pripada. (1-2)

Ovozemaljski život pun je tmine; tmine neznanja, tmine obmane, tmine grijeha, tmine neposlušnosti Allahu, dželle šanuhu. Ali, Dragi Allah objavio je Svoju Knjigu Muhammedu, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pečatu vjerovjesnika, da ljude izvede iz svih ovih tmina i da ih poduči da je život na ovom svijetu samo jedan basamak do života koji će kasnije doći te da su u zabludi oni koji više vole dunjaluk od Ahireta, a oni koji se suprotstavljaju Objavi i preziru život u njezinom ozračju tirani su, omraženi na krivome putu.

Prije Muhammeda, s.a.v.s., Allah, dž.š., poslao je Musaa da probudi svoj narod, da ga prene iz tmine prijezira i idolopoklonstva i da ga obaspe dobročinstvom potpune slobode, slobode mišljenja, slobode savjesti, slobode kretanja i radosnog uživanja u Allahovim, dž.š., blagodatima.

I sve što je on od njih tražio bilo je da se sjećaju ove dobrine i da spoznaju istinitost njezina Vlasnika: *I Mi smo poslali Musaa sa Našim znacima: "Izvedi narod svoj na svjetlost iz tmina, i opomeni ga Allahovim danima!" Zbilja, u tome su znaci za svakog ko strpljiv i zahvalan je! (5)*

Svaki je din hod od neznanja do znanja, od iskrivljenih pogleda do Ispravnog puta, a Knjiga koja je specificirana za Muhammeda, s.a.v.s., puna je jasnih, čistih zraka koje brišu nepoznavanje i upućuju na Ispravni put, vode Allahu, dž.š., i odvrćaju od stanja u kome ima bilo kakvog džahilijeta.

Ali su ljudi – kroz vrijeme – krenuli da se raspravljaju sa Objavom, da se háse nad onima koji su je donosili nastojeći da i njih i Objavu nasilno uguše. Mnogi su upotrijebili svoju moć, imetak i utjecaj kako bi vjernike skrenuli sa Puta istine, ali su vjernici ostajali postojani u nošenju Objave govoreći: *“A zašto da se na Allaha ne oslonimo, kad nas je On putevima našim uputio! I mi ćemo zbilja strpljivi biti na mukama koje nam budete vi nanosili, pa, na Allaha nek’ se oslanjaju oni koji se oslanjaju!”* (12)

No, izlazak jednog naroda iz tmine na svjetlost ne zbiva se preko noći; taj proces traži dugo vremena. Pa naš Vjerovjesnik, s.a.v.s., potrošio je dvadeset i tri godine podučavajući Arabljane Kur’ani-kerimu sve dok nije uklonio njihovo neznanje i primitivizam i dok ih nije uveo u znanje i civilizacijski život i pripremio ih da oni upravljaju čovječanstvom. Kur’an je Arabljane na najširi način preobrazio: kulturno, politički, spoznajno i moralno, i kada su se oni sukobili sa neprijateljima Allahovim, oni su trijumfalno pobjeđivali stičući dostojno mjesto u historiji čovječanstva. Ova se poruka vidi u riječima Uzvišenog:

A nevjernici bi odgovarali poslanicima svojim: “Ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati, ili ćete se u vjeru našu vratiti!” A poslanicima je Gospodar njihov objavljivao: “Mi ćemo, jamačno, zločinitelje uništiti, / i nakon njih doista ćemo vas na Zemlji nastaniti! Tako će biti za one koji će se stajanja preda Mnom bojati i koji će od Moje prijete strepetjeti!” (13-14)

Nemoćni, nemarni i narodi koji nisu svjesni svoga cilja ne mogu se uspeti na poziciju vođstva sve dok unutar sebe ne budu obnovljeni snagom i disciplinom vjere. Kada jedan narod vjeruje u Dragog Allaha, kada sve svoje energije i resurse potčini Njemu i kada usvoji Njegove poruke, on će u sebi pronaći snagu koja će ga obnoviti i s kojom će svako morati računati. Allah, dž.š., je svim narodima i zajednicama dosudio ovu sudbinu i svaki od njih mora proći kroz ovaj proces: *Pa bi poslanici izlaz neki zaiskali i svi bi silnici i inadžije bili uništeni!* (15)

Danas, naš ummet mora naučiti ovu lekciju – ukoliko želi promijeniti svoje žalosno stanje! Od postanja su u ljudskim društvima postojale razlike i staleži; uvijek je bilo onih koji vladaju i onih koji su potčinjeni, elite i puka, onih kojima je Dragi Allah dao neki dar i onih koji se njima oduševljavaju i za njima povode, i u tim dvjema glavnim društvenim grupama uvijek postoje daljnja raslojavanja, ali i jedan cilj, pa tako oni

koji vole jednog pisca nastoje da ideje koje su od njega usvojili nametnu ostalim grupama. Ovaj odnos između onih koji vladaju i imitatora vidljiv je u mnogim sferama života. Ukazao bih ovom prilikom na Bitku na Bedru, kada su brojni idolopoklonici štitili vođu širka, Ebu Džehla, govoreći: "Niko ne može dospjeti do Ebu'l-Hakema!" (drugo ime Ebu Džehla – op. prev.); on je bio među njima tako dobro čuvan da je oko njega bila šuma kopalja – pa ipak su neki mladi islamski borci kao lavovi uspjeli da prodru do njega i liše ga života!

Čudno je da će se nevjernici pozivati na ovu vezu sa svojim liderima na Sudnjem danu, ali im to neće od pomoći biti: I svi će se pred Allahom pojaviti, pa će tlačeni onima koji su ih tlačili reći: "Mi smo sljedbenici vaši bili, pa možete li nas od kazne Allahove imalo odbraniti?" A oni će odgovoriti: "Da je Allah uputio nas, i mi bismo uputili vas! Žalili se mi ili trpjeli, svejedno nam je, spasa nam neće biti!" (21)

Ove duboke istine Allah, dž.š., objasnio je ljudima govoreći o Danu koji se približava – kako elita ne bi manipulirala imitatorima, a ni imitatori elitom, ali i pored toga, oni koji se plaše glavešina i koji bježe od njih ipak bivaju izvarani, glavešine održavaju ovakvu vezu sa pukom i vuku ga u propast: *Zar ne vidiš one koji su zahvalnost na Allahovim darovima zamijenili nezahvalnošću i narod svoj doveli u Kuću propasti, / u Džehennem, u koji će naloženi biti, a ogavno li je to stanište! (28-29)*

To je jedino stanište za vođe koje su u Džehennem i u obmanu pozivale one koji su im se odazivali!

Sura Ibrahim i sura Er-Ra'd imaju neke međusobne sličnosti kada objašnjavaju prirodu Istine! Istina, zaista, koristi ljudima time što ih vodi iskrenosti i razumskom promišljanju, a neistina uzrokuje zamor i tegobe!

U suri Er-Ra'd Uzvišeni kaže: *Eto tako Allah Istinu i neistinu objašnjava! Nečisti se odbacuju, a ono što svijetu koristi ostaje na zemlji. (Er-Ra'd, 17)*

A u suri Ibrahim Allah, dž.š., kaže: *Zar ne vidiš kako primjer Allah navodi: Lijepa riječ je kao lijepo drvo: korijen mu je čvrst u zemlji, a grane prema nebu, / i ono plod svoj daje u svako doba dozvolom njegova Gospodara! (24-25)*

Narodi se između sebe razlikuju po općim istinama na kojima postoje i koje ih nadahnjuju; a ovdje je riječ o istinama akaidskim,

moralnim, civilizacijskim i kulturnim. Nepobitno je da riječ tevhida ima korijen čije stablo ima mnoštvo grana, slatki plod, obilan! Ta riječ rađa jednu zrelu kulturu i civilizaciju onima koji je spoznaju i koji budu njome prosvijetljeni pa ih njezine mnogobrojne grane prekrivaju!

A riječ neistine – ona uopće nema korijena pa su zato besplodnost i porazi njezini jedini rezultati: *A ružna riječ nalik je ružnu drvetu – izvaljenom drvetu iz zemljina tla nema opstanka!* (26)

O, da li mi tražimo utočište u hladovima istine? Ili se priklanjamo nečem drugome pa tamo nalazimo samo fatamorganu!?

Sura Ibrahim govori o dvije karakteristike koje se moraju naći kod vjernih naroda. Prva od njih je da takav narod bude privržen obavljanju namaza i davanju zekjata više nego što to čini narod koji se oslanja na nacionalnost kao svoju specifičnu osnovu; narod koji čuva poruku Poslanstva sve svoje napore je usmjerio ka tome da Allahova, dž.š., Riječ bude gornja te da sjećanjem na Allaha i veličanjem Njega bude s Njim u stalnoj vezi: *Ti reci robovima mojim, vjericima, da namaz klanjaju, i da skrovito i na javi dijele od onog čime smo ih Mi opskrbili, prije negoli nastupi dan u kome ni trgovine ni posredništva neće biti!* (31)

Historija svih poslanstava ukazuje na to da su svi narodi i zajednice koje su opstojale na odazivu Dragom Allahu, dž.š., a ne ljudima, i koje su uspostavljale vezu sa Nebeskom Porukom bile izgrađivane u jednom optimizmu i nadahnutim naporima, a da je sa iscrpljivanjem Nebeskih spoznaja ili njihovim zalaskom nastupalo doba kada su se narodi odavali sebičnosti, užicima, materijalizmu, samoljubivosti. Neizbježno raspadanje ekonomskog i materijalnog života u takvim društvima i oskudica materijalnih resursa i potrošnih sredstava u njihovim lažnim nadanjima postaje jedini razlog njihove lamentacije i žalosti.

Čovječanstvo danas vapi za narodom koji bi bio model drugim narodima, model koji bi odražavao Allahovu, dž.š., volju i implementirao Njegovu Riječ. Taj narod je islamski ummet. Ovaj ummet, koji tespih čini Dragom Allahu i zahvaljuje Mu, ima obavezu da bude upravitelj dok je svijeta i vijeka na Zemlji, i to u svim, raznovrsnim područjima života!

Time mi dolazimo do druge karakteristike vjernih naroda, koja proizlazi iz naprijed spomenutog, a ta je da ehlu'l-iman, vjerničke skupi-

ne, budu upravitelji, vladari, gospodari, a ne oni prezreni na svijetu, jer tim je skupinama dat povodac upravljanja na ovome svijetu i one treba da ga okreću kako one hoće. Ovo se jasno može otčitati iz sljedeća tri ajeta, u kojima se riječ *lekum* (vama) ponavlja čak pet puta!

Allah je Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio, Onaj Koji s neba kišu spušta i njome plodove izvodi vama za opskrbu! Vama je i lađu potčinio da morem plovi po Njegovoj odredbi, a i rijeke na korišćenje dao vam je. / On vam je i Sunce i Mjesec, koji neprestano jezde, da se koristite dao, i noć i dan vama potčinio! / I On vama dariva od svega onoga što zamolite od Njega! Čak i kad biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali. (32-34)

Ali, nažalost, vjernici su skrenuli sa Pravoga puta, oni su zapretali svoje darove, ukočili se pa žive ko gureba, ko bijedni čudaci na Zemlji koju im je Stvoritelj potčinio te su sada oni potčinjeni na njoj. Umjesto da oni, uz pomoć Božiju, gospodare na Zemlji onim što im je dato, oni ruke drže svezane, a vratove pognute, pa danas, u ovom zabludjelom vaktu i zemanu, Allahovi neprijatelji prednjače i vladaju njima! Oni, Allahovi neprijatelji, danas vladaju dunjalukom u ime svoga kufra, a vjeru i vjernike su gurnuli u zapećak, što svako ko hoće može vidjeti.

Džihad u naše vrijeme je: gospodariti na kopnu, moru i u zraku, što podrazumijeva naučno istraživanje u svim poljima na Zemlji i u kosmosu i u onome što je između njih! Koliki je danas udio muslimana u svim ovim oblastima!? Mene je okahrilo saznanje da mi muslimani nismo proizveli avion kojim se prodire u kosmos, niti podmornicu koja siječe morske valove, niti tenk koji se pokreće gvožđem sa zemlje – kako bismo poduprli Istinu i pomogli obespravljenima! Sve do danas u svim ovim oblastima glavnu riječ vode jevreji, koji špartaju po Zemlji tamo i ovamo kao Sulejmanovi džini, s tom razlikom što su džini Sulejmanovi, a.s., bili u vlasti vjernika pa je njihova moć bila potčinjena Allahu, dž.š., a jevreji su danas došli da rastrgaju temelje islama i arabizma i da izgrade vlast radi tugjana (nasilja) i pobune protiv Allaha, dž.š.

O, kolika razlika među zurrijetom (potomstvom) Ibrahimovim, a.s., od kojeg jedni slijede svoj egoizam i svoje strasti, poriču i Isaa i Muhammeda, a.s., zajedno, a oni danas imaju takvu moć!

A oni drugi koji slijede Objavu ne popravljaju se njezinom oporukom

pa žive smeteni i ukočeni, u bijednom stanju! To su savremeni Arapi, takav je njihov položaj u ovim sudbonosnim vremenima!

A Ibrahim je bio i dobročinitelj i reformator, proputovao je ogromna prostranstva pozivajući u tevhid i oglašavajući najžešći rat protiv svakog vida idolopoklonstva! Na koncu je došao u Hidžaz gdje je činio dovu: *Gospodaru naš! Ja sam nastanio neke potomke svoje u dolini jednoj u kojoj se ništa ne sije, kod Hrama Tvoga Svetoga, da bi oni, Gospodaru naš, namaz klanjali. Podaj da srca ljudi čeznu za njima i opskrbi ih plodovima, da bi zahvalni bili!* (37)

Ovo je ogranak od zurrijeta Ibrahimova, a.s., a njegov rodonačelnik bio je Ismail od njegove žene Hadžere, a drugi ogranak vodi porijeklo od Ishaka, a.s., oca Israilićana, koga je rodila Ibrahimova žena Sara. Ibrahim, a.s., je blagoslovljeno obradovan njima obojicom kad je bio u starosti, zbog čega je dovio: *"Hvala nek je Allahu, Koji mi u starosti mojoj darova Ismaila i Ishaka! Zaista, Gospodar moj molbu čuje. / Gospodaru moj, učini da namaz klanjam ja, a i oni između potomstva mojega! Gospodaru naš, Ti molbu ovu moju uslišaj!"* (39-40)

Čudno je kako jevreji sebe smatraju potomcima slobodne, prve žene, a Arape potomcima robinje, čime im žele nametnuti kompleks niže vrijednosti. Ovakvo gledište je u potpunosti apsurdno jer svi su potomci Ademovi, a.s., jednaki i ne razlikuju se ni po čemu drugom osim po svijesti o Bogu i privrženosti Njegovim propisima, a što se tiče Ibrahimova, a.s., miraza, on pripada svim njegovim potomcima, a Svemoćni je na ovom svijetu namijenio potomcima Jakubovim jedno područje Zemlje do Kijametskog dana, kao što čitamo u suri El -A'raf: *Ta, Allahu sva Zemlja pripada, On je daje u nasljedstvo kome hoće od robova svojih. A sretan kraj bogobojaznima pripada!* (128)

Ali, u vječitoj borbi između Istine i laži mnogi ugnjeteni i slabi podnose teške bolove i govore onima koji ih tlače: *"I mi ćemo zbilja strpljivi biti na mukama koje nam budete vi nanosili, pa, na Allaha nek se oslanjaju oni koji se oslanjaju!"* (12) Nažalost, nasilje ima široko polje, ali Allah, dž.š., dosudio je ubrzanu kaznu na dunjaluku za one koji ga čine tako da ono nikada ne pretegne, jer je suđeno da se na nasilje uzvрати istom mjerom: *A ti nemoj nipošto pomisliti da je Allahu svejedno šta čine nevjernici! On njima samo kaznu odgađa do Dana kada će ostati otvorenih očnih kapaka!* (42)

Historija nas podučava da su spletke bezbožnika velike i žestoke, ali da nasilnici nemaju ukorjenjenja, i premda, kao Allahovi neprijatelji, snuju vješte i opake planove protiv vjere i vjernika, ti se planovi ne ostvaruju onako kako su ih oni zamislili, o čemu se u ovoj suri kaže: *I spletke su svoje razne kovali, a Allah za spletke njihove zna, samo, spletke njihove ne mogu planine pokrenuti! / Nemoj ni pomisliti da Allah Svoje obećanje dato Svojim poslanicima neće ispuniti! Pa, Allah je doista silan i osvete stroge davatelj!* (46-47)

Ova sura je počela obznanom ljudima da je Allah, dž.š., objavio svoj Kitab Svome Pečatu vjerovjesnika da ih njime izvede iz tmina na svjetlo, a evo ova sura se i završava jednom odrješitom i tvrdom obznanom: *Ovo je ljudima obznana, da bi opomenu primili i da bi znali da je On Bog Jedini, i da bi pameću obdareni opomenu primili!* (52)

Oštroumni, pameću obdareni moraju imati poštovanja prema svome razumu pa ne obožavati nikakvu obmanu niti se klanjati bilo kakvom idolu; oni moraju promišljati Božiju Objavu i čvrsto se držati Istine koja im obasjava Put i jasnim čini cilj vodeći ih onome što je najpametnije i najbolje.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PETNAESTA

EL-HIDŽR/HIDŽR

Elif Lam Ra. Ovo su ajeti Knjige, Kur'ana jasnoga. (1) – Najviše objave, s obzirom na njezine ispisane riječi, Kitab, i s obzirom na ajete koji se uče, Kur'an. Obje riječi, Kitab i Kur'an, upotrebljavaju se da označe Allahovu, dželle šanuhu, Objavu poslaniku Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem; obje su oznaka za Mushafi-šerif.

Nevjernici će zažaliti što muslimani nisu bili! (2) – zažalit će oni koji su uskraćivali tamo gdje su trebali darežljivi biti; zažalit će oni koji su bili nepokorni u onome u čemu su trebali pokorni biti, pa kada im se bude otkrila najveća prevara, oni koji su upropaštavali svoje dane u obmani, a nisu se pripremali za Vječnost, zažalit će što nisu marili za taj dan: Ti ih ostavi da jedu i uživaju i nek ih puste nade varaju, a saznat će, doista, oni! (3)

Oduvijek je u ljudskoj povijesti bilo onih čija je glavna preokupacija bila uživanje u ovozemaljskim užicima, ali u savremenoj civilizaciji, nama se čini, ta je preokupacija podignuta na rang religioznosti; današnji ljudi imaju sve, a zanemaruju odgovornost na Ahiretu. U vezi sa tim Uzvišeni poručuje Svome Vjerovjesniku: *Ne pružaj pogled svoj na vrste uživanja, što smo ih nekima od njih da uživaju dali, i zbog njih ne žali, a vjernicima svoje krilo nježnosti prostri! (88)*

I u ovoj ćemo suri primijetiti da njezin kraj potvrđuje njezin početak i da između njih ima skladnosti. Nakon što je općenito izložio kako poklonici ovozemaljskog života izazivaju svoje vjerovjesnike, kako odbijaju slijediti njihov put i sumnjaju u Vječiti život o kome im oni govore, na početku sure Uzvišeni upozorava: *Mi nijedan grad uništiti nismo a da mu nije bilo vrijeme određeno! / Nijedan narod ne može*

svoj rok ni ubrzati ni odgoditi! (4-5) Ovaj sažeti pasus rastumačen je na krajevima sure u kojima se kazuje kako su uhelaćeni narod Lutov, i narod Šuajbov, i narod Salihov. Zaista, prije nego se sud napuni zabludama i zlodjelima, počinje kazna – nakon što su zločinitelji počinili ono što ih kasnije vuče u propast!

Uzvišeni, kada opisuje narod Lutov koji želi da počinu sramno djelo na svojim musafirima, kaže: *Tako mi tvoga života, oni su u pijanstvu svome tamarali, / pa ih strašan povik pri rađanju Sunca pogodi! / I učinismo da ono donje toga grada bude dolje, na njih spustismo kao pljusak grumenje gline skamenjene! / U tome su zaista znaci za one koji posmatraju, – pa razmislite o povodima i posljedicama – / a grad se taj pored puta jednog nalazi!* (72-76) – tj. misli se na uništeno naselje pored kojeg oni ujutro prolaze ili se kraj njega odmaraju. I kaže Allah, dž.š.: *A i stanovnici Ejke bili su nevjernici, / pa smo ih kaznili! Oba su grada pored puta vidljiva!* (78-79); tj. pored puta koji se jasno ocrtava!

A o stanovnicima Hidžra – po kome je nazvana ova sura – Allah, dž.š., kaže: *A i stanovnici Hidžra poslanike su poricali, / Mi smo im znake Naše dali, ali su se od njih okretali, / i oni su u planinama, snujući da su sigurni, nastambe klesali. / Pa ih povik strašan u zoru pogodi, / a ono što stekoše – ništa im od koristi ne bi!* (80-84)

Stanovnici Hidžra – to je narod Semud, a Arabljani su ovo njihovo područje nazvali po gradovima Salihovim. Oni su danonoćno prolazili pokraj tih gradova, ali – savjeta primali nisu!

Sve ovo skupa je detaljnije objašnjenje onoga što je navedeno na početku sure o uništenim naseljima:

I prije tebe Mi smo slali poslanike narodima drevnim, / i nijedan im poslanik nije došao a da mu se oni nisu rugali! (10-11) Tako su se i Arabljani u džahilijetu rugali Kur'anu i onome preko koga je objavljen: *Oni vele: "O, ti kome se Kur'an objavljuje, / luđak doista si! / Zašto nam meleke ne dovedeš, ako je istina to što zboriš!?"* (6-7)

Ti džahili nisu bili prvi koji su tražili da im se pošalju melec; prije njih su to činili oni iz naroda Nuhova, Hudova i Salihova, ali Allah, dž.š., nije odgovarao na ovu lakrdiju onih koji su smatrali da nema vrijednosti Poslanstvo čitavom čovječanstvu. Ovim svojim tvrdnjama i zahtjevima oni su prezirali počast koja je ukazana nekom drugom i smatrali su da

se tu radi o nekoj igri u kojoj će pobjednik biti onaj ko bude priprostiji i vulgarniji. Allah, dž.š., o tome kaže: *A Mi meleke takvima šaljem samo kad kažnjavamo, a njima, da čekaju, vremena se ne bi dalo!* (8) Uzvišeni skreće pažnju da je ova Objava završna i da će trajati dok bude nebesa i Zemlje te da, bez obzira šta činili neprijatelji Istine, klevetnici, neće uspjeti ugasiti njezinu svjetlost: *Doista Mi Kur'an objavljujemo, i doista, Mi ga čuvamo!* (9) Uzvišeni učvršćuje Kur'anom Svoga Poslanika kada mu veli: *A tebi smo dali sedam ajeta koji se ponavljaju – tj. Fatihu – i objavljujemo ti Kur'an veličanstveni.* (87)

To što jedan dio čovječanstva poriče Božansko porijeklo Kur'anikerima – oni to ne čine zbog nedostatka argumenata ili, ne daj Bože, nekog nedostatka Kur'ana, nego to oni čine zbog svoje tvrdoglavosti i inata! Da se takvima pred oči iznesu sve mudžize (nadnaravna djela i čuda), to bi samo povećalo njihovo poricanje:

A kada bismo takvima vrata na nebu otvorili, pa se oni danju kroz njih uspinjali, / opet bi rekli: "Pijani su nam pogledi, čak smo mi ljudi opčinjeni!" (14-15)

Što su, dakle, dokazi jači, to je njihovo poricanje veće!

Na početku ove sure i u njezinim posljednjim dijelovima nalazi se krasan govor o kosmosu, o njegovim tajnama i silama, u kojima se krije dokaz o njegovom Stvoritelju i Gospodaru! Zbilja, kada čovjek pogleda u visine, od istoka do zapada, ne može se načuditi beskrajnu nebeskih prostranstava! I kada razgleda po Zemlji, po njezinom kopnu i moru, ne može se načuditi koliko je berićeta i nafake Dragi Allah, dž.š., dao za Svoja nebrojena stvorenja i da onda ponavlja Resulullahove riječi:

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ.

"Jarabbi, hvala Ti, Ti držiš nebesa i Zemlju i sve što je između njih!" (U sličnoj verziji bilježi ga Buhari u svome *Sahihu*)

A Uzvišeni kaže: *A Mi smo na nebu sazvijezđa stvorili i za vidoce ih ukrasili, / i nebo i zvijezde Mi čuvamo od svakog prokletog šejtana; / onoga koji krišom sluša svjetlica prati blistava! / I Zemlju smo rasprostrli, brda na njoj usadili, i učinili da po njoj sve sa ravnomjerjem raste! / I vama na Zemlji životnu opskrbu dajemo, a i onima kojima vi niste opskrbitelji!* (16-20)

Tako se na početku ove sure nižu berićeti, dobrote i čuda kosmosa, a na kraju se na najsežitiiji način kaže: *Mi smo nebesa i Zemlju i ono između njih s Istinom stvorili, a čas Sudnji doista će doći, pa ti na lijep način oprosti. / Doista, Gospodar tvoj svega je Stvoritelj i Sveznajući je!* (85-86)

Već je utvrđeno da su sastojci koji se nalaze u ljudskom tijelu isti oni koji se nalaze u zemlji. Pa kako će se onda meso i kosti pretvoriti u prah? I kako će se ponovo, drugi put, zemni prah pretvoriti u meso i kosti!?

Geni u sebi sadrže informaciju o naslijeđu, ali – da li je u njihovoj moći dizajn i nastajanje ove informacije, odnosno, da li je u njihovoj moći priroda čovjeka koja se javlja kao posljedica? Možemo li mi vjerovati da su ljudski mozak i drugi organi, kompleksni i ingeniozni kakvi jesu, ti koji određuju karakter i sudbinu čovjeka? Jedno dublje sagledavanje otkrilo bi nam nepoznavanje jedne Više Moći do koje prodire zdrav razum, koji uviđa da je samo Allah, dž.š., Taj koji daje život i smrt, da samo On Svojom mudrošću sve iz ničega stvara: *Nema stvari nijedne a da joj kod Nas nisu riznice! A iz njih Mi spuštamo samo toliko koliko je potrebno!* (21)

Božansko Znanje je jedna ploča na kojoj je ispisano sve od iskona do kraja, sva vječnost, sve što je na Zemlji i na nebesima, sitno i ogromno, svijet insekata i mikroba i svijet ljudi, džina i ptica!

Kad sam jednom letio avionom, posmatrao sam jedan dio pustinje i zamišljao kako bi se ona mogla preobraziti za sjetvu. Pitao sam samog sebe: “Pa, možda će se ona sutra obrađivati!?” Pa sam samom sebi i odgovorao: “Pa kad bi se obrađivala, samo bi Dragi Allah znao kada bi joj došla kiša, pa da se tek onda na njoj nastane ljudi i počnu ubirati plodovi!” *Mi zbilja znamo naraštaje vama prethodeće, a, doista, znamo Mi i one potonje! / A On, Gospodar tvoj, će ih zaista sakupiti, On je Mudri, Znani!* (24-25)

Ja sam malo razgledao programe i liste iz životinjskog svijeta i iz svijeta u moru i začudio sam se koliko mnoštvo živi i umire i kako Dragi Allah, dž.š., hrani njih sve, počev od onih sitnih parazita koji se hrane gusjenicama i sl., i kako je to povezano sa većim vrstama kojima se hrane ptice, itd. Tu postoji neki utvrđeni ciklus i međusobna povezanost! A čovjekov svijet sam po sebi navodi na duboko razmišljanje – jer čovjek

je stvoren od ušćutjele gline, *od ilovače, od gline ustajale*. (26) I kada se vrati u prah, nakon što završi putanju svoga života, kada se sahrani legavši pod zemlju, vonj njegova tijela postane još intenzivniji! Kao da se ljudi sahranjuju da ne bi osjetili odvratnost jedni od drugih! Čime će se čovjek očistiti? Čime je on počastvovan i darovan? Onim nježnim Božanskim elementom koji je udahnut u nj i koji mu daje karakteristike i status jedinstvenog bića u svjetskom Božijem poretku! To je ona najblistavija iskra od Allahova, dž.š., svjetla na kojoj mu je pozavidio Iblis odbivši da je prizna, a zbog nje se i pobunio protiv Adema, a.s., i njegova potomstva:

Pa Iblis reče: "Gospodaru moj, zato što me zabludi prepusti, ja ću njima zlo na Zemlji lijepim pokazivati i doista ću njih sve zavesti, / samo ne između njih one Tebi čvrsto odane robove!" / A Allah reče: "Evo Moga Pravoga puta: / nad robovima Mojim tebi vlasti nije, izuzev nad onima koji će tebe slijediti od zabludjelih!" (39-42)

U Kur'anu se na više mjesta ponavlja kazivanje o Ademu i njegovom neprijatelju, a ovdje je to kazivanje karakteristično po ponavljanju materije od koje je stvoren Adem, a to je blato ustajalo, ili: glina promjenljiva vonja!

Adem, tj. čovjek stanuje određeno vrijeme na Zemlji u različitim stanjima, odnosno on na ovom svijetu samo prelazi jedan most do Vječitog boravišta koje je predodređeno prethodnim životom na dunjaluku. Onaj ko je u dunjalučkom životu zaboravio svoga Stvoritelja, svoj početak i svoj kraj – taj se prevari.

Iblis nema vlasti nad ljudskim rodом, a – kao što se kaže – "nepoznavanje zakona ne opravdava nikoga!"

Sve što šejtan može učiniti na ovome svijetu je da prevari i zavede ljude svojom sugestijom. Pojedinci koji, nakon što su upozoreni na brojne metode kojima se šejtan služi, izaberu da mu budu poslušni i slijede njegove sugestije, ne mogu kriviti za to nikoga osim same sebe za posljedice koje nastanu iz te poslušnosti.

Čovjek mora uvijek biti na oprezu i budan i, znajući da, dok god se Božiji propisi ne ostavljaju, Allah, dž.š., može oprostiti sitne pogreške i grijehe i čovjeka uzdići na viši položaj, ali i da, kad se rasrdi, nema toga ko se Njegovoj sili može suprotstaviti: *Obznani robovima Mojim da sam*

Ja zbilja Onaj Koji prašta i da Sam samilostan Ja, / ali i da je kazna Moja, zbilja, kazna bolna! (49-50)

Ovo obećanje i prijatnju slijedi kazivanje o Ibrahimu i njegovim musafirima. Ko su ti musafiri? To su melec koji su mu došli i obradovali ga dječakom učenicim, ali su ga u isto vrijeme upoznali o propasti grada koji je činio razvratna djela.

Kur'an ne izlaže one gatke koje su kolale u davna vremena o tome kako, neuzubillahi, Bog doručkuje ili večera za sofrom koju je postavio Ibrahim, a na kojoj je bilo debelo tele. Ta Allah, dž.š., ne jede! Time što je prešutio ovu gatku (iz Starog zavjeta – op. prev.) Kur'an je izražajni u njezinom pobijanju nego da je navodi i iznosi njezinu netačnost.

Dovoljno je što je Kur'an iznio kazivanje o narodu Lutovu, narodu koji je činio zla i razvratna djela homoseksualizma. Lut, a.s., ih je upozoravao na to i odbijao od toga koliko god je mogao, ali džaba, nije mogao da ih očisti, pa je Allah, dž.š., uništio njihov grad i u njemu ono što je gore dao da bude – dolje!

Homoseksualizam je bolest koja se javlja sa seksualnim pretjerivanjima i kršenjem zabrana u ovoj sferi. Iako je legaliziran u nekim savremenim društvima, ova sramna praksa u svim ranijim društvima smatrana je sramotnom i moralno neprihvatljivom – sve dok nisu došli Evropljani i Amerikanci koji su je ustanovili i legalizirali! O, koliko je zapretanih, buntovnih poroka ovjerila ova civilizacija!? Ali, neka, Allahova kazna čeka u zasjedi!

Već smo ukazali na vezu koja postoji između početka i kraja ove sure. Između njih su brojna kazivanja nanizana kako bi savjet dala i kako bi se iz njih pouka uzela, a zatim se kaže Resulullahu: “Zaista te je Allah počastio ovom Objavom, a ti odgoj narode njome!” *Ne pružaj pogled svoj na vrste uživanja, što smo ih nekima od njih da uživaju dali, i zbog njih ne žali, a vjernicima svoje krilo nježnosti prostri! / I reci: “Ja sam opominjatelj otvoreni!” (88-89)*

U nastavku se spominju “oni koji dijele na dijelove”, a to su eh-kitabije u prvo vrijeme koji su Kur'an dijelili na dijelove, pa su jedne dijelove smatrali istinitim, a druge lažnim, o čemu Uzvišeni kaže:

...kao što smo i sljedbenicima Knjige objavljivali, / onima koji Kur'an dijele na dijelove. (90-91) – tj. jedan dio, koji im se sviđa, prihvataju, a

drugi dio, koji im se ne sviđa, ne prihvataju.

Općenito, Allah, dž.š., je posebno muslimanima dao Objavu koja je vječna i koja bdije nad ranijim Objavama kao što je i ehli-kitabijama ranije dodijelio Objavu, ali su oni Objave mijenjali i iskrivljavali: *sigurno ćemo sve njih pitati / za ono što su radili.* (92-93) Zatim je Allah, dž.š., obradovao Svoga Vjerovjesnika da idolopoklonici, koji su ustali protiv njegova poslanstva, neće dugo iako su svim sredstvima ustali protiv njega: *A Mi ćemo te od ljudi rugalica osloboditi, / od onih koji pored Allaha drugog boga prihvataju, a saznat će oni!* (95-96)

Mekkanski mušrici su bili obznanili rat Božijem Poslaniku, s.a.v.s., rugajući mu se i ismijavajući ga u vezi sa Objavom koja mu je spuštena sa Plemenitih Visina, i ta su svoja podozrenja i ruganja širili na talambase, čak su nadzirali delegacije koje su kretale ka Mekki bojeći se da neko od njih ne bi počeo slijediti Resulullaha. Prirodno, ti brojni napadi psihološkog rata nanosili su bol Vjerovjesniku, a.s., pa mu je Dragi Allah, dž.š., naredio da to ne uzima k srcu i da se ne žalosti zbog njihovih napada:

Zato ti veličaj Gospodara svoga i Njemu zahvaljuj, i budi s onima koji ničice padaju! / Robuj svome Gospodaru sve dok te smrt ne pohodi! (98-99)

Istinu je obznanio Allah, dž.š., ovim Svojim obećanjem: bajrak islama se uskoro podigao, a širk i njegovi sljedbenici otišli su u ponor prošlosti!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠESNAESTA

EN-NAHL/PČELE

Očigledno je da je sura En-Nahl objavljena u posljednjem mekkan-skom periodu, i to nakon što su konfrontacije između mušrika i vjernika dostigle svoj vrhunac, kada je beznađe počelo da obuhvata srca vjernika koji još nisu vidjeli znakove pobjede koju je Allah, dželle šanuhu, obećao islamu. Na drugoj strani, suprotno ovom razočarenju, nevjernici su počeli osjećati zluradost zbog toga pa su govorili muslimanima: “Gdje je ono što vam je obećano? Mi čekamo da se to dogodi!” – A vjernici su odgovarali: “Doći će uskoro, sutra nije daleko: *Odredba Allahova došla je, vi je ne požurujte!* (1)” Islam će, nadati se je, trijumfirati, a konflikt između Istine i zablude završit će se porazom ove posljednje, kada će idolopoklonstvo biti zamijenjeno istinitom vjerom, a vi, idolopoklonici, poget ćete svoje šije! Ali, za ovo je potrebno vrijeme, koje se zločiniteljima čini dugim, a u propisanom kaderu ono je kratko.

Zbog toga se od muslimana traži da budu strpljivi i istrajni i da ne sumnjaju, a na samom kraju sure Allah, dž.š., poručuje Svome Vjervjesniku: *Budi strpljiv ti! A strpljiv ćeš biti samo s Allahovom pomoći! I nemoj se zbog njih žalostiti, niti zbog toga što spletke kuju u tjeskobi biti. / Allah je zbilja sa onima koji se Njega boje i koji dobro čine.* (127-128)

I muslimani su se strpili u tim danima, pa kad su njihove kože počele da se rasijecaju bolovima, objavljena su dva ajeta koji su u njima jačali volju i tješili ih dajući im moralnu podršku u vrijeme spomenutog razočarenja:

A one koji se, Allaha radi, iseće nakon što im nepravda učinjena bude, Mi ćemo doista na ovom svijetu pogostiti. A nagrada Onoga svijeta još je veća, kad bi samo znali oni. (41);

A Gospodar tvoj će jamačno onima koji se iseše, nakon što su trpjeli nasilje, i potom borili se i strpljivi bili – Gospodar tvoj će im, nakon svega toga, grijeha oprostiti i samilostan biti. (110)

Hidžra o kojoj govore ovi ajeti je ona u Abesiniju; na nju su, zbog tlačenja, pozvani obespravljani muslimani koji nisu imali moći da se odupru nasilju. U vezi s njom Buhari navodi jedan hadis u kome se kaže: Esmā kćer Umejsova, koja je bila jedna od onih koji su u maloj grupi iselili u Abesiniju, a potom u Medinu, jednom prilikom posjetila je Hafsu i tada se na vratima pomolio Omer ibn el-Hattab, koji je dobio Esmi: “Mi smo prije vas učinili hidžru i imamo veće pravo na Poslanika nego vi!” Esmā se naljutila i rekla: “Ne, vallahi! Vi jeste bili s Poslanikom kad ste bili gladni pa vas je on nahranio i podučio vas dok ste bili u džahilijetu, a mi smo bili u jednoj dalekoj i mrzovoljnoj zemlji, u Abesiniji, gdje smo bili na ezijetu i gdje smo se bojali, a sve smo to trpjeli u ime Allaha, dž.š., i Njegova Poslanika! Bogami, neću ni jesti ni piti dok za ovo ne kažem Resulullahu!” Kad je Božiji Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, došao u Hafsinu kuću, Esmā mu je rekla: “Božiji Poslaniče, Omer je rekao to i to!” Božiji Poslanik je upita: “I šta si mu na to odgovorila?” Ona reče: “Rekla sam mu to i to!”

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ بِأَحَقَّ بِي مِنْكُمْ وَلَهُ وَالْأَصْحَابِ هِجْرَةٌ وَاحِدَةٌ
وَلَكُمْ، أَنْتُمْ أَهْلُ السَّفِينَةِ، هِجْرَتَانِ!

Tada Božiji Poslanik reče: “Oni nemaju veće pravo od vas; Omer i njegova braća imaju samo jednu hidžru, a vi, ehlu’s-sefine (oni koji su lađom odselili – op. prev.), imate dvije hidžre!”

Na samom početku sure Uzvišeni Objavu (el-wahj) naziva ruhom (dahom) – zato što ona oživljava pojedince i narode: *On šalje meleke s Objavom, po odredbi Svojoj, robovima Svojim kojima On hoće: “Opo-minjite da nema boga osim Mene, i Mene se bojte!”* (2), a na drugom mjesu Allah, dž.š., kaže: *Eto tako Mi tebi objavljujemo Riječ Našu (ruhan min emrina)! Ti nisi znao šta je Knjiga, niti šta je vjerovanje.* (Eš-Šura, 52)

Ruh koji je sišao Arabljanima, a koji se nalazi u kur’anskom sadržaju, od njih je načinio jednu novu snagu odgojivši ih da budu sposobne vođe čovječanstva, i to nakon što su bili niko i ništa na Zemlji.

Kontekst ove sure grana se na dva dijela: prvi govori o Objavi koja se spušta s melecima, a drugi o Allahovim, dž.š., znakovima u kosmosu i

Njegovim blagodatima koje je podario Svojim stvorenjima.

Ova se dva dijela naizmjenično prepliću savjetujući ljude i upoznavajući ih s njihovim Stvoriteljem i Gospodarom.

Pogledajmo prvi od ta dva ogranka, šta ljudi govore nakon što čuju ovaj ajeti-kerim: *On šalje meleke s Objavom, po odredbi Svojoj, robovima Svojim kojima On hoće...* (2)

U pogledu tog odgovora ljudi se dijele u dvije udaljene grupe. Prva od njih je zalutala u najdublju tamu i odgovara: *A kad ih neko zapita: "Šta Gospodar vaš objavljuje?" – oni odgovaraju: "Pređašnjih naraštaja izmišljotine!" / da bi tako na Sudnjem danu bremena svoja cijela nosili, i dio bremena onih koje su na stranputicu odveli, a nisu toga ni svjesni bili...* (24-25)

Ta grupa – to su one kolovođe koji druge odvođe u zabludu, lideri koji deru ustranu, mimo Allahova, dž.š., Puta. Njihova odgovornost je udvostručena, jer nisu samo sebe odveli u zabludu nego su bili sebeb da i drugi skrenu s Allahova, dž.š., Puta, kao što se kaže u izreci poslanika Muhammeda, s.a.v.s.:

مَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلَ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا.

"Ko bude sebeb da neko drugi ode u zabludu imat će grijeha koliko i taj koji ga je slijedio s tim da se sljedbeniku ne oduzima od njegovih grijeha." (Muslim u svome *Sahihu*, kao i Ebu Davud, En-Nesa'i, Tirmizi i Ibn Madže kao i Imam Ahmed, od Ebu Hurejrea)

Na primjer, čovjek napiše knjigu punu neistina i laži i misli da se njegov prijestup završava izdavanjem knjige, a nema svijesti o tome da će ga ona čekati otvorena na Sudnjem danu – kada će njegov prijestup biti uvećan za onoliko koliko je ljudi ta knjiga zavela, a njezin autor će ponijeti bremena svih svojih sljedbenika. A što se tiče sljedbenika, oni su obavezni da budu poput *tabule rase* i oštromni, da ništa ne prihvataju nekritički i naslijepo, da ne dozvole sebi da budu vođeni kao ovce: *A oni kojima je znanje dato reći će: "Danas će ruglo i zlo nevjernike zbilja zadesiti, / one koje su meleci usmrtili a oni nevjernici bili."* (27-28)

To je bio osvrt na prvu grupu, a što se tiče druge grupe ljudi, njihov odgovor na pitanje o slanju Objave s melecima sukladan je njima samima; oni su oštromni i sposobni da daju uljepšan odgovor: *Onima koji*

su bogobojazni bili, reći će se: "Šta Gospodar vaš objavljuje?" "Dobro!" – oni će odgovoriti. A oni koji dobra djela čine imat će dobro na ovom svijetu, a kuća svijeta Onoga bolja je. O, kako će divna bogobojaznih biti kuća. (30)

Ovakav odgovor proizišao je iz upućenosti u Kur'an koji nas upozna je da sretan ishod i na ovom i na Onom svijetu čeka muttekije, one koji Allaha, dž.š., stalno imaju na umu i propisa se Njegovih pridržavaju, za koje se u nastavku kaže: *...one koje će meleci usmrtiti a oni čisti biti, i kojima će govoriti: "Selam/Mir vama! U Džennet stupite zbog onog što činili ste!" (32)* To su, dakle, ljudi čija se srca ispunjavaju radošću dok čine dobro, koji oplemenjuju svoje duše i drže ih čistim i koji su ustrajni u dobročinstvu i ostavljanju zabranjenog sve dok im ne dođe suđeni čas smrti. Plodovi svakako zriju u mijenama i postaju sve ljepši nakon što ispune svoj rok u vodi i suncu pa se zaokruže i upotpune svoju slatkoću; tako se i vjernici pripremaju za ulazak u Džennet!

Muslimani imaju predstavu o tome da oplemenjivanje i popravljajanje traži vremena, ali da je neophodno da spoznaju da je et-takwa stalozhenost u dobročinstvima i zrelost u plemenitim osobinama.

Ostavimo sada postrani govor o Objavi i onima koji je poriču i privrđuju i vratimo se onom drugom govoru – o kosmosu: kako je Dragi Allah, dž.š., uredio njegove putanje i staze i olakšao snalaženje u njemu sinovima Ademovima: *On je s Istinom nebesa i Zemlju stvorio, i On je nek' je iznad svih onih koje Njemu ravnim pripisuju! / On je čovjeka stvorio od kaplje sjemena, pa čovjek odjednom – neprijatelj očiti! (3-4)*

Zaista je čudno kako se čovjek, koji zna da je stvoren kao nejakobice, preobražava u neprijatelja Dragom Allahu, dž.š., koji ga je stvorio i oblikovao i obasuo ga vidljivim i nevidljivim nimetima:

A stvorio vam je i stoku; njoj vam je zaštita od studi, i druge koristi, a stokom se i hranite! / U njoj vam je i gizda kad je sa ispaše vraćate i kad je na ispašu gonite! (5-6) Dakle, slika koju ovdje donosi Kur'an nije slika nekog gospodina koji sjedi u kancelariji i izdaje zapovijesti, nego je to slika seljaka koji odlazi u svoje polje pješice, a zatim se vraća iz njega kao njegov vlasnik, koji ima obilje i kome je sve to dato i potčinjeno. A to su zaista brojne blagodati!

Zatim slijedi nabranjanje Allahovih, dž.š., blagodati: *On je Taj Koji s*

neba spušta vodu koju vi pijete, a od nje raste i bilje kojim vi stoku napasate. / On daje da vam s vodom niče žito, i masline, i palme, i grožđe, i svakovrsni plodovi! Doista, u tome je znak ljudima koji razmišljaju. (10-11)

Kako se kiša spušta na tlo pa onda ono daje raznovrsno zrnato bilje, i raznobojno cvijeće, i različite plodove, jedne za stoku, druge za ljude, a zemlja jedna te ista, voda jedna te ista, pa ovdje vidiš šume isprepletenih grana, ondje ravnice koje s kišom ožive. Ko ovo sve čini?

I On je potčinio vama i noć, i dan, i Sunce, i Mjesec; a i zvijezde su odredbi Njegovoj potčinjene – zaista, u tome su znaci ljudima koji rasuđuju... (12)

Pogledaj, na Zemljinoj površini živi mnoštvo nas živih bića, i svi na njoj pronalazimo svoju nafaku, a ta je Zemlja u kosmičkim prostranstvima, koja nemaju kraja i u kojima se nalazi bezbroj drugih planeta i zvijezda, samo jedna zehrica, a mi smo manji od jedne kapi u beskrajnom okeanu! Ta je Zemlja, jedna slamčica u Kumovoj slami, ili jedno zrno u pješčanoj pustinji, ili jedna kap u moru čiji se talasi bore jedni protiv drugih!

Zaista je kosmos ogroman, ali – njegov Stvoritelj je mnogo veći, pa i pored toga, u svakoj generaciji ima ljudi koji poriču toga Stvoritelja ili Ga, u svojoj slaboumnosti, zamišljaju kao da je od dijela kamena ili drveta pa se klanjaju takvim božanstvima! *Da li je Onaj Koji stvara kao onaj koji ne stvara!? Zar nećete pameti pouku primiti!? / A i kad biste brojali blagodati Allahove, vi ih izbrojali ne biste! Allah, doista, grijehe prašta i samilostan je. / I Allah zna ono što skrovitim držite i što na javu iznosite. / A oni kojima se osim Allaha klanjaju oni, ništa ne mogu stvoriti; i oni sami – stvoreni su! / I mrtvi su, živi nisu! I ne osjećaju kad će oni koji im se klanjaju proživljeni biti! (20-23)*

Sura En-Nahl se naziva i En-Ni'am (Nimeti, Blagodati), i to zbog toga što u većini ona opisuje nimete koje je Dragi Allah, dž.š., podario Svojim robovima tražeći od njih samo da Ga se sjećaju i da Mu zahvaljuju.

Već smo rekli da je kosmos ajet koji šuti, poput ajeta Kur'ana koji govori. Ta dva ajeta / znaka izmjenjuju svoje pozicije upoznavajući ljude s njihovim Stvoriteljem i vodeći ih Njemu.

Danas kao i jučer ima ljudi koji poriču Objavu i koji u laž ugone one

koji su tu Objavu prenosili čovječanstvu. Oni žive u prvom stvaranju, a za leđa bacaju Allahove, dž.š., riječi: *...i kao što smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo opet iz ništa stvoriti.* (Vjerovjesnici, 104) i ne vjeruju da iza ovog sadašnjeg svijeta u kome žive slijedi ikakav drugi život poslije smrti: *Oni se Allahom, najvećom zakletvom, zaklinju: "Allah neće oživiti onoga koji umre!" A hoće! To je obećanje Allahovo što ispunit će se, ali većina svijeta ne zna...* (38)

Istina je da poslije uživanja na ovom svijetu slijedi Drugi, vječiti i značajniji život, a vjerovjesnici su, tokom duge povijesti, dolazili da upozore na taj život: *I prije tebe samo smo ljude kao poslanike Mi slali i Mi smo im objavljivali – pitajte Sljedbenike Knjige ako ne znate – / jasna jamstva i knjige. A i tebi Kur'an objavljujemo da bi ljudima objasnio to što im se objavljuje, a i da bi oni razmislili.* (43-44)

Materijalisti, idolopoklonici i sekularisti koji ne vjeruju u Objavu, ustvari, samo su nastavljači onih idolopoklonika iz Mekke koji su obožavali kipove i čiji umovi nisu prodirali dalje izvan pojavnog svijeta. I kada su čuli za čovjeka koji im govori da se njemu šalje Objava te da je svijet mnogo širi nego što oni zamišljaju, oni u to nisu povjerovali nego su ustali protiv tog čovjeka. A onda im je Kur'an naredio da se raspitaju kod ehli-kitabija kako bi shvatili da i kod njih postoji Objava i da kod njih postoji vjerovanje u ranije takve ljude, vjerovjesnike. Govor o ehli-kitabijama ima više ogranaka; Musa je istina, a i Isa je istina; ali – *šta se dogodilo s onim što su oni prenijeli svojim sljedbenicima? Neki su ljudi sastavili izreke od sebe samih i – to pripisali Bogu, dž.š. Može li zdrav razum prihvatiti da je Bog postao ljubomoran na Adema nakon što je on jeo sa "drveta spoznaje", a pobojavao se da jede sa "drveta vječnosti" žudeći za vlašću? I da je zbog toga protjeran iz Raja i pao na Zemlju – da na njoj žive u mukama i on i njegovo potomstvo!?*

Može li razuman čovjek zamisliti da je Bog ubio Isusa, Svoga jedinog sina, ili da je pustio da ga ubiju kako bi on iskupio Adamov grijeh i omogućio da mu se oprostí!?

Zaista ehli-kitabije, u ovom slučaju hrišćani, podučavaju jedni druge mitovima koje su sami oni isfabricirali, a onda tvrde da je to Objava dostavljena s Nebesa, i ko god je ne prihvati neće zaslužiti kraljevstvo nebesko!

Razlog zašto Kur'an u ovom ajetu upućuje na mekkanske Arabljane kao "Ijude Knjige" je u tome što oni već imaju iskustvo sa Božijom Objavom te da, prema tome, nema ničega čudnoga u tome što jedan čovjek govori da prima Objavu s Nebesa mada ono što ti ljudi posjeduju zahtijeva posebno dugu reviziju!

Knjiga koja je dostavljena Muhammedu, a.s., sadrži traženu reviziju, zbog čega Uzvišeni kaže: *A, tako nam Allaha, i prije tebe smo poslanike slali narodima, ali, šejtan je njima predstavljao njihova djela, i on je drugar njihov sada, njih čeka patnja nesnosna! / Mi tebi Knjigu objavljujemo, da bi im objasnio sve oko čega se oni razilaze, i kao uputu i milost narodu koji vjeruje!* (63-64)

Ta Knjiga je objašnjenje Drevne istine koja je objavljena u prvoj Objavi i ta Knjiga oslobađa ljudski razum! Uistinu, poslanik Muhammed, a.s., bijaše taj koji je pomirio vjeru i razum, vjerovanje u transcendentni i fizički svijet, ono što je objavljeno od Allaha, dž.š., i ono što razumom obdareni mogu spoznati o Njemu. Stoga je došao ajet koji definira njegovu životnu misiju:

A i tebi Kur'an objavljujemo da bi ljudima objasnio to što im se objavljuje, a i da bi oni razmislili. (44)

Razmišljanje, posebno ono duboko razumsko, ljekovito je i korisno; ono je suštinska karakteristika zrelog mentaliteta. Svaki religijski sistem koji ne trpi logičko razmišljanje potire ljudsku prirodu i guši je, a takve religije su nepromišljeni govor ljudi, a nisu Objava od Allaha, dž.š. U nastavku Kur'an kaže o Božijoj Objavi: *Allah zapovijeda: "Dvojici bogova vi se ne klanajte! Samo je jedan Bog! Samo se Mene bojte!"! Njegovo je sve što je na nebesima i na Zemlji, Njemu uvijek pripada predanost i vjera! Pa, zar nekoga drugog osim Allaha da se bojite!?"* (51- 52)

Zatim ova sura ponovo nabraja blagodati kojima je Allah, dž.š., obasuo ljudski rod:

A Allah vodu s neba spušta i njome zemlju oživljava, nakon njena mrtvila! Doista, za ljude koji čuju u tome jedan znak ima. (65)

I kao rezultat ovog procesa, iz izlučevina, đubriva i oplodavajućih supstanci rastu žitarice, usjevi i raznovrsno voće nasmiješenih plodova. Ko kontrolira i regulira veze između ovih oprečnosti? Samo Allah Jedinii!

A zbilja vam je i u stoci pouka! Pojimo vas iz onoga što se u utroba-ma njihovim nalazi: mlijekom čistim, što postaje između grizina i krvi i koje je ukusno onima koji ga piju. (66)

Da li ovo mlijeko proizvodi krava? Ta burag i ono što on sadrži nije izvor iz koga se izljujeva mlijeko! Misliš li ti da kokoš polaže svoja jaja tako što ona nešto zna o mineralima i drugim hranljivim sastojcima koje jaja sadrže? Samo je Allah Taj Koji sve ovo zna i proizvodi, a neki ljudi to samo jedu i – poriču!

A Gospodar tvoj pčelu nadahnuo je: "Gradi sebi nastambe u planinama, u drveću, i u onome što ljudi naprave, / a potom hrani se iz svakojakih plodova krotko idući stazama svoga Gospodara!" Iz utroba pčelinjih izlazi napitak boja raznolikih, u njemu lijek za ljude se nalazi! Doista, u tome je znak ljudima koji razmišljaju. (68-69)

Tomovi knjiga su napisani u vezi sa hranljivošću i zdravstvenom korisnošću meda! Ova sitna bića u stanju su da iz cvjetova sa raznovrsnih pašnjaka, livada, brežuljaka i šuma izvade nektar, a njegovi rojevi u zamršenim, ali savršeno organiziranim kraljevstvima ili kolonijama kasnije proizvedu med, tu jedinstvenu, fascinirajuću supstancu koja ljude snabdije najhranljivijim sastojcima, jedinstvenim lijekom i slatkim napitkom, koga ljudi piju, a, često, na tome nisu zahvalni.

U nastavku, ajeti ove sure navode Allahove, dž.š., blagodati kojima su obuhvaćeni svi ljudi od bešike do kabura: *Allah vas stvara i poslije vam duše uzima; ima vas koji starost duboku doživite, pa nakon što nešto saznate, to i zaboravljate. Zaista, Allah je Sveznajući i Svemoćni. (70)*

Sam po sebi, život je Allahov dar koji je Allah, dž.š., poklonio čovjeku, i čovjek mora duboko razmisliti o ovoj blagodati – jer mu je život poklonjen kako bi mogao ispuniti ulogu koja mu je namijenjena činom stvaranja. Treba da bude svjestan da je mogao biti stvoren kao zgnječena zemlja, ili kao gmizavac, ali kada ga je Allah, dž.š., stvorio u najljepšem obliku, onda neka razmišlja o ovom davanju!

Među ljudima postoje razlike u opskrbi, kojom ih Allah, dž.š., kuša tako što je povećava i smanjuje, a Allahovo je pravo da kuša Svoje robove kako On hoće! Pa pogledaj sada da li se onaj imućni sjeća siromašnoga olakšavajući mu njegovo stanje blagodatima kojima je opskrbljen! Ili ga ovlada imetak i on se upropaštava zabora-

vom, nezahvalnošću i nevjerovanjem!

Pa dalje: Allah, dž.š., dao je brak kako bi se održala ljudska vrsta i produžila se u vremenu! Da li su ljudi svjesni značenja braka i smjene generacija od djeda preko oca na sina? Ili podrivaju porodicu otvarajući prolaze razvratu i nemoralu i zadajući brojne smrtonosive udarce braku?

Allah vam od vrste vaše stvara žene, a od žena vaših dariva vam sinove i unuke, i lijepa jela vam daje. Zar da u neistinu povjeruju i blagodat Allahove poriču!? (72)

Zaista je čudno kako neki ljudi tokom života obožavaju izmišljotine i prepuštaju se neistini, pa umjesto da obožavaju samo Allaha, dž.š. koji ih stvara na najljepši način, oni, na vrhuncu idolopoklonstva, obožavaju ljude koji su kao i oni, ili obožavaju kamenje koje je, po stvaranju, niže od njih, ili obožavaju izmišljotine koje nemaju ni glave ni repa:

I oni obožavaju mimo Allaha one koji im ne mogu nikakve dati opskrbe ni s nebesa niti iz zemlje, i koji ništa ne mogu! / Stoga, Allahu ne navodite takmace, doista, Allah znade, a vi ne znate! (73-74)

A svi ljudi će, neminovno, račun polagati, i svako će ljudsko biće stati pred svoga Stvoritelja – Gospodara da bi saznalo šta je učinilo, a šta je propustilo učiniti... oni prvi i oni posljednji ljudi, svejedno kad su živjeli, kao da nije bilo vremena:

...a Smak svijeta je kao treptaj oka, ili pak i brže! Zaista, Allah sve može! (77)

Sura nastavlja u istom maniru da nabraja Allahove, dž.š., blagodati:

Allah vas iz utroba majki vaših izvodi i ništa ne znate vi, i stvara vam sluh, i vid, i srca, da budete zahvalni. (78)

Proces rasta od novorođenčeta do punoljetstva je zbunjujuć i fascinirajući. Ljudska transformacija od malehnog i nemoćnog bića u odraslu, zrelu i samostalnu osobu veličanstvena je manifestacija Allahove beskrajne moći i kreativnosti.

Kako se dječiji razum transformira u oštroomni razum odraslog čovjeka pun iskustava i osjećanja? To je stvaranje Sveobaviještenog i Sve-moćnog! On Svojim znanjem obuhvata kopno, more i zrak, On je stvoritelj svih bića koja lete i koja imaju proporcionalne dijelove tijela, krila i repa:

Zar ne vide kako ptice predano lete u prostranstvu neba, doista, njih sam Allah održava, zbilja, u tome su znaci za ljude koji vjeruju! (79)

Nažalost, prevelika prisnost sa ovim svijetom odvraća nas od istraživanja njegove tajne; a svijet ptica u zraku je, jednako kao i svijet riba u vodi, prepun čuda, to je svijet koji te zadivi i zbuni, ali se mi ne osvrćemo mnogo na tajne u ovim svjetovima!

Zatim Uzvišeni kaže: *Allah vam daje da u svojim staništima stanujete i daje vam od koža stoke šatore koje s lahkocom nosite u danima kad putujete i kada konačite, a od vune njihove, i dlake njihove, i kostrijeti njihove daje vam prostirku i stvari ugodne dok se ne istroše. / Allah vam hladove dariva od onoga što stvara, i skloništa u brdima vam daje, i odjeću vam daje. (80-81)*

Zaista nema kraja Allahovim blagodatima; svakom je čovjeku i svakom biću spustio nimete:

A i kad biste brojali blagodati Allahove, vi ih izbrojali ne biste! Allah, doista, grijehe prašta i samilostan je. (18)

Poslije ovoga, slijedi ciklus o Kur'anu; istina, on dolazi na kraju kada se prva i posljednja pokoljenja susreću pred Allahom, dž.š., i kada će svaki narod biti pitan za ono što je činio na dunjaluku kao i za svoj odgovor Božijim poslanicima:

I to na dan kad ćemo Mi protiv svakog naroda po svjedoka poslati između samih naroda tih, a tebe dovesti kao svjedoka protiv ovih!! tebi Mi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu, i milost, i radosnu vijest za muslimane. (89)

Ovaj se prizor Sudnjega dana ponavlja i u suri En-Nisa': *O, kako li će tek biti onda kada Mi iz svakoga naroda dovedemo svjedoka, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv svih njih!?! / Toga dana poželjet će oni koji nisu vjerovali, i koji su se protiv poslanika dizali da je nad njima zemlja sravnjena! A Allahu oni ni riječi neće moći sakriti. (41)*

U *Sunenima* je vjerodostojno potvrđeno da je Resulullah, a.s., plakao kad god bi čuo ove ajete.

U Allahovoj Knjizi se nalazi objašnjenje za sve; ta je Knjiga prenesena s povjerenjem i obavezom, i ona je odgojila ummet koji je promijenio povijest, a čovječanstvo s krivog izvela na Pravi put. Pa šta se dogodilo

našem ummetu pa je on postao odbačen i prezren, pa spava prekriven neznanjem!? Šta je to u ovoj Knjizi naređeno pa da ga je teško izvršiti? Uzvišeni kaže:

Allah zapovijeda pravdu i dobročinstvo i potpomaganje blišnjega, a zabranjuje razvrat, i ono što je ružno, i tlačenje. (90)

Očito je da su ove instrukcije postale teške jednako kao svaka zapovijest pa oni koji ih smatraju teškima nailaze na muke i slaboštinu, ali nema spasa bez povratka Kur'anu!

Kur'an u nastavku raspravlja o jednoj manjoj izmišljotini s kojom su neprijatelji islama sučelili Vjerovjesnika, s.a.v.s. Govorili su: "Neki ehli-kitabija, ili neki stručnjak za neku raniju Objavu podučava Resula onome što mu je dolazilo!" Ko je ova osoba? Da to nije neko ko je ostao skriven pa ga niko ne pozna?

Mi, dakako, znamo da oni govore: "Poučava ga zbilja čovjek neki!" A jezik je u čovjeka toga, zbog koga oni krivo zbore, tuđi, a ovaj Kur'an je jezik jasni arapski!" (103)

Svi su stručnjaci složni u zaključku da je Kur'an mudžiza na arapskom jeziku, pa kako onda da on bude prenesen iz usta nekog nearapa koji ima neku raniju Objavu, zdravu ili nevjerodostojnu? Pa zašto ova osoba nikako da progovori, zašto ne skine zavjesu sa sebe i svoga djelovanja pa da kurejševćko neprijateljstvo može jasno usredsrediti na Muhammeda?

Ali, ostavimo ovo pitanje i zavirimo u neposredno stanje, stavimo Toru, Evanđelje i Kur'an preda se i istražimo sličnosti između njih.

U svojoj osnovnoj doktrini, Tora počiva na vjerovanju u personalnog Boga koji se u njoj predstavlja u krajnje nedoličnim i ponižavajućim stanjima, npr. kada je Bog bio poražen u hrvanju sa Izraelom, tj. Jakobom, ocem jevreja. Nadalje, u nekim situacijama Bog se javlja u ljudskom obliku, gdje je opisan kao nepromišljen, neznanica i pokajnik. Ovdje nema prostora za širu komparaciju između sadržaja Tore i Kur'ana. Da li su ovakve predodžbe mogle da utemelje vahdanijet, čisti monoteizam, na kome počiva Kur'an, koji je u svim dimenzijama savršen, koji nema nijednog nedostatka u sebi, koji je unikatan? Kur'an ovako predstavlja Boga:

Svemilosni, Koji Prijestoljem vlada! / Njemu pripada ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i ono što između njih je, i pod zemljom što je! / I ako ti glasno namaz obavljaš, pa On zbilja zna sve skrivito i ono što je sasvim tajno! (5-7)

Ima li ikakve sličnosti između ovog vjerovanja i onog iz Tore? Ili u historiji? Ili u životopisima vjerovjesnika?

Kur'an vjerovanje gradi na čistom monoteizmu:

Svi što su na nebesima i na Zemlji, doći će svi oni Svemilosnom kao robovi. / On ih već sve obuhvata i brojem sasvim zna. / I svi će Njemu na Sudnjem danu doći sami! (Merjem, 93-95)

Da li ovako govore poznata Evanđelja? Tamo je Džibril, jedan od meleka, nazvan Bogom: Svetim Duhom; jedan od vjerovjesnika, Isa sin Merjemin, nazvan Bogom: Božiji sin; a i vječiti Stvoritelj nazvan je Bogom: Ocem; pa se onda kaže da je to sve jedno, da se Bog očituje u prethodna sve tri personaliteta. Da li je Muhammed, a.s., podučavao ma jedno slovo o ovakvom vjerovanju i da li ga je stavio u Knjigu s kojom je došao? On kome je objavljeno: *Reci: "On, Allah, Jedan je! / Allah je utočište svakome! / Nije rodio, nit' rođen je! / I niko Mu ravan nije!" (El-Ihlas)?*

Pa zaista je smiješno za ljudski razum da kaže: "Muhammed je Knjigu s kojom je došao sastavio iz ranijih svetih Knjiga!"

A posebna razlika i nesrazmjer između Kur'ana i Tore i Evanđelja postoji u stilu po kome je Kur'an jedinstven, stilu kojim se usađuje duboka svijest o Bogu i bogobožnost, kojim se povećava žudnja za savršenstvom i savladavanjem slabosti i duhovnomoralnog padanja. Da li se nešto slično ovome nalazi u Tori i Evanđeljima?

U svijetu Kur'ana sija Božija veličina, i taj svijet u čovjeku pojačava osjećaj Allahove veličine i postojanja u čitavom univerzumu, osjećaj da On zna za svaku prevarnu misao i sve što grudi kriju kao što zna gdje se obrušavaju zvijezde, da bi ponovo zasijale nakon što zađu!

Zaista kur'anski ajeti snažno i jasno uzdižu Božiju veličinu u svakoj duši, a od svakog ljudskog bića čine roba koji je pokoran samo jedinom Bogu, Allahu, dž.š., a ne nikakvoj strasti ili izmišljotini!

Kur'an je jedinstven po svome stilskom nizanju ajeta i sura, nizanju

koje se ne nalazi ni u jednoj drugoj svetoj Knjizi! Pa kako onda neko ko misli svojom glavom može reći da je Kur'an preuzeo nešto što je postojalo ranije? Onaj ko je snažan ne uzima od slabića; onaj ko ima mnogo ne uzima od onog ko ima malo; Karun ne uzima imetak od onog siromaha koji kupuje hljeb u nekom siromašnom dućanu!

Orijentalisti su ti koji se uvijek iznova vraćaju ovim lažima pa brbljaju ono što neće ili ne mogu spoznati i nas tjeraju da mi njih izvrćemo ruglu... Umjesto da upućuju na istinite činjenice, oni, u potaji, stalno čuvaju i šire ove falsifikate: *Doista, one koji ne vjeruju u znake Allahove, Allah neće uputiti Pravom stazom. Njima pripada kazna bolna! / Samo potvore iznose oni koji ne vjeruju u Allahove znake! Takvi su pravi lažovi.* (104-105)

Žestina Kur'ana se pojačava protiv ovakvih falsifikatora i lažova zato što oni lažu bezobzirno i sramno i što su njihove optužbe blesave! Kur'ani-kerim će ostati sa svojim vrijednostima sve do Kijametskoga dana; te vrijednosti nikad neće biti prevaziđene niti će njegov vrhunac ičim biti dostignut!

Na drugoj strani, plemeniti, uredno složeni tekst pruža ispriku i oprastanje slabima i onima koji su zahvaćeni plamenom smutnje i terora pa izgovore riječi kufra pod prisilom:

Onaj koji u Allaha uznevjeruje nakon što u Njeg' vjerovao je, osim ako primoran bio je a srce mu smireno u vjerovanju ostane – kažnjen bit će. Ali onima čije se grudi nevjerovanjem ispune srdžba je od Allaha. I njima – kazna golema, jer su život na svijetu ovom oni voljeli više od života na svijetu Budućem, a Allah zbilja narod nevjernički Pravom stazom uputiti neće. (106-107)

Sura En-Nahl od početka postojano nabraja Allahove blagodati, na samom početku naročito ističe blagodat Kur'ani-kerima, a ljudima propisuje da ove blagodati primaju sa zahvalnošću i povjerenjem. Pa i pored toga, ima onih koji nepromišljeno postupaju s Allahovim, dž.š., blagodatima i koji su nezahvalni na njima. Kakav će biti njihov konačni ishod?

A Allah kao primjer jedan grad navodi, koji siguran i zadovoljan bi, opskrba mu u izobilju iz mjesta svih dolazi, pa opet na darovima Allahovim nezahvalan bi! I Allah dade da haljine gladi i straha okusi

zbog onog što su činili! (112)

Gdje postoji zahvalnost, tu postoji i uviđanje tih blagodati, a gdje je vjerovanje, tu je i njihovo nadziranje i čuvanje!

Kada neki pogriješe i povrate se pameti i mudrosti, njih čeka Dragi Allah, jer On oprašta grijeha i prima teubu. Oni koji učine teubu učvrste se u sigurnosti da nije propao njihov iman i da su im Allahova, dž.š., vrata uvijek otvorena:

A tvoj će Gospodar sigurno onima koji su zlo iz neznanja počinili, onima koji su se potom pokajali i popravili, tvoj će Gospodar njima nakon toga doista oprostiti i samilostan biti! (119)

Služenje Istini zahtijeva čovjeka koji je sam jedan "ummet", ili u savremenom razumijevanju, futuw – množina od feta, tj. vitez plemenitosti, odvažnosti i hrabrosti, o čemu pjesnik kaže:

*Hiljadu ljudi kao jedan,
a jedan kao hiljadu – to je feta!*

Takav je bio Ibrahim, a.s., "ummet" sam za sebe, a takav je bio i Muhammed, a.s., koji je bio sličan svome pradjedu, jednom od najvećih vjerovjesnika. Pjesnik kaže:

*U veličini, njega, jednog jedinog,
kad bi čitava vojska srela, bila bi posramljena!*

Islam je prirodna i prirođena vjera; on se poziva na prva poslanstva koja su spuštena s neba, ama su te ranije vjere doživjele preinake i izobličenja i udaljile se od principa na kojima su počivale i nebeskoga naslijeđa. Ja bih se ovdje poslužio vrijednim tefsirima Ibn 'Ašura koji u pogledu ajeta: *Subota je propisana onima koji su o suboti imali različita mišljenja!* (124) kaže: tj. riječ je o Ibrahimu: oni su se udaljili od njegova uzora i poslanstva pa su počeli naučavati i slijediti nešto sasvim drugo.

Sura se završava konstatacijom da je pozivanje u islam moguće samo dijalogom i argumentacijom, uvjeravanjem, uzimanjem i ostavljanjem i da islam odbija svaki put mržnje i mrzovolje, sve što je zabranjeno u svome prenošenju i širenju:

A ti Putu Gospodara svoga pozovi mudročću i savjetom lijepim i s njima ti raspravljaj na način najljepši. (125)

A to nije moguće bez razumijevanja Kur'ana i sunneta, koji znaju i za bolest i za lijek!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMNAESTA

EL-ISRA' / NOĆNO PUTOVANJE

Prvi ajet ove sure kazuje o Noćnom putovanju (od Mekke do Kudsi-Šerifa i odatle do najviših nebeskih sfera – op. prev.), a zatim se ova sura retrospektivno vraća na povijest koja govori o Israilićanima, gdje se donose neke važne epizode za vrijeme njihova prvog privremenog boravka u Palestini.

Oni su već bili dobili Tevrat u kome su bili položeni principi vjere i države; od Israilićana se očekivalo da, kada uspostave vjersku vladu, budu uzori reda, a ne anarhije, pravde, a ne nepravde – jer oni su osjetili silnu žestinu Firauonove samovolje i tiranije. Ali, oni nisu dugo proboravili u Palestini a već su obnovili vladavinu prvih faraona: na Zemlji su prosuli fesad i tlačjenje; nije bilo razlike između njih i faraona!

Ova se sura naziva suretu Beni Israil i Suretu'l-Isra'.

Kur'an obrazlaže kako administrativna nekompetentnost i moralna korupcija u vlasti jedne zemlje može biti odstranjena jednostavnim uklanjanjem osnove i nesposobnih nosilaca vlasti kod kojih su se te slabosti nalazile. Reforma može biti postignuta i vanjskom silom, kada stranci interveniraju preuzimajući kontrolu, obnavljajući red i kažnjavajući odgovorne za takvu situaciju:

U Knjizi – tj. u Spisima iskonskoga znanja – smo Mi sinovima Israilovim objavili: “Dva puta ćete vi na Zemlji zbilja nered počiniti i preko svake granice nasilja preći! / A kad dođe vrijeme da se od prijetnje dvije ispuni prijetnja prva, protiv vas poslat ćemo Naših robova moći velike, pa će oni posvuda staništima vašim proći, i prijetnja prva bit će ispunjena! (4-5)

Da, država koja izgubi kontrolu nad sobom uskoro izgubi svoju teritoriju, nezavisnost i slobodu!

Pjesnik kaže:

*Dobio si vlast, a nisi profinjeno vladao;
a ko god pokvari vlast uklonjen će biti!*

Korupcija i nasilje nespojivi su sa vlašću koja počiva na Objavi koja potječe s Nebesa, pa, s tim u vezi, s njima slijedi žestoka kazna stanovnicima takve države. Inozemna intervencija dolazi na bijedno, prijašnje stanje i tlačenje i traje sve dok se ti stanovnici ne vrate moralu i ne izmire se sa svojim Stvoriteljem Koji im vraća njihov dignitet i izgubljenju poziciju:

A potom ćemo vam pobjedu nad njima dati, i imecima vas, i sinovima pomoći i brojnijim vas učiniti. (6)

Smutnja se ne završava tako brzo; ciklus progresa se nastavlja, a onda dolazi novi test, da se vidi hoće li taj isti narod zanemariti lekcije iz vlastite povijesti ili će se probuditi:

Pa, ako dobro budete činili – sebi ste ga činili, a ako zlo budete činili – protiv sebe ste ga činili! (7)

Očigledno je da su se jevreji odali ovoj bolesti i da su nastavili živjeti sa svojim slabostima. Sve do današnjeg dana oni se izruguju Božijim naložima i nasilje čine pa se i nad njima izvršavala Božija kazna i oni se pozivali na pokajanje:

A vaš Gospodar vama će se smilovati! Ako se vi vratite griješenju, pa, vratit ćemo se i Mi kažnjavanju! I Džehennem smo Mi za nevjernike tamnicom učinili. (8)

Historija kazuje da su njihov prvi fesad na Zemlji kaznili Asirci kada su srušili jevrejsku državu i Sulejmanov hram. Zatim su oni podigli drugu državu i opet se vratili fesadu, pa su ih napali Rimljani i ponovili kaznu, i oni su dugo vremena živjeli bez države!

A onda je Bog htio da muslimani oponašaju jevreje; muslimani su, slijedeći svoje strasti, upropastili svoju državu koja je počivala na Objavi! I onda je Božija kazna ovaj put pogodila njih tako što su Israilićani podigli državu na ruševini Arapa, koji su napustili Kur'an ne napustivši svoju grudu!

Sukob koji danas u tom području traje zaista je čudnovat – jer su se neki muslimani udaljili od nebeskoga miraza, a opčinili se nacionalnim težnjama, dok su jevreji uzdigli zastavu Tore i počeli slaviti subotu!

Da, nažalost, iz istinske Objave uzima se malo pomoći, a iz Objave pomiješane s neistinom nanosi se zlo ljudima:

I vas smo jedne drugima iskušenjem učinili, pa hoćete li se strpiti! A Gospodar tvoj zbilja vidi sve! (El-Furkan, 20)

Vratimo se sada suri El-Isra' da razmotrimo jednu jedinstvenu njezinu karakteristiku. Naime, riječ "Kur'an" se u ovoj suri ponavlja 21 put, a to se ne događa ni u jednoj drugoj suri! Da li to ima veze s onim što smo već objasnili u pogledu prirode aktualnog sukoba između nas i jevreja? Pogledajmo sada te ajete:

Zaista Kur'an ovaj vodi najispravnijem putu i radost donosi vjernicima koji rade dobra djela da im zbilja pripada nagrada velika. (9)

A Mi u Kur'anu ovom objašnjavamo da bi se oni opomenuli, ali im on samo povećava odvratnost. (41)

A kad ti u Kur'anu spomeneš Gospodara svog – samo Njega Jedinog – prestravljeni, oni se okreću bježeći. (46)

A prije toga Uzvišeni kaže:

A kada učiš Kur'an ti, između tebe i onih koji u svijet Onaj ne vjeruju, postavimo Mi jedan zastor nevidljiv. (45)

...A san koji smo ti dali da usniješ samo smo ljudima iskušenjem učinili, i ono drvo proketo u Kur'anu spomenuto. I Mi njih zastrašujemo, ali im zastrašivanje samo povećava već veliko nevjerovanje! (60)

...i namaz zorom klanjaj (we Kur'ane'l-fedžri)! Doista, namaz u zoru mnogi posvjedočuju! (78)

U Kur'anu Mi objavljujemo ono što lijek je i milost vjernicima, a nevjernicima Kur'an samo propast povećava. (82)

Ti reci: "Kad bi se sakupili i ljudi i džini da nešto donesu nalik ovome Kur'anu, oni ne bi nešto nalik njemu donijeli, pa makar jedni druge pomagali." (88)

U Kur'anu ovome Mi ljudima objašnjavamo svakovrsne primjere, ali

većina ljudi nikako neće da vjeruje (89)

I Kur'an Mi sve dio po dio objavljujemo da bi ga ti ljudima kazivao polahko, i prema potrebi Mi ga objavljujemo. (106)

U ovoj se suri spominje i er-ruh (duša):

I pitaju te o duši. Ti reci: "Duša je nešto od moga Gospodara, a vama je dato samo malo znanja!" (85)

Kontekst u kome se nalazi riječ *er-ruh* aludira na Kur'an, ali u jednom drugom, dopuštenom tumačenju. Isto tako, Kur'an se indirektno spominje i u ovom ajetu:

Kur'an Mi s Istinom objavljujemo i s Istinom je i objavljen! A tebe smo poslali samo zato da radosne vijesti donosiš i da opominješ! (105)

Ova sura jedinstvena je po ovoj osobini, tj. da se u njoj na ovoliko mjesta spominje Kur'an – možda baš zbog toga kako bi muslimani shvatili da je Kur'an, koji je nekad davno uspio izgraditi naš ummet, to moćan učiniti i drugi put, moćan je ponovo da ih ujedini i učini velikim u upravljanju svijetom te da iz njihovih srca iščupa pretjeranu ljubav za dunjalukom i preziranje smrti, a u njih ulije hrabrost i žudnju da se žrtvuju za Istinu i da čeznu za susretom sa Allahom, dželle šanuhu.

Neznanje ponekad može biti blaga isprika, ali napuštanje i zanemarivanje Istine i sklonost da se pred uputom zatvaraju oči – to je neoprostivo i neopravdano i to izaziva strašnu srdžbu!

U kazivanju o Israilićanima mi imamo jasnu lekciju i upozorenje. Oni nisu ni cijenili ni poštovali svoju Knjigu i Allah, dž.š., je dopustio da ih njihovi kumiri nadvladaju i poraze; neće onda biti ništa čudno da to Uzvišeni dopusti i nad muslimanima ukoliko oni Kur'an zabace za leđa, ukoliko im Kur'an ne bude mjerilo i ukoliko u njemu ne prepoznaju Istinu! Put povratka, put obnove je jasan: vjerovanje, zakonodavstvo, moral i međusobni odnosi moraju izvirati iz Kur'ana; samo tako će muslimani iznova biti oživljeni u životu koji će ih učiniti narodom Objave i koji će biti vezan za nebesku uputu! Onaj ko pređe preko Istine i počne slijediti svoje strasti i izmišljotine – što bude posijao, to će i žnjeti, a požnjet će propast! Sve traži svoje vrijeme, volio to čovjek ili ne!

*Čovjek ne može odrasti za jedan dan niti jedna civilizacija može za-
blistati za jedan mjesec; rezultati se ostvaruju u skladu sa neumitnim*

zakonitostima koji se danonoćno odvijaju i ispunjavaju. Vjernik se poziva da shvati da mora biti strpljiv pred Allahovim zakonitostima u svijetu:

I zaziva čovjek i zlo i dobro, zbilja, čovjek je nagao. (11)

U ajetu koji slijedi govori se o pažnji prema vremenu i predodređenosti u njemu:

A noć i dan Mi smo dvama znacima učinili, pa znak noći uklanjamo, a znak dana vidljivim činimo, kako biste vi od Gospodara vašeg blagodat tražili i kako biste broj godina i računanje vremena znali. I sve smo Mi pomno objasnili. (12)

Protokom vremena nastaju i propadaju države i carstva; tako je i sa jevrejskom stvari; i oni se uzdižu i padaju kao što je objašnjeno na početku ove sure, jer se tako na dunjaluku sve mijenja, i to važi za sve narode.

Ali, čovjek je najprije odgovoran sam za se; ukoliko se ponaša razumno, boravak će mu biti siguran, a ukoliko bludi za strastima, pa ko se Pravom stazom uputi, na dobro svoje se uputio, a ko stranputicom krene, protiv sebe krenuo je. Niko nositi neće onoga drugog breme! (15)

Ova zakonitost važi za pojedinca i za narod; Kur'an nam ovdje otkriva da je raskošan život prvi vidljivi znak fesada u jednom narodu; oni koji raskošno žive su kliconoše i prijenosnici bolesti, oni su krenuli u propast:

A kad god smo htjeli Mi uništiti grad neki, onima na raskoš sviklim u njemu dobro smo naređivali, ali oni bi u gradu griješili i riječ protiv njega obistinjena bi, i Mi smo ga do temelja rušili! (16)

Civilizacije koje počivaju na vjeri traju tražeći utočište u njoj i pridržavajući se nje; njihov okrug prostire se daleko od raskoši, ispraznih ceremonija i grubih srca. Sudbina svake civilizacije određena je stanovištem njezinih ljudi prema Ahiretu i Sudnjem danu, i to sasvim jasno:

Ko hoće ovaj svijet žurni, Mi ćemo dati da na njemu brzo proživi ono što hoćemo i kome hoćemo Mi... (18)

Ono što hoćemo i kome hoćemo! Oštri iskaz! Jer, zaista, Allah nije bespomoćan ni nad čim, i ne može se postići ništa bez Njegove volje, niti iko išta može imati bez Njega. Lažna pobožnost ne prolazi kod Allaha, dž.š., niti licemjeri imaju ugleda kod Njega. On veli:

A koliko smo samo Mi nakon Nuha uništili pokoljenja drevnih! (17)

To je govor o drevnim narodima koji su živjeli prije poslanstva Muhammedova, s.a.v.s., a kasnije, u drugim ajetima, slijedi govor o konačnom stjecištu zločinatelja i zlotvora:

Nema naseobine nijedne a da joj Mi prije Dana Sudnjega nećemo biti uništitelji, ili joj biti žestokom kaznom kaznitelji. Tako je to zapisano u Knjizi. (58)

Knjiga koja se ovdje ističe – to je zapis svega u Božanskom Znanju i opomena nama i svim ljudima!

U čemu je spas od ovakvog konačnog stjecišta? Daljnji pasusi ove sure na gotovo dvije pune stranice puni su veličanstvenih savjeta koji ljude odvrćaju od pokliznuća u grijeh i vode ih na Pravi put; ti savjeti sadrže Allahovu, dž.š., zaštitu ljudi koji danas žive i onih koji će živjeti u budućnosti. Ti savjeti počinju ovim riječima Uzvišenog Allaha:

Gospodar tvoj da samo Njemu robujete naređuje i da roditeljima dobročinstvo činite. (23)

A završavaju ovim riječima:

To je, eto, Mudrost koju tebi Gospodar tvoj objavljuje, a uz Allaha nemoj drugog boga dodavati, pa da u Džehennem bačen, proklet i od milosti udaljen budeš. (39)

Ovi savjeti počinju spominjanjem tevhida i završavaju se spominjanjem tevhida – zato što je srce koje je zaokupljeno nečim mimo Allaha srce bez nade, bez potpune postojanosti koja se povezuje sa savršenim tevhidom.

Uz ibadet jedino Allahu, dž.š., dolazi dobročinstvo roditeljima. Čovjek dobro shvati važnost ovog savjeta kada razmisli o zapadnjačkim društvima, kada vidi gdje se skrašavaju starci nemoćni, očevi i majke kada ostare. Njihove kuće im postanu tijesne, njihova djeca se otuđe od njih, i onda ih šalju u posebne domove gdje čekaju smrt. Generacije koje poklone život drugima ne nailaze na iskrenost i vjernost, i kroz ovaj život prolaze poput divljih životinja sve dok ih ne naslijede njihova djeca koja nastane njihove stanove nakon što njih prepuste očekivanju smrti! Roditelji i djeca se ne susreću osim na Božić ili u nekim posebnim prilikama! To je postalo gotovo pravilo! Čudnovato je kako roditelji odgajaju djecu do punoljetstva, a kada ona odrastu, svako ode svojim putem!

Vjernička društva imaju drukčiji izgled. Uzvišeni kaže o roditeljima:

I krilo poniznosti iz samilosti im rasprostri i reci: "Gospodaru moj, Ti im se smiluj baš kao što su i oni mene njegovali kad sam bio mali!" (24)

A o rodbini kaže:

*Daj bližnjemu pravo njegovo, i siromahu, i putniku, ali nemoj rasi-
pnički rasipati! (26)*

Ja mislim da je najispravnije tumačenje ovog ajeta da čovjeku nije dozvoljeno da sebi gomila opskrbu prelazeći na ono što mu je suvišno i luksuz, jer to je već rasipanje, dok oko njega žive ljudi koji nemaju ni za najosnovnije životne potrebe; isto tako je rasipanje ako bi čovjek preko mjere dijelio i sebe doveo u stanje da ne može podijeliti svojoj bližoj ili daljnjoj rodbini. Kur'an-ikerim je potcrtao ovo značenje sljedećim riječima Uzvišenog:

I nemoj, kao da ti je ruka za vrat okovana, škrtariti, a nemoj je ni sasvim ispruženu držati pa da prekoren i bez igdje ičega ostaneš ti. (29)

Aludirajući na predislamski arabljanski običaj da u zemlju zakopavaju živu neželjenu žensku djecu, sura ističe kako takav metod kontrole rađanja nije ništa bolja solucija u svjetskom pitanju populacije. Čovjek treba da čini dovu da mu se otvore riznice blagodati koje je Allah, dž.š., rasprostro na sve strane, a ne da se prepusti letargiji pa da misli da će mu s neba pasti vreće zlata i srebra. Čovjek treba da osjeća strahopoštovanje pred Stvoriteljem i da zahtijeva pravednu i jednaku distribuciju bogatstva i resursa za sve članova društva:

I ne ubijajte svoju djecu bojeći se neimaštine, pa Mi opskrbljujemo i njih i vas! (31)

Kur'an zabranjuje blud, zinaluk. Ta je praksa raširena u savremenoj civilizaciji; zinaluk se smatra boljim od potčinjavanja strasti i za njega nema sankcija! A Allah, dž.š., kaže:

I ne približavajte se bludu, jer to je razvrat! O, kako je to staza ogavna! (32)

Nadalje, iako se ubistvo smatra kriminalnim činom, u savremenoj civilizaciji na Zapadu uglavnom nema smrtne kazne za ubicu, a to sve vodi u društvenu nesigurnost i još veći kriminal i rezultira gubljenjem nevinih života.

Prolijevanje krvi je haram: *I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio da se ubija, osim kad traži pravda! A ako neko bude ni kriv ni dužan umoren, tad ovlast dajemo njegovu nasljedniku, ali neka ni on ne prevršava mjeru u ubijanju, jer je, doista, pomognut.* (33)

I naređuje Allah, dž.š., ljudima da paze na jetimski mal i na ispujavanje ugovora te da precizno mjere na litru i kantar, a onda kaže da je svaki čovjek odgovoran za svoj sluh, vid i srce; odgovoran je za sve to, i ne smije ničim činiti nered:

I ono o čemu ti znanja nemaš – ne slijedi, jer, zbilja i za sluh, i za vid, i za razum – za sve će čovjek biti pitan! (36)

No ako ljudi zastanu pred onim što im se izlaže od izmišljotina pa ne uzmu za istinu mnoge glasine, oni će se spasiti mnogih zala!

I zabranjuje Kur'an uobraženost i samoljubivi hod:

I po zemlji osiono ne idi, jer zbilja zemlju nećeš moći probiti, niti planine visinom dostići, / a zlo svega toga omraženo je kod Gospodara tvoga! (37-38)

Zaista ove oporuke uspravljaju pojedinca, društvo i zdravu civilizaciju; Allah, dž.š., neće uništiti narod koji se drži navedenih zabrana, a zaima navedena hvalevrijedna svojstva.

Pred kraj se ova sura vraća jednom inspirativnom diskursu u kome se govori o Allahu, dž.š., i susretu s Njim te o kosmosu i njegovom Stvoritelju!

Ovdje bih naveo opis kosmosa, njegovih Sunaca i Mjeseca iz pera dr. Ahmeda Zekija, koji kaže da je kosmos jedan ogromni plesač; sve se u njemu kreće od istočnih do zapadnih strana, od najviših visina do dna; on se kreće u skladu sa jasno utvrđenom harmonijom u kojoj nema ni najmanje nereda i nesklada! Svaki atom je u pokretu i svaki svjedoči o veličini svoga Vlasnika i govori o Njegovoj uzvišenosti i moći!

S tim u vezi, nikad neću moći shvatiti zašto ostajem bez daha čim pomislim na stvaranje čovjeka. Zašto sam zbunjen kad mi naupadnu skrivene tajne njegova stvaranja? Evo npr., kad posmatram svoj sahat na lijevoj ruci dok je steže, on se malo jače pričvrstio uz kožu i zbog toga malko utječe da osjećam krv u svojoj ruci, ali ja ne mogu osjetiti kapilare u prstima koji prenose osjećaje, niti u ustima mogu osjetiti žlijezde koji-

ma osjećam hranu, niti mogu osjetiti bezbrojne ćelije u venama! Moja misao ide dalje obuhvatajući čitavo tijelo i njegove ukupne sposobnosti, njegov sastav koji se, kako kažu učenjaci, uvijek iznova obnavlja; stotine miliona ćelija obavljaju svoje dužnosti ustrajno i sistemski i tako determiniraju ljudsko trajanje na ovom svijetu! Znaš li ti šta radi jedna ćelija u cerebrumu ili u prstima? Um ne može obuhvatiti i pojmiti bijela i crvena krvna zrnca npr., kao ni bilo koji organ tijela! Zaista ih je Stvoritelj postavio, odredio im funkcije, unio ih u ljudsko postojanje i skrenuo ih da budu desni ili lijevi!

Da li je to učinjeno za jedan dan? Ne! To je učinjeno za jedan zapsani život, koji se ne produžuje niti skraćuje! Da li taj sistem funkcionira u samo jednoj osobi? Ne! On funkcionira u više od pet milijardi ljudi, i to tako da ništa nije umanjen u bilo kojem ljudskom biću u odnosu na drugo ljudsko biće!

Da li je Uzvišeni Stvoritelj iz ničega zvao upomoć bilo koga za ovo veličanstveno zdanje? Ne! Svako pojedino biće, svaki molekul svjedoči istinu o Allahovoj, dž.š., veličini!

Ja sam malo više promišljao ono mjesto u ovoj suri kada se Allah, dž.š., obraća mušricima jednim čudesnim govorom:

A Mi u Kur'anu ovom objašnjavamo da bi se oni opomenuli, ali im on samo povećava odvratnost. / Ti reci: "Da uz Njega, kao što oni govore, postoji još bogova, tad bi oni potražili puteve do Vlasnika Prijestolja!" / Slavljén neka je On i visinom velikom uzvišen, iznad svega onoga što oni zbore. / Njega hvale sedmera nebesa, i Zemlja, i ono što na njima je, ništa ne postoji a da Ga ne hvali, Njemu zahvaljujući, ali hvalu njihovu ne razabirete vi! Doista je On blag i prašta mnogo! (41-44)

Ovdje ne možemo utvrditi da li hvala i pohvala nebeskih tijela koje izriču svome Stvoritelju upućuje na teret koji nose ili na lahkoću s kojom to čine!

Zaista, kosmos – u svakom slučaju – ne opstoji sam po sebi, nego njega drži Vječito živi i opstojeći; ako je onome koji je duhovno slijep teško spoznati Allaha, dž.š., i ustanoviti Njegovu jednoću, pa – to nimalo ne udi Allahu, dž.š., jer – Njega sve hvali i veliča!

Sura u nastavku govori politeistima o Allahu, dž.š., od koga su se oni udaljili pa pored Njega uzeli druge ljude, bića i predmete da obožavaju.

Oni hode zapanjeni i zbudjeni i ne vole da slušaju govor o Allahu, dž.š.

Oni kažu da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., opsihren i vjeruju da postoji samo život na ovom svijetu, a to je priroda četveronožaca. Jer četveronošci ne osjećaju blisku i daljnju budućnost, i oni žive samo za jedan dan, i oni su zatvoreni samo u ono što obuhvataju pogledom.

Čudno je kako savremeni svijet razumije samo ovu, politeističku logiku; oni ovaj svoj svjetonazor šire umjetnošću i muzikom, svojim zakonodavstvima i filozofijom:

I još kažu: "Zar kad kosti i prašina budemo mi, zar ćemo kao stvorena nova biti proživljeni!?" / Ti reci: "Bit ćete, taman da kamenje ili željezo ste, / li neko drugo stvorenje zbog čega se u grudima svojim oholite!" A oni će upitati: "Ko će nas životu povratiti?" Odgovori: "Onaj Koji vas prvi put stvori!" I oni će tebi glavama svojim odmahnuti i upitati: "Kad će to biti!?" Odgovori: "Možda će to uskoro biti!"/ Onoga dana kad vas On pozove, vi ćete se, s hvalom Njemu, odazvati, i da ste samo malo vremena ostali, pomisliti!" (49-52)

(Ovo odmahivanje glavom (ingad) znači vitlanje glavom gore-dolje u poricanju vjere i podrugivanju vjernicima.)

Na jednom drugom mjestu u ovoj suri ističe se mušričko odbijanje vjerovanja u proživljenje i naknadu za učinjena djela na ovom svijetu. Kur'ani-kerim objašnjava da je insan odlikovan nad četveronošcima svojim razumom, pa kada izgubi pamet, onda on gleda, a ne vidi, sluša, a ne čuje, govori neistinu, i onda izgubi sposobnost da ga Dragi Allah uputi te takav poriče Allaha, dž.š., poriče Njegovo postojanje i susret s Njim:

Koga Allah uputi, on je upućen! A koga Allah zabludi prepusti – takvima ti zaštitnike, osim Njega, nećeš naći! I na Danu Sudnjem Mi ćemo ih sakupiti, slijepi, nijemi i gluhi, lica prema zemlji okrenutih! Stanište njihovo Džehennem će biti, kad god malaksa – dat ćemo da im se još više Vatra rasplamsa! / To im je kazna zato što nisu vjerovali u Znake Naše i što su govorili: "Zar kad mi kosti i prah postanemo, zar da zbilja proživljeni kao stvorenja nova budemo!?" / Zar ne znaju oni da je Allah, Koji je stvorio nebesa i Zemlju, moćan stvoriti slične njima i da im je već odredio rok u koji sumnje nema? Ali nevjernici samo poriču! (97-99)

Nema ničega neobičnog što u ovoj suri Uzvišeni oporučuje muslimanima da im govor bude lijep i prijatan. On je i jevrejima oporučio: /

kada smo od sinova Israilovih zavjet uzeli (da ćete) ljudima lijepo riječi govoriti. (El-Bekare, 83), pa onda i posljednjem ummetu treba da bude osobina da lijepo riječi govori i da prijatno u islam poziva: *A ti robovima Mojim reci da zborne lijepo riječi, jer, zbilja, šejtan smutnju sije među njih, šejtan je doista čovjeku neprijatelj otvoreni.* (53)

A zatim slijedi išaret da će muslimani napredovati sve dok oni Zemlju ne naslijede; to je rečeno u ovom ajetu:

Gospodar tvoj dobro zna one na nebesima i na Zemlji, i Mi smo vjervjesnike jedne nad druge odlikovali, a Davudu smo Zebur dali! (55)

A u Zeburu je Uzvišeni objavio:

A Mi smo u Zeburu, nakon opomene, zapisali da će Zemlju doista naslijediti Moji dobri robovi! (El-Enbija', 105)

Zapela mi je za oko ova Davudova, a.s., privrženost zikru i išaret koji iz njegova spominjanja proizlazi: da će ovaj ummet trajati do Kijamet-skoga dana i da će između njega i Poslanstva uvijek postojati čvrsta veza.

Da, istina je da je tevhid ono što odlikuje poslanstvo islama i da ga islam od pamtivijeka ustanovljava i s oduševljenjem širi; on veže ljude sa njihovim Stvoriteljem jednom čvrstom vezom kojom se potvrđuje da je Allah, dž.š., nadmoćan nad svim Svojim stvorenjima: *Ti reci: "Pa molite se vi onima koje mimo Njega smatrate božanstvima, ali ona nisu u stanju otklonuti vam nevolju, niti podariti njenu mijenu."* / *A i oni koje ovi zazivaju sami traže sredstva kako bi što bliže došli do svoga Gospodara, i k tome se Njegovoj milosti nadaju, i kazne Njegove boje. A zbilja, čuvati se treba kazne tvoga Gospodara!* (56-57)

Ovdje je neophodno da se govori o Ademu, a.s., i njegovom potomstvu. On je bio u najboljem stanju nakon što ga je Allah, dž.š., odabrao, a meleki mu sedždu učinili.

Njegovo potomstvo bilo se prilagodilo da lažnim smatra Iblisova stajališta, ali nakon što ih je Allah, dž.š., obasuo Svojim nimetima, oni nisu bili ustrajni u zahvaljivanju:

A sinove Ademove Mi smo zbilja odlikovali, i po kopnu i po moru smo ih raznijeli i ljepotama opskrbili, i nad mnogima koje smo stvorili vrednotu im veliku darovali! (70)

Ali, Adem je klonuo u svojoj odluci, u svojoj moći i mišljenju, a

njegovi su potomci zaboravili ljepote u kojima su se veselili, i u svojim postupcima nisu našli nikakav izlaz, te zato u Kur'anu nalazimo besjedu o ovim njihovim postupcima koji izazivaju čuđenje. Treba da ih razmotrimo da bismo znali šta da činimo!

Zaista je Allah, dž.š., nama dodijelio razum da razmišljamo i presuđujemo, mi razlikujemo šta je lijepo, a šta ružno, šta je ukusno i dobro, a šta neukusno i štetno. Koja je onda vrijednost našeg razuma ukoliko ne postupamo u skladu sa navedenom moći?

Čemu koristi blagonaklon pogled na ovaj svijet ako su na njemu jednaki svjetlo i tama?

Kada kažemo nekom čovjeku: "Jedan i jedan su dva.", a on nama odgovori: "Ne vjerujem ti dok ne pomakneš ono brdo s njegova mjesta.", da li onda logika ovog čovjeka zaslužuje poštovanje?

Zaista je Resulullah, a.s., uložio ogroman trud u usađivanju istine da je Bog, dž.š., Jedan i Jedini i da je Njegovo postojanje uzvišenije od svakog postojanja, ali – njemu je odgovarano: "Naši kipovi imaju prvenstvo po važnosti." I onda su ga izazivali da im pokaže nadnaravna čuda da bi mu povjerovali.

A da su oni bili ljudi pravednosti i ispravnosti i da su imali zdravo razmišljanje, bilo bi dopušteno da im se spusti Najviša moć i tako im odgovori na ono što žele, ali problem je bio u tome što bi njihovo nevjerovanje ostalo i nakon što bi im se ovako odgovorilo:

"...deder nek nam donese jedno čudo kakvo su donosili narodima drevnim poslanici!" / Nijedan grad koji smo uništili prije njih u čudo vjerovao nije, pa zar će ovi vjerovati? (El-Enbija', 5-6)

Neke Mekkelije su od Muhammeda, a.s., tražili da im Saffu učini svu od zlata da bi oni povjerovali u njegovo poslanstvo! Pa kako da se radi njih brdo promijeni u zlato, a zatim da pokrije njihove laži? Njihova propast je sigurna; nije prikladno igrati se nebesima! U ovoj suri Allah, dž.š., kaže:

To što Nas odvraća da pošaljemo čuda – jeste samo što su prva pokoljenja čuda lažnim smatrala! A Semudu smo Mi kao čudo očito kamilu dali, ali oni u nju nisu povjerovali. A čuda Mi dajemo samo da zastrašimo. (59)

Kurejšije nisu tražili bilo kakva čuda, nego su ta čuda definirali i nabrojali:

...i još govore: "Nećemo ti vjerovati sve dok ti ne učiniš da iz zemlje voda provrije, / ili dok ne budeš imao bašču palmi i grožđa, pa da kroz nju provedeš rijeke posvuda, / ili dok na nas nebo u komadima ne oboriš, kao što tvrdiš, ili dok Allaha i meleke kao jamca ne dovedeš, / ili dok ne budeš kuću od ukrasa imao, ili se na nebo uspeo! A nećemo vjerovati da si se uspeo sve dok nam ne budeš knjigu, da je čitamo, spustio!" Ti reci: "Neka je Gospodar moj hvaljen, zar ja nisam samo čovjek, poslanik!?" (90-93)

Ustvari, čak i da je Allah, dž.š., ostvario ono što su oni tražili, u njihovim srcima ne bi se zaiskrio radosni pogled imana, kao što Kur'an kaže na jednom drugom mjestu:

A kada bismo takvima vrata na nebu otvorili, pa se oni danju kroz njih uspinjali, / opet bi rekli: "Pijani su nam pogledi, čak smo mi ljudi opčinjeni!" (El-Hidžr, 14-15)

Inat je zaposjeo njihova srca; kufr nije neka brza bolest što zahvati neke ljude, to je smjesa zavidnosti i neukosti, želje za užicima i tradicijskih sadržaja; udaljavanje od njega zahtijeva jednu dublju svijest, pravedno presuđivanje, čist moral. Bojište između kufra i imana – to nije neka brza tura, već je to dugotrajna borba, *da nevjernik ostane nevjernik i nakon jasna dokaza i da vjernik ostane vjernik i nakon jasna dokaza (El-Enfal, 42) ...kome knjiga njegova bude data u njegovu ruku desnu – e ti će čitati svoju knjigu, neće biti učinjena njima nepravda ni koliko trunka jedna! / I ko je bio slijep na svijetu ovome, slijep će biti i na svijetu Onome, i još dalje od Prave staze. (71-72)*

Muhammed, s.a.v.s., stoji ispred "poslanika odluke" (ulu'l-'azm) koji su se u prošlim vremenima borili protiv zablude; on nije bio zaokupljen težnjama nevjernika i njihovim sugestijama na Arabijskom poluotoku; on je poslanik svim ljudima, a njegovo poslanstvo ima cilj da popravlja mahane svih ljudi, u svakom mjestu i u svako vrijeme. Njegov teret je bio još veći kad se zna da je on, oslanjajući se na Allaha, dž.š., pokrenuo njihova razmišljanja i uzdrmao njihove tradicijske naslage u nastojanju da na dostojanstven način i pravednom i profinjenom vlašću reformira zablude čovječanstva!

Glavari i velikaši odbili su da budu zajedno sa "običnim" ljudima; oni su još u davno doba rekli Nuhu, a.s.:

"Zar da ti vjerujemo mi, a slijede te prezreni?" / "Meni nije znano" – reče on – "šta su oni radili, / njihov je račun, da znate, samo u moga Gospodara, / a ja nisam odgonitelj vjernika, / ja sam samo opominjatelj otvoreni!" (Eš-Šu'ara', 111-114)

Oni od Muhammeda, a.s., traže da imaju posebno mjesto u društvu ukoliko on hoće da oni povjeruju! A Poslanik je potrošio svoje vrijeme i poklonio veliku pažnju da bi popravio jednog poglavara u vrijeme kad ga je slijedilo hiljadu pomagača, i jednom mu je tako jedan poglavar uzeo vrijeme pa nije mogao da se posveti jednom siromahu! U vezi s ovim Allah, dž.š., kaže:

I umalo da te oni odvrte od onoga što ti objavljujemo Mi, da bi protiv Nas nešto drugo iznio ti, i tad bi te za prijatelja uzeli! / A da te čvrstim nismo učinili, gotovo da bi im se malo priklonio ti, / i tad bismo ti dali da dvostruku patnju u životu iskušiš i dvostruku patnju nakon smrti! Potom, nikoga ne bi našao ko bi ti protiv Nas pomogao. (73-75)

Taktika pozivanja u islam je jedna stvar, a moralna iskvarenost je nešto sasvim drugo; Allah, dž.š., ukorio je Svoga vjerovjesnika zato što je posvetio pažnju nekome od glavešina nauštrb jednog siromaha. Čitav ovaj pasus upozorava na njihove spletke i laskanja. Zatim slijedi razotkrivanje njihovih tajnih spleta koje su naumili nastaviti da čine:

I premda su te oni toliko u zemlji uznemiravali da bi te iz nje prognali, ipak, i sami bi oni u zemlji tad tek kratko, nakon tebe, ostali. (76)

Oni su Poslaniku, a.s., postavljali sve vrste spletki, čak su isplanirali da ga prognaju, a onda i da ga ubiju!

Na koncu, Poslanik, s.a.v.s., morao je napustiti svoju rodnu grudu; Allah ga je spasio njihovih spletki, a oni nisu ostali dugo nakon te njegove hidžre kada je islam pobijedio i on se u Mekku vratio kao pobjednik. Obistinilo se Allahovo, dž.š., obećanje!

Nakon džihada pozivanja dolazi džihad ibadeta (ba'de džihadi'd-da'weti dža'e džihadu'l-'ibadeti); Resulullahu je stavljeno u dužnost da obavlja namaz noću i danju:

Ti namaz klanjaj kad Sunce s polovine neba krene, pa do tmine noći,

i namaz zorom klanjaj! Doista, namaz u zoru mnogi posvjedočuju. (78)

Ja sam napisao jednu knjigu pod naslovom "Fennu'z-zikri we'd-du'a'i 'inde hatimi'l-enbija'" / "Vrsta zikra i dove kod Pečata Vjerovjesnika" i bio sam preplavljen osjećanjem da Zemlja, od svoga postanka do Kijametskoga dana, nije vidjela takvog zakira i pobožnjaka koji se zahvaljuje dragom Allahu, dž.š., veliča Njegovu moć i svetost kao što je bio Muhammed, a.s., a Kur'an i sunnet svjedoče o tome!

Zaista je Muhammed, a.s., Allahova posljednja riječ upućena čovječanstvu, on je ona posljednja cigla koja se ugradila da bi upotpunila Božija poslanstva. Jer ehli-kitabije su znale da će se pojaviti posljednji Božiji poslanik, i na osnovu onoga što su imali u svojim Knjigama, oni su iščekivali takvoga poslanika.

I kad se on pojavio, oni iskreni među njima počeli su da se utrkuju u slijeđenju njega. Uzvišeni kaže:

Kur'an Mi s Istinom objavljujemo i s Istinom je i objavljen! A tebe smo poslali samo zato da radosne vijesti donosiš i da opominješ! / I Kur'an Mi sve dio po dio objavljujemo da bi ga ti ljudima kazivao polahko, i prema potrebi Mi ga objavljujemo! / Ti reci: "Vjerovali vi u Kur'an ili ne vjerovali, zbilja, oni kojima je i prije objavljivanja njegova podareno znanje, kad im se on čita, padaju licem ničice, i govore: 'Neka je naš Gospodar hvaljen! Obećanje Gospodara našeg ispunilo se!'" (75-78)

U historiji svijeta zabilježeno je da su hrišćani Sirije i Egipta požurili da uđu u islam nakon što je tiranija Rima doživjela svoj vrhunac, a zatim su ga, zajedno sa Arabljanima, pronijeli svjetskim prostranstvima potvrđujući istinitost plemenitih ajeta koji su naišaretili da će biti mnoštvo ehli-kitabija koji će povjerovati i biti iskreni sljedbenici islama.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA OSAMNAESTA

EL-KEHF/PEĆINA

Kosmos predstavlja fizički dokaz o postojanju Allaha, dželle šanuhu, a Objava je vodič do toga dokaza! Napatvoreni iman dolazi do Njegova postojanja s pomoću dva vodiča: istraživanjem kosmosa i dubokim razumijevanjem Objave. Skrećući pažnju na prvog vodiča, Uzvišeni kaže:

Sva hvala Allahu, Koji je nebesa i Zemlju stvorio, i tmine i svjetlost dao! (El-En'am, 1)

Uzvišeni ponavlja zahvalu – odmah na početku sure El-Kehf – skrećući pažnju na drugog vodiča:

Hvala Allahu, Koji Svome robu objavljuje Knjigu, i nije je dao iskrivljenu. (1)

Allah, dž.š., zatražio je od Svojih robova da istražuju život, da razmišljaju o svemu, kao što je zatražio od njih i da proučavaju ovaj Kur'an razmišljajući o njegovim ajetima te zatim objasnio da onaj ko ne prihvati ove dvije lekcije gubi mudrost:

Zašto ne pogledaju u carstvo nebesa i Zemlje i u sve ono što Allah stvorio je! Pa, može biti da im se kraj njihov približio, a u koji govor, ako ne u Kur'an, da oni povjeruju!? (El-A'raf, 185)

Stvoreni svijet jasno pokazuje da on ima samo jednog Stvoritelja – Gospodara; svaki kutak Zemlje i svaki kat nebesa viče da bi svako drugo božanstvo ovdje bilo miskin, nemoćni siromah! Carstvo nebesa jedinstveno govori da je Allah jedan jedini bog, a sve drugo što se smatra božanstvom nije ništa drugo do neko stvorenje; Allah, dž.š., nema sinova ni kćeri; On nikome nije roditelj!

Kur'ani-kerim objašnjava ovu istinu najupotpunjenijim objašnjenjem; prenosilac Kur'ana, Muhammed, a.s., rob je Allahov kao i svi drugi prenosioci Objave. Ko drukčije o ovome tvrdi, samo brblja o nečemu što ne poznaje:

...i da opomene one koji zборе: "Allah je Sebi uzeo dijete!" / Niti oni o tome znanja imaju, niti preci njihovi. Kako li velika riječ je što iz usta njihovih izlazi, a ne govore drugo do laži! (4-5)

Kur'an kao prvi izvor, pa, ako hoćemo, i jedini je izvor u potvrdi vahanijeta (jedinosti Allahove, dž.š.); zbog toga on sebe opisuje kao čisto i zdravo, uvijek postojano mišljenje i orijentaciju kojima se izbjegavaju zla i nesreće.

Objašnjenje Istine i definiranje njezina izvora obilna je blagodat te se zbog toga ova sura otvara sljedećim ajetima:

Hvala Allahu, Koji Svome robu objavljuje Knjigu, i nije je dao iskrivljenu, / već ispravnu, da opomene žestokom kaznom od Njega, i da obrađuje vjernike koji dobra djela čine, da im zbilja pripada lijepa nagrada, / u kojoj će ostati dovijeka. (1-3)

Ova sura svojim sadržajem obuhvata neke dijelove ljudskoga života koji svjedoče istinitost njezine glavne teme: tevhida, što se ovdje navodi samo kao model, a ne navode se stanja ljudi.

Tako ona sadrži kazivanje o Stanovnicima pećine, zatim o dva čovjeka, jednog vlasnika bašče i jednog siromaha s kojim ovaj prvi vodi dijalog, zatim kazivanje o Musau i Hidru te jedan sažet odlomak iz života Zulkarnejna.

Poslije svakog kazivanja dolazi po jedan izvrstan epilog koji vodi ka Allahu, dž.š., i priprema nas susretu sa Njim.

Prije opširnijeg izlaganja ovih događaja kaže se Muhammedu, a.s.: Ti prenesi i nemoj tugovati što te oni nazivaju lašcem! Njegovo je srce, naime, bilo preplavljeno tugom – jer je on iskreno pozivao Allahu, dž.š., i iznenadio se kad su ga ljudi počeli odbijati, a lažovi napadati na nj! On nosi istinu, a oni okreću glavu od nje i slijede svoje izmišljotine, koje ih ne vode nigdje do u odbacivanje Istine! O, kako su na ovom svijetu brojne zablude, kako to zapanjuje, i kako su žestoke prepreke pred uputom!

Ali, Uzvišeni kaže: *Pa zar ćeš ti zbog nevjerovanja njihova sebe tu-*

gom ubiti ako oni u govor ovaj neće povjerovati!? (6) – tj., ne ubijaj sebe tugom zbog njihova stanja; tvoja je dužnost samo da preneseš!

Svakom je čovjeku dat razum da postupa u skladu s njim i da se odgovorno ponaša za ono vremena koliko mu je propisano da živi na licu Zemlje, pa ko čini dobro – bit će spašen, a ko čini zlo – bit će upropašten, a tvoj Gospodar nikome nepravdu ne čini.

Zatim počinje skladno izlaganje o Stanovnicima pećine.

To su bili mladići koji su vjerovali u Allaha Jedinoga i koji su znali da je sve osim Njega nepostojeće, nešto što ne može ni nauditi ni korist donijeti. Ali, njihov je narod vjerovao u druga božanstva o kojima Uzvišeni nikakav dokaz objavio nije, i – dogodila se presuda i ražestila se prepirka:

Narod ovaj naš prihvatio je pored Njega druge bogove, pa zašto onda o njima jasan dokaz ne donose!? I ima li silnika većega od onoga ko laž iznosi na Allaha! (15)

Fitneluk kroz koji su prolazili ovi mladići otjerao ih je u pećinu koja im je dala sklonište od nasilja i zaštitila ih od njihove sile, pa je Allah, dž.š., odlučio da njihov životopis uđe u Objavu i da se o njima uči do kraja svijeta i vijeka.

Zlo političke samovolje i vjernička ustrajnost – pa to traje ponavljajući se od pamtivijeka; ali isto tako, i Allahova, dž.š., pomoć vjernicima i ostavljanje na cjedilu nevjernika – i to se ponavlja od pamtivijeka:

Misliš li ti da su Stanovnici pećine i natpisa bili jedan od Naših čudnih znakova? (9)

Njihova povijest nije nikakva novina u cjelokupnoj povijesti čovječanstva! Razmišljao sam o njihovom položaju u pećini – kako je Allah, dž.š., učinio – i osjetio sam divljenje. Nauka kaže da je Sunce udaljeno od Zemlje 150 miliona km, a njegova svjetlost do nas stigne za osam minuta!

I nu Božijega čuda: ta svjetlost pada na pećinu u kojoj se nastaniše ovi mladići; njezine zrake se s desne strane ujutro naginju prema otvoru te pećine, a pred akšam s lijeve strane – kako bi u tami bili skriveni njezini stanovnici od svakog slučajnog i nedobronamjernog prolaznika! Šta kaže ovaj nježni ajet o ovim mladim vjernicima:

I ti vidiš kako sunce, kad grahne, pećinu njihovu obilazi s desne

strane, a kad zalazi, tad njih zaobilazi s lijeve strane, a oni usred pećine! To su Allahovi znaci... (17)

O, koliko je Allahovih znakova o onima koji su živjeli davno i done-davno, i koliko je tih znakova oko nas, a mi ih, u nesvijesti, ne vidimo i ne osjećamo!

Ti mladići se probudiše – nakon tri stotine godina, i prvo što su učinili, nakon što su se probudili i osjetili glad nakon duga sna, bilo je da pošalju jednog od njih da im kupi štogod za jest'. Rekoše mu: "Pazi da te ne prepozna neko od mušrika – jer, ako oni za vas doznaju, vas će kamenovati, ili će vas u vjeru njihovu vratiti, a tada dovijeka nećete uspjeti!" (20)

Oni još ne shvaćaju šta se dogodilo oko njih; sve o čemu se oni brinu je učvršćivanje Istine, odbacivanje zablude i udaljavanje od fitne, zbog čega se kazivanje o njima završava ovim riječima Uzvišenog Allaha:

Ti reci: "Koliko su oni ostali – Allah dobro zna! Njemu tajna nebesa i Zemlje pripada! Kako On sve vidi! Kako On sve čuje! Oni osim Njega nemaju drugog zaštitnika, u vlasti Svojoj On ne uzima za sudruga nikoga!" (26)

Čitavo ovo kazivanje podupire vjerovanje u tevhid i zato se na početku sure kaže: ...Koji Svome robu objavljuje Knjigu, i nije je dao iskrivljenju (1), a onda ne treba da čudi što se na kraju ovog kazivanja kaže: A ti kazuj ono što ti se objavljuje iz Knjige tvoga Gospodara, Njegovim riječima, jamačno, nema preinačitelja, i ti nikakvo utočište nećeš naći osim kod Njega! (27)

Ljudi se, u pogledu ove Knjige, dijele u dvije grupe: oni koji u nju vjeruju i slijede njezina poslanika i oni koji zamućuju njezinu istinu i slijede svoje strasti.

Ovdje nalazimo kako Allah, dž.š., oporučuje Svome Vjerovjesniku da bude sa prvom grupom, tj. grupom onih koji dobra djela čine i među kojima je uspostavljena ljubav: *Strpljiv budi s onima koji mole jutrom i večerom svoga Gospodara, želeći naklonost Njegovu.* (28), a druge da daleko odbaci od sebe: *A ne slijedi onoga čije smo srce da Nas spomigne nemarnim učinili Mi, i koji strast svoju slijedi i čije je djelo od Istine daleko.* (28)

A obje ove grupe završit će u pravednom konačnom stjечиštu sve do Dana sudnjega: *Mi smo Vatru pripremili nevjernicima, dim njen obuhvatać će ih sa svih strana.* (29), a onima koji su stalno Allaha imali na umu pripada ugled i sasvim drukčija naknada: *Onima koji vjeruju i rade dobra djela – zbilja, Mi nećemo dozvoliti da nagrada propadne onima koji čine dobra djela.* (30) A poslije ovog jasnog objašnjenja kaže se svim stanovnicima Zemlje: *Ti reci: "Istina je od Gospodara vašega, pa ko hoće – nek' vjeruje, a ko hoće – nek' ne vjeruje!"* (29)

Mu'min je čovjek koji je spoznao svoga Gospodara, koji Ga se stidi i priprema se za susret sa Njim; on je svjestan da smrt ne prekida konac života i da ova granica između života i smrti ne prekida ništa: smrt je samo tačka na kojoj se iz jednog života prelazi u onaj Drugi.

Kod nevjernika je obrnuto: on zna samo za sebe i obazire se samo na svoj nefis; on svoj život provodi ugađajući svojim željama i tjelesnim prohtjevima i ne misli na proživljenje poslije smrti jer je za njega sadašnji život sve, i dunjaluk i Ahiret.

U ovoj suri nalazi se jedan dijalog između nevjernika koji ima veliko bogatstvo i vjernika koji ima malo:

I navedi im primjer dvojice ljudi: jednome od njih smo dvije bašče grožđa podarili, i palmama ih opasali, a između njih njive postavili..." (32), dok drugi čovjek iz ovog poređenja nije imao takve olistale bašče. Ovaj bogataš bijaše obmanut svojim imetkom te reče siromašnome onako oholo i s visine: *"Ja sam od tebe bogatiji, čeljadima silniji!"* (34) Zašto nekome, ko je čovjek kao i ti, spočitavaš siromaštvo i uzimaš mu to za mahanu? Zašto ga ne pomogneš ako možeš i zašto svoj jezik ne držiš daleko od njega? Ko zna, možda je on bolji od tebe kod Allaha!

Zaista Allah, dž.š., mrzi onoga ko se busa svojom pobožnošću. Onaj siromah kaže onome ko ne ispunjava svoje obaveze: *"Allah ti neće oprostiti!"*, a Allah će mu na Sudnjem danu reći: *"Jesi li ti onaj koji si mislio da možeš učiniti ono što je u Mojoj moći!? Ja ću onom siromašnome oprostiti, a tvoja ću djela poništiti!"*

Islamski je edeb da blagodati koje imaš posmatraš kao Allahove, dž.š., nimete koje ti je On dao iz Svoga dobročinstva; musliman u vezi s tim čini dovu svome Gospodaru:

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ!

“Moj Bože, niko ne može uskratiti ono što Ti daješ, niti iko može dati ono što Ti uskraćuješ!”

Ima mnogo imućnih koji misle da su ono što imaju stekli svojom oštroumnosti i govore kao što je govorio Karun: “*Ovo je meni dato samo zbog znanja moga!*” (El-Kasas, 78) – kako bismo mi zaključili da je takav dovitljiv, da je svoje izobilje stekao svojom čudesnom oštroumnosti. A ko mu je podario tu oštroumnost? Ko ga je odlikovao takvom moći?

Allahu, dž.š., ne treba vraćati ama baš ništa što ti je On dao, i ovu istinu siromašni vjernik objašnjava obmanutom vlasniku bašče: “*A zašto nisi rekao kad si u bašču svoju ušao: ‘Mašallah! Ovako želi Allah! Nema nikakve snage osim što u Allaha je!’ A ako ti smatraš da sam od tebe ja manjega imetka i sinova, / pa, moguće je da mi bašču Gospodar moj da koja je od tvoje bolja, a na bašču tvoju pošalje kaznu s neba, i bašča postane klizava ledina, bez igdje ičega...*” (39-40)

Ništa se drugo nije moglo ni očekivati od ovog siromaha punog vjere; zaista, uskoro je sa nebesa stigao helaćluk na ovu rascvjetalu bašču, kazna koja ju je učinila pustom ravnicom, a njezina vlasnika ostavila da kuka kajuci se: “*Kamo sreće da nisam nikoga Gospodaru svome pripisivao za druga!*” / *I nije imao nikoje skupine koja bi mogla da mu pomogne, mimo Allaha; a sam sebi nije mogao pomoći.* (42-43)

Ko je taj koga je ovaj jadnik pripisivao kao partnera svome Gospodaru? Niko drugi do njegovo Ja, njegov nefis koji ga je obuhvatio i spopao!

Uobičajeno je da čovjek žudi da za sebe učini što bolje i da poveća čak i ono što je izvan njegovih potreba, ali ovaj trud zna da se produži, poveća i uputi ka novim područjima tako da čovjek ne zna ni šta, ustvari, hoće, a u njegovoj svijesti i ponašanju Allah, dž.š., izgubi mjesto, a On, Allah, dž.š., Prvi je i Posljednji!

Moderna civilizacija odgaja generacije i generacije koje se odaju samo vlastitim prohtjevima i zgrtanju materijalnih dobiti, bez ikakvog sagledavanja stvarnosti iza fizičkog svijeta.

Moderna kultura je daleko od sjećanja na ahiretski život u kome će se polagati račun za svoja djela; u njezinom mišljenju i produciranju učestvuju samo intelektualni imbecili i praznovjerci! Na njih se odnose

ove Allahove, dž.š., riječi:

I navedi primjer njima da je ovosvjetski život kao kiša koju smo Mi sa neba spustili, pa se s njom izmiješa zemaljsko bilje, koje potom sasušeno postane i vjetrovi ga počnu vihoriti! Allah zbilja sve može. (45)

Ali život na ovome svijetu – sa svojim prolaženjem i svršetkom – nije zao sam po sebi; ta na Zemlji nas je Allah, dž.š., iz Svoje milosti naselio i uvjete za život na njoj nam dao – kao što Uzvišeni kaže nakon kušnji Jusufovih, a.s., kada mu je dao visok položaj:

I tako Mi Jusufa učinismo moćnim na Zemlji, gdje god je na njoj htio, tu je boravio! Milost Našu podarujemo onome kome Mi hoćemo, nagradu dobročinitelja Mi uništiti nećemo! (Jusuf, 56)

Ovo namještenje je bilo radi podupiranja Istine, pomoći slabijima i povezivanja s odvažnošću, kao što kaže 'Urwe ibnu'l-Werd:

A zar nije tegoba kad te boli tiranija, a mi u svojim pravima oslonca nemamo?

Treba uzeti lekciju iz činjenice da su Zemlja i nebesa jedan jaki izvor koji pomaže da se iman poveća, da ljudi kroz njih spoznaju svoga Stvoritelja jednom dubokom i najljepšom spoznajom, a Kur'an gradi iskreni iman upravo oštroumnim razmišljanjem o Allahovim, dž.š., carstvima! Isto tako, valja znati da Allah, dž.š., nije zabranio lahak život i imetak Svojim dobrim robovima i da to dvoje nije ostavio samo za pokvarene Svoje robove!

Allah, dž.š., nije se rasrdio na onog obmanutog čovjeka zato što ima jednu ili dvije bašče, već zato što je bio blesav u mišljenju i nerazborit u govoru! Šta znače ove njegove riječi:

E, ne mislim zbilja da će bašča ova do vijeka proći, / i ne mislim da će čas oživljenja ikada doći! A ako budem Gospodaru svome vraćen, zbilja ću tamo prijeko bašču bolju od ove naći! (35-36)?

Zašto? Nagrada za kufr i samohvalisanje Allahovim, dž.š., blagodati-ma!? Pa zaista je ova ahmačina prikladna da bude potpala Džehennema na Ahiretu – kao što je bio prikladan za haram na ovome svijetu!

U ovom svjetlu treba da razumijemo vezu ovog kazivanja sa sljedećim ajetom:

Bogatstvo i sinovi nakit su života ovosvjetskoga, a dobra djela, koja vječno traju, bit će kod Gospodara tvoga najbolje nagrađena i najbolje-ga uzdanja. (46)

Imetak i sinovi su ovosvjetski ukrasi kojima se postiže spremnost da se čovjek bori na polju slobode i časti – kao što Uzvišeni kaže Israilićanima kada ih je pomogao protiv njihovih neprijatelja: *A potom ćemo vam pobjedu nad njima dati, i imecima vas, i sinovima pomoći i brojnijim vas učiniti.* (El-Isra', 6) U jednom se hadisu veli:

نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحِ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ.

“Lijep li je imetak u rukama pobožna dobročinitelja!” (Imam Ahmed)

Kada se duh džihada i samožrtvovanja za pobjedu Dobra suspre-gne ili ugasi, ljubav za dunjalučkim materijalnim blagodatima postane opsesija i nesreća; isto tako, ukoliko pohlepa i škrtost prevladaju u upravljanju imetkom, imetak postaje teškoća i nesreća. Ali, ukoliko se vlasnik imetka oslanja na iman pa svoj imetak dijeli na putu džihada, takav čovjek postaje pobožnjak koji će imati visoke nagrade. Mi treba da ispravno razumijemo izvode iz naših izvora koji govore o prezrenosti dunjaluka kako ne bismo prekoračili njihove granice!

U vezi s tim, evo jednog divnog hadisa u kome se ističu poštenje i ugled. Božiji Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao:

مَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ وَآتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ،
وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ
لَهُ فَلَا يُمْسِي إِلَّا فَقِيرًا وَلَا يُصْبِحُ إِلَّا فَقِيرًا، وَمَا أَقْبَلَ عَبْدٌ عَلَى اللَّهِ بِقَلْبِهِ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ قُلُوبَ
الْعِبَادِ تَنْقَادُ إِلَيْهِ بِالْوَدِّ وَالرَّحْمَةِ، وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ خَيْرٍ إِلَيْهِ أَسْرَعَ.

“Kome god Ahiret bude jedina preokupacija Allah će mu dati bogatstvo u srcu i gomilu imetka; imetak će mu dolaziti iako to on neće željeti! A kome god jedina preokupacija bude dunjaluk Allah će mu dati pa će mu oči biti gladne i vidjet će samo nestašicu; dunjaluka će mu se dati samo koliko mu je suđeno; on će zanoćivat’ kao siromah i osvitati kao siromah! Ko god svoje srce okrene Allahu, srca drugih Božijih robova okretat će se njemu s prijaznošću i milostivošću; Allah će takvome dati brz uspjeh!” (Tirmizi)

Zaista je ovaj hadisi-šerif lijek protiv bijesa pohlepe, obožavanja dunjaluka, veze sa Džehennemom, mada se u njemu ne stavlja prepreka imetku koji se stekne samoprijegom i na uljudan način.

Žalosno je, kada se razmišlja o čovjekovoj budućnosti, kako čovjek zaboravlja na svoga Stvoritelja, kako provodi vrijeme samo da bi postigao ovosvjetske ciljeve, a gotovo nimalo se ne brine o susretu sa Stvoriteljem i o polaganju računa na Ahiretu, a i jedno i drugo su istina u koju nema sumnje!

Zaborav ovog susreta i polaganja računa ne može uroditi ničim do propašću; zbog toga se kur'anski pasus okreće podsjećanju na taj dan *kad planine uklonimo i zemlju vidiš ogoljenu ti – a njih smo skupili, nikog od njih nismo izostavili – / pred Gospodarom tvojim oni bit će izloženi, u redove poredani: “Evo, Nama ste došli kao što smo vas prvi put stvorili, a mislili ste da vam Mi nikada nećemo rok oživljenja odrediti!” (47-48)*

Većina ljudi živi tako uzbudljivim životom da zaboravlja i događaje današnjeg dana, a ovi isti ljudi bit će zapanjeni kada im se ma do u minutu izloži ono što su proživjeli: *I Knjiga će se postaviti, i ti ćeš grijешnike vidjeti ojađene zbog onog što je u Knjizi, pa će povikati: “Teško nama! Kakva je samo ova knjiga! Ni grijeh mali, ni grijeh veliki ona ne izostavlja, sve to ona obuhvata!” I naći će prisutno sve ono što činiše, a Gospodar tvoj nikome neće nanijeti nepravde! (49)*

A Dan obračuna – to će biti dan iznenađenja i obmane – jer će mušrici svih vremena otkriti svoju stranputicu i svoje grijешenje koje oni, u dugom nemaru, uopće nisu osjećali.

Savremeni svijet će tada biti zblanut; osjetit će prevaru svoga odlaganja i zanemarivanja Božijih propisa, a za teubu će biti prekasno kada ga istina o obmani obuhvati:

Ta sela i gradove Mi smo uništili zbog toga što su stanovnici nasilje činili a za propast njihovu rok smo Mi određivali. (59)

A nakon ova dva kazivanja u suri El-Kehf dolazi ono treće: o Musau, vjerovjesniku Benu Israila, i jednom drugom vjerovjesniku, jednom od dobrih Božijih robova koji se, prema navođenju u jednom hadisi-šerifu, naziva hazreti Hidr.

Po mome mišljenju, ovo kazivanje razotkriva rasprostranjenu mudrost koja kaže: “Možda je u onome što šteti vaša korist.”, odnosno

drugu, sličnu mudrost koja kaže: "Ako bi znali nepoznato (gajb) izabrali bi stvarnost!"

Mi u svome životu činimo tako što ne vidimo krajnji ishod naših djela, vjerujući da je svaki naš čin uistinu koristan, a onda se često iznenadimo kad ugledamo potpuno suprotne rezultate koji nas razočaraju ili, čak, budu tragični. Šta mi, ustvari, radimo? Kur'an nas podučava da prihvatimo Allahovu, dž.š., volju:

Vi nešto mrzite, a ono – dobro vaše! Vi nešto volite, a ono – zlo vaše! Allah zna! A vi ne znate! (El-Bekare, 216)

Da li ovaj ajet znači da trebamo izgubiti samopouzdanje u našim poslovima i odlukama? Ne, nego on znači da ti treba sve da isplaniraš pa da u obzir uzmeš sve uzroke i koncentriraš se na najbolje posljedice, a onda da se prepustiš Allahu, dž.š.

Da li ovaj ajet znači da sebi dozvolimo da počinimo nešto griješno, nešto što je u suprotnosti sa razumom i šerijatom tvrdeći da su posljedice toga gajb, (nepoznato)? Nikako! Ko se suprotstavi šerijatu i razumu polagat će za to račun i dobiti ono što je zaslužio, i za to nema nikakva opravdanja!

Kazivanje o Musau i Hidru je jedno neobično putovanje koje je zao-kruženo uzvišenom Objavom; oba ova protagonista ispunjavaju risalet od svoga Gospodara za koji su zaduženi.

Vrijeme Objave i poslanstava je davno završeno; ko god počinu prijezirno djelo pa kaže da ga je Allah, dž.š., zadužio za nj – on je lažac, a posljedice njegova djela bit će u skladu sa onim što je počinio i što je tvrdio!

Ono što je karakteristično u govoru o Musau, a.s., jeste da je on dobio ukor od Allaha, dž.š., zato što je jednom, dok je pozivao u Allahovu, dž.š., vjeru, pred mnoštvom ljudi, na pitanje da li ima iko znaniji od njega, odgovorio da nema, a trebalo je da istakne da sve znanje pripada Allahu, dž.š. Allah, dž.š., je htio da ga ovom neobičnom zgodom odgoji tako što bi on, Musa, a.s., shvatio da je Allah, dž.š., iznad svakog znalca Znalac!

Ovo izvanredno strukturirano kazivanje počinje dvjema veličanstvenim moralnim kvalitetima koji traže glavnog junaka, odnosno vodiča.

Te dvije osobine su: odlučno samopouzdanje i dugotrajno trpljenje, o čemu se kaže u sljedećem ajetu:

A kada Musa reče momku svome: "Neću prestati putovati dok ne stignem do susretišta mora dva, ili ću, pak, dugo putovati ja!" (60), tj. neću odustati od svoje nakane sve dok ne dođem do Hidra, pa makar to moje traganje trajalo bogzna koliko dugo!

Musa, a.s., je jedan od vjerovjesnika ulu'l-'azma, tj. vjerovjesnika odluke, te, prema tome, nema ničega čudnog u tome što on ima ove vrline. Drugi halifa, hazreti Omer, žalio se na dvije vrste ljudi: nemoćnog vjernika i jakog izdajnika koji je podmukli spletkar i ćafir. Lider mora imati dvije osobine: jak personalitet, ali i strah od Boga, dž.š., u sebi; nejak lider je neefikasan, svejedno koliko pobožan bio!

I susretoše se Musa i Hidr. Musa mu preponizno reče: *"Hoću li te pratiti pa da i mene naučiš onome čemu si smjerno podučen ti?" (66), a Hidr mu vrlo jasno uzvratiti da to ne treba činiti jer je to napor koga Musa neće moći podnijeti: "Nećeš se ti moći, doista, sa mnogom strpjeti!" – onaj odgovori – / "a i kako bi se strpio ti u onom o čemu upoznat nisi!" (66-67)*

Musa se, međutim, uzda u vlastiti sabur, trudi se i prepušta vođstvu, ali – kako je samo brzo izgubio taj svoj sabur i vođenje čim je naišao na čovjeka koji izvrti rupu na lađi koja je pripadala nekim nedužnim ribolovcima, kada Musa osudi ovaj ružni čin!

Takvo ružno djelo se ponavlja, a Musa ga ne može prihvatiti. Ajeti pojašnjavaju o čemu se radi:

Kada je lađa posrijedi, ona je pripadala ubogim koji su na moru radili, pa sam htio da je oštetim, jer iza njih vladar jedan bi, koji je otimao svaku lađu ispravnu. (79)

Taj vladar bijaše uzurpator koji nije dopuštao da prođe ma i jedna ispravna lađa a da je on ne uzme sebi, pa pošto će vidjeti da je ova krnjava, onda će je ostaviti; tako je njezino bušenje bilo uzrok da je on ostavi njezinim vlasnicima.

Što se tiče onog dječaka koga je Hidr ubio, on je već bio nasilnik i ćafir, pa je Allah, dž.š., njegove roditelje tako spasio njegova šerra; u jednoj drugoj suri Uzvišeni kaže: *Bili to vaši roditelji, ili vaši sinovi – ta, vi ne znate ko vam je po koristi bliži. (En- Nisa', 11)*

Vrlo je značajno da Hidr kaže Musau u vezi sa ovim posljednjim slučajem: *“To ja nisam učinio po nahođenju svome. To je značenje onoga za što se ti nisi mogao strpjeti!”* (82)

To su iznimno važni i posebni poslovi koje Uzvišeni Allah povjeri jednom od Svojih dobrih i iskrenih robova. Međutim, kada bi takvo djelo uradio neko sam od sebe, prekršio bi Allahove zakone i nered bi na Zemlji raširio. Znanje o nepoznatom (gajb) je kod Uzvišenog Allaha, i samo On povjerava šta hoće i kome hoće. A oni koji slijede strasti svoje i izražavaju neprijateljstvo prema drugima ne mogu se spasiti kazne!

Hidr nastavlja dalje kako bi izvršio važne poslove kojima ga je zadužio Allah, dž.š.; on ima vlastito šerijatsko pokriće za ono što čini, a što nije dosuđeno nikad nikome drugom!

Postavlja se pitanje: “Da li je kod Allaha Hidr bolji od Musaa, a.s.?”

Mi bismo ovako odgovorili: Ne – jer je Musa, a.s., jedan od pet velikih poslanika, od tzv. ulu’l-‘azma, kojima je Allah, dž.š., dao posebnu oporuku u upućivanju čovječanstva.” Tih pet velikih poslanika su: Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, a.s. Nijedan čovjek na Zemlji nije bolji ni od jednog od ovih pet poslanika!

Vrlina koju ima ne daje Hidru prednost nad Musaom, a.s., jer ta njegova vrlina ne znači i prednost; pozicija jednog čovjeka određuje se po mnogim sklonostima koje se susreću u njegovoj ličnosti, a ne po samo jednoj od njih koja se ističe u isto vrijeme dok su ostale njegove osobine sasvim uobičajene. Bolestan čovjek oštro upre pogled prema svojim posjetiocima; da li je on ovom svojom osobinom nešto bolji od njih? Obično se misli da je suština pobožnosti u asketizmu i povlačenju od dunjaluka, a, ustvari, od pobožnjaka koji se udaljio od dunjaluka i koji je nemoćan u njemu – nema hajra ni koristi.

Na koncu, evo i četvrtog kazivanja u ovoj suri: o čovjeku koji je nadahnut da nosi vlast i znanje u isto vrijeme. On je primjer najljepše bogobožnosti i onoga ko uspostavlja red i mir, odnosno čestitosti i konsolidacije na Zemlji. Taj čovjek je Zulkarnejn.

Uopće nije bitno da li je on bio vladar Grka, Perzijanaca, Kineza ili Jemenaca; nama je bitno da istaknemo da je njemu Allah, dž.š.,

podastro put koji ga je vodio u veliku moć i da je on slijedio taj put; imao je ogromnu moć u kojoj su se susretali znanje i vjerovanje, mudrost i pravednost:

Pitaju te o Zulkarnejnu. Ti reci: "Kazat ću vam o njemu neke vijesti." / Mi smo ga moćnim na Zemlji učinili i od svega mu umijeće i sredstvo podarili, pa se on zaputi. (83-85)

Allah, dž.š., mu nije otvorio ni jedna vrata dobra, a da Mu on nije bio povjerljiv i uspješan dostižući zadovoljstvo svoga Stvoritelja.

I taj čovjek krenu da putuje po Zemlji s onim što mu je Dragi Allah dao od moći – sve dok ne dođe do obale iza koje nije bilo kopna; i tu ugleda kako disk Sunca pada u bezdan okeana – kako se to priviđa oku – i tu nađe jedan narod u kome bijahu pomiješani dobri i zli, pa mu Allah, dž.š., objavi:

"...ili ćeš kažnjavati ili ćeš se s njima lijepo ophoditi?" / "Onoga ko je nevjernik" – reče – "kaznit ćemo, a potom će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On mukom ogavnom mučiti!" / A onome ko vjeruje i radi dobra djela, njemu pripada nagrada najljepša, i s naše strane govorit ćemo mu riječi olakšanja!" (86-88)

Ovo je dobra politika pravednog vladara.

U drugom putovanju, prema istoku, naišao je na primitivan narod koji se ničim nije zaklanjao od sunca te im stoga Zulkarnejn ostavi nekoga ko će podići njihov nivo i poboljšati njihovo stanje.

U posljednjem pohodu Zulkarnejn dostiže do dviju pregrada – tj. do lanca planina – između kojih živješe narod sličan ovom prethodnom po primitivizmu i nemoći, ali njihovi susjedi bijahu ljubomorni na njih i gledahu da ih se nekako domognu.

"O, Zulkarnejne," – oni povikaše – "Jedžudž i Medžudž, doista, na Zemlji nered čine! Hoćeš li da ti nagradu damo neku, da ti između nas i njih sagradiš jednu prepreku?" (94)

A Zulkarnejn im odgovori da on nije lakom na njihovo blago i da je ono što mu je Dragi Allah, dž.š., dao bolje od toga njihova blaga. On od njih zatraži da ga pomognu tako što će podići jednu branu veliku koja će

ih zaštititi od njihovih neprijatelja:

“Deder pomozite vi mene snažno, pa ću ja između vas i njih branu napraviti.” (95)

Zulkarnejn ovdje pokazuje svoju inženjersku oštromnost; on gradi vojnu utvrdu kao granicu ili pregradu od istopljenog gvožđa, mjedi i kamenih blokova, gradi najvišu građevinu, čiji su temelji čvrsti, a u visini se izjednačava sa vrhovima planina, i tako čini da ona bude spremna odbraniti ih od neprijatelja, *pa oni ne mogoše niti da je pređu, niti mogoše da je prokopaju. / “To je blagodat Gospodara moga.” – reče Zulkarnejn.*(97)

Ja, zaista, dok čitam o sposobnosti Zulkarnejnovojoj, osjećam tugu – jer ova sposobnost je danas gotovo nepoznata muslimanima, oni su daleko od nje, oni su plaho zakasnili da budu stručnjaci na polju tehnike i mehanike!

Ta, zaista, sposobnost u ovim disciplinama muslimanima bi povratila čvrsto utemeljenu vladavinu! Čudno je, zaista čudno kako smo mi danas obrnuli ovosvjetske izume za “izume” u području vjere koji nam donose samo konfuziju i sprječavaju nas u našem naučnom i tehničkom napretku. To je, naprosto, izvan pameti i ljudske prirode te, eto, toliko kasnimo i nazadujemo u polasku i u dolasku!

Je'džudž i Me'džudž bijahu neka divlja plemena koja nije vodila Objava i koja ne sude po Allahovom, dž.š., zakonu; živjeli su u Kini, to se vidi po zvučnoj orkestraciji njihovih imena!

U ovoj suri Kur'ani-kerim opominje da ima mnogo naselja koja će biti kažnjena u ahiri-zemanu: *Ta sela i gradove Mi smo uništili zbog toga što su stanovnici nasilje činili a za propast njihovu rok smo Mi određivali.* (59)

Isto tako opominje u suri El-Isra': *Nema naseobine nijedne a da joj Mi prije Dana Sudnjega nećemo biti uništitelji, ili joj biti žestokom kaznom kaznitelji. Tako je to zapisano u Knjizi.* (58)

Hoće li to biti posredstvom Je'džudža i Me'džudža? Njihovim prikri-venim izlaskom? Uzvišeni kaže u suri El-Enbija':

A kad se Jedžudž i Medžudž otvore, i kad se oni budu hitro spuštali niza sve doline, / i Prijetnja istinska se približi, tad će se pogledi onih koji ne vjeruju ukočiti... (96-97)

U Tevratu (Tori) se pripovijeda o Je'džudžu i Me'džudžu isto kao u Kur'ani-kerimu.

Sura El-Kehf završava se istom porukom kakvom je počela; kao što smo već objasnili, ta sura počinje ustanovljavanjem vjerovanja tevhida i odbijanjem da se Allahu, dž.š., pripisuje dijete ili partner: *Kako li velika riječ je što iz usta njihovih izlazi, a ne govore drugo do laži!* (5). A na kraju čitamo: *Misle li nevjernici da mogu prihvatiti za božanstva i zaštitnike robove Moje pored Mene!* (102)

Na samom početku naš Zaštitnik – subhanehu – objašnjava da su ljudska bića stvorena za lijepe poslove, i da im je to obaveza u ovosvjet-skom životu:

Doista smo Mi sve što na Zemlji postoji njoj kao nakit stvorili, da bismo njih iskušali ko će ljepše činiti. (7), a pri kraju čitamo: Ti reci: "Hoćete li da vas izvijestimo Mi o djelima gubitnika ovih, / čiji će trud u životu na ovome svijetu daleko od njih biti, a oni će – da je dobro ono što čine – snovati?" / To su oni koji nisu vjerovali u svoga Gospodara. (103-105)

Nakon što je ustanovio naknadu dobročiniteljima i zločiniteljima, Kur'an ovdje govori o Allahu, dž.š., koji oživljava i usmrćuje i koji sva bića usmjerava kuda On hoće; On, zaista, naređuje pa se sav kosmos kreće, svi ljudi, životinje i biljke, i sve što postoji ima svoja svojstva i oblik, ima svoj život, i to ne u jednom trenutku već tokom vremena: *Svakog trenu On se u svemu nahodi. (Er-Rahman, 29)*

Da li je iko u stanju da pobroji sva ova bića i sve ove poslove? To se ne bi moglo ni kad se od svih mora sačinila tinta, a od svih stabala pisaljke:

Ti reci: "Kad bi more za riječi Gospodara moga mastilo bilo, more bi presahnulo prije nego bi riječi Gospodara moga nestalo, pa i onda kad bismo ga proširili morem jednim poput njega!" (109)

"Allahove riječi" ovdje označavaju sve što postoji i što je nestalo, sve što se kreće i sve što miruje!

Sura se završava jednom izvrsnom porukom: Samo Jedini Stvoritelj traje, nikad ne nestaje, i samo On može biti Jedan Jedini i cilj svih težnji! Šta koriste sva druga lažna božanstva? Mogu li donijeti kakvu štetu ili korist? Ne mogu!

Zaista su slijepci svi koji – mimo Allaha, dž.š., ili uz Njega – stavljaju Njemu druga, a sva su ta božanstva njihova ništice i tlapnje! Ispravni je tevhid samo onaj u kome se ibadeti samo Allahu, dž.š., i u kome se samo Njemu upućuju dove:

Ti reci: "Ja sam zbilja čovjek kao i vi, i da je vaš Bog jedan Bog – objavljuje se meni. Ko se nada lijepu susretu s Gospodarom svojim, neka dobra djela čini, i neka štujući Gospodara svoga ne pridružuje Mu nikoga!" (110)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DEVETNAESTA

MERJEM/MERJEMA

Fewasil (završeci) ajeta u suri Merjem odlikuju se time što oni u većini imaju *ya* koje ima tešdid i akuzativno duga *a*. To je tako sve do posljednje sahife, kada u tim fewasilima nalazimo *dal* sa tešdidom i akuzativnim dugim *a*.

Već je uočeno da se jedno od lijepih Allahovih imena, Er-Rahman (Svemilosni), u ovoj suri ponavlja šesnaest puta, kako slijedi:

1) *“Tražim utočište kod Svemilosnog kod Tebe, ako Njega bojiš se!”* (18) – jer je et-tekijj – onaj koji se boji Allaha, dželle šanuhu, i čuva se neposlušnosti Njemu;

2) *“Ja sam se Svemilosnom doista zavjetovala na šutnju, i danas ni s jednim čovjekom progovoriti neću!”* (26) – jer je tada uzdržavanje od govora bila vrsta posta;

3) *“O, oče moj, šejtanu ne robuj! Šejtan je zbilja neposlušan Svemilosnom.”* (44);

4) *“O, moj oče, ja se zbilja bojim da te zadesi kazna od Svemilosnog, pa da budeš šejtanu drug!”* (45);

5) *...i onih koje smo Mi uputili i odabrali. / Kada bi im se ajeti Svemilosnog učili, ničice su padali, i plakali.* (58);

6) *...u bašče edenske koje je Svojim robovima obećao Svemilosni, jer su u njih vjerovali, a nisu ih vidjeli.* (61);

7) *...a potom ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su spram Svemilosnog najoholiji bili.* (69);

8) *Ti reci: “Onome ko je u zabludi neka njemu život dug da Svemilosni!”* (75);

9) *Da li je on Neviđeno otkrio, ili je od Svemilosnog obećanje primio? / Nije! A Mi ćemo zapisati šta on govori i kaznu njegovu ćemo dugom učiniti.* (78-79);

10) *A na Dan kad bogobojazne pred Svemilosnim kao uzvanike sakupimo...* (85);

11) *...tad se zagovorom neće zauzimati niko, osim onoga ko je obećanje od Svemilosnog uzeo!* (87) ;

12) *A oni govore: "Svemilosni je Sebi uzeo dijete!" / Vi zbilja nešto podlo zborite!* (88-89);

13) *...što oni Svemilosnom pripisuju dijete!* (91);

14) *A Svemilosnom ne treba to da uzima dijete!* (92);

15) *Svi što su na nebesima i na Zemlji doći će svi oni Svemilosnom kao robovi* (93);

16) *Doista, one koji vjeruju i rade dobra djela – Svemilosni će njih učiniti omiljenim!* (96)

Jedna od kur'anskih prefinjenih nijansi nalazi se na početku sure, koja se otvara imenicom er-rahme (milost):

Ovo je kazivanje o milosti Gospodara tvoga / spram roba Njegova Zekerijaa. (2-3), a ta će se imenica u ovoj suri ponoviti četiri puta i ona govori o onima kojima je Allah, dž.š., podario Svoje nimete; nema, naimе, ničega čudnog u tome što nimeti izvire iz rahmeta; sve što je izloženo ljudima izvire iz Mudrosti koju spoznaje onaj ko je spoznaje, a poriče onaj ko je ne spoznaje!

Ova je sura objavljena u mekkanskom periodu, i to jednu godinu prije hidžre u Abesiniju. Ona govori o rođenju Isaa sina Merjemina i otkriva Božiju nadnaravnu moć u stvaranju ovog plemenitog vjerovjesnika, a prije nego počne govoriti o ovoj važnoj temi, sura govori o isto tako čudesnom rođenju Jahjaa, sina Zekerijaa – jer je rođenje Jahjaovo bilo posljednja mudžiza; njegov je otac bio potpuno smalaksao, a majka stara nerotkinja; i ko je mogao učiniti da nerotkinja i takav starac postanu plodni i ko im je mogao kao milodar dati dijete? Samo Allah, dž.š., Koji je u stanju to učiniti! Isto tako, On nije nemoćan da učini da se rodi Isa tako da njegovu majku ne dotakne nijedan muškarac!

Ovaj isti raspored između ova dva kazivanja nalazimo ranije, u suri Ali Imran, koja je medinska. Mi ovako kažemo: “Zaista, Onaj Koji stvara uzroke sam nije određen nikakvim uzrokom; On je Isaa stvorio na takav način da bi on poručio ljudima:

“Ja sam Allahov rob! Knjigu će On meni dati i vjerovjesnikom me učiniti! / I učinit će me blagoslovljenim gdje god da budem, i naredit će mi namaz i zekjat sve dok živim.” (30-31)

No, zašto Zekerijja toliko žudi da ima dječaka? Zar nema mnogo vjernika koji žive u Božijem rizaluku a nemaju djece?

Uzrok ovoj njegovoj želji krije se u tome da bi poslije njegove smrti bio neko ko bi ruhanijetski, duhovno predvodio Israiličane, a Zekerijja je imao rođaka koji su iščekivali da oni budu te vođe, mada oni ne bi popravljali njihov duševni život pa je zbog toga Zekerijja iskao od Allaha, dž.š., da mu primakne nekoga ko bi stao na put ovim njegovim pohlepnim rođacima i vodio Israiličane ispravnim vođstvom:

“Ja se doista bojim iza sebe svojih nasljednika, a i žena mi je nerotkinja, pa podari mi od Sebe nasljednika, / da mene naslijedi i naslijedi porodicu Jakuba, i učini, moj Gospodaru, da s njim budeš zadovoljan Ti!” (5-6)

I Allah, dž.š., ga je blagoslovio Jahjaom! Nakon tri noći koje je proveo u tespihanju, zahvaljivanju i osami od ljudi, *izađe on iz hrama među narod svoj i izvijesti ih znakom: “Hvalite Ga jutrom i večerom!” / “O, Jahja, prihvati se Knjige snagom svom!” – a podarismo mu i mudrost još dok je dijete bio. (11-12)*

A onda ova mubarek sura kazuje o Ibn Merjemu i njegovoj majci i ističe istinu da je Isa, a.s., govorio još u bešici, što je bio Jasni dokaz o čistoti njegove majke, dokaz uperen protiv jevrejske potvore:

A ono reče: “Ja sam Allahov rob! Knjigu će On meni dati i vjerovjesnikom me učiniti! / I učinit će me blagoslovljenim gdje god da budem, i naredit će mi namaz i zekjat sve dok živim.” (30-31)

Neobičan način Isaova začeca i rođenja bio je povod da se pojavi nova religija. Naime, neki su ljudi zbog toga zaključili: Pošto čovjek nije njegov otac, onda je njegov otac sam Bog – subhanehu ve te’ala – a pošto on liči na svoga oca, onda je i on sam božanstven.

Ovaj zaključak je vodio do trećeg "božanstva": "svetog duha", koji je udahnut u Merjeminu utrobu, nakon čega je ona zaniijela. Tako je upotpunjena ova "sveta porodica", odnosno doktrina o "svetom trojstvu", kao fundamentalna hrišćanska dogma.

Ovakva doktrina se nije nahodila ni u jednoj ranijoj vjeri i nu nije naučavao nijedan Božiji poslanik. Ona je poznata kao "Novi zavjet".

Čovjek se mora zapitati: Da li ove riječi "otac", "sin" i "sveti duh" predstavljaju sinonime za jednu te istu osobu, kao što npr. Arabljani za lava kažu: esed, digam i gadanfer da bi označili jednu te istu životinju? Ne, jer svako od ovih troje predstavlja zasebnu osobu i sve troje su, ustvari, jedno!

Drugi kažu ovako: "To je sve jedna 'suštastvenost' identificirana sa dvije osobine."

Ali ako je ta suštastvenost jedna, kako može jedna osobina da se nađe i u drugoj suštastvenosti tako da postane otjelovljena, raspeta ili uzdignuta u nebo dok to sve "otac", tj. zasebna suštastvenost, posmatra?

Ili su ova tri imena, ustvari, tri različita aspekta samo jedne suštastvenosti? Ne! Ovdje se ne može doći ni do jednog zadovoljavajućeg odgovora i nijedna prethodna hipoteza i formula nije logična!

Istina je da je Bog, Allah, dž.š., Jedan Jedini i da je Isa Njegov rob i poslanik kao i druga ljudska bića i poslanici. Kur'ani-kerim potvrđuje ovu istinu u više svojih sura kao i u ovoj:

"A Allah je zbilja i moj i vaš Gospodar, zato – Njemu robujte, ovo je Pravi put! / Pa su se o njemu sljedbe međusobno razišle, a teško onima koji ne vjeruju kad prisutni budu na Velikom danu! / Kako će samo dobro čuti i kako će samo dobro vidjeti na Dan kad Nama dođu! Ali, nevjernici su spram toga sada u očitoj zabludi! (36-38)

Ova razmimoilaženja oko Isaa, sina Merjemina, rasplamsala su se i nastaviti će se rasplamsavati sve do dana kada će nas Allah, dž.š., sviju sakupiti na Velikom danu kada će i glavari i oni koji su ih slijedili saznati da je Bog, Allah, dž.š., Jedan Jedini i da On nema evlada, ni sinova ni kćeri, i da je sve što je On stvorio bilo samo rob Njegov, da je sve samo Njemu (bilo) potčinjeno i da će On suditi svakome na Sudnjem danu!

Ali mnoštvo ljudi ima oči, ali ne vidi, ima uši, ali ne čuje; oni naslijede druge – sve do Dana kada će svi biti oživljeni i kada će moći vidjeti svaku zerru i čuti svaki šapat: *Kako će samo dobro čuti i kako će samo dobro vidjeti na Dan kada Nama dođu!* (38)

Nakon govora o Isau, sinu Merjeminom, nakon isticanja kako je on ljude pozivao u vjerovanje u tevhid, slijedi kazivanje o Ibrahimu, a.s., koji se, u jednoj dugotrajnoj borbi, sukobio sa idolopoklonstvom i svojim brojnim sunarodnicima koji su obožavali lažna božanstva.

Ti ćeš se ovdje susresti sa jednim dijalogom koga vodi Ibrahim, a.s., sa svojim ocem mušrikom, a, ustvari, iz toga se dijaloga vidi ne samo priroda nego i trajna borba između islamskog i svih drugih poziva koji se protiv njega bore!

Četiri puta Ibrahim, a.s., poziva svoga oca da ostavi kipove i preda se Allahu, dž.š. Ibrahim to čini iznimno smireno i uljudno. Njegov posljednji poziv bijaše:

“O, moj oče, ja se zbilja bojim da te zadesi kazna od Svemilosnog, pa da budeš šejtanu drug!” (45)

Suprotno Ibrahimovoj brizi i nježnosti, njegov otac ga odbija sa srdnjom, grubo:

“Zar ti, o Ibrahimе, božanstva moja mržiš!?” – povika otac njegov. “Akoli ne prestaneš ti, zbilja ću te kamenovati, zato me zadugo napusti!” (46)

Otac njegov mu prijeti da će ga kamenovati zbog njegova ispravna vjerovanja i da će ga otjerati negdje daleko!

I Ibrahim se odvoji od oca i svoga naroda i prisno se poveza samo sa Allahom, dž.š., iskreno mu iskazujući svoje vjerovanje. On i njegovo potomstvo zadobi nubuwwet (vjerovjesništvo):

I kad se od njih osami, i od onih kojima se mimo Allaha klanjaju oni, Mi mu Ishaka i Jakuba podarismo, i svakog vjerovjesnikom učinismo! (49)

Poslije toga se u ovoj suri navode brojni vjerovjesnici kojima je Allah, dž.š., podario Svoje blagodati i koji su sama srčika i predvodnici čovječanstva u spoznaji Allaha, dž.š., a njihovi životi su modeli koji se oponašaju.

Nema sumnje da su oni koji su živjeli sa njima i koji su s njima neposredno komunicirali psihološki i racionalno bili pod njihovim snažnim utjecajem; oni bijahu viši i čišći od drugih ljudi, zbog čega je imam svih vjerovjesnika, Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

خَيْرُ الْقُرُونِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ.

“Najbolja generacija je moja generacija, a zatim oni koji su došli poslije nje, pa oni koji su došli poslije ovih!” (Buhari)

A što se tiče razmimoilaženja koja su došla kasnije, ona su uslijedila zbog udaljavanja od ovog svjetla i zavođenja u tminama:

A iza njih dođoše zli naraštaji potonji, koji namaz napustiše i strasti slijediše; takvi zlo susret će. (59)

Namaz je mi'radž, uspeće kojim se 'abd (duhovno povezuje sa svojim Rabbom), kojim se duše čiste od grijeha i kojim one sebi grade utvrdu protiv grijeha, pa onaj koji se rastavi od Allaha, dž.š., preda se šejtanu i počne se provoditi zadovoljavajući niske strasti, taj sam sebe upropaštava! Onaj ko se preda iskrivljenom obliku ponašanja, on iskrivljeno razumijeva i iskrivljeno govori o Allahu, dž.š. O čemu Uzvišeni kaže u jednoj drugoj suri:

I poslije njih naraštaji bi dolazili, koji bi Knjigu naslijedili, i prolazno blago ovog svijeta uzimali, i govorili: “Ma, bit će nam oprošteno!” (El-A'raf, 169)

Edna (blago ovog svijeta) su ružne osobine, a oni očekuju oprost grijeha; takve niskosti su, ustvari, fesad (nered na Zemlji). Konačno stanište takvih je mjesto propasti:

...ali ne i oni koji su se pokajali, i vjerovali, i dobro činili – takvi u Džennet će ući, njima se nepravda nikakva neće učiniti. (60)

Kada je među onima koji su nekada slijedili vjerovjesnike došlo do raskola, onda su te generacije počele da siju smutnju; one se nisu okoristile Objavom koju su imale; njihovi tragovi su brojne grobnice i piramide natiskane u kamenu; oni nisu spoznali Rabba, oni nisu vjerovali u Ahiret i oni nisu dizali svoje poglede prema onome o čemu govori Kur'ani-kerim:

A čovjek veli: “Zar ću, zbilja, kad umrem, biti živ izveden!” / A zar se

čovjek ne sjeća da smo ga Mi stvorili još prije, a ništa bio nije! / A tako mi Gospodara tvoga, njih i šejtane zbilja ćemo sakupiti, zatim ćemo ih dovesti da oko Džehennema kleče, / a potom ćemo iz svake skupine izdvojiti one koji su spram Svemilosnog najoholiji bili. (66-69)

Oni ćafiri, u davnim i kasnijim vremenima, oni koji su živjeli i žive u zaboravu i obmani, ništa suštinski ne shvaćaju; svi će oni skupa biti proživljeni i dovedeni pred Stvoritelja koji će nad njima izvršiti Svoju presudu: *eto tako, jer Mi znamo najbolje one koji su najpreči da gore u Vatri! (70)*

I neće vječito gorjeti u Vatri niko do najveći ćafiri i zulumčari!

Ajet se, dakle, obraća onima koji niječu proživljenje na Ahiretu; njihovo nadanje, da neće gorjeti u Vatri, neopravdano je i netačno – jer samo vjernici dobročinitelji neće ostati u Vatri zauvijek, a ta Vatra je *bi'se'l-wirdu'l-mewrud/užasno mjesto ulaska. (Hud, 98)*

A one najbolje vjernike ništa od ovoga neće doticati, oni ni računa neće polagati zbog svoje iskrenosti u vjerovanju i pobožnosti; oni će biti daleko, daleko od Vatre!

Općenito, vjernici će biti pobjednici i spašeni i oni će, na Dan straha, biti sigurni i smireni:

A potom ćemo bogobojazne spasiti, a nevjernike ćemo ostaviti da kleče u Vatri! (72)

Ova sura zatim iznosi neke poglede mekkanskih mušrika nakon što im je bilo izloženo islamsko učenje. Ti njihovi pogledi otkrivaju njihovu slaboumnost i neznanje. Šta ćeš ti reći onome koji, kao svoj argument, kaže: "Šta ti meni ima da pričaš kad je moje odijelo ljepše od tvoga?" ili: "Kad je moja palača viša od tvoje kuće?"

Kad su se njima Naši ajeti razgovijetni učili, oni koji ne vjerovahu onima koji vjerovahu govorili bi: "Koja je od ove skupine dvije boljeg položaja i koja je društva ljepšega?" (73)

A Allahov, dž.š., odgovor bijaše:

A koliko smo samo prije njih pokoljenja Mi uništili, koja su blagom i izgledom bolja bila!? (74)

Argumentacija nevjernika u krah odvodi njihovo učenje! Vjera

najslabijeg vjernika dominira nad mušričkim argumentima: susret na Ahiretu osporit će tvoje vjerovanje; vidjet ćemo šta će ti tamo koristiti tvoje blago i potomstvo:

Da li si vidio onoga koji ne vjeruje u Znade Naše i veli: "Zbilja, meni će biti dato bogatstvo i djeca!" / Da li je on neviđeno otkrio, ili je od Svemilosnog obećanje primio?" (77)

Takav je poput onoga vlasnika dviju bašča iz sure El-Kehf koji poriče da će stati pred Allaha, dž.š., a zatim kaže: "Ako i dođe do toga susreta, ja ću biti u ljepšem stanju i sa boljim imetkom!"

Ne! A Mi ćemo zapisati šta on govori, i kaznu njemu ćemo dugom učiniti, / i naslijedit ćemo Mi ono o čem on govori, a k Nama će on sam doći! (79-80)

Doći će sam, bez odijela i bez ičega!

U mekkanskom periodu Objave iznosi se grozna optužba da Bog, dž.š., ima dijete, muško ili žensko!

Ova optužba zbunila je mušrike u njihovom vjerovanju u idole kao i sve one koji su pripisivali srodnost između Stvoritelja i Njegovih stvorenja, ljudi ili nekih drugih bića. Kur'an ističe da je svako biće, čovjek, melek, džin – pokorno Allahu, dž.š., nijedno nema nikakve moći, nijedno ne može dati korist niti učiniti štetu pred Njim, pa kako ih mogu moliti za bilo šta pored Allaha, dž.š.

Poslušaj ove ajete koji odjekuju poput groma:

A oni govore: "Svemilosni je Sebi uzeo dijete!" / Vi zbilja nešto podlo zborite! / Samo što se nebesa ne rascijepu, i Zemlja ne raspukne, i planine sasvim ne zdrobe, / što oni Svemilosnom pripisuju dijete! / A Svemilosnom ne treba to da uzima dijete! (88-92)

Allah, dž.š., se srdi na one koji Mu pripisuju druga i On neće oprostiti ovaj prijestup, a primit će one koji vjeruju u tevhid i to sa ljubavlju i milošću; nijedan insan koji vjeruje u tevhid pa se kasnije uputi u životne tjesnace neće ostati bez povezanosti sa Allahom, dž.š., i neće ostati bez Njegove ljubavi, a zavoljet će ga i stanovnici nebesa i Zemlje. *Doista, one koji vjeruju i rade dobra djela – Svemilosni će njih učiniti omiljenim!* (96)

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيْلَ فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّ فُلَانًا فَأَحِبَّهُ، فَيَحِبُّهُ جِبْرِيْلُ ثُمَّ يُنَادِي فِي السَّمَاءِ فَيَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحِبُّوهُ، فَيَحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوَضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ.

“Zaista, kada Allah, dž.š., zavoli jednog Svoga roba, On zovne Džibrila i rekne mu: ‘Ja sam zavolio toga i toga, pa ga i ti zavoli!’ I Džibril ga zavoli! Zatim Džibril obznani nebesima: ‘Zaista je Allah zavolio toga i toga pa ga i vi zavolite!’ I zavole ga stanovnici nebesa, a onda taj rob bude nagrađen još višim stepenom na Zemlji!” (muttefekun alejhi; v. *El-Lu’lu’u we’l-merdžan*, 713, broj hadisa 1692; od Ebu Hurejra)

Jedan od dobrih Allahovih, dž.š., robova je rekao: “Kada jedan Božiji rob preda svoje srce Dragom Allahu, dž.š., On okrene ostale vjernike prema njemu da ga zavole, i on tako bude opskrbljen njihovom ljubavlju!”

A Mi smo Kur’an učinili lahkim, na jeziku tvome, da bi ti njime obrađovao one bogobojazne i da bi opomenuo ljude za Istinu tvrdokorne.
(97)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESETA

TA HA/TAHA

Ta Ha: dva harfa koja spadaju u one tzv. hurufu't-tehedždži (harfove koji se tečno izgovaraju). Taha nije ime Vjerovjesnikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem, jer to se ne navodi ni u jednom vjerodostojnom hadisu! To su dva jedinstvena harfa kojima počinje više sura, a samo Allah, dželle šanuhu, zna njihov smisao! Smatra se da je njihovo značenje u tome da Arabljani osjete kako je Kur'an oblikovan od ovih harfova koje oni upotrebljavaju u svakodnevnom govoru, a nemoćni su da donesu nešto poput Kur'ana!

Kur'ani-kerim je kao Objava spušten sa nebesa; u njegovom sistemu i u njegovim ciljevima otkriva se nebeska priroda njegova! On nema takmaca koji bi mu oponirao u čvrstom uvjerenju u Najviše Biće i Njegovu jedinstvo koja sve prožima; onaj ko Kur'an uči čista srca osjeća koliko on ljude poziva njihovom Stvoritelju, i koliko njihova srca napaja strahopoštovanjem prema Njemu, i s koliko Božanske svjetlosti plavi njihove umove, i kako ljudi doživljavaju Ahiret gledajući u njega duhovnim očima dok čitaju Kur'an!

Čovjek koji je primio Kur'an imao je oštromno duhovno oko i čistu prirodu, a u džahilijjskom periodu bio je poznat po svojoj iskrenosti i povjerljivosti; ni najprimitivniji njegovi neprijatelji nisu dirali u njegovu čast niti su korili njegovo ponašanje!

Vjerovjesnik, a.s., mislio je da će njegovi sunarodnici povjerovati u Kur'an čim ga počnu učiti, čim ga budu čuli – jer on, Muhammed, a.s., nikada nije slagao! Na njegovu žalost, on se suočio sa naslijeđem koje su i oni nosili od davnina, naime, da odbijaju ono sa čim vjerovjesnik

dolazi, te su i njemu njegovi savremnici počeli pripisivati laž i opčinjenost demonima!

Naravno, čovjek koji drži do svoga ugleda, tako nedužan i čist, osjeća potištenost i žalost kad ga počnu optuživati na takav način! Njegovo zdravlje počelo je da trpi, život mu je postao gorak.

Zbog toga mu se Gospodar svjetova smilovao i počeo da ga tješi: "Zašto ti je teško zato što oni govore da ti lažeš!? Pa ti si samo onaj ko ih podsjeća i opominje! Ko te bude slijedio bit će spašen, a ko te bude odbijao bit će upropašten!"

Kur'an ti ne objavljujemo da se mučiš, / samo je on opomena onome ko se boji, / objavljivanje od Onoga Koji Zemlju i nebesa visoka stvorio! Svemilosni, Koji Prijestoljem vlada! (2-5)

U nastavku slijede opisi Allahove, dž.š., moći i veličine koji iznova svraćaju pozornost da je Kur'ani-kerim objavio Allah, dž.š., i koji uzvisuju Njegovu svemoć i ukazuju na to da je Muhammed, s.a.v.s., poslan od Njega da prenese Njegovu poruku i da veliča Njegov Kur'an! A to prenošenje poruke je teška obaveza!

Sučeljavanje sa mnoštvom onih koji poriču Objavu i poslanstvo podrazumijeva brojne neugodnosti i od Vjerovjesnika traži mnogo strpljenja u Allahovom, dž.š., skloništu gdje mu je rečeno: "Ti nisi sam! Onaj koji te je zadužio da prenosiš Njegovu poruku i da otrpiš rasprave oholih inadžija poručuje ti da je prije tebe i Musa podnosio neugodnosti kada se susretao sa Faraonom i dok je predvodio Israilićane, jedan narod koga je bilo izuzetno teško disciplinirati, narod koji je bio duboko ogražao u nevaljalštinama."

A da li ti je došla vijest o Musau, / kad je ugledao vatru i porodici svojoj rekao: "Vi ostanite! Zbilja sam zapazio vatru, možda ću vam iz nje donijeti kakvu glavnju, ili ću pored vatre naći Pravu stazu!" (9-10)

Kazivanje o Musau ispunilo je veći dio ove sure; poslije ovog segmenta slijedi kazivanje o tome kako je Musa pokušavao da na Pravi put vrati Faraona, zatim kako se susreo sa mađioničarima te kako ih je pobijedio. Zatim slijedi govor o tome kako se bio iskvario Benu Israil i muke koje je Musa podnio sa tim svojim narodom.

Kazivanje o Musau, a.s., ponavlja se u Kur'anu na desetak mjesta, i

svaki put se ta kazivanja razlikuju po temi ili problemu koji tretiraju, i ti ćeš na jednom mjestu naći ono što nisi našao na drugom mjestu!

Evo, ovdje Musa opisuje svoj štap u jednom opširnom i ugodnom razgovoru koji vodi sa Allahom, dž.š.:

“Ovo je štap moj!” – odgovori on – “Oslanjam se na njega, ovcama svojim lišće skidam njime, a i u druge koristi mi svrhe!”

Ovakav opis ne nalazimo nigdje više!

Pogledaj sada kako Musa govori o svome Stvoritelju kada polemizira sa Faraonom:

“A ko je, o Musa, Gospodar vas dvojice?” – upita on. / “Gospodar naš je Onaj Koji je sve Svome stvorenju podario i potom ga uputio!” / “A šta bi sa pokoljenjima prijašnjim?” – upita on. / “Znanje o njima kod Gospodara je moga, u Knjizi je!” – reče Musa – “Gospodaru mome ništa skriveno nije i On ne zaboravlja!” (49-53)

Zaista je ovaj opis jedinstven, ne sadrži ga nijedno drugo kazivanje!

Na isti način se odvija razgovor sa mađioničarima u vezi sa njihovim vjerovanjem u Allaha i o tome kako su Mu postali privrženi i kolike su tegobe pretrpjeli:

“Mi vjerujemo u našega Gospodara da bi nam grijeha naše oprostio i ono na što si nas ti od vradžbine prisilio! Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije!” / A onome koji Gospodaru svome kao grješnik, nevjernik dođe – Džehennem pripada, u njemu neće ni umirati ni živjeti. / A ko mu kao vjernik koji je dobra djela činio dođe – takvima pripadaju visoke razine. (73-75)

A kada se ovom kazivanju pridruži Musaov govor o Ahiretu, čovjeku se kosa diže na glavi, a srce ispuni strahom pred Stvoriteljem:

I pitaju te o planinama, pa ti reci: “Gospodar moj će ih u prah smrviti, / i potom ih ravnim tлом, golom ledinom, ostaviti, / tad na Zemlji ni nizija ni visija nećeš vidjeti!” – sve do Njegovih riječi: On zna šta je ispred ruku njihovih i šta je iza njih, / a oni znanjem Njega ne mogu obuhvatiti. (105-111)

Ovaj će opis potresti najoholijeg ćafira, a svakom će čovjeku prinijeti jači iman u srce i veću spremnost u susret sa Allahom, dž.š., na Ahiretu!

Učenjaci su uočili da se u ovoj suri na deset mjesta, u deset tema nalaze sadržaji podsjećanja (zikr) i zaborava (nisjan), kako slijedi:

1) U riječima Uzvišenog: *Kur'an ti ne objavljujemo da se mučiš, / samo je on opomena (tehdkire) onome koji se boji.* (2- 3) Objava je opomena i duhovno sagledavanje, ona briše gaflet, nesvijest, i zbunjenost.

2) *Doista, samo sam Ja Allah! Nema drugog boga osim Mene, pa Meni robuj i namaz klanjaj da bi se Mene sjećao!* (14) Obavljanje namaza; kada se obavi u džematu, namaz je još odabraniji; namaz priprema i tijelo i dušu na veličanje Allaha, dž.š., i iskazivanje poštovanja prema Njemu. A u jednom se hadisu veli:

سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ.

“Poravnajte safove kad počne namaz!” (Buhari i Muslim);

3) Kada je zatražio da mu Dragi Allah, dž.š., da Haruna za pomagača u nošenju poslanstva, Musa veli: *“...i u ovoj zadaći mojoj pridruži (mi brata Haruna), / da bismo Te mnogo hvalili, / i da bismo Te se mnogo sjećali, / jer Ti zbilja nas vidiš!”* (32-35)

4) Nakon toga Allah, dž.š., kaže Musau: *“Idi ti, i brat ti, sa Znacima Mojim i nek' sam vama dvojici neprestano u sjećanju!”* (42)

5) Zatim se ističe cilj njihova poslanja – kako bi se Faraon probudio iz svoje pospanosti i povratio se Allahu, dž.š.: *“...i riječima blagim govorite mu, možda će opomenu prihvatiti ili se pobojati!”* (44)

6) Musa opisuje Allahovo, dž.š., znanje o stvorenjima od ezela (iskona) do ebeda (vječnosti): *“Znanje o njima kod Gospodara je moga, u Knjizi je!”* – reče Musa – *“Gospodaru mome ništa skriveno nije i On ne zaboravlja!”* (52)

7) Čudno je kako Samirija opisuje tele koje je napravio; onima koje je obmanuo on kaže: *“Ovo je vaše božanstvo i božanstvo Musaovo, on ga je zaboravio!”* (88)

8) Nakon kazivanja o Musau i njegovom narodu Uzvišeni kaže Svoje Vjerovjesniku: *Eto tako Mi tebi kazujemo neke vijesti o onima koji su prethodili, i dajemo ti od Nas Opomenu. / Ko se od Opomene okrene, na Sudnjem danu nosit će teško breme.* (99-100)

9) Allah, dž.š., opisujući Svoj Kur'an i tajnu njegova objavljivanja,

kaže: *Eto tako Mi Kur'an na arapskom jeziku objavljujemo i u njemu prijetnje kaznom pomno nižemo, da bi oni bogobožni bili i da bi ih on na pobožnost pobudio!* (113)

10) Zatim Alah, dž.š., kaže u vezi sa izlaskom Ademovim iz Dženneta nakon što je u njemu počastvovan bio: *Adema smo Mi još prije obavezali, pa on zaboravi i ne nađosmo kod njega odlučnosti!* (115)

Nakon svega ovoga slijedi općenita opomena pojedincima i zajednicama: *A ko se okrene od Opomene Moje, njemu zbilja tjeskobno življenje pripada, a na Danu Sudnjem proživjet ćemo ga slijepa. / "Gospodaru moj," – upitat će on – "zašto si me slijepa proživio kad sam već vidjelac bio?"* (124-125)

Čitava, dakle, sura Taha u svojim kontekstima izlaže opasnost od zaborava Allaha, dž.š., i udaljavanja od Njegova pogleda. Zaborav je smetnja koja čovjeka sprječava da se boji svoga Stvoritelja i da požuri sa sjećanjem na Njega; opasno je kada se u čovjeka isplete skrivena koprena zaborava pa ga učini slijepim prekrivši njegovo duhovno oko, nakon čega ga strast besciljno voda i takav polahko postaje gorivo za Džehennem!

Drugo kazivanje u ovoj suri je kazivanje o Ademu, a.s. Ono počinje otkrivanjem uzroka njegova pada pred Iblisom pa onda i izгона iz Dženneta; nakon što je na skriven način prevaren, njegova je volja oslabila, ili, rečeno kur'anskim jezikom: *pa on zaboravi, i ne nađosmo kod njega odlučnosti!* (115)

Kada je Allah, dž.š., naredio Ademu da "ne jede plodove sa Drveća", Adem je te instrukcije shvatio sasvim jasno, ali, vremenom, njega je obuzeo zaborav, njegova radoznalost i žudnja za tim voćem postajale su sve jače i on je počeo da sluša vesvese na koje ga je nagovarao Iblis, naime, da će, okusi li se toga ploda, živjeti vječno i da će imati ogromnu vlast: *"Hoćeš li da ti pokažem drvo vječnosti i carstvo koje neće proći?"* (120)

I približi se Adem tome drvetu zabranjenome i poče da jede njegove plodove, a onda i svoju ženu podstaknu na to pa ga slijedaše u tome postupku i oboje bijahu izgnani iz Dženneta.

Iz kur'anskoga konteksta se jasno vidi da Adem snosi punu odgovornost za ovu svoju odluku, a da njegova žena može biti kriva samo zbog

toga što mu se nije suprotstavila i što ga nije nasavjetovala da to ne čini.

I tako Adem, a sa njim i njegova žena, izgubi blagodati koje su uživali u Džennetu; oboje su spušteni na Zemlju – da na njoj počnu novi život pun nevolja i teškoća!

Ovo kazivanje se na svojevrsan način ponavlja svakoga dana u životu Ademovih potomaka, tj. ljudskoga roda! Zaista zaborav preovlađuje u ljudskom životu sve od vremena nakon što je Adem izbačen iz Dženneta pa zanavijek; Džennet čeka samo one koji su bogobožni, koji imaju svijest o tome da ih Allah, dž.š., nadgleda u svakom njihovom postupku i koji su odlučni da se odupru zovu strasti!

Ali Allah, dž.š., u Svojoj dobroti i milostivosti, ostavio je otvorena vrata teube onima koji posrnu sve dok ne iziđu iz Njegova rizaluka (zadovoljstva) zauvijek, naime, onima koji se pokliznu na Njegovom Putu, a one koji su izgubili svijest o Allahu, dž.š., i koji odvrćaju od Njegova Puta čeka drukčija naknada: *A ko se okrene od Opomene Moje, njemu zbilja teskobno življenje pripada, a na Danu sudnjem proživjet ćemo ga slijepa.* (124)

Na dunjaluku nema naknade za djela osim kada Allah, dž.š., požuri da da kaznu nekima od onih koji zla djela ili kada požuri da nagradi one koji dobra djela čine – u Svojoj savršenoj pravdi i dobroti.

Pogledajmo sada završetak sure i uočimo jednu čvrstu povezanost između njezina početka i kraja: oni koji su uznemiravali Poslanika i njegovo srce punili tugom, da li su se oni bojali iščezlih staništa njihovih prethodnika?

Zar nisu upućeni koliko smo Mi pokoljenja prije njih uništili, po čijim staništima hodaju oni? Doista, u tome su Znaci za ljude umne! (128)

Od prvog čovjeka, od iskona, plamsa borba između Istine i zablude! Uprkos tome što su mnoge civilizacije propale nakon što su bile zaražene grijesima, uprkos tome da su znakovi Istine uvijek trajali i da su oni koji se pronosili trpjeli silne tegobe, kazne koje su pratile takve civilizacije i društva ljude nisu vraćale iz obmana njihovih niti su se oni zbog njih popravljali, ali ni bajrak upute nije bio ostavljan!

U svome životu, koji je kratak u odnosu na beskonačno vrijeme, vidio sam mnoge šehide koji su izgubili svoje živote kako bi Istina opstala i

pobijedila, i vidio sam mnoge silnike i državne vladare koji su zaboravljali na Allaha i Njegove poslanike; i primijetio sam kako je život promjenljiv, nekad pobijede jedni, a nekad drugi, ali uvijek traje spor između Istine i zablude, međutim, ono što je dobro – ostaje:

Nečisti se odbacuju, a ono što svijetu koristi ostaje na Zemlji! (Er-Ra'd, 17)

Allah, dž.š., postavio je zakonitosti u ovoj vječitoj borbi, zakonitosti koje neće ublažiti brzina onih kojima se žuri, naime, šehida, niti će ih smesti obmane tirana; u tome je smisao Allahovih, dž.š., riječi:

A da nije Riječ od Gospodara tvoga prethodila, kazna bi neizbježna bila i rok unaprijed određeni. (129)

U ovom je procesu postavljen sistem čije zakonitosti niko ne može ni ublažiti ni omesti!

Poslije ovoga se Kur'an okreće Vjerovjesniku, s.a.v.s., smiruje ga i tješi. Čime? Saburom, tespihom i tahmidom! Nešto slično nalazimo u suri El-Hidžr:

Mi znamo da se tebi stežu grudi tvoje zbog onog što oni zbore, / zato ti veličaj Gospodara svoga i Njemu zahvaljuj, i budi s onima koji ničice padaju! (97-98)

Ustrajavanje na Istini ograničava prostor pred laži; Istini ne ostaje neki veći prostor gdje bi se ona mogla ustaliti, pa zbog toga Uzvišeni kaže:

Zato, ti se strpi za sve što govore oni i Gospodara svoga slavi, zahvaljujući mu prije sunčeva izlaska i prije njegova zalaska, i u noćnim vremenima slavi Ga i na krajevima dana, da bi ti zadovoljan bio! (130) – tj. da ti ne bude teško zbog boli koji ti nanose oni koji te nazivaju lašcem i koji Allaha, dž.š., i poslanstvo tvoje poriču!

Allahovi, dž.š., vjerovjesnici, dok podnose teret pozivanja u vjerovanje tevhida, nemaju druge rasonode osim učvršćivanja njihove veze sa Allahom, dž.š., i što prisnije bliskosti s Njim:

Ne pružaj nikako oči svoje na raznovrsje onoga što smo nevjerujućima Mi, da uživaju, dali života ovosvjetskoga čari, da bismo ih time na kušnju stavili! A opskrba Gospodara tvoga bolja je i vječna! (131)

Za to vrijeme, oni koji poriču Istinu i griješe prema svome Stvoritelju plivaju u blagodatima ovoga svijeta i umnožavaju svoje užitke, ali, to nema vrijednosti ni smisla, to nema svoga utemeljenja, i, na koncu, to sve vodi u propast. Ranije su navedene riječi oholih, samoljubivih nevjernika u vezi s onima što im je dato:

Kad su se njima Naši ajeti razgovijetni učili, oni koji ne vjerovahu onima koji vjerovahu govorili bi: "Koja je od ove skupine dvije boljeg položaja i koja je društva ljepšega?" / A koliko smo samo prije njih pokoljenja Mi uništili, koja su blagom i izgledom bolja bila!?" (Merjem, 73-74)

U jednom sunneti-šerifu se pripovijeda kako je hazreti Omera zabojelo u duši kada je ugledao otisak grube hasure na koži Božijeg Poslanika, s.a.v.s., dok je spavao na njoj. Omer, r.a., pripomene Poslaniku kako se perzijski kraljevi i rimski carevi baškare u najudobnijim posteljama i imaju najbolji komfor i čega požele na dunjaluku. Božiji Poslanik, s.a.v.s., objasni mu da ti koje je spomenuo dobivaju svoju naknadu na ovom svijetu, a da on, Božiji Poslanik, živi i radi za Onaj svijet: *A opskrba Gospodara tvoga bolja je i vječna.* (131)

Mnogo je bolje i časnije da se kuće i stanovi osvijetle svjetlom ibadeta, duhovne i tjelesne čistote, da u njima zavlada atmosfera bogobojaznosti i bliskosti sa Allahom, dž.š., i da čeljad iz takvih domova izlazi noseći najprofinjenu kulturu i nježnost; zbog toga Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

Naredi porodici svojoj namaz i u tome budi ustrajan! Od tebe opskrbu ne tražimo, Mi tebe opskrbljujemo, a sretan kraj bogobojaznima pripada! (132)

Ljudi islama ne natječu se ni u čemu drugom osim u icramu, a njihove kuće su drugim ljudima uswetun hasene (najljepši primjeri ponašanja).

Brige koje zaokupljaju ovakve ukućane u pogledu opskrbe stoje iza ovih zaokupljenosti, tj. briga o takvaluku i pobožnosti; muslimanski ukućani se prvenstveno brinu hoće li ispuniti svoje obaveze koje im propisuje njihova vjera; u protivnom, ukoliko je sva njihova briga okrenuta isključivo opskrbi, to je – kako je rekao Ibn 'Ata' – sljepilo duhovnih očiju!

Posljednji se put sura vraća na govor o mušricima Mekke, navodeći kako su oni pažljivo promatrali mudžizu, tj. nadnaravnost Kur'ana, koja

ih je uvjerala u istinitost Muhammedova, s.a.v.s., poslanstva! Šta oni žele? Da se brdo Saffa pretvori u zlato? Umjesto da preokrenu ono u šta vjeruju, oni bi da se domognu legura toga glatkog brijega pa da onda njegove dragocjene resurse potroše u zadovoljavanje svojih strasti!

A, eto, došla im je slavna, nepobitna mudžiza, o kojoj treba da na najljepši način rasprave i brigu vode:

A mnogobošci vele: "Zašto nam kakvo čudo od svoga Gospodara ne donese?" Pa zar im jasan dokaz došao nije u onom što na listinama drevnim je!?" (133)

Allah, dž.š., baš njih je počastio Kitabom u kome su sadržane sve mudrosti koje su tokom povijesti prenosili svi vjerovjesnici, pa zašto se time ne okoriste!? Imaju li oni pameti!?

A kada ih Allah, dž.š., jednoga dana bude pitao za njihovo krivovjere i kada ih stigne kazna, uzvikivat će: "Da nam je bogdo bio došao neko ko bi nas probudio iz gafleta!"

A dolazio im je opominjač jasni pred kojim su oni začipali uši! Pa neka sada čekaju svoj konačni ishod:

Ti reci: "Čekamo svi, čekajte i vi! Zbilja ćete saznati ko su drugovi Pravoga puta i koji su na Pravoj stazi bili!" (135)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET PRVA

EL-ENBIJA'/VJEROVJESNICI

Ovo je jedna od posljednjih sura koje su objavljene u mekkanskom periodu. Naziv je dobila po tome što se u njoj nalaze imena šesnaest Božijih vjerovjesnika s njihovim kratkim historijama, s tim što se samo o Ibrahimu, a.s., ovdje govori nešto duže.

U suri se ukazuje na to da su Božiji vjerovjesnici bili ljudi, ali oni su bili nadareni većom snagom kako bi, u nošenju tereta poslanstva, mogli podnijeti tjelesne muke i napade koje su protiv njih pokretali kolovođe nevjerovanja:

A i prije tebe smo Mi samo ljude kao poslanike slali, kojima smo objavljivali, pa, pitajte sljedbenike Pisma ako ne znate vi! (7)

Ima učenjaka koji i hazreti Merjemu i majku Musaovu uvrstavaju u vjerovjesnike iako one nisu nosile breme poslanstva!

Početak sure aludira na mekkanske mušrike, koji su bili duboko ogrezli u zabludi i obožavanju dunjaluka. Njihova spoznaja Allaha, dželle šanuhu, bila je mutna, nejasna, ali su zato lažna božanstva obožavali sa snažnim izmišljenim predstavama; poricali su proživljenje poslije smrti i naknadu za ovozemaljska djela i živjeli samo za sadašnje vrijeme. Ova sura to ovako opisuje:

Ljudima se približava računa njihova sviđanje, a oni u nemaru okreću glave! / Ne dođe im nijedna nova Opomena od Gospodara njihova a da se oni, slušajući je, igri ne odaju / srca raspusnih... (1-3)

U ovoj suri Kur'ani-kerim pobija argumentaciju onih koji poriču proživljenje donoseći brojne dokaze, a jedan od njih su riječi:

Mi nismo nebo i Zemlju i ono što je između njih stvorili da bismo se igrali! (16)

Kad-tad mora doći do preciznog polaganja računa na Sudnjem danu, o čemu je lijepo rekao El-Me'arri:

*Ljudi su stvoreni za vječnost,
a u krivu su oni koji misle da ljudi nestat' će!*

*Oni samo prelaze iz svakodnevnice
u život muka ili život sreće!*

Kur'ani-kerim donosi sljedeći očigledni dokaz o proživljenju i polaganju računa: Onaj koji je stvorio ovaj svijet prvi put moćan je i da ga uništi i da ga ponovo vrati u život:

Zar ne vide oni koji ne vjeruju da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi rastavili? I da smo sve živo od vode stvorili, i zar neće vjerovati? (30)

Većina fizičara i kosmologa ovo o čemu govori ovaj ajet naziva tzv. "Big Bangom – Velikim Praskom", tj. iznosi jednu maglovitu teoriju da bi objasnili početak nastanka i formiranje kosmosa kakvog ga mi danas poznajemo.

Prema toj teoriji, kosmos je bio jedna jedinstvena cjelina, a onda se – Allahovom voljom – rasuo tako da je svako nebesko tijelo uzelo svoju putanju po kojoj se kreće!

Čudno je da je utroba Zemlje sva u ognju, rastaljena, a da je njezina kora, na kojoj živimo – kora koja je omotač ovog rasplamsalog plamena – kruta! Tri četvrtine Zemljine površine pokriveno je vodom, koja omogućuje život na Zemlji! O, čudesna je, zbilja, ova moć:

I planine smo po Zemlji, da se ona s njima ne potresa, stvorili i po njoj smo prolaze i staze dali, da bi se oni zaputili. (31)

Ali, eto, u prošlim, današnjim i budućim narodima bilo je, ima i bit će mnogo onih koji poriču proživljenje!

U savremenoj civilizaciji ljudi su opijeni ovosvjetskim užicima u tolikoj mjeri da se oni ne mogu napiti govora o Vječitom životu; štaviše, oni se na to smiju i time kaskate:

I još vele: "Kada će ta Prijetnja, ako istinu govorite?" / A kad bi nevjernici znali da tada neće moći Vatru od svojih lica i svojih leđa odati, i da pomognuti neće biti, / nego će im Vatra iznenada doći i njih izbezumiti pa je neće moći povratiti, i vremena im se neće dati! (38-40)

Poslije toga Allah, dž.š., precizno objašnjava polaganje računa na Ahiretu; to će biti dan u kome neće biti ni prekoračenja ni zaboravnosti, ni smanjenja ni pretjerivanja:

I vagu pravde Mi ćemo na Danu Sudnjem postaviti, i nijednom čovjeku nikakva se nepravda neće učiniti. A ako nešto teško bude koliko zrno gorušice što je, donijet ćemo ga! I dosta je da Mi svidimo račune! (47)

No, mušrici ne samo što poriču život poslije smrti i polaganje računa pred Allahom, dž.š., nego oni i u laž utjeruju Allahova, dž.š., Vjerovjesnika, s.a.v.s., optužujući ga da je opsihren i da izmišlja:

I tajno se sašaptavaju oni koji ne vjeruju: "Da li je ovaj išta drugo osim čovjek kao i vi što ste? Zar da vradžbinu slijedite vi, a vidite da vradžbina je?" (3)

Prve njihove riječi skrivaju onu tjeskobu koju neki ljudi imaju prema svakome kome Allah, dž.š., ukaže počast davši mu neku izvanrednu sposobnost ili neki posebni status.

Neophodno je da poslanici budu smrtni ljudi, slični nama, kako bismo mi mogli da ih oponašamo i da uzimamo od njih; to su bili ljudi koji su iskušali naše životne tegobe i bolove, čija su tijela i instinkti bili izloženi belajima i naporima. Jer kako bi ljudski rod mogao da spozna duhovno uzdizanje i očišćenje preko meleka koji nema ni žene ni djeteta i koji nije izložen ni radosnim ni tužnim trenucima!? Da bi povjerovali, mušrici su tražili neku materijalnu mudžizu: *"...deder nek nam donese jedno čudo kakvo su donosili narodima drevnim poslanici!" / Nijedan grad koji smo uništili prije njih u čudo vjerovao nije, pa zar će ovi vjerovati? (5-6)*

Oni ne bi počeli vjerovati čak kad bi im došli svi dokazi, kao što Uzvišeni kaže u suri El-Hidžr:

A kada bismo takvima vrata na nebu otvorili, pa se oni danju uz njih uspinjali, / opet bi rekli: "Pijani su nam pogledi, čak smo mi ljudi opčinjeni!" (15- 16);

A inad će ovakve na koncu odvest u helačluk! Allah, dž.š., upozorava

Arabljane da je On izabrao Muhammeda među njima – da bi njih uzvisio u cijelom čovječanstvu, da bi ih učinio vlasnicima poslanstva kako bi se oni od onih čuvara brava pretvorili u čuvare naroda:

Objavljujemo vam Knjigu, u njoj je slava vaša, pa zašto ne razmislite? (10)

S tim u vezi, Arabljani su s tegobom ušli u islam, ali, nakon što su u njemu pronašli utočište i smiraj, oni su ga promovirali i branili svim svojim snagama posvetivši se njegovom širenju diljem cijeloga svijeta!

Vjerovanje u tevhid bilo je ta osnova koja ih je preporodila i sučelila sa cijelim čovječanstvom, jer na istoku i zapadu egzistiralo je hrišćanstvo koje je Isaa uzelo za Boga i, isto tako, Džibrila uzelo za Boga, što je vodilo hrišćanskoj doktrini trojstva koja je ostala da egzistira u dobrom dijelu čovječanstva sve do danas!

Kur'an odbacuje ove izmišljene tvrdnje objašnjavajući da su i Isa i Džibril *"robovi plemeniti. / Ne preduhitruju ga riječima i po Njegovoj naredbi sve čine! / On zna šta je ispred njih i šta je iza njih i zauzimati se oni neće, osim za onoga s kim On zadovoljan bude, i oni od straha pred Njim strepe! / A onoga od njih koji bi kazao: "Ja sam zbilja bog mimo Boga!", Mi bismo Džehennemom kaznili.* (26-29)

Ova prijetnja je najjasniji dokaz! Pa koje bi to božanstvo na ovakav način zastrašilo Džehennemom, a onda ostalo pasivno!?

Da, osim Allaha, dž.š., postoji još neki Bog, ili da postoji više božanstava, među njima bi izbio rat zbog časti i položaja i uskovitlala bi se fitna zbog toga ko bi bio na vrhu! Ali, ništa se od toga ne događa, sistem na kome počiva kosmos traje jednako od časa kad je stvoren do danas i zauvijek! Zašto? Zato što je Vlasnik Ove Odlučne Riječi na nebesima i Zemlji Jedan Jedini, što hoće, to bude, a što neće, to se i ne događa! Sve što Njemu oni pripisuju, sve što smatraju bogom saginje svoju glavu pred Njegovom veličinom i moći; nema riječi koja bi se Njemu suprotstavila:

Njemu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji, i oni koji su kod Njega ne ohole se da Mu robuju, niti se dosađuju, / slave Ga noću i danju, ne malaksavaju! / Zar će ta božanstva, koja su oni sačinili od zemlje, išta da prožive!?! / Da na nebesima i na Zemlji ima još bogova osim Allaha, poremetili bi se i nebesa i Zemlja! Pa nek' je uzvišen Allah, Gospodar Prijestolja, iznad toga šta Mu pripisuju oni! (19-22)

Svi su Božiji vjerovjesnici pozivali u tevhid i nije nikakvo čudo što su oni poslani od strane Njega: *Prije tebe nismo Mi nijednoga poslanika poslali a da mu nismo objavili: "Doista, nema boga osim Mene, zato Meni robujte!"* (25)

Ako osim Allaha, dž.š., postoji neki drugi Bog, zašto On šuti, zašto ne progovori!? Zašto je tako nemoćan pa ne može nikoga od ljudi poslati da obavijesti o Njemu? Ne, ne! Postoji samo jedan Bog, Allah, dž.š., a sve što ubrajaju u božanstvo samo su puke utvare! U navođenju vjerovjesnika ova sura ne slijedi vremenski slijed niti se pridržava nekog određenog prostora. Tako ona počinje spominjanjem Musaa i Haruna, zatim dva puta govori o Ibrahimu, a.s., a Musa i Harun, a.s., njegovi su potomci! Nasuprot tome, hazreti Merjem se ne spominje prije Ibrahima, a.s., a to je zato što je Musaov Tevrat bio raširen i što je trajao. Ukazivanje na Tevrat služi kao preludij govoru o Kur'ani-kerimu:

A ovo je Opomena blagoslovljena koju objavljujemo Mi, pa zar ste vi Opomene poricatelji!? (50)

U ovom kontekstu se govor vraća na Ibrahima dok je bio mladić pun snažne vjere; otišao je glas na sve strane kako je on pohlapao kumire, a kako mu je ranije bilo zapriječeno: *"Čuli smo nekog mladića kako ih huli, zovu ga Ibrahim!"* (60)

A Ibrahim je želio da ostavi onog najvećeg kumira nakon što je njegove drugove zdrobio u komadiće; zatim je objesio sjekiru o njegovu glavu kako bi mogao reći onim zavedenim njegovim obožavateljima koji su ga korili i optuživali:

"E to učini onaj najveći od njih, pitajte njih ako znaju govoriti oni!" (63)

Jasno, Ibrahim na ovaj način grdi idolopoklonike i smije se njihovom obožavanju! Poslije govora o Ibrahimu, a.s., dolazi govor o Lutu, a on je bio sin Ibrahimova brata i njegov drug u borbi protiv bezboštva i grijeha:

A spasismo njega i Luta u zemlju koju smo svjetovima svim blagoslovili; / i Ishaka smo mu podarili, a i Jakuba kao dar, i sve njih učinili smo dobrim (71-72)

Pa se govor vraća na Nuha, a.s., pa zatim na Davuda i Sulejmana,

koji su bili vjerovjesnici Benu Israila. Kur'an navodi kako su se ova dva vjerovjesnika razili u presudi o jednom pitanju:

I Mi smo u tome razbor Sulejmanu darovali, a obojici smo i Mudrost i Znanje dali. (79)

Razilaženje u pitanjima ibadeta i međusobnog poslovanja je prirodna stvar, tu se može i pogriješiti i pogoditi i u tom području uvijek postoji dragocjeno samostalno promišljanje.

Ali, eto, obični muslimani od ovog razilaženja prave žestoke razdore koje ih vode u različite stranke i međusobna ismijavanja, što je suprotno kur'anskom metodu koji smo sagledali baš na prethodnom primjeru.

Sura zatim spominje Ejjuba, a.s. On je nekad imao i zdravlje, i ime-tak, i djecu, pa ga je kasnije pogodila nesreća u svemu od ovoga i dospio je u teško stanje nakon čega je potražio utočište kod Allaha, dž.š., i sklonio se kod Njega:

A Ejjubu, kad je Gospodara svoga pozvao: "Doista me nevolja zadesi, a od svih samilosnih Ti si Najsamilosniji!" – / Mi smo se odazvali, i nevolju mu što pri njemu bi otklonili, i porodicu mu vratili, i još jednu kao tu, milošću Našom, dali, da bude pouka onima koji robuju Nama! (83-84)

Isto tako su kroz belaje prolazili Ismail, Idris, Zu'l-kifl, Junus, Zeke-rija i Jahja, pa gdje su tražili utočište i kod koga su se sklanjali? Samo kod Allaha Jedinoga! Ja ne mogu zamisliti da može biti gluplji i zabludjeliji čovjek od onoga koji, kad ga pogodi nesreća, traži od smrtnih ljudskih bića da mu pomognu stojeći na njihovim vratima! Kako siromah može pomoći siromahu ili nemoćni nemoćnom? Prirodno je da se belaji javljaju u životu. Da li su ljudi stvoreni izašto drugo osim za iskušenje? Ali ako se strpe i oslone samo na Allaha, dž.š., izvršavajući ono što im je propisao, On im ubrzo pošalje olakšicu! Belaji kroz koje su prolazili Božiji vjerovjesnici još više uzdižu njihove deredže koje imaju kod Allaha, dž.š., i oni su pouka njihovim narodima. Razmislimo npr. o kazivanju o Junusu, a.s.:

...i Zun-Nunu, kad srdit ode i pomisli da mu ništa ne možemo učiniti, pa potom u tminama poče zazivati: "Nema božanstva osim Tebe! Slav-ljen si Ti! Ja sam bio od onih koji su se prema sebi ogriješili!" – / i njemu se odazvali i iz jada ga spasili! Eto, tako Mi spašavamo vjernike! (87-88)

Mi, vjernici, u ovom kazivanju imamo lekcije za sebe, mi se ovim kazivanjem još čvršće vezemo za Allaha Jedinoga!

Većina ovih vjerovjesnika koje smo upoznali u ovoj suri pojavili su se na području istočnih i južnih obala Sredozemnog mora, gdje su se formirale velike drevne civilizacije. Svi ti vjerovjesnici bili su članovi tih društava, a naučavali su isto ono što i Muhammed ibn Abdillah i svi njegovi učenici na cijeloj Zemljinoj kugli. Suština njihovih naučavanja pohranjena je u Kur'ani-kerimu! Treba ovdje primijetiti da govoru o ovim vjerovjesnicima prethodi govor o Ahiretu:

I vagu pravde Mi ćemo na Danu Sudnjem postaviti, i nijednom čovjeku nikakva se nepravda neće učiniti. A ako nešto teško bude koliko zrno gorušice što je, donijet ćemo ga! I dosta je da Mi svidimo račune! (47)

Drugi pasaž daje više detalja i on počinje 93. ajetom: *I vjeru svoju oni među sobom pokidaše, a svi Nama vratit će se!*

Mada bi prirodno bilo da se sljedbenici vjerovjesnika pomažu u dobročinstvu i bogobožnosti, dogodila se sasvim obrnuta stvar: već dvadeset stoljeća jevreji lažnim smatraju Isaa sina Merjemina, a otkad se pojavio Muhammed, a.s., hrišćani njega smatraju lažnim poslanikom, tako da se hrišćani i jevreji međusobno pomažu u ratu protiv Muhammedova, a.s., poslanstva i vode spor sa njegovim ummetom. Nažalost, izgleda da će ovakvo stanje podjela i sukoba potrajati sve do onog dana u budućnosti kada će se, prema ovoj suri, horde sa istočnog dijela Zemljine kugle, koje nikad nisu primile Božiju Objavu, sručiti na civilizirani dio Planete pljačkajući i harajući sve na što naiđu, o čemu se ovdje kaže:

A kad se Jedžudž i Medžudž otvore, i kad se oni budu hitro spuštali niz sve doline, / i Prijetnja Istinska se približi, tad će se pogledi onih koji ne vjeruju ukočiti: "Teško nama! Mi smo spram ovoga u nemaru bili, čak smo sami sebi nasilje učinili!" (96-97)

To će, po mome mišljenju, biti horde iz Kine i općenito iz istočne Azije! Ima nekih mufessira koji kažu: "To su Mongoli i Tatari, koji su srušili islamsku državu u Bagdadu u trinaestom stoljeću po Isau." Mislim da to nije prihvatljivo jer kontekst jasno ukazuje da je ovdje riječ o Je'džudžu i Me'džudžu, čija će se smutnja dogoditi u nekom budućem vremenu, a to nije tako daleko! Zatim slijedi govor o džennetlijama – sretnicima,

onima koji će dobiti ono što im je obećano, te zatim o džehennemlija-
ma, koji će susresti svoje muke! Zatim Allah, dž.š., kaže:

A na Dan kad smotamo nebo Mi – kao što se smota list (sidžill) za knjige, i kao što smo prvi put iz ništa stvorili... (104)

Sidždžill je papir na kome pisac ispisuje stranice, pa ga onda savije nakon što je na njemu ispisao što je želio; tako će se isto završiti stvar nebesa i Zemlje, a svijet će ostati u sjećanju, pohranjen na “disketi”, kao što se dešava u naše doba! Zatim kaže Allah, dž.š.:

A Mi smo u Zeburu, nakon opomene, zapisali da će Zemlju doista naslijediti Moji dobri robovi! (105) – kada će Zemlja biti džennetska Zemlja, kao što se kaže na drugom mjestu u Kur'anu:

A oni će reći: “Hvala Allahu, Koji nam je Svoje obećanje ispunio, i Zemlju nam u baštinu dao, i da se u Džennetu gdje god hoćemo nastanimo!” Divne li nagrade onima koji su se trudili! (Ez-Zumer, 74)

Ovaj ajet išareti da će raj na Zemlji prethoditi Džennetu i da će se dati onima koji su ga zaslužili svojim moralnim i društvenim kvalitetima. Zatim se ovdje navodi Zebur – zato što je Davud, a.s., bio vladar jednom potlačenom narodu i zato što se on žrtvovao kako bi zaštitio njegovu vjeru i slobodu. Ovim riječima Uzvišeni, ustvari, poručuje nama da je Davudova supremacija i uprava došla zahvaljujući njegovim kvalitetima i sposobnostima.

I kao što je ova sura počela pozivom u tevhid, pripremanjem za Ahiret i koristima Objave, ona se i završava na isti način:

Ti reci: “Meni se objavljuje da je vaš Bog jedan Bog, pa samo Njemu budite predani!” (108) – pa ako povjerujete u ovu Objavu, o mahšere Arabljana, bit ćete spašeni i visoko uzdignuti, a ako ne, nećete imati isprike:

“Gospodaru moj, sudi po Istini!” – reče on - “A Gospodar naš Svemilosni jeste Onaj kod Koga treba utočište tražiti od onoga kako Ga opisujete vi!” (112)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET DRUGA

EL-HADŽDŽ/HADŽDŽ

Sura Hadždž počinje jednim emocionalnim uzvikom koji uzbuđuje i zastrašuje – jer taj uzvik u sebi sadrži neke od strahota Kijametskoga dana:

O, ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista je potres Smaka svijeta stvar velika! / Na dan kad ga vidite vi, svaka dojilja će ono što je dojila zaboraviti, i svaka trudnica će svoje breme pobaciti, i ljude ćeš pijane vidjeti, a pijani neće biti, nego će kazna Allahova žestoka biti! (1-2)

U jednom se hadisu navodi da će zemljotres, kad počne Kijametski dan, uskovitlati mnoštvo, da će vulkani izbacivati majdane iz Zemljine utrobe, da će im ljudi slušati huku, ali da ništa učiniti neće moći! Kao da je ovaj potres jedan zov smrti ili drhtaj prilikom posljednjeg oproštaja!

Nakon ovoga opisa zov razuma budi onu ravnodušnu, umrtvljenu pamet, odnosno uništava opjanjenu sumnju:

O, ljudi, ako ste u sumnji spram proživljenja, pa, Mi vas već stvaramo od zemlje, a potom od sjemena kaplje, zatim od zametka, zatim od grude mesa, oblikovanog i neoblikovanog, da bismo vam objasnili. (5)

Sumnja u proživljenje temelji se na velikom gafletu u pogledu dunjaluka i Vječitog života, a ovi džahili misle da je proživljenje neki događaj u budućnosti za koga nema svjedočanstva u prošlosti ni u sadašnjosti. A, ustvari, svaki trenutak, svaki treptaj oka svjedoči o proživljenju! Njima ravna samo Allah, dželle šanuhu! Pa zašto takav džahil nijeće proživljenje poslije smrti!?

Pogledajmo ljudske zametne ćelije koje svakog časa padaju u maternice i koje budu proživljene – bez ikakve ljudske moći! Ko je stvoritelj

ovih planiranih bića? Ko te zametne ćelije vodi iz jedne u drugu fazu sve dok ne postanu upotpunjeni embrioni sa svim ćulima i ko ih potom izvođi iz majčine utrobe? I to tako da njihova plućna krila budu prikladna za zrak na ovom svijetu, a njihove oči za raširenu svjetlost na zemlji!? Ko ih snabdije nasljednim osobinama?

Ali ovdje nije riječ o jednom embrionu koji se nakon razvića pojavi na dunjaluku neke noći ili nekog dana, već je riječ o hiljadama embriona koji produžavaju život čovječanstva, život koji je uvezan talasom na beskrajnom moru!

Postavimo ovaj govor o ljudskom i izvanljudskom proživljavanju na kopnu i moru uz jedan drugi govor: *I vidiš zemlju zamrlu, pa kad Mi na nju spustimo kišu, ona zatreperi, obraste i obnikne svakovrsnim biljem divnim.* (5)

Kako samo miriše zemlja od plodova i voća? Pa kako da potvrđujemo ovo, a zanemarujemo ono drugo proživljenje, na Ahiretu? Iz ove mrtve zemlje, po kojoj gazimo svojim stopama, niče klasje pirinča i žita koje nam daje hranu s pomoću koje živimo i koje u sebi sadrži raznovrsne elemente potrebne za život, počevši od skroba, do šećera, bjelančevina, soli, minerala i vitamina! Ove se činjenice ne mogu poreći: iz smrdljivog zemljišta, iz blata ustajalog niču cvjetovi i rastinje prijatnih mirisa i okusa! Ko je stvoritelj svega ovoga? Pa kako možemo poricati da onaj ko ravna ovim, prvim proživljenjem ne može da ponovi ovo proživljenje nakon što se završi žetva na ovom svijetu i dokrajči se rok svega!?

Kur'an ovdje spominje posljedice o kojima se nema šta diskutirati nakon ova dva emocionalna i racionalna uzvika:

A to je tako jer je Allah, On, Istina, i što On zbilja oživljava mrtve, i što On doista sve može, / i što će Smak svijeta zbilja doći, u to nema nikakve sumnje, i što će doista Allah oživiti one u grobovima! (6-8)

Ima mnogo ljudi koji su sigurni u ove posljedice, pokraj kojih prolazi sa zdravim razumijevanjem i zovom svoje iskonske prirode, ali ima i onih koji odbijaju vjerovanje u Stvoritelja i proživljenje i smatraju da je život nastao pukim slijepim slučajem i da čovjek nakon ovosvjetskog žibota završava u nepoznatom ili u prašini.

Pogrešno je davati ikakvu važnost ovakvim razmišljanjima! Vrlo često se čak čuje da su većina mislilaca i naučnika bili ateisti, što je notor-

na laž! U svojoj knjizi *Vjerovanje mislilaca* prof. Akkad je ustvrdio da je većina njih vjerovala u Boga, dž.š.

Poricanje Božijeg postojanja, iako je to široko rasprostranjena pojava, nije utemeljeno na naučnim osnovama; ova pojava najčešće proizilazi iz pukog neznanja, arogancije, odnosno oholosti ili iz defektnih i lažnih ideologija. Slučaj Iblisa to najbolje pokazuje: on priznaje Allahovo, dž.š., postojanje, pa ipak se pobunio protiv Allaha i krenuo da hodi zemljom kao Njegov neprijatelj! Ajeti ove sure već na početku pojašnjavaju vrste nevjerovanja:

Ima ljudi koji o Allahu raspravljaju bez ikakva znanja, bez upute, i bez Knjige svjetilje, / oholo hodeći da bi s Puta Allahova zavodili! Takvima na svijetu ovome pripada poniženje, a na Onom svijetu dat ćemo im da iskuse kaznu Vatre. (8-9)

Kafir izdaje onaj Ugovor svoje iskonske prirode (*fitretullah*) koju mu je Stvoritelj podario prilikom stvaranja njegova bića i prkosi ajetima koje mu je Stvoritelj objavio da bi bio opomenut i da bi se zaštitio! Nisam vidio poniženijeg gledišta!

Isto tako, ima ljudi čiji je iman uvjetovan onim što im se događa u životu, pa ukoliko ih stignu blagodati, oni vjeruju, a kad ih blagodati mi-moiđu, oni se pobune protiv Boga, dž.š., i počnu griješiti:

Ima svijeta koji Allahu robuje samo na riječi, ako ga zadesi dobro, uz njega se smiri, a ako ga kakvo iskušenje zadesi, nevjerstvu svome se vrati, pa tako i ovaj i Onaj svijet izgubi. To je zbilja gubitak očiti! (11)

Božija je sudbina da je vrijeme života na ovom svijetu čovjeku dato kao poklon; to je vrijeme kušanja i pročišćavanja, vrijeme u kome se smjenjuje ono što volimo i ono što mrzimo, pa kada čovjeka zadesi sreća i veselje, onda on treba da zahvaljuje Dragom Allahu, dž.š., a kada ga zadesi kakva nesreća, onda treba da se strpi!

Ono što neki, kad ih zadesi kakav musibet, kažu da je to “udarac slijepa sudbine” – takva mišljenja su najdublje nevjerovanje! Suštinski, islam je potčinjavanje Dragom Allahu, dž.š., i zadovoljstvo Njegovom odlukom, svejedno kakva ona bila, lahka ili teška!

Ko spozna Allaha, on nimalo ne sumnja, već kaže: “Sve što On čini – ima svoju mudrost!”

Zbilja, u tome su znaci za svakog ko strpljiv i zahvalan je! (Ibrahim, 5)

Pjesnik isto tako kaže:

Čovjek poželi da sretne nešto izazovno,

ali Allah to odbije čineći šta On hoće!

Ko se potčini Allahovoj, dž.š., sudbini – spasio se, a ko to ne učini, samom sebi štetu čini i neka ga ne čudi ništa što mu se desi:

Ko misli da ga Allah neće nikako pomoći ni na ovom ni na Onom svijetu, neka pruži uže jedno do neba, pa potom se objesi i vidi da li će spletkta njegovu otkloniti ono što ga srdi! (15)

Šta god čovjeka da zadesi, utočište je kod Allaha, dž.š., Kome će se svi ljudi vratiti i kod Koga neće biti ni najmanje nepravde:

Doista, one koji vjeruju, i one koji su jevreji, i Sabijci, i hrišćani, i vatre poklonici, i mnogobošci – Allah će doista njih na Danu Sudnjem razdvojiti! Allah je zbilja svjedok svake stvari! (17)

Nakon ovog nešto dužeg uvoda u suri Hadždž Kur'ani-kerim opisuje neprestanu borbu na dunjaluku između vjerovanja i kufra, između onih koji nose bajrak Istine i onih koji nose zastavu zablude.

Ova borba je samo dio ogromnog poprišta belaja i kušnji od kojih se sastoji ovaj život i po kojoj se razlikuju zločinitelji i dobročinitelji.

Ne može postojati ljubav između onoga ko vjeruje u Dragog Allaha, dž.š., i onoga koji Ga poriče; oni se ne mogu susresti na istom putu! Pa da li to, onda, znači da između njih dvojice uvijek treba da plamte ratni sukobi? Ne, jer vjernici su zaduženi da pred one koji poriču Istinu tu Istinu iznesu jasno i da ih pozovu u nju, a nije im dozvoljeno da, u tom pozivanju, pređu granicu mudrosti i lijepog savjetovanja; Allah, dž.š., iskušava jedne drugima i ne odobrava da iko padne u ovom iskušenju!

Naša je obaveza da objasnimo Istinu i širimo njezine znakove i dokaze te da učinimo da okretanje našem svjetonazoru bude blistavo kao Sunce, pa ako neki ljudi danas odbiju da uđu u Istinu, ostavimo im mogućnost da to učine sutra, a u svim okolnostima budimo ljubazni u našem ophođenju s njima i odstranimo svaku prisilu u pozivanju.

Takvo je bilo ponašanje našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., sa njegovim protivnicima i neprijateljima. Ovi neprijatelji nemaju dokaza za svoju laž

i zato se oni služe svim mogućim snagama u širenju svojih stavova! Ta zar poslanicima oni nisu naređivali: “Šutite! Umuknite!?”

A nevjernici bi odgovarali poslanicima svojim: “Ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati, ili ćete se u vjeru našu vratiti!” A poslanicima je Gospodar njihov objavljivao: “Mi ćemo, jamačno, zločinitelje uništiti, / i nakon njih doista ćemo vas na Zemlji nastaniti...” (Ibrahim, 13-14)

To je, eto, prirodna i stalna prepirka između vjernika i nevjernika, koju nam ova sura ističe ovim ajetom:

Ove dvije neprijateljske skupine o Gospodaru svome raspravljaju se!
(19)

a u jednom se hadisu navodi da je ovaj ajet objavljen u vrijeme Bitke na Bedru, u prvom vojnom okršaju između konjice koja je širila Istinu i one druge koja je nosila laž; to je bio vojni sukob nakon petnaest godina miroljubivog dijaloga, doba u kome su muslimani trpjeli nevjerničke uvrede i štete.

Ovi nam ajeti pojašnjavaju kako su Božiji vjerovjesnici prolazili kroz ove kušnje i kako su kuće koje su gradili za ibadet Allahu, dž.š., bile utvrđivane samo nakon dugotrajnog džihada čiji su teret nosili vojnici Istine:

Allah zbilja brani one koji vjeruju, Allah doista ne voli izdajnika, nezahvalnika! / Dozvoljeno je braniti se onima koji su napadnuti, zato što im se nasilje čini. A Allah je doista moćan da im pomogne, i onima koji su bez ikakva prava iz staništa svojih protjerani samo zato što su: “Gospodar naš je Allah!” govorili. Da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, porušeni bi do temelja bili manastiri, i crkve, i sinagoge, i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime! A Allah će zbilja pomoći one koji Njega pomognu! – Allah je doista moćan i silan... (38-40)

Zaista vjerovjesnici i oni koji ih slijede ne poznaju ratove koji bi se vodili radi agresije ili iz neke objestij; oni ne žele da proliju ma jednu kap krvi na nepravedan način; oni samo svojom borbom žele da se suprotstave tiraniji ili da je spriječe! Zato je njima Allah, dž.š., dosudio pobjedu, tj. pobjedu principima koje oni predstavljaju, a ne pobjedu ovoj ili onoj ličnosti! A koji su to principi koje oni nose:

...one koji će, ako im Mi damo vlast na Zemlji, namaz klanjati i zekjat davati, i dobročinstvo zapovijedati i zlo zabranjivati, a kod

Allaha je kraj svih stvari! (41)?

Sljedbenici vjerovjesnika ne traže ni mal ni džah (ni imetak ni ugled), nego oni pred sobom imaju temeljni cilj: da budu prepoznati kao povorka čovječanstva koja vodi svome Stvoritelju, da sve čini u Njegovo ime za Njegov rizaluk!

Primijetimo ovdje kako između ajeta koji govore o borbi dolazi pitanje čijim je povodom ova sura objavljena i po kome nosi svoje ime; to je pitanje hadždža. Ovdje se navode obredi i propisi njegovi i ističe se da je svrha toga da se idolopoklonici upoznaju sa tim da su oni skrenuli sa prave vjere Ibrahimove koga oni smatraju svojim zaštitnikom. Iako su oni idolopoklonici, a on pozivao u tevhid, kakva je veza između njih?

Idolopoklonici su izdali Ibrahimovo nasljedstvo iako tvrde da ga oni čuvaju! A onda – oni monoteistima, muvehhidunima, zabranjuju pristup Drevnom hramu, tj. Kabi, a istinu bacaju na dno kada čine nasilje onima koji je slijede:

Doista onima koji ne vjeruju i koji od Allahova Puta i Svetog hrama odvraćaju, koga smo Mi dali svemu svijetu, jednako mještaninu kao i došljaku, i koji hoće bezvjerje s nasiljem u njemu – Njima ćemo Mi dati da okuse patnju bolnu! (25)

Borba protiv ovakvih agresora i nasilnika smatra se pravednom i hvalevrijednom. Kada čovjek izbliže posmatra obrede hadža, koji se obavlja jednom godišnje, odmah mu postane jasno da je to veličanstvena i inspirativna manifestacija čovjekove privrženosti Jedinom Allahu, dž.š., da je to potvrđivanje tevhida i njegovo usađivanje u ljudska srca i sakupljanje ljudi sa istoka i sa zapada radi ovih smislova.

U dalekim vijekovima *Mi smo Ibrahimu kao pribježište mjesto Kuće dali: "Nemoj Meni ništa ravnim smatrati i Kuću Moju ovu očisti za one koji će je obilaziti!" (26)*

Čuo sam neke ljude koji o obredima hadždža kažu: "Allah nas kuša onim što shvatamo i mi u to vjerujemo, ali On nas kuša i onim što ne možemo shvatiti!" Ovo je krupna greška! U obredima hadždža nema ničega što se suprotstavlja zdravom razumu! Da li u ibadetu kojim se razumijeva da je Kaba prva bogomolja koja se pojavila na Zemlji ima ičega iracionalnog? U čemu je smisao tavafa? To je obred koji traži čistotu duše i čistoću tijela, pun tesbiha, tahmida i skrušenih dova! Mi

sada ovdje imamo razliku između skrušene ljudske dove koja je praktički usredsređena na određeni smisao, odnosno određeni princip, i onoga što je u suprotnosti sa razumom koji to osuđuje. Pa, mi pišemo zdesna ulijevo, Evropljani slijeva udesno, a Kinezi odozgor prema dolje, i kakve veze ima logičko mišljenje s ovim ponašanjima? Mi i dobar dio čovječanstva pridržavamo se desne strane, a Englezi lijeve, i to nema nikakve veze s logikom.

Racionalno mišljenje, u smislu odobravanja ili protivljenja, nema nikakvog utjecaja u onome o čemu smo se mi međusobno saglasili i što za nas ima posebnu naznaku. Obredi hadža spadaju u ovu vrstu djela. Tako mi posjećujemo Prvu bogomolju koja je sagrađena kao utvrda tevhida. Pa zašto bi se poricalo ovo svojstvo prvenstva? Zašto svi mesdžidi na Zemljinoj kugli, kao mjesta sedžde, ne bi bili u nekoj vezi sa Prvom bogomoljom?

...i obznani svijetu hadž, dolazit će ti pješke i na svakoj umornoj kamili, stizat će ti i iz svih kotlina dubokih, / da bi svjedoci bili koristi svojih i da bi ime Allahovo spominjali u danima određenim zato što ih je opskrbio životinjama domaćim!" Jedite od njih, a nahranite i siromaha ubogog!" (27-28)

Zahvaljujući savremenim sredstvima, danas se na hadždžu mogu nahraniti milioni onih kojima je potrebna hrana, Medinjana i onih iz drugih mjesta:

A i kamile smo učinili vama od Allahovih odredaba i znakova, i dobro imate u njima. Zato spominjite Allahovo ime kad su one u redovima, a kad legnu na strane svoje, od njih jedite, i još i onog kome nije potrebno, a i onog ko prosjak je, nahranite! (36)

Obredi hadždža koje obrazlaže ova sura imaju stvarnu i snažnu humanu stranu u sebi i svi nose smisao tevhida i svi okupljaju mnogo duša pod njegov bajrak:

...pa se klonite prljavštine kumira i klonite se lažna govora! / Allahu budite čiste vjere odani, nikoga Mu ravnim ne držeći! A ko Allahu drugog ravnim drži – poput onoga je ko je s neba pao pa ga razgrabljuju ptice, ili poput onoga koga vjetar do u kraj daleki vije! (30-31)

Izgrađujući narode, neophodno je da oni, kao nosioci poslanstva, povijest pomiješaju sa svojim ibadetima, sa nostalgijom, emocijama i

snažnim kulturnim korijenima:

Eto tako je! A ko velikim Allahove propise smatra, pa, oni su znak bogobojaznih srdaca! (32)

Belaji su neizostavna popratna pojava ljudskog života počevši od njegova djetinjstva; isto tako, oni prate pozivanje Istini i Dobru. Kad god se jedan pojedinac ili zajednica late posla da promoviraju Dobro i podupru ga, oni će biti sprječavani u tome i protiv njih će biti izazvano neprijateljstvo i suprotstavljanje. To se postepeno preokreće u divlju, ratobornu konfrontaciju kako bi se porazila Istina – Najviša Mudrost – i na tom putu se uprežu sve snage. Ti možeš vidjeti kako te snage, kada pretegnu nad snagama Dobra, džamije pretvaraju u muzeje, konjušnice i skladišta. Vidjeli smo šta se dešavalo u Španiji, Turskoj, bivšem Sovjetskom Savezu, a u naše vrijeme u Bosni i Hercegovini i Indiji.

U Indiji su hinduisti srušili džamiju Babra govoreći: Ona stoji na mjestu gdje se rodio bog po imenu Maja! Mnogi su muslimani ubijeni braneći svoje džamije kako bi na zemlji ostao poziv tevhida i kako bi ostali uzgor kubbeta i mihrabi; mnogi su, braneći ih, poginuli kao šehidi, i ta razbuktala borba između Dobra i Zla ne prestaje!

Mi ne znamo šta će se dešavati u budućnosti, ali obaveza je muslimana da budu ustrajni i strpljivi; posljednja riječ pripada njima; neka poslušaju samo kako Allah, dž.š., tješi Svoga Vjerovjesnika:

A ako tebe oni smatraju lažnim, pa, već su prije njih poslanike smatrali lažnim narod Nuhov, i Ad, i Semud, / i narod Ibrahimov, i narod Lutov, / i stanovnici Medjena! A lažnim je smatran i Musa, pa sam Ja nevjernicima davao vremena, a potom sam ih kažnjavao. O, kakva je samo kazna Moja bila! (42-44)

Zatim se to tješjenje nastavlja da bi se utvrdilo da će, vremenom, u konačnici, zadnji račun biti kod Allaha, dž.š. Dok jedna generacija trpi poraze, druga trijumfira i uživa u supremaciji, ali doći će vrijeme kada će vjernici slaviti pobjedu:

I oni tebe požuruju da im kazna dođe, pa, Allah neće iznevjeriti Svoje obećanje! A zbilja, jedan je Dan kod tvoga Gospodara koliko hiljadu, kako vi računate, godina! (47)

Poslanikova, a.s., zadaća je samo da Allahovu, dž.š., poruku prenese

jasno i u potpunosti – kako nijedan od onih koji poriču Istinu ne bi imao ispriku zato što neće biti nagrađen na Budućem svijetu:

Ti reci: "O, ljudi, ja sam vama samo opominjatelj jasni, / pa koji budu vjerovali i dobra djela radili – njima pripada oprost i plemenita opskrba! A koji se trudili budu da Naše Znake unaprijed poreknu, i da Nam umaknu, takvi će biti stanovnici Pakla!" (49-51)

Zatim nam Allah, dž.š., objašnjava kako su poslanici ulagali ogromne napore kako bi Istina pobijedila, ali da su, istovremeno, postojale i druge, šejtanske sile koje su radile protiv njih. Neki obožavaoci kumira su inicijalno bili prihvatili poslaničku poruku, ali bi ih ubrzo potom šejtanske vesvese suprotstavljale toj Istini i oni bi ponovo poginjali glavu pred idolopokloničkim ideologijama i u vezi sa poslanikovim naporima govorili bi:

"Gotovo da bi nas odvratio od božanstava naših da nismo mi uz njih strpljivi ostali!" (Furkan, 42)

A samo što nisu bili postali muslimani – da ih šejtani u vidu džina i ljudi nisu ponovo zajularivali:

Tako smo Mi svakom vjerovjesniku neprijatelja dali, šejtane ljudi i šejtane džina, oni su jedni drugima bajali urešenim riječima da bi ih varali... (El-En'am, 112)

Ove "urešene riječi" koje odvođe u zabludu one koji će postati zavedeni, to se ovdje naziva "šejtansko ubacivanje":

A prije tebe Mi nismo poslali nijednog poslanika, niti vjerovjesnika a da šejtan nije, kad bi on šta kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio, a Allah bi uklanjao to što je šejtan ubacivao, i potom bi Allah Svoje Znake učvrstio! – A Allah sve zna i mudar je... (52)

"Šejtansko ubacivanje" je ono što posije razdor u pogledu Istine i pokušaj njezinog uništenja, pokušaj koji čine oni koji se bore za zabludu. Mi smo često bili u prilici da gledamo kako se lažne vijesti i riječi zablude šire kao da će brda zaplašiti, ali Allah, dž.š., nevjerničke spletke kviri i razotkriva njihove utvare, nakon čega Istina iz ovog boja izlazi još čvršća i u potpunoj svojoj čistoti.

"Šejtansko ubacivanje" u Allahove, dž.š., poslanice – to su naknadno dodane novotarije i iskrivljanja koja dolaze od strane mase i diktatora;

njima se nastoji poružniti istinu Allahove, dž.š., vjere, otjerat ljude od nje i o njoj formirati loše mišljenje.

Bilo kako mu drago, uglavnom, ovo “šejtansko ubacivanje”, ovo mračnjaštvo – bez obzira koliko se njegovim zagovornicima žurilo i bez obzira koliko oni nanosili štete, Istina opet ostaje sa čistim licem, a oni koji je slijede i pronose, ipak, vremenom, preuzimaju kormilo upravljanja, naređivanja dobra i odvrćanja od zla!

Ovdje nećemo spominjati brbljanje u vezi sa “Garanikom”; to je najveća potvora kojom se obmanjuju blesavi, o čemu ćemo – inšallah – govoriti kada dođemo do sure En-Nedžm (Zvijezda).

Nakon što se istakne lijep način pozivanja u Allahovu, dž.š., vjeru i iskrenost u borbi na Allahovom, dž.š., Putu, mi po tome treba da prepoznamo one koji pozivaju u islam i koji se bore na Božijem Putu; jer, zaista, razlikuje se onaj koji se trudi da Allahova, dž.š., Riječ bude gornja od onoga koga zanimaju samo ovosvjetske težnje, dunjalučka zabava i razonoda!

Zbog toga Allah d.š. bodri Svoga Vjerovjesnika da dokraja izdrži na putu prenošenja Poruke koju mu Uzvišeni šalje:

Zar ne vidiš da Allah s neba vodu spušta, pa zemlja postane zelena? Allah je zaista dobar i sve zna! / Njemu sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji pripada! I doista je Allah jedini neovisan i hvale dostojan! (63-64)

Ajeti nastavljaju da govore o Allahovoj, dž.š., veličini i čudima Njegovе moći, o tome da je On jedini u čitavom postojanju dostojan da se obožava! Koga drugog obožavati pored Njega!? Nemoćno ljudsko biće? Ili šutljivo kamenje?

I oni robuju pored Allaha onima o kojima On nije objavio nikakva dokaza, i o čemu oni nemaju nikakva znanja! Nevjernicima, zbilja, nema nikakva pomagača. (71)

Zatim Allah, dž.š., kaže Svome Poslaniku:

Svakoј zajednici Mi smo vjerozakon dali kojeg su se pridržavati trebali, pa nikako ne dozvoli da se s tobom o stvari toј raspravljaju oni, i pozivaj Gospodaru svome ti, jer zbilja si ti na pravoј uputi! (67)

A nakon što je objavljena naredba o hadždžu, Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao:

خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ!

“Obrede o hadžu uzmite od mene!” (tj. izvršite zapovijed hadždža onako kako to ja činim) (Muslim), nakon čega je svojim savremenici-ma objasnio obrede, znamenja i radnje hadždža istaknuvši – kako smo već rekli – najveću činjenicu, a to je da se hadždž obavlja samo u ime Jedinog Allaha, dž.š., da je on vidljiva manifestacija tevhida koji ispunjava srca hadžija dok se skrušeno mole u mekanskoj dolini i dok njihovi tekbiri i dove odjekuju na horizontima.

Allahovo, dž.š. ime se spominje prilikom klanja kurbana na hadžu, kurbana kojima se hadžija još više približava Allahu, dž.š.:

Ni njihovo meso, ni njihova krv, zbilja, ne stižu do Allaha, ali stiže do Njega bogobojznost vaša. (37)

Hadždž je savršena manifestacija islamskih vrijednosti utemeljenih na jednakosti i lišavanju svake vrste diskriminacije među ljudima. Zbog toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odbacio svaku privilegiju ili koncesiju za kurejševičko pleme prilikom obavljanja hadždža, kao što je npr. uzimanje ekskluzivnog puta za njih od Arefata do Mine. Isto tako, odbacio je običaj da se u kuće, nakon povratka, ulazi straga umjesto na vrata.

Hadždž je zadivljujuća manifestacija države tevhida i sramna propast države širka, u kom smislu Uzvišeni kaže:

Svakoj zajednici Mi smo vjerozakon dali kojeg su se pridržavati trebali, pa nikako ne dozvoli da se s tobom o stvari toj raspravljaju oni, i pozivaj Gospodaru svome ti, jer zbilja si ti na pravoj uputi! / A ako oni s tobom budu raspravljali, ti reci: “Allah dobro zna ono što radite vi!” (67-68)

Tevhid je prenesen na najvišoj razini, a širk je pao na dno u riječima Uzvišenog:

O, ljudi, navodi vam se primjer pa ga poslušajte: “Doista, oni kojima vi robujete mimo Allaha ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, pa makar se radi nje svi skupili! A ako bi im mušica nešto ugrabila, od nje to oni izba-viti ne bi mogli! Slab je i onaj koji traži i ono što se traži!” (73)

Sura Hadždž završava se isticanjem poslanstva u kome je sadržan sveobuhvatni zadatak cijele muslimanske zajednice, na kome ona počiva i čiji bajrak uzdiže. Zaista je Poslanik, s.a.v.s., podučen od strane Allaha,

dž.š., a poslanstvo (er-risala) je ono što je Poslanik prenio, a zadatak je ummeta da ga prenese cijelom čovječanstvu onako kako ga je primio od Poslanika, koji ga je prenio s najvećim povjerenjem.

Poslanik, s.a.v.s, svjedok je ummetu, a ummet je svjedok za cijelo čovječanstvo.

Narodi moderne civilizacije svoje napore posvećuju životnom standardu, materijalnom progresu ili nacionalnoj supremaciji i dominaciji, a muslimanski ummet ima sasvim drukčije ciljeve; to je čovječanstvo koje ibadet čini Allahu, dž.š., i koje poziva da se samo Njemu ibadet čini.

Diktatori i svakovrsni nasilnici stoljećima ponižavaju ljude i narode. Naš muslimanski ummet zadužen je da se bori protiv njih sve dok tiranija (el-fitne) ne prestane i dok se Allahova, dž.š., vjera slobodno manifestirati ne bude mogla:

O, vjernici, u namazu se pregibajte, i ničice padajte i vašemu Gospodaru robujte, i dobro činite da biste postigli ono što želite! / I radi Allaha se borite borbom istinskom. (77-78)

Allah, dž.š., još kaže:

...da bi tako Poslanik bio svjedok protiv vas, a vi bili svjedoci protiv ljudi! (78)

A da li su muslimani svjesni ovoga poslanstva!?

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SURA DVADESET TREĆA

EL-MU'MINUN/VJERNICI

Između djela i naknade za njih postoji snažna veza; budućnost dobročinitelja je blistava iako njihova stvarnost na ovom svijetu može biti ili jeste sva u nevoljama, a budućnost zločinitelja je žalosna iako njihov život na ovom svijetu ima i ugodne i neugodne trenutke.

Većina ljudi preokupirani su samo težnjom da imaju sada i ovdje i da im je ovozemaljske rezultate ostvariti što brže. To je uzrok pa oni ne vide Istinu; na njihovim očima je mreža i oni su potpuno nemarni, čak slijepi za Budući život! Ova sura objavljena je da bi ljudska mišljenja i poglede vezala za Ahiret; ona izražava istinu da je budućnost vjernika ugodna, što ih čini zadovoljnim, a što se tiče ćafira, teško njima!

Sura se otvara ovom veselom viješću:

Vjernici će uspjeti, / oni koji su u namazima svojim skrušeni, / i koji se okreću od onog što ih se ne tiče, / i koji zekat daju. (1-4)

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ يُسْمَعُ عِنْدَ وَجْهِهِ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَوْمًا فَمَكَثَ سَاعَةً ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ فَقَرَأَ: قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ... إِلَى عَشْرِ آيَاتٍ مِنْ أَوْلَاهَا وَقَالَ: مَنْ أَقَامَ هَذِهِ الْعَشْرَ آيَاتٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ: اَللّٰهُمَّ زِدْنَا وَ لَا تَنْقُصْنَا وَ اَكْرِمْنَا وَ لَا تِهِنَّا وَ اَعْطِنَا وَ لَا تَحْرِمْنَا وَ اَثِرْنَا وَ لَا تُؤْتِرْ عَلَيْنَا اَللّٰهُمَّ اَرْضْنَا وَ اَرْضْنَا عَلَانًا.

Od Omera ibni'l-Hattaba, r.a., prenosi se da bi ashabi, dok je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, primao Objavu, oko njegova lica čuli zuj poput zuja pčela. Jednog dana, kad je Allah, dželle šanuhu, slao Objavu, Poslanik, s.a.v.s., zadržao se jedan sahat, smirio se i proučio:

“Kad efleha’l-mu’minun/Vjernici će uspjeti” sve do desetog ajeta ove sure, a onda rekao: “Ko god bude vodio računa o ovih deset ajeta ući će u Džennet!” Poslije toga okrenuo se prema kibli, digao svoje ruke i rekao: “Ja Rabbi, molimo Te, povećaj naše blagodati, a nemoj nam ih uskraćivati; budi prema nama velikodušan, a nemoj nas ponižavati; podaj nam, a nemoj nas lišavati; budi sklon nama, a nemoj biti sklon drugima više nego što Si sklon nama; Ja Rabbi, molimo Te, daj nam zadovoljstvo i budi zadovoljan nama!” (Prenosi Imam-i Ahmed)

Navedeni ajeti su jedna smjesa vjerovanja, morala, ibadeta i međusobnog poslovanja, a onome ko ih se bude pridržavao obećava se da će uspjeti.

Negdje oko sredine sure ponavlja se skoro ista poruka o konačnim posljedicama:

Doista, oni koji od straha pred Gospodarom svojim strepe, / i oni koji u ajete Gospodara svoga vjeruju, / i oni koji Gospodaru svome nikoga ne pridružuju, / i oni koji dijele od onoga što dato im je, i čija su srca puna straha što će se vratiti Gospodaru svome, / eto, takvi žure da djela dobra čine, i oni se zbog njih s drugima natječu! (58-61)

Jasno je da su ovdje opisani isti oni koji su spomenuti na početku sure i kojima je obećan uspjeh; oba pasusa prikazuju njihove biografije i vrline. I životopis i budući život zločinitelja na kraju sure prikazani su na jedan širok način; njihov konačni kraj nagoviješten je u kazivanjima o iščezlim narodima; isto tako, izlaže se i o stanju mušrika dok se raspravljaju i dok čine prijekorne postupke.

Obećana nagrada dolazi nakon perioda koji je propisan čovječanstvu da ga provede na licu Zemlje; čovječanstvo će ispuniti taj period u pročišćavanju, nakon čega će mu se predočiti sva njegova djela i stanja.

Ovaj period na Zemlji opisan je tako kako bi potaknuo vjerovanje u Allaha, dž.š., i osjećaje pred Njegovom veličinom:

A Mi čovjeka od suštine zemlje stvaramo, / potom ga kao sjemena kaplju na mjesto sigurno stavljamo. (12-13)

Kako je bilo moguće da budu mirisna ova naša tijela stvorena od zemlje? Kako je bilo moguće da se ova nakupljena prašina preobrazi u lijepo oblikovano ljudsko tijelo? Kako je moguće da se u jednoj košpici

nalaze sve osobine jedne palme? Kako je moguće da se u kapljici sjemena nalaze sve osobine jednog čovjeka? Kako je moguće da se zakonitosti nasljedstva, protokom vremena, kreću tako savršeno ka svome cilju pa se onda nemoćno dijete razvije u odraslog čovjeka sa svim njegovim nadarenostima i mogućnostima?

Čitav kosmos uzvikuje svjedočeci veličinu Najvećeg Stvoritelja, ali nevjernici (kafirun), u ogromnoj duhovnoj zaspalosti tumaraju poričući Boga, dž.š. O, njihovo konačno stanište je zaista mračno!

A potom ćete vi, nakon toga, pomrijeti, / zatim ćete na Danu Sudnjem proživljeni biti! (15-16)

Sura se zatim vraća u daleku prošlost kazujući o prijašnjim narodima koji su poricali Istinu i Allahove, dž.š., blagodati, kazujući o njihovoj nepokornosti i skretanju od upute, ugonjenju u laž Božijih poslanika itd. S tim u vezi, ona govori o Nuhu, a.s., i njegovom narodu, zatim o Hudu, a.s., i njegovom narodu:

A potom smo, nakon njih, druge naraštaje stvarali Mi! / Ne može jedan narod svoj kraj ni ubrzati ni odgoditi! – / potom smo Mi jedne iza drugih poslanike Naše slali. I kad god bi narodu nekom njegov poslanik dolazio, oni bi ga lažnim smatrali, pa smo ih Mi jedne drugima smjenjivali i pripovijestima ih učinili! O, daleko nek' su ljudi što ne vjeruju! (42-44)

Svi ovi narodi o kojima kazuje ova sura živjeli su u regionu koga nazivamo Srednjim istokom. Nuh, a.s., živio je u sjevernom Iraku; Ibrahim, a.s., spustio se iz Iraka i proputovao Hidžaz u zapadnoj Arabiji, Egipat i Palestinu; Musa, a.s., rodio se i odrastao u dolini Nila, odakle je pokašavao da pobjegne sa svojim narodom, Israilićanima, a umro je u Sinajskoj pustinji; Isa, a.s., rođen je u Palestini, a posjetio je Egipat; Salih i Šuajb, a.s., živjeli su u sjevernoj Arabiji; a Hud, a.s., u Jemenu. Na osnovu ovoga mi možemo zaključiti da su ljudi u ovom dijelu svijeta uvijek bili svjesniji Objave, ili su imali veće iskustvo s njom od naroda u ostalim dijelovima svijeta. Međutim, oni od njih koji su odbijali ove Božije poruke ili im se suprotstavljali doživljavali su teže Božije kazne!

Da li su Božiji poslanici zaduživali ljude nečim iznad njihovih moći? Ne! Oni nikad nisu dodijavali ljudima pozivajući ih da ostave ono što je ružno i loše i da čine dobro! Oni su bili ljubazni, uviđavni i

razumni vođe i učitelji!

“O, poslanici, jedite lijepa jela i radite dobra djela! Ja znam sve šta vi radite! / A ova vaša vjera – jedna je vjera, Ja sam Gospodar vaš, pa Mene se bojte!” (51-52)

Malo zatim čitamo:

A Mi dušu ne tovarimo, osim koliko ona može, i Knjigu imamo Mi koja Istinu govori, i njima se nepravda neće učiniti! (62)

Nakon ovih, lokalnih poslanstava došlo je svjetsko, univerzalno poslanstvo Muhammeda, sallallahu ‘alejhi ve sellem, Objava koja u sebi sadrži suštine svih ranijih Objava. Ona se, istina, obraća najprije stanovnicima Arabijskog poluotoka, na čijem je jeziku objavljena, a onda i svim ljudima svijeta! U prvi mah Arabljeni su bili odbili da prihvate islam i smatrali su lažnim svoga Vjerovjesnika – mada su oni postali najpoznatiji narod po časti koja im je došla s Muhammedom, a.s., i po emanetu koji im je predao. Na to aludira jedna izreka Ebu Taliba koji je rekao: “Oni znaju da naš sin ne dolazi s laži i da lažni govor utjehu ne donosi!” Njihova stajališta Kur’an iznosi na slijedeći način:

Pa zašto oni ne razmisle o Riječi ovoj? Zar im dolazi nešto što precima njihovim drevnim nije dolazilo? / Ili, pak, Poslanika svoga ne znaju, pa ga stoga poriču? / Zar govore: “Lud je!” Ne! Već njima s Istinom došao je, a njih većina Istinu prezire! (68-70)

Cijena njihove mržnje spram Istine bila je previsoka:

Pa kada smo patnjom kažnjavali one koji su međ’ njima raskošno živjeli, tada bi oni kukali! (64)

U Bitki na Bedru mušrici su doživjeli sramni poraz; prvaci kufra i njihove pristalice bačeni su u ponor tame! A oni su noć prije svojim povicima i razgovorima vrijeđali islam i njegovo učenje, i od vojno slabije opremljenih muslimana dobili su zasluženi odgovor!

Drevna moć Kurejšija sa propašću njihovih prvaka daleko je odbačena zajedno sa njihovom griješnom raskoši, o čemu Šedad ibnu’l-Eswed kaže:

Šta bi sa starim bunarom, bunarom na Bedru od smreke, nakićenim na vrhu!?

Šta bi sa starim bunarom, bunarom na Bedru, punim robinja i pića časti!?

A u jednom drugom stihu jedan pjesnik se podrugljivo izražava o proživljenju i naknadi za ovosvjetska djela:

Poslanik nam govori da ćemo proživljeni biti! A otkud život prahu i snu?

Allah, dž.š., odbacuje sve ove tvrdnje i poricanja:

Zar govore: "Lud je!" Ne! Već njima s Istinom došao je, a njih većina Istinu prezire! / A kad bi Istina njihove prohtjeve slijedila, propali bi nebesa i Zemlja, i oni što su na njima! Ne! Mi smo im slavu njihovu dali, ali se oni od slave svoje okreću! (70- 71)

Bolovi čovjeka očiste i podignu njegovu deredžu, kao što se događa dobročiniteljima, borcima na Allahovom, dž.š., Putu i njima sličnima, kao što se kaže u hadisi-šerifu:

لَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ هَمٍّ وَلَا عَمٍّ وَلَا وَصَبٍ وَلَا نَصَبٍ حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ حَطَايَاهُ.

"Ništa se jednom muslimanu ne dogodi, ni da ga uzme briga, ni tištenje, ni neka nevolja niti bolest, ma čak ni ubod trna u kožu, a da mu to Allah džš. ne uzme za uzrok oprosta njegovih grijeha." (Prenosi Buhari)

I dok su bolovi sredstvo odgoja i očišćenja i povratak u stanje ispravnosti koje je čovjek svojim grijешenjem narušio, snaga i imetak čovjeka znaju da često odvuku u aroganciju, samovolju i nasilničko ponašanje! Eto tako, čovjek se zna pružiti preko svojih mogućnosti – zato što što su blagodati razastrte pred njim ili zbog toga što je njegov ugled velik!

Kurejšije su pokazale najveću žestinu u suprotstavljanju Istini – zato što ih je raskošan i lagodan život učinio obijesnim, toliko osionim da je Poslanik, a.s., činio dovu:

اللَّهُمَّ اعْنِي عَلَيْنِهِمْ بِسَعِّ كَسَعِ يُوسُفَ.

"Ja Rabbi, pomoz mi protiv njih sedmicom – poput Jusufove sedmice!", tj. pošalji im sedam nerodnih godina!

Talas bola ne prestaje stezati griješnike sve dok se ne pokaju, pa ukoliko moralno popravljavanje kasni, onda im se na glavu popnu belaji,

kao što o takvima Uzvišeni kaže:

A kad bismo im se smilovali i nevolju im otklonili, oni bi opet tvrdoglavo u zabludi svojoj tumarali. (75)

Godinama su Kurejšije provodili svoju tiraniju protiv islama i muslimana; muslimanima je bilo dojadilo stanje u kome su toliko gladovali da im se horizont pričinjavao crnim. Oko dvadeset godina idolopoklonici su nanosili bol boreći se protiv Poslanika i njegovih ashaba, i takvo stanje nije prestalo dok im nije slomljena sila, dok nije propala njihova država kufra u ovom regionu, a na njezinom mjestu uzdigla se država imana:

A kad im Mi vrata patnje žestoke otvorimo, tad će oni u očaj pasti! (77)

Ova sura je mekkanska i ona prijete narodu koji treba da ponese uputu, šta će mu se dogoditi ako to odbije učiniti; Kur'ani-kerim, na svoj način, poziva ih podukom i upućivanjem; Kur'an poziva ljudski razum na duboko osvješćivanje! Zbog toga ova sura počinje podsjećanjem ljudi na Allahove blagodati koje im je On dao, kako ih je On stvorio i kako im je potčinio noć i dan, Sunce i Mjesec, kako im stvara sluh, vid i srce, nakon čega im postavlja tri pitanja otkrivajući im kontradiktornosti svake mušričke religije i mješavinu gluposti u njihovom poricanju Istine i budeći u njima čisti monoteizam, tevhid:

Ti pitaj: "Čija je Zemlja i ono što na njoj je, ako znate!" / "Allaha-va!" – reći će. Ti pitaj: "Zašto se onda ne opomenete?" / Ti pitaj: "Ko je Gospodar sedam nebesa i Gospodar Velikoga prijestolja?" / "Allah!" – odgovorit će. Ti pitaj: "Zašto se onda ne bojite?" / Ti pitaj: "U Čijoj ruci je carstvo svake stvari, i ko je Taj Koji zaštitu nudi, a od Njega se u zaštitu ne može uzeti, ako znate?" / "Od Allaha!" – odgovorit će. Ti pitaj: "Pa, gdje ste onda zavedeni vi?" (84-89)

Ova pitanja upućena su mušricima koji obožavaju kumire, onima koji znaju da ti kumiri nisu stvorili ni Zemlju ni nebesa, koji ne daju nafaku niti određuju rok života. U isto vrijeme su ova pitanja upućena onoj grupi ehli-kitabija koji su izmiješali monoteizam sa višeboštvom i uz jedinog Boga stavljaju druga božanstva o kojima Allah, dž.š., nikakva dokaza objavio nije.

A istina je da Kur'an izgrađuje vjerodostojno vjerovanje u čisti monoteizam koji samo Allahu, dž.š., pripisuje svu moć i vlast, i to iskreno, a

čovjek je okružen Njegovim prisustvom:

Allah nije Sebi uzeo dijete, uz Njeg nema drugog boga! A da ima, svaki bi Bog išao sa onim što je stvorio, i jedan bi drugog pobjeđivao! Slavljen nek' je Allah i iznad onoga kako Ga oni opisuju, / Znalac nevidljivog i vidljivog svijeta, uzvišen nek' je i iznad onoga šta Mu pridružuju. (91-92)

Vjerovanje u tevhid porađa blistavo mišljenje, ima nepobitni dokaz, dok širk ili pripisivanje očinstva ili sinovstva Bogu nije ništa drugo do izmišljotina koja muti razum i na čovjekovo duhovno oko postavlja koprenu. Ukoliko čovjekom ovladaju strasti ili bezbožnička tradicija, on će ostati u zabludi i njezinom duševnom nemiru. Allah, dž.š., obavještava čovjeka da on na ovom svijetu neće živjeti vječno, da on ovdje stanuje samo do određenog roka, pa neka se plaši smrti i onoga što poslije nje slijedi. I kada mu se smrt približi, on počinje da se kaje i zaželi da je bogdo bio razuman:

I kad nekog od njih smrt pohodi, on govori: "Moj Gospodaru, Ti me povrati – da bih ja uradio kakva dobra u onom što propustio sam!" Nikada! To je riječ koju je on već govorio. Iza njih pregrada će biti do Dana kad će biti proživljeni. (99-100)

Takav traži povratak na ovaj svijet da bi na njemu otpočeo časniji život; ova se želja grijешnika u Kur'anu ponavlja na desetak ili više puta; to je konačni dokaz da će zločinitelj sam priznati svoje grijehе iz ovozemaljskog života; takav se nada da će mu Allah, dž.š., dati još jednu priliku da bi se popravio. U ovoj suri ta se grijешnikova želja ponavlja dva puta: kada mu se približi smrt i prilikom hisaba, polaganja računa na Sudnjem danu:

"Zar vam ajeti moji nisu kazivani, pa ste ih lažnim smatrali?" / "Gospodaru naš" – odgovorit će – "naše naslađivanje nas pobijedi pa postadosmo narod zalutali! / Gospodaru naš! Izvedi nas iz Vatre, ako bismo se opet zlu vratili, sami sebi bismo nepravdu učinili!" (105-107)

Ovaj ponovljeni apel mogao bi biti nekakav argument onima koji vjeruju da je čovjekova sudbina na Budućem svijetu predodređena i da je naknada za učinjena djela unaprijed zapisana! Islam nikakav povod za takva mišljenja nije dao! Mnogi članovi našeg ummeta žive bezvoljno pa onda islamu čine nasilje svojom čudnom, neopravdanom lijenošću. Kraj

sure naziva lažovima ove lijenčine i za njihove postupke kaže da su ružni:

“Zar ste mislili da smo vas zaludu stvorili i da se Nama nećete vratiti?” / Pa nek’ je uzvišen Allah, Vladar Istiniti! Nema boga osim Njega, Gospodara Prijestolja plemenitoga! (115-116)

Zaista je Allah, dž.š., i viši i transcendentniji od svega što Mu nepravedno pripiše bilo koje Njegovo stvorenje! Ta već je Ademu i njegovom potomstvu dodijeljeno da živi na ovom svijetu; već je njemu dat otkrivalački razum i Objava koja upućuje! Allah, dž.š., je njemu dao obećanje, lijepu vijest, ali i upozorenje; dao mu je zdravlje, ali i bolest, dao mu je da osjeti i lahkoću i teškoću – kako bi spoznao svoga Stvoritelja u oba stanja, i kako bi se pripremio za susret sa Njim dobrim djelima, pa ukoliko odbije pokornost, preostaje mu nemir i pravedna kazna koja ga čeka iza busije, i za to on neće imati nikakve isprike! Ova sura je već spomenula da će čovjek, prilikom polaganja računa na Sudnjem danu, zaboraviti na vrijeme; mislit će da se sjeća sve svoje prošlosti, a njemu će u sjećanju ostati samo poneki kratki, magloviti trenutak:

Pa će On pitati: “Koliko godina provedoste na Zemlji vi?” / “Dan ili dio dana,” – odgovorit će oni – “pitaj one koji su brojili!” / “Proveli ste tek malo, da ste samo to znali!” – kazat će On. (112-114)

Po drugi se put Kur’an vraća izgrađivanju imana dokazima; Kur’an tvrdi da din nije nikakvo praznovjerje, mišljenje koje slijedi opsjene; to je razumska vjera koja poštiva argumentaciju i dokaze! Razum prihvata zaduženja istinske vjere i pozdravlja duhovno uspinjanje; a oni koji poriču Allaha, dž.š., stvorenja su koja su najbliža četverenošcima, takvi su daleko od istinske upute:

A ko priziva pored Allaha boga drugoga, bez ikakva o njemu dokaza, taj će zbilja račun svoj kod Gospodara svoga imati, nevjernici doista ni u čemu neće uspjeti! / I reci ti: “Gospodaru moj, oprosti! I smiluj se, Ti si Samilosnik najbolji!” (117-118)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SURA DVADESET ČETVRTA

EN-NUR/SVJETLOST

Svjetlost (En-Nur) jedno je od Allahovih, dželle šanuhu, lijepih imena. Ova sura nazvana je po ovom Imenu zato što u sebi sadrži ajeti-kerim: *Allah je svjetlost nebesa i Zemlje.* (35)

Svjetlost – u fizičkom i metaforičkom smislu – proističe od Allaha, dž.š.; sve što postoji za svoje postojanje zahvaljuje Uzvišenom Stvoritelju, a sve što nema postojanja od Njega samo je tlapnja.

Kosmos liči na sjenku koja ne može postojati bez svoga tijela, pa kada se tijelo kreće, ta se sjena skuplja ili stere.

Pojavni svijet egzistira zahvaljujući Allahovom, dž.š., postojanju; Allah ga kontrolira i određuje sve u njemu! Dnevna svjetlost, koja se javlja sa izlaskom Sunca, ili noćna svjetlost kada se pomoli Mjesec svoj izvor imaju u Allahu, dž.š. Pa kada se pokrenu ova dva svjetlila, svaki atom koji se kreće dokaz je o njegovom Stvoritelju – zato što čak svaki, najmanji atom postoji po Njemu i dokazuje Njega, Stvoritelja svega!

Arapska riječ *nur* može se pronaći u nekim izrekama poslanika Muhammeda, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kada su ga, 619. g., odbili stanovnici Taifa, područja istočno od Mekke, on se obratio Allahu, dž.š., za pomoć ovim riječima:

أَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَشْرَقَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَنْ يَحِلَّ بِي
عَضْبُكَ أَوْ يَنْزِلَ بِي سَخَطُكَ، لَكَ الْعُتْبَى حَتَّى تَرْضَى وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

“Utječem Ti se svjetlošću Tvoga Lica (*bi nuri wedžhike*) koje obasjava tmine i popravlja poslove ovog i Budućeg svijeta moleći Te da na mene ne izliješ srdžbu Svoju i da ne budeš ljutit na mene. Tebi pripada

ukor sve dok ne budeš zadovoljan mnome. Nema snage ni moći osim Allahove snage i moći!”

A kada bi noću ustajao da klanja svoj posebni noćni namaz, molio je:

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيُّومُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ.

“Moj Bože, Tebi pripada hvala, Ti si svjetlost (*nur*) nebesa i Zemlje i onoga što je između njih. Tebi pripada hvala, na Tebi počivaju nebesa i Zemlja i ono što je između njih!” (Buhari)

Ibn Mes’ud prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao:

إِنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ عِنْدَهُ لَيْلٌ وَنَهَارٌ، نُورُ الْعَرْشِ مِنْ نُورِ وَجْهِهِ.

“Vaš Stvoritelj i Gospodar ne poznaje ni noć ni dan; svjetlost ‘Arša dolazi od svjetlosti Njegova Lica!”

Mi ćemo, inšallah, nešto kasnije objašnjavati Njegove riječi: “*primjer svjetlosti Njegove...*”, ali sada se nadvirimo malo na početak ove sure:

Suru objavljujemo i u dužnost je stavljamo i u njoj objavljujemo jasne ajete da biste se opomenuli. (1)

U ovom nanizanom pasusu nailazimo na veličanje ove sure koja u sebi sadrži neke smjernice kojima ona počinje. Na dva mjesta ponavlja se da su u njoj dati posebni propisi:

Mi vam objavljujemo jasne ajete i primjere o onima koji su minuli prije vas i pouku za bogobojazne. (34)

Mi objavljujemo ajete jasne, Allah upućuje na Pravi put koga On hoće! (46)

To stoga što ova sura govori o posebnim odnosima između muškaraca i žena, spominje kazne za neke seksualne prijestupe, objašnjava kulturu gledanja jednog spola u drugi, definira koji su ukrasi dozvoljeni, a koji zabranjeni, zahtijeva i traženje dozvole za ulazak u kuće u kojima se stanuje, pojašnjava u kojim stanovima je dozvoljeno jesti i sa kim, itd.

Ovo su principi na kojima počiva islamsko društvo; principi krjeposti i čistoće, principi koji postavljaju čvrstu ogradu oko zabrana za koje po-

stoji opravdana bojazan da bi mogli biti narušeni.

Ove instrukcije ostavljaju traga u čuvanju ummeta od griješenja; one su utvrda protiv prostakluka. Očigledno je da savremena civilizacija živi u onome što je pokuđeno, a čemu je utrla široki put; to je civilizacija u kojoj se svaka zabrana vremenom dozvoli, tako da se u takvim društvima, npr., prostitucija ne naziva tim imenom već se uglavnom naziva ljubavlju ili prijateljskim odnosima. Vjere su se nekako uklonile u polju odgajanja čovjeka; sada su otvoreni putevi pred svjetonazorima u kojima nema ni vjere ni časti, a kolonijalizam je upregnuo najveće napore kako bi dokrajčio islam i onemogućio njegovo djelovanje!

Ova sura počinje ustanovljavanjem kazne za zinaluk i zabrani ulaska u brak sa bludnicama i bludnicima kao što i naglašava da je veliki grijeh ogovaranje čestitih žena, zatim objašnjava i šerijatski propis *li'ana* (izricanja međusobnog prokletstva između muža i žena kada jedno od njih optuži drugo za preljubu). Svi ovi propisi su Allahove blagodati, Njegova mudrost i Njegovo saosjećanje prema Svojim robovima, a nisu nikakvi izolirani propisi koji nemaju svoju svrhu.

U ovom kontekstu sura se osvrće na *ifk*, jedan slučaj potvore koji se dogodio za vrijeme Muhammedova, a.s., života kada je njegova supruga Aiša, r.a., bila potvorena u pogledu njezine čestitosti. Taj je slučaj otkrio potajnu mržnju koju su u svojim prsima gajili neprijatelji islama; nije onda nimalo čudno kad Kur'ani-kerim upozorava na ovo u jednoj ranijoj suri:

A čut ćete i mnoge besjede uvrede od onih kojima je Knjiga data prije vas, i od mnogobožaca. (Ali Imran, 186)

Tako mi Boga, ja prezirem čovjeka koji obara pogled, ali govori ružne riječi o nekoj časnoj hanumi ostavljajući onima koji su duhovno slijepi i koji žive u obmanama da ih dalje šire! To je ono što je činio jedan od najvećih munafika koji se zvao Abdullah ibn 'Ubejj kada je potvorio Aišu, majku vjernika, uvrijedivši je u njezinoj časti, u onom što je najskupocjenije što je ona posjedovala i što je ostavila iza sebe kada je rekla: "Mislila sam da će mi od tuge jetra puknuti!"

A što se tiče našeg Poslanika, s.a.v.s., njega je ovaj slučaj zapanjio, za njega je to bila opasna nesreća – sve dok Allah, dž.š., nije objavio da je njegova supruga potpuno čista od toga. Ovo kazivanje u sebi sadrži

lekcije koje se ne smiju zaboraviti:

I zašto niste, kad ste to čuli, rekli: "Ne pripada nama da mi o tome govorimo! Slavljem nek si Ti! Ovo je potvora golema!"

Doista onima koji vole da se šire gadosti o onima koji vjeruju pripada patnja bolna i na ovom i na Onom svijetu. A Allah zna, a vi ne znate! (19)

Doista su oni koji potvore žene čedne, naivne vjernice, prokleti i na ovom i na Onom svijetu... (23)

Tako je Allah, dž.š., ugasio smutnju koja je ostavila velike rane u dušama. U nastavku, Kur'an iznosi posebne propise iz kulture u pogledu ulaska u kuću ili stan.

U njima se čeljad raskomočeno odmaraju i njihova privacija mora biti zaštićena zbog čega se onaj koji dolazi mora najaviti, nazvati selam ili neki drugi prikladni pozdrav i tražiti dozvolu za ulazak. Isti propisi važe i za domaću čeljad kada prolaze iz sobe u sobu.

Meni nije poznato da su ovakvi propisi iz lijepog ponašanja postojali u ranijim kulturama, a što se tiče bontona u savremenoj kulturi, pa ni tu se ne dopušta ulazak bez kucanja i virenje kroz ključanicu.

Da bi što bolje proširio polje krjeposti i da bi što ljepše kultivirao strasti, islam je snažno naglasio da se, prilikom susreta sa osobom drugog spola, obara pogled i da se čuvaju čistim spolni organi.

Ovakvu zapovijest nalazimo i u ostalim nebeskim vjerama, ali ju je islam detaljno izložio i postavio na čvrste temelje. Tako islam govori o vanjskom ukrašavanju, odnosno diskretnom isticanju tjelesnih ukrasa kakvo je podvlačenje surme, stavljanje bakama (ruža) na obraze, nošenje nakita, a govori i o unutarnjim ukrasima koji se moraju skrivati.

Zaista je čudno da oni koji se pozivaju na hrišćansku religiju u čitav svijet eksportiraju razgoličenost i obnaženost tijela, kršenje onoga što je zabranjeno, nudizam, pornografiju, vulgarnost, seksualne perversije svake vrste... Ja mislim da historija čovječanstva nije vidjela gori razvrat od onoga koji danas šire takvi ljudi, a u nekoj svojoj knjizi ja sam takvu civilizaciju nazvao civilizacijom grijeha i razvrata... Raznovrsni mas-mediji međusobno se utrkuju koji će više ovog razvratnog smeća unijeti u ljudske stanove; oni prikazuju igre i trbušne plesove u paru i pojedinačno

i druge sramote uveseljavajući šejtanska društva i podrivajući poželjnu čistoću ljudske prirode i tijela.

Islam na brak gleda kao na vid ibadeta; on od ljudske prirode traži da se zadovolji onim što joj je dozvoljeno (halal), a da se udalji od onoga što je zabranjeno (haram).

S tim u vezi je i kur'anska profinjena preporuka koja dolazi u narednom dugačkom ajetu o sofri u kući, o tome da ukućani i njihovi prijatelji mogu jesti skupa, a mogu i odvojeno.

Nabrajanje ovih posebnih bontonskih preporuka zauzima trećinu sure, ali ova je sura nazvana En- Nur (Svjetlost) – kao što smo istakli ranije – po centralnom ajetu koji govori o Božanskoj svjetlosti i slavi kojoj nema ravne, i mi ćemo se zbog toga osvrnuti na ovaj ajet kako bismo pojasnili "primjer" (*mesel*) koji on nudi:

Primjer je svjetlosti Njegove kao niša u kojoj svjetiljka je! A svjetiljka je u staklenici, a staklenica kao zvijezda bliješteća... (35)

"Niša" (el-miškat): to je udubina koja se napravi u zidu, u koju se onda po običaju stavlja svjetiljka; na selu se tome kaže *et-tak*, izbočina. Staklo oko svjetiljke služi da bi što jasnijim, bistrijim učinilo svjetlo u njoj i da bi spriječilo dimljenje. Primjer koji je ovdje dat za svjetiljku (*el-misbah*) nadodaje njezino paljenje posebnim uljem koje je najviša vrsta maslinova ulja koje "gotovo da sija čak ni kad ga vatra ne dotakne", a staklo je tako prozirno da sija kao zvijezda blistava!

Zapitajmo se sada: Da li je to primjer kosmičke svjetlosti ili primjer svjetlosti u vjernikovom srcu? U vezi sa prvom svjetlošću Ebu Hamid Muhammed el-Gazzali kaže: "Svjetlost je pojava s kojom sve pojavnosti izlaze na vidjelo, tj. to je svjetlost s kojom se očituju sve stvari, kojoj se razotkriva i ukazuje sve; to je fizička svjetlost nad kojom nema druge svjetlosti. A Uzvišeni je Sebi uzeo ime En-Nur (Svjetlost) kako bi ukazao na Svoju besprijekornu udaljenost i čistotu od svakog nedostatka i kako bi ukazao da sve izlazi iz tmine nepostojanja u manifestaciju postojanja..."

Istina je da obilno mnoštvo stvorenoga dokazuje Najvišu Egzistenciju, što samo slijepi i neznalice mogu poreći; svaki i najmanji atom izlazi na vidjelo kada ga obasja dnevna svjetlost.

Što se tiče onog drugog značenja, da je riječ o svjetlosti vjernikova srca, ono se temelji na tome da je srce spoznavalac jer je ono snabdjeveno duhovnim okom koje razlikuje ispravno od neispravnog, dobro od zla; vjernicima je Bog, dž.š., dao snažno vjerovanje i povjerenje u njihovu vjeru – da je ono u što vjeruju istinito. Zbog toga Kur'an daje objašnjenje onoga što želi postići jer – sam Kur'an je svjetlost, kako on za sebe kaže na drugom mjestu:

Pa, vjerujte u Allaha i Njegova Poslanika, i u Svjetlo koje objavljujemo! (Et-Tegabun, 8)

O, ljudi! Dokaz vam je došao od Gospodara vašeg, i objavili smo vam jasnu svjetlost (En- Nisa', 174)

Ako malo bolje razmislimo, ovdje ćemo naći dva neophodna značenja, a onaj ko svoj pogled usmjeri ka nebeskim prostranstvima dokući će svjetlost svoga Stvoritelja koju On u vidu Svoje upute stavlja u njegovo srce! Vezujući se za džamije i druga mjesta sedžde jutrom i večerom vjernikovo se srce veže za Allahove, dž.š., kuće gdje se Njegovo ime slavi i veliča svakoga dana.

A što se tiče nevjernika, oni su baško oni četveronošci koji uopće ne razmišljaju o svome Stvoritelju i Gospodaru; oni su oštromni u razumijevanju ovoga svijeta, ali kad je riječ o Stvoritelju ovoga svijeta, onda su im na očima zastori postavljeni:

A kome Allah ne dadne svjetlosti, taj svjetlosti neće ni imati. (40)

Subližnji ajeti govore o Allahovoj, dž.š., moći i veličini i podstiču one koji imaju bistar razum da posmatraju kosmos – jer će im tim posmatranjem rasti iman i povećavati se njegovo svjetlo. Razmisli o ovim Allahovim, dž.š., riječima:

Zar ne vidiš da Allaha slave svi koji su na nebesima i na Zemlji i ptice krila raširenih! Svi oni znaju kako da Ga zazivaju i kako da Ga slave. Allah sve zna šta oni čine. / Allahu pripada vlast nebesa i Zemlje, Allahu će se vratiti sve! (41-42)

Zar ovaj pasus u sebi ne sadrži istinu da u kosmosu sve čini tesbih i izriče zahvalu svome Stvoritelju priznajući Njegove blagodati i Njegov ugled!? Ako bismo se zapitali: kakve veze za odgoj porodice i mir zajednice imaju raniji i kasniji ajeti o svjetlosti i ovaj govor o Allahovom, dž.š.,

stvaranju i Njegovom dželalu (veličini), odgovor bi bio da su svi šerijatski propisi povezani sa vjerovanjem i da šerijat oživljava život imana, a taj život čini dalekim u onoga ko se udalji od šerijata. Uzmi primjer iz ovih Allahovih, dž.š., riječi:

A oni koji se zakunu da se ženama svojim primicati neće, sačekat će ih četiri mjeseca! Pa ako se ženama vrate – ta, Allah prašta i samilostan je. / A ako se supružnici čvrsto na razvod odluče – pa, Allah zbilja sve čuje i sve zna! (El-Bekare, 226-227)

Zar ne vidiš da se četiri od Allahovih, dž.š., lijepih imena nižu jedno za drugim u ovom jednom pasusu zajedno sa potvrđivanjem mudrosti u porodičnim propisima!? Tako Kur'ani-kerim povezuje iman i praksu i spaja govor o ljudskim poslovima sa imanom kao obavezom spram Stvoritelja ljudi. Zaista je čvrsta veza između šerijata i vjerovanja kao i veza prakse i čvrstog imana.

U naše doba javili su se neki od otpadnika koji žele da izvan islama uspostave temelj zakonodavstva i da mišljenje utemelje izvan Objave! Takvi sa velikom teškoćom gledaju posebno na suru En-Nur zato što je ona zabranila blud, razgoličenost i razuzdanost. Ova sura baš zbog toga pojašnjava stajališta takvih i brani čistotu vjere od njih:

I oni vele: "Vjerujemo u Allaha i u Poslanika i pokoravamo se!" – a nakon toga se jedna skupina njih odmeće. A takvi nisu vjernici! / A kada budu pozvani Allahu i Njegovom Poslaniku da među njima presudi, tad jedna skupina njih se okreće. (47-48)

Interesantno je napomenuti da takvi, oni koji odbacuju Allahove, dž.š., upute i vođstvo poslanika Muhammeda, s.a.v.s., u političkoj, zakonodavnoj i ekonomskoj sferi obično nisu praktični vjernici; oni ne drže do osnovnih islamskih obaveza. Zapravo, to su ljudi koji su najtvrdi protivnici islama i koji potkopavaju same temelje muslimanske zajednice i civilizacije. O njima Uzvišeni malo kasnije kaže:

A kad se vjernici pozovu Allahu i Poslaniku Njegovu, da među njima presudi, oni samo riječi ove izreknu: "Čujemo i pokoravamo se!" A takvi će uspjeti. / A ko se pokorava Allahu i Njegovom Poslaniku, i ko strijepi od Allaha i boji Ga se – takvi su pobjednici. (51-52)

Otkad je svijeta i vijeka traje rat između ove dvije grupe, one koja mrzi sve vjersko i koja se trudi da obori njezin bajrak i omete njezine

ciljeve, i one druge grupe koja uspostavlja vezu između ljudi i njihova Stvoritelja i čvrsto veže sve strane islama sa društvom koje ova vjera formira. A stanje muslimana u našem vaktu je vrlo, vrlo loše; muslimani su poraženi vojno i mentalno; osjećaj poraza okružuje ih sa svih strana; ali, Allah, dž.š., otvara vrata nade pred njima kada kaže:

Allah obećava onima između vas koji vjeruju i koji rade dobra djela da će takve zbilja na Zemlji učiniti namjesnicima, kao što je i one prije njih učinio namjesnicima, i da će im vjeru njihovu osnažiti... (55)

Ali ovo postavljanje namjesništva traži duge pripreme i organizirane napore, jer uprava i gospodstvo zahtijevaju mnoge sposobnosti koje gotovo da nije moguće pobrojati; nakon što se ovo ispuni, onda neće biti nemoguće da se ostvari nada koja sada izgleda nevjerovatna.

Pogledajmo šta čini Poslanik, s.a.v.s., sa svojim ashabima kada su počeli realizirati državu imana: oni se blizu četvrt stoljeća bore protiv arablanskog višeboštva dok ga nisu savladali, a onda su, ujedinjeni, tevhidom porazili sve na Arabijskom poluotoku i okrenuli se ka Vizantin-cima i Perzijancima – dok nisu, svojim pohodima, ostvarili prvu islamsku državu na svijetu! Otprilike trideset godina nakon objavljivanja: *Ikre' bi-smi Rabbike...* oni su, od jednog čovjeka, formirali zadivljujući ummet koji je za svoga Gospodara i za sebe uzimao šta je želio! Nevjerovatno je kako je, u tih trideset godina, od jedne siromašne porodice u Mekki nastala država čija se vlast prostrla po čitavom svijetu! Kojim sredstvima je to učinjeno?

Oni će samo Meni robovati i ništa Mi neće pripisivati! / I namaz klanjajte, i zekjat dajite, i Poslaniku se pokoravajte, da biste bili u milosti vi. (55-56)

Da li ova sredstva danas mogu preporoditi ummet koji će biti u stanju srušiti sve sile u XXI stoljeću?

Nemoj nikako misliti da će oni koji ne vjeruju Njemu na Zemlji uma-ći... (57)

Jedno je jasno: da ova sredstva ne razumiju slabići i glupaci; njih će razumjeti i udružiti ljudi koji shvataju kako se vlada na ovom i na Budućem svijetu, koji će napustiti vlast svih izmišljenih umotvorina i niskosti i koji će uzvisiti sunnet Muhammeda, s.a.v.s., i njegovih ashaba.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET PETA

EL-FURKAN/FURKAN

Allahovo, dželle šanuhu, pravo je da Ga spoznamo čak i da nam nije slao poslanike! U pojavnom svijetu sve upućuje na Njega, Stvoritelja; On nas je stvorio tako da Njemu upućeni budemo i stoga je On – iz Svoje milosti i dobrote – htio da nam pošalje nekoga između nas, ljudi, ko će nam postati blizak i drag i od koga ćemo učiti. Mi ne znamo broj poslanika koji su nam dolazili niti znamo njihova imena, ali znamo da je pečat svih njih bio Poslanik s kojim je došla Knjiga u kojoj je sadržana suština svih poslaničkih učenja; Allah, dž.š., njemu je propisao da bude povezan sa životom sve do njegova Vječnog ishodišta, dok bude postojala Zemlja i ono što je na njoj; taj čovjek je Muhammed ibn Abdillah:

Uzvišen nek je Onaj Koji objavljuje Svome robu Furkan da bi svjetovima bio opomena. (1)

Muhammed je insan kao i mi, ali on je najznamenitiji čovjek ljudskog roda u cjelokupnom postojanju; bajrak predvođenja svih ljudi samo je nad njim razvijen! Mudrost čitavog svijeta povezana je sa njegovim vječnim Risaletom (Poslanstvom) i samo se prokletac opire i bori protiv tog risaleta! Nakon što ga je poslao, Allah, dž.š., Samog Sebe opisuje:

Onaj Kome pripada vlast nebesa i Zemlje, i Koji nije uzeo dijete, i Koji nema sudruga u vlasti, i sve je On stvorio i odredbom odredio! (2)

To su svojstva o kojima se spore oni koji nisu spoznali Allaha, dž.š., i oni koji Ga poriču, ali nosilac ovog risaleta izgradio je ummet koji vjeruje u njega i koji se bori protiv onih koji mu se suprotstavljaju.

U suri Furkan donose se sumnje i mišljenja neprijatelja Risaleta; oni se zapravo nižu kao što se nižu i argumenti koji pobijaju i te sumnje i te stavove:

A oni koji ne vjeruju vele: "Ovo nije drugo do laž koju on izmišlja, a u tome i drugi ljudi pomažu ga! Takvi su s nasiljem i potvorom došli!" (4)

Ali, utjerivanje u laž Božijih poslanika traje od pamtvijeka i nije nimalo čudno što to čine i mušrici u vrijeme Muhammeda, a.s., koji također kažu da je lažno njegovo pozivanje u čisti monoteizam i kojima je već dojadilo Poslanikovo poricanje da Bog može imati potomka! Ko su ovi što su posljednji naznačeni i zašto oni ne prisvajaju poslanstvo za sebe?

I oni govore: "To su naroda prijašnjih priče, traži da mu ih prepisuju i da mu ih jutrom i večerom čitaju!" (5)

Glave ranijih sljedbenika Knjige pune su ovakvih mišljenja i sad se postavlja pitanje da li se ovim misli na hrišćane; kako da oni podučavaju Muhammeda da poriče njihovo trojstvo!? Ili, kako da ga jevreji podučavaju ruglu njihovih poroka i rušenju njihove države!?

I govore: "Šta je ovom poslaniku? Jede hranu i hoda po trgovima! Zašto mu kakav melek poslan nije pa da s njim opominje!?" (7)

Nema nikakve sramote u tome da čovjek – bio ili ne bio poslanik – jede hranu, jer je to potreba prirode u kojoj su ljudi stvoreni. A šta i da je melek sa njim? Da ga zamjenjuje u prenošenju Poruke? A zašto bi Allah, dž.š., izabrao meleka za tu ulogu kad ljudi sa njim ne bi mogli komunicirati? Hoće li Allah, dž.š., pomoći Svoga poslanika dok ga oni utjeruju u laž? O, Allah, dž.š., neće ostaviti Svoga poslanika a da ga ne pomogne najvećom pomoći!

I nevjernici još vele: "Ne slijedite vi drugoga doli opčinjena čovjeka." / Pogledaj kako o tebi oni primjere iznose, pa potom lutaju i Pravi put naći ne mogu! / Uzvišen nek' je Onaj Koji, ako hoće, tebi i bolje podariti će: rajske bašče kroz koje teku rijeke, a dat će ti i dvorce! (8-10)

Ova sura nastavlja s nabranjem nevjerničkih mišljenja i njihovim suprotstavljanjima:

A oni koji se ne nadaju da će nas susresti, vele: "Zašto nam nisu melec poslani, ili, zašto Gospodara našega ne vidimo mi!?" Oni su zbilja u dušama svojim oholi i granicu su veliku u nepravici prešli. / I onoga Dana kad ugledaju meleke, tog Dana zločincima radosti nije – samo govorit će: "Sačuvaj čuvanjem Svojim, Bože!" (21-22)

To jest, melecí će, na dan polaganja računa, govoriti idolopoklonicima: za vas danas nema radosti; radost je vama danas zabranjena; ona više nema nikakve vrijednosti jer je djela koja ste nekada činili Allah, dž.š., učinio ništavnim! Isti, žalosni udes čeka mušrike Kurejševića kao i one mušrike iz Nuhova, a.s., naroda, jednako kao i sve druge koji su tražili da im siđu melecí i koji su odbijali ono ponosno vođenje čovječanstva tako što će se slijediti jedna čovjek – poslanik između njih, a to je ono najviše i najveće što se od njih tražilo... Zatim dolazi slijedeće suprotstavljanje:

Oni koji ne vjeruju govore: "Zašto mu Kur'an nije odjednom cijeli objavljen?" (32)

Zašto je Kur'an tako postupno silazio u skladu sa događajima, a nije došao odjedanput poput nekog udara!? Evo odgovora odmah nakon toga:

A tako se objavljuje da bismo njime učvrstili tvoje srce, i Mi ga polahko dostavljamo. (32)

Svaki događaj ima govor o sebi, na svako novo pitanje dolazi novi odgovor! Pogrešno je smatrati da su ranije Božije Objave silazile odjednom! Stari i Novi zavjet zapisivani su godinama, čak stoljećima, pa zašto bi Kur'an bio spušten odjednom?

A kad te vide, samo ti se rugaju: "Da li je to taj koga je kao poslanika poslao Allah? / Gotovo da bi nas odvratio od božanstava naših da nismo mi uz njih strpljivi ostali!" (41-42)

Ove njihove riječi potvrđuju da je Kur'an snažno potresao njihova vjerovanja, da im je on razotkrio njihovu laž, da su mušrici, sa kur'anskim snažnim argumentima, sami sagledali svoje zablude i gotovo da su bili prihvatili Istinu! Otprilike tako se desilo Ibrahimovim savremenicima kada su ugledali svoje kipove, kojima su se klanjali, onako razbijene i razbucane; i oni umalo nisu prihvatili vjerovanje u Allaha, dž.š., pa se oni pribraše i sami sebi rekoše: "Zbilja ste vi nasilje učinili!" (El-Enbija', 64), jer im je bio dodijao njihov inat i ostrašćenost, ali i pored toga, opet glave okrenuše i ostaše u svojim zabludama!

I nevjernici Mekke su, isto tako, bili ustuknuli pred Istinom nakon što im je ona predstavljena, ali nakon toga počеше ismijavati onoga koji je prenosio poslanicu:

A saznat će zbilja oni kad patnju vide ko s Pravoga puta zalutao je više! (42)

Na koncu Kur'ani-kerim šalje jedan opći sud o onima koji obožavaju svoje strasti: oni su poput životinja koje idu dvonoške ili četverenoške:

Da li si vidio onoga ko strast je svoju uzeo za boga svoga? Zar da takvome ti budeš zaštitnik?/ Zar misliš da zbilja njih većina čuje ili umuje? Oni su kao stoka, čak su skrenuli i dalje s Pravoga puta! (43-44)

Na takav način Kur'an izvrgava ruglu one koji se rugaju Danu kada će biti pravedno suđenje za sve postupke i djela, posebno kada će ovi koji su se tome suprotstavljali shvatiti vlastiti gubitak i ogoljelost iako su se na ovom svijetu razmetali raskošnim životom! Nema sumnje da je nositi iznošeno odijelo a biti častan bolje nego oblačiti se u svilu i kadifu a biti varalica i osjećati se kao bijednik!

Mi živimo u vremenu kada se ova istina obistinjuje; u vrijeme poraza sa svih strana; u vrijeme kada oni koji obožavaju lažna božanstva voze avione, a vjernici u Jednog i Jedinog Boga žive u nevoljama ovozemaljskog života... U ovom svjetlu treba razumjeti ova posljednja nevjernička mišljenja!

A kad im se kaže: "Ničice Svemilosnom padnite!" – oni pitaju: "A ko je Svemilosni? Zar da padamo ničice jer nam ti naređuješ?" I to im zastranjenje povećava. (60)

Er-Rahman (Svemilosni) je jedno od Allahovih, dž.š., Lijepih Imena; niko njime nije opisan do Allah, dž.š.; to je Njegov Ismi-zat:

Ti reci: "Zovite: 'Allahu!' ili zovite: 'Svemilosni!'"(El-Isra', 110)

Ali mušricima je bilo teško da se oproste s onim što su smatrali svojim božanstvima i da sedždu učine Allahu, Svemilosnom, Jednom, Jedinom, i zato su govorili Poslaniku: "Mi se nećemo s tobom nadmetati.", a odmah nakon toga su grubo glave okretali od njega.

U ovoj su suri nevjernici obuhvaćeni na dva načina. Prvo, izneseno je strašenje njih da će im se dogoditi ono što je pogađalo ranije narode koji su im prethodili; s tim u vezi govori im se šta se dogodilo Faraonu, zatim Adu i Semudu te stanovnicima naselja Ressa, a to je bio narod koji je obrađivao zemlju oko nekog izvorišta – i, na kraju, kazuje im se šta se dogodilo Lutovom narodu:

A i ovi prolaze pored grada na koji je zla kiša sručena bila, pa, zar ga ne vide? – ali oni se opet ne nadaju proživljenju. (40)

Ovo zastrašivanje je ponekad davalo neki rezultat, ali drugi način je nekako impresivniji i trajniji, a taj način Kur'an češće koristi; to je utjecaj na razum sve dok se čovjek ne počne kajati, i o tome ćemo kur'anskom postupku sada nešto progovoriti. U ovoj suri imade mnogo ajeta koji pobuđuju razum na razmišljanje o carstvu nebesa i Zemlje, a takvi ajeti počinju govorom o sjeni:

Vidi kako Gospodar tvoj sjenu rasprostire! – a da hoće nepokretnom učinio bi je – i vidi još kako smo njoj Sunce vodičem učinili! (45)

Posmatrao sam sjenu povremeno uspoređujući je sa svojom visinom i gledao kako se polahko povlači sve dok ne siđe do pod moje noge. Kako se samo pruža i kako se skraćuje! Već je spomenuto da sjena ide za pticom koja se spušta na zemlju, a nebeska tijela imaju sjene koja nastaju s njihovim utonućem i pomračenjem. Ustvari, sve ima svoju sjenu koja ga prati:

Allahu se klanja sve što je na nebesima i na Zemlji, i to milom ili silom čini, a i sjene njihove jutrom i navečer! (Er-Ra'd, 15)

Kada Sunce ukloni svoju sjenu, nama se čini da ono ode na neko drugo mjesto, kao što kaže pjesnik:

Jasno je mome umu i razumu, ali ne i oku:

kada Sunce do kraja dođe da se premjestilo!

Da li čovjek razmišlja gdje nestane sjena i kojom brzinom pada na Zemlju ili odlazi u nebo!? Da li čovjek razmišlja o nježnoj Božijoj moći koja ravna sjenom bez ikakva napora i obaveze!? Sjena mirno prati smjenu dana i noći i dok spavamo, dok nas noć obuhvata svojim pokrivačem, dok tražimo sklonište u svojoj postelji, kada također nepomično mirujemo. Ali ubrzo reknem samom sebi: Dok su moje trepavice bile sklopljene, moje je srce neprestano kucalo, a prsa se dizala i spuštala, probavni organi su obavljali svoj posao...

Zaista taj posao u mome tijelu nema kraja sve do smrti tih organa, pa i pored toga – mi se rijetko sjećamo Allaha, dž.š., pa i pored toga što se ne možemo izvući iz ruku sudbine! Kako je velika naša nezahvalnost! Mi koji živimo u dolini Nila rijetko kad sa žudnjom iščekujemo kišu – zato

što mi živimo u blizini rijeke iz koje crpamo vodu kad god hoćemo, ali – odakle dolazi rijeka? Oblaci koji se zacrne iznad Indijskoga okeana donose kišu koja lije s kraja dana i noći, pa se onda ta voda slijeva nama u rijeku koja nam daje blagodati ujutro i navečer, i mi sve svoje potrebe ispunjavamo ovom čistom vodom i tokom čitave godine natapamo meraju i plodno tlo! Zar u vezi s tim nama nisu upućene ove riječi Uzvišenog:

I On je Taj Koji šalje vjetrove kao blagovijest pred Svojom Milošću! I s neba Mi spuštamo vodu čistu, da bismo njome oživili krajolik zamrli, i njome napojili stoku i ljude mnoge koje smo stvorili! (48-49)

I u naša bregovita područja stiže topli vjetar pa se i u njih kiša slijeva i pada tamo gdje nema rastinja; mi smo zaista sretniji od onih koji u traktorima moraju prevoziti vodu:

A kišu Mi raspodjeljujemo među njih da bi se oni opomenuli. Ali, većina njih poriče blagodati. (50)

Iman je zaista blizu prsa; on je i ispod očiju onome ko gleda, pa i pored toga – koliko je onih koji u Dragog Boga ne vjeruju! Nakon što je nabrojao neke blagodati Allahove, dž.š., moći, znakove u nebeskim prostranstvima, Uzvišeni kaže:

Uzvišen nek je Onaj Koji je na nebu sazviježđa sazdao i na njima Svjetiljku i Mjesec sjajni stvorio... (61) - ukazujući na Njegovu veliku milost i sveobuhvatnost Njegovih blagodati, a posebno na Sunce i njegovu familiju u čitanju ovog ajeta (fiha siradžén we kamerén munira), a na nekom drugom mjestu u Kur'anu rečeno je da je Uzvišeni u kosmosu uspostavio *surudž*, što ukazuje na druge nebeske sisteme. Jer nauka je već ustvrdila da je naš Sunčani sistem samo jedan od hiljada sistema u kosmosu! U kolosalnom kosmosu mi smo jedan sitni dio: mi smo stvoreni da bismo se susreli sa jednim veoma jasnim iskušenjem: da se vidi hoćemo li se opomenuti ili ćemo zaboravni biti, hoćemo li poricati Stvoritelja ili Mu zahvalni biti. Mi smo jedni drugima test, kao što se kaže u ovom ajetu:

I Mi smo vas jedne drugima iskušenjem učinili, pa se strpite! A Gospodar tvoj zbilja vidi sve! (20)

Da se vidi ko će biti uspješan, a ko neuspješan u ovom iskušenju! Uspjet će oni koji budu poslušni i koji budu ibadet činili Svemilosnom, a neuspješni će biti oni koji se klanjaju šejtanu!

Ova sura u nastavku nabraja deset karakteristika koje odlikuju one koji ibadet čine Svemilosnom. Ove oporuke se u primjerima nalaze i u drugim surama kako bi ovdje na jedan sažet način obrazovale čisto islamsko ponašanje. Uzvišeni kaže:

A robovi Svemilosnog su oni koji tiho hode po Zemlji! I kada neznalice govore s njima, oni im kažu samo: "Mir s vama!" (63)

Ovdje opisani hod ne označava kašnjenje ni umrtvljenost nego uravnoteženost i lišenost bilo kakvog hasiluka, a obraćanje džahilima, koji u sebi nose zlobu i žude za svađom i kavgom, treba da bude sa selamom i ljubaznošću, što je jedna zapovijest o kojoj pjesnik kaže:

*Kad bi svaki pas koji zavija ušutkavao kamen,
stijena bi bila teška kolik jedan dinar!*

... i oni koji bdiju radi Gospodara svoga, ničice padajući i stojeći. (64) - ali je neophodno da se tijelo odmori i da bude spremno za posao.

Važno je da mi ne spavamo bez jacije i nafile-namaza, a da se probudimo prije sabahskog ezana kako bismo dan dočekali s hajrom, pa kada čovjek klanja jaciju u džematu i sabah u džematu, kao da je klanjao cijelu noć.

... i koji vele: "Gospodaru naš, od nas Ti patnju Džehennema oda-gnaj! patnja Džehennema je, zbilja, neminovna (65);

O, to je patnja koja upropašćuje onoga koga stignu njezini talasi i stalno kušanje! Svaki mu'min treba da sebe odmakne od ove crne budućnosti i da se bori protiv talasa savremenog neznanja koje je povezano sa pohlepom za dunjalukom i u kome ljudi zaboravljaju svoje obaveze!

... i oni koji, kad dijele, ne pretjeruju niti škrtare, već između toga dvoga postupe (67)

Zaista je škrtarenje niskost, a pretjerano trošenje je slaboumnost. Mene je iznenadio pjesnik Mutenebbi koji u jednom svome stihu iznosi tri mudrosti:

Sjećanje na mladića je njegov drugi život; njegova potreba je u onome što ga u životu održava; a sve iznad toga (izobilje) je briga i zaokupljenost.

.. i oni koji ne zazivaju pored Allaha nikakvog boga drugoga, niti

ubijaju ikoga koga je Allah zabranio da se ubija – osim kad traži pravda – i koji blud ne čine! (68)

Ova tri velika grijeha su među ljudima rašireni na različite načine; najrašireniji je blud, zatim obožavanje samoga sebe i strasti pored Allaha, dž.š., ili bez obožavanja Allaha, dž.š., a onda ubijanje ljudi:

A ko to radi, kaznu susrest će, / na Danu Sudnjem patnja mu udvostručena bit će, na njemu vječno ponižen ostat će... (68-69)

Ko čini zlo može činiti i dobro, a ko pogrešno radi može doći tobe koja je ostavljena svim ljudima dok god im život traje, pa kada se promijene u duši, promijeni se i njihovo stanje.

... i oni koji lažno ne svjedoče i koji, kad prolaze pored onog što se njih ne tiče, dostojanstveno prolaze. (72)

Kad je čovjek zaposlen i kad je vezan za Istinu, on ne svjedoči lažno i ne govori o besposlenim stvarima.

... i koji, kada budu opomenuti Znacima Gospodara svoga, na njih ni gluhi ni slijepi ne ostaju. (73)

Zaista učenje Kur'ana traži budno srce, traži umnu koncentraciju, osjećaj za značenjske nijanse i svijest da se razgovara sa Allahom, dž.š. A onaj ko Kur'an uči odsutna srca – pa on nema fajde od toga što okreće jezik po ustima!

... i koji govore: "O, naš Gospodaru! U ženama našim i potomstvu našem Ti nam radost podari i nas predvodnicima za bogobojazne Ti učini!" (74)

Ova ajet ne zahtijeva rijaset (vladarsku ulogu) nego radost očiju kad se ima valjana žena koja je temelj nježnosti i čistote, i radost u potomstvu koje nas čini zadovoljnim te, na koncu, zaštitu od zavidnosti.

Takvi će biti rajskim sobama nagrađeni za ono što su trpjeli... (75)

To su visoki stepeni u Džennetu, da nas Allah, dž.š., učini njihovim stanovnicima nakon što nam oprost i magfiret nas učini, amin.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET ŠESTA

EŠ-ŠU'ARA'/PJESNICI

Islamski poziv sučelio se sa snažnim suprotstavljanjem koga su pružali mnogobrojni idolopoklonici koji nisu htjeli da prihvate da postoji samo jedan Bog i da je Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, Njegov poslanik. Oni nisu htjeli da se pokore uređivanju života kako želi Objava i nisu povjerovali u vječiti život na Ahiretu. Njihov svjetonazor poklapao se sa onim koga su slijedili neki od ehli-kitabija, a koji je u sebi nosio porugu i ismijavanje te su zbog toga okrenuli glavu od vjerovanja u posljednje i trajno poslanstvo. I što god ih je Poslanik, a.s., više pozivao sa žudnjom da uđu u din-i-islam, oni su ga više smatrali lašcem i sve više se gordili nad njim i sve su više insistirali na svojim idolopokloničkim vjerovanjima nanoseći bol Poslaniku, udaljavajući se od njega i povećavajući vlastitu oholost i tvrdokornost. Stoga Uzvišeni kaže Svome Poslaniku:

Ovo su ajeti Knjige Razgovijetne! / Zar ćeš upropastiti sebe ti što oni neće da budu vjernici? (2-3) tj. hoćeš li ti sebe sada ubiti zato što su oni takvi!

Kad bismo Mi htjeli, sa neba bismo im jedan znak poslali, pa bi se vratovi njihovi pognuli a oni pred njim ponizni. (4)

Allahova je mudrost htjela da taj Muhammedov, a.s., znak bude Objava koju će prihvatiti ranije i kasnije generacije, a on se obraća razumu i bori se protiv raširenih krivih vjerovanja.

Šta oni traže? Traže materijalni znak koji bi se jasno pojavio pred njima pa bi oni onda, kako kažu, postali muslimani!

Kur'an se, kada je riječ o prostoru koji bi bio takav znak, zadovoljava navođenjem Zemlje koja je najprije bila neobrasla površina, a onda se

pretvorila u bujno područje puno zelenila, ukusnih plodova i raskošnih bašča!

Zar oni ne vide zemlju – koliko smo na njoj Mi da iznikne od svake vrste plemenitog bilja dali?/ Zbilja, u tome znak je, ali većina njih neće da vjeruje. / A Gospodar je tvoj, doista, silan i samilostan. (7-9)

Posljednja dva dokaza u ovoj se suri ponavljaju osam puta; jednom nakon ajeta o mjestu na Zemlji na čijoj površini živimo, od koje smo potekli i kojoj se vraćamo, i sedam puta u onom dijelu Objave koja govori o ranijim narodima kojima je slat Božiji poslanik sa sličnom Objavom koja je sišla Muhammedu, a.s, a oni su je odbijali postavljajući joj prepreke i poričući je. Oni su završili u helačluku i propasti. Hoće li onda i Arabljani da ponove njihovu sudbinu?

A vjerovjesnici su te narode vodili najboljoj ljudskoj pameti i zrelosti, oni su bili ljudi najčišćih srca i najčišće vjere i nisu tražili nikakve ni materijalne niti neke slične naknade za svoj trud. Svi su oni ponavljali ono što je u Kur'anu izraženo riječima Nuha, a.s.:

Nuhov je narod u laž utjerivao poslanike. / Kad im reče njihov brat Nuh: “Zar bogobojazni niste? / Zaista, ja sam vama poslanik vjerni, / pa, bojte se Allaha i mene slijedite vi! / Za to vam ja ne išćem nikakve nagrade, nagrada je moja samo u Gospodara svjetova.” (105-109)

Nisu, dakle, vjerovjesnici tražili od svojih naroda ništa osim takvaluka, svijesti o Stvoritelju i pridržavanju Njegovih propisa, i nisu za svoje poslanstvo tražili nikakve naknade ni od jednog čovjeka, i nijednom od njih nije naumpalo da od ljudi traže da na Zemlji fesad čine i da se oholo ponašaju.

Pa i pored toga, njih je okruživalo neprijateljstvo, a neki su čak ubijeni dok su vršili svoju poslaničku zadaću! I kakav je bio kraj onih koji su se tako odnosili prema njima?

Šta misliš ti, ako im – da uživaju – godina mnogo damo Mi, / pa ih potom pohodi ono čime im se prijeti!/? / Pomoći im neće ništa to što su uživali! / A Mi nismo nijedan grad uništili prije negoli su mu opominjatelji došli, / da bi na Pouku Moju opomenuli! I nepravedni Mi nismo bili. (205-209)

Ova sura sažeto obuhvata drevne narode: Musaa i Faraona, Ibrahi-

ma i njegov narod, Ad, Semud, Lutov narod i stanovnike Ejke. Svi su oni ovdje iskupljeni i portretirani na najefikasniji način, jasnim jezikom, a sve te narode veže jedno te isto odbijanje pristajanja na zla i pokvarena djela, inat i obmanu.

Pogledajmo najprije kazivanje o Musau i zastanimo na Faraonovom raspitivanju o Allahu, dželle šanuhu, ko je on, nakon čega slijedi odbacivanje njegova mišljenja utvrđenim odgovorom:

Pa faraon upita: "A ko je Gospodar svjetova?" / Musa reče: "Gospodar nebesa i Zemlje i onog što između njih je, ako vjerujete!" / "Čujete li?" – faraon reče onima što bijahu oko njega. / "Gospodar vaš i Gospodar vaših predaka drevnih!" – reče Musa. / "Zbilja, poslanik vaš ovaj, koji vam je poslan, lud je!" – povika faraon (23-27)

Odgovor koji je ovdje dat sličan je onom koji se nalazi u suri Taha, gdje je Faraon odbio da povjeruje u Allaha, dž.š., pa je Musau rekao:

"Ako budeš ti prihvatio osim mene kakvo božanstvo drugo, zbilja ću te utamničiti!" – kaza faraon. (29)

Nakon toga dogovoren je dan kada će Musa izložiti to što ima da izloži i kada će se sučeliti sa mađioničarima, a od svjetine je zatraženo da prisustvuje ovom nadmetanju! Ovdje se nama skreće pažnja da to mnoštvo, ta svjetina nije bila tvrda u svojim stavovima da će mađioničari doživjeti poraz, nego se njih obilazi i tjera ih se da prisustvuju tom nadmetanju:

I svijetu rečeno bi: "Da li ćete se sakupiti / da slijedimo čarobnjake ako oni budu pobjednici!?" (39-40)

Jer, slijediti Musaa znači izvrnuti se smrtnoj opasnosti i počiniti najgori grijeh, tj. rastaviti se od vjerovanja u Faraona! Ali, upravo to se dogodilo! Faraona je obuzelo ludilo, pobijeden je, njegova božanstvenost je postala bezvrijedna umišljotina:

"Zar njemu povjerovaste prije negoli sam vam dozvolio ja?" – faraon povika. "E, on je doista prvak vaš koji je vradžbini naučio vas! Pa, znat ćete vi! Ruke vaše i noge vaše unakrst ću zbilja izodsijecati, sve ću vas doista raspeti!" (49)

Činjenica je da stajalište ovih mađioničara nije bilo odvojeno od čudesnog utjecaja, ali oni su u jednom kratkom času iz podržavanja

zablude prešli u novo stanje kada su postali spremni da žrtvuju sve u ime Allaha, dž.š., i da se daleko udalje od ranijeg vjerovanja.

A što se tiče Faraona, on je ostao da slijedi obmanu i da živi u inatu; on se neuko pita kako ljudi mogu da prihvate neko vjerovanje bez njegove dozvole! Kao da ima vlast i nad ljudskim savjestima!

Dani su prolazili i Musa odluči da zajedno sa svojim narodom izađe iz Egipta bježeći od idolopoklonstva i azaba, ali Faraon mobilizira svoju vojsku i krenu za njim ne bi li ih sve vratio nazad. Ove dvije skupine bijahu se približile jedna drugoj na vidik oka, kada jevreji uzviknuše: *“Gотово da su nas stigli, zbilja!”* (61)

U Tevratu (Tori) prenosi se da se jedna skupina drugoj bila prepriječila, zatim su se rastavile pa su jedni druge dovikivali sve dok Musa nije uzviknuo: *“Nisu!” – on kaza – “doista je sa mnom Gospodar moj, meni će stazu pokazati On!”* (62)

Ispred njega i njegove skupine bješe se ispriječilo Crveno more, i on i njegova skupina krenuše ovim putem praćeni Pogledom Najvišim, i Musa udari štapom svojim po moru, a vode se razdvojiše desno i lijevo i u dubini se ukaza suhi put preko koga su Israilićani prešli na drugu obalu.

Faraon je pokušao da ih slijedi, ali ga je jedan veliki talas obuhvatio sa svih strana – i tako je okončana priča o njegovoj lažnoj božanstvenosti. Još koji put je uzviknuo iz usta izbacujući gutljaje vode i posljednje dahove!

A onaj koji je Ibrahimu dao zrelost i povećao mu iman – On nikada neće potonuti ni propasti. U nama se pokrene plima osjećaja kad god čitamo o tome u Knjigama Božanske mudrosti koje nas upoznaju o onome što znali nismo. Tako npr., kad je riječ o Ibrahimu, on je govorio o svome Stvoritelju:

Onaj Koji me stvori na Pravu stazu uputi, / i Koji me hrani i poji, / i Koji me, kad se razbolim, liječi, / i Koji će mi, žudim za tim, grješke moje na Danu Sudnjem oprostiti (78-82)

Naš vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s., od svih ljudi prvi je do Ibrahima i najbliži njemu. Svi su vjerovjesnici osjećali i pozivali u tevhid i svi su za svoga protivnika imali širk, a sam Ibrahim, a.s., obišao je mnoge zemlje boreći se protiv idolopoklonstva.

Oni ljudi koji žive u idolopoklonstvu vjeruju u Najvećeg Boga dajući Mu posebno mjesto, a onda Mu pripisuju druga božanstva, osjećaju strahopoštovanje pred Njim i od Njega traže lijeka, ali ubrzo počnu ostala božanstva smatrati ravnim Njemu i počnu ih spominjati pored Njega. Zbog toga se u pasusu o Ibrahimu, a.s., govori o mušricima u Vatri:

...reći će, u njemu prepirući se: / "Tako nam Allaha, bili smo mi u očitoj zabludi / kad smo vas s Gospodarom svjetova ravnali, / a zabludi su nas odveli samo zločinitelji, / pa, nema nama zagovornika, / niti bliska prijatelja!" (96-102)

Savremena zapadnjačka civilizacija preplavljena je zaboravom, zbog čega njezin širk kvari vjerovanje njezinih stanovnika; ta je civilizacija opčinjena ovosvjetskim životom i ona ne spominje Boga niti računa na naknadu od Njega u Vječitom životu!

A Kur'ani-kerim navodi kazivanje o Ibrahimu nakon kazivanja o Musau, a.s., a prije kazivanja o Nuhu, a.s., zato što historijski slijed nema svoga značaja; važna je pouka i poruka koje koriste ljudima!

U kazivanju o Nuhu, a.s., potcrtajmo da je preziranje i odbacivanje siromašnih započelo još u rano doba čovječanstva kada su imućni mrzili siromašne, a jaki ismijavali slabe; omraženi sistem klasa datira, da ponovimo, od zore čovječanstva.

Siromašni su nekako spontano uvijek stajali uz vjerovjesnike zato što su oni saosjećali sa njima i što su se borili za pravičnost i ugled ljudskog bića, i zato ne treba da nas čudi ono što čine silnici, koji govore Nuhu:

"Zar da ti vjerujemo mi, a slijede te prezreni?"/ "Meni nije znano!" – reče on – "šta su oni radili, / njihov je račun, da znate, samo u moga Gospodara, / a ja nisam odgonitelj vjernika, / ja sam samo opominjatelj otvoreni!" (111-115)

Poznato je da su idolopoklonici Mekke duže vrijeme na isti način prigovarali poslaniku Muhammedu, a.s., i da ih je on odbio, našto mu je Allah, dž.š., rekao:

I ne odgoni od sebe one koji se Gospodaru svome mole jutrom i večerom, za naklonosti Njegovom čeznući! (52)

Sličan sadržaj nalazi se i u ovom ajetu:

Jesu li to oni jedni drugima oporučili? Ne! Nego su oni ljudi koji su u zlu svaku granicu prešli! / Pa, od njih se ti okreni, prekoren nećeš biti! (Ez-Zarijat, 53-54)

Ali kazivanje o imanu i kufri nije kazivanje o imućnima i siromašnima jer su Muhammedu, a.s., povjerovali i oni koji su imali mnogo i oni koji su imali malo, a svi skupa bi se nalazili u safovima, ravnopravni, u namazu, i svaki od njih zadovoljan zbog spoznaje istinskog Boga, dž.š., spoznaje koja im je bila izlagana.

Ali je kazivanje o Adu i Semudu nekako najbliže prirodi savremene civilizacije; između tih naroda i savremene zapadnjačke civilizacije, i pored toga što su vremenski i prostorno udaljene, postoji snažna bliskost.

Narod Ada je bio jedan divovski narod, visoka stasa, snažnih tijela, silnog zdravlja. Isto tako, oni su bili izuzetno oštromni i lukavi.

En-Nabiga Ez-Zubjani, hvaleći Gassasan, kaže:

Razbora naroda Ada, tijela čistih od neposluha, nesreća i grijeha!

Ali, Ad je bio obijestan zbog ovih svojih osobina kojima se uzdizao nad drugim ljudima u materijalnom i kulturnom pogledu. Govorili su: Ima li od nas iko jači?

Uživali su život na jedan prekomjeren način, nadmetali su se u građenju visokih zgrada, udaljavali se od drugih, a prema slabijima su bili nemilosrdni. Nisu se bojali zlih posljedica! Ko im šta može!?

Njihov vjerovjesnik Hud im govoraše:

“Zar na svakom visu, prezirući druge, dvorce gradite / i tvrđave podižete, kao da vječno živjet ćete? / I kad kažnjavate, kao silnici kažnjavate! / Pa, bojte se Allaha i meni se pokoravajte!” (128-131)

Ovaj vis (*er-ri'*) – to su brežuljci i pješčane dine ili neka slična mjesta na visoku, a za njihove nastambe se kaže da su bile pokraj puteva u pustinjskim prostranstvima; neki kažu da su to palače jedna pored druge, ili skladišta vode, ili visoke utvrde.

Kada razmislimo o njihovim visokim nastambama i branama za vodu, naći ćemo da to samo po sebi nije grijeh ovoga naroda, zbog čega učenjaci kažu da je ono zbog čega su oni kažnjeni bila pretjerana raskoš i uživanje u ovosvjetskim blagodatima, zaborav i preneraženost Allahom,

dž.š., i obespravljivanje drugih.

Mi danas vidimo da Evropljani i Amerikanci isto tako podižu visoke nebodere, da se nadmeću u gradnji jedni s drugima, da se brinu samo o zadovoljavanju svojih strasti, a da zaboravljaju ono što im je oporučio njihov Stvoritelj.

Ako oni zaratuju, oni će izazvati takvu atomsku eksploziju koja bi mogla uništiti čitav svijet, a kada se s nekim prepiru, onda su nemilosrdni pa svoga protivnika preziru i izlažu ruglu i sramoti.

Allah, dž.š., se rasrdio na Ad i Semud i na one koji su im slični u neznanju o Allahu, dž.š., nemarnosti prema susretu s Njim i naknadi za svoja djela.

Zatim je došao narod Lutov. Čudno je kako savremena civilizacija na strašan način uživa u porocima, kako prihvata ono što je prezreno i gadno, a kako ne haje na opomene o smrti, kako ljude te civilizacije ni smrt ne može podstaći na bogobožnost, nego se oni potpomažu na globalnom nivou u otkrivanju sredstava koja će udružiti njihove harame i siguran put u propast!

Ova vrsta poroka uništila je mnoge narode:

Zar vi, mimo svijet ostali, muškarcima pristupate / a žene svoje, koje vam je Gospodar vaš stvorio, napuštate! Doista ste vi narod koji granicu prelazi!" (165-166)

Allah, dž.š., uništio je ova naselja – kao i sve slične nevjernike!

Ova se kazivanja u ovoj suri završavaju kazivanjem o Šuajbu i stanovnicima Ejke kojima je govoreno:

Pravo na litru mjerite i od onih koji zakidaju ne budite, / i mjerilom ispravnim mjerite! / I ljudima njihova prava ne umanjujte niti zlo činite po zemlji nered sijući! (181-183)

Ali Šuajbov narod je ljudima umanjivao njihova prava i sebi dopuštao nedozvoljene stvari pa je zbog toga nestao!

Islamski ummet je obavezan da postupa bolje nego bilo koji drugi

narod. Njegova univerzalna poslanica, upućena svim ljudima i narodima svijeta, učinila je ovaj ummet nosiocem naslijeđa ranijih upućivača, i kada su preostali neki sljedbenici Knjige zaboravili – ili se udaljili – od toga naslijeđa koje je i njima dato, naša je obaveza da ih opomenemo da je Muhammed nosilac univerzalnog i vječitog poslanstva koje je okupilo ono što je, u obliku savjeta i poruka, bilo rašireno tokom prvih stoljeća i koje slijedi Objavu koja će se čitati do kraja vremena.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET SEDMA

EN-NEML/MRAVI

Sura En-Neml objavljena je u mekkanskom periodu Objave i ona sadrži neka čuda iz životinjskog carstva koja će čovjek otkriti tek u budućnosti. Na njih se aludira u posljednjem ajetu ove sure:

I ti reci: "Hvala Allahu! On će vama pokazati znake Svoje pa ćete ih vi spoznati!" A Gospodar tvoj nemaran nije spram onog što vi činite! (93)

A na početku sure date su kratke natuknice o sudbini vjernika i nevjernika; uputa i radosne vijesti za prve, a gubitak i propast za druge. Ovi kratki instruktivni pasaži detaljnije se razrađuju u narednim dijelovima ove sure, nakon četiri kazivanja o Musau i Faraonu, Sulejmanu i Sabi, Semudu i narodu Lutovom.

Isto tako, ova sura daje jedan kratki pogled na životinju koja će izići iz zemlje neposredno pred Smak svijeta.

Bacimo najprije jedan letimičan, brz pogled na povijesna zbivanja o kojima govori ova sura; osmotrimo trenutak kada Allah, dželle šanuhu, kaže Musau, nakon što je on ustuknuo kada je ugledao kako se njegov štap pretvara u zmiju:

"O, Musa, ne boj se! Kod Mene poslanici ne treba da se boje! A onome ko silnik bude i potom dobrom odmijeni zlo što činio je, takvom ću oprostiti i samilostan doista biti! (10-11)

U ovim riječima sadržano je umirivanje Musaa da će mu Allah, dž.š., oprostiti ubistvo onog njegovog protivnika u Misiru, nakon čega se on bacio po zemlji:

"Gospodaru moj," – zavapi on – "ja sam sebi nasilje učinio, pa Ti mi

oprosti!" I On mu oprosti, On zbilja prašta i samilostan je. (El-Kasas, 16)

U ovoj suri se potvrđuje ovo opraštanje i Musaa Uzvišeni obveseljava poslanstvom. Nadalje, ovdje se ističe kako okorjeli nevjernici, oni s faraonskim duhom u sebi, poriču Allaha, dž.š., sasvim svjesno i ustrajno iako, dakle, znaju da je Musa na istini, tako da oni nemaju nikakva opravdanja za rat koji vode protiv njega:

Pa su oni znakove Naše iz silništva i oholosti poricali, ali su ih u sebi istinitim držali. Pogledaj kakav je bio kraj onih što nered su činili. (14)

A prije nego što ukažemo na kazivanje o Sulejmanu, naglasimo ove riječi Uzvišenog:

Sva živa bića po zemlji što hode i sve ptice što na krilima svojim lete zajednice su, svjetovi kao i vi što ste! (38)

Ove zajednice žive i sporazumijevaju se svojim posebnim jezicima u komunikaciji koja možda nije savršeno dotjerana, ali čovjek je u stanju da otkrije i spozna neke tajne te komunikacije. Eto, Sulejmanu je, mimo ostalih ljudi, Dragi Allah, dao moć da razumije govor ptica i insekata i da razgovara sa njima:

I Sulejman naslijedi Davuda i reče: "O, ljudi, podučeni smo zboru ptica i dato nam je još svačega! To je blagodat doista očita!" (16)

U jednoj prilici Allah, dž.š., mu je omogućio da čuje šta jedan mrav govori svojoj zajednici:

"O, mravi, u vaša staništa ulazite, da vas ne zgazi Sulejman i vojske njegove a da to i ne osjete!" / I Sulejman se riječima njegovim glasno nasmija i reče: "Gospodaru moj, nadahni me da Ti zahvalim na blagodatima koje si podario meni i mojim roditeljima, i da činim dobro kojim si zadovoljan Ti! I Milošću Svojom međ' Svoje dobre robove mene uvedi!" (18-19)

Sura kaže da je ptica hudhud došla Sulejmanu sa haberima o Belkisi, kraljici Sabe, koja je obožavala Sunce. Hudhud se začudio kada je primijetio kako stanovnici Sabe ibadet čine nečemu izvan Allaha, dž.š., nečemu što je jedno od Njegovih stvorenja:

"Našao sam da se ona i narod njezin klanjaju Suncu, a ne Allahu, i da im je šejtan lijepim prikazao djela njihova pa ih odvratio od Pravoga puta, i oni nisu na Pravoj stazi / pa da se klanjaju Allahu, Koji ono što je

skrovito izvodi na nebesima i na Zemlji, i Koji zna ono što skrivenim vi držite i što na javi iznosite.” (24-25)

Sulejman onda napisa pismo Kraljici Sabe:

“Bismillahi’r-Rahmani’r-Rahim: Nada mnom se ne uzvisujte i predani mi dođite!” (31), tj. postanite muslimani.

Islam je vjera svih vjerovjesnika; nijedan od njih nije bio izuzetak u ovom pogledu – zato što je temelj islama vjerovanje u Allaha, dž.š., poslušnost Njemu i pripremanje za susret sa Njim. Ibrahim, Musa, Isa, Muhammed... – svi su jednaki u ovome.

Belkisa oklijeva, ne zna šta da čini, ne žuri sa odgovorom već hoće najprije da sazna da li je Sulejman od onih vladara koji hoće samo blaga i gospodstvo ili je on jedan od onih koje je Allah, dž.š., uputio i koji nadilazi ovosvjetske užitke! I kada Sulejmanu dođe njezino izaslanstvo, donese mu jedan umotani poklon, a on odmah shvati šta mu ona time poručuje pa reče:

“Zar da me blagom pridobijete!? Ono što mi je Allah dao bolje je od onoga što vama dao je! A vi se poklonu vašem još veselite.” (36)

Sulejman je poželio da se pred Kraljicom ukaže mudžiza i da se ona osvjedoči u njegovu iskrenost. Zbog toga je on rekao svojoj skupštini:

“Ko će mi od vas donijeti njen prijesto prije nego što oni meni dođu pokoreni!?” (38)

I, sa Božijom moći, za tili čas iz Jemena dođe prijesto u Bejtu’l-mukaddes, i Sulejman vidje veličanstvenu Božiju moć koja se dogodila pa reče:

“Ovo je blagodat od moga Gospodara, da bi me izvrgao kušnji hoću li zahvalan ili nezahvalan biti! A ko je zahvalan, u korist svoju je zahvalan, a ko je nezahvalan – ta, Gospodar je moj bogat i plemenit!” (40)

Ja mislim – dok naknadno tefsirim ovo što se dogodilo – da se ovdje materija pretvorila u energiju i da se to sve odigralo brzinom svjetlosti, zatim se njezin prvobitni način opstojanja povratio u prijestolje na kome je sjedila kraljica Belkisa. Belkisa sa čuđenjem razgleda prijestolje, i tada joj bi rečeno:

“Je li ovakvo prijestolje tvoje?” “Kao da je ono!” – ona odgovori. (42)

Ovaj njezin odgovor upućuje na njezinu zrelu razboritost. Poslije toga osmotrila je stanje Sulejmanovo, spoznala je da je on Allahov poslanik, povjerovala u njegovo poslanstvo i rekla:

"...i u prisustvu Sulejmana predajem se Allahu, Gospodaru svjetova!" (44)

Nakon ovog slijedi kazivanje o Semudu. Semud bijaše posljednji uzorak za narod Ada u oholosti i umišljenosti. Kada je ovom narodu došao vjerovjesnik Salih, on ih je pozvao Allahu, dž.š., a oni su njemu počeli proricati zlu kob i prijetiti mu da će ga ubiti:

I oni rekoše: "Allahom se zakunite da ćemo noću njega i njegovu porodicu ubiti, a potom ćemo sigurno najbližem krvnom mu srodniku reći: "Mi propasti njegove porodice nismo prisustvovali, i, zbilja, istinu govorimo mi!" (49)

Pokazalo se da su oni umjesto njega ubili devu koju je Allah, dž.š., stvorio kao Salihovu mudžizu – zbog čega su iskusili nesnosnu kaznu:

I spletke su kovali, ali smo Mi spletke ništili kad oni nisu ni osjećali! / Pogledaj kakav je kraj bio spletkama njihovim! Mi smo ih uništili i narod njihov cijeli! / Eno kuća njihovih, zbog nasilja koje su činili, pustih. (50-52)

Zatim slijedi kazivanje o Lutu, a.s., i o njegovom griješnom naselju. Taj narod je unakazio svoju prirodu po kojoj Uzvišeni stvara ljude; nasmakivali su se u gadostima koje su sami sebi dopustili čineći ih javno na svojim skupovima i u svojim pozivanjima. Lut noću napusti ovo naselje.

Pošto su oni skupno činili ove opačine, on im ih je zabranio, a oni njega prognaše iz ovoga naselja; pokazalo se da su njihove opačine ustaljene u njihovim dušama i njihovom društvu:

...i Luta, kad reče narodu svome: "Zar razvrat činite a vi to vidite? / Zar muškarcima strasno pristupate, a ne ženama? Zbilja ste vi narod neznački!" / A odgovor naroda njegova ne bi bio drugi osim što bi rekli: "Lutovu porodicu iz vašega grada prognajte! To su ljudi koji se čiste!" (54-56)

I Allah uništi ovo naselje učinivši da ono što je gore bude dolje!

Ono što je činio narod Lutov poznato je hrišćanima i jevrejima, a grozna sudbina ovoga naroda nalazi se i u Knjigama koje oni drže sve-

tim, pa i pored toga, oni opravdavaju grijeh koji je činio taj narod. Oni sprječavaju da se kazne oni koji čine grijeh ovoga naroda! Pa šta je ovo nego kufr!?

Ako pogledamo u početak sure, pronaći ćemo korita ovih događaja i upozorenje na kraj onih koji čine ovakve grijehe:

Zbilja, oni koji u svijet Onaj ne vjeruju, djela njihova prikazali smo njima lijepim, pa lutaju. / Takvima ogavna kazna pripada, na svijetu Onom bit će oni pravi gubitnici! (4-5)

Nakon što je Allah, dž.š., Svome Vjerovjesniku kazao o sudbinama nekih naroda koji su u laž utjerivali poslanike, On mu se obraća ovim riječima:

Ti reci: "Hvala Allahu i selam, spas robovima Njegovim koje On odabra!" (59)

Hvala Allahu, dž.š., zato što je dao da se uhelaće oni koji su u grijeshnju pretjerali svaku mjeru i koji je Zemlju očistio od njih, kao što se kaže u suri El-En'am:

I uništen bi bio svaki ostatak zločiniteljskog naroda! Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova! (45)

Zaista je Zemlja puna zuluma, a u isto vrijeme na njoj su uspostavljeni principi Istine; najveći nimet je dostojan da se na njega donese zahvala, kao što i velikodušni poslanici zaslužuju da im se iskaže počast zato što su trpjeli i strpljivo podnosili tegobe sve dok ne bi dočekali posljedice kojima su bili zadovoljni.

Zatim dolazi evo ovo pitanje da bi se potvrdila velika istina:

Da li je Allah bolji, ili oni koje Njemu pridružuju oni!? (59)

Ovo pitanje liči na one riječi koje je Uzvišeni izrekao kao Jusufov, a.s., govor:

O, drugovi moji tamnički, da li su bolji svakojaki gospodari ili je bolji Allah Jedinj, Koji nad svima bdi!? (Jusuf, 39)

Učvršćenje Allahove, dž.š., jedinosti zajednički je temelj u svim nebeskim Objavama. U mnogim zalutalim sredinama raste višeboštvo, pa je tako bilo i u arabljanskoj sredini gdje se mnogoboštvo proširilo. Ovim mnogobošcima Kur'an direktno postavlja sljedećih pet pitanja

učvršćujući principe vahdaniijeta (Božije jedinosti) i objašnjavajući Istinu svakom razumnom čovjeku:

1) *Onaj koji je nebesa i Zemlju stvorio i sa neba vam vodu spustio, i s njome vam da obniknu bašče pune divote Mi dajemo! Nije vaše da vi učinite da drvo njihovo izraste! Pa, ima li boga uz Allaha? Nema! Oni su ljudi koji se od Istine okreću!* (60) – tj. uz Allaha stavljaju kipove smatrajući ih ravnim Njemu, ili pokazuju sklonost da se udalje od Pravoga puta prema kome osjećaju odvratnost, mada nisu u stanju reći da je neki kameni kip ili neki čovjek stvoritelj nebesa i onaj koji spušta kišu i čini da ozelene bašče pune nimeta.

2) *Onaj koji je Zemlju staništem učinio, i Koji je po njoj rijeke proveo, i Koji je na njoj planine postavio, i Koji je između dva mora pregradu stavio. Pa, ima li boga uz Allaha? Nema! A većina njih ne zna.* (61) – Zaista je čudesno kako je Zemlja nakararena tako da oni koji žive na njoj ne osjećaju potres i ne uznemiravaju se – jer se Zemlja okreće oko dvije osi: oko same sebe i oko Sunca, a ovo je okretanje ustanovljeno tako da bude u isto vrijeme, paralelno, pa njezino prevaljivanje ogromnih razdaljina u kosmosu ne trese čašu vode u tvojoj ruci!

Zatim: Zemlja je loptastog oblika, a četiri petine njezine mase su slane vode! Na njezinoj površini nalaze se slatkovodne rijeke i jezera i slana mora pa se slatke i slane vode ne miješaju! Sve se odvija po ustanovljenom redu! Nema nesuglasja u ovoj raznovrsnoj gustoći! Ko osim Dragog Allaha, dž.š., može ovim upravljati i ravnati!?

3) *Onaj Koji se odaziva nesretniku kad ga zazove, i Koji otklanja zlo, i Koji čini da vi namjesnici na Zemlji budete! Pa, ima li boga uz Allaha? Kako se vi samo malo opominjete!* (62)

Ovaj ajet se premješta iz prostora do stanovnika, koje u njihovom životu ne zadesi nijedan bol a da oni ne grcaju zazivajući spas i lijek i čeznući za izlazom! Ko na koncu donosi dobro osim Dragi Allah, dž.š.?

4) *Onaj Koji vas u tminama kopna i mora napućuje, i Koji kao blagovijest vjetrove pred Svojom milošću šalje. Pa, ima li boga uz Allaha? Allah je visoko iznad onih koje Njemu ravnim smatraju oni!* (63)

Onaj koji napućuje ljude dok putuju kopnom, morem ili zrakom samo je Allah, dž.š. On i vjetrove razošilje na sve četiri strane, i samo On! Da li ijedno od umišljenih božanstava može išta od ovoga učiniti?

5) *Onaj Koji stvaranje započinje i potom stvaranje ponavlja, i Koji vas opskrbljuje s neba i zemlje! Pa, ima li boga uz Allaha? Ti reci: "Dokaz donesite ako istinu govorite!"* (64)

Nemaju oni nikakva dokaza! Kufr nema dokaza koji bi se mogao uzeti u obzir! Ateizam je jedna bolest; to nije neka postojana misao; to je jedna obmana koja se usredsređuje na umišljevine i koja nema uporišta u logičkom razmišljanju!

Danas je, recimo, preovlađujuća materijalistička civilizacija na velikom dijelu Planete i ona ima odlučujuću ulogu u mišljenju koje se sastoji u seksualnom zadovoljavanju i žderanju, a takav pogled na svijet proistekao je iz drevnih vidova višeboštva. Zaista je čudno kako se ovaj svjetonazor transformirao u naučni stav koji tvrdi da materija ne nestaje i ne obnavlja se! Pod plaštom ovakvih umišljeva prolaze generacije vrteći se oko ništa! Takvi su sebi zacrtali životinjski način ponašanja u svemu:

A oni koji ne vjeruju vele: "Zar kad budemo prašina mi, a i naši preci, zar ćemo zbilja izvedeni biti? / Nama se ovim prijetilo, a i precima našim, još davno!" / Ti reci: "Putujte po Zemlji vi, pa vidite kakav je kraj bio onih koji su zločine činili!" (67-69)

Arapski vjerovjesnik Muhammed bio je zadužen da okrene glavu od ove zablude i da čovječanstvu predstavi Ahiret jasnim mišljenjem te da formira uljudnu civilizaciju koja će vjerovati u Allaha, dž.š., biti povezana sa Objavom i pripremati se za naknadu za svoja djela u Vječitom životu. Islam na Zemlji gradi ummet u kome se podrazumijeva da je Ahiret smisao ovosvjetovnog života i u koga je sav život uređen u skladu sa tim ciljem. Muslimani stoje pred svojim Stvoriteljem poredani u redove pet puta dnevno nakon što odjeknu pozivi tekbira i tevhida!

U suri En-Neml, i to u njezinom posljednjem dijelu, navodi se da će se iz životinjskog svijeta pojaviti dabbe (životinja kojoj će Allah, dž.š., dati da govori), pa će ona govoriti čovječanstvu: "Kako ste mogli zaboraviti vašega Stvoritelja i kako ste mogli upregnuti svoje umove u poricanje vašeg Stvoritelja? Kakav je ovo kufr!?" Mogu samo zamisliti tu životinju kako se okreće ovima koji nose velike titule i koji su naprezali svoje umove propagirajući materijalizam! Ta će im životinja govoriti: Životinje su sretnije od vas! One nisu imale ništa od vaše nauke pa ne mogu nibiti prekoravane zbog gluposti. A vi, Uzvišeni Allah vam je podario pamet, a

vi ste je upotrijebili za rat protiv Njega! Kako ste ružni, vi, ljudi!

A kad za njih Riječ padne, Mi ćemo im životinju jednu iz Zemlje izvesti koja će im progovoriti da ljudi nisu doista u znake Naše čvrsto vjerovali (82)

U vezi sa ovom životinjom ima mnogo iskrivljenih predaja; nama je dosta ovaj vjerodostojan iskaz.

Sura se završava govorom o Ahiretu i polaganju računa na Sudnjem danu, kada će se uspostaviti ovaj pravedni zakon:

Ko učini dobro djelo, njemu pripada nagrada bolja od toga, oni će na Danu Sudnjemu sigurni biti od straha. A ko zlo djelo učini, takvima će lica u Vatru gurnuta biti! "Pa, zar se vi za drugo kažnjavate, osim za ono što ste radili?" (89-90)

Bajrak poziva u Allahovu vjeru u ahiri-zemanu povezan je sa nosiocem najvećeg poslanstva koje je, na temeljima Kur'ana, formiralo ummet i stavilo mu u zadatak da prenosi Objavu i, u isto vrijeme i uzastopno, da formira druge muslimanske narode.

Meni je zapovjedbena da robujem samo Gospodaru grada ovoga, koga je On učinio svetim, a Njemu sve pripada, i meni je zapovjedbena da budem predan / i da Kur'an kazujem (91-92)

U ovom ograničenom vremenu i prostoru otkrit će se budućnost islama i budućnost kufra i ono što će biti poslije:

I ti reci: "Hvala Allahu! On će vama pokazati znake Svoje pa ćete ih vi spoznati!" A Gospodar tvoj nije nemaran spram onog što vi činite! (93)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET OSMA

EL-KASAS/KAZIVANJE

Sura *El-Kasas* počinje umirivanjem vjernika u pogledu njihove budućnosti i sa tvrdnjom da je konačni ishod nevjerovanja i nasilništva mračan, a da je konačni ishod sabura lijep te da će oni koji su bili slabi u ovosvjetovnom životu rastrgnuti svoje lance i sami sebi vratiti slobodu. Ovdje je i nanizano ono što se dogodilo Musau i njegovom narodu – kao primjer da se povijest ponavlja!

Ta Sin Mim. / Ovo su ajeti Knjige Jasne! / Kazivat ćemo tebi Mi vijest o Musau i Faraonu po istini za ljude koji vjeruju. (1-3)

Očigledno, faraon o kome je ovdje riječ bio je Ramzes II, čija se vlast prostirala od rijeke Konga do Dunava, a koji je, u svojoj umišljenosti i bezgraničnoj samovolji, otišao toliko da je samom sebi pripisivao svojstvo božanstvenosti:

Faraon se na Zemlji bio uzdigao i stanovnike njene na stranke izdijelio, jednu je skupinu od njih tlačio, mušku im djecu klao, a žensku im u životu ostavljao. Doista, on je nered sijao. (4)

Ubijao je mušku djecu, a žensku ostavljao sve dok ih ne bi uvedi u rod i dok ih ne bi pokorio da čini s njima šta hoće! Nema sumnje, ovo je zaista bila golema patnja i mučna anarhija. I – da li je ovaj zulum ostao do ahiri-zemana? Ni govora! Sve bude i prođe!

A Mi hoćemo blagodatima da obaspemo one koji su na zemlji tlačeni, i da ih učinimo vođama, i da ih učinimo nasljednicima! (5)

Pa iako je kazivanje o događaju iz prošlosti, ovaj govor unosi smiraj u duše vjernika koji osjećaju silu mušričku i njihov ezijet, a njihova srca povezuje sa sutrašnjicom koja je, sasvim izvjesno, bolja. Na samom

kraju sure nagovještava se da će tortura koja je primorala muslimane da razmišljaju o ostavljanju Mekke jednom jenjati:

Zbilja, Onaj koji ti je Kur'an u dužnost stavio vratit će te na Onaj svijet. Ti reci: "Gospodar moj dobro zna ko je na Pravoj stazi a ko je u očitoj zabludi!" (85)

Mufessiri kažu da je ovaj ajet objavljen dok je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tokom Hidžre, bio na putu između Mekke i Medine! I, nakon što su izišli iz Mekke razbijeni i savladani, vratili su se u nju kao njezini oslobodioci!

Ova sura, koja počinje govorom o Musau i njegovom narodu, sadrži neke stvari koje nisu navedene u kazivanju o Musau u prethodnim dvjema surama. Ova sura govori o rođenju Musaovu te o belaju kroz koji je prošao odmah na početku svoga života:

I Musaovoj majci smo objavili: "Doji ga ti, a kad se za njega uplašiš – u rijeku ga baci! I nemoj se bojati niti tugovati, Mi ćemo ga zbilja tebi vratiti, i poslanikom ćemo ga učiniti!" (7)

Velika je stvar da ova majka dobije zaduženje da svoje rođeno dijete pusti niz vodu, ali ona se u svojoj duši oslanja na Allaha, dželle šanuhu, pa čini ono što joj On naređuje. Treba razmisliti o ovom ajetu u kome se nalaze dvije zapovijesti, dvije zabrane i dvije vesele vijesti!

I kada je sanduk sa dragocjenim plogom u sebi krenuo niz rijeku, talasi ga odbace tačno pred palaču Faraonovu; srce ove majke samo što ne pukne od straha, ali ona se tada obraća Allahu, dž.š., sa nadom i sa najčvršćim vjerovanjem:

A srce Musaove majke prazno postade, zamalo da ga ne odade, da nismo Mi njeno srce učvrstili i vjernica da bude dali. (10)

Allah, dž.š., je ovom djetetu dao takav šarm na licu da je svako ko ga vidi osjećao nježnost prema njemu pa bi ga zavoli.

Zbog toga žena Faraonova kaže svome mužu:

"On će biti radost oka i meni i tebi, nemojte ga ubiti! Možda će nam od koristi biti, ili ga možemo za posinka uzeti!" (9)

I tako dijete ostade živo. Nadgledala ga je njegova sestra, kojoj je majka naredila da prati šta će se s njim događati; ona je prišla kući Fara-

onovoj izloživši dvorjanima da je tu radi dojenja – pošto je dječak odbijao da podoji svaku drugu ženu koja bi mu se približi. Tako se Musa vratio prsima svoje majke, a da niko nije znao kako je ona sve ovo pratila.

Musa odrasta u Faraonovoj palači, gdje mu je Allah, dž.š., olakšao ovaj rast sve dok nije odrastao i postao ponizan kao i njegov narod, a onda, preuzevši na se obavezu, počeo da se osposobljava kako bi mogao biti izabran kao predvodnik u njegovoj budućnosti punoj opasnosti:

A kad je zrelost dostigao i stasao, Mudrost i Znanje mu dadosmo, tako Mi dobročinitelje nagrađujemo. (14)

U ovom periodu njegove mladosti Kur'an izlaže o jednom događaju koji je pogoršao njegovu situaciju u Misiru. Naime, Musa je bio očevidac kako jednog čovjeka njegove narodnosti neki Egipćanin pokušava da potčini tovarivši na njega neki teret koga on niti je trebao niti mogao nositi. Između njih se zapodjene prepirka,

pa od njega pomoć protiv neprijatelja mu zatraži onaj što iz njegova naroda bi, i onog Musa šakom udari i usmrti! (15)

Tada Musa bijaše na vrhuncu svoje tjelesne snage i nije znao da će taj jedan njegov udarac biti smrtonosan te se obrati Allahu, dž.š.:

“Gospodaru moj, ja sam sebi nasilje učinio pa Ti mi oprosti!” I On mu oprosti... (16)

Kada je osjetio da mu je Allah, dž.š., oprostio, on Mu je zahvalio na nimetu opraštanja i u isto vrijeme se obavezao da će pomagati obespravljenima a suprotstavljati se nasilnicima i pokvarenjacima.

Iz konteksta je očigledno da su Fiarunove službe saznale za ovaj slučaj i njegove posljedice te da je naređeno da se Musa ubije, a neki dobar savjetnik ga je upoznao o tome šta mu se priprema te Musa odluči da napusti Misir i usmjeri se ka Medjenu, na sjeveru Arabijskoga poluotoka.

Musa se u Medjenu ženi sa kćerkom nekog pobožnog Božijeg roba kod koga je našao sklonište nakon što se saznalo za ono ubistvo. Taj mu čovjek reče:

“Ne boj se! Ti si se od naroda nevjerničkog spasio!” (25)

Jevreji se ljute na Musaa zato što se oženio sa ženom koja nije bila

hebrejskog porijekla. Mi ne znamo identitet ovog dobrog čovjeka koji je dao ovako lijep savjet Musau. Mi ne mislimo da je to bio vjerovjesnik Šu'ajb, ali ko god da je bio, on je rekao Musau:

“Želim te oženiti s jednom od ove dvije moje kćeri s tim da si mi u namju osam godina ti, pa ako napuniš deset, to je od tebe, ja ne želim da ti teško bude. A vidjet ćeš ti, ako Bog da, da sam dobar čovjek ja!” (27)

I tako Musa pređe put od zapovjednika kraljevske palače do čuvara ovaca. Ovakve pozicije ne umanjuju niti uvećavaju vrijednost velikih ljudi. Njihovu muževnost krasi svojstva hrabrosti, viteštva, darežljivosti, mudrosti i odlučnosti, o čemu ljudi saznaju iz njihovih životopisa.

Nema sumnje da ovaj period u Musaovu životu zaslužuje da o njemu duboko promisliš i da razmisliš o onome što je ovdje izloženo o njemu i o njegovom narodu te o tome kako mu je bilo suđeno da se pripremi za breme koje mu je bilo bačeno na pleća u bližoj budućnosti:

I kad Musa ispuni rok i pođe s porodicom svojom, on vatru ugleda na strani brda, i reče porodici svojoj: “Sačekajte, ja sam zbilja ugledao vatru, možda ću vam donijeti vijest kakvu, ili usplamtjelu glavnu iz vatre, da se ogrijete.” (29)

Ova vatra bijaše išaret koji je privukao Musaa njegovoj veličanstvenoj sudbini:

Pa kad do nje dođe, pozvan bi s desne strane doline, u blagoslovljenom kraju, iz stabla: “O, Musa, ja sam, zbilja, Allah, Gospodar svjetova!” (30)

Na ovaj način je čoban postao poslanik plemeniti – zadužen da oslobodi svoj narod i prenese poslanicu! Musa se sjeća događaja sa Faraonom i traži od Allaha, dž.š., da ga ispomogne njegovim bratom Haruonom, našto mu Allah, dž.š., kaže:

“Stranu tvoju pojačat ćemo bratom ti!” - reče On – “I moć ćemo vam dati, pa oni do vas dvojice neće ni stići. S Našim Znacima ćete vi, i oni koji vas budu slijedili, biti pobjednici!” (35)

Susret Musaa sa sihirbazima bio je jednog dana na kome će se osvjedočiti ko je ko; Musa je razbotalio njihove spletke i ponizio Faraona i njegovu svitu. O ovom susretu se govori u surama El-A'raf, Ta Ha i Eš-Šu'ra'; taj susret je postao primjer koji se izlaže, kao što kaže pjesnik:

*Kad dođe Musa i baci štap svoj,
Propadoše i sihr i sihirbazi!*

Ali u ovoj suri je ovaj događaj sadržan na jedan jezgrovit način, nešto aludiraju slijedeće riječi Uzvišenog:

Kad im Musa donese jasne znake Naše, oni rekoše: "Ovo nije ništa drugo doli vradžbina izmišljena! I za ovo nismo čuli mi u naših predaka drevnih!" (36)

Međutim, na ovom mjestu je navedeno nešto drugo: kako Faraon od svoga vezira Hamana traži da se u nebesima raspita o Musaovom Bogu:

"O, svito," – povika Faraon – ja ne znam da vi osim mene božanstvo drugo imate! O, Hamane, ti opeku mi peci i deder mi toranj sagradi, da bih se uspeo k božanstvu Musaovu, jer ja smatram da je on doista lažac!" (38)

Ovaj ahmak zbilja misli da je Allah gore u nebu sa pticama, ili da sjedi negdje gore sa svojim jaranima! Ovaj ahmakluk se ponavlja u naše vrijeme: neki je istraživač kosmosa namislio da traži Boga u nebesima pa ga nije našao; nije našao nikoga osim svoga saradnika u tim prostranstvima! Allah je htio da izgore trojica ovih istraživača; pali su na zemlju ugušeni zbog nedostatka zraka u njihovoj opremi kojom su letjeli po nebeskim prostranstvima!

Zaista je kufr zabluda daleka; ne razumijem kako se Allah može tražiti po zraku; ta On je Onaj Koji daje da niče rastinje za našu hranu koju jedemo i On je stvorio zrak koji udišemo!

A ajeti na Zemlji su nam bliži nego oni ajeti (znakovi) na nebesima, ali onaj ko je slijep – slijep je zato što mu je srce zastrto, tamno:

I njih smo Mi vođama koji pozivaju Vatri učinili! A na Danu Sudnjem oni pomognuti neće biti! / I na ovom svijetu prokletstvom smo ih pratili, a na Danu Sudnjem bit će od onih ogavnih! (41-42)

U kontekstu se zatim sa govora o Musau prelazi na govor o Muhammedu, vjerovjesniku razuma i svjetlosti, kome je objavljena Knjiga i koji je vjerovanje utemeljio na razmišljanju, sagledavanju, dokazivanju i istraživanju.

Muhammed, s.a.v.s., navodi kazivanje o Musau, o njegovom boravku u Medjenu i kako je tamo osnovao porodicu, kako je zatim bio pozvan da primi poslanstvo te kako mu je palo u obavezu da se vrati u Egipat kako bi Istini pozivao Faraona. Odakle Muhammedu, s.a.v.s., dolaze ove vijesti kad je on jedan nepismen čovjek koji odrasta u idolo-pokloničkom miljeu?

A nisi bio ti na Zapadnoj strani kad smo Musau zadaću odredili, i nisi bio tome svjedokom ti! / Ali, Mi smo pokoljenja stvorili i život im podug bi! A ti među stanovnicima Medjena boravio nisi da im kazuješ Naše Riječi, nego Mi tebi šaljemo o njima vijesti. (44-45)

Allah je ojačao Svoga vjerovjesnika Knjigom koja je obnovila ranije Poslanice i ispravio ih, pa kakvo je bilo stajalište ljudi u vezi sa tom Knjigom? Tražili su čudesa poput onih koja su pratila Musaa! A jesu li oni povjerovali Musau kada su bili očevici tih čudesa?

Zaista su jevreji, koji su se spasili gušenja, tražili od Musaa, nakon što su se spasili, da im napravi idola koga će obožavati kao i ostala božanstva! Pa kakvo je to vjerovanje!

Što se tiče onih koji o Kur'anu duboko razmišljaju i svoja srca okoriste Objavom, oni ruše te kipove i prosvjetljavaju sebe i druge tevhidom i na istoku i na zapadu! Uzvišeni kaže u vezi sa zahtjevima za čudesima:

A kad im je došla od Nas istina, oni rekoše: "Zašto njemu dato nije ono što Musau dato je!?" Pa zar nisu poricali još prije ono što Musau dato je!? Još govore: "Ovo su dvije vradžbine, jedna drugu podupire!" I vele: "Zbilja mi poričemo sve!" (48)

Ako se izgubi ispravan pogled a prevlada slijeđenje strasti, onda to vodi samo u propast! Eto, činjenica je da su se oni prvi višebošci borili protiv islama svim i svačim što im je bilo na raspolaganju i, od tolike sile, nije povjerovao niko osim onih koji je Allah sačuvao!

Što se tiče ehli-kitabija, oni su se proljudili sa Objavom i tražili su pravedno postupanje, pa ko je povjerovao naišao je na najveću dobrodošlicu, i o njima Uzvišni kaže:

A oni kojima smo Mi Knjigu prije Kur'ana dali, u njeg vjeruju, / i kad im se kazuje, oni govore: "Mi u njeg vjerujemo, on je Istina od Gospodara našega, još prije smo mi zbilja muslimani bili!" / Takvima će nagrada

njihova dvaput biti data zato što su strpljivi bili! (52-54)

A o ljubaznosti prema vjernicima iz reda ehli-kitabija Božiji Poslanik, s.a.v.s., kaže:

ثَلَاثَةٌ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَ أَدْرَكَنِي فَأَمَّنَ بِي وَ اتَّبَعَنِي وَ صَدَّقَنِي فَلَهُ أَجْرَانِ، وَ رَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ فَغَدَّاهَا فَأَحْسَنَ غَدَّاءَهَا ثُمَّ أَدْبَاهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا وَ تَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ، وَ عَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَدَّى حَقَّ اللَّهِ تَعَالَى وَ حَقَّ سَيِّدِهِ فَلَهُ أَجْرَانِ.

“Trojica će dobiti svoju nagradu dva puta: ehli-kitabija koji vjeruje u poslanstvo svoga vjerovjesnika, doživi moje vrijeme i povjeruje u mene, i krene mojim putem, i potvrdi da je istinito moje poslanstvo – njemu pripadaju dvije nagrade; čovjek koji ima robinju pa je izdržava najljepšom opskrbom i odgoji je najljepšim odgojem, a potom je oslobodi robstva i oženi je – njemu pripadaju dvije nagrade; rob u nečijem vlasništvu koji pazi na pravo Uzvišenog Allaha i na pravo svoga gospodara – njemu pripadaju dvije nagrade.” (Buhari)

Zapadna Azija i sjeverna Afrika imale su milione ehli-kitabija koji su živjeli pod jarmom nepravednih rimskih vlasti; oni su ušli u islam, prepoznali se u njemu i svoja srca smirili u pravima koja im je on donio. A što se tiče idolopoklonika na Arabijskom poluotoku, oni su postavljali prepreke Istini na Božijem Putu, a protiv nove vjere oglasili su žestoki rat, zbog čega je Božiji Poslanik, s.a.v.s., trpio bol pa mu Allah, dž.š., kaže:

“Doista ti ne možeš koga ti želiš uputiti, nego Allah upućuje na Pravu stazu koga On hoće!” (56)

Smatra se da je ovaj ajet objavljen u vezi sa Ebu Talibom za čijim je primanjem islama Božiji Poslanik silno žudio. Ebu Talib je znao iskrenost svoga bratića, ali njegova privrženost vladajućim običajima učinila je da on odbije primiti islam pa je rekao: “Zaista sam spoznao da je Muhammedova vjera najbolja od svih vjera, i da se ne plašim prijekora i grdnje, vidio bi da bih je javno prihvatio.”

Preneseno je da je nešto slično rekao neki od glavešina Kurejša: “Da, mi zaista znamo da je ono što ti, Muhammede, govoriš istinito, ali ako budemo slijedili tvoju vjeru, plašimo se da bi nas Arabljani mogli prognati iz mekanske pokrajine!” S tim u vezi je Uzvišeni objavio:

I oni vele: “Ako bismo mi s tobom Pravu stazu slijedili, iz zemlje naše

bili bismo prognani!" Pa zar im Mi nismo mjestom dali Hram Sigurni u koji se kao opskrba od Nas slijevaju plodovi svakovrsni, ali većina njih ne zna (57)

Kur'ani-kerim prijete kaznom ovom kufuru:

A koliko smo samo Mi gradova uništili, čije življenje objesno bi!? Eto staništa njihovih, malo su bila nastanjena nakon njih, i Mi smo ih naslijedili! (58)

Slijede, jedan za drugim, savjeti koji podstiču da se slijedi Istina i da se čuva od dunjalučkih strasti:

Sve što vam je dato samo je uživanje ovoga svijeta i gizda njegova, a što je u Allaha – bolje je, i vječno je! Zašto ne razmislite? (60)

Nažalost, većina ljudi prodaje Istinu za nešto mizerno i ne vode brigu o posljedicama za lahkomislenost.

Nikakve štete ne bi bilo Faraonu i njegovoj vladavini da je bila razumna i pravedna umjesto što je bila ohola i tiranska, što je nad robovima provodila svoju silu! Nikakve štete ne bi bilo onima koji su slijedili sihir-baze da su postupali pravedno i na najljepši način umjesto što su u sihru pronašli utočište i odali se njegovoj strasti!

Kur'ani-kerim na dvije sorte dijeli ovu vrstu idolopoklonika, pa prvo veli:

A na Dan kad ih On pozove i upita: "Gdje su oni koje ste meni jednakim smatrali?"- / A oni, za koje će se Riječ obistinuti – tj. gospoda, vlastodršci – reći će: "Gospodaru naš! Ove smo mi u zabludu odveli! A u zabludu smo ih odveli zato što smo zabludjeni bili. Pred Tobom ih se odričemo mi, nama oni nisu robovali!" (62-63),

A onoj drugoj sorti veli:

I bit će rečeno: "Pozovite svoja božanstva!" Pa će ih pozvati, ali im se neće odazvati i patnju će vidjeti! O, da su bili na Pravoj stazi! (64)

Ovo je samo jedan od prizora Sudnjeg dana, prizor koji je izložen ubrzano, ne bi li se prošli grijeha oni koji obmanjuju i oni koji su obmanuti...

Nakon drugog prizora, ili u intervalu, dolazi govor o Istinitom Allahu Koji je Stvoritelj ljudi, Koji stvara njihove posebne karakteristike po koji-

ma se razlikuju jedni od drugih, Koji izabire šta hoće u osnovi tih crta, a ostavlja šta hoće:

A Gospodar tvoj stvara šta hoće i odabire! Njima ne pripada biranje! Slavljen neka je Allah i iznad onog šta Njemu pripisuju. (68)

Kur'an zatim govori o sistemu koji je ugrađen u kosmos:

Ti reci: "Kažite mi vi, ako bi vam Allah noć do Dana Sudnjeg trajnom učinio, koji bi vam bog, osim Allaha, svjetlost podario? Zar ne čujete vi?" (71)

Allah je stvorio tmine i svjetlost; sve što živi, nakon dugih napora, traži i noć i dan, i u ovom traženju su jednaki i vladari i hammali.

Na kraju govora o političkoj samovolji počinje govor o kapitalističkoj nepravdi; osnova ovog govora je da se spas nalazi kod Allaha, dž.š., i da se čovjek ne može spasiti ovih zala nikako drukčije osim da sebe učini potpuno čistim od njih i da se od njih udalji.

To je razlog što Kur'an u nastavku prenosi kazivanje o Karunu, koji je bio dostigao neslućeno bogatstvo. Bogatstvo samo po sebi nije ni zlo ni dobro; ono će biti pokuđeno ili pohvalno u zavisnosti od načina njegove upotrebe; oružje u lopovskoj ruci je sredstvo za ubijanje nedužnog, a u ruci vojnika – za samoodbranu ili vraćanje istom mjerom na nepravdu. Zbog toga se o Karunu govori kao o vlasniku gomila zlata i srebra:

I onim što ti je Allah dao Onaj svijet traži i udio svoj na svijetu ovom ne zaboravi, i kao što je Allah tebi dobro učinio – i ti odbro čini, i nemoj nereda činiti na Zemlji! Allah doista one koji nered čine ne voli. (77)

Ima imućnih ljudi koji ono što imaju dijele velikodušno i svojim imetkom traže ljubav i prijateljstvo, a siromahe primaju s dobrodošlicom i daju im prije nego što zaišću... Oni zahvaljuju Allahu, dž.š., na onome što im je dao i odredio, a u imetku ne gledaju povod da se ohole i uzdižu iznad drugih. Oni izvršavaju ono što je po Allahovoj pravdi i pravu! Međutim, Karun je smatrao da je on svoj imetak stekao samo svojom sposobnošću i sebi je davao za pravo da bude gord i da druge gleda poprijeko!

On reče: "Ovo je meni dato samo zbog znanja moga!" A zar on ne zna da je Allah još prije njega uništio pokoljenja koja su od njega jača bila i koja su više zgrnula blaga? A zločinci o grijesima

svojim neće ni pitani biti! (78)

Među Božijim poslanicima bilo je i imućnih i siromašnih; jedni su bili vladari i živjeli su u izobilju, ali ih njihovo izobilje nije učinilo škrtim niti nasilnicima, niti su njihovi siromasi bili bespomoćni i prezreni.

Fitnet imetka bijaše žestok u različitim civilizacijama, a u savremenoj civilizaciji imetak je izvorište najvećih belaja; sačinjen je sistem bez osjećaja i sa ogromnim razlikama među ljudima, sistem koji neće proizvesti ništa drugo do gnjev siromašnih ljudi.

Pravi lijek je moguće naći jedino u učenju islama koji će, sa svojom nebeskom Objavom, popraviti stanje na Zemlji i u ljudima učvrstiti povjerenje u pravdu i uvesti ih u jednu novu, jedinstvenu stvarnost:

Taj Drugi svijet stvorili smo onima koji ne žele da se na zemlji ohole niti nered da čine. A sretan kraj bogobojažnima pripada! (83)

Ovaj ajet u suri El-Kasas dolazi nakon što je Uzvišeni iznio historiju faraonovske vlasti i karunovskih trezora, a zatim u istom stilu kaže:

Ko učini dobro djelo, dobit će nagradu od toga bolju, a ko učini zlo djelo, pa oni koji čine zla djela bit će kažnjeni samo toliko koliko su zarađili. (84)

Moramo znati da se življenje na ovom svijetu ne može učiniti boljim bez vjere niti čovjek može biti sređen bez čista srca. Zakoni i opisani sistem ne mogu biti odvojeni od imana sve do Sudnjega dana, kada će se primiti nagrada za dobra djela.

Sa žalošću moram reći da ima pobožnjaka kojima iman nije uljepšao njihov način življenja, koji ne vrše pravdu iako im je naređeno da je uspostavljaju i kojima se čini dovoljnim samo to što imaju osjećanja tevhida, o čemu jedan pjesnik murdžija kaže u vidu opisa: "Budi ti musliman, a grijeha se ne boj; ta kako će Onaj Koji bdije biti mučitelj!? Da je On htio da te prži Džehennem, ne bi tvoje srce nadahnuo tevhidom!"

Ovakva rasprostranjena nada oduvijek kola među brojnim muslimanima koji misle da je rad dragovoljno djelo, i, sve dok čovjek vjeruje u Allaha, bit će spašen, bez obzira šta činio. Nažalost, gornja razmišljanja su tokom stoljeća oslabila islamsku državu! A muslimani neće povratiti svoju prvobitnu civilizaciju bez imana i amela zajedno.

Ova sura se završava obraćanjem Resulullahu, s.a.v.s., koje potresa

duše i objašnjenjem da je nošenje poslanstva najteži ljudski posao od svih pohvalnih zaduženja:

A ti se nisi nadao da će ti Knjiga dostavljena biti, a ona je milost od tvoga Gospodara, zato pomagač ne budi nevjernicima! / I neka te oni nikako ne odvrate od Znakova Allahovih nakon što su tebi oni objavljeni, i svome Gospodaru pozivaj ti, a od onih koji Njemu druge smatraju ravnim ti ne budi! / I ne zazivaj uz Allaha boga drugoga! Nema boga osim Njega! (86-88)

Nije, dakle, dovoljno znanje o jedinstvi Allahovoj. I Iblis je znao da je Allah jedan, pa i pored toga odbio je da Mu se pokori, da poslušava Njegovu zapovijest, a odao se svojoj strasti.

Naš ummet mora objediniti čisto vjerovanje u Allaha i činjenje dobrih djela – da bi ojačali na dunjaluku i, kako valja, pripremili se za Ahiret.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA DVADESET DEVETA

EL-'ANKEBUT/PAUK

Belaji su normalna pojava na dunjaluku preko koga prelazimo kao preko nekog mosta i pelazimo na onu drugu stranu da vidimo rezultate naših djelovanja, pa da vidimo jesmo li bili uspješni ili neuspješni, hoćemo li u Džennet ili u Džehennem.

Ovi belaji su žešći ili blaži u zavisnosti od prirode čovjeka, njegove snage i njegovih zadataka (obaveza). Plač žene kojoj pobjegne deva drukčiji je od plača muškarca koji izgubi dijete i slavu u nekoj bici koja je za njega izgubljena. Životne brige srazmjerne su životnim težnjama. Kako su samo različite težnje ljudi i napor koji na tom planu ulažu! Dobro je to primijetio Ebu et-Tajjib kada je rekao:

Prema odlučnosti dolazi i snaga, a prema stepenu plemenitosti dolazi i plemenito djelo.

U očima malih to djelo je veliko, a u očima velikih ono je malo.

Onaj ko je obavezan da zasije njivu razlikuje se od onoga koji je zadužen da popravi čitav ljudski rod kako bi on bio u pokornosti Allahu, dž.š.

Razmišljao sam o dunjaluku u vrijeme Muhammeda, s.a.v.s., i čudio se njegovom stanju i na istoku i na zapadu: većina čovječanstva je bila zavedena obožavanjem idola i slijeđenjem svojih strasti u tami ovog dominirajućeg idolopoklonstva. Najveći ciljevi jevreja od porodice Ja'kubove sadržani su u fiks-ideji da su oni izabrani narod i da su oni hvalevrijedna loza u odnosu na ostalo čovječanstvo, a što se tiče imana i popravljanja (*islaha*) i poziva Istinitom Allahu, to je za njih bilo drugo-razredno pitanje.

Zatim su tu postojali hrišćani koji su Isaa uzeli za boga – a on je čovjek plemeniti – pa su i Džibrila proglasili bogom – a on je melek povjerljivi – pa su onda i Najvećeg Stvoritelja uzeli za trećeg boga rekavši: Svi su oni naposljetku jedan Bog! Zemlja je nestajala u tminama koje su se nadvijale jedna nad drugu!”

Sa ovom mnogobrojnom masom sučelio se dolazak Muhammeda, s.a.v.s., kome je rečeno: Ti si zadužen da razlučiš svu ovu gustu tminu i da sve ljude povedeš Stvoritelju od Koga su oni zalutali. U jednom hadisi-kudsiju stoji:

إِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ وَإِيَّاهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَمْتُ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَلْتُ لَهُمْ وَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا.

“Ja sam stvorio sve ljude u čistoj prirodnoj vjeri, ali, dođoše im šejtani pa ih odvратиše od njihove vjere, zabraniše im ono što sam im Ja dozvolio i narediše im da Meni pridruže druga o kome nikakav dokaz nisam objavio.” (Ibn Hibban)

Uzvišeni Allah je posmatrao stanovnike Planete; mrzio je i Arape i nearape osim onih iz reda ehli-kitabija, pa je rekao Muhammedu, s.a.v.s.: “Ja te šaljem da te iskušam i da iskušam sa tobom!”

Kako je teška ova kušnja! Jedan čovjek, usamljen, zadužen da popravlja čitav ljudski rod, da promijeni njihov put i da podstakne čitavo čovječanstvo da krene putem tevhida i dobročinstva! U toj zadaći, noseći ovo breme, oslanjao se na Allaha! Breme teško kao brdo! Ali, on se nekako uvijek podizao; oko sebe je okupio ashabe koji su mrzili nevjernike, a međusobno bili samilosni! Sa njima je bio izložen progonima, žestokoj i neprestanoj borbi... Sa njima se borio protiv dominirajuće tradicije i velike imperije, ali nije se povlačio niti je spuštao svoje koplje sve dok ljudi nisu u skupinama ušli u Allahovu, dž.š., vjeru! Odmah na početku bilo je onih koji su se uznemiravali zbog ove teške obaveze preispitujući se pred poniženjima i nesrećama, o čemu je sišla sljedeća objava:

Elif Lam Mim. / Zar misle ljudi da će biti ostavljeni ako kažu: “Mi vjerujemo!” i da na kušnju stavljeni neće biti!? / A Mi smo na kušnju stavili i one prije njih, pa je Allah doista ukazao na one koji zbore istinu, a ukazao je i na lažljivce. (1-3)

Današnje čovječanstvo je isto tako neupućeno o svome Stvoritelju,

prognano sa Njegova Puta, a oni koji slijede Muhammeda sučeljavaju se sa neprijateljskim tradicijama dok pozivaju mase da budu u ibadetu Allahu, dž.š., i dok nose bremena ovih kušnji. Uzvišeni kaže u suri El-'Ankebut:

A onaj ko se bori – pa, za sebe bori se! Doista je Allah neovisan od svih svjetova! (6)

A na kraju sure daje se istinito obećanje od Allaha, dž.š.:

A one koji se budu radi Nas borili Mi ćemo zbilja Našim Stazama naputiti! A Allah je doista sa dobročiniteljima! (69)

Jedno od imena Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., je El-Mutevekkil (Onaj koji se oslanja na Allaha, dž.š.). Da li je vraćanje zalutalog čovječanstva njihovom Stvoritelju lahak posao? Da li je suprotstavljanje velikoj imperiji lahak džihad? Vjerovjesnik se morao osloniti na Allaha, nadu koja se ne gasi ni u jednom dobu! Morao je iza sebe imati Jakog Zaštitnika i čeličnu volju:

Ima svijeta koji veli: "Vjerujemo u Allaha!" i kada radi Allaha na muke stavljen bude, on smatra da je zlostavljanje ljudsko kao i Allahova kazna. A da dođe pomoć od Gospodara tvoga, sigurno bi rekli: "Pa, uz vas smo bili!" A zar Allah nije Taj Koji dobro zna šta je u ljudskim grudima!? (10)

Ima ljudi koji hoće da se brzo vide plodovi džihada ili da se produlji rahatluk! Ova sura podučava takve podsjećajući ih na Nuha, a.s., koji je pozivao devet stotina i pedeset godina u islam! Ima i onih kod kojih iščezne logički govor u poznavanju Allaha i koji misle da je džihad jedan prazni zanos! Radi pouke, ovima Kur'an nabraja nešto od onoga čime se služio Ibrahim, a.s., u svome pozivanju:

Zar oni ne vide kako Allah započinje stvaranje i potom ga opet daje!? Doista je to Allahu lahko. / Ti reci: "Putujte po Zemlji, pa vidite kako je On započeo stvaranje, i potom će Allah i drugi put obnoviti stvaranje! Doista je Allah svemoćan!" (19-20)

Tu je i navod o onima koji su se odali animalnim ćudima pa pretjeruju u seksualnoj strasti čineći ono što je zabranjeno i odvajajući se od prirode časnog braka; takvima Lut, a.s., kaže:

"Zar razvratu pristupate vi, kakav nije počinio prije vas niko od ljudi?"

/ Zar vi doista pristupate muškarcima i presrećete na putevima i činite ogavne stvari na vašim susretima!?" (28-29)

Čudno je kako savremena zapadna civilizacija ide istim putem; cipe-la se obuva na cipelu; danas ih je pogodila pošast zvana AIDS, a uzrok njezine pojave leži u njihovom odbijanju propisa koje je donio islam u vezi sa seksualnom strašću; oni odbijaju da brak promatraju kao ibadet i neće da postave granicu ispred svojih poriva i atrakcija, ispred harama.

Sura produžava sa nabrojanjem naroda koji su izazvali prijekor Allaha, dž.š., i čiji su postupci bili ružni. Šta im se dogodilo?

I sve njih smo zbog grijeha njihovih kaznili, na neke smo vjetar pješćane prašine poslali, neke je strašan povik uništio, a neke smo u zemlju Mi utjerali, a neke, pak, potopili! (40)

Da li se njihova ogromna moć ispriječila ispred Allahovih kazni? Ne, nikako! Kao što vjetar opuše paučinu pauka, tako opuše i njihova tjelesa pa oni postanu obična prašina!

A to su primjeri, ljudima ih navodimo Mi, a ne shvaćaju ih drugi osim znalci. (43)

Oni koji se bore podnose tegobe; oni se, što se tiče budućnosti, oslanjaju ili na ovaj svijet ili na nagradu na Onom svijetu. ehli-kitabija ima dvije vrste: jedni koji nama ne uskraćuju niti udaraju na naša prava u pogledu života, ibadeta i pozivanja u islam i nama ostavljaju našu stvar; mi ne diramo u njih, oni ne diraju u nas; ne dira se u njihove garancije i zaštitu koju im je dao islam niti se krši ugovor sa njima; i drugi koji nas stješnjavaju, s kojima je nama teško zbog njihova vrijeđanja naše Knjige i Poslanika, ili nam ruše naše građevine, ili nam obaraju naše bajrake, te je zbog toga naša obaveza da se zaštitimo od njih i da ih se vazda čuvamo! Niko ko ima imalo pameti ne vjeruje takvima!

Sura El-'Ankebut sadrži opću uputu u pogledu mu'amelata, tj. svjetovnih relacija sa jednima i drugima:

I sa sljedbenicima Knjige ne raspravljajte vi, osim na način najljepši! Ne i sa onima među njima koji su nepravedni, i recite: "Mi vjerujemo u ono što je nama objavljeno i što je vama objavljeno! A naš Bog i vaš Bog – jedan je! I Njemu smo Mi predani!" / Kao i njima, i tebi Mi Knjigu objavljujemo. A oni kojima smo Mi knjigu dali i u ovu vjeruju, a i među

ovima ima nekih koji u Kur'an vjeruju. A Naše znake samo nevjernici poriču! (47)

Volio bih kada bi vijeće sačinjeno od onih s kojima je sklopljen sporazum, a koji su razboriti, sagledalo veze između Istoka i Zapada kroz povijest i danas i kada bi iznijelo na vidjelo tragove krvavih ratova između njih, posebno tokom rimske invazije i pada zapadne Azije i sjeverne Afrike u njihove ruke. Da li je islam bio agresivan kada je oslobodio ova područja iz njihovih kandži?

Poslije toga su njihovi potomci pokrenuli prvi krstaški rat, pa su ih muslimani porazili i vratili nazad nakon blizu sto godina! Oni su onda ponovo napali, u vrijeme Napoleona, koji je izvršio agresiju na Egipat, pa zatim je to učinio Musolini agresijom na Libiju i Etiopiju, gdje su formirali ministarstvo za kolonizaciju islamskih naroda! Pa su onda Francuzi napali na sve države sjeverne Afrike, a Englezi su kolonizirali dolinu Nila!

Tako je islamska teritorija pala u ruke ehli-kitabija. Jesmo li mi agresori u ovim prljavim ratovima? Danas mase muslimana žure da žive u svojoj vjeri, ali oni im to sprječavaju namećući im vlastodršce koji će ih uništavati. Pa gdje je pravda u ovakvom postupanju? Muslimani vjeruju u svaki redak svoje Knjige i žele da čine djela u skladu sa tom Knjigom. Zašto im to zabranjuju? Zašto vrijeđaju i napadaju onoga ko je poslan sa tom Knjigom? Zašto ga optužuju da je lažac?

Ti nisi prije ove kazivao nijednu knjigu, niti si desnicom svojom pisao ikakvu knjigu! A da jesi, tad bi posumnjali lažljivci. / Nego su ovo ajeti jasni u grudima onih kojima je znanje dato! A Naše znake samo silnici poriču. (48-49)

Zaista je žestoka fitna koju ehli-kitabije čine svojim nasiljima! U ovom vremenu su pokrenuli jedan veliki opći pohod kako bi muslimane odvratili od njihove vjere, kako bi njihova djela odvojili od nje i sveli vjeru na najmanji govor sve dok joj ne presude i formalno i sadržajno!

Sura El-'Ankebut se vraća sumnjama idolopoklonika kada su tražili od Muhammeda, a.s., da pokaže nadnaravna djela i neku mudžizu koju ima ako je poslanik. Rečeno im je: Mudžiza vam se nalazi u ovoj Knjizi čije ajete slušate."

I govore: "Pa zašto mu od Gospodara njegovu kakva čuda nisu poslana?" Ti reci: "Čuda su samo u Allaha! A ja sam samo opominjatelj

jasni!" / Pa zar njima dosta nije što Mi tebi Knjigu koja im se kazuje objavljujemo? Doista je u tome milost i opomena za narod koji vjeruje. (50-51)

Zaista je Kur'an vječita mudžiza; njegov utjecaj na dušu i društvo je dubok; a naš ummet ga je sačuvao u najtežim krizama pošto je on objavljen nama. Nisam vidio knjigu koja bi mu bila slična u uspostavljanju veze između čovjeka i Stvoritelja, veze koja počiva na takvaluku i jekinu.

Kur'an nas upoznaje sa Allahom i kroz promatranje kosmosa. Upitaj naučnike materijaliste da li su u tome našli išta, a da ne zapanjuje i da ne raduje! Zašto? Zato što *"objavljuje Kur'an Onaj Koji tajnu nebesa i Zemlje zna! On doista prašta i samilostan je!"* (El-Furkan, 6)

Ja sam bio potresen i začuđen kada sam čuo neke od najvećih svećenika kako pozivaju ljude da, prilikom zabranjenih seksualnih odnosa, upotrebljavaju prezervative kako bi se zaštitili od side! Je li ovo svrha njihove misije? Kakve to veze ima sa vjerom?

Kur'an uspostavlja potomstvo tako što se svojoj družici prilazi sa željom i strahopoštovanjem i iz ovog profinjenog odnosa nastaje čestit način života. To su neke od mudžiza Kur'ani-kerima.

Ali, između Istine i neistine traje dugi rat. Teško je izići nakraj sa strastima pa oni koji nemaju sabura pitaju se kad će doći pomoć, a nevjernici govore gdje je ono što nam je obećano.

I požuruju te s kaznom! A da nije roka unaprijed određenog, njima bi došla kazna, a nenadano će im doći, neće ni osjetiti! (53)

Muslimani stalno prolaze iz kušnje u kušnju. Jednom malom trgovcu u Mekki rečeno je: "Zatvori svoj dućan i odseli te uspostavi državu islama!" Siromašni trgovac se zapitao: "Kako ću živjeti tamo?" – našto je dobio odgovor u ovom ajetu:

A koliko li samo životinja ima koje ne skupljaju opskrbu svoju, Allah njih, a i vas, opskrbljuje! I On sve čuje i sveznajući je! (60)

I završi se Hidžra, i pomogoše ga muhadžiri i ensarije i ostvari se pomoć nakon teških belaja!

Zaista, iman koga formira Kur'an čini čuda, i on ne prestaje da to čini! I kada se u naše vrijeme nađoše oni koji gospodare savremenom

civilizacijom i hrane se filozofijom materijalizma obožavajući ovaj svijet i poričući ono što će doći poslije života na njemu, nađoše se i muslimani koji vjeruju i u dunjaluk i u Ahiret, oni koji znaju da je postojanje na ovom svijetu ograničeno i kratko, a na Onom svijetu nesagledivo:

Život na ovom svijetu drugo nije osim igra i zabava što je! A kuća onosvjetska, zbilja, pravi život je, kad bi samo oni znali! (64)

Ova sura, koja govori o belajima, završava se sljedećim pitanjima:

Ima li nepravednijeg od onoga ko iznosi laži na Allaha ili poriče Istinu koja mu dolazi!? Pa zar nije onda u Džehennemu stanište nevjernika!? / A one koji se budu radi Nas borili Mi ćemo zbilja Našim Stazama naputiti! A Allah je doista sa dobročiniteljima! (68-69)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESETA

ER-RUM/VIZANTIJCI

U predočavanju odnosa između islama i hrišćanstva možemo primijetiti da Kur'ani-kerim niti govori dvosmisleno niti obmanjuje kada uspostavlja čisti monoteizam, a odbacuje višeboštvo. Bog je jedan i jedini; On nije složen ni od kakvih elemenata kako je voda složena od kiseonika i vodonika. Rigorozno se odbacuju stavovi da je Bog otac ili sin!

Samo je Allah Bog jedini. (En-Nisa', 171)

Iz toga neminovno slijedi da ne mogu postojati dva Boga, kao ni tri. Drugi i treći su stvorenja Allaha, dželle šanuhu:

Ti reci: "Zar da mi naređujete da drugome a ne Allahu robujem, o, neznalice!" / A tebi je objavljeno i onima prije tebe: "Ako budeš Allahu ravnim smatrao druge, tvoje djelo propalo je, i od gubitnika doista bit ćeš!" / Nego ti Allahu robuj i od zahvalnih budi! (Ez-Zumer, 64-66)

Ovi ajeti objavljeni su u Mekki. Od prvih dana islam je definirao svoje gledište u vezi sa trojstvom.

Sa političke strane, možemo primijetiti da je islam odmah počeo zagovarati lijepo odnose sa hrišćanima; Vjerovjesnik je, odmah nakon što su idolopoklonici počeli da uznemiravaju muslimane, svojim ashabi-ma sugerisao da odsele u Abesiniju, koja je u to vrijeme bila hrišćanska država. Oni su otišli tamo, a na Isaa i njegovu majku Merjemu gledali su kao na dobre robove Allaha, dž.š.

Nakon toga je došao poraz Vizantijaca od strane vatropoklonika, zbog čega su muslimani bili ožalošćeni jer su u tome osjetili miris idolopoklonstva. Poraz hrišćana je bio strašan; izgubili su ogromni prostor: Egipat, Jemen i Siriju, platili globe i doživjeli poniženje... Svi su na Zemlji

bili složni u tome da je sunce Vizantije zašlo i da joj je budućnost izgubljena. Jedini glas koji se suprotstavio ovakvim posljedicama i predviđanjima bio je glas Kur'ana u Mekki. Taj glas je sa punom sigurnošću obznanio da je spomenuti poraz privremen i da će se završiti tek u godinama koje dolaze:

Bizantinci su pobijeđeni / u najbližoj zemlji, ali će oni, nakon što su pobijeđeni, pobijediti / za nekoliko godina! Allahu pripada odluka i prije i poslije. A toga dana će se radovati vjernici / Allahovoj pomoći. On pomaže koga hoće, On je Silni i Samilosni. – / Obećanje Allahovo! A Allah Svoje obećanje iznevjeriti neće, ali većina ljudi ne znade! (2-6)

Zbilja, ovi ajeti sukusiraju jedan globalni događaj u kome su – bez imalo sumnje – poraženi hrišćani, a poniženi vatropoklonici. S tim u vezi, Objava je prenijela, na jedan vrlo odlučan način, da je to jedan privremeni događaj koji će se nastaviti i u godinama koje slijede a čiji se broj može izračunati naprste. I – vrijeme je potvrdilo kur'anske vijesti! Čudno je kako su Rimljani, odbijajući da uđu u islam, kazali: Ma, to je Muhammed rekao zato što mrzi Perzijance! Oni su odbacivali tumačenje ove nadnaravne vijesti čija će se istinitost u budućnosti potvrditi.

Mi smo, zbilja, najpravnodušniji u pogledu njihova svjedočenja...Pričamo o ovom događaju da bismo raširili općenito političko gledište muslimana o hrišćanima. Povod za to nalazimo u činjenici da su hrišćani, od svih drugih, najbliži u prihvatanju islamskog monoteizma – i to se objelodanilo prilikom islamskih osvajanja – pošto neki od njih podupiru prirodnu vjeru i, ponekad, u skupinama ulaze u vjeru Allahovu. Time je ukazana počast masama koje su – s očiglednom mudrošću – napustile proturječna vjerovanja i potčinjenost lažnim božanstvima i tiranskim gospodarima; njihova srca su bila raširena za islam pa su ga primali dragovoljno, a ne pod prisilom.

Ovo suglasje sa fitrom ranije je spominjano u suri El-A'raf, ali o fitri šire govorimo u vezi sa ovom surom. Naime, ljudi znaju da je islam prirodna, zdrava, postojana i vječna ljudska vjera (*el-fitre*) Islam je pokret za oslobođenje razuma od okova tradicije, istraživanje Istine i udaljavnje od strasti:

Okreni lice svoje ti, kao vjernik pravi, čistoj vjeri, Allahovoj prirodi (fitretellahi), prema kojoj on ljude stvori! – Nema promjene u Allahovom

stvaranju! To je prava vjera, ali većina ljudi ne zna (30)

Vječno Živi, kome su okrenuti oni koji žive na Zemlji i nebesima, čist je od širka, odlikovan ugledom i zahvalnošću, Njemu sedždu čine ljudi, džini i meleci, a ne postoji kutak u kosmosu niti njegov najmanji skriveni djelić koji Mu osporavaju vlast:

Pa neka je slavljen Allah kad god vi omrknete i kad god osvanete, / i Njemu pripada hvala na nebesima i na Zemlji – navečer i kad god u podnevu ste! (17-18)

Kelime-i tevhid se naziva i kelime-i ihlas (riječ iskrenosti, pročišćenja, čistote) zato što ona pročišćava akidu (vjerovanje) od svih mrlja širka i čini onoga ko se ubraja u Allahove robove skrušenim u njegovom biću te uništava ono u njegovoj misli što izaziva Allahov, dž.š., prijekor:

On živo izvodi iz mrtvog i izvodi mrtvo iz živog i zemlju oživljava nakon njene zamrlosti, a tako ćete i vi proživljeni biti! (19)

Uzvišeni želi da iskuša svakog živog svime što ima na dunjaluku, a onda, nakon suđenog časa koji im je propisan, vraća ih da bi ih ispitao za ono što su činili. I sve dok ne zalutaju od Njega, upućuje im očigledne znakove o Sebi, koje je raspršio po horizontima Zemlje i po nebesima, pa nam onda skrenuo pažnju na njih u Svojoj Knjizi veličanstvenoj i naveo ih šest jedan za drugim, a sedmi naposamo:

1) Od Njegovih znakova i to je da vas od zemlje stvara, a potom se vi ljudi širite posvuda! (20)

2) I od Njegovih znakova i to je da On za vas, od samih vas, žene stvara, da se uz njih smirite i među vas ljubav i samilost dao je. U tome, zbilja, ima znakova za ljude koji razmišljaju! (21)

3) I od Njegovih znakova je i stvaranje nebesa i Zemlje, i različitost vaših jezika i vaših boja! U tome, zbilja, za znalce Znakova ima! (22)

4) I od Njegovih znakova je san vaš noću i danju i vaš trud da nešto steknete iz blagodati Njegove. U tome, zbilja, ima Znakova za ljude koji čuju! (23)

5) I od Njegovih znakova je i to što vam munju pokazuje da strahujete i da se ponadate, a i to da vam s neba vodu spušta i njome zemlju nakon njene zamrlosti oživljava! U tome, zbilja, za ljude koji shvataju znakova ima! (24)

6) *I od znakova Njegovih je da nebo i Zemlja opstoje po Njegovoj odredbi, zatim i to što ćete, kad vas iz zemlje pozove zovom jednim, ustati svi vi!* (25)

7) *I od znakova Njegovih i to je da šalje vjetrove, radosti navjestitelje, i da vam daje da samilost Njegovu okusite, i da lađa plovi po Njegovoj odredbi, i da vi iz obilja Njegova nastojite steći, da biste bili zahvalni.* (46)

Svako ko ima budne osjećaje u ovom kosmosu osjeća kako Kur'an govori o Allahu najugodnijim i najistinitijim govorom. Atmosfera iluma koju stvara Kur'an budi iman i uništava klice ateizma, ali ima ljudi koji *znaju vanjsko od života ovosvjetskoga, a nemarni su spram svijeta Onoga.* (7)

Ovakvih je premnogo u savremenoj civilizaciji, a razlog njihove rasprostranjenosti je iščezavanje objavljene istine, nemoć da se ona poneše i prenese, a na drugoj strani je dominacija filozofija i religija koje ne zadovoljavaju potrebe razuma i koje se ne slažu sa žudnjama fitre, čiste ljudske prirode.

Duša koja sebe ispravlja poznaje svoga Stvoritelja i samu sebe tjera na dobročinstvo; ona Mu se obraća ukoliko je šejtan odvede od Njega, jer – svaki plod se pokvari, čak i zametak bolest izobličiti, ljude zna obuzeti samovolja, sebičnost, odaju se razdoru i budu smeteni i zavedeni od Istine... Da li ih Kur'an ostavlja da propadnu? Ne, nikako! Kur'an ih zove da se vrate na put fitre:

Njemu predano obraćajući se, vi bojte Ga se i namaz klanjajte i međ' onima koji Mu pripisuju druga ne budite, / onima koji su vjeru svoju raskolili i u sljedbe razdijelili. Svaka stranka radosna onim što ona ima! (32)

Sklonost ka cijepanju je nagon kod ljudi čiji se korijen nalazi u strogosti personaliteta i potcjenjivanju drugih. Ta se sklonost susreće i kod ljudi vjere i kod onih koji su se dali za dunjalukom, a spojena je sa pretjeranim samozadovoljstvom i radošću onim što je takvim osobama dato. Ova sklonost je raširena u ranijim i kasnijim generacijama i ona ne iščezava... Ona je vrsta razilaženja i ne treba je brkati sa razlikama u poznatom islamskom idžtihadu i fijskim mezhebima koji su proizišli iz idžtihada.

Fikhske razlike nisu dijeljenje ummeta i paljenje vatri pakosti! To razlikovanje je sučeljavanje mišljenja u razumijevanju bitnih ili marginalnih problema, a svi oni koji se na ovakav način razlikuju podrazumijevaju i da prave greške i da pogode u svojim mišljenjima i zaključcima. Ali onaj ko ovo, fikhsko razlikovanje pretvori u strančarenje i svađu – taj je zalutao.

Ajeti o fitri su dato udruženo, i nakon njih dolazi duži pasus o fitnetu (kušnji) u sreći i nesreći. U oskudici, ljudi znaju nisko pasti i udaljiti se od svoga Stvoritelja. Kada su zadovoljni, zaborave u kakvom su stanju ranije bili i poriču profinjene blagodati:

A kad ljude kakva nesreća pogodi, oni Gospodara svoga zazivaju, predano Mu se obraćajući, a potom, kad On dadne da Njegovu milost okuse, odjedanput jedna skupina njih Gospodaru svome druga pripisuje, / da bi tako nezahvalni bili na onom što smo im podarili Mi. "Pa, vi se naslađujete, saznat ćete!" (33-34)

Ovo je prijezirno sljepilo ili podla obmana. Slično tome je i kada se čovjek raduje blagodatima koje ima i koje pripisuje samo sebi, a zaboravlja svoju obavezu spram njih, pa kada izgubi zdravlje ili imetak ili mu ofali, onda ga pokosi očaj i obuzme obeshrabrenje. To je zato što on misli da se to mora vratiti, da je to nužnost, a ne shvata da je davanje i oduzimanje jedna promjena u kaderu (sudbini):

I kad Mi damo da ljudi milost okuse, tome oni vesele se, a ako ih pogodi kakvo zlo zbog onog što su pripremile ruke njihove, tad oni očajavaju. / Zar oni ne vide da Allah opskrbu u izobilju daruje kome On hoće i da je uskraćuje? Zbilja, u tome ima znakova za ljude koji vjeruju. (36-38)

Čovjek je dužan da bude zahvalan u sreći, strpljiv u nesreći i zadovoljan onim što mu je suđeno. Zbog toga Uzvišeni kaže:

Pa podaj bližnjemu pravo njegovo, i siromahu, i putniku! To je bolje za one koji Allahovu naklonost žele, a takvi su ljudi uspjeli. (38)

Kušnja imetkom i siromaštvom tare čovječanstvo od njegova rođenja; kapitalisti i socijalisti ne prestaju da mase ljudi tjeraju na puteve pretjeranih i omraženih prevara. Obje ove grupe misle da im ovaj svijet ne može pripadati ako ne zakinu onog drugog – kao da je rat nužnost u svakoj generaciji:

Nered se na kopnu i na moru pojavi zbog onog što uradiše ruke ljudi, da bi im On dao da iskuse nešto od kazne za ono što uradiše, ne bi li se vratili! (41)

Bratstvo, solidarnost i saosjećajnost, koje daje iman – to je ono što sprječava pohlepu u bonluku i poniženost u siromaštvu.

Okreni lice svoje pravoj vjeri prije negoli dođe Dan koga niko zbog Allaha neće moći odbiti. Toga Dana oni će razdvojeni biti! / Ko nije vjerovao, protiv njega je nevjerstvo njegovo, a ko je dobro činio – za sebe je stanište pripremio! (43-44)

U toku govora o fitni u sreći i u nesreći, u očaju i u nadanju, naišao je govor o vječnoj borbi između Istine i zablude, imana i kufra. Kaže se Božijem Poslaniku dok je prenosio poziv da ljudi vjeruju u Allaha, dž.š., nailazeći na zapreke koje su mu postavljali mušrici:

I prije tebe smo Mi poslanike narodima njihovim slali, pa su im dokaze jasne donosili, a Mi smo kažnjavali one koji su zlodjela činili – a naše je pravo da vjernike pomognemo! (47)

Te rekoh samom sebi: ummet koji potječe od Muhammeda, a.s., u prvo vrijeme imao je samo pet sljedbenika na Zemlji, pa se namnožio u broju i na prostoru, ali je kasnije doživio vojni, kulturni i moralni poraz! Šta ga je spustilo na ove nizine?

Činjenica je da je većina obilježja ljudske prirode, fitre, iznevjerena u stvarnosti, te nema sigurnosti, nema jedinstva, nema civilizacije! Kad bi bilo moguće da se uspostavi neka vaga između muslimanske strane na Zemlji i strane onih koji nemaju spoznaju o Allahu, dž.š., vidio bi kod ove druge živost, a kod one prve mlitavost i utučenost.

Nakon što se pojavio slučaj muslimana u Bosni, ili nakon što su počeli otimati zemlju muslimanima Palestine, mi smo u dolini Nila i na Magrebu imali mnoštvo onih koji su živjeli bezbrižnim životom smijući se punim ustima i prepuštajući se zabavi i neinformiranosti. Pa postoji li ovdje osjećaj bratstva po vjeri? Ne – jer vjera ne postoji u dušama onih koji žive u tolikoj mlitavosti i neznanju, a zajednica koja ovo sebi dozvoljava ne može računati na pobjedu!

Allah je davno takve pobožnjake iz Benu Israila raspršio i dao da njima vladaju idolopoklonici – zato što pokvarena pobožnost nije pri-

kladna za pobjedu! A u pogledu današnjih muslimanskih država – kada muslimani poprave svoj odnos prema vjeri i svoje ukupno stanje, onda im slijedi dalekosežna pobjeda!

Naš ummet stupa u široki svijet politike, ekonomije i društva, ali u ovom periodu još nema pobjede od Allaha, dž.š. U ovoj suri se nalazi tvrdnja da će islam ostati sve do Smaka svijeta i da će njegovo trajanje, bez sumnje, biti moguće samo sa ummetom koji ga čvrsto prihvati i koji se bude žrtvovao na njegovom putu:

Oni kojima je dato znanje i vjerovanje, reći će: "Vi ste ostali, prema Allahovoj Knjizi, do Dana proživljenja! A ovo je Dan proživljenja, ali vi niste znali!" (56)

U ovom ajetu se daje išaret da će naš ummet uvijek postojati čak i kad bude ponekad posrtao. Mi znamo da smo mi baštinici posljednjeg poslanstva i da smo posljednji ummet i da poslije nas nema ništa osim časa Smaka svijeta. Pa hoćemo li dirnuti u srce naše mnoštvo, hoćemo li obnoviti naš način života, hoćemo li ponovo zadobiti ugled i čast?

Možda je ovo kraj jednog ciklusa i početak drugog, boljeg, na koga se išareti pri kraju sure:

A ti se strpi! Doista, obećanje Allahovo je istina, i neka te nikako ne obmanu oni koji čvrsto ne vjeruju. (60)

Riječ je o saburu djelovanjem koje donosi rezultate i o džihadu koji donosi pobjedu!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET PRVA

LUKMAN/LUKMAN

Na početku, sura Lukman spominje dobročinitelje i nagradu koja im je pripremljena, a potom spominje griješnike i njihova zlodjela protiv islama.

Ima ljudi koji kupuju za zabavu priče da bi, ne znajući kakav je to grijeh, odvrćali od Allahova Puta, i uzimaju ga lakrdijom! Takvima pripada patnja prezrena. (6)

Ovdje se misli na Nadra ibn el-Harisa. On je kupovao knjige o perzijskim vladarima i njihov sadržaj prepričavao Kurejšijama. Na njihovim sijelima i zabavama on je govorio kako su te priče bolje od onoga što priča Muhammed. Da je prepričao cijelu "Hiljadu i jednu noć", i dalje bi to ostalo na nivou igre i zabave.

Neki komentatori Kur'ana smatraju da je povod objave ovog ajeta pjesma i pjevanje, pa ono što je ružno od toga pokušeno je. Inače, sve što odvodi čovjeka od Allaha i Njegovih zahtjeva predstavlja grijeh i krivi put. Po drugi put, Uzvišeni Allah potvrđuje nagradu pripremljenu za dobročinitelje.

Doista, onima koji vjeruju i rade dobra djela, njima pripadaju bašče užitka, / u njima će vječno biti, Allahovo obećanje je istina, On je silni i mudri! (8-9)

Ajeti spominju Velikog Stvoritelja onako kako to On zaslužuje i postavljaju pitanje o drugim bogovima. Ko su oni i gdje je to što su stvorili? Priče mnogobožaca su kao priče onih koji u bunilu pričaju. One nemaju nikakvu vrijednost. U sredini sure, ali na jedan drukčiji način, navode se ova značenja. Počinje se sa ovim ajetom:

Ko lice svoje predano Allahu okrene i usto dobra djela čini, taj se uhvatio za najčvršće uže! A kod Allaha je kraj stvari svih. (22)

Onako kako obećava lijepu nagradu dobročiniteljima, Kur'an tako prijete kaznom zločiniteljima:

Onaj ko ne vjeruje, neka te ne žalosti njegovo nevjerovanje! Nama će se oni vratiti, pa ćemo ih o onom što su činili izvijestiti! (23)

Potom, sura opširno govori o veličini Onoga radi Koga su dobročinitelji radili. Njegove riječi o raspoređivanju stvari među robovima neiscrpane su. On upravlja svim, na nebesima i na Zemlji: stvara, opskrbu daje, oživljava, usmrćuje, podiže i spušta. Sve ovo odnosi se na pet milijardi ljudi, na hiljade životinja i biljaka i na hiljade meleka. Osim toga, na hiljade zvijezda koje plove u vasioni, ne mislim da su kao napuštene kuće na Zemlji. Mi ne znamo šta je u njima i ko se nalazi na njima.

A da su zbilja sva stabla na Zemlji pera, a i da se more, kad presahne, produlji potom još za sedam mora, ne bi presahle riječi Allahove! Doista je Allah silan i mudar! (27)

Da li ga ove ogromne količine mogu onemogućiti i onesposobiti u Njegovom djelovanju? Nikada!

Stvoriti vas i proživiti vas isto je kao stvoriti i proživiti čovjeka jednog! Allah doista sve čuje i sve vidi. (28)

Oni koji Allaha za Boga uzimaju kao da Njega gledaju dok gledaju tragove Njegovog djelovanja. Oni zaslužuju svaku pohvalu, jer su osjetili i vidjeli svjetla Istine i iz veličine stvaranja spoznali veličinu Stvoritelja.

Ova sura dobila je ime po mudrom čovjeku Lukmanu o kome govori. Spominje se da su Kurejšije pitali Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, želeći nešto saznati o njemu, pa je Uzvišeni Allah objavio njegovu oporuku. Ova oporuka obiluje mnogim dobrima, a mudri Lukman bolje je shvatio istinu od poznatih grčkih mudraca. Njihova filozofija predstavlja nerazumljivu i nejasnu ideju i utopističke teorije. A Lukman, ukratko je iznio vječnu Istinu kroz jasan i koncizan program i ostavio ga u naslijeđe svome sinu.

Izgleda da je čovjeku teško zahvaliti na dobru koje mu se učini. On želi da mu sve u kosmosu bude na usluzi, a da on ostane hladan i nezainteresiran. Mnogi ljudi, kada mu učiniš dobro, objeručke ga prihvate, a

onda se okrenu bez ijedne riječi zahvale. Na ovaj način oni se odnose i prema svome Gospodararu. Njihov život obilježen je takvom ravnodušnošću koju ne poznaju ni neke životinje.

Zbilja, čovjek je nezahvalan spram svoga Gospodara (El-‘Adijat, 6)

Temelj ljudskog odnosa prema Allahu jest zahvala na dvije blagodati: stvaranju i opskrbi. Zato, u prvoj Lukmanovoj oporuci stoji:

A Mi smo Lukmanu Mudrost dali: "Allahu zahvalan budi! Ko je zahvalan, samo je za sebe zahvalan, a ko je nezahvalan, pa, Allah je neovisan, hvaljen!" (12)

Uzvišeni Allah je nezavisan od robova, pa, ako rob pokaže zahvalnost, bit će mu od koristi. To će mu otvoriti mogućnost da dobije još više. U suprotnom, sam sebi je štetu nanio. Lukmanova oporuka sinu počinje spoznajom Jednog i Jedinog Allaha.

A kad Lukman reče sinu svome, savjetujući ga: "O, sinko moj! Allahu druge ti ne smatraj ravnim! Zbilja je mnogoboštvo nepravda velika!" (13)

Nakon ove oporuke, Allah navodi oporuku roditeljima, jer oni su, poslije Allaha, uzročnici njegovog dolaska na ovaj svijet. Čudno je kako svjetska savremena civilizacija ne pridaje nikakvu važnost roditeljima. Roditelje, u njihovoj starosti, smještaju u domove staraca gdje ostatak života provode usamljeni. Malo je to od civilizacije koja prezire Allaha, dželle šanuhu, i ne poštuje Njegova prava. Lukman savjetuje svome sinu:

O sinko moj! Namaz klanjaj, i dobročinstvo naređuj, a od zla odvrćaj i u svemu što te zadesi, ti se strpi! Doista, takve su stvari dužnost! (17)

U svom hodu smjieran budi i glas svoj ti obori! Zbilja, najmrskiji je glas revanje magarca! (19)

Lukmanova oporuka sinu skup je uzvišenih vjerskih pravila i plemenitog morala. Kur’ani-kerim spominje ih kako bi se okoristili njihovom mudročću. Jer, mudrost je nešto za čim vjernik uvijek traga.

Nakon oporuke, Kur’an potvrđuje osjećaj zahvalnosti.

Zar ne vidite da je Allah vama potčinio sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji, i da vas izdašno dariva Svojim blagodatima, i vidljivim i

nevidljivim!? Ima ljudi koji raspravljaju o Allahu bez ikakva znanja, bez upute i bez Knjige svjetilje (20)

Nakon što objašnjava našu obavezu ispravnog ibadeta Allahu, Kur'an kaže:

Zar ne vidiš da lađa doista Allahovom blagodatim morem plovi, da bi vam On pokazao neke znake Svoje! U tome su, zbilja, Znaci za sve strpljive i zahvalne. (31)

Na kraju, sura Lukman završava se ustanovljenjem ljudske odgovornosti:

O, ljudi, bojte se svoga Gospodara i strepite od Dana kad roditelj djetetu svome neće moći pomoći, niti će dijete roditelju svome moći išta pomoći! (33)

Istina je da čovjek oblikuje svoju budućnost. Ako ostvari spas, onda je to njegovim dobrim djelima, a ako strada, onda je to zato što su njegova djela loša.

Nijedna duša neće nositi breme duše druge, pa i ako pretovareni pozove da mu se ponese, ništa mu se ponijeti neće, pa makar i rođak da je. (Fatir, 18)

Potom, sura poriče da astrolozi znaju bilo šta od onoga što je nepoznato (gajb).

Zbilja, samo je u Allaha znanje o Smaku svijeta, i On spušta kišu, i zna šta je u matericama! A ne zna nijedna duša šta će sutra steći! I ne zna nijedno žiće u kojoj to zemlji umrijet će! Doista, Allah sve zna i o svemu je obaviješten. (34)

Vremenska prognoza ne spada u nauku o nepoznatom. Ona se bavi proučavanjem nekih bližih ili daljnjih prirodnih pojava i na temelju toga izvodi zaključke. Isto važi i za upotrebu ultrazvuka da bi se saznao spol djeteta u majčinoj utrobi. Nije to potpuno i apsolutno znanje o onome što nosi svako žensko biće kroz vremena i prostore.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET DRUGA

ES-SEDŽDE/PADANJE NIČICE

Es-Sedžde je mekkanska sura. Na samom početku ona nagovješta-va rađanje islamskog ummeta u povijesti čovječanstva. Kur'an koji se objavljuje zasigurno je od Allaha i upućen je narodu koji nema iskustva sa Objavom. Zato je Objava upućena u novom ruhu i za cijelo čovječanstvo.

A oni vele: "On izmišlja je!" Ne! Ona je istina od tvoga Gospodara, da opomeneš narod kome prije tebe nije dolazio opominjatelj, da bi se uputili Pravom stazom. (3)

Ranije, Objave su bile više lokalnog karaktera i objavljivane su nekim plemenima i narodima i na tom nivou su se i završavale. Međutim, Objava, koja je pokrenula sve Arape i pomoću koje su promijenili svijet, to je Objava upućena Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem.

Zato priliči da se o Allahu, koji je poslao Objavu, ovako govori:

Allah je Onaj Koji je nebesa, i Zemlju, i ono što između njih je, stvorio za šest Dana, a potom je zaposjeo Prijestolje! Vi osim Njega drugog zaštitinika i posrednika nemate, zašto se ne opomenete!?! (4)

Činjenica, da je Allah Stvoritelj ovoga prostranoga svijeta, Koji ga u treptaju oka uređuje i njime upravlja, zahtijeva detaljnije objašnjenje. Zemlja se okrene oko sebe za dvadeset četiri sahata, a oko Sunca okrene se za 365 dana. Sunce se kreće putanjom koja je ispunjena zvijezdama. Vrlo malo znamo o galaksijama koje plove u vasioni. Razdaljinu između Sunca i Zemlje svjetlost pređe za nekoliko minuta. Šta je, ustvari, ovo ogromno carstvo?

Upravljanje ovim zakonima, prema našim ovozemaljskim mjerilima,

zahtijeva hiljadu i više godina, ali u djelovanju našeg Stvoritelja to je neznatno. Koliko traje pogled oka na ono što gleda? Neznatno vrijeme!

Uzvišeni Allah zaželi i djeluje, a posljedica tog djelovanja je postojanje i smrt, pobjeda i poraz, itd.

On sve raspoređuje, od neba do Zemlje, a zatim se sve k Njemu uspinje u Danu koji traje hiljadu godina kako vi vrijeme računate! / To je Znalac nevidljivoga i vidljivoga svijeta, Silni i Samilosni. (5-6)

Islamski ummet, koji se pojavio u povijesti svijeta, po svojim odlikama razlikuje se od drugih naroda. Islamski ummet vjeruje u jednog Allaha, pripisuje Mu Njegova Lijepa Imena i djeluje u Njegovo ime, što je suprotno savremenoj civilizaciji, u kojoj su presušili božanski izvori i koja vjeruje samo u sebe. Islamski ummet odlikuje se vjerovanjem u Drugi svijet i Sudnji dan i za taj dan se priprema. A danas, ljudi ne žele imati ništa sa Ahiretom:

A oni vele: "Zar kad pod zemljom nestanemo mi, zar ćemo iznova biti stvoreni?" Dakako! Oni u susret s Gospodarom svojim ne vjeruju! (10)

Kajat će se sutra zbog ovog poricanja:

A da ti je da vidiš kad će zločinitelji glava pognutih pred Gospodarom svojim reći: "Gospodaru naš, vidjeli jesmo i čuli jesmo! Pa nas povrati Ti da dobro činimo! Mi ćemo zbilja čvrsto vjerovati!" (12)

Ali, to neće biti moguće. Vrijeme sjetve je prošlo, a došlo je vrijeme žetve. Spašeni će biti samo oni koji su vjerovali i dobra djela činili.

Pripadnici islamskog ummeta obavljaju namaz u toku dana i noći. Među njima su i ovakvi:

Podižu se bokovi njihovi iz postelja i zovu svoga Gospodara iz straha i čežnje. I dijele iz onoga čime smo ih Mi opskrbili. (16)

U savremenom gradu noć je vrijeme zločina i razvratnih zabava, a u toku dana nema vremena za namaz. Pa, da li je moguće izjednačiti ove dvije skupine!?

Zar da vjerniku bude isto kao i grješniku? Oni isti nisu. (18)

Islamski način raspoređivanja vremena vidimo u ovim ajetima:

I san vašim smirajem, / i noć odjećom dali, / i dan za životno sticanje

odredili. (En-Nebe', 9-11)

Dakle, neophodno je djelovati i sticati, ali neophodno je i odmoriti se. U oba slučaja ne smije se zaboraviti na Allaha.

Jer je namaz vjernicima propisan u određeno vrijeme! (En-Nisa', 103)

Problem današnjeg svijeta nije samo u ostavljanju namaza, nego i u planiranju kako da se izbjegne namaz.

Da li si vidio onoga koji sprečava / roba da klanja? / Šta veliš ako on znade da na Pravoj stazi je, / ili, ako bogobojznost naređuje. (El-'Alek, 9-12)

Ranije, muslimani su bili suočeni sa jednom šaćicom ekstremnih materijalista koji preziru ibadet i ne shvataju njegovu suštinu. Danas, muslimani se suočavaju sa istom vrstom ljudi koji su uobraženi svojim tehnološkim napretkom i vojnom nadmoći. Moramo ostati ustrajni u ovom sučeljavanju i platiti cijenu.

Ima li zločinatelja većega od onoga koji je opomenut znacima svoga Gospodara, pa se potom okreće od njih!? Doista ćemo se zlikovcima osvetiti! (22)

Potom, Uzvišeni Allah podsjeća Svoga poslanika, Muhammeda, s.a.v.s., da su i poslanici prije njega trpili velike teškoće, pa neka se strpi i izdrži kao što su i oni izdržali:

A Musau smo Knjigu dali, ne sumnjaj da ju je on susreo, i sinovima Israilovim uputom je učinili. / I Mi smo između njih vođe odredili, koji su po Našoj Naredbi upućivali zato što su strpljivi bili, i u Naše ajete čvrsto vjerovali! (23-24)

Prema tome, vođe mogu biti samo oni koje odlikuje strpljivost i čvrstina u vjerovanju. Zar Ibrahim, a.s., nije bio vođa tek nakon što je uspješno savladao ispit?

Jedno od značenja 23. ajeta ove sure je: Ne sumnjaj da je on (Muhammed, a.s.) susreo Musaa, a.s. Da li ga je susreo poslije smrti ili je to bilo u toku Israa? Bilo kako bilo, susret kome će svi prisustvovati jasna je istina.

Ibn 'Ašur u svome tefsiru objašnjava da riječ "susret" u ovom ajetu znači džihad. Kao da Allah Svome Poslaniku govori: Kako se Musa, a.s.,

borio protiv Faraona i nastranosti njegovog naroda, tako ćeš i ti, Muhammede, dočekati od tvojih protivnika i tvoga naroda. Ali, na kraju, zaštita i pomoć Allahova pripadaju vjernicima:

Zar ovi nisu upućeni u to koliko smo Mi prije njih pokoljenja uništili, po čijim staništima hodaju oni!? Doista su u tome dokazi, pa zašto neće da čuju oni? (26)

Činjenica je da su danas muslimani izloženi strašnom nasilju. Slušajući o tragedijama muslimana na Balkanu i u Indiji, muslimane obuzima tuga i bol.

Propisi Kur'ana, njegovi obredi i zakoni zaboravljeni su i prekrila ih je prašina, a jedna manjina, koja se ne predaje, izložena je poniženju i ugnjetavanju. Međutim, ostaje nada u Allaha, Koji će po Istini presuditi među Njegovim robovima:

I oni vele: "Kad će pobjeda ova, ako istinu govorite?" / Ti reci: "Na Dan pobjede! Tada ništa nevjernicima koristiti neće njihovo vjerovanje, niti će im se kazna odložiti!" / A ti se od njih okreni, i čekaj! I oni zbilja čekaju! (28-30)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET TREĆA

EL-AHZAB/SAVEZNICI

Sura El-Ahzab sadrži pet poziva upućenih Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao vođi ummeta i onome koji mu ukazuje na ispravan put. Nakon svakog poziva, Kur'an spominje i ono što se traži od Poslanika da uradi, kada su u pitanju on i ummet u cjelini.

Prvi poziv:

O, Vjerovjesniče, Allaha se boj! Nevjericima i licemjerima ti se ne pokoravaj! Zbilja, Allah sve zna i mudar je. / I ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga ti slijedi! Doista, Allah je obaviješten o svemu što činite vi. / I na Allaha se ti osloni! Dosta je da Allah bude zaštitnik! (1-3)

Nalog i zabrana upućeni Poslaniku, s.a.v.s., predstavljaju podršku. Na isti način kažemo istaknutom i vrijednom čovjeku: "Ne opuštaj se!" Prema tome, ovdje se ne radi o tome da je kod Poslanika popustila bogobojaznost, niti da se on pomirio sa nevjericima i licemjerima, niti da slijedi nešto drugo osim Objave. Jedno od Poslanikovih imena je i *El-Mu-tewekkil* (onaj koji se u Allaha uzda), pa ako mu On naređuje pouzdanje u Njega, to znači trajanje njegovog pouzdanja, po čemu je on poznat među ljudima.

Osim toga, u prvom pozivu je i konkretan zahtjev Poslaniku da izmijeni svoju vezu sa Zejdom ibn el-Harisom, koga je posinio još u vrijeme džahilijjeta, kako je to bio i običaj među tadašnjim Arapima. Dolaskom islama posinjavanje se u potpunosti ukida. Uzvišeni Allah kaže:

Allah nijednom čovjeku nije dao srca dva u njegovim prsima! A nije učinio ni žene vaše, od kojih se ziharom rastavljate, vašim majkama! A ni posinke vaše nije učinio vašim sinovima! To su samo riječi vaše iz usta

vaših, a Allah istinu govori i Pravoj stazi On vodi! (4)

Šta da se radi sa već ostvarenim ugovorima o posinjavanju?

Posinke zovite po očevima njihovim, to je kod Allaha pravednije, a ako im ne znate očeva, pa oni su vam braća po vjeri, i šticenici su vaši! (5)

Biološki otac ima najviše prava na svoje dijete. Ukoliko biološki otac nije poznat, onda na snagu stupa bratstvo u vjeri. Zato, dijete bez oca naš je brat po vjeri i naš šticenik i ne smijemo ga napustiti.

Muslimani su pronevjerili ovo načelo i za to će Allahu odgovarati. Stranci su u našim zemljama otvorili sirotišta u kojima se djeca bez roditelja odgajaju na neislamski način. Ovo je velika sramota za nas!

Nakon što je ustanovio ovaj propis, Kur'an veliča odnos uspostavljen na temeljima vjere i daje mu prednost nad rodbinskim i drugim vezama:

Vjerovjesnik je preči vjericima od njih samih, a njegove su žene kao njihove majke. (6)

Prema tome, Muhammed, s.a.v.s., duhovni je otac cijelog ummeta. On najviše brine o uputi i spasu ummeta. On je simbol islama, koji je ljude izveo iz tmina na svjetlo. Na temelju toga Poslanik je rekao:

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَ أَنَا أَوْلى بِهِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ أَفْرَأُوا إِنْ شِئْتُمْ (النَّبِيُّ أَوْلى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ) فَأَيُّاً مُؤْمِنٍ مَاتَ وَ تَرَكَ مَالاً فَلِرَّئِهِ عَصَبْتُهُ مَنْ كَانُوا، وَ مَنْ تَرَكَ دِيناً أَوْ صَيَاغاً فَلِيَّائِنِي فَأَنَا مَوْلَاهُ.

“Nema nijednog vjernika, a da mu ja nisam preči od svih ljudi na ovome i Budućem svijetu. Čitajte, ako hoćete: ‘Vjerovjesnik je preči vjericima od njih samih’. Zato, koji god vjernik ostavi iza sebe imetak neka ga naslijedi njegova rodbina, a koji iza sebe ostavi dug ili nešto što je napušteno i zaboravljeno, neka meni dođe. Ja ću biti njegov zaštitnik.” (Buhari od Ebu Hurejre)

Prije nego što je objavljen ovaj ajet, Poslanik se ustručavao da klanja dženazu-namaz dužniku koji nije iza sebe ostavio imovinu kojom bi se dug podmirio. Propis je promijenjen nakon što se materijalna situacija muslimana poboljšala i nakon što je objavljen ovaj ajet, pa je Poslanik, s.a.v.s., podmirivao dugove siromašnih i ugroženih i preuzimao brigu o

sirotaj i napuštenoj djeci.

Kao što se Poslanik smatra duhovnim ocem vjernika, tako su i njegove žene njihove majke. One zauzimaju onu poziciju koju kod vjernika imaju njihove majke. Shodno tome, zabranjeno je da bilo ko sa njima stupa u brak. One prenose Objavu, one su učiteljice ummeta i lijep primjer kojeg treba slijediti.

Drugi poziv:

O, Vjerovjesniče, ženama svojim reci: "Ako vi žudite za životom obojsvjetskim i sjajem njegovim, tad se odlučite vi: otpremninu ću vam dati i lijepim puštanjem ću vas pustiti!" (28)

Kuća vjerovjesništva nije isto što i kuća vladara. To je kuća u kojoj je dovoljna minimalna opskrba. U njoj nema mjesta udovoljavanju prohtjevima i luksuzu.

Muhammed, s.a.v.s., nije bio pod utjecajem svoga stomaka. U njegovom životu nije bilo nikakve raskoši. Međutim, njegove žene došle su iz imućnih porodica u kojima su navikle na lagodan život. Zato, one su se ubrzo dogovorile da od Poslanika zatraže veću opskrbu i lagodniji život. Tim povodom dolazi Objava i oduzima im to pravo. Kuća vjerovjesništva uspostavljena je na principu dovoljnosti, pa makar se radilo i o kući prvog čovjeka na cijelom Arabijskom poluotoku i predvodniku ljudi. I njegove žene moraju nositi teret njegove pozicije i zabaviti se obavljanjem namaza, džihadom i djelovanjem radi sticanja Ahireta. Nije moguće da nevjernici zatvore sve prilaze islamskom ummetu, dovedu ga u težak položaj i primoraju na hidžru, a da Poslanikova kuća ostane izvan tog iskušenja. Zato, sve Poslanikove žene Objava stavlja pred izbor: ili zadovoljstvo ovakvim životom kakav je, ili razvod.

A ako vi žudite za Allahom, i Poslanikom Njegovim, i Kućom onosvjetskom, pa Allah je pripremio doista nagradu veliku onima međ' vama dobročiniteljicama. (29)

Majke pravovjernih dale su prednost skromnom životu. Nisu željele napustiti Poslanikov dom. Na taj način stekle su pravo na častan i plemenit život uz Poslanika.

Nema sumnje da protivljenje načinu Poslanikovog života predstavlja veliki grijeh, koji zaslužuje veliku kaznu, ali zadovoljstvo takvim životom

i podnošenjem tereta druženja sa njim predstavlja visoku deredžu koja zaslužuje svako poštovanje. Iz Poslanikove kuće izlazi Objava, skromnost, pobožnost i borba. Zato i Poslanikove žene moraju biti primjer vjernicima u svemu tome.

Treći poziv:

O, Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i radosnih vijesti navjestitelja, i opominjatelja, / i da, s Njegovim dopuštenjem, Allahu pozivaš, i kao blješteću svjetiljku (45-46)

Prije Muhammeda, s.a.v.s., nije bilo vjerovjesnika koji je bio poslan svim ljudima. Svaki poslanik dolazio je svome narodu. Muhammed, s.a.v.s., sunce koje je obasjalo cijeli kosmos, poslan je svim ljudima. Otuda je Kur'ani-kerim, istovremeno, temelj islamske misije i njezina mu'džiza. Kur'ani-kerim obraća se svakom čovjeku i tako će ostati sve do Sudnjega dana. Priroda njegovog izraza jasno svjedoči da je on od Uzvišenog Allaha, a Muhammedova uloga svodi se na primanje Objave, njezino dostavljanje i lijep uzor drugima.

Ako je Muhammed, s.a.v.s., svjedok svome narodu da im je dostavio Objavu, onda je islamski ummet svjedok svim ostalim ljudima. Da li je islamski ummet izvršio ovu zadaću? Prvi muslimani pokucali su sa svojim islamom na vrata cijelog svijeta i praktično ga pokazali i objasnili ljudima.

Međutim, muslimane je ubrzo zahvatio sindrom nestalih naroda. Danas oni baštine Allahove Objave, ali u njihovim državama vlada anarhija i nemar. Čak možemo reći da su sami muslimani prepreka širenju islama. Prenošenje i širenje Poruke Muhammeda, s.a.v.s., danas zahtijeva velike znanstvene i vojne mogućnosti, kako bi se ona na najbolji način predstavila drugima i uspješno odbranila od napada.

Četvrti poziv

Četvrti poziv sadrži slojeve društva iz kojih se odabiru majke pravovjernih. Ne može bilo koja žena biti supruga velikana. Plemenitom čovjeku pripada plemenita žena, koja će ga pomoći u njegovoj misiji. A ako ga ne može pomoći, onda mu bar neće biti na teretu. Nuh i Lut, a.s., mnogo su propatili sa svojim ženama.

Istina je da su majke pravovjernih bile iskrene vjernice i najbolje

druge Muhammedu, s.a.v.s., na ovom i na Budućem svijetu.

Uzvišeni Allah kaže:

O, Vjerovjesniče, dozvolili smo tebi da ti budu žene one kojima si dao njihove vjenčane darove, i one koje desnica tvoja posjeduje, koje Allah ti iz plijena daje, i kćeri stričeva tvojih, i kćeri tetaka tvojih po ocu, i kćeri daidža tvojih, i kćeri tetaka tvojih po materi, koje su se s tobom iselile! A i ženu vjernicu koja sebe pokloni Vjerovjesniku, ako Vjerovjesnik htjedne da se njome oženi – to samo tebi, ne i vjericima ostalim! Mi znamo šta propisali smo njima o njihovim ženama i o onima koje posjeduje njihova desnica, a i da tebi teško ne bude i da ti grijeh ne bi bio! A Allah prašta i samilostan je. (50)

Poznato je da se musliman može oženiti najviše sa četiri žene. Kada je jedan čovjek, koji je imao deset žena, primio islam, Poslanik mu je naredio da zadrži četiri, a ostale da pusti.

Neko može reći zašto Poslanik nije postupio na isti način. Nakon što su njegove žene same izabrale da žive sa njim težak i oskudan život, nije priličilo otpustiti ih. Osim toga, šta bi radile one koje bi bile puštene? Nije se mogla udati za drugoga, jer postojala je zabrana da se one mogu udavati za druge vjernike. Rješenje je bilo u tome da ostanu s Poslanikom, pa makar bile i starice. Nakon ovakve situacije Poslaniku je naređeno:

Odsada ti žene druge nisu dopuštene, niti da umjesto njih uzmeš neke druge, pa makar te njihove ljepote zadivile, osim onih koje desnica tvoja posjeduje! A Allah nad svakom stvari nadziratelj je! (52)

Višeženstvo je, možda, prihvatljiv način da se očuva čestitost i moralnost, da se riješi problem različitih sklonosti ili radi potomstva. Višeženstvo je bilo poznato i u životopisima prijašnjih poslanika. Sumnjam u ono što spominje Tevrat da je Sulejman, a.s., imao hiljadu žena.

Savremena civilizacija nema pravo upuštati se u polemiku o ovom problemu. Jer, višeženstvo je danas dozvoljeno u različitim oblicima. Tako jedan lopov u vanbračnom životu može imati i više žena nego što se pripisuje Sulejmanu, a.s.

Peti poziv:

O, Vjerovjesniče, reci ženama svojim, i kćerima svojim, i ženama

vjernika – neka spuste haljine svoje niza se! Tako će najlakše biti prepoznate i vrijeđane biti neće. A Allah prašta i samilostan je (59)

Naredni ajet objašnjava razlog ovog uputstva. U Medini je bilo loših mladića koji su lutali putevima u potrazi za sumnjivim situacijama. Kada bi naišli na slobodnije i jednostavnije obučenu ženu, svašta bi sebi dopuštali prema njoj. Zato, vjericama je naređeno da pokriju svoja tijela tako da vjetar ili brz korak ne rastavlja njihovu odjeću od tijela. Na taj način će zaštititi sebe i spriječiti pokvarene želje pokvarenjaka. Potom, ovim pokvarenjacima se kaže:

Ako ne prestanu licemjeri, i oni u čijim srcima bolest je, i oni koji po Medini laži šire – Mi ćemo tebi nad njima vlast dati, pa će potom u njoj tek kratko tvoji susjedi biti! / Nek' su prokleti! Gdje god da su nađeni, nek budu uhvaćeni i hametice pobijeni. (60-61)

Istina je da savremeni grad nudi različita iskušenja i avanture kako onome koji traga za njima tako i onome koji bježi od njih. Savremena modna konfekcija ima osnovni cilj da pozove na grijeh, a čednost i bogobojznost nemaju mjesta u njoj.

Uz ovih pet poziva upućenih Poslaniku, s.a.v.s., upućeno je i šest poziva vjericima.

Prvi poziv

Prvi poziv tretira stav prema napadu saveznika na Medinu. Bila je to veoma teška situacija. Velike skupine nevjernika sa različitih krajeva Arabijskog poluotoka sakupile su se oko Medine u namjeri da je osvoje. U tome su im pomagali unutrašnji neprijatelji: licemjeri i jevreji. Tako su muslimani bili između dvije vatre boreći se za goli opstanak.

Kad su vam došle iznad vas i ispod vas, kad su vam oči razrogačene bile, a srca u grla došla, tad ste o Allahu mislili misli svakojake! / Tamo su vjernici na kušnju bili stavljeni i potresom strašnim potreseni! (10-11)

Muslimani su se međusobno pomagali iza hendeka kojeg su iskopali trčeći desno i lijevo ne bi li zatvorili prolaze i poduprli ugrožene položaje. Da muslimani nisu imali iskren odnos prema Allahu, ne bi bili u stanju odbraniti grad. Oni nisu posustali niti su izgubili vezu sa Allahom. Kur'an ih ovako opisuje:

A kad su vjernici vidjeli Saveznike, rekli su: "Ovo je ono što nam je

Allah obećao i Poslanik Njegov, a istinu veli Allah i Poslanik Njegov!” A to im je samo vjerovanje i predanost uvećalo! / Međ’ vjericima ima ljudi koji ispunjavaju zavjet dat Allahu! Pa ih ima koji su poginuli, a i onih koji to očekuju, i nimalo se promijenili nisu. (22-23)

Logika vjernika razlikuje se od logike onih koji se povode za interesima. Branioci Medine dobro su zaštitili njezine granice i uspješno organizirali odbranu. Agresori nisu uspjeli naći prolaz. Obuzimao ih je očaj dok su obilazili oko Medine tražeći bilo kakav prolaz. Tada je puhnuo snažan vjetar koji je raznio njihove šatore i njihovu opremu. Nisu više mogli ostatu na svojim položajima i odlučili su ih napustiti.

A Allah je one koji ne vjeruju s njihovom srdžbom odbio, nisu dobra postigli, a Allah je vjernike poštedito borbe! Allah je moćan i silan! (25)

Nakon ovoga, Poslanik, s.a.v.s., je rekao:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَ وَعْدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ...

“Hvala Allahu, Koji je istinitim učinio Njegovo obećanje, Koji je pomogao Svoga roba i Sam porazio saveznike.” (Dio hadisa koji bilježi En-Nesa’i, a bilježe ga u ovom ili sličnom obliku skoro svi muhaddisi)

Nakon ove bitke, mušrici su se uvjerali da nije moguće ući u Medinu. Nisu više razmišljali o njenom osvajanju. Zaboravili su na ratni plijen i vratili se.

Drugi poziv:

O, vjernici! Allaha mnogo i često spominjite, / i jutrom i večerom Ga slavite! (41-42)

Mislim da je ovaj poziv više upućen skupini nego pojedincu. Islamski ummet nosi Poruku upućenu cijelom čovječanstvu. Zato o njoj mora brinuti i štiti je. Ova poruka je utemeljena na pripadnosti Allahu, javnom ispoljavanju vjerskih obreda i na čvrstom uvjerenju u susret sa Njim. Danas ova obilježja ne nalazimo ni kod jednog naroda. Ono što je zajedničko među njima jest poboljšanje životnog standarda i uljepšavanje ovoga svijeta. A govor o Ahiretu predmet je ismijavanja. Prijašnje vjere nisu uspjele upoznati ljude s Allahom niti ih podstaći da se pripreme za susret sa Njim.

Kada naš ummet digne i ponese bajrak robovanja Allahu Jedinom,

onda će se na njega odnositi ove kur'anske riječi:

On vas blagosilja, i Njegovi meleci, da bi vas iz tmina na svjetlo izveo! Allah je samilostan vjernicima. (43)

Blagoslov Allaha i Njegovih meleka bit će za onaj narod koji je svjestan Allaha i koji druge na Njega podsjeća i koji to uzima kao svoj zadatak. Muslimani su postigli ovaj stepen i stoljećima su bili prvi narod u svijetu. Potom, zaboravili su na Allaha pa je On učinio da i sebe zaborave. Zato su danas poniženi.

Treći poziv

Treći poziv odnosi se na jedan pravni propis:

O, vjernici, kada se sa vjericama oženite, a potom ih, prije nego ste bračni odnos s njima imali, pustite, tada vi ne zahtijevajte od njih da čekaju neko vrijeme koje vi brojate, nego ih vi darujte, i lijepim puštanjem pustite! (49)

Sve dotle dok postoji tekst o propisu, muslimani su dužni izvršavati ga i pokoravati mu se.

Četvrti poziv

Ovaj poziv tretira ulazak u kuću Poslanika, s.a.v.s. Ogromna većina vjernika više voli Poslanika nego što vole sami sebe. To može dovesti do gužve pred njegovom kućom. Osim toga, ima ljudi koji ne znaju kako da provedu svoje slobodno vrijeme ili žele da se zabavljaju i budu u blizini velikih ljudi. Zato je bilo neophodno pokazati ljudima kako da se ponašaju:

O, vjernici, ne ulazite u sobe Vjerovjesnikove, osim ako vam radi jela dopusti se, ne čekajući da ono pripremi se! Ali, ako budete pozvani, vi uđite, pa kada jedete, razidite se, razgovoru ne odajući se! (53)

Ovo je uobičajena praksa u kućama velikana, koje mogu imati više posebnih odjela. Međutim, kuća Muhammeda, s.a.v.s., sastoji se od malih i tjesnih soba uz mesdžid. Zato je neophodno rasporediti posjete. Nažalost, bio je među pokvarenim ljudima jedan koji je vidio jednu od Poslanikovih žena, pa je poželio da se oženi s njom nakon smrti Muhammeda, s.a.v.s. Pa zar da se Poslanikova kuća ne zaštiti od ovakvih zlobnika!? Zato Uzvišeni Allah propisuje hidžab:

A kad od njih nešto tražite, iza zastora to od njih tražite! To je vama za srca vaša i za srca njihova čistije! Vama dopušteno nije da Allahova Poslanika uznemiravate, niti da se nakon njega sa ženama njegovim ikad oženite! To bi kod Allaha, zbilja, bio grijeh golemi! (53)

Žena se u svojoj kući slobodnije oblači. Zato nikome nije dozvoljeno da bez dozvole i nenajavljeno uđe u kuću, niti je dozvoljeno da proviruje u njenu unutrašnjost.

Bilo je više načina uznemiravanja Poslanika, koje su licemjeri i pokvarenjaci poznavali. Možda je najozbiljniji događaj bio onaj koji se desio prilikom opsade Medine:

Allah zbilja zna one među vama koji su druge zadržavali i svojim prijateljima govorili: "Hodite nama!" I boju nisu prišli, osim malo njih, / za vama se polahkomivši! Kad nastupi strah, vidio si ih kako gledaju u tebe, a oči im kolutaju kao u onoga pred smrt onesviješćenoga! A kad strah minu, oni vas jezicima ostrim psuju, žudeći za plijenom! (18-19)

Među ovima su i oni koji ulicama Medine tragaju za onim što im je zabranjeno. Za takve, Uzvišeni Allah govori Svome Poslaniku:

I ne pokoravaj se nevjernicima, niti licemjerima! Pusti kraju uvrede njihove i osloni se na Allaha. Allah je kao zaštitnik dosta! (48)

Za njih važi ovaj propis:

Doista one koji vrijeđaju Allaha i Njegova Poslanika Allah je prokleo i na ovome i na Onome svijetu, i pripravo im kaznu prezrenu! / Oni koji vrijeđaju vjernike i vjernice, a oni to nisu zaslužili, klevetu su na se uprtili, i grijeh očiti! (57-58)

Čestiti i poštenu ljudi uvijek su bili na meti pokvarenih, kao što je uzvišica na meti bujice. Zato, Uzvišeni Allah upozorava vjernike da ne slijede takve puteve.

Peti poziv

Ovaj poziv ima za cilj zaštititi čast i poštenje Vjerovjesnika od napada pokvarenih i zlih ljudi.

O, vjernici, nemojte biti vi kao oni koji su Musaa uznemiravali pa ga je Allah očistio od onoga što su oni govorili! I kod Allaha on je ugledan. (69)

Isto značenje potvrđuje se i u šestom pozivu:

O, vjernici, Allaha se bojte i riječ istinitu vi govorite, / On će vam dobro za vaša dobra djela dati i grijeha vaše će vam oprostiti! A ko se pokorava Allahu i Njegovom Poslaniku – taj se velike domogao pobjede! (70-71)

Nabrajajući vidove uznemiravanja Muhammeda, s.a.v.s., Uzvišeni Allah mu šalje radosnu vijest koja ima cilj podržati ga i potvrditi mu da je na ispravnom putu te da je pod Allahovom zaštitom:

Allah i Njegovi melec blagosiljaju Vjerovjesnika, o vjernici, blagosiljajte ga i vi, i pozdrav mu šalžite! (56)

Na kraju, sura El-Ahzab ukratko govori o ljudskom djelovanju na zemlji. Od drugih stvorenja ljudi se razlikuju po tome što posjeduju slobodnu volju i što su obavezani propisima na temelju kojih se razvrstavaju među dobre ili zle. Ljudi nisu životinje koje se ponašaju u skladu sa svojim niskim strastima, niti su uzvišena bića. Oni su posebna vrsta koja se može visoko uzdignuti, ali i nisko pasti; može zaraditi Džennet, ali može skrenuti i u Džehennem. Čovjek je taj koji je prihvatio obaveze i u stanju je ispuniti svoje obaveze prema Allahu, dž.š. i prema drugim ljudima, kao što ih može iznevjeriti, zanemariti i zapostaviti. O tome govori ovaj kur'anski ajet:

Mi smo doista Polog ponudili nebesima, i Zemlji, i planinama, pa su odbili da ga ponesu i od njega se sustegli bijahu, a čovjek polog ponese, doista je čovjek nepravedan spram sebe i neznalica velika. (72)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET ČETVRTA

SEBE' /SABA

Ova sura je peta po redu među surama koje započinju zahvalom Uzvišenom Allahu. Zahvala Allahu, dželle šanuhu, obuhvata i Njegovo veličanje i slavljenje, kako smo ranije rekli. Jer, Uzvišeni Allah je Onaj Koji posjeduje nebesa i Zemlju i sve što je u njima i na njima. Sve što se dešava na ovom svijetu o Njemu ovisi. Svojom pravdom i milošću On o svemu odlučuje. On posjeduje apsolutno i sveobuhvatno znanje o svemu:

On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi, i šta se s neba spušta i šta se na nebo uspinje! On je samilostan i On prašta grijeha. (2)

On zna za svako zrno zasijano u zemlju i za svaki plod koji izraste. On zna za svaku kapljicu koja se spusti s neba i za svaki dašak vjetera. Cijeli kosmos jedna je stranica pred Njim sa koje Mu ništa skriveno nije. Kada se digne pješčana oluja, On zna za svaku prašku, njezin pokret i njezino odredište. A kada nastupi toplotna oluja, On zna gdje će se rasplamsati, gdje će se smiriti i za utjecaj koji će ostaviti u eteru.

Usto, postoji uzdizanje duša i meleka, postoji skriveni svijet o kome mi skoro ništa ne znamo:

Njemu ništa skriveno nije ni koliko trun što je, ni na nebesima ni na Zemlji, i nema ništa od toga manje niti od toga veće a da u Jasnoj Knjizi nije. (3)

Sura Sebe' slična je suri El-Furkan po tome što iznosi sumnje nevjernika i jednu po jednu odbacuje.

Prva sumnja kod svih nevjernika u bilo kojem vremenu jest odbacivanje Sudnjega dana.

A oni koji ne vjeruju vele: "Čas oživljenja doći nam neće!" Ti reci: "Hoće, tako mi moga Gospodara, Znalca svijeta nevidljivoga, zbilja će vam doći!" (3)

Istina je da negiranje proživljenja predstavlja veliku glupost. Šta je to što može spriječiti Stvoritelja da ponovi stvaranje? Da li mu to prvi put nije pošlo za rukom pa da i drugi put ne bude u stanju? Kada su to ljudi mogli izbjeći Allahovo određenje? Svakoga dana Uzvišeni Allah ih uspavljuje i čini ih da se bude; čini ih sitim i gladnim. Međutim, nekada je čovjekov um slijep i za općepoznate stvari.

Zaista je proživljenje istina da bi oni koji misle drukčije saznali ono u čemu su se razilazili, a svakoga čeka ono što je zaslužio. Onaj ko je dobro radio – čeka ga dobro, a onaj ko je zlo radio – čeka ga zlo. Sljedbenici prijašnjih Objava (kitabije), koji su se protivili Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem, i u laž utjerivali njegove sljedbenike, saznat će da su laž na Allaha, dž.š., iznijeli i da su se borili protiv Poruke koju su trebali mirno i bezbrižno prihvatiti.

Nijekanje Ahireta raširen je grijeh među ranijim i kasnijim narodima, a i u današnjem vremenu ljudi mu ne pridaju nikakvu pažnju. Danas oni pokazuju interes samo za materijalni život. To je rezultat njihovog nepoznavanja Allaha, dž.š., i obožavanja samih sebe. Zato, ova sura ponavlja sumnju onih koji negiraju proživljenje i čude se Poslanikovom govoru o tome:

A oni koji ne vjeruju vele: "Hoćete li da vam pokažemo čovjeka koji vas obavještava da ćete vi, kad se raspadnete raspadanjem svim, opet zbilja iznova stvoreni biti!? / Iznosi li on o Allahu laži, ili su džini pri njemu?" Nijedno, već su oni koji u Onaj svijet ne vjeruju na mucu i u zabludi dalekoj! (7-8)

Dakle, onaj koji vjeruje u Ahiret i proživljenje poslije smrti predmet je čuđenja. Ovo je logika nevjerovanja koju je sura obznanila na samom početku, a ponavlja je i po treći put na svom završetku:

Kad im se Naši ajeti jasni kazuju, oni odgovaraju: "Ovaj čovjek samo želi da vas od onoga odvrati čemu robovaše i preci vaši!" I još vele: "Ovo drugo nije do potvora što je izmišljena!" A oni koji ne vjeruju vele za Istinu koja im je došla: "Ovo je samo vradžbina očita!" (43)

Ostavimo nakratko ovaj dijalog i poslušajmo dva slučaja koji imaju veze sa ovim!

Prvi slučaj odnosi se na vjerovjesnika Davuda, a.s., koji se bavio izradom predmeta od željeza. Vjerovanje koje nije utemeljeno na znanju smatra ovosvjetsku i materijalnu zaostalost znakom napretka i boljitka u korist Ahireta. Ovakvo razumijevanje vjere je neprihvatljivo. Jer, prihvatanje vjere treba da bude na temelju znanja i nauke, a ne na ograničenom razumijevanju. Upravo o tome govori kur'ansko kazivanje o Davudu, a.s., i na to skrećemo pažnju mnogim muslimanskim narodima koji u proizvodnji i industriji zavise od svojih protivnika, što je velika sramota za njih i njihovo vjerovanje.

A Mi smo Davudu blagodat dali Našu: "O, planine, ponavljajte s njim hvalu, a i vi, ptice!" – i omekšali smo mu i gvožđe. / "Pravi pancire široke i pleti ih skladno, i činite dobro!" Ja vidim zbilja sve šta vi radite. (10-11)

Davud, a.s., radio je dva međusobno udaljena posla: prijatnim glasom pjevao je o Allahovim znakovima, u čemu su i ptice učestvovale, i bavio se izradom željeznih predmeta u vojne i civilne svrhe. Pravio je sablje, koplja, pancire i različito posuđe.

Razumijevanje ovoga svijeta dio je razuma koji razumijeva Ahiret. Nesposoban i uspavan razum ne može pomoći vjeru. Kada su se muslimanske zemlje svrstale u zemlje trećeg ili četvrtog svijeta, postale su lahak plijen za protivnike i sramota za svoju vjeru.

Izgleda da kipovi nisu bili zabranjeni u zakonu Sulejmana sina Davudovog, i zbog toga ih je i pravio. Međutim, kada su ti kipovi uzeti kao božanstva, osim Allaha, islam je zabranio njihovu izradu. Smatramo da ta zabrana treba i dalje ostati na snazi, jer ljudi su skolni idolopoklonstvu bez obzira na stepen njihovog naučnog razvoja. U nekim crkvama kipovi su postali predmeti kod kojih se vrši molitva i skrušeno prizivanje Boga. Zato je jedna sekta protestanata izbacila kipove iz svojih crkava.

Davud, a.s., i Sulejman, a.s., bili su vjerovjesnici i vladari, ali vlast ih nije učinila ravnodušnim spram ibadeta Allahu i obaveza prema Njemu. Zato se u ajetu kaže:

Radite, o, porodico Davudova, i zahvalni nek' ste!" A malo je onih robova Mojih zahvalnih. (13)

Ovo je prvo kazivanje u suri.

Drugo kazivanje odnosi se na Sabu i njezino stanovništvo:

A za stanovnike Sabe znak je bio u staništu njihovome, dvije bašče s desne i s lijeve strane: "Jedite iz opskrbe vašega Gospodara i zahvalni Mu budite! Kakav lijep kraj i Gospodar Koji mnogo prašta!" (15)

I spomenut ćemo, ako Bog da, vijesti o njima.

Nedostatak mnogih ljudi je u tome što materijalno bogatstvo smatraju najvećim zadovoljstvom, a siromašne ljude, zbog njihovog siromaštva, odbacuju i ne prihvataju. Oni zaboravljaju da Uzvišeni Allah iskušava davanjem i uskraćivanjem, nekada lagodnim, a nekada teškim životom.

A uspjeh na ovom ispitu zavisi od čovjekovog odnosa prema Allahovom određenju:

A na kušnju vas u zlu i dobru stavljamo Mi i Nama ćete se vratiti! (El-Enbija', 35)

Stanovnici Sabe pali su na ispitu onda kada su omalovažili Allahovu, dž.š., blagodat i zanijekali je:

Tako smo ih kaznili zato što su nezahvalni bili, a da li Mi kažnjavamo ikoga drugoga osim nevjernika nezahvalnika!?! (17)

Zar ne vidiš one koji su zahvalnost na Allahovim darovima zamijenili nezahvalnošću i narod svoj doveli u Kuću propasti. (Ibrahim, 28)

Kada među narodima nestane Allahove blagodati, zajedno sa njom odlazi i jedinstvo, zdravlje i sigurnost, a na njihovo mjesto dolazi razjedinjenost, bolest, nesigurnost i strah. Oni su to zaslužili, a ono što ih poslije zadesi pravda je Allahova, jer:

I tako se prema sebi ogriješite, i Mi ih učinismo pripovijestima, i uništismo ih uništenjem potpunim! Doista su u tome znaci za svakog strpljivog i zahvalnog! (19)

Sura Sebe' kazuje nam da je veliki broj onih koji su pali na ovom ispitu i da su se mnogi narodi, nakon što su omalovažili Allahovu blagodat življenja, odmah okrenuli borbi protiv Objave i poslanika tvrdeći da im je dovoljno ono što posjeduju.

Mi ni u jedan grad poslanika nismo poslali a da oni koji su na raskoš navikli nisu rekli: "Mi zbilja ne vjerujemo u ono što je po vama poslano!" / I govorili su: "Mi imamo više imetka i djece, kažnjeni nećemo biti!" (34-35)

Ako je imetak bio iskušenje za prijašnje narode, ostao je takav i za savremene narode, pa umjesto da posjednici na najljepši način iskoriste ono što im je dato, oni iskorištavaju i tlače siromašne i nemoćne.

Tako su nastali socijalni pravci koji su tražili potpuno ukidanje prava posjedovanja, a izbili su i ratovi među različitim slojevima društva. Ako malo razmislimo, vidjet ćemo kako se vodi prava bitka za ono što je bezvrijedno i prolazno, a vjerska načela su zapostavljena. Nastale su filozofije koje obožavaju ovosvjetski život, a zaboravljaju Ahiret. A nema spasa nigdje osim u povratku pravoj i istinskoj vjeri:

Iblis se osvjedoči u pretpostavku svoju o njima, pa su ga oni slijedili, osim jedne skupine vjernika. / A on nad njima ovlasti nikakve nema osim da Mi ukažemo na onoga koji u Onaj svijet vjeruje, i na onoga ko je u sumnji spram njega! Gospodar tvoj nad svakom stvari bdije! (20-21)

Nakon ovih kazivanja, Kur'an nastavlja iznositi sumnje neznalica i pobijati ih. Ovdje nailazimo na izvanredan vid dijaloga, koji nema premca. Onaj koji iznosi Istinu spušta se na nivo svoga protivnika i apelira na njega da shvati i prihvati ono što je ispravno:

Ti upitaj: "Ko vas opskrbljuje iz nebesa i zemlje?" Ti odgovori: "Allah! Da li smo onda doista mi – ili ste vi na Pravoj stazi, ili u očitoj zabludi?" (24)

Ko je taj koji zavrjeđuje obožavanje: Onaj Koji opskrbu daje ili onaj koji je opskrbljen? Vaši bogovi su obično kamenje koje ne shvata, pa kako od njih možete tražiti opskrbu!? Jedan od nas je zaigurno u krivu. Šta misliš ko je taj?

Nakon što na ovaj način pusti na volju protivniku, Allah, dž.š., još više ga zbunjuje ovim riječima:

Ti reci: "Vi nećete biti pitani za grijehе koje počinimo mi, niti ćemo biti pitani mi za ono što činite vi!" / Ti reci: "Naš Gospodar će nas sabrati, a zatim po pravdi nam suditi! On je Sudac sveznajući!" (25-26)

Ova sura donosi i razgovor između vođa i njihovih sljedbenika. Ovaj

razgovor ponavlja se u mnogim surama da bi obznanio bezvrijedan odnos među nekim ljudima. Ima ljudi koji vole da se oko njih drugi sakupljaju i da ih u stopu slijede, kao što pjesnik reče:

*Vidiš ljude: ako krenemo, sakupljaju se oko nas,
a ako im i išaretom pokažemo, oni zastaju.*

Ima i onih koji vole da budu na začelju i ne znaju ništa drugo do kaskati iza velikana.

U svemu tome elementi bogatstva i siromaštva, moći i slabosti, igraju svoju ulogu. To se može primijetiti u odnosu između sihirbaza i Faraona:

Pa kad čarobnjaci dođuše, upitaše Faraona: "Da li će nam zbilja kakva nagrada pripasti ako mi budemo pobjednici?" / Faraon reče: "Hoće!" Tad ćete zaista biti vi od onih meni bliskih!" (Eš-Šu'ara', 41-42)

Pažljivo sam ispitivao biografije različitih skupina, ranijih i kasnijih, koje se protive vjerovanju. Primijetio sam da se njihova aktivnost temelji upravo na ovome: izazivanju pohlepe i zovu potrebe. Ovdje sura razotkriva ono što je skriveno iza ovog međusobnog dijaloga:

A oni koji ne vjeruju vele: "Nećemo nikako u ovaj Kur'an vjerovati mi, niti u one Knjige prije njega! A da samo vidiš kad nevjernici budu pred Gospodarom svojim zaustavljeni, i kad stanu jedni drugima riječi uzvraćati! Reći će oni koji su bili tlačeni onima koji su bili oholi: "Da vas nije bilo, bili bismo vjernici!" / A reći će oni koji su oholi bili onima koji su tlačeni: "Zar smo vas mi od upute odvrćali nakon što vam je došla! Ne, nego ste sami vi zločinci bili!" (31-32)

Ovaj razgovor neće dugo trajati. Čuvari Džehennema prekinut će ovaj prizor.

Na kraju ove sure Uzvišeni Allah naređuje Svome Poslaniku da obznani prirodu islamske poruke dok polemizira sa nevjernicima i obara njihove sumnje:

Ti reci: "Ja vam samo savjetujem jedno: Ustajte radi Allaha, dvojica po dvojica, ili jedan po jedan, pa potom razmislite da drug vaš nije lud! On vas samo opominje prije kazne žestoke!" (46)

Temelj islamske poruke jeste pomno promišljanje, svejedno da li

promišljao pojedinac ili skupina. Važno je da se uspavani ljudski razum probudi i ugleda znakove svoga Gospodara u svijetu u kojem živi. Muhammed, s.a.v.s., je, ustvari, krik koji upozorava ravnodušni i indiferentni ljudski razum i pravilno usmjerava zalutale narode. Poslanik to nije uradio da bi postigao ugled ili ostvario materijalnu korist. On je podnio velike teškoće i sve od sebe dao za islam i Istinu.

Ti reci: "Ma kakvu nagradu da išćem od vas, eto je vama! Moja je nagrada u Allaha, On je svjedok svake stvari!" (47)

Oni koji danas silom odvrćaju od Istine uzvjerovat će onda kada se ostvari njeno obećanje, kada se mnogobošci suoče sa onim što su poricali:

A da ti je samo vidjeti kad ih strava uhvati – nema im umaći, bit će uhvaćeni s mjesta bliskoga! (51) - tj. neće biti nimalo teško šćepati ih i pohvatati.

I kad reknu: "Vjerujemo u Poslanika!" A rašta im povratak sa mjesta dalekoga! (52)

Kasno su uzvjerovali kada je vrijeme ispita isteklo i kada su izašli rezultati. Da su razmišljali, spoznali bi Allaha, dž.š., i slijedili bi poslanike.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET PETA

FATIR/STVORITELJ

Sura Fatir posljednja je u nizu sura koje počinju zahvalom Uzvišenom Allahu. Pripisivanje hvale Allahu spada u trajna dobra djela i ono je često u surama i njihovim završecima. A ko je od Allaha preči da mu se iskazuje hvala ovoga i Onoga svijeta?

Hvala Allahu, nebesa i Zemlje oblikovatelju, Koji je meleke sa po dva, po tri, i po četiri krila, učinio izaslanicima! (1)

Fatir je Stvoritelj, a melec su nevidljiva duhovna bića od svjetlosti, koja mogu uzimati različite oblike. Njihov zadatak je pomagati u dobru, pokornosti Allahu, dželle šanuhu, i znanju, naobrazbi i sposobnosti. Njihovo mjesto boravka su nebesa. Ovo je mišljenje autora djela *El-Mekasid*. Poznato je da oni izvršavaju ono što Allah želi kod Svojih stvorenja. Tako postoje melec smrti, melec života, melec rađanja, melec nadgledanja i melec prebrojavanja. Sposobnosti koje im je Allah dao veoma su različite. Spomenuti kur'anski ajet govori o melecima sa po dva, tri ili četiri krila, dok se u hadisima spominju melec nekada sa po stotinama, a nekada i sa hiljadama krila:

On stvaranju dodaje šta Njemu volja je! Allah, zbilja, sve učiniti može! (1)

Sura Fatir podsjeća nas na suru En-Nahl po tome što i ona nabraja Allahove blagodati i ističe Allahovu dobrotu prema stvorenjima: u njihovom stvaranju, a potom i u njihovom opskrbljivanju. Sura i započinje sa ovim nedvojbjenim zakonom:

Milost koju Allah podari svijetu niko ne može uskratiti, niti iko nakon Njega to što On uskrati može poslati! On je snažan i mudar! (2)

Ljudima je, među svim ostalim stvorenjima, najpotrebnije da spoznaju ovaj zakon. Oni misle da izvori dobra teku daleko od Allaha zamišljajući moć u nepostojećim nulama i nepromišljeno i zbunjeno jureći naokolo. Šta kažemo za onoga koji se boji goluba, a usuđuje se nasrnuti na lava? Da li takav posjeduje razum? Zato, nakon iznošenja ovog zakona, dolazi ovaj ajet:

O ljudi, Allahove blagodati prema vama se sjetite! Ima li stvoritelj osim Allaha, Koji vas opskrbljuje s neba i Zemlje!? Nema boga drugoga osim Njega, i kuda se, onda, odmećete? (3)

Postoji li, osim Allaha, drugi izvor blagodati!? Ko je taj koji ljudima daje ono što njih veseli i raduje? U jednom hadisu spominje se da je Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, govorio:

اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ فَالْحَمْدُ وَلكَ الشُّكْرُ.

“Allahu moj, svaka blagodat prema meni, samo je od Tebe, Jednog i Jedinog. Ti nemaš druga! Tebi pripada svaka hvala!” (Ebu Davud od Abdullaha b. Gannama El-Bejadija)

Upotpunjen iman može biti samo sa ovakvim iskrenim osjećajima, sa osjećajem da samo Allah navodi dobra i daruje blagodati.

Njemu pripada sve što opstoji u noći i danu; i On sve čuje i sve zna! (El-En'am, 13)

Izvor širenja mnogoboštva među ljudima je u nepostojanju ovakvog vjerovanja. To je uzrok da se ljudi boje obične mušice, a ne boje se Gospodara svjetova. Silnici na zemlji postali su takvima upravo zbog toga što u njihovim srcima nema ovakvog imana. Potom, Uzvišeni Allah ponavlja poziv ljudima kako bi obratili pažnju na ovu općepoznatu stvar:

O ljudi, Allahova prijetnja je istinita, i neka vas život na svijetu ome ne zavede i neka vas šejtan o Allahu ne prevari! / Zbilja je šejtan vama neprijatelj, pa ga držite za neprijatelja! On stranku svoju poziva da budu međ' stanovnicima pakla. (5-6)

Uzvišeni Allah objavio je Muhammedu, s.a.v.s., ovaj Kur'an da izvede ljude iz tmina na svjetlo. On ga recitira ljudima da bi Pravi put slijedili, pa ko se odazove – spašen je.

A ako tebe u laž ugone, pa u laž su ugonili i poslanike prije tebe! A

Allahu se vraća sve! (4)

Mnogobošci su odbacili vjerovanje u Jednog Allaha i u proživljenje pa je Poslanik pretrpio mnoge poteškoće od svoga naroda. Na drugom mjestu Allah mu kaže:

I, ako tebe u laž ugone, pa, i oni prije njih u laž su ugonili. Poslanici su im njihovi dolazili sa znacima jasnim, i listovima, i Knjigom Svjetiljom! / A potom sam Ja nevjernike kažnjavao; o, kakva je samo bila kazna Moja! (25-26)

Međutim, ovo kažnjavanje ne dolazi brzo. Uzvišeni Allah to odulji kako bi se probudili uspavani i neodgovorni:

A da Allah kažnjava ljude za ono što zasluže, na leđima Zemlje ne bi ostavio nijedno živo biće! Ali, On im odgađa do roka određenoga, a kad im rok njihov dođe, pa, Allah zbilja vidi robove Svoje! (45)

On dobro zna ko je iskoristio ovo odgađanje kazne, a ko se time zanio i propao.

Prije toga, kur'anski ajeti govore o onima koji smatraju da je ovo odgađanje, ustvari, Allahovo zanemarivanje stvari tako da ih Allahovo strpljenje samo još više skreće sa Pravoga puta.

Zar mogu biti isti: onaj kome se njegova ružna djela pričinjavaju lijepim, a i on ih vidi lijepim? Pa, doista Allah u zabludi ostavlja koga On hoće, a na Pravi put upućuje koga hoće. Stoga, duši svojoj zbog njih štetu ti ne nanosi! Allah, zbilja, sve zna šta čine oni. (8)

Muhammed, s.a.v.s., mnogo je žalio zbog onih koji nisu vjerovali. Mnogo se trudio da ih opomene, savjetuje i otvori njihove oči. Međutim, protiv Allaha može biti samo onaj koji prezire Istinu i prednost daje grijehu. Otuda treći i posljednji poziv ljudima u ovoj suri:

O, ljudi, vi ste siromasi, Allah vam je potreban! Allah je zbilja neovisan i hvaljen! / Ako On hoće, vas uklonit će, i stvorenja nova dovest će, / to Allahu nije teško (15-17)

Uistinu, Allahu, dž.š., ništa nije teško. On je kadar izbrisati ovaj svijet i sve što je na njemu i u njemu, i umjesto njega stvoriti Drugi, bolji svijet. Na ljudima je da izaberu: pravdu ili nepravdu, poniženje ili veličinu, odanost Allahu ili kršenje Njegovog ugovora.

A ko želi veličinu – pa, u Allaha je veličina sva! K Njemu se penje riječ lijepa i djelo dobro do Njega uznosi. A onima koji smišljaju zla djela, njima – kazna žestoka. A spletka takvih neće imati uspjeha. (10)

Sura dalje nastavlja razotkrivati dvije etape u odnosu Allaha, dž.š., prema stvorenjima: njihovo stvaranje i njihovo opskrbljivanje. Uzvišeni Allah šalje vjetar koji pokreće oblake. On je Stvoritelj dvije vodene površine; jedna je pitka i slasna, lahko se pije, a druga slana i gorka.

Allah vas od zemlje stvara, potom od kaplje sjemena, a potom vas čini parovima, muškarcima i ženama. (11)

Iako je tako, mnogi ljudi žive ovosvjetski život kao psi lutilice ne znajući za svoga gospodara i ne izvršavajući svoje obaveze prema Njemu. I tako lutaju sve dok ih ne dokrajči puščano zrno, kada prestaje njihovo lutanje i odmetništvo.

Skoro da su svi vjerski učenjaci saglasni u tome da je islam vjera utemeljena na promišljanju Kozmosa i praćenju ovosvjetskog života, da je islam najiskreniji poziv na promišljanje o ovom svijetu, o njegovim znakovima, njegovim mogućnostima, i otkrivanju njegovih tajni i zakona. Promišljanje Allahove biti nije moguće. Zato, jedini način da se spozna Njegova veličina jeste promišljanje Njegovih znakova u svemu onome što je On stvorio. To je najbolji dokaz koji će najistinitije ukazati na Njegovo znanje, Njegovu moć, Njegovu veličinu i Njegovu ljepotu. Taj dokaz je neposredno uz nas. Ti vidiš različite usjeve sa različitim okusima, bojama i mirisima. Svi oni izlaze i rastu iz iste zemlje. A ako usmjeriš pogled prema nebu, vidjet ćeš usijano Sunce, osvijetljavajući Mjesec, razbacane i međusobno veoma udaljene zvijezde. Sve to ukazuje na jedan ogroman svijet. A to je samo trag Velikoga Gospodara:

Zar ne vidiš da Allah s neba vodu spušta, pa Mi pomoću nje izvodimo plodove raznolikih boja, a ima planina bijelih i crvenih puteva, raznolikih boja, i onih tamnih, crnih! / A ima ljudi, i životinja, i stoke isto tako boja raznolikih! I Allaha se boje od Njegovih robova oni učeni. Allah je zbilja silan i On prašta. (27-28)

Promatrajući kontekst ovog ajeta, izgleda da se pod učenim misli na stručnjake iz oblasti biologije, zoologije, geologije, fizike i hemije, a svakako i na stručnjake iz medicine, inženjerije i astronomije. Upoznao sam se sa stavovima ovih stručnjaka o Uzvišenom Allahu i uvjerio se da

oni govore o Onome Koji zaslužuje hvalu, veličanje i obožavanje.

*U svakoj stvari Njegov je znak,
koji ukazuje da je On Jedan.*

Na ovoj osovini kruže značenja Kur'ana. Zato je vjerovanje rezultat istraživačkog uma, a vjera nije ništa drugo do vjernički razum i smireno srce okrenuto Allahu, dž.š. U okviru ovih značenja islamski ummet je nosio vjerske istine i od njega je traženo da ih kao takve predstavi ljudima. Uzvišeni Allah kaže:

A potom ćemo dati Mi da Knjigu naslijede oni Naši robovi koje smo odabrali. Neki će prema sebi nasilje učiniti, a kod nekih će dobra i loša djela podjednako teška biti! A bit će nekih koji će, Allahovim dopuštanjem, djelima dobrim druge preteći! To je, zbilja, blagodat velika. (32)

Arap i su, prije drugih, prenijeli ljudima Allahove Objave. Israiliđani su bili posljednji narod koji je prenio Objavu. Međutim, nadvladala ih je njihova sebiđnost, pa su Objavu iskoristili kako bi ugodili svojim prohtjevima i poduprli svoju uobraženost. Zato se Allah rasrdio na njih i zauvijek im uskratilo Objavu. Za ovu zadaću izabrao je Arape. Ovaj ajet kazuje da su Arapi podijeljeni u tri skupine: skupinu onih koji su se prema sebi ogriješili, skupinu onih čija su dobra i loša djela izjednačena, i skupinu onih koji su se Allahu predali i žele Njegovo zadovoljstvo. Zato su druge daleko nadmašili. Činjenica je da se svaki narod mjeri i ocjenjuje prema trenutnoj situaciji, a to zavisi od toga koja od navedene tri skupine prednjači. Stvar postaje ozbiljna ako u narodu preovlada prva i druga skupina. Allahova kazna bit će žestoka. Jedan narod može izgubiti sve one elemente zbog kojih je stekao prednost i zbog kojih je zaslužio da bude izabran narod. Da li su muslimani svjesni ove činjenice?

Ako promišljamo ovaj i njemu slične ajete, da li mi muslimani možemo odgojiti sebe i prenijeti Allahovu Poruku? Možemo li reći ono što je rekao Muhammed, s.a.v.s., kako prenosi Ibn 'Abbas:

أُمَّةٌ مُحَمَّدٍ أَوْرَثَهُمُ اللَّهُ كُلَّ كِتَابٍ أَنْزَلَهُ فَطَالَمُهُمْ يُعْفَرُ لَهُ وَ مُقْتَصِدُهُمْ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا وَ سَابِقُهُمْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

“Uzvišeni Allah u nasljedstvo je ostavio ummetu Muhammedovom svaku objavljenju Knjigu. Onaj koji se ogriješi prema sebi, bit će mu oprošteno; onaj kod koga dobra i loša djela budu izjednačena, imat

će lahak račun; a oni koji dobrim djelima budu nadmašili druge, ući će u Džennet bez računa.” (Hadis u sličnom značenju zabilježio je Imam-i Ahmed od Ebu Derda’a)

Širenje ovakvih stvari iskvarilo je narod, a muslimane učinilo najzaostalijim. Ne napušta nas ružan i gorak osjećaj dok čitamo ovaj kur’anski ajet:

I kunu se Allahom, najvećom zakletvom, da će, ako im opominjatelj dođe, sigurno na Pravoj stazi biti više negoli ijedan narod! A kad im je opominjatelj došao, njegov dolazak samo im je odbojnost povećao, / i oholost na zemlji, i kovanje zlih spletki! A kovanje spletki samo će spletkaroše skoliti! I zar da očekuju nešto drugo doli ono što je prijašnje naraštaje zadesilo!? Pa, u Allahovim zakonima nećeš naći nikakva odstupanja, i u Allahovim zakonima nećeš naći nikakve preinake (42-43)

Ovo značenje ponavlja se u Kur’anu na tri mjesta: u suri Fatir, u suri El-En’am i u suri Es-Saffat. U sve tri slučaja upućeno je upozorenje Arapima džahilijetskog perioda koji su se opustili i potcijenili prijašnje narode kojima je dolazila Objava. Govorili su: Da oni imaju Knjigu, bili bi bolji. Evo, Knjiga vam je došla, pa šta ste s njom uradili!?

Tvrdim da su naši dobri prethodnici s Objavom postigli ogromne rezultate. Svojim ponašanjem i moralom bili su najbolji primjer koji se slijedi. Međutim, Arapima je ubrzo ovladala njihova nepromišljena priroda i zastranili su sa Pravoga puta. Potcijenili su kur’anske savjete i zapovijedi i potpuno se predali svojim strastima i prohtjevima. Danas od njih slušamo veličanje nacije i vidimo kako polahko napuštaju naslijeđe koje im je Allah, dž.š., odabrao. Šta mogu očekivati poslije ovog odmetništva? Temelj odnosa ljudi prema Allahu je u njihovoj odanosti Njemu ili odmetništvu od Njega. Zato Allah upozorava:

Zašto ne putuju po Zemlji pa vide kako su skončali oni prije njih, a bili su od njih jači!? I Allahu ne može ništa umaći, ni na nebesima, ni na Zemlji! On, zbilja, sve znade, Svemoćan je! (44)

Kada bi Arapi samo znali!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET ŠESTA

JA SIN/JASIN

Riječ *Jasin* sastavljena je od dva slova. Nije to ime za Poslanika, sa-llallahu 'alejhi ve sellem. A zakletva koja slijedi jest zakletva jačinom argumenta da je Objava istinita:

Tako Mi Kur'ana mudroga, / ti si Poslanik, doista. (2-3)

Ispravnost argumenta govori o ispravnosti onoga što on dokazuje. Ovaj Kur'an je nadnaravno djelo (*mu'džize*) koje svjedoči da je Muhammed istina, da je od Allaha poslan s Knjigom koja sadrži uputu, koja je čista od iskrivljavanja i zastranjivanja.

Po objavi Silnoga, Milostivoga, / da opomeneš narod čiji preci opomenuti nisu bili, pa su nemarni! (5-6)

Materijalna nadnaravna djela ne izdižu se na nivo umnog prosvjećivanja. One koji su naslijedili obožavanje kipova ne može od toga odvratiti štap Musaa, a.s., niti medicina Isaa, a.s. Njihovo sljepilo može izliječiti samo Knjiga koja će pokrenuti njihov razum i odstraniti njihove zablude, samo pod uvjetom da shvata i razumije. Postoje ljudi koji žive u zatvorenom i ograničenom svijetu, kao zatvorenici iza zidova, iza kojih ništa ne vide.

Mi smo ih doista učinili poput onih na čije vratove smo lance stavili do njihovih podbradaka – pa su uzdignutih glava! (8)

Dakle, njihove glave su uzdignute zbog lanaca i nisu u mogućnosti dobro vidjeti.

I učinili smo ih poput onih ispred kojih smo pregradu i iza kojih smo pregradu stavili, pa smo ih zastrli – zato ne vide oni! (9)

Slijepo slijeđenje i oponašanje stvara generacije ljudi ovakve vrste, okamenjenih umova, ljude koje nije moguće popraviti. Kod takvih opomena ne koristi:

Ti ćeš opomenuti samo onoga koji Opomenu slijedi i koji se Milostivoga boji, iako Ga ne vidi! Takvoga obraduj oprostom i nagradom plemenitom! (11)

Za suru Jasin, koja nosi naziv "srce Kur'ana", možemo reći da se sastoji od uvoda i tri poglavlja. Uvod, kao što si vidio, govori o Kur'anu i onima koji ga slušaju, o onima koji ga odbacuju ili ga prihvataju. Tri poglavlja iznose različite dokaze o istinitosti onoga čemu Kur'an poziva.

Prvi je povijesni dokaz, koji sadrži kratko kazivanje o naselju koje podsjeća na Mekku. Stanovnici toga naselja protivili su se vjerovjesnicima i Objavi. Drugi je racionalni dokaz koji usmjerava poglede na kosmos i otkriva njegovu skladnost i zakone, što nedvojbeno ukazuje na veličinu njegovog Stvaraoca. Treći dokaz je odgojni. Istinu o proživljenju, kazni ili nagradi, on uzima kao sredstvo za obuzdavanje strasti, otklanjanje nemarnosti i vodi ka Allahu koristeći metod privole i zastrašivanja. Dakle, od uvoda i ova tri poglavlja sastoji se sura Jasin. Prvi dokaz počinje ovim Allahovim riječima:

I primjer stanovnika grada im navedi kad su im poslanici došli... (13)

Nije važno o kojem gradu se radi. Važno je ono što se u njemu dogodilo. Neprijatelji poslanika smatraju da su oni, poslanici, došli sa ciljem da od njih uzmu vlast i ono što posjeduju. Zato su bili uznemireni; njihovim dolaskom osjetili su prijetnju i ugroženost.

A oni rekoše: "Slutimo da nam s vama zla kob dolazi! Akoli ne prestanete vi, mi ćemo vas doista kamenovati, i od nas će vas patnja bolna snaći!" / "Vaša kob zla je s vama!" – odgovoriše oni. "Zar zbog toga što ste opomenuti? Ne! Nego ste vi narod koji pregoni!" (18-19)

Još od vremena Nuha, a.s., neprijatelji poslanike smatraju borcima za vlast, a njihov poziv smatraju načinom za ostvarenje vlastitih interesa. Zato su im rekli isto ono što je bilo rečeno Nuhu, a.s.:

Mi smatramo da si ti samo čovjek nama nalik, i smatramo da tebe slijede samo oni među nama prezreni, kratke pameti! Mi ne vidimo da vi prednjačite nad nama ikakvom vrednotom, čak vas i

lažljivcima smatramo! (Hud, 27)

Međutim, Uzvišeni Allah stvara ljude koji žude za istinom, žrtvuju se na tom putu i trpe velike teškoće, kao što reče Šewki:

*Zaista Onaj koji Istinu u zametku stvara,
nijednu generaciju ne ostavlja bez njezinih pomagača.*

U spomenuti grad izdaleka je došao jedan čovjek savjetujući ljudima dvije stvari: prvo, da su poslanici ljudi koji ne traže ugled, niti imetak, i drugo, da je Allah, kome oni pozivaju, očita istina, a sve drugo je zabluda koja šteti i nikakvu korist ne donosi.

I s kraja grada žureći dođe čovjek neki i reče: "O, moj narode! Slijedite poslanike! / Slijedite one koji od vas ne traže nikakve nagrade, a na Pravoj stazi su! / Zašto da ja ne robujem Onome Koji stvori me, a k Njemu ćete se vi vratiti!" (20-22)

Međutim, ovaj iskreni savjetodavac nije uspio uvjeriti zalutale. Kur'ansko kazivanje ne spominje da li je on ubijen ili je umro. Ali, nakon što je preselio kod svoga Gospodara i vidio kakve su mu počasti pripremljene, žaleći ih, rekao je:

Kamo sreće da moj narod znade / zašto je meni moj Gospodar oprostio i od počašćenih me učinio! (26-27)

Kamo sreće da je njegov narod došao k sebi! I šta se desilo? Da li je nebo upotrijebilo svoje snage i kaznilo ih za njihovo nevjerovanje? Njima je lakše bilo:

A protiv naroda njegova nakon njega Mi nismo poslali vojsku s neba, niti smo to poslali ikada, / samo bi jedan strašan krik i oni – odjednom mrtvi! (28-29)

Uobraženost i oholost ljudi ima strašne posljedice, a njihov potcjenjivački i omalovažavajući odnos prema poslanicima skupo košta. Kazna je žešća ukoliko je grijeh veći. Zato Uzvišeni Allah kaže:

O gubitka za robove! Nijedan im poslanik došao nije a da mu nisu se rugali! / Zar ne znaju oni koliko smo Mi pokoljenja prije njih uništili, i da im se zbilja nisu vratili!? (30-31)

Budućnost civilizacije u čijem okrilju živimo zabrinjavajuća je, jer ta civilizacija odbacuje spomen na Allaha, dž.š., i zaboravlja Dan susreta s

Njim. Ona sama sebi jamu kopa.

U drugom poglavlju ove blagoslovljene sure naći ćemo nekoliko dokaza o Allahovoj veličini i o tome da je samo On savršen. Prvi dokaz je u ovim Allahovim riječima:

A znak im je i zemlja mrtva! Mi je oživljavamo i iz nje sjemenje izvodimo pa ga oni jedu. / I po njoj smo stvorili bašče, palmike i vinograde, i učinili da po njoj provriju izvori. (33-34)

Mi zemlji dajemo najgore što imamo, a ona nam daje ono što je najljepše kod nje. Poljoprivrednici kažu da je najbolja karpuz iz zemlje natorene golubinjom? Ljudski izmet iznosi se na livade da bi iz zemlje izrastao kukuruz, pšenica, pamuk i mnoge vrste drugih plodova. Ko je taj ko iz zemlje izvodi ovolika dobra?

Slavljen neka je Onaj Koji je u parovima stvorio sve: ono što iz zemlje niče, i u njima samima, a i u onome što oni ne znaju! (36)

Nakon Zemlje, pogledajmo nakratko nebo i astronomski sistem. U vasioni vlada mrak, a kada Zemlja prihvata sunčeve zrake, one se pretvaraju u bijelinu. Kada Allah sakupi zrake, nastaje prvi sumrak. Otuda Kur'an govori o noći i danu ovim riječima:

A znak im je i noć! Od nje dan odvajamo Mi i tad – u mraku ostaju oni! (37)

Ljudima se može učiniti da su Sunce i Mjesec u jednoj putanji, što nije tačno. Sunce ima svoju, a Mjesec svoju putanju i nikada se ne mogu susresti. Ponekad zamišljam zvijezde i pitam se: Šta ih drži u vasioni? Šta ih pokreće i kojom energijom se kreću? Ko je postavio ovako savršen zvjezdani sistem? A mi, ljudi, smješteni smo u jednom uglu ogromnog kosmosa i posmatramo Allahove znakove i ima nas vjernika i nevjernika.

Vratimo se ponovo na Zemlju i pogledajmo mora i ono što u njima pliva i na njihovoj površini plovi. Uzvišeni Allah kaže:

A znak im je što potomstvo njihovo u lađama krcatim nosimo, / i da za njih stvaramo, slične njima, one na kojima se prenose. (41-42)

Vodena površina na Zemlji veća je od kopna za četiri puta. Znamo da za tijela, koja plutaju na vodenoj površini, važi poseban zakon. Ona nekada plove ili tonu u određenoj mjeri. Kada ljudi budu izloženi opasnostima mora, niko im, osim Allaha, ne može pomoći. Da li se ljudi

sjećaju toga kada dođu na sigurno?

Ova tri spomenuta dokaza slijede i drugi dokazi pri kraju sure, kao npr. ovaj:

Zar ne vide oni da smo za njih Mi stvorili stoku koju dadoše Ruke Naše, pa oni – njeni posjednici, / i da smo je njima podvrgli, pa neke su im jahalice, a nekima i hrane se. (71-72)

Gledam mesare kako u svojim radnjama izlažu različite vrste mesa, a hiljade ljudi ga jede i ništa ne znaju o onome ko im je to podario. Kako ljudi zaboravljaju na Allaha!

Posljednje poglavlje ove sure govori o proživljenju i nagradi ili kazni. Ovo je temelj vjerskog odgoja. Međutim, savremena civilizacija potpuno je zanemarila ovu činjenicu. Ona ljudsku sudbinu predstavlja kao sudbinu stoke: nema Vječitog života – nema Polaganja računa. Izgleda da, kako se neka želja iznenada ostvari, tako će i Kijametski dan iznenada nastupiti. Niko ga neće očekivati, niti će biti upozorenja. O tome govore ovi ajeti:

I još vele: “Kada će već ova prijetnja, ako istinu govorite!?” / Oni drugo ne čekaju osim povika jednoga koji će ih obuzeti dok se jedni s drugima budu svađali! / I ništa neće moći oporučiti, niti će se svojoj porodici vratiti. (48-50) – tj. Smak svijeta će nastupiti, a oni će biti zauzeti svojim svakodnevnim poslovima, kako stoji u jednom hadisu:

وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ نَشَرَ الرَّجُلَانِ نُؤُوبَهُمَا بَيْنَهُمَا فَلَا يَتَبَايَعَانِهِ وَلَا يَطُوبِيَانِهِ، وَلَتَقُومَنَّ
السَّاعَةُ وَقَدْ أَنْصَرَفَ الرَّجُلُ بِلَبَنِ لِفَحْتِهِ فَلَا يَطْعَمُهُ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَهُوَ يَلِطُ حَوْضَهُ فَلَا
يَسْقِي فِيهِ، وَلَتَقُومَنَّ السَّاعَةُ وَقَدْ رَفَعَ أَحَدُكُمْ أُكْلَتَهُ إِلَى فِيهِ فَلَا يَطْعَمُهَا.

“Smak svijeta će nastupiti toliko iznenada da dvojica ljudi, koji između sebe budu razvukli haljinče radi trgovine, neće uspjeti da ga saviju! Smak svijeta će nastupiti iznenada, da čovjek neće uspjeti popiti već pomuženo mlijeko svoje deve. Smak svijeta će nastupiti iznenada da čovjek neće uspjeti napuniti vodom svoj tek popravljeni bazen za navodnjavanje! Smak svijeta će nastupiti iznenada, da čovjek neće stići u usta staviti već podignuti zalogaj! (Bilježe ga Buhari i Ahmed ibn Hanbel od Ebu Hurejrea)

Smak svijeta na ovaj način i ovom brzinom neće dati priliku da se

uradi bilo šta, niti da se oporuka ostavi. Potom, slijedi proživljenje pred Allahom, dž.š., radi polaganja računa, a nakon što utihne svaki pokret na Zemlji. Tada će se ljudi suočiti sa onim što su pripremili.

I u Rog će se puhnuti, pa će oni iz svojih humki Gospodaru svome požuriti / i reći: "Teško nama! Ko nas ovo oživi iz grobova naših?" "Ovo je ono što je Milostivi obećao, a poslanici su istinu rekli!" (51-52)

U ovoj suri nalazimo i izvanredan opis stanovnika Dženneta, koji govori o onome u čemu će oni uživati. A stanovnici Džehennema – oni će plakati za onim što je prošlo.

O, sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio Ja: "Ne štujte šejtana! Zbilja, neprijatelj otvoreni on je vama! / Meni robujte vi! Ovo je Pravi put! / On je na stranputicu od vas odveo mnoge, zašto se opametili niste!?" (60-62)

Sušтина ovog poglavlja u komentaru sure Jasin je proživljenje i nagrada ili kazna, ali ono sadrži i druga značenja koja ukazuju na Allahovu veličinu i na brojne blagodati kojima je odlikovan čovjek. Zatim, ponovo nam se vraća govor o proživljenju u obliku zanimljivog dijaloga:

I primjer nam navodi, a kako je stvoren – zaboravi! I veli: "Ko će kosti ove, kad budu istruhle, oživiti!?" / Ti reci: "Onaj će ih oživiti Koji ih prvi put stvori! I On za svako stvorenje dobro zna" (78-79)

Onaj koji je počeo stvaranje – kadar je i drugi put stvoriti. Potom, Kur'ani-kerim skreće pažnju na još jednu naučnu činjenicu. Mi udišemo kisik, a izdišemo ugljendioksid, dok biljke uzimaju ugljendioksid, a izbacuju kisik. Gas ugljendioksida u biljkama nagomilava se i pretvara u čvrsto stanje, tj. u korijenje, grane i lišće, i ubrzo postaje zapaljivo drvo.

Onaj Koji vam iz drveća zelenoga vatru stvara pa vi njome ložite! (80)

Prirodni zakoni su znakovi Allaha, dž.š., Koji žive iz mrtvog izvodi, a mrtvo iz živog. To je jasno vidljivo kod biljaka koje iz zemlje žive izlaze.

Pa neka je slavljen Onaj u Čijoj je Ruci vlast nad svakom stvari, k Njemu ćete se vratiti vi! (83)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SURA TRIDESET SEDMA

ES-SAFFAT/REDOVI

Tako Mi onih poredanih u redove, / i onih koji brane, / i koji Opomenu čitaju. (1-3)

Ovo je opis pratnje (povorke) Objave koja silazi u srce Posljednjeg poslanika, a predvodi je Džibril-i Emin okružen plemenitim melecima. U ovim ajetima je zakletva koja ima cilj potvrditi najveću istinu – da je Uzvišeni Allah Jedan i Jedini, hvaljen neka je On.

Iako je dostavljanje Objave Poslaniku zaduženje meleka Džibrila, sa njim silaze mnogi melec i poštovanja i počasti prema Objavi te da bi se ukazalo na njenu ozbiljnost i veličinu:

On šalje meleke s Objavom, po odredbi Svojoj, robovima Svojim kojima On hoće: "Opominjte da nema boga osim Mene i Mene se bojte!" (En-Nahl, 2)

Osim toga, melec na tom putu rastjeruju šejtane koji nastoje prisluškivati Objavu.

Opomena (Objava) počinje od Milostivog Allaha, blagoslovljeno je ime Njegovo, kako se spominje u jednom hadisu:

إِذَا قَضَى اللَّهُ الْأَمْرَ فِي السَّمَاءِ صَرَیَتْ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْبَحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ كَانَهُ سِلْسِلَةً عَلَى صَفْوَانٍ فَإِذَا (فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ)

"Kada Allah odredi nešto na nebu, melec udare krilima pokoravajući se Njegovim riječima. Od tog udara čuje se zvuk sličan zvuku udara gvožđa o kamen. Pa kad strepnja mine iz srca njihovih, upitat će: "Šta je kazao vaš Gospodar?" "Istinu." – odgovorit će! On je uzvišen i velik!" (Sebe', 23) (Hadis bilježe Buhari, Tirmizi i Ibn Madže)

Uzvišeni Allah opisuje se kao:

Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što između njih je, i Gospodar istoka! (5)

Gospodar istoka, kao mjesta izlaska Sunca – a istoka ima više, jer su različiti po vremenu i mjestu u toku četiri godišnja doba. Sam početak sure sadrži dvije istine: jednoću Allaha, dž.š., i proživljenje poslije smrti. Mušrici obje ove istine odbacuju:

Oni su se, kad im se govorilo: "Nema drugog boga osim Allaha!" – oholili, / i govorili: "Zar da mi ostavimo naša božanstva zbog jednog ludoga pjesnika!" (35-36)

Odbacivanje Istine ne koristi, jer će se ona sama nametnuti. Kada govori o konačnoj nagradi ili kazni, Kur'an navodi dva prizora sa Kijamet-skoga dana, ne bi li oni koji to negiraju pouku uzeli:

"I zaustavite ih, oni će zbilja biti pitani: / "Šta je vama, zašto jedni druge ne pomažete?" / Ali, oni danas sasvim predat će se, / i, okrenuti jedni drugima, zapitkivati i prebacivati, / govoreći: "Vi ste nam, biva, dolazili zdesna!" / "Nismo!" – odgovorit će. "Nego vi niste bili vjernici." (24-29)

Vođe i oni koji su ih slijedili prepirat će se na Ahiretu i jedni drugima odgovornost prebacivati. Slabi će reći: "Prevarili ste nas vašom snagom i vašom vlašću!" A ovi će odgovarati: "Bili ste glupi! Niste shvatali Istinu! Zato, sa nama snosite odgovornost!"

Oni će toga Dana zajedno na muci biti, / tako ćemo Mi doista sa zločiniteljima činiti. (33-34)

To je prvi prizor, a drugi nalazimo u ovim ajetima:

I oni će se jedni drugima okrenuti, razgovarajući. / Jedan od njih će reći: "Ja imadoh druga jednoga, / koji je govorio: 'Zar zbilja vjeruješ ti / da ćemo Mi, kad pomremo i budemo zemlja i kosti, zar ćemo doista račun polagati!?" / "Hoćete li da zbilja vidite?" – upita. / Pa će on pogledati i druga u sred pakla vidjeti. / I reći: "Allaha mi, zamalo da i mene ti ne upropasti!" (50-56)

Ovakav prizor je uobičajen u svijetu ljudi. Svaki čovjek nastoji povući drugoga na svoj pravac i put. Da vjernik nije bi snažan, okliznuo bi se i propao. Zato, gledajući svoga prijatelja u sred Vatre, on govori:

“Da ne bi blagodati Gospodara moga, i ja bih bio od privedenih!” / “A mi više, je li, nećemo umrijeti / osim naše prve smrti, niti ćemo mi paćeni biti, / ovo će zbilja velika pobjeda biti!” / Za nešto nalik ovome nek’ se trudbenici trude! (57-61)

Iznošenje prizora iz nama nepoznatog svijeta da bi razmišljali o njemu u ovom pojavnom svijetu čest je način izražavanja u Kur’anu. Već smo vidjeli koliko često je taj način korišten u suri El-‘A’raf.

U ovom ajetu možeš primijetiti veliku radost kod vjernika zato što je spašen. Njegovo vjerovanje sačuvalo ga je strašnog završetka, kako je završio njegov drug. Vjernik je u Džennetu i sa svojom braćom uživa u njegovim ljepotama. Međutim, prisjeća se čovjeka koji je nijekao Allaha, dž.š., i Onaj svijet, pa je poželio da vidi šta je sa njim. Kada ga je vidio, njegova radost bila je još veća. Potom, Uzvišeni Allah kaže:

I zar je bolja gozba ova ili drvo Zekcum!? / Mi smo nevjernicima njega učinili kušnjom, / to je drvo koje izbija iz središta Pakla, / plodovi su mu kao glave šejtana. (62-65)

Drvo Zekcum spominje se na nekoliko mjesta:

U suri El-Waki’a:

A potom ćete, o vi zabludjeli, što Proživljenje poričete, / s drveta Zekkuma, zbilja, jesti. (51-52)

U suri Ed-Duhhan:

A drvo Zekcum je zbilja / hrana grješnika! / Kao rastopina kovine je, u trbuhu vret će, / kao što voda ključala vrije! (43-46)

U suri El-Isra’:

A san koji smo ti dali da usniješ samo smo ljudima iskušenjem učinili, i ono drvo prokleta u Kur’anu spomenuto...” (60)

Spominje se da je drvo Zekcum pustinjsko drvo. Raste u neplodnim predjelima, ima ružan i odbojan miris i sitne otrovne listove, koji u sebi sadrže tečnost koja, ako dođe na kožu, izaziva otok i obično prouzrokuje smrt.

Kur’an spominje ovo drvo kao poređenje, a drveće Džehennema neće biti zeleno, niti će davati hladovinu, niti plodove. Džehennemsko drveće bit će ružnog okusa i izgleda; nešto slično što se čuje među

ljudima o pustinjском drveću. Normalno i zdravo drvo, kada se sasuši, može se koristiti za loženje. Velika je Allahova moć kada grane, zeleno lišće i korijenje čini rezervoarima za gorivo i od zelenog drveća ta moć daje vatru.

Drvo Zekcum Allah je učinio hranom za stanovnike Džehennema.

A oni će ga jesti i utrobe će svoje njime puniti, / a potom će im se u to kipuća voda pomiješati. (66-67)

Zašto ovako bolna kazna?

Oni su očeve svoje zabludjele zatekli, / i njihovim tragovima su požurili. (69-70)

Prema tome, slijepo slijedenje običaja i načela na kojima su bili očevi razlog je ovako bolne patnje. Istina je da se većina ljudi pridržava običaja koje naslijede i žestoko se protive bilo kakvim promjenama i novinama. To protivljenje može dovesti i do ubistva na pravdi Boga:

A i prije njih zabludjela je bila većina naroda pređašnjih! / I Mi smo im opominjatelje slali, / pa pogledaj kako su oni koji su opomenuti bili skončali! (71-73)

U sredini ove sure spominje se šest poruka. Allah to objavljuje Svo-me Poslaniku da bi ga oraspoložio i učvrstio njegovo srce.

Prvo se spominje poslanik Nuh, a.s. On je prvi među odabranim poslanicima (ulul-'azm) U ime Allaha on je pretrpio mnoga iskušenja. Potom dolazi Ibrahim, a.s., koji nas je, još prije, nazvao muslimanima. Musa, a.s., donio je Knjigu koja vjeru tretira kao zakon, dunjaluk i državu. Otuda i dolazi njezina sličnost sa Objavom Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem. Od ove trojice poslanika dolaze još tri: Lut, a.s., na putu Ibrahima; Lut je bio bratić Ibrahimov; Ilijas i Junus, a.s., bili su poslanici Israilićana, slijedili su Knjigu koja je objavljena Musau, a.s. Interesantno je da kazivanje o Nuhu, a.s., počinje sa kraja. Nuh, a.s., pozivao je svoj narod Allahu 950 godina, ali nije nailazio na prijem. Kada je osjetio gorčinu poraza, uzviknuo je tražeći pomoć: "Gospodaru moj! Savladan sam! Pomozi mi!" I pomoć je stigla. U ovoj suri kazivanje počinje ovom dovom:

I kada Nas je Nuh zazvao, kako smo Mu se samo lijepo odazvali Mi, / pa smo njega i porodicu njegovu iz golema udesa spasili, / i potomstvo

njegovo samo na životu ostavili, / a na njega spomen u potonjim pokoljenjima čuvali! / "Selam, mir Nuhu od svjetova svih!" (75-79)

Allah je lijep spomen na njega ovjekovječio. Nakon što je uništio njegove neprijatelje Allah, dž.š., mu kaže:

Pa bi rečeno: "O, Nuhu, iskrcaj se s pozdravom Našim, i s blagodatima tebi, i narodima koji će poteći od ljudi što su s tobom." (Hud, 48)

Već smo rekli da je Nuh, a.s., bio poslan svome narodu i da je potop bio lokalnog karaktera. Egipat i Perzija nemaju nikakve veze sa njim, a da ne govorimo o Evropi, Africi i drugim dijelovima svijeta.

Ibrahim, a.s., nastavio je pozivati istom vjerovanju radi kojeg se borio i Nuh, a.s. Svome narodu on je iznosio dokaze ne bi li se uvjerali da je pogrešno obožavati kipove. Njegovu borbu Allah, dž.š., ovako opisuje:

Pa baci na zvijezde pogled jedan, / i reče: "Zbilja, ja sam bolestan!" / A oni od njega, leđa mu okrenuvši, odoše. / I on se prikrade kumirima njihovim i reče: "Zar vi ne jedete!?! / Šta vam je pa ne govorite!?" (88-92)

Ajet govori da je on razmišljao šta da uradi kako bi poništio ovu idolatriju. Pravio se da je bolestan, pa su ga ostavili samog. Potom, otišao je do mjesta gdje su se nalazili kumiri i porazbijao ih.

I porazbija ih u komade, osim onog najvećeg im, da bi se njemu oni vratili! (El-Enbija', 58)

Sjekiru je objesio o vrat najvećeg kumira da bi ovo razbijanje njemu pripisao. Očito je da je Ibrahim, a.s., smislio ovaj plan da razotkrije zatupljenost i pogrešno shvatanje svoga naroda koji obožava obično drvo i kamenje koje nije u stanju ništa uraditi. Kada im Ibrahim, a.s., kaže da je ovo učinio najveći kumir, on, naravno, ne laže, nego dokazuje i odgaja.

Nemaju nikakva osnova predaje koje govore da je Ibrahim, a.s., slagao tri puta u kur'anskom kazivanju o njemu! Kitabije su počele širiti ovakve priče pa se to uvuklo i u naše predaje. Kod istraživača to ne može proći. Ibrahim je mnogo časniji i plemenitiji da bi mogao slagati. Kur'ansko kazivanje o Ibrahimu ne podnosi ovakve gluposti.

Odnos Ibrahima, a.s., prema njegovom sinu i sina prema njemu vjerovatno predstavlja najljepši moment u njegovom životopisu. Nakon što je od Allaha, dž.š., tražio da mu podari sina, u poodmaklim godinama ga je dobio. Kada je dječak odrastao i ušao u mladalačke godine, kada mu

se Ibrahim iskreno radovao, dobio je naredbu od Allaha da ga zakolje kao kurban Allahu, dž.š.:

Pa kada je stasao da mu je i u poslu pomagao, on reče: "O sinko moj, doista sam u snu vidio da bih te zbilja zaklati trebao! Pa šta ti misliš?" (102)

Kakvo je moglo biti stanje čovjeka u poodmaklim godinama kome bude naređeno da zakolje svoga sina, najdraže mu stvorenje na zemlji, a nakon što mu je odrastao i u poslu pomagati mu počeo? Da se to nekome desilo, tuga bi ga ubila! A kako je moglo biti Ibrahimu, kome je naređeno da zakolje vlastitog sina?

Međutim, Ibrahim je Allahov rob, Njegov poslanik i prijatelj. On ne poznaje život koji nije ispunjen Allahovim zadovoljstvom. On se ne može usprotiviti Allahu i Njegovoj naredbi, koliko god ona bila teška. Ispričao je sinu o ovome. A sin mu je bio dobar i hajirli dječak, koji nije zaostajao za svojim ocem u uvjerenju i iskrenosti:

A on reče: "O, moj oče, čini šta ti se naređuje, naći ćeš da sam ja, ako Allah da, međ' strpljivima!" (102)

Ibrahim, a.s., prepustio se Allahu, a i njegov sin. Kada je krenuo da izvrši zapovijed i kada je stavio nož na vrat svoga sina, Allah je poslao zamjenu za kurban:

Zovnusmo ga Mi: "O, Ibrahim! / San svoj obistinio si! Zbilja, dobročinitelje tako nagrađujemo Mi! / Ovo je doista iskušenje očito bilo!" (104-106)

Ovo kur'ansko kazivanje pokazuje da je Allahovo iskušenje ljudi ozbiljno i dugo te da vjerovanje nije prazna priča na jeziku, već strpljenje i predanost.

Nećemo spominjati druga kazivanja u ovoj suri, nego zastanimo kod ovog ajeta:

A upitaj ih: "Zar tvome Gospodaru kćerke pripadaju a njima – sino-vi..." (149)

Ovo je druga naredba o pitanju, a prva je bila u 11. ajetu ove sure:

Pa ih pitaj da li je teže stvoriti njih ili sve što smo stvorili Mi? A Mi smo njih zbilja od ilovače ljepljive stvorili! (11)

Ovo pitanje dolazi nakon što su ajeti ukazali na veličinu i prostranost kosmosa i uzvišenost njegovog Stvoritelja. Očito je da su mušrici imali veoma uske poglede kada je u pitanju ideja Božanstva. Nisu poznavali Allaha onako kako treba. Smatrali su ga slabićem, kao što otac kćerki može biti Oni nisu željeli da im se rađaju ženska djeca, a ako bi se rodila, živu bi je zakopavali. Ipak, meleke su smatrali ženskinjem i kćerima Allahovim.

Zar smo Mi meleke kao ženskinje stvarali, a oni svjedoci bili? (150)

Uzvišeni Allah nema djece: ni od džina, ni od ljudske vrste, niti od meleka, kao što nema smisla teorija o bogu dobra i bogu zla.

Samo je jedan Bog! (En-Nahl, 51)

Tvrdnja da je bog zla brat boga dobra najobičnija je laž i izmišljotina! Ovakve priče mogu se čuti samo među zabludjelima!

Arap su tvrdili da, kada bi njima bila data Knjiga kao što je data jevrejima i hrišćanima, bili bi bolji od njih:

Oni su govorili: / "Da smo mi Opomenu imali, kao što su je imali narodi prijašnji, / mi bismo doista bili robovi Allahovi iskreni!" (167-169)

A kada im je Allah dao Knjigu, odbacili su je. Prijašnji Arapi teško su uzvjerovali u Kur'an, a potomji su zavladaali svijetom uz pomoć Jasne Knjige. Potom, mnogi su skrenuli sa upute i dogodilo im se to što im se dogodilo.

A Riječ Naša prethodila je već o robovima Našim, poslanicima: / "Oni će doista biti pomognuti, / a Naša vojska – ona će biti pobjednička!" (171-173)

Međutim, obećana pobjeda dolazi nakon dužeg vremena, nakon što se dovrši pročišćenje i nakon što uvjeti sazriju. Zato Uzvišeni Allah kaže:

Ti se od njih okreni neko vrijeme, / i promatraj ih, i oni će promatrati! / Zar da oni kaznu Našu požuruju!? / Kada se ona spusti na stanište njihovo, zlo će opominjanima osvanuti jutro! (174-177)

I po drugi put Allah, dž.š., ukazuje na vrijeme:

A ti se okreni od njih neko vrijeme! (178)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET OSMA

SAD/SAD

Sad. Tako Mi Kur'ana slavnoga! (1)

Kur'anu pripada čast i posebno mjesto. Čast i posebno mjesto Uzvišeni Allah daje i onima koji slijede Kur'an, kao što se spominje u 10. ajetu sure El-Enbija':

Objavljujemo vam Knjigu, u njoj je slava vaša...

Riječ *ez-zikr* može označavati i ono što otklanja zaborav i nemarnost, a donosi opreznost i budnost.

A Kur'an smo za pouku olakšali Mi pa ima li ikoga pouku da primi! (El-Kamer, 40)

Međutim, postoje ljudi koji pokazuju odbojnost prema Istini. Kada im se Istina pokaže, obuzme ih ponos njihovim grijesima. Njih čeka propast!

I čude se što im jedan od njih opominjatelj dođe. I nevjernici vele: "Ovo čarobnjak i lažov je! / Zar on da učini božanstva Bogom jednim? Zbilja, ta je stvar vrlo čudnovata!" (4-5)

Da bi dao podršku i ohrabrio Poslanika, Allah, dž.š., mu kaže:

"Ti otrpi ono što oni govore i Našeg roba Davuda čvrstog sjeti se! On je doista odan bio! (17)

Obratimo pažnju na ovo! Da li su Davud i Sulejman, a.s., propatili zbog pozivanja Istini kao što je propatio Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji ih uzima kao primjer?

Postoje vjerovjesnici vladari i vjerovjesnici iz naroda. Neko može

pomisliti da vjerovjesnici vladari nisu bili izloženi teškoćama, nego da je to određeno samo za siromašne vjerovjesnike.

Uzvišeni Allah objašnjava Muhammedu, s.a.v.s., da su svi podjednako izloženi iskušenjima i teškoćama, a najvećim iskušenjima izloženi su vjerovjesnici, bez obzira kakvog imovnog stanja bili. Kur'an spominje dvojicu poslanika vladara, Davuda i Sulejmana, a.s., navodeći teškoće i probleme sa kojima su se suočili u svome pozivanju.

Kazivanje o Davudu, a.s., počinje ovim riječima:

A da li je do tebe vijest o parničarima došla, kad su prešli preko zida Hrama, / i kad su ušli Davudu, pa ih se uplašio, a oni mu rekli: "Ne boj se! Mi smo dvojica parničara, navalili smo jedan na drugoga, i deder nam po Istini sudi ti, i pristrasan ne budi, i Pravim putem nas uputi!" (21-22)

Onaj kome je nepravda učinjena objašnjava svoju poziciju:

Ovaj moj brat devedeset i devet ovaca ima, a jednu ovcu ja, i on mi, opet, reče: "Meni je daj! I nadjača me u raspravi." (23)

Onaj koji je napravdu učinio šutio je kao što šuti krivac i poraženi. A Davud je rekao:

Pa Davud reče: "Nepravdu ti je učinio time što je tvoju ovcu uz svoje ovce tražio! Zbilja, mnogi drugari žude da jedan drugoga nadmudre." (24)

Osjetio je Davud, a.s., da se ovaj problem odnosi na njega. Imao je mnogo žena i, uprkos tome, zaprosio je djevojku koju je, izgleda, želio neko drugi za sebe. Kada se pojavio Davud, ovaj drugi je izgubio sve šanse. Kako i ne bi kada mu je suparnik vladar i vjerovjesnik. Tako je Davud priveo tu ženu sebi, a onaj drugi ostao je uskraćen. Gospodar svjetova nije bio zadovoljan ovakvim postupkom. Dao mu je do znanja da je pogriješio:

I Davud pomisli da smo Mi njega na kušnju naveli, pa od svoga Gospodara oprost zatraži, i ničice licem na tle pade i pokaja se. / Pa smo mu Mi to oprostili. On je zbilja blizak Nama, njemu lijepo prebivalište pripada. (24-25)

Smatram da je Davud, a.s., bio jedan od imućnih ljudi koji su bili zahvalni Allahu, dž.š.. Mislim da je sebi dozvolio ono što mu je Allah, dž.š., dopustio i nije trebalo da prosi ženu koju je neko želio za sebe, pa i ako

ju je Davud prvi zaprosio. Bolje bi bilo da se odrekne svoga prava. Bilo kako bilo, Uzvišeni Allah mu je dao do znanja da je pogriješio i oprostio mu je.

O, Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili pa ljudima po Pravdi sudi, i za strašću se ne povodi, da s Allahove Staze ne skreneš ti! (26)

Ovaj vladar i vjerovjesnik pogriješio je i svoju grešku oprao pokajničkim suzama. Prema tome, on je u svom pozivanju Allahu, dž.š., naišao na problem koji ga je skoro uništio. Od tog iskušenja i gorkog iskustva nije ga zaštitila njegova pozicija vladara i njegov ugled među ljudima. Protivljenje i odbijanje na koje je naišao Muhammed, s.a.v.s., bilo je lakše od ovoga. Uzvišeni Allah odlikovao je Muhammeda, s.a.v.s., Knjigom koja sadrži suhufe prve i posljednje Objave, Knjigom koja je zaštićena i koja vodi Allahu, dž.š.:

Zar da mi postupamo s onima koji vjeruju i rade dobra djela kao s onima koji nered siju po Zemlji!? Zar da postupamo sa bogobojaznima kao sa razvratnicima!? / Knjiga koju tebi objavljujemo blagoslovljena je da bi oni razmišljali o njenim ajetima, i da bi se opomenuli oni umni. (28-29)

Jevreji su optužili svoga vjerovjesnika da je počinio blud i ubistvo. Ustvdili su da je počinio blud sa ženom po imenu Orija i da se s njom dogovorio da ubije njezinog muža, da bi je poslije uzeo za sebe. Međutim, Kur'ani-kerim objektivno govori o ovom časnom čovjeku i odbacuje optužbe protiv njega.

Vjerovjesnici vladari koristili su ovosvjetska dobra da bi stekli Allahovo, dž.š., zadovoljstvo. Sulejman, a.s., pripremio je vojsku protiv Jemena i kraljice Belkise da bi ih odvratio od obožavanja Sunca i uveo u vjeru u Jednog i Jedinog Allaha.

Nad' mene se ne uzvisujte i predani mi dođite! (En-Neml, 31)

A u ovoj suri Uzvišeni Allah, dž.š., kaže:

A Davudu smo podarili Sulejmana, divnog li roba! On je bio predan! (30)

Sulejman, a.s., opremio je konjicu radi borbe na Allahovom Putu. Obilazio je i vršio smotru konja da bi se uvjerio u njihovu spremnost. To

mu je uzimalo vremena, ali je znao da uzgajanje konja za džihad predstavlja dobro djelo za koje Allah, dž.š., nagrađuje.

Kad njemu jedne večeri izvedeni bijahu izvrsni konji, / pa on reče: "Ta, ja zbilja pokazah ljubav spram blaga, umjesto spram svoga Gospodara!" I konji iz vida iščežoše! / "Meni ih vratite!" – on reče, i po nogama i vratovima gladiti ih poče! (31-33)

Bilo je to milovanje konja iz samilosti i ponosa, a ne radi njihovog uništenja, kako smatraju neke neznalice. Kada bi samo moj narod na ovakav način volio vojna sredstva! Tada sigurno ne bi bili izloženi strašnom poniženju, koje je rezultat nedostatka oružja!

Neznalice govore kako je Sulejman, a.s., odlučio obići svojih stotinu žena, a prema Tevratu, bilo ih je hiljadu, i da je govorio kako želi da njegove žene zanesu stotinu vojnika i boraca na Allahovom Putu. Tako je i uradio i bio sa svojim ženama. Rezultat toga je bio da je jedna žena pobacila i da je dijete bačeno na prijesto Sulejmana, a.s. Kažu da je to značenje 34. ajeta ove sure:

I Mi smo Sulejmana na kušnju stavili, i na prijestolje njegovo ga kao tijelo bacili, pa se on pokaja. (34)

O ovom rivajetu ja bih imao šta reći, ali ne želim trošiti energiju niti za to ima vremena. Ne daje svaki brak plodove, niti svaki plod daje borca mudžahida. Nešto se dogodilo, a ja ne mogu precizirati šta, pa se Sulejman, a.s., vratio svome Gospodaru i zatražio oprost.

Sulejman je bio veliki vladar, ali treba imati u vidu da je tu poziciju stekao iskrenom pokornošću Allahu, dž.š., pokajanjem i pravilnim razumijevanjem. O njemu tako govori Allah, dž.š., kada kaže:

Divnog li roba! (30)

U skladu sa iskrenom odanošću Allahu, dž.š., i osjećaja Allahovog neizmjernog davanja, on je tražio i više. Shvatio je i spoznao Allahovo lijepo ime El-Vehhab (Koji neizmjerno daje) Shvatio je da ljudi i druga stvorenja uživaju u Allahovim blagodatima, da iskreni rob, ali i grješnik, koriste Allahova dobra. Zato, poželio je jednu kapljicu iz ovog obilnog mora. Uzvišenom Allahu uputio je dovu:

I reče: "Gospodaru moj! Oprosti mi i vlast mi podari kakvu niko nakon mene neće imati! A Ti si, zbilja, darova Podaritelj!" (35)

Kada Sulejman traži vlast kakvu niko neće imati, mislim da znači: vlast koju neće postići njegovi suparnici. Jer, on je imao suparnike koji su željeli njegovu vlast.

Drugo mišljenje je da mu podari vlast kakvu nikada (ni sada ni u budućnosti) niko od ljudi neće imati.

I njemu smo vjetar Mi potčinili da blago puše baš onamo kud on naredi! / I šejtane, sve graditelje i gnjurce. (36-37)

Sulejman, a.s., zadržao je vlast sve do svoje smrti potčinjavajući i ljude i džine za ono što je on htio i želio. Uzvišeni Allah mu je obećao bolju budućnost na Ahiretu:

A on je doista blizak Nama, njemu lijepo prebivalište pripada (40)

Sura *Sad* sadrži još jedno kazivanje o drugom imućnom vjerovjesniku kojeg je zadesila tragedija i odnijela mu i zdravlje i imetak. Bio je to Ejjub, a.s.:

Spomeni Našega roba Ejjuba, kad je dozivao svoga Gospodara: "Zbilja mene šejtan pogađa bolovima i patnjom!" (41) – tj. želi ga na zlo navratiti i ružne misli o Allahu, dž.š., u srce njegovo unijeti zato što ga je sve to zadesilo. Jer, šejtan ne može prouzrokovati fizičke bolesti. U 83. ajetu sure El-Enbija' Allah, dž.š., kaže:

A Ejjubu, kad je Gospodara svoga pozvao: "Doista me nevolja zadesi, a od svih samilosnih Ti si Najsamilosniji!"

On traži od Allaha da otkloni od njega neprilike u koje je zapao kako bi zatvorio vrata šejtanskim nagovaranjima

"Udari nogom o tlo! Eto ti vode hladne za kupanje i piće!" (42)

Uzvišeni Allah je dao lijek Svome vjerovjesniku:

A Mi smo njemu podarili porodicu njegovu, i još toliko njih, iz Naše milosti, i pouke za ljude umne! (43) – tj. da bude pouka onima koji razum imaju i čvrsto se Allaha drže. Potom, sura navodi imena šest vjerovjesnika. Jedan među njima, Ibrahim, a.s., spada u odabrane poslanike ili poslanike odluke (ulu-l-'azm), te njegov sin Ishak i njegov unuk Ja'kub. Uzvišeni Allah kaže za njih da su snažni i dalekovidni. A to znači da vjerovanje podrazumijeva snagu i ispravno shvatanje, a ne slabost i glupost.

I doista smo njih odlikovali odlikom jednom: da se sjećaju svijeta

Onog! / A oni su zbilja kod Nas od odabranih i dobrih ljudi! (46-47)

Preostala trojica poslanika su Ismail, El-Jese'a i Zul-Kifl. Svi oni su odabrani Allahovi robovi.

Počevši od 17. (*I Našeg roba Davuda čvrstog sjeti se!*), ajeti ove sure kazuju da je lijepa uspomena blagodat Allahova koju On daruje Svojim iskrenim robovima uzdižući ih i čuvajući njihovu nagradu.

Kaže se da je lijep spomen na umrle njihov drugi život. Neophodno je da musliman svojim djelima traži Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, a ne da udovoljava željama drugih.

Pa ako bude tako, Allah prima njegovo djelo, zavoli takvog čovjeka i drugim ljudima usadi ljubav prema njemu i lijep govor o njemu podari. I ne samo to! Ima i druga lijepa nagrada:

Ovo je Opomena. A bogobožnima lijepo boravište pripada: / bašče Edena za njih otvorenih kapija! / U njima će naslonjeni biti i voće raznovrsno i piće tražiti! (49-51)

A Allahovim neprijateljima i protivnicima Njegove Objave pripada kazna:

Eto tako! A tlačiteljima zlo prebivalište pripada, / Džehennem u kojem će gorjeti oni! O, lošeg li boravišta! (55-56)

Kao što je i uobičajeno, u prizorima Sudnjeg dana i razgovorima između kolovođa i njihovih sljedbenika koje navodi Kur'ani-kerim, Uzvišeni Allah obraća se stanovnicima Džehennema:

Ova skupina će ući s vama se tiskajući! Ne bilo im prostrano! Oni će doista Vatri biti izloženi! (59)

Izgleda da tu skupinu sačinjavaju sljedbenici poglavara nevjerovanja, a gostoprimstvo im uskraćuju poglavari. Uskraćuju im gostoprimstvo, a podržavali su ih u njihovom nevjerovanju. Ali pošto su njima bili okruženi i za njih uzvikivali, reći će:

A oni će reći: "Ne! Nego vama ne bilo prostrano!" Ta, sve ovo ste vi nama pripravili, o, grozna li odredišta! (60)

Čovjek se začudi kada vidi silnike koji će se prisjetiti ovog svijeta i onoga što su činili protiv ugroženih i nemoćnih vjernika.

I povikat će: "Šta nam je, pa ne vidimo ljude koje smo mi ubrajali u zlikovce, / koje smo s podsmijehom prihvatili!? Ili su nam se iz pogleda izgubili?" (62-63)

Za njih je pripremljena posebna nagrada:

A oni koji se Boga boje doista će u rajskim baščama i međ' rijekama biti. (El-Kamer, 54)

A stanovnicima Džehennema pripadaju najveće dubine njegove.

Eto, doista je istina da će se svađati među se stanovnici Vatre! (64)

Početak i kraj ove sure spaja ovaj kur'anski ajet:

Ti reci: "Ja sam samo opominjatelj! Nema boga osim Allaha, Jedino-ga, nad svime Bdijućega!" (65)

Ovo se odnosi na riječi nevjernika o Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.:

I čude se što im jedan od njih opominjatelj dođe. I nevjernici vele: "Ovo čarobnjak i lažov je! / Zar on da učini božanstva Bogom jednim? Zbilja, ta je stvar vrlo čudnovata!" (4-5)

Postoji samo Jedan Gospodar, a sve osim Njega Njemu robuje. Muhammed, s.a.v.s., izvanredno je objasnio ovu istinu, ali ljudi su nemarni:

Ti reci: "Ovo je Vijest velika! / Vi se od nje okrećete! / A pri meni nikakva znanja ne bi o visokome društvu kad su se oni raspravljali o nje-mu, / meni se samo objavljuje to da opominjatelj jasni budem!" (67-70)

Poslanik, s.a.v.s., govori ljudima odakle njemu znanje o onome što se govori u Visokom Društvu. On kaže da samo prima ono što mu dolazi. Kao što Uzvišeni Allah kaže:

A nisi bio ti na Zapadnoj strani kad smo Musau zadaću odredili, i nisi bio tome svjedokom ti! (El-Kasas, 44)

Uzvišeni Allah odabrao je Muhammeda da bi na njegovo srce spu-stio ovu Knjigu, kako bi on mogao objasniti ljudima istinu o vjerovanju u Jednog i Jedinog Allaha i odbaciti sve vrste mnogoboštva:

Ti reci: "Od vas ja za ovo ne tražim nikakvu nagradu, ja nisam od onih koji traže više! / Ovo je samo opomena svjetovima, / a njegovu vijest sigurno ćete saznati zakratko!" (86-88)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA TRIDESET DEVETA

EZ-ZUMER/SKUPINE

Riječ *ez-zumer* označava različite skupine ljudi. Ova riječ ne spominje se u Kur'anu osim u ovoj suri, po kojoj ona nosi svoj naziv.

Ova sura sadrži različita stanja međusobno oprečnih skupina stvorenja. Svaka skupina se upoređuje sa drugom tako da u cijeloj suri nalazimo više od deset usporedbi. Značenje sure kruži oko vjerovanja u Jednog Allaha, posljedicama tog vjerovanja i njegovim odlikama.

Mnogoboštvo je ružna odlika koja je bila raširena kako među ranijim, tako i među kasnijim narodima. Ona je izobličila njihovo ponašanje. Kako da se ne čudimo ljudima koji se klanjaju kamenu ili prema njemu osjećaju strahopoštovanje!? Kako da se ne čudimo pilotu koji misli da ga konjska potkovića može spasiti i da je u njoj njegova sreća i njegova nesreća!?

Morali bismo lijepo misliti o našem Stvoritelju i samo Njemu pripisati apsolutno savršenstvo. Međutim, mi smo Allahu, dželle šanuhu, pripisali druga sumnjiva božanstva, pa čak ih pretvorili u kipove. Zabludjeli ljudi, koji su tako uradili, kažu:

Ne robujemo mi njima osim da nas što više Allahu približe! (3)

Ovi kipovi nemaju nikakvu vrijednost. Oni su proizvod mašte i mjesto im je u smeću. Pitanje Božanstva je mnogo iznad ovakvih trivijalnosti. Da je Allah, dž.š., htio stvoriti nešto što bi moglo biti posrednikom između Njega i Njegovih stvorenja, zasigurno bi izabrao nešto vrijednije i uzvišenije.

Da je Allah htio imati dijete, On bi izabrao od onih što stvara onoga koga On hoće! Slavljen neka je On! On, Allah, jedan je, On nad svime bdije! (4)

Ne postoji posrednik između ljudi i njihovog Gospodara. Kontakt sa Allahom, dž.š., direktan je. Svaki čovjek, u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu, može se obratiti svome Gospodaru.

Da pretpostavimo, iako je to nemoguće, kada bi Allah Sebi uzeo dijete, izabrao bi između Njegovih stvorenja časnog i plemenitog čovjeka ili meleka, a taj izabranik opet bi bio stvorenje, a ne stvaralac, bio bi potčinjeni, a ne naredbodavac.

Božanstvo ima svoju najvišu tačku, dok svim ostalim stvorenjima pripada mjesto poniznog robovanja. Međutim, mnogobošci, između idolopoklonika ili kitabija previđaju ovu istinu i ne znaju razliku između stvorenja i njihovog stvoritelja. Nema ispravnog vjerovanja bez jasne predstave o Jednom Allahu, a sve drugo Njemu je potčinjeno.

Kur'ani-kerim je Knjiga koja je najbolje i najjasnije zabilježila ovu istinu i najviše insistira na njoj. U suri Ez-Zumer nalazimo višestruko upozorenje u ovom značenju:

Allah objavljuje Govor najljepši, Knjigu naličnu po smislu, poruku ponavljaju. Od nje se koža ježi u onih koji se svoga Gospodara boje! (23)

Ljudima smo Mi u Kur'anu ovom svakovrsne primjere naveli, da bi se oni opomenuli. (27)

Mi tebi doista objavljujemo Knjigu s istinom za svijet cijeli! Pa, ko se Pravom stazom uputi, radi sebe uputio se! (41)

"I slijedite najljepše što vam se od Gospodara vašega objavljuje prije nego vam kazna dođe, poslije pomognuti biti nećete!" (55)

Nikada! Moji Znaci su ti dolazili, pa si ih poricao ti, i oholio se, i od nevjernika bio si! (59)

Na samom početku sure Ez-Zumer dosta se govori o Allahu kao Stvoritelju, o znakovima Njegova stvaranja u nebesima, Zemlji, ljudima i životinjama. Ovaj i ovakav govor predstavlja uvod za ono što će doći poslije, a to je usporedba međusobno oprečnih skupina ljudi.

Prvu usporedbu nalazimo u ovim Allahovim, dž.š., riječima:

Ako vi budete nezahvalni, pa, Allah o vama ne ovisi, i On zadovoljan nije ako su robovi Njegovi nezahvalni! A ako budete zahvalni, s vama zadovoljan je On. Nijedna duša prtiti neće breme druge duše! (7)

Istina je da su ljudi zasuti Allahovim, dž.š., blagodatima: žive na Allahovoj, dž.š., zemlji, udišu Njegov zrak, hrane se Njegovim dobrima, a potom zaboravljaju sve te blagodati i ponašaju se prema Allahu, dž.š., kao da im nije učinio nikakvo dobro. A kada ih zadesi nevolja, onda Ga skrušeno mole tražeći Njegovu pomoć, pa kada ih iz nevolje izvuče, ubrzo zaborave pomoć koja im je pružena:

A kada ih val kao oblak prekrije, oni Allaha, iskreno Mu vjeru ispovijedajući, zovu, a kad ih On na kopno spasi, samo neki smjerni ostaju. A Naše znake poriče pronevjeritelj i nezahvalnik svaki. (Lukman, 32)

Zahvalnost Uzvišenom Allahu na blagodatima pokazuje ispravnost ljudskog promišljanja i uravnoteženost ljudske prirode. Uzvišeni Allah spominje Nuha, a.s., i za njega kaže:

A on je doista rob bio zahvalni. (El-Isra', 3)

Uzvišeni Allah spominje i Ibrahima, a.s., i za njega kaže:

Bio je zahvalan na Njegovim blagodatima, pa ga On odabra i uputi ga Pravim putem. (En-Nahl, 121)

Naš Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći o svom ustrajavanju na ibadetu, kaže:

عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي حَتَّى تَرَمَ قَدَمَاهُ فَيَقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا.

Zijad b. 'Ilaka kaže da je čuo Mugirea ibn Šu'bea da je rekao: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., klanjao je toliko da su mu noge oticale, pa su mu za to govorili, a on bi odgovorio: 'Pa, zar da ne budem zahvalni rob!'" (Hadis bilježe Buhari, Muslim i dr. u više verzija.)

Potrebno je da ljudi znaju ove činjenice i da ne zloupotrebljavaju Allahove, dž.š., blagodati.

Drugu usporedbu nalazimo u ovim Allahovim, dž.š., riječima:

Zar je takav kao onaj koji je tokom noći poslušan ničice, i stojeći, i od Onoga svijeta strepeći, i od Gospodara svoga milosti se nadajući!? Ti reci: "Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju!? Zbilja, samo se oni umni opominju!" (9)

Očito je da druga strana u ovom sučeljenju nije spomenuta, ali se

podrazumijeva, pa bi rečenicu mogli zamisliti u ovom obliku: "Zar je isti onaj koji noći provodi u ibadetu i onaj koji ih provodi spavajući!?" Ili ovako: "Zar je isti onaj koji noći provodi u ibadetu i onaj koji ih provodi zabavljajući se i uživajući u onome što je zabranjeno!?"

I u narednim poređenjima vidjet ćemo da se u tekstu često ispušta jedna od strana u poređenju, a u cilju stiliziranja izraza i podsticanja ljudi na dobrovoljni ibadet noću. Naš Poslanik Muhammed, s.a.v.s., rekao je:

عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ فَبَلِّغُوا وَإِنَّ قِيَامَ اللَّيْلِ قُرْبَةٌ إِلَى اللَّهِ وَمِنْهَا عَنِ
الإِثْمِ وَتَكْفِيرٌ لِلْسَّيِّئَاتِ وَمَطْرَدَةٌ لِلدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ.

"Obavljajte noćni dobrovoljni namaz jer je to bila praksa dobrih Allahovih, dž.š., robova prije vas! Zaista je noćni namaz način da se približite Allahu, dž.š., da se suzdržite od grijeha i da zaradite oprost vaših loših djela. To je i način da od sebe otklonite i bolesti vašeg tijela." (Hadis bilježi Tirmizi od Bilala.)

O iskrenom nijjetu da se obavlja dobrovoljni noćni namaz Ebu Derda' prenosi od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao:

مَنْ أَتَى فِرَاشَهُ وَهُوَ يَنْوِي أَنْ يَقُومَ يُصَلِّيَ مِنَ اللَّيْلِ فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ حَتَّى أَصْحَحَ كُتِبَ لَهُ مَا
نَوَى وَكَانَ نَوْمُهُ صَدَقَةً عَلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

"Ko ode u krevet s nijjetom da ustane i klanja dobrovoljni noćni namaz, pa ga san prevari i ne probudi se, osvanut će sa upisanom nagradom za ono što je nanijetio, a njegov san je Allahova sadaka na njega." (Hadis mevkuf; bilježi ga En-Nesa'i)

Dobrovoljni noćni namaz spada u pritrđene dobrovoljne namaze. Noćni namaz koji se spominje u ovoj suri – mislim da se radi o obaveznom namazu (*fard*) čije vrijeme pada u noćnim sahatima, pa se od muslimana traži budnost u to vrijeme i obavljanje tih namaza.

Uz čuvanje i obavljanje farz-namaza možda se još misli i na provođenje određenih noći u izučavanju, učenju dova i učenju Kur'ana. Ljudske mogućnosti u ovom domenu veoma su različite. Znam ljude koji budni provode noći i nakon sahat vremena sna bude se odmorni, a znam i one koji se mogu odmoriti samo nakon dugog i tvrdog sna.

Treće je poređenje između oprečnih strana: jednu stranu predstav-

ljaju dobri i bogobožni Allahovi robovi, iskreni i privrženi sljedbenici vjere i prakse Allahovog Poslanika. Takav govori:

Ti reci: "Ja se bojim patnje Dana Velikoga, ako budem neposlušan spram svoga Gospodara!" (13)

Takvi su obuzdali svoje strasti i u potpunosti se predali Allahu, dž.š.

Drugu, oprečnu skupinu predstavljaju oni koji su postali robovi života na ovome svijetu. Oni provode život slijedeći svoje strasti i zaboravljajući na susret sa Allahom. Sav svoj život oni posvećuju sadašnjosti koja prolazi. Uzvišeni Allah o njima govori:

Ti reci: "Doista su stradalnici oni koji na Danu Sudnjem upropaste sebe i svoje porodice! Eto, to je očito stradanje!" (15)

Hiljade ljudi dadoše sve od sebe kako bi postigli ugled i što viši standard života za svoje porodice na ovome svijetu. A kada dođe Dan proživljenja, bit će proživljeni goli i bez ičega, a ono što su postigli na ovome svijetu ništa im neće pomoći.

Ovo poređenje sažeto je u ovim ajetima:

A one koji se klone kumira da im ne robuju i Allahu se predaju – takvima blagovijest pripada. Pa, ti obraduj robove Moje, / koji Govor slušaju i ono najljepše slijede u njemu. Takvima je Allah ukazao na Pravu stazu, takvi su, zbilja, umni ljudi! (17-18)

U četvrtom poređenju spomenuta je jedna strana, a druga nije, jer se razumijeva iz konteksta. Uzvišeni Allah kaže:

Zar da onoga koji je zaslužio da se o njemu obistini Riječ kazne, zar da ti njega spasiš iz Vatre!? (19) – tj. zar je jednak onaj koji je griješio i zaslužio poniženje onome koji je bio svjestan Uzvišenog Allaha i zaslužio počasti!? Oni, za koje se obistini Allahova Riječ, niko ih neće moći spasiti.

Drugu stranu u ovom poređenju primjećujemo u ovom ajetu:

Oni koji se budu svoga Gospodara bojali, njima pripadaju sobe iznad kojih su sobe druge izgrađene, ispred kojih će teći rijeke – to je Allahovo obećanje! A Allah ne krši obećanje Svoje! (20)

I u petom se poređenju ne spominje direktno jedna strana. Uzvišeni Allah kaže:

Zar je jednak nevjernik onome kojem prsa za islam Allah raširio je, pa je on na Svjetlu od Gospodara svoga!? Teško onima otvrdjelih srca na spomen Allaha, takvi su u očitoj zabludi! (22) – tj. zar je jednak onaj čije grudi su otvorene prema Allahu, dž.š., onome čije grudi su stiješnjene i koji ne želi prihvatiti Istinu i raditi po njoj!? Kada su grudi čovjeka otvorene, on se sav daje na činjenje dobra, kao što reče El-Busajri:

*Kada se uputa nastani u duši čovjeka,
dijelovi njegovog tijela ojačaju za ibadet.*

Onima koji skreću sa Allahovog Puta namaz je težak, zekjata im je mnogo, a od džihada bježe. Naredni ajet još bolje pojašnjava ovo peto poređenje:

Allah objavljuje Govor najljepši, Knjigu naličnu po smislu, poruku ponavljanu. Od nje se koža ježi u onih koji se svoga Gospodara boje! A potom im se kože njihove i srca njihova raznježe kad se Allah spomene (23)

Kur'ani-kerim je izvor mudrosti, upute, pravoga puta. On je zaštita od svega nevaljalog i veza sa Istinom.

Šesto poređenje nalazimo u ovom ajeti-kerimu:

Zar je onaj koji vjeruje jednak onome koji će svoje lice čuvati na Danu Sudnjem od zle patnje!? A nevjernicima će se reći: "Iskusite ono šta zaradili ste!" (24) – tj. zar je onaj koji vjerovanjem i činjenjem dobra štiti svoje lice od ahiretske patnje jednak onome koji nevjerovanjem i nepravdom lice svoje usmjeri ka kazni!?

U prirodi čovjeka je da čuva svoje lice od onoga što mu šteti. Međutim, kazna kojoj će biti izloženi silnici iznenadit će ih toliko da neće biti u stanju zaštititi se. Kur'an u narednom ajetu upozorava da kazna može biti i ubrzana, na ovom svijetu:

Pa je Allah dao da oni poniženje iskuse na svijetu ovome, a patnja svijeta Onoga veća je, kad bi samo oni znali! (26)

Sedmo poređenje je između onih koji iskreno vjeruju u Jednog Allaha i rade isključivo u Njegovo ime i onih koji rade u nečije drugo ime tražeći zadovoljstvo kipova, vladara ili širih masa. Ovi drugi ubrajaju se među one koji obožavaju nešto drugo osim Allaha. Čak mogu ustvrditi da ima ljudi u čijim srcima Allah, dž.š., nema nikakvo mjesto. Oni nastoje udovoljiti nekome drugom ili izmisliti nešto drugo. U ovo spada i danas

poznato "obožavanje idola" kao i pravilo "pridobijanja glasova".

Vjernik, kada namaz obavlja, Allahu se potčinjava; kada zekjat daje, u ime Allaha ga daje; kada se bori u ime Allaha, dž.š., izgara na tom putu. Takav vjernik precizno je odredio svoj pravac i umirio svoju savjest.

Allah navodi kao primjer čovjeka jednoga koji je u vlasti drugova što se svađaju oko njega, i čovjeka koji je u posjedu samo jednog čovjeka. Je li primjer njih dvojice isti!? Hvala Allahu! Nije isti, ali ne zna većina njih. (29)

To objašnjava i jedan pjesnik kada kaže:

*Radi u ime Jednog Allaha
i to će ti sve druge zamijeniti.*

Osmo poređenje nalazimo u ovim ajetima:

Ima li zločinca većeg od onoga koji laže na Allaha, i drži za laž Istinu koja mu je došla!? Zar nije u Džehennemu obitavalište za nevjernike!? / A onaj ko donosi Istinu i koji vjeruje u nju – takvi su zbilja bogobojazni! (32-33)

Zemlja je ispunjena izmišljotinama i nevaljalštinama! Kako li je samo Istina strana u ovome svijetu! Ljudi, koji najviše zaslužuju čestitost i poštenje jesu oni koji znaju Istinu i druge upoznaju sa njom, koji Istinu govore i podržavaju druge na putu Istine.

A zlikovci među ljudima su oni koji na Allaha, dž.š., laži iznose, a kada ih neko povede ka Istini, odmetnu se i odbijaju ga slijediti.

Onima koji su na putu Istine Uzvišeni Allah obećava:

Njima u Gospodara njihova pripada šta im je volja! Takva je nagrada dobročiniteljima, / da bi im Allah prekrio ono najružnije što su činili, i da bi ih nagradio nagradom njihovom za ono najljepše što su radili! (34-35)

Nisam vidio ljepšu i dražu vijest koja pozitivno utiče na ljudsku dušu kao što je ova.

U suri Ez-Zumer nalazimo i ovo zanimljivo pitanje:

A zar Allah nije dovoljan robu Svome!? – i oni te zastrašuju onima kojima mimo Njega robuju. (36)

Uzvišeni Allah je uistinu Onaj koji uzdiže i ponižava, Koji uzdiže, Koji daje štetu onome ko je zaslužuje, Koji korist daje, Koji čast daje i Koji ponižava! Njegova presuda je konačna! Ono što On želi niko spriječiti ne može! Njemu niko nauditi ne može!

Pa kako On ne bi bio dovoljan robu da se pouzda u Njega!? Kod koga bi ljudi mogli zaštitu zatražiti osim kod Njega!?

Na ovom značenju temelji se i naredno, deveto poređenje u ovoj suri. Niko osim Uzvišenog Allaha ne može izdati naredbu ili učiniti važećim neki propis.

Čak ne može samoga sebe odbraniti, pa kako može zaštititi nekoga drugog!?

A da ih upitaš ti: "Ko nebesa i Zemlju stvori?" – "Allah!" – sigurno bi odgovorili. Ti upitaj: "Zar mislite da bi oni koje mimo Allaha zazivate vi, od mene mogli štetu, od Njega određenu, odagnati, ako je Allah htjedne meni dati, ili, da li bi oni mogli Njegovu milost meni zapriječiti, ako mi je On htjedne dati!?" Ti reci: "Allah je dosta meni! Na Njega se oslanjaju oni koji se oslanjaju!" (38)

Potom, oni koji vjeruju u Allaha, naspram mnogobožaca, uzviknut će:

Ti reci: "O, moj narode, sve što možete vi učinite, a činit ću i ja! Pa, saznat ćete / kome će kazna doći, koja će ga ruglu izvrnuti, i koga će patnja stalna zadesiti!" (39-40)

Deseto poređenje opisuje razdaljinu između vjernika i mnogobožaca, a mi smatramo da onaj koji griješi zna da griješi, kao što obožavalac idola i kipova zna da obožava samo jedan komad kamena. Mnogi grješnici smatraju da su u pravu:

Onaj kome se njegova ružna djela pričinjavaju lijepim, a i on ih vidi lijepim! (Fatir, 8)

Oni snažno brane svoj krivi put i druge smatraju da su na krivom putu. Promisli ove ajete koji ih opisuju:

Kad se jedini Allah spomene, srca se grče u onih koji ne vjeruju u Onaj svijet. A kad se spomenu oni kojima robuju osim Njega, tad se oni vesele! (45)

Šta Allahov Poslanik radi sa ovima:

Ti reci: "O, Allahu, nebesa i Zemlje Stvoritelju, Znalcu svijeta nevidljivoga i vidljivoga, Ti ćeš suditi međ' Svojim robovima o onome u čemu su se razilazili!" (46)

Većina stanovništva na Zemaljskoj kugli danas se guši u zabludama tako da je teret na plećima onih koji pozivaju Istini veoma veliki. Ali, neka njihova aktivnost na tom planu bude zahvala Uzvišenom Allahu na Njegovoj uputi.

Jedanaesto poređenje primjećujemo u sljedećim ajetima:

Kad čovjeka zadesi šteta, zaziva Nas, a kad mu od Nas blagodat podarimo, on veli: "Zato što sam zaslužio, ovo je dato meni!" Ne! Nego je to iskušenje, ali ne zna njih većina. / Tako su zborili i oni prije njih, pa im ne bi od koristi ono što su stekli. (49-50)

Ovo poređenje je između čovjeka i njegove savjesti i duše u dobru i zlu, jer kada dođe u tešku situaciju, obraća se Allahu, dž.š., i od Njega pomoć traži. Tada on vrlo dobro osjeća svoju nemoć i onda se iskreno Njemu vraća. Međutim, kada se stanje promijeni pa mu Allah umnoži blagodati, tada on osjeća moć i govori kako je to rezultat njegove pameti i snalažljivosti. A gdje mu je ta pamet bila jučer? Zašto se na nju nije oslonio tražeći izlaz iz teške situacije?

Ovakva neposlušnost predstavlja vrata izgubljenosti. Zato, nek se čovjek ponaša u granicama potčinjenosti Uzvišenom Allahu i neka požuri sa pokajanjem. Jer, odgađanje pokajanja i usporavanje na tom putu ukazuje na nemoć da se ispravi ono što je iskrivljeno.

O snažnijem aktiviranju na putu dobra Allahov Poslanik, s.a.v.s., veli:

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَاتَّبِعِ السَّبِيلَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ.

Prenosi se od Ebu Zerra da je rekao: Rekao mi je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Gdje god da si, budi svjestan Allaha; iza ružna djela uslijedi s dobrim, pa će ga ono poništiti; sa ljudima lijepo postupaj!" (Hadis bilježi Tirmizi od Ebu Zerra i kaže da je hasen sahih.)

Nekada se čovjek razočara u sebe pa se preda šejtanu. Smatra da ima toliko grijeha da se ne može spasiti.

Da bi umirio ovo iskušenje, Uzvišeni Allah veli:

Ti reci: "O, robovi moji koji ste pretjerali prema sebi, pred Allahovom samilošću nemojte očajavati! Allah će zbilja sve grijehе oprostiti! On grijehе prašta i samilostan je!" (53)

Dvanaesto poređenje na jednoj strani spominje one koji su ispunjeni nadom u Allahov, dž.š., oprost, što ih podstiče na traženje Allahovog zadovoljstva, a na drugoj strani su oni koji su nepokorni Allahu, dž.š., i lijenštine i u tome ih mimoide veliko dobro.

Zbog toga će se oni kajati onda kada od kajanja koristi neće biti:

I da čovjek rekao ne bi: "O, teško meni šta ja samo spram Allaha propustih, čak sam bio i od onih koji su se izrugivali!" (56)

Tada će mu se odgovoriti:

Nikada! Moji Znaci su ti dolazili, pa si ih poricao ti, i oholio se, i od nevjernika bio si! (59)

Uspoređujući istinu i laž u vjerovanju i ponašanju, Uzvišeni Allah veli:

A na Dan Sudnji ti ćeš vidjeti one koji su lagali na Allaha: crnih lica. Zar džehennem nije stanište onih oholih!?! / A Allah će spasiti one koji su bogobojazni bili, zbog pobjede njihove, nikakvo zlo ih pogoditi neće, niti će žalostiti se. (60-61)

Trinaesto poređenje ističe takvaluk koji se stiče iskrenošću:

Evo dana u kome će istinoljubivima istinoljubivost koristiti njihova! (El-Ma'ide, 119)

Kur'ani-kerim govori o takvaluku i iskrenosti kao znakovima svakog dobra:

Eto, takvi jamačno vjeruju i takvi su bogobojazni. (El-Bekare, 177)

U svim ovim ajetima riječ je o jednoj istini i činjenici.

Na kraju ove sure je poređenje koje definitivno razlučuje. Nakon detaljnog saslušanja i pravednog suda, svaka od dvije skupine bit će poslana na svoje odredište:

A oni koji nisu vjerovali – u Džehennem će u skupinama biti navedeni. (71)

A oni koji su se svoga Gospodara bojali – u Džennet će u skupinama biti navedeni. (73)

Stanovnici Džehennema saznat će, ali kasno, da su zaboravili na Allaha pa je i On na njih zaboravio.

A stanovnici Dženneta će samo iznova nastaviti Allaha, dž.š., zikr činiti i zahvalu Mu iskazivati, a to su i na ovom svijetu radili.

Molitva njihova u vrtovima bit će: "Allahu! Samo si slavljjen Ti!" A pozdrav njihov: "Neka je vama mir!" i molitva potonja: "Sva hvala nek' je Allahu, svih svjetova Gospodaru!" (Junus, 10)

U sjeni velike Allahove blagodati i trajne sreće, glasovi meleka uskladit će se sa zikrom vjernika:

I vidjet ćeš meleke kako lebde oko Prijestolja, slaveći hvalom svoga Gospodara! A njima će se po Pravdi presuditi i reći će se: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!" (75)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESETA

GAFIR (EL-MU'MIN)/VJERNIK

Ova sura je prva, od ukupno sedam sura, koje započinju sa dvama harfovima HA-MIM. Zbog toga se ove sure nazivaju *Hawamim*. Ibn Mes'ud kaže: "Sure koje počinju sa HA-MIM ukras su Kur'ana." Ibn 'Abbas kaže: "Sve ima svoju srž, a srž Kur'ana su sure koje počinju sa HA-MIM." Činjenica je da čovjek ostaje zadivljen gledajući mnoštvo dokaza o Allahovoj jednosti u ovim surama. One veoma brzo osvajaju ljudsko srce. Sura Gafir ovako započinje:

Ha Mim. / Objavljivanje Knjige je od Allaha, Silnoga i Sveznajućega.
(1-2)

El-'Aziz i El-'Alim su Allahova lijepa imena, a njihov utjecaj se proteže i na Knjigu, od Uzvišenoga Allaha objavljenu.

O ovome ajetu Ibn Kesir kaže: "Objavljivanje Kur'ana potiče od Allaha, Silnoga i Sveznajućeg. Ništa ne može obuhvatiti Njegovu veličinu. Ni najmanje zrno od Njega nije skriveno bez obzira koliko prekrivača imalo."

Koji grijeha prašta i pokajanje prima, Koji žestoko kažnjava, i u izobilju daje! Nema Boga osim Njega, Njemu se sve vraća! (3)

Jedan od načina kur'anskog izražavanja jeste da uporedo donosi prijetnju i obećanje, s ciljem da čovjek stalno ostane pod utjecajem straha i nade.

Znajte da Allah žestoko kažnjava i da grijeha prašta i samilostan je!
(El-Ma'ide, 98)

Čovjek je uvijek u situaciji da treba nešto što će pojačati njegovu

nadu i suzbiti njegovu uobraženost. Jer, očaj ga vodi u propast, a uobraženost onim što posjeduje sprječava ga da napreduje.

Ibn Kesir prenosi: "Bio neki utjecajan čovjek u Šamu, koji je često posjećivao Omera ibn El-Hattaba, r.a. Međutim, jedno vrijeme ga nije bilo pa je Omer osjetio da mu nedostaje. Kada je upitao za njega, rekoše mu da se ponovo odao alkoholu. Omer je pozvao svoga pisara i rekao mu da piše: 'Od Omera ibn El-Hattaba tom i tom. Es-Selamu alejkum! Tebi iznosim svoju zahvalu Allahu, a nema drugog boga osim Njega, Koji prašta grijeha i prima pokajanje, ali Koji i žestoko kažnjava i obilno nagrađuje. Nema drugog boga osim Njega i Njemu se sve vraća.' Zatim je Omer rekao svojim prijateljima: 'Uputite dovu Allahu za svoga brata da se iskreno pokaje i da mu Allah oprost.' Kada je čovjek primio Omerovo pismo, čitao ga je i ponavljao: '...Koji prašta grijeha i prima pokajanje, ali Koji i žestoko kažnjava i obilno nagrađuje. Upozorio me na Njegovu kaznu, ali obećao mi i oprost.' To je sam sebi ponavljao, a zatim je počeo plakati. Iskreno se pokajao i napustio konzumiranje alkohola. Kada je Omer saznao šta mu se desilo, rekao je: 'Ovako postupite kada vidite svoga brata da je posrnuo. Ukažite mu na Ispravan put i učvrstite njegovo samopouzdanje! Dovu za njega Allahu uputite! Nemojte biti šejtano-vi pomagači protiv njega!'"

Ovaj događaj i danas je aktualan. Mi danas imamo ljude koji su izgubili nadu u Allahovu, dželle šanuhu, milost. Oni vrlo jasno šalju znakove rугanja i poniženja, kao da im je osnovni cilj propast čovjeka, da ostane tamo gdje je posrnuo. A među neprijateljima muslimana ima i onih koji vrebaju priliku da posrnule muslimane izvedu iz islama.

Ova sura ima i drugi naziv – Gafir. Ona objavljuje rat protiv beskorisne rasprave, arogancije i izbjegavanja Istine. Uzvišeni Allah kaže:

A o Allahovim ajetima ne raspravljaju drugi osim oni koji ne vjeruju! Pa neka te ne čudi to što se po svijetu kreću oni! / I poricao je narod Nuhov prije, a poslije njih – stranke mnoge! Svaki narod brigu je brinuo da uhvati svoga poslanika, i raspravljao je na neistini da njome Istinu uništi, pa sam Ja kažnjavao njih! O, kakva je bila kazna Moja! (4-5)

Riječ *el-džidal* (rasprava) ponavlja se u ovoj suri pet puta, čime se u potpunosti razotkriva odnos nevjernika prema Istini. Oni su inadžije. Za njih argument ne predstavlja ništa. Njihov osnovni cilj je poraziti su-

parnika i pokazati svoju superiornost. Zato Allah, dž.š., o njima ovako govori:

Od Svojih znakova Ja ću okrenuti one koji se na Zemlji bez ikakva prava ohole. Takvi i kad sve dokaze vide u njih neće da vjeruju, a kad Pravi put vide, svojim putem ga ne prihvataju; a krivi put kad vide, njega kao svoj put prihvataju! Čine tako jer Naše znakove oni poriču i prema njima nemarni su. (El-A'raf, 146)

Svakim svojim neprijateljskim postupkom ili nasilnom politikom arogantni ljudi znaju Istinu, ali odbijaju da je slijede. Allahovi poslanici bili su izloženi napadima ovih zlikovaca, a i njihovi sljedbenici, u svakom vremenu i na svakom prostoru, bili su izloženi njihovoj nepravdi, tiraniji i aroganciji.

Međutim, život na ovome svijetu samo je ispit i kušnja, u kojima iskreni Allahovi robovi moraju podnijeti njegove teškoće i patnje. Meleci Milostivog Allaha ih prate i posmatraju moleći Allaha, dž.š., da ih učvrsti na Njegovom Putu. Zato Uzvišeni Allah kaže:

A oni koji nose Prijestolje i oni koji su oko njega slave hvalom svoga Gospodara, i vjeruju Ga, i od Njega za one koji vjeruju traže oprost: "Gospodaru naš! Ti samilošću i znanjem svaku stvar obuhvataš! Pa, oprosti onima koji se pokaju i Put Tvoj slijede, i sačuvaj ih paklene patnje!" (7)

Na početku ove sure nalazimo dva ajeta o onima koji se bez ikakva prava ohole i neprijateljski se odnose prema vjeri. U trećem ajetu Allah, dž.š., govori jezikom vjernika koji savjetuje svoju rodbinu i nastoji ih odvratiti od zlih postupaka. On im govori:

A još prije i Jusuf došao vam je sa znacima jasnim, pa ste vi neprestano u sumnji bili spram onog što vam je donio! (34)

Jusuf, a.s., koji je pozivao vjeri u jednog Allaha, objasnio je osnovne temelje te vjere i napao postojeće idolopoklonstvo. Njegova vladavina Egiptom bila je poznata po pravdi i blagostanju, pa da li su ljudi masovno prihvatili vjeru? Nisu! Neprestano su sumnjali u ono što je on donio. Kada je Allah, dž.š., poslao njega, poslao Musaa, a.s., ponovila se ista tragedija, a nevjernici su postali još grublji.

Eto, tako Allah u zabludi ostavlja onoga koji pretjeruje i onoga koji

sumnja, / i one koji bez prispijeća ikakva dokaza raspravljaju o Allahovim Znacima! Pa je velika odvratnost Allahova prema njima, a i odvratnost onih koji vjeruju! Eto, tako Allah pečati srce svakog oholog čovjeka, silnika! (34-35)

Vjernik iz Faraonova naroda bio je veoma sposoban advokat Istine i Allahove, dž.š., vjere. Nekada je u nastupu blag, nekada energičan, nekada razotkriva, a nekada prikriva, tako da što duže služi Istini, objelodanjuje je u okruženju u kojem Faraon ima svu vlast i apsolutnu dominaciju. Njegova uspješna odbrana, iako je to odbrana Poruke Musaa, a.s., predstavlja odbranu svih Allahovih Objava.

Iz te odbrane Ebu Bekr je uzeo neke riječi odbacujući napade mušrika na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Nedostatak znanja sa nagomilavanjem strasti veliko je iskušenje koje nema kraja. Lijek za to je jačanje i širenje obrazovanja da bi čovjek proširio svoje vidike i ojačao svoju volju i samopouzdanje kako ne bi pustio pred navalom strasti. Pojedinci i skupine u tome su isti.

U suri El-Mu'min primjećujemo da Uzvišeni Allah dva puta ponavlja naredbu o putovanju različitim stranama svijeta i putovanju kroz različita vremenska razdoblja, kako bi čovjek pouku uzeo i sa Istinom uskladio svoju unutrašnjost i vanjštinu:

Zašto oni ne putuju po Zemlji pa da vide kakav je kraj bio onih koji su bili prije njih? Bili su od njih snagom jači, i na Zemlji su više tragova ostavili, pa ih je Allah kaznio zbog grijeha njihovih! Nije im bilo nikoga ko bi ih od Allahove kazne mogao odbraniti! (21)

Činjenica je da je povijest čovječanstva ispunjena poukama i porukama. Ona ima svoje zakone, slične zakonima kosmosa.

Zato, u proučavanju situacija kroz koje su prolazili prijašnji narodi nalazimo ono što će na Pravi put izvesti one koji su skrenuli i opredijeliti neopredijeljene. U drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže:

Zašto oni ne putuju po Zemlji pa da vide kakav je kraj bio onih koji su prije njih bili!? Bili su od njih brojniji, i jači, i tragova su više na Zemlji ostavili! I nije im koristilo ništa ono što su bili stekli! (82)

Kur'ani-kerim razotkriva razloge ove uništavajuće tvrdoglavosti opisujući je kao uobraženost uskim i ograničenim obrazovanjem. To je su-

štinski razlog besplodne rasprave, oholosti i arogancije:

Pa kad su im poslanici njihovi jasne znake donosili, oni su se sa znanjem koje su imali pri sebi veselili, pa bi ih snalazilo ono čemu su se izrugivali. (83)

Mnogi od onih koji griješe ne znaju da griješe već smatraju da su u pravu. Oni se bude tek kada im se desi iznenadna nesreća koja povrijedi njihov ponos.

Doista, oni koji raspravljaju o Allahovim znacima, bez ikakva njima prispjela dokaza, u njihovim grudima nije drugo do oholost samo, koja ih neće dovesti do žuđene sreće! Pa, zatraži u Allaha utočište! Zbilja, On sve čuje i vidi sve! (56)

Ovo je četvrto mjesto u suri gdje se spominje beskorisna rasprava. Suočenje sa ovakvom situacijom zahtijeva strpljenje, pokajanje i traženje pomoći od Allaha, dž.š. To značenje nalazimo u ovom ajetu:

A ti se strpi! Allahovo je obećanje, doista, Istina, i za grijehe svoje traži oprost! – i slavi Gospodara svoga, hvaleći Ga navečer i početkom dana! (55)

S tim da ovo strpljenje ne treba biti vezano za iščekivanje kazne zločincima, jer njihova kazna može biti odgođena, a može doći i poslije smrti mudžahida. Zato čovjek mora dosljedno obaviti svoj dio zadatka, a rezultat prepustiti Allahovom, dž.š., znanju i Njegovoj odredbi. Upravo zbog toga, naredba o strpljenju se ponavlja u narednim ajetima:

A ti se strpi! Doista je Allahovo obećanje istina! Pa, ili ti Mi pokazali nešto od onoga čime smo im zaprijetili, ili te Mi prije toga usmrtili, oni će se Nama vratiti! (77)

Na početku ove sure nalazimo naredbu o upućivanju dove samo Allahu i iskrenom ispovijedanju vjere samo Njemu. Allah traži da se izbjegnu druga, lažna božanstva, iako se njima okreće većina ljudi.

Pa Allaha, iskreno Mu vjeru ispovijedajući, zazivajte, makar to nevjernici i mrzili. / On je najuzvišenije razine, Vlasnik Prijestolja! On šalje riječi Svoje iz odredbe Svoje robovima Svojim kojima On hoće, da opomene na Dan međusobnog susreta, / na Dan kad će se oni pojaviti! Ništa od njih Allahu neće skrovito biti! (14-16)

Ovaj ajet glasno iznosi Allahovu, dž.š., veličinu i darežljivost koja

uznemirava zaboravne i njihove duše ispunjava osjećajem svjesnosti proživljenja i nagrade ili kazne. Ajet, također, objašnjava da je zadaća poslanika duhovno pripremiti ljude za Dan međusobnog susreta. Slično značenje ponavlja se i u suri u slijedećem ajetu:

A Gospodar vaš rekao je: "Zovite Mene! Odazvat ću vam se! Zbilja, oni koji se ohole pred tim da robuju Meni u džehennem će ući poniženi!" (60)

Da li je robovanje Allahu sekundarni cilj današnje civilizacije? Ne! Robovanje Allahu uopće nije njen cilj. Možda se neki, slabi i zaostali vjernici, s vremena na vrijeme prisjete toga. Zato u ovoj suri tri ajeta počinju sa Allahovim imenom, s ciljem da Ga ljudi upoznaju i budu svjesni svojih obaveza prema Njemu:

Allah je Onaj Koji vam je stvorio noć da se smirite u njoj, i dan da vidite! Allah je doista blagodaran prema ljudima, ali, ne zahvaljuje ljudi većina! (61)

Svako jutro koje čovjek dočeka predstavlja Allahovu blagodat za njega. Allahov Poslanik, s.a.v.s., dočekivao je tu blagodat zahvaljujući Allahu:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي فِي جَسَدِي وَرَدَّ عَلَيَّ رُوحِي وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ.

"Hvala Allahu Koji je učinio zdravim moje tijelo, Koji mi je dušu povratio i omogućio mi da Mu zikr činim." (Ovo je dio hadisa koji bilježi Tirmizi od Ebu Hurejrea)

Da li smo svjesni, udišući zrak svakoga novoga dana, da je život dar Allahov koji treba cijeliti!? Ili ćemo započinjati taj život igrom i zabavom? Drugi ajet koji započinje Allahovim imenom glasi:

Allah je Onaj Koji vam je stvorio Zemlju boravištem, i nebo zdanjem, pa vas je oblikovao i vaš lik lijepim dao, i ljepotama vas opskrbio. Eto, to vam je Allah, vaš Gospodar! Pa uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! (64)

Ne znam kako Zemlja ostane mirna dok kruži oko svoje osi prelazeći dio svoje putanje oko Sunca.

Onaj koji Zemlju i nebesa drži ne dopušta nikakva odstupanja u njihovom kretanju. Bio sam svjedok zemljotresa koji nije trajao više od

pola minute, ali u tom vremenu skoro da smo izgubili svijest! Sila koja regulira kretanje nebeskih tijela čini sigurnim i mrave u njihovim skloništima i tu nema nikakvih poremećaja niti anarhije!

I, konačno, treći ajet koji započinje Allahovim imenom:

Allah je Onaj Koji vam je stvorio stoku da na njoj jašete, i da neke jedete, / a vi i drugih koristi u njima imate. (79-80)

Pratio sam jedno predavanje iz zoologije i čuo spikera koji je rekao: "Stručnjaci procjenjuju da broj gmizavaca i insekata u ovoj šumi dostiže pola milijarde." Ovaj podatak me je zapanjio. Pomislio sam: "Koliki je onda broj životinja, ptica i insekata na svih pet kontinenata? Među njima vlada zakon prirodne ravnoteže koji regulira njihov život i smrt. Kakve veze oni imaju sa nama?" Imaju, itekako:

I On vam pokazuje znake Svoje! Pa, koje to Allahove znake vi nijećete!? (81)

Mi, ljudi, divimo se samima sebi. Možda se i uobrazimo našom inteligencijom i našim sposobnostima, jer ne znamo ko još sa nama stanuje u ovom kosmosu. Međutim, u ovoj suri Uzvišeni Allah nam govori:

Stvoriti nebesa i Zemlju veće je nego li stvoriti ljude sve! Ali, ne zna većina ljudi. (57)

Zato, pokažimo malo skromnosti i razbijmo tu uobraženost!

Neki ljudi mogu prihvatiti određenu vjeru ili ideologiju i na taj način proživiti svoj život. Takav možda više voli šutjeti, jer ne voli raspravu niti osjeća želju da nekoga ubijedi u ispravnost svoga puta i načina života. Malo je ljudi ove vrste. Možda je neko mogao proživjeti cijeli život sam i tako umrijeti bez potrebe za nekim drugim. Međutim, danas, kada se odnosi među ljudima sami po sebi nameću, niko ne može živjeti sam. Nekada je važno pravilo: "Vladar je onaj koji ne poznaje drugog vladara", a danas važi pravilo: "Onaj koji ne poznaje vladara – vladar će nastojati upoznati njega i sam mu se nametnuti".

Vlast je danas proizvod čitave mreže materijalnih i moralnih odnosa koji čovjeku onemogućuju život izdvojen od drugih. To znači da se mora razgovarati, uzimati od drugih i davati drugima. Neophodno je izlagati svoja mišljenja i poglede i oslanjati se na argument ako želimo nekoga ubijediti u ispravnost naših stavova. Uvjeravanje i

dobronamjerno iznošenje različitog mišljenja postalo je naša obaveza prema ovosvjetskom životu. Svemu tome islam dodaje i princip lijepog i primjerenog uzvraćanja na zlo:

Ti dobrim na zlo uzvрати, znamo Mi šta pričaju oni. (El-Mu'minun, 96)

Izbjegavanje tvrdoglavosti i nepopustljivosti uzet će svoj tok sve dok se ne dogodi Allahova, dž.š., odredba. Jer, šta uraditi sa ljudima koji Allahu kažu:

Bože naš, ako je Kur'an doista Istina od Tebe, daj onda s neba na nas spusti kao kišu kamenje ili nam priušti kaznu bolnu! (El-Enfal, 32)?

Ja poštujem slobodu govora i izražavanja do najdaljih granica, ali prezirem glupost, iznošenje laži, nametanje stavova silom i ograničavanje razuma toliko da ga poslije nikakva istina ili činjenica ne može otvoriti. Uobraženost i oholost je veoma ružna i prezrena osobina. Islam se od samog svog početka suočio sa onima koji su ga bez argumenata odbacivali, koji su odbacili vjerovanje u jednog Allaha i prihvatili idolopoklonstvo. Odbili su se povinovati Onome koji održava nebesa i Zemlju, a poklonili su se nijemom kamenu.

Ova sura iznosi stanja ovih ljudi na pet mjesta. Na posljednjem mjestu se kaže:

Zar ne vidiš one koji raspravljaju o Allahovim Znacima? Kuda se oni okreću!? / One koji lažnom smatraju Knjigu i ono što smo Mi po našim poslanicima poslali!? A saznat će oni! (69-70)

Smatrati Kur'ani-kerim lažnim znači lažnim smatrati i sve druge Objave i lažnim smatrati Musaa, Isaa i Muhammeda, s.a.v.s.

Posmatrao sam vjernike na Zapadu i vidio kako su se uklopili u tokove savremene civilizacije. Preziru islam, jer su ga prezirali njihovi očevi. Da li vjeruju u Musaa i Isaa, a.s.? Da li su šta pripremili za susret sa Allahom? Nisu! Oni su postali dio civilizacije koja se sva dala na ovaj svijet i koja prezire Budući svijet. Različiti dijelovi svijeta na Zapadu ozakonili su strasti, prohtjeve i nepravdu. U prvi plan su stavili bijelu rasu, a ostale bacili u zapećak.

Ne sporim da su muslimani zapostavili svoju kulturu i civilizaciju, ali to nas ne sprječava da upozorimo na ponor prema kojem nas vodi civilizacija koja je iza leđa bacila iskreno obraćanje Allahu, dž.š., i prepustila se strastima.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET PRVA

FUSSILET/OBJAŠNENJE

Objava je od Svemilosnog, Samilosnog... (2)

Sa izvora milosti objavljeni su ajeti Knjige. Oni su uputa koja štiti ljude od zla njihova i zla djela njihovih. Oni ih čuvaju od besmislena govora i navale strasti. U Objavi Allaha Uzvišenog svako je dobro i apsolutna pravda:

Knjiga čiji su ajeti pomno objašnjeni, Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju, / obveselitelj i opominjatelj! (3-4)

Umni ljudi su svjesni vrijednosti ovih ajeta, koji bogobožznima obećavaju zadovoljstvo, a neposlušnima nesreću. Kako je malo umnih među ljudima! Zato Allah, dželle šanuhu, kaže:

Pa se opet većina njih okreće i neće ni da čuje. (4)

Kur'an je objavljen na arapskom jeziku. To je jedna od njegovih odlika. Kada bismo preveli njegova značenja na drugi jezik, taj prijevod ne bi bio Kur'an. Uzvišeni Allah je odabrao arapski jezik da bude jezik Njegove Objave, a Arape je odabrao da vode ljude prema dobru. U vrijeme prvog perioda džahilijeta, Arapi nisu bili zainteresirani za islam. Naprotiv, žestoko su ga odbacivali, pa i dok je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio među njima. Međutim, kada su spoznali Istinu, za nju su žrtvovali i živote i imetke. Porazili su zemlje koje su dugo vremena štitile nasilnike i nametale svoju silu i dominaciju.

Među Arapima današnjeg džahilijeta preovladavaju dvije ružne stvari: slijeđenje predaka iz perioda raspada islamske civilizacije i slijeđenje materijalističkog Zapada koji je ogrezao u uživanjima i vlastitim zabludama. Ja ne poznajem bjednije ljude od Arapa nevjernika,

udaljenije od ideje i objektivnosti. Oni mogu ponavljati riječi Ebu Džehla i njemu sličnih:

I veli: "Srca su naša pod koprenama za ono čemu nas ti pozivaš, i u ušima našim je gluhoća, a između nas i tebe je zastor! Pa, radi ti, a radit ćemo i mi!" (5)

Allah je htio da Arapi ponesu poruku islama i da njegova uputa bude pojašnjena njihovim jezikom.

A da smo Kur'an objavili na tuđem jeziku, oni bi rekli: "Zašto mu ajeti nisu razgovijetni? Zar jezik tuđi, a on Arap!?" Ti reci: "On je onima koji vjeruju uputa i lijek! A oni koji ne vjeruju – u ušima njihovim gluhoća je i slijepi su za njega! Takvi kao da se pozivaju sa daleka mjesta!" (44)

Zato, svaki čovjek sa bilo kojeg kontinenta, koji savlada i dobro nauči arapski jezik, smatra se Arapom. Pripadnost Arapima se ne mjeri po nacionalnoj osnovi. Ranije, islam su prihvatili ljudi perzijskog i rimskog porijekla i dali su veći doprinos Kur'anu i njegovom jeziku od onih koji su rođeni u srcu Arabijskog poluotoka.

U svemu tome je važno da srca ne budu prekrivena zastorom i da čulo sluha i čulo vida ne budu zahvaćeni bolešću koja će ih spriječiti da dobro čuju i dobro vide. Nakon toga, svaki normalan čovjek može slijediti Muhammeda, s.a.v.s., i njegov poziv upućen cijelom čovječanstvu:

Ti reci: "Ja sam samo čovjek poput vas, meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog, pa k Njemu se iskreno upravite i oprostite od Njega tražite! A teško li mnogobošcima, / onima koji zekjat ne daju i koji u svijet Onaj ne vjeruju!" (6-7)

Da li je slijeđenje Pravoga puta i traženje oprosta teška obaveza? Da li su vjerovanje u jednog Allaha i samilost prema siromašnima teške obaveze? Jesu teške, ali samo za one koji su oholi i uobraženi. Sudbina ovih je mračna. Zato Kur'ani-kerim prijete teškom kaznom, i ranijim i kasnijim Arapima, ako ustraju u odbacivanju Istine i protivljenju Njegovom Poslaniku. Istu sudbinu doživjeli su i njihovi preci: narodi Ad i Semud.

Pa, ako se okrenu, ti reci: "Opominjem vas potresom nalik potresu koji Ad i Semud pogodi." (13)

Sudbina nemoralnih ljudi je slična bez obzira u kojem vremenu živjeli. Zašto je propao Ad?

A kad je Ad posrijedi, oni su se na Zemlji bez ikakva prava oholili, i govorili: "Ko je od nas snagom jači?" Zar ne znaju da je Allah, Koji ih stvorio, od njih jači!? I Naše su znake oni nijekali! (15)

Zašto je propao Semud?

A Semud kad je posrijedi, njih smo Mi bili uputili, ali su sljepilo više od upute voljeli, pa ih sramna kazna potresa obuze zbog onoga što su zaradili. (17)

Prema tome, potcjenjivanje i omalovažavanje Istine i ljudi bili su uzrokom propasti Ada, a Semud je propao zbog toga što su dali prednost neistini nad Istinom, krivom putu nad Pravim putem. Da li će se drugi, koji se ponašaju kao oni, spasiti od slične sudbine? Neće! Jer Uzvišeni Allah zasigurno neće dozvoliti da uspije djelo razvratnika. Danas, kada gledam Arape i njihov odnos prema islamu, obuzima me pesimizam. Osim toga, kazna na ovom svijetu neće otkloniti i kaznu na Budućem svijetu:

A na Dan kad će u Vatri biti skupljeni Allahovi neprijatelji, pa budu zaustavljeni, / i kad do nje dođu, svjedočit će protiv njih sluh njihov, i oči njihove, i kože njihove, zbog onog što su činili! (19-20)

Uzvišeni Allah podario je čovjeku blagodat sluha i vida da bi u veličini stvaranja uvidio i veličinu Stvoritelja, da bi svoj razum usmjerio ka prostranom kosmosu i uzviknuo: "Allahu ekber!" Zato, ako čovjek izolira svoj sluh i koprenu stavi na svoj vid i ne slijedi put ka Allahu, ovi dijelovi njegovog tijela prvi će svjedočiti protiv njega i podržati njegovu kaznu, na dan kada u Vatru bude bačen i suoči se sa sudbinom kakvu neće imati ni životinje.

U ovoj suri primjećujemo da se između govora o poruci islama i kazne za one koji je odbacuju govori o početku stvaranja i zakonu koji vlada u ogromnom Allahovom, dž.š., posjedu.

Ti upitaj: "Zar vi zbilja ne vjerujete u Onoga Koji je Zemlju stvorio u dva Dana, i još Mu pripisujete takmace!?! Taj je Gospodar svjetova!" / I na njoj je planine nepomične stvorio, i nju je blagoslovio, i s mjerom plodove njezine u četiri dana na Zemlji je odredio! To za one koji pitaju! (9-10)

Čovjek je nastao od zemlje i od njezinih dobara živi. Od kada ga je

Allah učinio namjesnikom, omogućio mu je da koristi njezine resurse da bi bio rob Allaha, Koji ga je stvorio i u njegovo tijelo dušu udahnuo. Međutim, čovjek je zaboravio i nepravdu učinio. Iz stavova uleme možemo razumjeti da je Uzvišeni Allah prvo stvorio Sunčev sistem.

Sva hvala Allahu, Koji je nebesa i Zemlju stvorio, i tmine i svjetlost dao! A opet nevjernici smatraju druge ravnim Gospodaru svome (El-En'am, 1)

Potom, stvorio je ljude, nakon što je Zemlju pripremio za nastajanje, blagoslovio je i odredio izvore opskrbe. Ovdje, a i na drugim mjestima, Kur'an skreće pažnju čovjeka na ono što mu je najbliže, na Zemlju na kojoj živi, pa ako hoće, vjerovat će ili će nevjernik biti. Kur'an iznosi ove činjenice odmah poslije govora o islamskom pozivu, što je i razumljivo. Razmišljanje o tim činjenicama temelj je vjerovanja, dok je neprimjećivanje njih uzrok propasti.

U sredini sure Fussilet govori se o drugim svjetovima koji imaju veze sa čovjekom sve dotle dok on želi činiti dobro ili zlo. Tu se govori o džinima i njihovom nagovaranju na zlo i o melecima i njihovom nagovaranju na dobro. Materijalisti odbacuju mogućnost postojanja tih svjetova, a jedini dokaz im je što to nisu materijalni svjetovi.

Mi poštujemo materiju i ono što je iza nje, a priznajemo i svijet džina, meleka i ljudi. Između džina ima odabranih vjernika, a ima i šejtana koji prate čovjeka i koriste trenutke njegove nemarnosti da bi ga naveli na grijehenje i nepoštivanje Allahovih, dž.š., prava. Tako je Iblis, prvi među šejtanima, iskoristio nemarnost Adema i nagovorio ga da jede sa zabranjenog drveta. Čak mu se lažno zakleo da mu je on iskreni savjetnik. Adem je pojeo plod sa zabranjenog drveta i protjeran je iz Dženeta. Osnovni uzrok tome je njegov zaborav i neodlučnost. Drugi razlog je šejtan i njegova prevara.

Šejtan je na isti način postupio i sa protivnicima islamskog poziva na samom početku.

I Mi smo im zle drugove odredili pa su im lijepim prikazivali ono što je bilo ispred njih i ono što je bilo iza njih, i obistinila se i o njima Riječ izrečena o narodima koji su prije njih bili i nestali, od džina i ljudi. Oni su zbilja stradalnici pravi. / A oni koji ne vjeruju vele: "Ovaj Kur'an slušati nemojte, nego galamite da biste ga nadvikali!" (25-26)

Nevjernici su odbacili Kur'an i prezirali su njegovo slušanje. Šejtan ih je nagovorio da prave buku na mjestima gdje se recitira Kur'an kako ne bi dopro u srca slušalaca. Ovo je potpuni promašaj u borbi protiv Istine i pokazatelj nemogućnosti suprotstavljanja argumentom. Svakog protivnika Istine šejtan vara na ovaj način. Na Sudnjem danu žaliti će zbog toga što je nasjeo:

A oni koji ne vjeruju povikat će: "Gospodaru naš, Ti nam one džine i one ljude pokaži koji su nas u zabludu odveli, kako bismo ih pod noge svoje stavili, da bi bili zauvijek donji!" (29)

A kada su posrijedi razumni, oni koji su grudi svoje otvorili prema Istini i pomogli je, njih će melec okruživati, društvo im praviti i pomagati im u prevazilaženju prepreka.

Doista onima koji kažu: "Naš Gospodar je Allah!" – i potom u tome ustrajni budu, melec silaze: "Ne bojte se i ne tugujte! I Džennetu, koji vam je obećan, radujte se!" (30)

Većina komentatora Kur'ana smatra da se značenje ovog ajeta odnosi na ljude koji žive posljednje trenutke svoga ovosvjetskog života i započinju drugi, onosvjetski život. Njima silaze melec da bi ih utješili i umirili zbog rastanka sa njihovim najdražim i da bi otvorili njihove grudi za zadovoljstvo koje će imati.

Ovakvo tumačenje je prihvatljivo i ono ne isključuje drugo tumačenje koje se da shvatiti iz konteksta ajeta, a koje kaže da melec silaze vjernicima dok su u borbi na Allahovom Putu ukazujući im na Pravi put i pomažući im u njihovoj borbi za Istinu.

U jednoj vjerodostojnoj predaji stoji da je Poslanik, s.a.v.s., nekom čovjeku, koji je pokazivao iskrenu zahvalnost Allahu, dž.š., rekao:

لَقَدْ أَعَانَكَ عَلَيْهِ مَلَكٌ كَرِيمٌ.

"U tome ti je melek plemeniti pomogao!" (Ovo je dio hadisa koji bilježi Imam Ahmed u svome *Musnedu* od Ibn 'Abbasa)

Također, Poslanik je Hassanu ibn Sabitu, dok ga je ovaj štitio, rekao:

إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ لَا يَزَالُ يُؤَيِّدُكَ مَا نَافَحْتَ عَنِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ.

"Ruhul-Kudus te pomaže sve dotle dok braniš Allaha i Njegovog Poslanika", (Ovo je dio hadisa koji bilježi Muslim od hazreti 'Aiše)

Doista, melecima pomažu vjernicima na putu Istine, kao što šejtani pomažu zalutale na putu neistine. Nagrada i kazna temelje se na opredjeljenju čovjeka i njegovom privređivanju i stjecanju.

Šejtan dobro poznaje kako da udalji čovjeka od Allaha, dž.š., i kako da mu zamrača Pravi put. Otuda pozivanje Allahu, dž.š., ima za cilj podsjetiti ljude i razdrmati ljenjivce. Organizirani način pozivanja Allahu, dž.š., ima zadatak zaštititi Istinu i otjerati šejtane te odstraniti od čovjeka predrasude i strasti.

A ko ljepše zbori od onoga koji Allahu poziva, i dobro radi, i govori: "Ja sam musliman, Allahu predan!" (33)

Poslanici su, u svakom vremenu, predvodnici onih koji pozivaju Allahu i Njegovoj vjeri. Njihova aktivnost je temeljna podrška vjerovanju i pobjedi dobra. Prvo što su radili bilo je da upoznaju ljude o Allahu, dž.š., i da im Ga omile. Da bi se to postiglo, Uzvišeni Allah govori:

Od Njegovih su znakova i noć, i dan, i Sunce i Mjesec! Ne padajte ničice ni Suncu, ni Mjesecu, ničice padajte samo Allahu, Koji ih je stvorio, ako vi samo robujete Njemu! (37)

A od znakova Njegovih i to je da ti zemlju vidiš sasušenu, pa kada Mi na nju spustimo kišu, ona ustreperi i obraste! Doista, Onaj Koji je oživljava, i mrtve oživit će! On doista sve učiniti može (39)

Njemu se vraća znanje Sudnjega dana! A ni plodovi ne izlaze iz svojih cvatnih čaški, niti neka žena zanese, niti rodi a da nije sa Znanjem Njegovim! (47)

Žalosno je da organizirano pozivanje Allahu, dž.š., i Njegovoj vjeri ima mnogo nedostataka. U nekim mjestima i vremenskim razdobljima ono uopće ne postoji. Ne postoji nikakvo opravdanje za propuste koje su na tom planu napravili Arapi. Predali su se svojim strastima i uskim plemenskim interesima, što je dovelo do pada njihove države i gubitka njihove osnovne zadaće, a to je promoviranje Allahove, dž.š., vjere i pozivanje Allahu. Na njih se mogu odnositi ovi ajeti:

Zbilja, oni koji poriču Naše Riječi Nama se neće sakriti. (40),

... a doista i one koji u Opomenu ne vjeruju nakon što došla im je! A ona je zbilja Knjiga Snažna! / Njoj neistina ne dolazi ni straga ni sprijeda! Ona je Objava od Mudrug, Hvaljenoga! (41-42)

Prihvatanje Poruke Muhammeda, s.a.v.s., od strane Arapa znači i prihvatanje poruka svih prijašnjih poslanika. Na ovom svijetu oni predstavljaju Allahovu, dž.š., Objavu, od ezela (početka) pa sve do kraja:

A tebi se ne govori ništa drugo osim ono što se i poslanicima prije tebe reklo! (43)

A kad su posrijedi ehli-kitabije (hrišćani i jevreji), oni su izgubili ono što su imali i zaboravili njegove osnove:

A Mi smo i Musau dali Knjigu, pa su se o njoj razišli, a da nije Riječ prethodila od tvoga Gospodara, svršeno bi bilo s njima. I oni su zbilja u sumnji dubokoj spram njega (45)

Neobično je da su neki narodi aktivniji od današnjih muslimana u očuvanju svoga nasljedstva. Oni imaju i aerodrome za prijevoz svojih misionara od istoka do zapada!

Na kraju, ova sura navodi ono što se odnosi kako na današnje, tako i na prijašnje Arape:

Ti reci: "Šta mislite, ako je Kur'an od Allaha, a vi nećete da vjerujete u njega, ko je tad u većoj zabludi od onog što je u svađi dubokoj!?" (52)

Potom, Uzvišeni Allah kaže:

Pokazivat ćemo im Mi znake Naše u prostranstvima svemirskim, i u njima samim, sve dok im jasno ne bude da je Kur'an Istina. A zar doista nije to što je Gospodar tvoj svjedok stvari svake!?" (53)

Svakim danom kur'anske zrake sve su sjajnije, njegove istine sve jače, a poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s., pokazuje se sve utemeljenije i istinitije. Pozivao je Jednom i Jedinom Allahu, pa da li je pronađeno drugo, novo božanstvo!? On je uspostavio sistem za svakog pojedinca, za zajednicu i za državu, pa da li je u njemu pronađen kakav propust!?

Eto, oni su zbilja u sumnji da će svoga Gospodara susresti! A On doista svaku stvar obuhvata! (54)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET DRUGA

EŠ-ŠURA/DOGOVARANJE

Nakon pet slova arapske abecede na početku ove sure, Allah, dželle šanuhu, kaže Svome Poslaniku:

Eto tako Allah, Silni i Mudri, objavljuje tebi kao i onima prije tebe! (3)

Vjerovjesnici, koje Uzvišeni Allah šalje, govore jezikom svojih naroda, a riječi su, naravno, sastavljene od ovih poznatih slova. Kur'an-ikerim objavljen je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, na arapskom jeziku, a on ga je prenio onako kako je i njemu objavljen i objasnio je njegova značenja kroz svoje ponašanje.

Isto su uradili i njegovi prijatelji i učenici poslije njega. Pa, da li su iskorijenili zlo na Zemlji? Da li su ispravili svaku grešku? Oni jesu uložili napor na tom putu, međutim, od kada je čovjek stupio na tlo Zemlje, ona je zaboravila ili se pretvara da je zaboravila Objavu. Ona je planeta odmetnik u prostoru koji veliča i hvali svoga Stvoritelja!

Zamalo da se nebesa ne sruše jedna iznad drugih! A, zahvaljujući svome Gospodaru, slave Ga i meleci, i oprosta traže za one na Zemlji! Eto, Allah zbilja grijehe prašta i samilostan je. (5)

Na početku i na kraju sure Eš-Šura spominje se Objava i njezini nositelji, a unutar nje govori se o obavezama arapskog naroda nakon što ga je Uzvišeni Allah odabrao za okončanje Objave. Sura govori i o odnosu prema ehli-kitabijama.

A eto tako Mi objavljujemo tebi Kur'an na arapskome da opomeneš Majku Gradova i ono što je okolo nje, i da opomeneš na Dan Zbora, u koji sumnje nije! Skupina jedna u Džennet, a skupina jedna u Vatru će. (7)

Poznato je da je islam univerzalna vjera za sva vremena i za svih pet kontinenata. Međutim, mora postojati tačka oslonca, mjesto odakle će početi vjera. Ta početna tačka je "Majka Gradova, Mekka i ono što je oko nje", a mjesto dostavljanja Objave je cijeli svijet. Muhammed, s.a.v.s., i njegovi ashabi obavili su svoj zadatak. U periodu od pola stoljeća islam se raširio i na istok i na zapad, a na račun oholih i arogantnih naroda koji su kolonizirali Aziju i Afriku. Ali, šta je sa nosiocima prve Objave?

Kada je riječ o jevrejima, njihova veza sa Pozivom Allahu prekinuta je. Oni su vjeru učinili nacionalnim naslijeđem kojim su se ponosili i hvalisali. A hrišćani – kod njih su preovladale filozofije višeboštva i žrtve nad istinama Objave; duga je priča o "Božijem sinu". Islam ističe čvrstu vezu sa Musaom i Isaom i potvrđuje i obnavlja Objavu koja je njima bila objavljena:

On vam uzakonjuje od vjere ono što je Nuhu oporučio i ono što smo objavili tebi, i što smo Ibrahimu oporučili, i Musau, i Isau: "Vjeru izvršavajte i u njoj se ne razilazite!" Mnogobošcima je teško ono čemu ih ti pozivaš, Allah odabire za vjeru Svoju onoga koga On hoće i upućuje njoj onoga ko prikloni se! (13)

Istina je da je Allahova vjera jedna, od početka stvaranja pa sve do tle dok Zemlju i one koji su na njoj ne naslijedi Allah, Gospodar Koga veličaju sedam nebesa i Zemlja i sve što je na njima. Ljudi, koje je On stvorio Svojom moći i Svojom blagodat i odgojio; niko među njima ne može imati svojstvo božanstva! Najbliži su Mu oni koji Mu najviše na sedždu padaju, koji Ga najviše žele i koji Ga se najviše boje. Ovo značenje provlači se kroz cijeli Kur'an. To je srž Muhammedove, s.a.v.s., vjere.

Nakon što smo, svojim razumom, spoznali Allaha, dž.š., i uvjerali se da Objava Muhammedu, s.a.v.s., ne protivrječi razumu, spoznali smo i istinitost njegovog poslanstva. Razum je najveći Allahov, dž.š., dar čovjeku i prema mjerilima tog razuma, Objava koju Muhammed, s.a.v.s., govori u potpunosti odgovara onome što Allah, dž.š., zaslužuje.

Ostavimo po strani one koji Muhammedu, s.a.v.s., ne žele dobro i koji ga u laž utjeruju. Njihovo zlo prema Muhammedu, s.a.v.s., izvire iz njihovog zla prema Allahu, dž.š.

A oni su se razišli nakon što im je stiglo znanje, iz zavisti međusobne!

A da nije prethodila Riječ od Gospodara tvoga do određenoga roka, s njima bi već svršeno bilo! A oni kojima je Knjiga ubaštinjena nakon njih spram nje su u dubokoj sumnji. (14)

Kako se odnositi prema ovako nepravednim ehli-kitabijama? Neka te ne zaokuplja njihova mržnja i ne odgovaraj im; nastavi pravo svojim putem!

Zato ti pozivaj i u tome budi ustrajan, kako ti naređeno je, i ne slijedi strasti njihove. I reci: "Ja vjerujem u sve Knjige koje Allah objavio je, i da vam pravedno sudim naređeno mi je! Allah je naš Gospodar i vaš Gospodar! Nama naša djela, a vama vaša djela! Nema jednog dokaza međ' nama i međ' vama! Allah će nas sve sakupiti, i k Njemu nam je svima vratiti se!" (15)

Islam insistira na lijepom pozivu i ispravnom razmišljanju. Zato su mu se odazvale i odgovorile ogromne skupine ehli-kitabija u Srednjoj Aziji i Sjevernoj Africi kao i mnogi idolopoklonici u Iranu, Azerbejdžanu, Indiji i Kini. Ljepote i vrijednosti islama su postale dostupne pa se raširio diljem svijeta.

Uprkos tome, u Evropi i Americi ostali su oni koji se arogantno odnose prema Istini i bore se protiv vjerovanja u Jednog Allaha, a prema Muhammedu, s.a.v.s., pokazuju uskogrudnost i neraspoloženje. Neka im! Allahu ništa neće moći naškoditi!

A oni koji se raspravljaju o Allahu nakon što su Mu se neki odazvali, njihovi dokazi kod Gospodara njihova su ništavni! Na njih je srdžba i njima pripada kazna žestoka! (16)

Potom, Kur'an se ponovo vraća pričama protivnika islama i Muhammeda, s.a.v.s.:

Zar da govore oni: "On na Allaha iznosi laži!" Pa, Allah će, ako hoće, zapečatiti tvoje srce! A Allah briše neistinu i učvršćuje Istinu Svojim riječima. On zbilja sve znade šta skrivaju grudi svačije. (24) – tj. kada bi Muhammed bio lažac, Allah mu ne bi dopustio da na Njega laži iznosi i sebi pripisuje ovu veliku vjeru. Oduzeo bi mu pamet i poništio neistinu.

Slično ovome, govore i ovi ajeti:

A da je on na Nas kakve izgovorio riječi, / zbilja bismo ga za desnicu uzeli / i žilu mu zatim kucavicu presjekli, / i nikoga nema među vama ko

bi ga mogao odbraniti! (El-Hakkah, 44-47)

Međutim, islam je sebi otvorio i proširio put na sve strane svijeta. Širom Zemljine kugle danas se čuju ezani svjedočeći Allahovo, dž.š., jedinstvo i istinitost Muhammedova, s.a.v.s., poslanstva. Kao da je sahat za mjerenje vremena čiji otkucaji ne prestaju. Neki ljudi su iznosili laži na Allaha, dž.š., i pokušali kopirati Objavu, pa kakva je bila njihova sudbina? Uzvišeni Allah je uništio njihove tragove, a Istina je zauvijek sačuvana!

Islam odgaja ljude kojima je cilj Allah i Njegovo zadovoljstvo, kojima je pripremanje za susret sa Njim osnovna preokupacija. Da li to znači da islam odgaja ummet asketa? Nikako! Islam odgaja snažne i otporne ljude koji će služiti kako dunjaluku, tako i Ahiretu. Važno je da takvi ljudi, živeći ovosvjetski život, budu svjesni da su pod stalnom prismotrom Allaha, dž.š., i da su odgovorni za svako dobro djelo te da će za to imati dobro ovoga i Onoga svijeta.

I On je Onaj Koji pokajanje prima od Svojih robova i prašta loša djela, i sve šta vi radite zna! / I odaziva se onima koji vjeruju i rade dobra djela, a iz dobrote Svoje im i više pruža! (25-26)

Ogromna je razlika između zajednice koja obožava prašinu i one koja poštiva Gospodara svjetova. Zato ova sura podsjeća vjernike na veličinu Stvoritelja nebesa i Zemlje nabrajajući ajete koji spajaju razum i srce sa Njegovom veličinom:

On je Onaj Koji šalje kišu nakon što oni u očaj padnu, i širi samilost Svoju! On je zaštitnik istinski i hvaljeni! (28)

I od Njegovih znakova je i stvaranje nebesa i Zemlje i što živa bića po njima rasijao je! I On je moćan da ih sakupi kad hoće. (29)

I od znakova Njegovih lađe su po moru poput brda! (32)

Spomenuti ajeti ukazuju na prirodne zakone koji uređuju mora i lađe koje njima plove, kao što ukazuju na zakon gravitacije koji uređuje sva nebeska tijela. Mi znamo da su nebesa ispunjena melecima koji stalno hvale i veličaju Allaha. Da li, međutim, postoje i druga bića? Postoji i svijet džina, koji potpadaju pod obaveze kao i mi. Možda postoje i druga stvorenja sa kojima ćemo se nekada susresti! Ne tvrdimo to pouzdano, ali i ne isključujemo tu mogućnost. Važno je da život na ovoj Zemlji, koju nam je Allah podario, organiziramo što je moguće bolje.

Žalosno je što je savremena civilizacija, iako je mnogo razvijenija od prijašnjih civilizacija, preplavljena strastima koje su preplavile i one uništene civilizacije. To je razlog što savremena civilizacija nije postigla uspjeh na planu dobra i pravde. Upozoravajući na to, ova sura navodi devet osobina kojima se mora okтити svako ko želi da se spasi Allahove srdžbe:

A sve što je dato vama, samo je uživanje svijeta ovoga, a ono što u Allaha je – bolje je i trajnije za one 1) koji vjeruju, 2) i na Gospodara svoga se oslanjaju, / 3) i za one koji velikih grijeha klone se, i bestidnosti, 4) i kad ih neko naljuti – praštaju, / 5) i za one koji se Gospodaru svome odazivaju, 6) i namaz klanjaju, 7) i o stvari se važnoj među se savjetuju, 8) i od onoga čime smo ih Mi opskrbili dijele, / 9) i za one koji se odupiru kad ih pogodi ugnjetavanje! / A kazna je za nepravdu – uzvratiti istom mjerom! A ko oprostí i naravna se, nagrada mu je u Allaha! On ne voli zločinitelje, doista. (36-40)

Možda se dunjaluk osmjehne silnicima i tiranima, pa žive u izobilju, ali – kakva je vrijednost toga?

Ti reci: "Doista su stradalnici oni koji na Danu Sudnjem upropaste sebe i svoje porodice! Eto, to je očito stradanje!" (Ez-Zumer, 15)

Pravo svih ljudi na svijetu je da imaju narod koji će štítiti i čuvati Objavu, koji će paziti na Allahove, dž.š., naredbe i zabrane, koji će uspostaviti Njegove zakone na svakom mjestu. Arapski ummet, koji je stekao ugled zahvaljujući posljednjoj Objavi, zasluđuje da zauzme to mjesto. U početku je on tu zadaću obavio, međutim, vremenom je to on zaboravio ili, pak, nije znao kako da tu zadaću obavlja.

Danas smo zaprepášteni: vidimo Arape kako se udaljavaju od islama i ponose se svojom nacionalnom pripadnošću. Zavirio sam u unutrašnjost arapskog nacionalizma i vidio veoma malo islama i čistog arapskog jezika. Pod plaštom arapskog nacionalizma procvjetao je engleski i francuski jezik kao i lokalna narječja. Čisti arapski jezik, jezik Kur'ana, zapostavljen je, a izmišljene su i druge lažne moralne vrijednosti. Velikom ummetu je nametnut život bez duše, bez povijesti, bez onoga što ga čini velikim! Nevjerovanje je uspjelo prikriti njegove svijetle stranice i u tome istrajava. Međutim, mi to nećemo prihvatiti! U ovoj suri mogao si pročitati kako Allah, dž.š., upozorava Arape:

Odazovite se Gospodaru svome prije nego li Dan dođe, Dan koga Allah zaustaviti neće! Vi utočišta nikakva toga Dana nećete imati, i nećete moći nijekati! / A ako se okrenu – tebe nismo nad njih poslali kao čuvara! Tvoje je samo obznaniti! (47-48)

Ono što danas još više ljuti jest činjenica da, dok Arapi napuštaju islam, jevreji i drugi sve jače prihvataju svoje nasljedstvo. Pa, dok sve druge ideologije oživljavaju, islamu je određeno da bude u zapecku. Čak bi željeli da ga nestane! Na početku ove sure, njezini ajeti su govorili o Allahovoj Objavi. Na isti se način sura i završava. Prvo se objašnjava sam način Objave:

Čovjeku nije dato da Allah s njim govori, osim Objavom, ili iza zastora, ili da pošalje poslanika pa da objavi ono što On hoće, dopuštenjem Njegovim! Doista je On uzvišen i mudar! (51)

Ne može svaki čovjek biti kandidiran za Objavu. Uzvišeni Allah odabire posebne ljude sa posebnim prirodnim nadarenostima. Ni vjeronisnici nisu isti po svojim mogućnostima i spremnostima, kao što zvijezde nisu iste po svojim veličinama ili po jačini svojih zraka. Onaj kome je povjeren zadatak da na Pravi put izvede stanovnike jednog grada nije isti kao onaj kome je povjeren zadatak da na Pravi put izvede stanovnike jednog regiona, a da ne govorimo o onome koji ima zadatak cijelom svijetu, kroz sva vremena, pokazati Pravi put.

Uzvišeni Allah je poslao Muhammeda, s.a.v.s., sa Knjigom u kojoj je lijek za cijelo čovječanstvo, bez obzira na vrijeme i prostor. On je prenio ljudima Knjigu, na temelju nje uspostavio državu, iza sebe je ostavio kao civilizaciju i ostavio je da bude zaštita cijelom svijetu od laži i nazadovanja:

Eto tako Mi tebi objavljujemo Riječ Našu! Ti nisi znao šta je Knjiga, niti šta je vjerovanje, ali smo je Mi učinili svjetlom, i njime upućujemo koga Mi od Naših robova hoćemo! A ti doista upućuješ na Pravi put, / Put Allahov, Kome pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. A, zbilja, Allahu se vraćaju sve stvari! (52-53)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET TREĆA

EZ-ZUHRUF/UKRAS

Sura Ez-Zuhruf započinje ovim ajetima:

Ha Mim. / Tako Mi Jasne Knjige! / Mi smo je Kur'anom na jeziku arapskome objavili da biste vi razumjeli. (1-3)

Ponavljanje činjenice da je Kur'an objavljen na arapskom jeziku predstavlja potvrdu Poruke koju su ponijeli Arapi. Danas, oni trebaju jednu takvu potvrdu. Jer, među njima razvio se osjećaj da im islam ne treba i da mogu bez njega. Kada se Arapi odreknu Kur'ana, bit će najponiženiji narod na Zemlji! Ovaj Kur'an zauzima visoko mjesto. On je pun mudrosti. U Allahovom, dželle šanuhu, znanju on nema premca. A narodi koji su zanjekali Objavu izgubili su i ovaj i Onaj svijet, a ni Arapi neće imati ništa bolji svršetak!

Početak sure otkriva racionalnu kontradiktornost mnogobožaca. Oni priznaju da je Allah Stvoritelj:

A ako ih upitaš ti: "Ko nebesa i Zemlju stvori?" – sigurno bi rekli: "Stvori ih Allah, Silni i Sveznajući!" (9)

A ako ih ti upitaš ko ih je stvorio, sigurno će ti odgovoriti: "Allah!" Pa kuda se onda oni okreću? (87)

Pa, ako je Allah, Silni i Sveznajući, stvorio njih i stvorio nebesa i Zemlju, kakva je onda uloga kipova koje oni obožavaju!? Kakva je vrijednost isklesanog kamenja koje ne shvata, niti štetu ili korist donosi!?

Bolje bi im bilo da spoznaju Allaha, dž.š., i da se samo Njemu okrenu:

Onaj koji vam Zemlju posteljom, bešikom učini, i po njoj puteve načini da biste se uputili, / Onaj Koji s neba kišu s mjerom spušta, pa njome

krajolik zamrli Mi oživljavamo! – a tako ćete i vi iz grobova izići. (10-11)

Mnogobošci su ustvrdili da Allah, dž.š., ima djecu koja su dio Njega. To je laž! Uzvišeni Allah nema dijela! On se ne može opisati kao dijete niti kao otac! On je Jedan, i Utočište je svakome! Na takve izmišljotine Uzvišeni Allah uzvraća u ovoj suri:

Ti reci: “Kad bi Svemilosni dijete imao, ja bih prvi povjerovao! / Slav-ljen neka je Gospodar nebesa i Zemlje, i Gospodar Prijestolja, i On je iznad onoga kako Ga opisuju oni!” (81-82)

Čudno je da su Arapi u periodu džahilijeta nipodištavali žensko; Allahu, dž.š., su pripisali ženskinje dok su ih od sebe odbacivali:

I oni meleke, koji su robovi Svemilosnog, ženskinjem smatraju! Da li su oni svjedoci bili njihovu stvaranju!? A zapisane će biti njihove tvrdnje i oni pitani bit će! (19)

U suri El-Isra' Uzvišeni Allah kaže:

A zar je Gospodar vaš sinovima obdario vas, a Sebi kao kćerke uzeo meleke!? Doista, vi riječi krupne zborite! (40)

Mnogobošci idu i dalje pa tvrde da im je sam Allah, dž.š., odredio mnogoboštvo. Uzvišeni Allah otkriva da je njihovo nevjerovanje inat i odbojnost:

Tako Mi prije tebe nismo ni u jedan grad opominjatelja poslali a da ljudi njegovi, na raskoš svikli, nisu kazali: “Mi smo zbilja pretke naše našli u ovoj vjeri i mi se okrećemo za tragovima njihovim!” / A opominjatelj bi pitao: “Zar i tada, kad sam vam ja došao s nečim uputnijim od onoga na čemu ste vi svoje pretke našli!?” A oni bi odgovarali: “Mi ne vjerujemo u ono s čime ste vi poslani!” / Pa smo ih Mi kažnjavali! Pogledaj kako su lažljivci skončali! (23-25)

Odbacivanje Istine uglavnom je rezultat strasti koje nadvladaju čovjeka, a nije rezultat relevantnih dokaza. Vrlo često u samom čovjeku su strasti koje mu ne daju povjerovati u Istinu i u općepoznate stvari.

Uzvišeni Allah otkriva najskrivenije tajne mnogobožaca:

A i Semud je poricao opomene, / pa su govorili: “Zar da čovjeka jednoga između nas slijedimo mi? E, tad bismo zbilja u zabludi i ludosti bili! / Zar da se njemu Opomena između nas šalje? Ne, nego on oholi lažac

je!” (El-Kamer, 23-25)

Dakle, zavist i mržnja su osnovni razlog suprotstavljanja i utjerivanja u laž. Onaj ko pogleda biografije prijašnjih vjerovjesnika vidjet će da su ovi pokvareni nagoni bili osnovni poticaj za napade na njih i za pokušaje sprječavanja njihove aktivnosti. U suri Sad oni govore:

“Zar da se njemu, a ne nama, šalje Opomena!?” Ali, oni samo sumnjaju u Opomenu Moju, zato što još nisu osjetili Moju kaznu! (8)

Dok u ovoj suri kažu:

“A zašto nije objavljen ovaj Kur’an iz ova dva grada čovjeku nekom velikom!?” (31)

Dva grada, koja se ovdje spominju, jesu Mekka i Taif. Pitanje je, dakle, zašto Kur’an nije objavljen nekome od velikana ova dva grada? Kod njih prevladava klasni način razmišljanja. Kao da velikani gradova obavezno bivaju birani za preporod i napredak, za izvođenje naroda iz mraka na svjetlo. Ranije, Israilićani su prigovorili zbog postavljenja Taluta za njihovog kralja:

I vjerovjesnik njihov im reče: “Allah vam je poslao Taluta za kralja!” “Kako to da on vlada nad nama kad smo preči da vlast bude naša!? A njemu nije dato ni veliko bogatstvo!” – rekoše (El-Bekare, 247)

Na to im Uzvišeni Allah odgovara:

“Allah je njega” – reče im vjerovjesnik – “odabrao da vlada nad vama, i velikim znanjem i tijelom obdario ga!” Allah vlast daje kome On hoće! Allah sve obuhvata! On sve zna! (El-Bekare, 247)

Prosvjećivanje naroda širom Zemljine kugle, oslobađanje robova i predvođenje generacija na putu ka vrhu zahtijeva ljude posebnog kova, ljude snažnog karaktera i visokih moralnih kvaliteta. Na te funkcije ne kandidiraju se imućni ljudi, koji svoj imetak troše za različita uživanja i u druge svrhe. Kada je materijalna strana u pitanju, jedni ljudi mogu biti iznad drugih, pa, inženjer je nadređen radniku, a vojnik je podređen svome zapovjedniku. Međutim, kakve to veze ima sa duhovnim pročišćenjem i sisanjem dobra u različitim domenima ljudskog djelovanja?

Zato Uzvišeni Allah, odgovarajući na prigovore i zahtjeve neznalica da se vođa izabere između ovih velikana, kaže:

Zar oni da raspodjeljuju milost tvoga Gospodara? Mi među njih raspodjeljujemo što im je za život potrebno na svijetu ovome, i jedne iznad drugih za nekoliko razina odlikujemo da bi jedni druge služili! A milost tvoga Gospodara bolja je od onog što oni gomilaju! (32)

Različite pozicije ljudi u ovosvjetskim poslovima neophodne su u proizvodnji, poljoprivredi i drugim granama, ali one nemaju nikakva utjecaja kada su u pitanju odabrani ljudi za prenošenje Objava, koje Allah, dž.š., odabire da bi odgojili ljude i uzdigli ih na viši stepen.

Postoji tu još jedna stvar. Ljepote i uživanja koja neki ljudi steknu u ovosvjetskom životu nisu nikakav pokazatelj dobra. Uzvišeni Allah može dati opskrbu ljudima koji su gorivo džehennemsko, a na iskušenje ropstvom može staviti ljude poput Ammara ibn Jasira i Bilala ibn Rebbaha, koji su istaknute Džennetlije. Takvi mnogo propate na ovom svijetu i bivaju stavljeni na velika iskušenja, čak Uzvišeni Allah pojašnjava da bi dao sva dobra nevjernicima samo kad se ne bi svi ljudi povelili za njima:

A da ljudi neće nevjernici postati, Mi bismo onima koji Svemilosnog poriču krovove kuća od srebra dali, i stepenice da se njima penju, / i vrata za kuće njihove i sjedišta na koja naslanjat će se, / i od zlata ukrase! A sve je to samo uživanje svijeta ovoga, a svijet Onaj za bogobojazne je kod tvoga Gospodara! (33-35)

Oni koji u Allaha, dž.š., ne vjeruju nekada će naći pomagače koji će ih, na različite načine, podržavati i pomagati u njihovoj zabludi. O tome Uzvišeni Allah kaže:

Tako smo Mi svakom vjerovjesniku neprijatelja dali, šejtane ljudi i šejtane džina, oni su jedni drugima bajali urešenim riječima da bi ih varali (El-En'am, 112)

A u ovoj suri, Uzvišeni Allah kaže:

A onome ko se slijepim pravi da Svemilosnog spominjao ne bi, šejtana ćemo mu Mi navaliti, i on će mu drug biti! (36)

Ovi nerazdvojni prijatelji formiraju velike skupine koje se protive Istini i na tom putu postavljaju svakakve prepreke. Zato Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, biva naređeno da im se suprotstavi i da se on i njegov narod prihvate Objave kojom ih je Allah, dž.š., počastio:

Ti se drži onoga što ti se objavljuje, jer si ti zbilja na Pravome putu. /

A Kur'an je, doista, čast tebi i tvome narodu. A vi ćete biti pitani! (43-44)

Ovaj Kur'an je ispravio greške koje su ubačene u prijašnje Objave. On je svim ljudima označio put i način na koji će zadobiti i ovaj i Onaj svijet. U Objavama Musau, Isau i u drugim prijašnjim Objavama ne stoji da osim Allaha postoje druga Božanstva:

A pitaj one koje smo prije tebe od Naših poslanika poslali – da li smo Mi naređivali da se, osim Svemilosnom, božanstvima robuje!? (45)

Da bi ukazao na opasnost i ozbiljnost kušnje imetkom i vlašću, Uzvišeni Allah iznosi slučaj Faraona i Musaa, a.s. Faraon nije bio uglednik grada kao što je Taif; on je bio vladar Egipta, kolijevke civilizacija, vladar doline velikog Nila. Musa, a.s., došao mu je i zatražio od njega da vjeruje u Jednog Allaha i da napusti ugnjetavanje ljudi. Međutim, uobraženi i oholi Faraon je to odbio:

A faraon je razglasio narodu svome rekavši: “O moj narode, zar ne pripada meni vlast nad Misirom i ove rijeke što teku ispred mene!?! Zar to ne vidite!?! / Zar ja nisam od ovoga čovjeka prezrenoga bolji, koji jedva da jasno zbori!?! / Zašto mu nisu date od zlata narukvice ili zašto s njime melec nisu došli da ga prate!?!” (51-53)

Dakle, Faraon je u laž utjerao Musaa, a.s., progonio njega i njegov narod sve dok nisu došli do Crvenog mora. Pod vođstvom Musaa, a.s., Israilićani su prešli more.

Faraon je krenuo za njima i utopio se zajedno sa onima koji su bili sa njim. Kada je osjetio da će biti potopljen, rekao je:

“Ja doista vjerujem da nema drugog boga osim Onoga u Kojeg vjeruju sinovi Israilovi, i ja sam od onih Bogu predanih!” (Junus, 90)

Od Ibn 'Abbasa se spominje, kada je potopljen Faraon i kada je izgorio riječi vjerovanja u Jednog Boga, da je Allah, dž.š., poslao Džibrila koji je sa dna mora zahvatio ilovače i njome zatrpa usta Faraonova. Potom, valovi su izbacili tijelo bivšeg vladara, a ljudi su vidjeli njegove posmrtno ostatke obložene muljem i blatom i usta puna ilovače.

Gdje su mu zlatne narukvice na rukama!?! Nestale su isto kao što je nestalo lažno božanstvo! Ovako će završiti i nevjernici zajedno sa onim što su posjedovali na ovom svijetu, a na Ahiretu dočekat će ih mjesto suđenja i obračuna.

Ono što čovjeka čini čovjekom je jedno, a narukvice i ogrlice su nešto sasvim drugo. Sjećam se da sam jedne prilike vidio veoma krupnog čovjeka koji se oblačio kao stranac, a na njegovom debelom vratu visila je zlatna ogrlica. Začudio sam se, jer je uobičajeno da se žene kite zlatom. Upitao sam jednog čovjeka, koji ga je poznao, o njegovom moralu, pa mi je odgovorio: "Mnogo priča, ali ne ispunjava obećanja!" Rekao sam da je i moj prvi utisak o njemu bio takav.

Nakon završetka kazivanja o Musau i Faraonu, Kur'an navodi jedan dio biografije Isaa, a.s., sina Merjeme, za koga su neki ustvrdili da je bog. Neki ljubitelji rasprave uzburili su se i digli galamu oko njegove sudbine, kada je Uzvišeni Allah rekao mnogobošcima:

A zbilja, i vi i ono čemu vi mimo Allaha robujete, gorivo džehennemsko ste! U njega ćete stupiti vi! / Da su božanstva, oni u Džehennem stupili ne bi! A svi će u njemu vječno ostati. (El-Enbija', 98-99)

Očito je da se ovdje radi o kipovima koje ovi obožavaju. A Džibril, koga obožavaju kao trećeg boga (Sveti duh) i Isa, koga obožavaju kao drugog boga (sin Božiji), nemaju nikakve veze sa ovim ajetom. Odnosna zamjenica "ma" upotrijebljena u ovom ajetu upotrebljava se za nerazumna bića ili stvari. Zato Uzvišeni Allah kaže:

A kad im se primjer sina Merjemina navede, tad narod tvoj odjednom galami i od njega se okreće, / i govori: "Da li su bolja božanstva naša ili on!?" Nisu ti ga kao primjer naveli osim da bi raspravljali! Oni su narod svađalački! (57-58)

Nema sumnje da je Isa, a.s., jedan od odabranika u Džennetu. Izgleda da je njegovo rođenje bez oca potaklo mišljenje da je on sin Božiji. To mišljenje se proširilo u svijetu. Zato je Uzvišeni Allah htio da ga ponovo vrati na Zemlju da bi poništio njihove tvrdnje o njegovom božanstvu i potvrdio da je on rob Božiji i Njegov poslanik. Ovo značenje nosi i ovaj ajet:

I Isa je predznak Smaka svijeta, pa u njega ne sumnjajte i Mene slijedite! Ovo je Pravi put! (61)

Postoji opća saglasnost u predajama o ponovnom dolasku Isaa, a.s., i njegovom priključenju islamskom svijetu. Na taj način on će potvrditi Poruku o Allahovoj jednosti.

Postoje dvije vrste ljudi: oni koji istinski spoznaju Allaha, dž.š., i oni koji laži na Njega iznose. Ovdje se ne radi o razdvajanju ove dvije vrste. Zato, jezikom Isaa, Uzvišeni Allah kaže:

Doista je On i moj i vaš Gospodar, pa Njemu robujte! Ovo je Pravi put! / Ali se stranke među se razidoše. Teško onima koji nasilje čine od kazne na Danu bolnome! (64-65)

Na Dan Sudnji vjernicima će se reći:

Uđite u Džennet vi i vaše žene, radošću ozareni! (70)

A drugi, njihova sudbina je crna.

Doista će zločinci, nevjernici u patnji Džehennema vječno biti, / neće im se nimalo malaksati, oni će u njoj očajavati! (74-75)

Na ovom svijetu borili su se protiv Istine i njezinih sljedbenika. Pa, šta su zaradili!?

Ako oni kuju spletke, pa i Mi ćemo protiv njih skovati spletke! (79)

Slično ovome su i ove Allahove, dž.š., riječi:

Oni se zbilja služe splotkama, / a splotke ništini Ja! / Zato podaj nevjernicima još vremena, ostavi ih još nekoliko trenutaka! (Et-Tarik, 15-17)

Mnogi su naslijedili zabludu i na putu zablude ustrajali. Zato, oni koji pozivaju Allahu, dž.š., moraju biti strpljivi i uporni u upućivanju ljudi i ukazivanju na Pravi put. Zato ova sura završava ovim ajetima:

A tako mi njegovih riječi: "O, moj Gospodaru! Zbilja, ovi ljudi neće povjerovati!" / Pa, ti se od njih oprosti, i reci: "Selam, mir!" A oni će znati! (88-89)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET ČETVRTA

ED-DUHAN/DIM

Ha Mim. Ova sura započinje zakletvom Kur'anom:

Tako Mi Jasne Knjige, / Mi smo je zbilja u blagoslovljenoj noći objavljivati počeli, i Mi smo opominjatelji. (2-3)

Pouzdana se zna da je ta noć Lejletul-kadr, jedna od noći mjeseca ramazana. Pogrešno je ono što misle neki komentatori da se ovo može odnositi na središnju noć mjeseca ša'bana.

Ova noć je blagoslovljena zbog početka posljednje Objave u njoj. To je Objava koja je ispunjena mudrošću, svjetlom i velikim dobrom:

Knjiga koju tebi objavljujemo blagoslovljena je da bi oni razmišljali o njenim ajetima, i da bi se opomenuli oni umni. (Sad, 29)

A i ova Knjiga koju objavljujemo blagoslovljena je pa je slijedite i Allaha se bojte, da bi vam samilost ukazala se. (El-En'am, 155)

Beričet ovoga Kur'ana je u tome što on od ljudi izgrađuje meleke; od bezvrijednih Arapa izgradio je narod koji je imao veliku civilizaciju.

Mi smo je zbilja u blagoslovljenoj noći objavljivati počeli, i Mi smo opominjatelji. (3)

Opomena je za sve zlikovce, tirane i one koji ruše Allahove, dželle šanuhu, temelje. Pravda islama nije uspostavljena dok nisu uništene prethodne nepravedne vlasti!

Potom, ajeti ove sure potvrđuju vjerovanje u jednog Allaha i potrebu vjerovanja kod ranijih i kasnijih naroda.

Poznato je da su se Arapi u početku usprotivili pozivu u islam. One,

koji su ga prihvatili doveli su u kritično stanje i na kraju ih protjerali iz njihovih domova. Poslanik, s.a.v.s., uputio je dovu Allahu: "Allahu moj! Pomozi me protiv njih sa sedam stvari kao što je sedam stvari Jusufovih." Nakon toga, zemlja je zasušila, kiša prestala, mušrici izgledniji i mrak im se na oči spustio. Izgledalo im je kao da se spustio nekakav dim i da je zrak bio ispunjen prašinom.

Neki ljudi su otišli Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i tražili od njega oprost za njegov narod. Međutim, kada im je Poslanik oprostio i kada je stanje postalo normalno, iznevjerili su obećanje:

Mi ćemo zbilja patnju malo-pomalo sklanjati, a vi ćete se doista opet grijehu vraćati! / A na Dan kad Mi silno zgrabimo, njih ćemo zbilja kazniti! (15-16)

I zaista, Allah im se osvetio na dan Bedra: Uništio je glavešine nevjerovanja i nanio im težak poraz. Većina komentatora Kur'ana ovako tumači ove ajete.

Postoji i drugo mišljenje koje mene više privlači. Možda je dim znak kojeg će budućnost otkriti.

Kako se danas svijet plaši ozonskih otvora i njihove opasnosti za ljude, možda će tako vrijeme iznjedrili neku drugu nepriliku i bolnu kaznu zbog nevjerovanja i grijeha na zemlji, zbog napada kojima je izložen islam i laži koje se iznose na Poslanika!

Kada se to desi, ljudi će se okrenuti Allahu, dž.š., tražeći Njegovu milost i kajući se za izdajnički stav spram posljednje Objave. Da li će u tome biti iskreni?

Kako god bude, ostaje posljednji susret kada će se polagati račun. Toga dana, svako će znati šta je pripremio, a šta propustio.

Sura dalje govori o teškoćama i neprilikama kojima su bili izloženi nosioci prve Objave. Musa, a.s., tražio je od Faraona da oslobodi njegov narod i da ih pusti sa njim u drugu zemlju. Međutim, Faraon je to odbio. Pa, kakav je bio njegov i svršetak onih koji su bili uz njega? Svi su bili uništeni!

Koliko li ostaviše bašči i izvora, / i njiva zasijanih i mjesta pitomih, / i blagodati u kojima su se veselili! / Tako to bi! I sve to drugom narodu u nasljedstvo dadosmo Mi! (25-28)

Historija se ponavlja. Sudbina silnika i zulumčara u svakom vremenu je ista. Važno je znati da su oni koji su prenosili Objave bili na visokom moralnom nivou. Njihove riječi pratila su i njihova djela. A kada su uzimali vlast, bili su primjer pravde i čistote.

Žalosno je da je ispravan način življenja kratkog daha u životu većine vjernika. Ubrzo ih nadvladaju strasti pa napuštaju nasljedstvo koje su im ostavili njihovi vjerovjesnici. O jevrejima Uzvišeni Allah kaže:

A Mi smo njih znanjem tada nad sve svjetove odabrali, / i znake im pune očita iskušenja dali! (32-33)

I šta su uradili nakon što su se oslobodili i imetak stekli?

Nered na Zemlji su činili pa ih je raspršila paklena sudbina. Nakon njih, sudbina je odabrala Arape i u nasljedstvo im Kur'ani-kerim ostavila. S Kur'anom su postigli velike uspjehe, a potom – većina ih je napustila Kur'an. Kao posljedica toga bila je bolna kazna koja čeka svakoga koji skrene sa Pravoga puta. Danas su Arapi male grupice čiju krv ispija svaki silnik.

Oni koji se iskreno odnose prema Objavi imat će dobro ovoga i Onoga svijeta. To je Allahovo obećanje iskrenim vjernicima.

Nosioci zapadne civilizacije veoma su inteligentni, ali – oni ne pridaju nikakvu važnost Ahiretu, niti im naumpada da će se jednoga dana sresti sa Allahom, dž.š.

Oni su slični Arapima iz perioda džahilijeta, koji su se rugali spomenu života poslije smrti. Smatrali su to praznovjerjem.

Ovi će doista govoriti: / "Ima samo naša smrt prva, i mi proživljeni nećemo biti! / Dovedite nam pretke naše, ako istinu zborite!" (34-36)

Uzvišeni Allah će sastaviti i očeve i sinove. Svako će odgovarati za ono što je uradio. Da nije tako, život na ovom svijetu ne bi imao nikakvog smisla:

Mi nismo nebesa i Zemlju stvorili, niti ono što između njih je, da bismo se igrali! / Nismo ih stvorili osim po Istini, ali većina njih ne zna! / Zbilja će Dan Suda svima njima rok biti! (38-40)

Istina po kojoj su stvoreni nebesa i Zemlja pokazuje se u veoma preciznim zakonima koji kontroliraju kako atom, tako i cijelu vasionu, kako

mrava, tako i slona, kako ravnice, tako i brda, kako kopno, tako i more. Danas postoje znanosti koje se ozbiljno bave tim svarima i koje na vidjelo iznose čuda u kojima vidimo veličinu Stvoritelja. Ta istina pokazat će se i u obračunu na Sudnjem danu, istina koja će razlučiti muslimane od zlikovaca, one koji su se Allaha, dž.š., sjećali od onih koji su prema Njemu nemarni bili. Kur'ani-kerim odlikuje se time što je svojim obećanjem i prijetnjom nadvladao buku i galamu ljudskog života na ovome svijetu. Slikama i prizorima sa Ahireta on je poništio uobraženost ovosvjetskim životom.

Tako se sura Ed-Duhan završava navodeći jedan od sličnih primjera:

Zbilja će Dan Suda svima njima rok biti! / Dan kada prijatelj i bližnji neće moći prijatelju nit' bližnjemu ništa koristiti, niti će pomognuti biti (40-41)

A šta zlikovci da očekuju!?

A drvo Zekkum je zbilja / hrana grješnika! / Kao rastopina kovine je, u trbuhu vret će, / kao što voda ključala vrije! (43-46)

A šta odabranici da očekuju!?

A bogobojazni će doista na sigurnom mjestu biti, / u baščama i međ' izvorima, / dibu i kadifu oblačit će, jedni prema drugima sjedit će! (51-53)

Uzvišeni Allah objavio je Kur'an Muhammedu, s.a.v.s., da bi opomenuo nemarne i pomoću njega izgradio narod sa uzvišenom Porukom:

A Kur'an smo na jeziku tvome olakšali, da bi se oni opomenuli, / zato, ti čekaj! I oni će čekati! (58-59)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET PETA

EL-DŽASIJE/ONI KOJI KLEČE

Sam početak ove sure podstiče čovjeka na istraživanje kosmosa i otkrivanje njegovih znakova. Ovi ajeti skreću pažnju čovjeka na ogromno carstvo nebesa i Zemlje i na ono što ono sadrži, a što neminovno vodi Allahu, dželle šanuhu.

Ha Mim. / Objava Knjige od Allaha je, Silnoga i Mudroga! / Doista na nebesima i Zemlji za vjernike ima znakova, / i u stvaranju vas, a i u tome što rasijava životinje znaci su za jamstvom uvjerenih ljude, / i u smjeni noći i dana, i u tome što Allah s neba opskrbu spušta, i njome Zemlju oživljava nakon mrtvila njezina, i u izmjeni vjetrova – znaci su za ljude koji umuju! (1- 5)

Slične ajete mogli smo pročitati i u surama El-Bekare, Ali 'Imran i dr. Ovi ajeti imaju cilj izgraditi racionalnu podlogu za vjerovanje u Jednog Allaha i to vjerovanje postaviti na zdravim i intelektualnim temeljima. Da li može samo teoretsko istraživanje usrećiti čovjeka? Ne! Ono je samo jedna strana ovosvjetskog života, a drugu stranu predstavlja iskorišćavanje kosmosa za dobrobit čovjeka. Radi toga je kosmos stvoren.

Allah je Onaj Koji vam je potčinio more da po njemu, po odredbi Njegovoj, lađe plove, i da tragatice za Njegovom blagodat, i da budete zahvalni. / I potčinio vam je ono što je na nebesima i na Zemlji, sve je to od Njega! Zbilja su u tome Znaci za ljude koji razmišljaju. (12-13)

Kako kontroliranje kosmoloških zakona pribavlja materijalnu korist čovjeku u njegovom životu na ovom svijetu, ono mu, također, jača njegovu vjeru i omogućava njenu odbranu. Zaostalost muslimana i njihova poniženost pred neprijateljem samo je rezultat njihove zaostalosti na ovom planu.

Ovo su Znaci Allahovi koje tebi Mi kazujemo po Istini! Pa u koji bi govor nakon Allahova i Njegovih znakova vjerovali oni!? (6)

Kur'ani-kerim vodi ljude svojom uputom, a kosmos, svojim znakovima, ukazuje na Allaha, dž.š. Pa, zašto čovjek odstupa od ovoga puta!? Zašto narodi lutaju!?

Teško svakom lašcu, grješniku. (7)

Uz ovo dvojako uputstvo, Uzvišeni Allah ipak odgađa kaznu zalutalim, a sve iz Njegove milosti prema njima. Na ovaj način On im želi pružiti priliku da iziđu na Pravi put, a muslimanima savjetuje da budu strpljivi i temeljiti u pozivanju Allahu, dž.š., bez pritiska na nevjernike da prihvate Njegovu vjeru:

Ti reci onima koji vjeruju da praštaju onima koji se Allahovim Danima ne nadaju, u kojima će On nagraditi ljude prema onome kako su zaradili; / ko čini dobro, za dušu svoju ga čini, a ko čini zlo, protiv duše svoje ga čini! Potom ćete se Gospodaru vašem vratiti! (14-15)

Uz racionalne i kosmološke, postoje i šerijatske znanosti. Za racionalne i kosmološke znanosti važno je da vode čovječanstvo ispravnim putem. Međutim, dogodilo se da većina istraživača u tim znanostima nije pravilno iskoristila njihove vrijednosti. Osvojili su svemir, ali i dalje niječu postojanje Allaha, dž.š. Vidjeli su svojim očima kako se stvara dijete u majčinoj utrobi, i umjesto da priznaju postojanje Stvoritelja oni stvaranje pripisuju nepoznatom.

Ovo nepriznavanje Allaha, dž.š., opća je odrednica savremene civilizacije; ono obuhvata istočnu i zapadnu Evropu i proteže se na ostale kontinente. Slična ovoj je deformacija kod nekih vjerskih učenjaka. Njihova istraživanja postala su više formalna; ona ne uljepšavaju dušu niti izoštravaju misao. Ovakvi učenjaci sa svojim znanostima liče na stoku koja nosi velike tovare knjiga, a sa onim što one sadrže nemaju nikakve veze. Zbog svoje duhovne zaostalosti vjerski ljudi snose veliki dio odgovornosti za izopačenost koja vlada u svijetu.

Možda su učenjaci Israilićana prvi koji su osporili teoriju Sokrata o tome da je vrlina spoznaja. Oni su ogrtače nauke obukli na svoja tijela zaprljana strastima:

A Mi smo sinovima Israilovim Knjigu, i Vlast, i Vjerovjesništvo dali

i iz ljepota smo ih opskrbili, i nad svjetove ih odlikovali! / I dali smo im dokaze jasne o vjeri. I nisu se razišli prije nego što im je došlo znanje, iz zavisti i pakosti međusobne. Zbilja će tvoj Gospodar na Danu Sudnjem među njima presuditi u svemu onome u čemu su se razilazili (16-17)

Vjerska znanost nema vrijednost ukoliko iza sebe ne ostavlja iskrenost, poštenje i objektivnost. Danas među vjerskim i svjetovnim učenjacima ima onih čije su savjesti zamrle, a mogli su donijeti veliko dobro cijelom čovječanstvu:

Da li si vidio onoga koji je strast svoju uzeo za svoga boga, onoga koga je Allah prepustio zabludi, znajući ga, i pečat stavio na sluh njegov i srce njegovo, a na vid njegov koprenu navukao! I ko će ga uputiti Pravom stazom nakon Allaha? Zar se nećete opomenuti? (23)

Racionalno poimanje ovoga svijeta i glupost u poimanju Ahireta pretvara čovjeka u roba njegovih strasti, koje ga vežu samo za dunjaluk i odvrćaju od pripremanja za ono što dolazi poslije njega. I ne samo to, nego od njega prave nevjernika:

I oni vele: "Ima samo život naš na svijetu ovome, umiremo i živimo, i samo nas uništava vrijeme!" Oni o tome nemaju znanje, oni samo pretpostavljaju! (24)

Zato kraj ove sure prijeti proživljenjem i polaganjem računa i opisuje stanje ljudi kada budu pred svojim Gospodarom i kada ih On bude pitao za ono što su uradili:

I Allahu pripada vlast nebesa i Zemlje! A na Dan kad nastupi Smak svijeta, toga dana lažljivci će biti gubitnici. / I ti ćeš vidjeti kako svaki narod kleči, svaki narod će biti pozivan po svojoj Knjizi! "Danas ćete dobiti, nagradu ili kaznu, prema onome kako ste radili. / Ova Naša Knjiga govori o vama Istinu, jer Mi smo tražili da se zabilježi sve što ste radili vi." (27-29)

Ako promatramo savremenu civilizaciju, vidjet ćemo da je naučni napredak učinio ljudski život raskošnijim, omogućio mu uživanje i vezao ga za kratki vremenski period koji će provesti na ovom svijetu, ali mu je odvratilo pažnju od vječnog boravka koji ga očekuje na Ahiretu.

Osim toga, ehli-kitabije (hrišćani i jevreji) nisu uspjele vratiti ljude Bogu, dž.š., nego su se priključili onima koji napadaju islam i sprječavaju

njegovo napredovanje. Kao rezultat toga nastao je opći haos na cijeloj Zemljinoj kugli i odstranjivanje Allahovih zakona iz života ljudi. Zato nije ni čudo što će im se na Ahiretu reći:

I reći će se: "Danas ćemo vas zaboravu prepustiti, kao što ste i vi susret ovog Dana vašega zaboravili, i vaše stanište Vatra će biti, neće vam niko moći pomoći!" (34)

Oni koji su se u potpunosti predali dunjaluku željet će makar nešto od njega, ali time neće nimalo naškoditi Allahu, dž.š. Oni su sigurni gubitnici.

A sva hvala Allahu pripada, Gospodaru nebesa i Gospodaru Zemlje, Gospodaru svih svjetova! / I Njemu pripada veličanstvenost na nebesima i Zemlji! On je silni i mudri! (36-37)

Završetak ove sure odgovara njezinom početku u veličanju Allaha i potvrdi Njegova dva imena: Silni i Mudri.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET ŠESTA

EL-AHKAF/PJEŠČANI BREŽULJCI

Ovo je posljednja u nizu sura koje počinju slovima HA-MIM. Na samom početku ponovo se ističe činjenica da je Kur'an Objava od Uzvišenog Allaha, Gospodara svjetova, a zadatak je svim ljudima da je poslušaju kao što učenik sluša svoga učitelja, kako bi na Pravi put izišli.

U početku, sura pojašnjava da Uzvišeni Allah stvara ćelije u živim organizmima kao što uređuje nebeska tijela u vasioni. Ništa Ga u tome ne može spriječiti. Ajeti ove sure nam još potvrđuju da svijet u kojem živimo ima svoj kraj kao što i naš život završava preseljenjem na Ahiret, nakon čega ćemo živjeti drugi život i požnjati ono što smo zasijali na ovome svijetu:

Nebesa i Zemlju i ono što je između njih Mi smo sa Istinom stvorili i do roka određenoga. A oni koji ne vjeruju okreću se od onog čime se opominju! (3)

Oni glave okreću od dvije stvari: od naučnih zakona i činjenica koje uređuju ovaj svijet i od sudbine koja očekuje svakog čovjeka, kada će biti pitan za ono što je radio.

U nastavku, sura donosi verbalno sučeljavanje između Poslanika i mušrika. Ovo sučeljavanje obuhvata njihovo vjerovanje i ponašanje. Na početku se spominju njihovi bogovi koji nisu u stanju ništa stvoriti:

Ti reci: "Vidite li vi one koje mimo Allaha prizivate, deder mi pokažite šta su oni stvorili na Zemlji, i da li imaju djela kakva u nebesima? Donesite Mi Knjigu prije ove objavljenu, ili kakav trag znanja, ako zborite istinu!" (4)

Niko nikada nije rekao da je stvoritelj Azije Allah, dželle šanuhu, a

da je stvoritelj Afrike neki drugi bog, niti da je stvoritelj Sunca Allah, a stvoritelj Mjeseca neki drugi bog. To je glupost koju nikako ne možemo prihvatiti. Kakva je vrijednost dove nekome drugom osim Allahu, dž.š.? Kada bi se povici mušrika čuli do neba, ne bi bilo koristi jer oni dozivaju ono što nema nikakvu vrijednost:

Ima li zabludnijih od onih koji zazivaju mimo Allaha one koji im ne mogu odazvati se sve do Dana Sudnjega, i koji su prema njihovom zazivanju nemarni!? (5)

Mušrici smatraju da je Kur'an djelo Muhammedovo:

Zar oni da govore: "On izmišlja ga!" Ti reci: "I kad bih ga izmišljao, vi me ne biste nimalo mogli od Allaha odbraniti! On dobro zna šta vi o Kur'anu zborite, dosta je između mene i između vas da On svjedok bude! A On grijeha prašta i samilostan je." (8)

Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada bi ljudima učio Kur'an, podsticao ih je na vjerovanje u Jednog Allaha, iskren odnos prema Njemu, izgaranje radi Njegovog zadovoljstva i klanjanje Njemu jutrom i večerom. Pa, da li će ga Allah kazniti zbog toga? Muhammed, s.a.v.s., bio je tim ljudim primjer kako se obožava Allah, kako se u Njega uzda. Učio ih je strpljivosti i pokazivao nadu u Ahiret. Pa, da li, zbog toga, zaslužuje prijekor!? Ni u jednoj nebeskoj Knjizi nisam naišao na veličanje Allaha, dž.š., i ljubav prema Njemu kao što sam to pročitao u Kur'anu! Pa, da li je za to kriv Muhammed?

Samo iskvaren razum može reći da je Kur'an Muhammedovo djelo! Materijalističke nezalnice, koji niječu Objavu i poslanike, ustrajne su u tome. Evo kako im Kur'an odgovara:

Ti reci: "Nisam ja poslanik prvi, i ja ne znam šta će se sa mnom i s vama učiniti. Ja samo slijedim ono što mi se objavljuje, i ja nisam drugo doli opominjatelj otvoreni!" (9)

Kada je Muhammed, s.a.v.s., počeo krčiti put dostavljanja Objave, nije znao kakav će biti ishod ove bitke između njega i neprijatelja Istine. Međutim, on se povinovao Allahovoj naredbi, oslonio se na Njega i nakon velikih nevolja pobijedio. Ali, do posljednjeg izdisaja, nije prestajao veličati Allaha, dž.š., i hvalu Mu iskazivati. Pa, da li je to život onoga koji na Allaha, dž.š., laži iznosi!? Šta je, onda, iskrenost?

Mekkelije nemaju nikakvo opravdanje za odbacivanje vjerovjesništva. Jevreji su, kako tvrde, sljedbenici Musaa, a.s. Iskreni jevreji bili su uvjereni u Muhammedovo poslanstvo. Zato je nemoguće u cijelosti zanijekati Objavu, niti je moguće zanijekati činjenicu da je ona objavljena Muhammedu:

Ti reci: "Recite vi meni šta će biti s vama ako li je Kur'an od Allaha, a vi ne vjerujete u njega, a posvjedoči posvjedočitelj od Israilovih sinova da je on od Allaha, pa uzvjeruje, a vi oholi ostanete!? Doista, Allah neće uputiti narod nevjernički!" (10)

Danas velike skupine ljudi niječu poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s., a većina ih uopće ne vjeruje u Allaha. Zato njihovo izvođenje na Pravi put započinje njihovim upoznavanjem sa Stvoriteljem, Allahom, uzvišen je On.

Kada su posrijedi sljedbenici drugih Objava njihova veza sa njihovim knjigama je nejasna. Nemoguće je da onaj koji iskreno vjeruje u Allaha, dž.š., prezire Muhammeda, s.a.v.s. Zašto prezirati čovjeka koji ljudima govori:

Zbilja, oni koji vele: "Naš Gospodar je Allah!" – i potom budu ustrajni, za njih straha nema, niti će se žalostiti! / Takvi će stanovnici Dženneta biti, u njemu će vječno ostati – nagrada za ono što su činili! (13-14)

On od ljudi traži da vjeruju i da budu na Pravom putu. On ih predvođi na tom putu. Šta ne valja u tome!?

Prilikom pozivanja ljudi na Pravi put može doći do razdvajanja među članovima porodica, pa očevi uzvjeruju, a sinovi ostanu u zabludi ili obratno. To nije neobično, jer u vjeri nema prisile. Istina može ujediniti i okupiti svu rodbinu pa da blagodat bude upotpunjena.

On rekne: "Gospodaru moj, dopusti meni da Ti zahvalim na Tvojim blagodatima koju si darovao meni i roditeljima mojim, i da dobro radim pomozi mi, s kojim si zadovoljan Ti, i potomstvo moje ti učini dobrim! Ja se Tebi, doista, kajem, i ja sam predan Tebi!" (15)

Neposlušno dijete može ne vjerovati u proživljenje i u nagradu ili kaznu; ono može ne poslušati savjet svojih roditelja, ali, oni mu kod Allaha, dž.š., neće moći ništa pomoći.

A koji rekne svojim roditeljima: "Uh vama dvoma, što prijetite meni

da ću proživljen biti, kad su već pokoljenja prije mene bila i minula!" A njih dvoje Allahu zapomažući zборе: "Teško tebi! Vjeruj! Allahovo je obećanje Istina!" A on odgovara: "Ovo nije drugo do priče prvotnih pokoljenja!" / To su oni o kojima će se obistinuti Riječ koja je izrečena o onima koji su prije njih bili pa minuli, džinima i ljudima! Oni su, zbilja, gubitnici! (17-18)

U većini slučajeva život nevjernika je ispunjen uživanjima i strastima. Zato Uzvišeni Allah o njima govori:

A na Dan kad budu nevjernici Vatri izloženi: "Odoše vam slasti vaše i minuše naslade u kojima za zemaljskoga života uživali ste! A danas ćete prezrenom kaznom kažnjeni biti zato što ste bili bez ikakva prava na Zemlji oholi i zato što ste bili rasmusni!" (20)

Zbog ovog ajeta hazreti Omer se ustručavao uživati u ljepotama ovog života. Ibn 'Atije spominje da je Halid ibn El-Velid ponudio h. Omeru lijepu hranu prilikom njegovog dolaska u Šam, pa mu je Omer rekao: "Ovo je za nas, a šta je za muslimanske siromahe koji su umrli, a nisu se nikada najeli ni raženog hljeba?" Halid mu je odgovorio: "Za njih je Džennet!" Omer je zaplakao i rekao: "Ako je na ovom mjestu naš udio, a njima Džennet, onda su daleko ispred nas otišli!"

Omer je bio veoma skroman u hrani. Nije jeo ništa više od onoga što su jeli siromašni muslimani. Mi znamo da nam Allah nije zabranio ono što je lijepo. Međutim, oni koji prelaze mjeru u dozvoljenom mogli bi zaboraviti na svoja prava i dužnosti.

Mušrici su bili žestoki neprijatelji islama. Koristili su svaku priliku da naude islamu i muslimanima. Muslimani su trpili ove napade, a Kur'an im je davao podršku i jačao njihove argumente. Navodio im je primjere prijašnjih naroda, što je umirivalo njihova srca kada je u pitanju budućnost islamskog poziva, bez obzira na nepravdu i bezobzirnost neprijatelja. O tome Uzvišeni Allah govori Svome Vjerovjesniku:

I spomeni brata Adova kada je svoj narod opominjao kod pješćanih brežuljaka, a i prije njega i nakon njega opominjatelji su im dolazili i odlazili: "Ne robujte drugom nikome osim Allahu! Ja se bojim za vas kazne na Velikom Danu!" (21)

Da li je to ahiretska ili kazna koja ih je uništila na ovom svijetu? Opo mena i prijetnja može podrazumijevati i jedno i drugo. Narod Ada nasta-

njivao je pješčana područja na jugu Jemena, u blizini Hadramevta.

Već smo govorili o njihovoj velikoj moći kojom su bili odlikovani. Odbacili su svoga poslanika Huda i najgore o njemu govorili. Zato ih je Allah, dž.š., kaznio sušom. Godinama nije pala ni kap kiše. Međutim, ni ova kazna nije ih omekšala niti spriječila njihovo zlo, pa su govorili Hudu:

“Zar si ti to nama došao da bi nas od naših božanstava odvratio!? E, daj donesi to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!” (22)

Nakon ovoga preostala je samo kazna koju su oni požurivali. Uperili su svoje poglede ka nebu i ugledali oblak koji je dolazio k njima. Obradovali su se misleći da će im, nakon nekoliko godina, pasti toliko iščekivana kiša. Međutim:

Pa kad su oblak ugledali koji izložen na obzorju bi, okrenut spram dolina njihovih, rekoše: “Ovaj će nam oblak nakišiti!” “Ne! To je ono što ste požurivali vi! Vjetar u kojem je kazna bolna, / koji, s dozvolom svoga Gospodara, ruši sve!” Pa oni osvanuše, a samo su se vidjele nastambe njihove! Eto, tako kažnjavamo Mi narod zločinački! (24-25)

Sve živo je uništeno. Ostale su samo njihove puste nastambe. Ad je bio mnogo jači od Kurejša. Da li je Kurejš izazivao i nastojao pobijediti sudbinu? Pa zašto se ne opametite!?

Međutim, ljudi neće da vjeruju zato što su uspavali svoju pamet, prekrili svoje oči i začepili svoje uši. Tako su postali gori od životinja:

A Mi smo ih moćnim učinili u onome kako vas nismo moćnim učinili, i dali smo im sluh, i vid, i razum! I nije im ništa koristio ni sluh njihov, ni vid njihov, niti razum njihov, jer su oni poricali Allahove znake, i skolilo ih je sa svih strana ono čemu su se rugali! (26)

Kurejš je nastanjen u središnjem dijelu Arabijskog poluotoka. Oni prolaze pored uništenog Medjena Salihova i pored uništenih nastambi naroda Lutova. Oni znaju kakva je sudbina zadesila Sabu i Tubba'. Da li su im pomogli njihovi kipovi koje su obožavali?

Pa zašto im nisu pomogli oni koje su oni mimo Allaha uzimali, da im budu posrednici približitelji i bogovi!? Nisu, već su od njih iščezli. A to je bila njihova laž koju su smišljali! (28)

Što je bio veći inat Mekkelija, toliko je Kur'an više navodio primjere i opomene. Kur'an je ispunjen onim što otklanja tugu iz srca odabranog

Poslanika i onim što će da'ijama – za sva vremena – priskrbiti strategiju odbrane Istine tako da njezine zrake i dalje ostanu pokazatelji Pravoga puta.

Potom, ova sura ističe činjenicu da, ako neki ljudi nisu prihvatili Kur'an, prihvatili su ga neki džini. Saslušali su ga i na Pravi put se okrenuli. Pa zašto ih ta činjenica ne navede na razmišljanje?

Govor o džinima usmjeren je u više pravaca. Praznovjerni ljudi petljaju se u nepoznate i nedostupne stvari (*gajbijat*) ostavljajući punu slobodu svojoj mašti i iskrivljenom razmišljanju. Govoreći o šejtanu, Kur'ani-kerim kaže:

Šejtan vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. (El-A'raf, 27)

I sada neki pišu knjige o životu džina i njihovoj ženidbi sa ljudima, o načinima njihovog potčinjavanja i tome slično.

Što god više govorili o ovome, toliko ostaju nijemi pred Istinom s kojom su stvorena nebesa i Zemlja, spojeni atomi i galaksije a nikako ne mogu otkriti zakon na temelju kojeg su spojeni niti iz toga mogu izvući kakvu korist. Zapad je napredovao upravo izučavajući i istražujući ovu istinu s kojom su stvoreni nebesa i Zemlja.

To ćemo ostaviti za kasnije, a sada da vidimo šta Kur'an kaže o džinima pa neka čuju oni lažljivci među mušricima:

A kad tebi poslasmo nekolicinu džina da Kur'an slušaju, kad prisustvovaše učenju njegovu, rekoše: "Šutite!", a kad se ono završi, oni se narodu svome, opominjući ga, vratiše. (29)

A neki ljudi kažu:

A oni koji ne vjeruju vele: "Ovaj Kur'an slušati nemojte, nego galamite da biste ga nadvikali!" (Fussilet, 26)

Džini su shvatili šta je rečeno i vratili su se svome narodu opominjući ga. Primjećujemo da su rekli:

I rekoše: "O, naš narode! Mi smo zbilja jednu Knjigu slušali, koja nakon Musaa objavljena bi, potvrđujući istinitim one prije nje objavljene, napućuje Istini i Pravome putu!" (30)

Dakle, oni su znali da je Indžil nastavak Tevrata i da podržava njego-

ve propise a da neke olakšava. Međutim, Kur'an je Knjiga za sebe, koja obuhvata u sebi značenja Indžila i Tevrata. Kur'an uspostavlja šerijat koji dominira nad prijašnjim Objavama:

O, naš narode! Odazovite se vi pozivatelju Allahovu i u Njega, Allaha, povjerujte, On će vam grijeha oprostiti i od bolne patnje vas zaštititi! (31)

U nastavku, kontekst sure kritizira Kurejšije, izvlači ih iz njihovog mraka i prijeti im proživljenjem i kaznom:

Zar oni ne vide da je Allah, Koji je stvorio nebesa i Zemlju, i stvaranjem njihovim nije malaksao, moćan oživiti mrtve!? A jeste! On zbilja sve može! (33)

Narod Ad je bio jači od Kurejša, a džini su jači i od jednih i od drugih. Pa, da li će to umanjiti nevjerničku oholost kod ljudi?

Kraj sure El-Ahkaf u jednom ajetu traži od Muhammeda, s.a.v.s., da se ugleda na odabrane poslanike: Nuha, Ibrahima, Musaa i Isaa. Oni su mnogo propatili od svojih naroda kao što i on doživljava od svoga naroda, ali, ostali su čvrsti i ustrajni sve dok nije došla Allahova odredba:

A ti se strpi kako su se strpjeli poslanici odlučni i kaznu im ne požuruj! (35)

Borba može dugo potrajati, ali kada se ostvari ono radi čega se borilo, uspomene iz prošlosti su samo kratki trenuci, kao što reče pjesnik:

*Kao da te vrijeme nije preduhitriло ni za jednu noć
ako si postigao ono što si tražio.*

A na Dan kad oni ugledaju ono čime im se prijeti, pričinit će im se kao da su samo časak jednoga dana ostali! Ovo je obznana! A zar će biti uništeni drugi osim ljudi raspusni!? (35)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET SEDMA

MUHAMMED/MUHAMMED

Ova sura ima i drugi naziv, a to je El-Kital, tj. Borba. Ona govori o Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao vjerovjesniku milosti, odlučnosti i hrabrosti. On kažnjava silnika i štiti mazluma, onoga kome je učinjena nepravda; napada varalicu i štiti prevarenog. On ne dopušta da na Zemlji vlada nasilje već se bori protiv njega i sprječava ga.

Da bi saznao opću atmosferu u kojoj se razvija značenje ove sure prvo se upitaj o tome šta su to Bošnjaci u Bosni i Hercegovini skrivali u sebi protiv Srba, koji su ih poklali i silovali njihove žene. Da li Srbi u sebi nose išta drugo do mržnju i netrpeljivost prema Bošnjacima? Upitaj se šta su to Palestinci skrivali u sebi protiv Jevreja, koji su ih protjerali iz njihovih domova, uzurpirali njihova prava i obezvrijedili njihove živote? Da li oni u sebi nose išta drugo do srdžbu, zavist i mržnju prema Palestincima?

Šta očekuješ da Kur'an kaže onima koji su potlačeni, čiji su životi toliko obezvrijeđeni i čija je krv tako jeftina, u trenucima kada se susretne sa neprijateljem? Kur'an im kaže:

I borite se protiv njih, Allah će ih vašim rukama kazniti, i ruglu izvrnuti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjerničkog naroda izliječiti! / Iz srca njihovih On će grubost odstraniti i kome htjedne Allah će oprostiti. A Allah sve zna i mudar je. (14-15)

U suri Muhammed Uzvišeni Allah kaže:

A kada se sukobite sa nevjernicima, udarajte ih po vratovima sve dok ih ne oslabite, a potom ih vežite! A zatim ih ili dobročinstveno zarobljeništva oslobodite, ili otkupninu tražite sve dok rat ne smalaksa

terete svoje! Tako uradite! A da Allah hoće, njih bi savladao, ali vas On kuša jedne s drugima (4)

Uistinu, rat je gorak lijek, ali on je protiv još gorče bolesti, baš kako reče Eš-Šewki:

*Odbrambeni rat dozvoljen ti je,
ali protiv smrtonosnih otrova lijek je.*

Sura Muhammed počinje ajetima koji sadrže univerzalno i vječno pravilo:

Onima koji ne vjeruju i od Allahova Puta odvrćaju, njihova djela On će poništiti! / Onima koji vjeruju i rade dobra djela, i koji vjeruju u ono što je objavljeno Muhammedu, a to je Istina od njihova Gospodara, On će prekriti njihova zla djela i popraviti stanje njihovo, / zato jer oni koji ne vjeruju slijede laž, a oni koji vjeruju slijede Istinu od svoga Gospodara. Eto tako Allah svijetu navodi njihove primjere! (1-3)

Isto ovo značenje Uzvišeni Allah ponavlja i na završetku sure:

Zbilja, oni koji ne vjeruju, i od Allahova puta odvrćaju, i koji, nakon što im je postala jasna uputa, čine Poslaniku teškoće, oni ništa neće Allahu naštetiti! I On će njihova djela poništiti. (32)

Muslimani su u ratnim okršajima svi zajedno i naglas učili ovu suru, a pošto se njezini ajeti završavaju na harf mim sa sukunom, zajedničko zastajanje na kraju ajeta imalo je snažan psihološki utjecaj na srca nevjernika.

Potom, Allahovo obećanje potvrđuje ishod bitke pozivajući vjernike na boj i žrtvovanje:

O vjernici, ako vi Allaha pomognete, i On će vama pomoći i vaše noge učvrstiti. / A onima koji ne vjeruju – stradalništvo njima! I On će dati da nestanu njihova djela. (7-8)

Navodeći ova vojna uputstva, Kur'an spominje sudbine šehida i kva ih nagrada čeka: *A oni koji poginu na Allahovu Putu – On neće dati da njihova djela nestanu, / On će ih, doista, uputiti i njihovo stanje popraviti, / i u Džennet, s kojim ih je upoznao, uvesti. (4-6)*

Zatim Uzvišeni Allah navodi primjer očekivanog uživanja u Džennetu:

“Evo primjera Dženenta koji je obećan bogobojažnima: u njemu su rijeke od vode neustajale, i rijeke od mlijeka nepromijenjena okusa, i rijeke od vina slasna pijačima, i rijeke od meda procijeđenoga! (15)

Sve to će biti uz stalno veličanje Allaha, dželle šanuhu, i ibadet koji veseli i raduje dušu:

Molitva njihova u vrtovima bit će: “Allahu! Samo si slavljjen Ti!” A pozdrav njihov: “Neka je vama mir!” i molitva potonja: “Sva hvala nek’ je Allahu, Gospodaru svih svjetova!” (Junus, 10)

Govoreći o vjernicima koji se bore na Allahovom Putu i o nevjernicima koji ih napadaju, Kur’an govori i o munaficima, da bi otkrio njihove bolesne namjere i zaštitio zajednicu od njihovog zla. Oni žive sa muslimanima, sa ostalim muslimanima oni su u društvu Poslanika i slušaju njegove upute, ali su pokvarenih srca. Možda se priključe muslimanima i u obavljanju lakših ibadeta. Oni neprijatelju mogu prenijeti ono što se dešava u krugu između Poslanika i njegovih prijatelja. Njihovi komentari na to pokazuju njihovo skriveno nevjerovanje:

Ima njih koji tebe slušaju, pa kada od tebe izađu, kažu onima kojima je dato znanje: “Šta to on maloprije reče?” Njima je Allah zapečatio srca njihova, i oni slijede svoje strasti! (16)

Ovo njihovo pitanje protkano je neznanjem ili cinizmom, ali njihova lica pocrne i grudi uzdrhte od straha kada se objavi naredba o borbi. Oni nisu sljedbenici vjere koju bi bili spremni braniti. Njihova privrženost ovosvjetskim interesima čini ih kukavicama:

A oni koji vjeruju vele: “Zašto se ne objavi neka sura?” A kad se objavi razgovijetna sura, i u njoj se spomene borba, ti vidiš one u čijim je srcima bolest kako gledaju u tebe pogledom onoga nasmrt onesviješćenoga! (20)

Odgovornost munafika je udvostručena. Jer, ima nevjernika koji o islamu ne znaju ništa i protiv njega se tvrdoglavo bore. Međutim, munafici žive među muslimanima i slušaju Objavu koja se objavljuje. Oni posmatraju život Poslanika i zato nemaju nikakva opravdanja:

Doista, one koji su svoja leđa okrenuli nakon što im uputa jasna bi – šejtan je zaveo i pustu nadu im ulio. (25)

Danas, munafici ponavljaju izdajničko ponašanje svojih predaka.

Oni primaju uputstva iz vrha svjetskog misionarstva ili iz centara kulturno-rološke agresije i šire klevete među masama izazivajući smutnju, izmišljajući laži, dajući prednost neprijateljskim stavovima i omalovažavajući iskrene borce:

Zato jer su govorili onima kojima je mrsko ono što objavljuje Allah: "Mi ćemo vam se pokoravati u nekim stvarima!" A Allah tajne njihove zna. / Kako će tek onda biti kad ih melec budu usmrćivali, po licima ih njihovim i leđima njihovim mlateći. / To je zato jer oni slijede zbilja ono što srdi Allaha, i oni mrze zadovoljstvo Njegovo, pa će On poništiti njihova djela. (26-28)

Uzvišeni Allah razotkriva ove munafike, a, u svakom slučaju, njihovi postupci će ih razotkriti i na njih će djela njihova ukazati. Čak i poseban ton njihovog govora razotkrit će ono što oni tajе.

Da Mi hoćemo, Mi bismo ti njih pokazali, i ti bi ih, zbilja, poznao po znacima njihovi. A, zbilja, ti ćeš ih poznati po zvonu govora njihova! Allah doista zna vaša djela. (30)

I na kraju, sura završava savjetom vjernicima da se ne predaju bez obzira na žestinu i dužinu bitke. Allah ih savjetuje da se bore protiv onoga što kod njih izaziva slabost i strpljivo podnose teškoće rata:

I ne malaksavajte pa da k primirju pozivate, a vi vrhunite! Allah je s vama, On vas na djelima vašim zakinuti neće! (35)

Potom, Allah se obraća onima koji odustaju i koji škrtare u svome imetku, koji Istinu ne pomažu:

Eto, da dijelite na Putu Allahovu vi se pozivate, pa od vas neki škrtare! A ko škrtari, on na štetu svoju škrtari! A Allah je bogat, a vi ste siromasi, pa ako se okrenete vi, On će vas drugim narodom zamijeniti, pa oni potom neće nalik vama biti! (38)

Uistinu, zajednice koje se boje i koje škrtare ne zaslužuju da žive!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET OSMA

EL-FETH/POBJEDA

Nakon posjete Hudejbiji muslimani su se vratili tužni. Nadali su se da će posjetiti Harem-i Šerif, da će obići Časnu Kabu i hodati između Saffe i Merve. Njihove nade nisu se ostvarile. I nakon iscrpljujućih pregovora sa mušricima, oni napuštaju Mekku. U tim pregovorima iskusili su svu žestinu i tvrdoglavost mušrika. Skoro da je izbio sukob između dvije strane da nije bilo Poslanika i njegove mudrosti i promišljenosti. I tako, dok su se vraćali u Medinu, Allah, dželle šanuhu, objavio je suru punu radosnih vijesti:

Mi ćemo ti zbilja dati da pobijediš pobjedom jasnom, / da bi tebi Allah oprostio ono što je od krivica tvojih prethodilo i što je poslije uslijedilo, i da bi Svoju blagodat spram tebe upotpunio, i Pravim putem te uputio, / i da bi te Allah snažnom pomoći pomogao! (1-3)

Pobjeda! Da, ono što se desilo bila je pobjeda. To je bio početak velike pobjede. Ono što se desilo bio je početak širenja islamskog poziva i otklanjanje svih prepreka pred njim.

Nakon uslova koje su Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, izdiktirali mušrici, a muslimani ih pod pritiskom prihvatili, prostor za djelovanje islamskih daija se proširio i povećao se broj novih muslimana. Time je priznata islamska država kao nezavisna tvorevina. Nakon samo dvije godine Mekka se predala Poslaniku i muslimanima. Poslanik sa deset hiljada muslimanskih boraca uništio je kipove koje su ljudi stoljećima obožavali. Bajrak Allahove vjere zavihorio se. Bilal je na vrhu Kabe učio ezan.

Mudrost Allahova Poslanika, s.a.v.s., na Hudejbiji dala je ove plodove. Zato ga Allah, dž.š., želi obradovati oprostom i pobjedom, a potom

– radosna vijest za sve muslimane:

On je Onaj Koji je smiraj u srca vjernika spustio, da bi vjerovanje na vjerovanje svoje povećali! A Allahu pripadaju vojske nebesa i Zemlje, Allah sve zna i mudar je! – / i da bi vjernike i vjernice uveo u rajske bašče kroz koje teku rijeke, u njima vječno ostat će, a njihova zla djela On prekrit će! A to je kod Allaha pobjeda golema! (4-5)

A kada su posrijedi njegovi neprijatelji, teško njima na ovom i Budućem svijetu! Bit će poraženi i njihov bajrak će biti slomljen. Njihova snaga i elan neće im ništa pomoći. Niko Allaha, dž.š., nadvladati ne može.

A Allahu pripadaju vojske nebesa i Zemlje! Allah je silan i mudar. (7)

Uzvišeni Allah poslao je Muhammeda, s.a.v.s., s Istinom da bi poništio džahilijet i izgradio ummet na temeljima veličanja i hvaljenja Allaha, dž.š.

Prvi ashabi bili su avangarda ovog ummeta. U najtežim trenucima Poslaniku su zakletvu na vjernost dali. Nijedan od njih nije odustao. To nije ni čudo ako imamo u vidu činjenicu da su oni živjeli za Allaha, dž.š., i umirali na Njegovom Putu. Otuda Uzvišeni Allah kaže:

Zbilja, oni koji su tebi vjernost očitovali – samom Allahu su vjernost očitovali! Allahova je Ruka iznad ruka njihovih! Pa ko zakletvu prekrši, protiv sebe je krši! A ko ispuni ono što je obećao Allahu, pa, On će mu podariti nagradu golemu! (10)

Svi su bili iskreni u svome odnosu prema Allahu, zbog čega On javno obznanjuje Svoje zadovoljstvo njima i nagrađuje ih svakim dobrom:

Allah je zadovoljan vjericima koji su ti vjernost iskazali pod drvetom. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je smiraj spustio im, a nagradit će ih skorom pobjedom, / i plijenom brojnim koji će oni uzeti! A Allah je silan i mudar. (18-19)

Sura El-Feth objavljena je sa povratkom muslimana u Medinu. Ona ih je umirila i teret sa njihovih duša skinula. Također, sura im je pokazala pravo lice onih koji nisu izišli sa njima i podučila ih šta da im kažu i kako da ih nauče pameti. Kada su se muslimani spremili i odlučili putovati za Mekku, munafici Medine govorili su usebi: “Zasigurno se neće vratiti! Kurjšije će ih naučiti pameti i do nogu ih potučiti!” Čudno je da munafici nisu naučili lekciju iz bitke u kojoj su muslimani nanijeli težak poraz

udruženim snagama saveznika, kada su bezuspješno pokušali okupirati Medinu. Izgleda da je licemjerstvo duboko u njima. Oni vrebaju svaku priliku protiv muslimana, a događaje analiziraju u skladu sa mržnjom i zlobom koju u svojim srcima nose. A kada u škripac budu dovedeni, pribjegavaju lažima:

Reći će tebi beduini koji su od borbe izostali: "Zabavili su nas stada i imeci naši i porodice naše, pa oprostite nam ti traži!" Oni zbore svojim jezicima ono što nije u njihovim srcima! Ti reci: "Ko je taj ko vam išta može protiv Allahove ovlasti, ako vam On htjedne štetu nanijeti, ili ako vam htjedne korist priskrbiti!?" Takvog nema! Allah je obaviješten o onome šta vi činite. / Čak ste mislili da se Poslanik i vjernici neće porodicama svojim nikada vratiti! I to se pričinilo lijepim u srcima vašim, i zlom mišlju mislili ste! Vi narod pokvaren ste! / A ko ne vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika, pa, za nevjernike Mi smo pripravili oganj razbukitali! (11-13)

Munafici bolje poznaju prirodu mušrika, jer oni su jedni od drugih. Znali su da mušrici neće dozvoliti ulazak Poslaniku i muslimanima u Mekku, a ako dođe do sukoba, muslimani su malobrojniji i bit će poraženi. Nema sumnje da su bili iznenađeni hajirli povratkom muslimana i da je posjeta Mekki odložena za narednu godinu. Bili su iznenađeni razvojem događaja koji je muslimanima osigurao pobjedu:

Allahu pripada vlast nebesa i Zemlje! On prašta kome hoće, a kažnjava koga hoće! Allah grijehe prašta i samilostan je! (14)

Allah, dž.š., je, Svojom milošću, ostavio otvorena vrata pokajanja za munafike koji su željeli pokajati se, ali je primanje pokajanja uvjetovao napuštanjem privrženosti ovom dunjaluku i ovodunjalučkim interesima te napuštanjem njihove želje da igraju na dva užeta. Njihovo pokajanje uvažit će se tek onda kada stanu u red onih koji se bore protiv nemilosrdnih nevjernika i u toj borbi ustraju:

Ti reci bedunima koji su izostali: "Protiv naroda žestoke snage pozvani bit ćete, s njima ćete boriti se, ili će oni islam primiti! Pa ako se pokorite, Allah će vam dati nagradu lijepu, a ako se okrenete, kao što ste se prije okrenuli, On će vas bolnom kaznom kazniti!" (16)

Koji su to "veoma hrabri i moćni", spomenuti u prethodnom ajetu?

O tome ima više mišljenja. Jedni kažu da se misli na plemena Hewazin i Sekif na dan Hunejna; drugi smatraju da se radi o odmetničkom

plemenu Musejleme Kezzaba, a treći kažu da se misli na Perzijance i Rimljane. Bilo kako bilo, radi se o borbi koja zahtijeva žrtvu i ustrajnost. Zbog toga tu neće biti mogućnosti za pretvaranje.

Oni koji su izostali, pokušali su učestvovati sa muslimanima u bici na Hajberu, a radi sticanja ratnog plijena. Međutim, Uzvišeni Allah to nije dozvolio. Jevreji se ne odlikuju snagom i hrabrošću, a njihove pobjede koje danas bilježe ostvarene su protiv sekularista i nacionalista koji ne nose bajrak islama i koji ne žele Allahovu, dž.š., pomoć.

Reći će oni koji su izostali kada vi pođete ka plijenu, da ga uzmete: "Dopustite i nama da vas pratimo!" Oni žele promijeniti Govor Allahov! Ti reci: "Nećete vi nas pratiti nipošto! Tako je Allah još prije kazao!" A oni će reći: "Nije tako, nego nam vi zavidite!" Ne! Malo toga oni shvaćaju! (15)

Osvajanje Hajbera i kontrola nad njegovim dobrima predstavljalo je nagradu od Allaha, dž.š., onima koji su bili na Hudejbiji. To se desilo samo četrdeset dana poslije njihovog povratka sa Hudejbije, a nakon oko dvadeset godina od početka Objave. Hajber je bio najbogatija i najjača nastamba Jevreja u sjevernom dijelu Hidžaza. Uspostavljanjem kontrole nad njim dokrajčena je vlast Jevreja i uništene su njihove državice, pa su ostali mogli odahnuti od njihovog terora u tim oblastima gdje su oni imali vlast. Jevreji ničim nisu pomogli Objavu koja im je spuštena, niti su slijedili njene upute. Nisu ni pokušali spasiti Arape idolopoklonstva koje je bilo rašireno među njima. Naprotiv, javno su pokazivali privrženost idolopoklonstvu protiv Poslanika koji je pozivao u islam i Allahovu jedinstvo i željeli su da se muslimani vrate u idolopoklonstvo i da ne postanu nikakav faktor.

Problem Jevreja je u tome što su vjeru pretvorili u svoju nacionalnost ili u obilježje po kome se izdvajaju od drugih ljudi, kao da je Allah, dž.š., njihov privatni bog, a ne Gospodar svih ljudi. Kada su sami ustvrdili da kod Allaha, dž.š., zauzimaju posebno mjesto, nisu ništa uradili što bi ih približilo Njemu. Naprotiv, na Zemlji su raširili razvrat i kamatu i u potpunosti se posvetili ovosvjetskom životu – kao da je vjera njihova privatna zaostavština koju su naslijedili da bi bili iznad drugih naroda.

Iako je Poslanik, s.a.v.s., koji je Arap, imao lijep odnos prema njima nakon što je doselio u Medinu, u njihov komšiluk, oni su u svojim grudi-

ma krili svako zlo prema njemu. Tada je Uzvišeni Allah objavio:

Mnogi sljedbenici Knjige žele da vas, nakon što vjernici postali ste, povrate u nevjernike. A sve to iz zavisti svoje čine nakon što i njima istina jasnom postala je. Ipak, vi oprostite i preko toga pređite, dok Allah Svoju odredbu ne donese! A Allah je, zbilja, svemoćan (El-Bekare, 109)

Allah, dž.š., donio je Svoju odluku. Nekoliko puta su uzastopno kažnjavani ne bi li se urazumili. Međutim, kada su ustrajali u svome grijehu i razuzdanosti, s početka sedme godine po Hidžri Allah, dž.š., uništio je njihovo posljednje uporište. Oduzeo im je moć u koju su se uzdali, a njihove imetke učinio je plijenom za muslimane, koji su jedva koračali od gladi i iznemoglosti:

Allah vam je obećao plijen brojan koji ćete uzeti, i s tim je vama požurio, i ruke svijeta od vas je sustegao, da bi to znak za vjernike bio, i da bi vas On Pravim putem uputio! (20)

Ovo veliko dobro Allah, dž.š., osigurao je za one koji su sa Poslanikom bili na Hudejbiji i ispod drveta mu zakletvu na vjernost iskazali. Sura Feth obznanjuje Allahovu, dž.š., mudrost u izbjegavanju da se Poslanik oružano sukobi sa mušricima u Mekki. Da je krenuo u oružani sukob protiv njih, pretrpio bi težak poraz, baš kako Allah, dž.š., kaže:

A da su se nevjernici s vama borili, leđa bi okrenuli, i potom ne bi ni zaštitnika ni pomagača našli – (22)

Zašto da se ne sukobe sa mušricima?

Prije svega, da bi se sačuvala naslijeđena svetost mekkanskog zaštićenog prostora (Harem) i iz još jednog važnog razloga. Naime, islam se već bio raširio, i u samoj Mekki bilo je mnogo muslimana koji su krili svoje vjerovanje plašeći se za svoje živote. Da se desio oružani sukob i da su muslimani upotrijebili svoje sablje protiv Mekkelija, ti nepoznati muslimani bi zasigurno nepravedno stradali. Uzvišeni Allah kaže:

A da ne bi ljudi vjernika i žena vjernica, koje vi ne poznajete, pa da ih zbog toga pobili ne biste, te bi vas zbog njih sramota zadesila, a da ni znali ne biste, i da bi Allah u milost Svoju uveo koga On hoće – Mi bismo vam ih dali. A da su se oni bili odvojili, Mi bismo među njima nevjernike bolnom kaznom kaznili! (25)

U svakom slučaju, muslimani koji su bili spriječeni da obave obrede

posjete Mekki šeste godine, obavili su to sedme godine, a u osmoj godini po Hidžri ušli su u Mekku kao pobjednici. Koliko je ljudi ubijeno u tim godinama? Neznatan broj, može se na prste izbrojati. Islam nastoji umanjiti ljudske žrtve na obje strane u sukobu. Kada bismo pogledali statistiku o broju ljudskih žrtava od početka Objave i pozivanja u islam pa do osnivanja islamske države, vidjeli bismo da je taj broj znatno manji od broja žrtava koje su pale u masakru San Bartelimio za samo jednu noć u sukobu između katolika i protestanata. Međutim, naša vjera je na kušnji zbog nekih lažljivaca i propagatora zla i nemorala. O događajima koji su uslijedili poslije Hudejbije Uzvišeni Allah veli:

Allah će zbilja obistiniti san Poslaniku Svome: "U Sveti Hram ćete, ako Allah da, sigurni ući doista, obrijanih glava svojih, i kosa potkraćenih, ne strahujući! A On je ono što ne znadoste znao, pa vam je i bez toga pobjedu blisku dao!" (27)

Potom, dolazi slijedeći ajet na kojem ćemo se duže zadržati:

On je Taj Koji je Poslanika Svoga s uputom i vjerom istinitom poslao, da bi je nad vjere sve uzdigao! A dosta je da je Allah svjedok. (28)

Ovaj ajet jasno govori o tome da je pobjeda saveznik islama, kako u prošlosti, tako i u kasnijim vremenima. Bajrak islama će do Sudnjag dana ostati uspravan. U tom smislu Poslanik, s.a.v.s., kaže:

مَثَلُ أُمَّتِي مَثَلُ الْمَطَرِ لَا يُدْرَى أَوَّلُهُ خَيْرٌ أَمْ آخِرُهُ.

"Primjer moga ummeta je kao primjer rodne kiše: ne zna se da li je njezino dobro u početku ili na kraju." (Hadis bilježi Tirmizi od Enesa ibn Malika.)

Međutim, pobjeda traži i određene uvjete koje mora ispunjavati pobjednička generacija. Oni koji ne ispune te uvjete – njihove nade neće se ostvariti. Neka tada samo sebe kore, a Allahu, dž.š., ništa naškoditi neće.

Posljednji ajet kojim se završava ova sura govori o osobinama pobjedničkog ummeta.

Muhammed je Allahov poslanik! A oni koji su s njim, spram nevjernika su žestoki i među se samilosni. (29)

Zastat ću kod ove rečenice da bih uporedio dva slučaja koji su se de-

sili u jednoj sedmici. Naime, pročitao sam da je jedna od arapskih vlada u jednoj akciji "čišćenja" ubila trinaest fundamentalista muslimana! Također, pročitao sam da je američki posrednik između Sirije i Izraela prenio jevrejima da će Sirija uložiti napore na planu traganja za četvericom ili petericom izraelskih vojnika, koji su ili ubijeni, ili ranjeni, ili zarobljeni u Libanu prije nekoliko godina. Izrael želi njihova tijela ako su mrtvi, a ako su živi, želi ih vratiti nazad. Jevreji dobro paze i brinu za svakog svog čovjeka. Uporedio sam ove dvije vijesti i uvidio razliku između dva naroda danas. Ranije smo bili, kako nas Allah, dž.š., opisuje: "strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom". Međutim, danas je ovo odlika drugih. Mi nismo među sobom samilosni već nastojimo iznaći razloge za međusobni sukob. Onaj ko se domogne svoga brata nastoji ga dokrajčiti, baš kao što neko reče:

*Brz je ukaljati obraz amidžiću,
a na poziv dobru nije brz odgovoriti.*

Pa, kako da nam pobjeda bude blizu!? Čime to ummet zaslužuje da naslijedi Zemlju?

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ČETRDESET DEVETA

EL-HUDŽURAT/SOBE

Pravo velikih ljudi je da budu poštovani i da im se osiguraju simboli poštivanja, kao što djeca imaju pravo na milost, blagost i nježnost. Muhammed, sallallahu ‘alejhi ve sellem, učinio je to jednim od temelja zajednice. On je rekao:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُوقِّرْ كَبِيرَنَا وَ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَ يَعْرِفَ لِعَالِمِنَا حَقَّهُ.

“Nije od nas ko ne poštuje odrasle, nema milosti prema mlađima i ne poznaje prava našeg učenjaka.” (U sličnom obliku hadis bilježi imam Ahmed od Ibn ‘Abbasa i Tirmizi od Enesa ibn Malika.)

U domenu odgovornosti čovjeka ništa se ne može uraditi bez njegovog dopuštenja. Ne može neko doći i u njegovom prisustvu isticati sebe izdavanjem naredbi ili zabrana, davanjem prednosti nekome, predlaganjem ili protivljenjem. Sura El-Hudžurat sadrži skup pravila koja uljepšavaju jedan narod i štite njegovu opstojnost. Prije svega, tu su pravila odnosa prema Poslaniku, s.a.v.s., potom pravila ponašanja među muslimanima i konačno, pravila odnosa prema drugim narodima.

Kada je riječ o odnosu prema Poslaniku, s.a.v.s., Uzvišeni Allah kaže:

“O, vjernici, ne žurite s odlukama pred Allahom i Njegovim Poslanikom, i Allaha se bojte! Doista, Allah sve čuje i sve zna! / O, vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa, niti sa njima glasno govorite kao što jedan s drugim govorite, da vam ne bi propala djela vaša a da vi i ne osjetite! (1-2)

Već smo čitali u suri En-Nur ovaj ajet:

Ne smatrajte Poslanikov poziv među vama pozivom kojim pozivate

jedan drugoga! (En-Nur, 63)

Poslanik, s.a.v.s., ima poseban način pozivanja i komunikacije koji se odlikuje skromnošću, niskim glasom i lijepim ponašanjem. On prenosi od Allaha, dž.š., i prevodilac je Njegove upute. Zato poštivanje njega spada u vjeru. Dosta mu je teškoća koje mu prave munafici i nevjernici. Oni koji se na primjeren način odnose prema Poslaniku imaju kod Allaha posebno mjesto i nagradu za to, a grubijani i neodgojeni ljudi, sa njima je drukčije.

Jedan od znakova iskrenog imana jest provjera vijesti i informacija, jer možda samo jedna raširena izmišljotina i laž mogu izazvati veliku smutnju:

O vjernici, akoli vam kakav razvratnik vijest koju donese, vi je provjerite da ljude kakve iz neznanja napali ne biste, pa da se potom kajete za ono što uradiste! (6)

Poznato je da šejtan vrebava čovjeka i sluša njegov govor pokušavajući unijeti razdor i zavadu među ljude, pa kada naiđe i na malu grešku, on je uveličava i od muhe pravi slona, od male iskrice pravi veliku rasplamsalu vatru. Većina sukoba među ljudima nastaje na ovaj način. Zato muslimani moraju biti svjesni ovoga i sve nesuglasice među sobom riješiti na lijep način. A ako se neki grijешnik uzoholi i nastavi sa grijешenjem, treba mu se suprotstaviti i postaviti mu granicu.

Bio sam svjedok sukoba zbog kojih je prolivena velika krv i koji su donijeli veliki gubitak muslimanima, a sve zbog toga što nisu imali snage reći istinu napadaču i nisu bili u stanju zaustaviti njegovo zlo djelo. Rezultat toga je poniženje cijelog ummeta i porast apetita kod njegovih neprijatelja:

A ako dvije skupine vjernika zarate i sukobe se, vi njih dvije izmirite! A ako jedna od njih drugoj nasilje nanese, vi protiv one koja čini nasilje zaratite sve dok se Allahovoj odredbi ne pokori. Pa, ako se pokori, onda njih dvije po pravdi izmirite i pravedni nek' ste! Allah zbilja voli pravedne. (9)

Slabljenje bratskih veza među muslimanima opominje na zlo. To je razlog i povod za miješanje nemuslimana da bi iskoristili teško stanje i

nestabilnost za svoje interese. U svakom slučaju, islam i muslimani su gubitnici.

Sura El-Hudžurat skreće nam pažnju na loše postupke koje moramo napustiti. Glupo je i nedopustivo ismijavati druge ljude smatrajući sebe boljim od njih. Istinsku vrijednost poznaje samo Allah.

Poziciju bilo kojeg čovjeka u zajednici određuje ravnomjeran odnos između njegovog naslijeđa i okoline, između njegove prirode i onoga što ga okružuje i, ko zna, možda ismijavaš čovjeka koji je uspio tamo gdje ti nisi, koji je uznapredovao, a ti nisi:

O, vjernici! Neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni od njih bolji! A ni žene ženama drugim, možda su one bolje od njih! (11)

Islam odbacuje grđenje, iznalaženje mahana, uhođenje, ružno razmišljanje o nekome, ogovaranje i prenošenje tuđih riječi. Nažalost, većina skupova ispunjena je baš ovim ružnim pojavama. Kada bi se ljudi klonili toga, pola svojih života proveli bi šuteći.

Mi muslimani moramo znati kakva je naša zadaća među ljudima. Mi nismo stvoreni da na ljude gledamo iz ptičije perspektive. Naša zadaća je da ljudima na najljepši način objasnimo poruku islama. Plašim se da je razlog našeg neuspjeha na tom planu upravo loš pristup i pogrešan način prezentiranja:

O, ljudi! Mi smo vas od muškarca i žene stvorili i plemenima i narodima vas učinili, da biste se upoznawali! Od vas je kod Allaha najplemenitiji onaj koji se Njega najviše boji! Allah sve zna i obaviješten je. (13)

Sura El-Hudžurat završava objašnjavajući stanje Arapa koji su prihvatili islam, ali ne pridržavaju se njegovih pravila i propisa. Oni su primjer naroda koji su naslijedili islam samo po imenu. U njihovim srcima nema iskrenog uvjerenja, a njihova djela daleko su od dobra:

Beduini vele: "Vjerujemo mi!" Ti reci: "Ne vjerujete! Nego recite: 'Islam smo primili!" – ali vjerovanje još nije ušlo u vaša srca!" (14)

Uzvišeni Allah upozorava da će njihovo djelo presuditi u njihovu korist ili na njihovu štetu.

A ako Allahu i Njegovom Poslaniku pokorni budete, On vam od djela

vaših ništa umanjiti neće! Allah zbilja grijehe prašta i samilostan je! (14)

Ako oni iznevjere islam kada on treba njihovu pomoć, ako napuste njegove vrijednosti kada on treba njihovu podršku, ako oslabi njihova vjera u kritičnim trenucima, onda oni nisu muslimani, jer:

Pravi vjernici samo su oni koji vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika, i u to zatim ne sumnjaju, i imecima svojim i životima svojim bore se na Allahovu Putu! Takvi su oni iskreni! (15)

Danas ćemo naći mnogo muslimana među svim slojevima koji liče na Arape iz prošlosti. Pripadaju islamu, ali ne odgovaraju na njegov poziv i ne pomažu mu u kriznim vremenima.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESETA

KAF/KAF

Sura Kaf govori o proživljenju i nagradi, odnosno kazni. Ovome su prethodili racionalni dokazi koji upućuju na veličinu Allahove, dželle šānuhu, moći, sveobuhvatnost Njegovog znanja i mogućnost ponovnog stvaranja.

Razmišljao sam o ovim dokazima promatrajući hranu koju uzimam. Neka hrana se pretvara u energiju koja podiže temperaturu tijela. Kako!? Ne znam! Neka hrana se pretvara u ćelije ispunjene životom i od njih se stvaraju kosti i meso u kojima se skupljaju nasljedne osobine. Kako!? Ne znam! Stručanji u biologiji kažu da je ćelija biće koje podsjeća na grad. Ona ima trgove, četvrti, energetske i vodovodnu mrežu iako je toliko sitna da se ne može vidjeti golim okom.

Ono što preostane od hrane izbacuje se “kanalizacijom” napolje, u zemlju iz koje ponovo izrasta kukuruz, pšenica, datula, koju čovjek jede, i ponovo se ponavlja isti proces koji smo malo prije objasnili. Svako tijelo ima smrt i ponovno oživljenje. Taj proces ponavlja se svakog saħata u toku dana i noći. Pa, zašto da me iznenađuju Allahove riječi:

Kaf. Tako Mi Kur’ana veličanstvenoga, (1)

Zasigurno ćete biti proživljeni!

Čude se što im od njih opominjatelj dođe pa nevjernici vele: “Ova stvar čudnovata je! / Zar kad pomremo i zemlja budemo!? To je daleki povratak!” / A Mi znademo šta će od njih sakriti zemlja, i kod Nas je Knjiga koja sve čuva! (2-4)

Zašto bi bilo čudno ponovno stvaranje? Zar Allah nije i prvi put stvorio? Zar ne primjećujemo konstantni proces uzajamnog djelovanja

između naših tijela i zemlje na kojoj živimo? Ponovno oživljavanje dešava se u svakom trenutku, ali nevjernik je tvrdoglav i zaboravan. Kur'anikerim izgrađuje vjerovanje na dinamici promišljanja i budnosti razuma, a potom postavlja ga u okvir izvanredne retorike.

Prenosi se da je jedna sahabijka napamet naučila suru Kaf slušajući Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, dok ju je citirao u svojoj džumanskoj hutbi. Riječi ove sure uklesale su se u njezin razum, a ponavljanjem još više se učvrstile. Potom, ova sura je postala temelj njezinog ponašanja, ibadeta i sistem njezinog života.

Proživljenje kod nas nije puka teorija. Ono je živi osjećaj koji obuzima cijelog čovjeka i upravlja njime: hoće li nešto uraditi ili neće:

A Mi smo stvorili čovjeka i znamo sve šta mu šapće njegova duša! / Mi smo mu bliži od vratne žile kucavice. / A kad se dvojica susretnika sretnu, sa desne i lijeve strane sjedeći, / on ne izgovori nijednu riječ a da kod njega nije pratilac pripravljeni! (16-18)

Ogromna je razlika između života vjernika i života kojeg nudi savremena civilizacija, koja rijetko spominje Allaha, dž.š. Ona ne pridaje skoro nikakvu važnost pripremi za susret sa Gospodarom niti kazuje da je svjesna Njegove pratnje.

Postojeće vjere nisu uspjele izgraditi u čovjeku osjećaj prisutnosti Boga. Kod većine Evropljana i Amerikanaca smrt predstavlja kraj egzistencije, a ono što dolazi poslije toga bit će iznenađenje koje nisu očekivali i na koje nisu računali:

Bio si spram ovoga u nemaru, pa smo s tebe skinuli tvoju koprenu, i pogled tvoj danas je oštar! (22)

I među Arapima muslimanima (!) ima onih kod kojih je preovladao ovaj osjećaj. Oni ne prihvataju da ovaj život uredi onako kako bi im koristilo za Ahiret. Oni sa Ez-Zehavijem govore: "Imaginarno ne mijenjam za opipljivo."

Ahiret je kod njih privid, a doći će dan kada će ovaj svijet zasigurno nestati i ljudi će požnjati ono što su zasijali.

U suri Kaf nailazimo na dva prizora. U prvom prizoru je melek koji će nevjerniku nabrojiti ono što je uradio:

A reći će drug njegov: "Evo ovoga pored mene, spreman je!" / "Ba-

cite vas dvojica u Džehennem svakog nevjernika, svađalicu, / koji priječi dobru, silnika, sumnjičavca,” (23-25)

Čovjekov pratilac, šejtan, koji ga je zavaravao i ružna djela mu uljepšavao, ovdje će reći:

A drug njegov će reći: “Gospodaru naš, ja ga nisam silom zabludio, nego je sam u dalekoj zabludi bio!” (27) – tj. bio je u zabludi prije nego ga je šejtan zabludio.

“Preda Mnom se ne prepirite!” – On će reći – “zaprijetio sam vam već prije! / Riječ Moja ne mijenja se, a Ja nisam silnik spram Svojih robova!” (28-29)

Riječi ovog pratioca šejtana o nevjerniku slične su riječima koje nalazimo u suri El-En’am:

A na Dan kad ih sve Allah iskupi: “O, šejtanski zbore! Mnoge ljude u zabludu odvedoste!” A ljudi, šejtana štice, reći će: “Naš Gospodaru! Jedni drugima smo mi od koristi bili, a sad smo stigli do roka onoga kojeg si Ti odredio nama!” “Stanište vaše Vatra bit će!” – Allah reći će. – “U njoj ćete vi zauvijek ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi!” A, zbilja, Gospodar tvoj je mudar i sve zna (El-En’am, 128)

Drugi prizor prikazuje sudbinu bogobojaznih i odabranih robova:

A Džennet će se bogobojaznima približiti, daleko neće biti: / “Ovo je ono što vama obećano je, svakom pokajniku, čuvarnome, / koji se Sve-milosnog bojao i tada kad ga niko nije vidio, i koji je donio srce predano! / Uđite u njega u miru, ovo je Dan vječnosti!” (31-34)

Iako je ovaj svijet, prvenstveno, mjesto iskušenja, a ne obračuna, ipak Uzvišeni Allah nekada pošalje kaznu za nevjernike da bi iz toga pouku uzeli. Međutim, da li oni shvataju i da li se kaju? Ne!

A koliko smo samo Mi prije njih pokoljenja uništili koji su od njih moćniji bili, i po zemlji su za utočištem tragali – spasa kakva ima li? (36)

Na kraju, sura Kaf se završava govorom o svijetu i njegovom stvaranju. Ona podsjeća da je Allah, Svojom moći, stvorio ovaj svijet i pritom se nije nimalo umorio. Kako da se umori kada je Allahovo, dž.š., djelovanje sadržano samo u jednoj riječi od dva harfa: ‘kaf’ i ‘nun’ (KuN, tj. budi!)

Da je Uzvišeni Allah osjetio umor poslije stvaranja, kako bi onda mogao upravljati Zemljom i nebesima i kako bi, kroz vremena, mogao osigurati hranu za ogroman broj ljudi i životinja? Kako bi mogao potčiniti zvijezde pa da se kreću svojim putanjama? Ako se prvi put umorio, onda će se umoriti i drugi i treći put, a tada bi mu izmaklo kontroli upravljanje svijetom. Zato Uzvišeni Allah kaže:

A Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što između njih je za šest Dana, i Nas nije malaksalost zadesila! (38)

Pripisivati Allahu, dž.š., umor glupost je koju mogu iznijeti samo oholi i uobraženi ljudi. Međutim, Kur'ani-kerim odbacuje ove besmislice od Gospodara svjetova i potvrđuje da samo Njemu pripadaju uzvišenost i hvala.

Na putu izgradnje vjerovanja Kur'ani-kerim se oslanja na ljudski razum, a odbacuje neistine. Zato se ova sura završava ajetima koji ističu da Muhammed, s.a.v.s., nije general koji vojnom silom mijenja vjerovanja ljudi, kako se mogu promijeniti političke ili ekonomske prilike. Muhammed, s.a.v.s., opominjatelj je i iskreni savjetnik:

Mi doista znademo sve šta govore oni, ti nad njima silnik nisi, pa Kur'anom opomeni onoga ko se prijetnje Moje boji! (45)

Uistinu, opominjanje je osnovna zadaća vjerovjesnika i onih koji pozivaju Allahu. Neki komentatori Kur'ana kažu kako su ovi ajeti objavljeni prije ajeta o borbi. To je apsolutno neprihvatljivo. Jer, borba postoji radi očuvanja islamskog poziva i zaštite ljudskih prava, a nikako radi nametanja vjerovanja. Muhammed, s.a.v.s., nikada nije bio silnik, a ja ne mrzim onoga koji je sebi odabrao neku drugu vjeru.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET PRVA

EZ-ZARIJAT/ONI KOJI PUŠU

Ova sura počinje sa nekoliko zakletvi o kojima treba razmisliti. Na početku je zakletva vjetrom. Kada bi nam zrak bio uskraćen, pogušili bismo se i pomrli. Pitao sam se o zraku koji ispunjava moja pluća: da li mi vršimo njegovu razmjenu, da li zrak kojeg izbacimo iz naših pluća ide drugima?

Zračna strujanja se izdižu i spuštaju na Zemlju, a potom puhne vjentar i usmjerava ta strujanja na sve strane svijeta. I tako, zrak koji je bio u mojim plućima ode nekome drugom u Evropi ili Aziji. Ko to može znati? Ko to može odrediti i pratiti? Samo Uzvišeni Allah!

Ovi vjetrovi nose oblake koje željno iščekuju žedni ljudi i životinje ili zamrla zemlja, da bi oživjela. Mi u Egiptu ne uzdamo se toliko u kišu, jer ono što nam donosi Nil dovoljno nam je za život. Ali, odakle Nil donosi vodu? Monsunske kiše dolaze iz Indijskog okeana u velikim naletima. Vodena masa sama sebi krči put od Srednje Afrike ka njezinom sjeveru. Tako mi u Kairu i Aleksandriji pijemo vodu ove rodne kiše koja je prevalila hiljade milja da bi došla do naših usta.

Ovaj tako blagi i lagahni zrak nosi ogromne količine vode, pomoću koje teku velike rijeke:

Tako Mi onih koji pušu, / i onih koji teret nose, / i onih koji lahko jezde, / i onih koji vrše naredbe im dodijeljene, / ono čime vam se prijete – istinito je, / i Dan podmirenja dogodit će se! (1-6)

Bio sam zapanjen činjenicom da zrak u automobilskim gumama nosi ogroman teret, pa sam primijetio da zrak nosi i rijeke na zemlji u vidu oblaka, prije nego se pretvore u kišu koja nam padne. Uzvišeni

Allah se zaklinje vjetrovima da je istinita nagrada, odnosno kazna i da su ljudi odgovorni za ono što su uradili ili nisu uradili. Potom, slijede druge zakletve:

Tako Mi neba punog zvjezdanih staza, / vi ste u riječi različitoj, (7-8)

Nebeska obzorja su precizno isprepletena stazama. Sve što plovi kreće se prema tačno utvrđenom planu i redu.

Spustimo se na zemlju:

A na Zemlji, za one jamačno uvjerene, postoje Znaci. (20)

Kako smo mi teški na Zemlji i kako je Zemlja teška u vasioni! Ali ipak, ona se kreće sa svim onim što nosi i nije joj teško niti se umara.

I u vama samima, zar ne vidite!?! / A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava, / pa, tako Mi Gospodara neba i Zemlje, to je istina kao što je istina da vi govorite! (21-23)

Ljudsko tijelo je veoma kompliciran aparat. Uzvišen neka je Onaj koji ga je stvorio i oblikovao i sluh i vid u njega ugradio. I pored toga, čovjek sjedne na udobno sjedište i uzoholjeno kaže: "Nema Boga! Život je materija!" Ako je život materija, ko ga je onda sazdao, ko ga je uredio i ko mu je zakon postavio? Preći ćemo odmah na kraj sure da vidimo kakav je odgovor na ovo pitanje.

A nebo smo Mi snagom sazdali i zbilja širimo ga Mi! / A Zemlju smo rasprostrli, divan li je Onaj Koji je bešikom čini! / I od svega smo Mi po par stvorili da biste se vi opomenuli. (47-49)

Svojom glupošću i nemarnošću nevjernik lahko može sam sebe u propast odvesti. Zato njemu i drugima sličnim Uzvišeni Allah kaže:

Pa, pohitite Allahu vi! Ja sam vama od Njega opominjatelj jasni! / I ne činite uz Allaha Boga drugoga! Ja sam vam jasni opominjatelj od Njega! (50-51)

Ali, nevjernicima je podaren smisao za lijepe riječi u onoj mjeri u kojoj im je oduzeta blagodat ispravnog prosuđivanja. One koji pozivaju Allahu, dž.š., oni opisuju kao sihirbaze, zabludjele i zaostale ljude.

Tako to bi. Ni onima prije nijedan poslanik došao nije a da nisu kazali: "Čarobnjak je" ili "Luđak je!" / Jesu li to oni jedni drugima oporučili? Ne! Nego su oni ljudi koji su u zlu svaku granicu prešli! (52-53)

Zlo koje su činili upropastilo ih je nakon perioda iskušenja.

Sredina sure Ez-Zarijat govori nam o sudbinama nekoliko ovakvih naroda. Počinje sa časnim gostima Ibrahimovim. Ovo kazivanje otkriva nakaradno razumijevanje pitanja Božanstva kod kitabija i utjecaj idolo-pokloničkog razmišljanja na njihov razum. Gosti Ibrahimovi bili su melec, koji su mu donijeli radosne vijesti da će dobiti dječaka učena. Također, obavijestili su ga da će Allah uništiti nečista naselja koja Lut, a.s., nije mogao izvesti na Pravi put.

Međutim, Stari zavjet drugačije iznosi ovo kazivanje. Tamo se spominje da je Allah ručao sa Ibrahimom. Ibrahim mu je ponudio obilnu trpezu sa pečenim teletom i hljebom i Allah je jeo dok se nije zasitio. Ovo navodi "Sveta knjiga".

Međutim, kazivanje koje donosi Kur'an, a koji je pod sumnjom kod kitabija, u potpunosti niječe ovakav kontekst događaja, jer taj kontekst ne daje Allahu onu poziciju koju On zaslužuje.

Čovjeku će biti presuđeno u danima iskušenja

tako da će lijepim vidjeti ono što nije lijepo.

Dalje, ova sura govori o Faraonu i njegovoj vojsci i njihovom napadu na živote Israilićana.

Pa njega i vojske njegove zgrabismo, i u more ih bacismo, jer on osuđen na kaznu bi! (40)

Uradio je nešto što zaslužuje prijekor i osudu. Zato je i bio bačen u more kao što zrnevlje bude bačeno. Za njim nisu plakala nebesa, niti Zemlja. Potom, sura navodi kazivanje o narodu 'Ad, koji su pitali: "Ima li koga da je jači od nas?"

I o Adu, kad na njih vjetar koji sve uništava poslasmo Mi, / koji ništa do čega dođe ne ostavi a da ga smrvljenim ne učini (41-42)

Potpuno su uništeni, a bez ikakvog otpora! Slično su završili i drugi nasilnički narodi. Uzvišeni Allah im je poslao nekoga ko će ih o Njemu upoznati, ko će ih podsjetiti na Dan susreta s Njim, ko će od njih zatražiti da se poštuje Allahovo pravo. Međutim, oni su okrenuli glave i uzoholili se, pa su potpuno uništeni.

Allah, dž.š., može bez Svojih stvorenja. On je apsolutno nezavisan

od njih. Kada ih obaveže ibadetom, to je samo da bi bili zahvalni na Njegovim blagodatima, da bi osjetili Njegovu veličinu i potrebu za Njim. Pa, da li je to teška obaveza?

A ljude i džine stvorio sam samo da Meni robuju, / od njih Ja ne želim ni opskrbu, niti želim da Me hrane! / Doista, Allah je Opskrbitelj, Posjednik Moći Velike! (56-58)

Nezahvalnost koju neki ljudi pokazuju prema svome Gospodaru neće proći nekažnjeno. Dobit će ono što su dobili njihovi preci:

A, zbilja, nevjernicima pripada dio kazne nalik kazni onih nalik što su im, pa neka Mene ne požuruju! (59)

Radi se o jednoj te istoj kazni i zajedničkoj sudbini:

A, teško nevjernicima od Dana njihova kojim im se prijete! (60)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET DRUGA

ET-TUR/GORA

Sura Et-Tur lijep je primjer kako Kur'ani-kerim utiče na ljudsku dušu kada je obasja uputom, kao što jutro otklanja noćnu tamu i svojim zrakama obasjava dan.

Džubejr ibn Mut'am poslije Bitke na Bedru došao je u Medinu da bi pregovarao oko oslobađanja ratnih zarobljenika. Muslimani su ušli u džamiju da bi klanjali akšam-namaz za Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, a on je ostao napolju. Slušao je kako Poslanik u namazu uči suru Et-Tur. Sav se promijenio. Mnogoboštvo je bilo ozbiljno uzdrmano u njegovoj duši. Osjećao je kao da Objava uništava i posljednje ostatke nevjerovanja u njemu.

Džubejr je rekao: "Slušao sam Poslanika kako na akšam namazu uči suru Et-Tur. Srce samo što mi nije izletjelo iz grudi kada sam čuo da uči ove ajete: *'Zar su oni stvoreni bez Stvoritelja, ili su oni sebi stvoritelji!?' / 'Zar su oni stvorili nebesa i Zemlju!?' Ne! Oni nisu uvjereni! / 'Zar su u njihov riznice Gospodara tvoga, ili su oni vladatelji!?' (35-37)*

U drugoj predaji, Džubejr kaže: "Došao sam u Medinu kod Allahovog Poslanika da posređujem u oslobađanju zarobljenika Bedra. Uputili su me u džamiju gdje je Poslanik klanjao akšam-namaz sa svojim prijateljima. Čuo sam da uči: *'Wet-turi... do: Doista će se dogoditi kazna tvoga Gospodara, / niko je neće moći odagnati (7-8)* Tada, kao da mi se srce raspuklo. Primio sam islam plašeći se da ne dođe kazna. Mislio sam da će kazna stići prije nego što se dignem sa svoga mjesta."

Čovjek je napustio mnogoboštvo i spasio se. Mnogo li je onih koje je Kur'ani-kerim izveo iz tmina na svjetlo. Postoji bliskost između prijašnje i nove Objave. Sa strane Tura pozvan je Musa, a.s., da ponese teret borbe

protiv Faraona, a Muhammed, s.a.v.s., pozvan je sa strane Hrama ispunjenog poštivaocima, da učvrsti stubove vjere u Jednog Boga i uspostavi temelje vjere na činjenicama, a ne na izmišljotinama.

Izgleda da je "Knjiga u redove napisana" Suhufi objavljeni Musau, a.s., a da je "more prepuno" Crveno more u kojem je potopljen Faraon, kada je morska pučina dokrajčila lažno božanstvo. Ovo je mišljenje Ibn 'Ašura. Postoje i druga mišljenja o značenju ovih prvih ajeta sure Et-Tur, ali mi se na njima nećemo zadržavati. Ono što želimo istaknuti jeste da je Musa, a.s., prihvatio Tevrat kao knjigu koja uređuje vjeru i državu, kao što je i Muhammed, s.a.v.s., prihvatio Kur'an kao knjigu koja uređuje vjeru i državu.

A kada je posrijedi Isa, a.s., njemu objavljeni Indžil je došao kao nastavak Tevrata, s tim što Indžil dolazi sa određenim olakšicama.

Kako god bilo, Kur'ani-kerim sadrži konačan oblik Objave koji vrijedi za vjeru i za zakon. U njemu je ispisana konačna Objava koja vrijedi za sva vremena. Kur'an je jedinstvena potvrda za Objavu koju su primili i prvi poslanici.

Sura Et-Tur potvrđuje prijatnu neprijateljima Objave. Oni zaslužuju crnu budućnost.. A one koji su Allaha, dželle šanuhu, svjesni čeka ljepše sutra i vječno uživanje koje su zaradili pročišćenjem duše i tijela i slijeđenjem Pravoga puta.

"Zbilja mi prije za naše porodice strepjesmo!" – kazat će – / "pa na nas Allah blagodat prosu i sačuva nas od patnje ognja! / Mi smo i prije Allaha zazivali, On je dobročinitelj samilosni!" (26-28)

Nakon ove prijatne i obećanja, u sredini sure Allah, dž.š., traži od Poslanika da bude izdržljiv i ustrajan na putu pozivanja u vjeru i da opominje:

Pa ti opominji! Jer nisi ti, milošću svoga Gospodara, ni prorikatelj, nit' luda! (29)

Otkud proročanstvo u prirodnoj vjeri? Otkud ludost u racionalnoj vjeri?

Veličina islama je u tome što on predstavlja uzvišeni humanizam koji odbacuje svaku iskrivljenost, grešku, usiljenost i lutanje.

Zato sura u nastavku donosi petnaest uzastopnih pitanja koja su kao

strujni udar koji čovjeka prenosi iz stanja u stanje i prisiljava ga na razmišljanje o sadašnjosti i o njegovoj sudbini:

1. *Zar da oni govore: "Pjesnik je!" Čekat ćemo mu sudbinu nestalnu!" / Ti reci: "Čekajte vi! I ja ću s vama biti od onih koji će čekati!"* (30-31)

Muhammed, s.a.v.s., nije pjesnik.

A Mi poslanika nismo učili pjesništvu, niti to dolikuje njemu! Ovo nije drugo do opomena i Kur'an razgovijetni. (Jasin, 69)

Knjiga koju on donosi ispunjena je činjenicama, a ne izmišljotinama:

Kur'an mi s Istinom objavljujemo, i s Istinom je i objavljen! (El-Isra', 105)

2. *Da li ih na ovo razbori njihovi tjeraju!?* (32)

Jer razumni ljudi ne mogu sebi dopustiti ovakve optužbe:

3. *Ili su oni narod zastranjeli!?* (32)

Nastranost je prvi motiv koji vodi nijekanju:

4. *Zar oni vele: "Izmišlja ga!" Ne! Nego oni ne vjeruju! / Nek' oni govor nalik ovome donesu, ako govore istinu!* (33-34)

Da je Kur'an ljudski govor, šta je to, onda, što sprječava čovjeka da sastavi govor sličan Kur'anu?

5. *Zar su oni stvoreni bez Stvoritelja!?* (35)

6. *Ili su oni sebi stvoritelji!?* (35)

Čovjek je stvoren i ima svoga Stvoritelja, ali čovjek ne može ništa stvoriti:

7. *Zar su oni stvorili nebesa i Zemlju!? Ne! Oni nisu uvjereni!* (36)

Mi smo se našli u već stvorenom i za nas pripremljenom svijetu. Nijedan njegov dio mi nismo stvorili:

8. *Zar su u njih riznice Gospodara tvoga!?* (37)

Većina nevjernika pita se: "Zašto su vjerovjesnici izabrani između nas? Zašto nama nije ostavljeno da ih mi biramo?"

9. *Ili su oni vladatelji!?* (37)

Ako njima pripada vlast, neka onda isprobaju svoju sreću:

U njihovim grudima nije drugo do oholost samo, koja ih neće dovesti do žuđene sreće! (Gafir, 56)

10. *Zar oni stepenice imaju, pa hoće da prisluškuju!? Nek' onda onaj njihov koji je čuo donese dokaz jasni! (38)*

Ako uspiju čuti nešto od Objave, neka to donesu. A daleko su oni od toga!

11. *Zar Njemu pripadaju kćerke – a vama sinovi!?" (39)*

Mnogobošci Mekke smatraju žensku djecu sramotom i govore da Allahu pripadaju kćeri:

12. *Zar ti išćeš nagradu od njih pa su oni od nameta opterećeni? (40)*

Vjerovjesnici ne traže od ljudi ništa. Oni ne žele ništa od ovoga svijeta:

13. *Zar je u njih Nepoznato, pa oni pišu? (41)*

Nevjernici ne posjeduju nikakvo znanje ili svjedočanstvo o Nepoznatom:

14. *Zar oni spletke žele!? Pa, oni koji ne vjeruju, oni padaju u spletke! (42)*

Sukob između Istine i neistine može potrajati, ali pobjeda pripada bogobojaznima:

15. *Zar da drugog boga oni, osim Allaha, imaju!? Slavljen nek' je Allah i iznad onoga što Mu oni pripisuju! (43)*

Sve osim Allaha je ništavno i bezvrijedno. Nakon ovih pitanja, Uzvišeni Allah kaže:

A kad bi oni vidjeli komad od neba da pada, kazali bi: "Oblaci nago-milani!" (44)

Prema tome, oni su uobražene inadžije. Njih apsolutno ne interesira Istina i dokazi koji na nju upućuju. Zato je Poslaniku rečeno da ih pusti za neko vrijeme kada će se povinovati Istini i u njoj vidjeti uzroke snage i moći. A Poslanik – neka radi i posveti se ibadetu i džihadu:

A ti se strpi do odredbe svoga Gospodara, ti si zbilja pred Našim Očima, i slavi svoga Gospodara, hvaleći Ga kad ustaješ. (48)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET TREĆA

EN-NEDŽM/ZVIJEZDA

Izvori ljudske spoznaje su poznati. To su razum i pet čula. Postoji još jedan izvor koji je odlika samo nekih ljudi, a to je Objava istinita. Na to ukazuju riječi Ja'kuba, a.s., svome sinu:

A od Allaha znam ono što vama znano nije! (Jusuf, 86)

Ko od Sveznajućeg dobije makar nešto, dobio je znanost u koju nema sumnje. A Allah od Svoga znanja ne daje svim ljudima. Jer, ljudi su različite građe. Objavu mogu nositi samo probrani robovi, robovi koji u sebi nose nebesku prirodu koja odbacuje moralni pad i laži. Zvijezde nestaju, a oni ostaju. Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, jedan je od ovih ljudi. Ili možemo reći da je on njihov predvodnik.

Sura En-Nedžm opisuje proces spuštanja Objave:

Tako mi zvijezde kada zapada, / vaš drug nije zastranio niti je zalutao, / i on ne zbori po žudnji svojoj, / to samo Objava je koja mu se objavljuje, / podučava ga onaj žestoke snage, / divni, onaj koji se uspravi. (1-6)

Ranije, Musa, a.s., pozvan je s desne strane doline, iz stabla, u blagoslovljenom kraju da se pobrine o ljudima, nakon što se nekoliko godina brinuo o stadu. A sada, najodabranijem među vjerovjesnicima, koji se osamio u pećini Hira, dolazi melek u liku svome, da bi zakoračio na veliki put islamskog poziva.

Srce zanijekalo nije ono što on je vidio, / pa zašto se s njim prepirete oko onoga što je vidio? (11-12)

Objava Muhammedu, s.a.v.s., utemeljena je na Istini, koje mnogi

nisu bili svjesni i koja je bila ukraćivana mnogim generacijama:

Oni samo pretpostavke slijede i ono za čim duše žude, a od Gospodara njihova već im uputa dođe! (23)

Postoje zemaljske i nebeske vjere čija su obzorja zatamnijela i zasjenjena dimom laži i izmišljotina. Tako je o Allahu, dželle šanuhu, raširen govor koji Mu ne priliči. Došlo je do sukoba između vjere i nauke, a vjera i nauka su jedna istina. Slijedeći svoje strasti, mnogi vjernici su nanijeli veliko zlo Objavi:

Oni o tome nikakva znanja nemaju, oni slijede samo pretpostavke, a pretpostavke nisu Istini ni od kakve koristi! (28)

Uistinu, znanje bez vjere nema vrijednost. Objava štiti razum i sigurnim čini ono što od njega dolazi. Ono što se protivi razumu ne može biti vjera. Neki ljudi ispredaju neosnovane priče i to smatraju vjerom, a to nema nikakve veze sa njom.

I u islamu ima lažljivaca koji svome Poslaniku pripisuju da je izričao hvale kipovima. Nijedan muhaddis niti fekih nije to zabilježio. Islam je daleko od onih koji tako tvrde. Zvijezda može zaći, ali Muhammed, s.a.v.s., nikako. Islam je došao sa ciljem da čovječanstvu ocrta put dobra. Iako je Uzvišeni Allah u potpunosti nezavisan od Svojih stvorenja, ipak On voli da se očiste od grijeha i da budu na Pravom putu. Kur'an donosi način ispravnog života, pa ko hoće činit će dobro, a ko hoće činit će zlo:

Allahu pripada ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, da bi kaznio one koji su činili zlo u onom što su radili, i da bi nagradio nagradom najljepšom one koji su dobro činili, / one koji su se velikih grijeha klonili, i bestidnosti, a one beznačajne grijeha On oprostit će! Zbilja, tvoj Gospodar je obuhvatna praštanja! On vas dobro znade, i onda kad vas je od zemlje stvorio i tad kad ste vi bili oblikovani zameci u utrobama vaših majki! Pa, ne hvališite duše svoje! On dobro znade onoga ko bogobjazan je! (31-32)

Uz pozivanje najvišim stepenima dobročinstva ovi nam ajeti govore o tome da svaki plemenit čovjek može i posrnuti, da svaki odlučan čovjek može i posustati, da zemaljska priroda nekada može nadvladati u čovjeku i da se svaki onaj koji potpada pod obaveze snažno veže za Allahov, dž.š., oprost i da se pouzda u Njegovu dobrotu.

Kada se razumnim ljudima ponudi vjera, za očekivati je da kažu:

Gospodaru naš, mi smo doista čuli pozivatelja da poziva vjerovanju: "Vjerujte u Gospodara svoga!" I, evo, mi vjerujemo! (Ali 'Imran, 193)

Uz prihvatanje vjere potrebno je da čovjek teži ka usavršavanju i da prezire privrženost ovom svijetu.

A inadžije i griješnici – oni će uzmaknuti i vratiti se unazad:

Kaži ti Meni o onome ko se okreće, / i malo udjeljuje i škrtari, / zar je pri njemu znanje skrovitog, pa on vidi? (33-35)

Ovo nisu odlike jedinke. Ovo je prikaz raširenog nevjerovanja kako u prošlosti, tako i dan-danas. Promatrao sam današnje nevjernike i vidio kako okreću glave od Istine, kako su oholi u svojoj zabludi, kako se uzdižu iznad drugih ljudi i nimalo ne udjeljuju od onoga što imaju.

Činjenica je da nepriznavanje Muhammeda kao poslanika predstavlja nepriznavanje Objave i svih prijašnjih poslanika:

Zar on nije obaviješten o tome šta je na Listinama Musaovim, i Ibrahimovim, koji je preuzeto ispunjavao, / da niko neće nositi breme drugoga, / i da čovjeku pripada samo ono za šta se sam potruđi, / i da će se trud njegov zbilja vidjeti, / i potom će za njega nagrađen ili kažnjen potpuno biti. (36-41)

Sušтина vjerovanja je da čovjek, kao Božije stvorenje, shvati da ima svoga Stvoritelja i da će iz ovoga svijeta preseliti svome Gospodaru. Sve živo i mrtvo upućuju na Allaha, dž.š.

Onaj koji smatra da je život crva ili život čovjeka nastao iz njega samoga – on je ahmak. Ni zametak ni čovjek nisu u stanju pokrenuti životne funkcije u svojim tijelima!

Ko može reći da je u stanju narediti svome srcu da kuca ili svome razumu da bljesne nekom idejom!?

I da će Gospodaru tvome povratak biti, / i da je On Onaj Koji nasmijava i na plač navodi, / i da je On Onaj Koji usmrćuje i oživljava! / i da On par, muško i žensko, stvara, / od hude kaplje kad se izbací. (42-46)

Život u nama i u onome što nas okružuje i u zamecima koji su u utrobama majki – od Allaha su Uzvišenog. Jediní On u stanju je podariti život. Među ranijim narodima bilo je onih koji su sebi umislili da mogu

podariti život pa su bili uništeni. Ništa bolje neće proći njima slični među kasnijim narodima.

Kraj sure En-Nedžm sačinjavaju kratki ajeti sa snažnim odjekom, dalekom porukom i dubokim tragom.

I da će On sve po drugi put proživiti, / i da On obogaćuje i moć daje, / i da je On Gospodar Sirijusa, / i da je On uništio Ad davni, / i Semud, i nije ih ostavio, / a još prije i narod Nuhov! Oni su zbilja bili najzločestiji i najbjesniji. / A i izvrnuta naselja On preturi, / pa ih prekri ono što ih prekri! / Pa, u koju blagodat Gospodara svoga sumnjaš? (47-55)

Ovako je Allah, dž.š., postupio sa grijешnim zajednicama i ništa Ga ne može spriječiti da isto postupi i sa njima sličnim, nevjernicima i silnicima. Pa, da li će to shvatiti nevjernici današnjice?

Muhammed, s.a.v.s., samo je jedan od opominjatelja, koji poziva vjerovanju u vrlini, čemu su pozivali i raniji opominjatelji:

A tebi se ne govori ništa drugo osim ono što se i poslanicima prije tebe reklo! (Fussilet, 43)

Je li njegova mahana u tome što je odbio priznati mnogoboštvo i što je ustvrdio da je Allah samo jedan? Je li njegova mahana u tome što je odbio priznati svećenstvo i što je obznanio istinu da svećenici nisu u stanju oprostiti ni sebi ni drugima te da su oni kao i ostali ljudi!?

Pa zar se ovom govoru vi čudite, / i smijete se a ne plaćete! (59-60)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET ČETVRTA

EL-KAMER/MJESEC

Približi se Čas i raskoli Mjesec! (1)

Ova konstrukcija upućuje na to da se radi o raskolu Mjeseca koji će se dogoditi pred sam kraj ovoga svijeta uz opći poremećaj ostalih nebeskih tijela. Slično ovome govore i ajeti sure El-Kijame:

A kad strahotno zasvjetlucaju oči, / i Mjesec se pomračí, / i Sunce i Mjesec se spoje, / toga Dana čovjek će povikati: "Kuda da se bježi!?" (7-10)

Međutim, prenosi se od Ibn Mes'uda da se raskol Mjeseca dogodio u vrijeme Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, ali mušrici su odbili povjerovati u to. I dalje su tvrdili da je Poslanik sihirbaz:

I poriču i slijede strasti svoje – a sve već određeno je! (3)

Tvrđnjama da je Poslanik, s.a.v.s., sihirbaz mislili su da će njegovi napori da uništi mnogoboštvo ostati bez rezultata. Jer, oni vjeruju kako su i vjerovali, a muslimani nisu ozbiljnije uzdrмали postojeće stanje, iako Objava, koja je dolazila, uništava nevjerovanje i razgoni tmíne:

A dolaze im vijesti u kojima prijekor je, / mudrost savršena, ali opomene ne koriste! (4-5)

Ako se u čovjeku ne probudi svijest koja će ga navesti na vjerovanje, nikakav poziv neće koristiti, ma koliko on bio rječít.

Uzvišeni Allah prijeti mušricima danom proživljenja i kazne, a potom, navodi im primjere prijašnjih zalutalih naroda koje čeka bolna kazna.

Nevjernike će nesreća neprestano pogađati, ili će im se blizu staništa

njihova dešavati, zbog onog što su činili, sve dok se Allahovo obećanje ne izvrši. A Allah, doista, obećanje Svoje ne krši! (Er-Ra'd, 31)

Zato sura El-Kamer počinje vrlo sažeto govoriti o posljedicama zablude i inada, još od vremena Nuha, a.s.

A poricao je i Nuhov narod prije njih, pa su roba Našega u laž ugonili i govorili: "Luda je!" I Nuh spriječen bi! / I pozva on Gospodara svoga: "Zbilja sam savladan, pa se Ti osveti!" (9-10)

Slušao sam jednog učača Kur'ana dok uči ove ajete milozvučnim i melodičnim glasom. Napravio je stanku na riječi 'maglub' i produžio izgovor samoglasnika 'u' za šest dužina. U njegovom glasu mogla se osjetiti potlačenost, skrušenost i traženje pomoći. Imao sam dojam da je taj glas bio ispunjen bolovima i mukama na planu širenja islama u toku 950 godina. Pogledao sam oko sebe i vidio kako su oči slušalaca ispunjene suzama iz saosjećanja prema Nuhu, a.s., njegovom robovanju Allahu i traženju pomoći od Njega.

Pa Mi vrata neba za vodu neprestanu otvorismo, / i da izvori na Zemlji probiju učinismo, i voda se sastade na zapovijed već određenu! (11-12)

Nakon Nuhovog, a.s., naroda došao je Ad. Bio je to uobražen i arogantan narod. Posjedovali su velika bogatstva i ogromna tijela. Ali, nisu se sustezali optužiti svoga poslanika za prostakluk, poslanika koji je pozivao vjeri u Jednog Allaha:

Mi smo zbilja na njih vjetar ledeni poslali, koji je u danu nesretnom neprestano puhao, / i ljude, kao da su izvaljena stabla palmına, čupao! (19-20)

Ovaj strašni vjetar udarao je njihovim ogromnim tijelima po zemlji ili je zemljom udarao po njihovim tijelima, koja su ostala razbacana na površini kao da su iščupana palmova stabla:

Pa, kakva je samo bila kazna Moja i opomene Moje! (21)

Nuhov narod uništen je vodom, a narod Huda, a.s., uništen je vjetrom. Mi smo sasvim priviknuti na ova dva elementa, ali kada Uzvišeni Allah hoće, potopi vodom i uništi vjetrom.

A Kur'an smo za pouku olakšali Mi, pa ima li ikoga pouku da pri-mi? (32)

Nakon Ada došao je Semud. Časna sura ističe njihov odnos prema poslaniku Salihu, a.s., jer je on sličan odnosu Mekkelija prema posljednjem poslaniku Muhammedu, s.a.v.s. Oni su govorili:

“Zar da se njemu, a ne nama, šalje Opomena!?” Ali, oni samo sumnjaju u Opomenu Moju, zato što još nisu osjetili Moju kaznu! (Sad, 8)

A prije toga:

I čude se što im jedan od njih opominjatelj dođe. I nevjernici vele: “Ovo čarobnjak i lažov je!” (Sad, 4)

Kako je to slično onome što su rekli pripadnici naroda Semud o svome poslaniku:

Pa su govorili: “Zar da čovjeka jednoga između nas slijedimo mi? E, tad bismo zbilja u zabludi i ludosti bili! / Zar da se njemu Opomena između nas šalje? Ne, nego on oholi lažac je!” (24-25)

Semud je ubio devu Saliha, a.s., koju je Allah, Svojom moći, stvorio od kamene stijene. Zato im je Allah, dželle šanuhu, poslao kaznu koja je njihova tijela pretvorila u suho lišće, slično onome koje se stere ispod stoke:

Mi smo na njih jedan strahovit glas spustili i oni su kao zdrobljeno lišće suho bili! (31)

Idemo sada u drugi pokvareni grad u kome su preovladavale strasti i u kome su ljudi uživali u nemoralnim radnjama. Čak su otvorili i posebne klubove za to. Njihov poslanik, Lut, a.s., jasno je izrazio svoj prijezir i odvratnost spram tog nemoralna i pokušao ih učiniti normalnim ljudima. Međutim, oni su to odbili i pokušali su napastvovati meleke, koji su mu došli u posjetu. Njihova kazna bila je uništenje grada. Neki istraživači kažu kako je taj grad zadesila atomska eksplozija koja je sve ispreturala naopačke, a oni, koji su to gledali, ostali su slijepi:

A i goste su njegove tražili, pa smo im Mi oči zaslijepili: “Iskusite kaznu Moju i opomene Moje!” / I ranim jutrom ih pogodi kazna koju će neprestano osjećati. (37-38)

Homoseksualnost je poznata danas, u savremenoj civilizaciji. To je jedan od uzroka širenja strašne epidemije side (AIDS).

Interesantno je da nikome na pamet ne pada pokajanje. Ono što

se može čuti jesu savjeti da se zadovolji strast, ali da se nastoji zaštititi zdravlje. To govore i svećenici dijeleći zaštitna sredstva.

Šta možeš drugo očekivati od onih koji su zaboravili na Allaha, dž.š.?

Kazivanja o prijašnjim narodima završavaju kazivanjem o faraonima koji su silom vladali ljudima i koji su imali cilj pokazati svoju nadmoć u svijetu.

I faraonovoj porodici opomene dolaziše, / pa oni sve Naše znake porekoše, pa ih kazništvo Mi onako kako kažnjava Silni i Moćni! (41-42)

Potom, onima koji shvataju ove riječi bi rečeno: "Neprijatelji islama, zasigurno, neće izbjeći sudbinu koja je zadesila njihove prethodnike."

Da li su vaši nevjernici imalo jači od vaših ovih, ili vi imate obznanu u knjigama nebeskim? / Zar da oni govore: "Mi smo svi pobjedonosni!" / Mnoštvo će biti poraženo i leđa će oni okrenuti! (43-45)

Ova prijetnja se uistinu obistinila. Mušrici su doživjeli težak poraz u Bici na Bedru, u kojoj su stradali predvodnici nevjerovanja. A ono što ih na Ahiretu očekuje mnogo je gore:

A Mi ćemo doista dati da iskuse kaznu manju prije kazne velike, da bi se povratili. (Es-Sedžde, 21)

Sura El-Kamer završava se riječima o Danu suđenja, kada će biti presuda pravedna za obje skupine:

Zločinci će zbilja u propasti i u Ognju biti, / na Dan kad oni u Vatru budu vučeni na licima svojim: "Iskusite dodir pakleni!" (47-48)

A sa muslimanima će biti drukčije:

A oni koji se Boga boje doista će u rajskim baščama i međ' rijekama biti, / na mjestu instinskome, kod Vladara Svemoćnoga! (54-55)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SURA PEDESET PETA

ER-RAHMAN/SVEMILOSNİ

Er-Rahman/Svemilosni, (1), jedno je od lijepih imena Uzvišenog Allaha. Često dolazi uz vlastito Allahovo, dželle šanuhu, ime.

Ti reci: "Zovite: 'Allahu!' ili zovite: 'Svemilosni!', kako god Ga vi zvali, imena Njegova najljepša su." (El-Isra', 110)

Jedan od najvećih Allahovih znakova je i taj što ljude nije ostavio bez upute koja im ocrtava put i označava cilj. Kur'ani-kerim sadrži u sebi sve ono što su sadržavali spisi prvih vjerovjesnika, kao i ono što čovječanstvo vodi Pravom putu. Tako će ostati sve do Sudnjega dana. Kur'an je najveća blagodat Allahova objavljena posljednjem Poslaniku Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem.

Allah tebi objavljuje Knjigu, i Mudrost, i uči te onome što nisi znao. A Allahova je blagodat prema tebi velika (En-Nisa', 113)

Kur'ani-kerim je najveća blagodat za svakoga ko ga izučava i druge njemu podučava. Muhammed, s.a.v.s., kaže:

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ.

"Najbolji među vama su oni koji Kur'an nauče i druge njemu podučavaju." (Hadis bilježi Buhari od Osmana)

Jer, onaj koji tako radi slijedi poslanike u procesu dostavljanja Poruke i otklanjanju neznanja.

Svemilosni, Kur'anu uči. (1-2)

Jedna od odlika čovjeka je i blagodat rječitosti i prenošenje značajna pomoću različitih jezika.

Potom, Uzvišeni Allah objašnjava da je sve potčinjeno tačno utvrđenim zakonima. Nebeska tijela ne plove u vasioni po svome nahođenju. Ona imaju tačno utvrđene putanje i određenu brzinu.

Ono što raste iz zemlje ima utjecaja i na nebo. I jedno i drugo potčinjeni su savršenom redu:

I Zemlju smo rasprostrli, brda na njoj usadili, i učinili da po njoj sve sa ravnomjerjem raste! (El-Hidžr, 19)

Dijelovi kosmosa su kao mehanizam za mjerenje vremena:

Sunce i Mjesec utvrđenim plove stazama, / a zvijezde i drveće padaju ničice! / A nebo je podigao i postavio terazije, / da ne prekoračujete u mjerenju. (5-8)

Zbog nekontroliranog ponašanja čovjeka, na kopnu i na moru može nastati nered. Može doći i do probijanja ozonskog omotača oko Zemlje, ali to neće utjecati na upravljanje kosmosom od strane njegovog Stvoritelja, niti će to poremetiti harmoniju materijalnih zakona – sve dok Allah ne dozvoli nestanak ovoga svijeta.

Dok smo na ovom svijetu, dužni smo uspostaviti pravdu kako u robnoj razmjeni, tako i na planu poštivanja prava svakog čovjeka u svim domenima:

I pravo mjerite, napunite i na teraziji ne zakidajte! (9)

Od Allahovih, dž.š., blagodati Njegovim stvorenjima su i plodovi koji rastu iz zemlje i palme. Uza slatko voće su i zrnavlja u svojim opnama, kao što su pšenica i riža. Većina čovječanstva oslanja se na ove žitarice u svojoj ishrani, a od njenih ostataka hrani se stoka. Oni koji žele mogu koristiti ruže i cvijeća mirisna. Kur'anski ajet u ovoj suri: *Pa, koju blagodat Gospodara svoga vi poričete!* (13) ponavlja se trideset jedan put, a obraća se skupinama ljudi i džina, koji su obavezni Allahu, dž.š., ibadet činiti na ovom svijetu. Cijela sura može se podijeliti u četiri poglavlja.

Prvo poglavlje govori o stvaranju i ponovnom stvaranju.

Drugo poglavlje govori o nestanku, ponovnom proživljenju i kazni za nasilnike.

Treće poglavlje govori o onima koji prednjače u ibadetu i pokornosti Allahu, dž.š.

Četvrto poglavlje govori o ostalim plemenitim i dobrim robovima.

Poznato je da je Adem, a.s., stvoren od zemlje, potom od ilovače, a zatim od gline, od blata ustajalog, a potom od sasušene ilovače kao što je grnčarija. Njegovo potomstvo stvoreno je od kapi sjemena, potom od zametka i, konačno, od grude mesa. Ovo je prvo stvaranje. Ljudi će ispuniti ovu Zemlju, a potom – svi će pomrijeti.

Sve što je na Zemlji – prolazno je, / a Lice Gospodara tvoga, Veličanstvenoga i Plemenitoga, ostaje! (26-27)

Potom, ljudi će se probuditi da bi izišli na polaganje računa. Niko neće moći uzbjeći polaganje računa. Oni koji su dobri bili njih čeka nagrada, a grijешnici bit će povedeni na zasluženju kaznu:

Zločinitelji će se po znaku svome poznati, pa će za kosu i za noge zgrabljeni biti! (41)

Ovi grijешnici proći će kroz različite faze. Branit će se i postavljati pitanja o onome što su uradili, baš kako to biva i na ovom svijetu. Međutim, kada se donese konačna odluka, ostaje samo njezino izvršenje. Tada će biti povedeni u Džehennem.

Prigovarajući nemarnima i otkrivajući njihova sramna djela, Uzvišeni Allah ponavlja ovaj ajet na još upečatljiviji način:

Pa, koju blagodat Gospodara svoga vi poričete!? (36)

Ovaj ponavljani ajet nekada razdvoji uzrok od posljedice iznoseći prijestupe u obavezama prema Allahu, prije nego što se spomene ono što čeka prijestupnike, kao npr.:

Pa, kad se rascijepi nebo i bude kao ulje crvenožuto / pa, koju blagodat Gospodara svoga vi poričete!? – / toga Dana za grijehе svoje ni ljudi ni džini neće biti pitani. (37-39)

Ova posljednja rečenica je posljedica prve rečenice, a između njih dvije ubačena je rečenica:

Pa, koju blagodat Gospodara svoga vi poričete!? (38)

Potom dolazi opis kazne za neposlušne:

Zločinitelji će se po znaku svome poznati, pa će za kosu i za noge zgrabljeni biti! (41)

Ovo ponavljanje ističe snažnu Allahovu srdžbu na one koji poriču Allahove blagodati i uživaju u njima, a da pritom ne pridaju nikakvu važnost onome ko im je podario te blagodati. Kao što otac kaže svome neposlušnom djetetu: “Zar mene, svoga oca, da iznevjeriš!? Mene za boravljajš i moje pravo ne poštuješ, neposlušniče!”

Sura Er-Rahman završava se veoma lijepim opisom Dženneta, koji je pripremljen za bogobojazne. Postoje dva Dženneta za one koji dostignu visoke stepene:

A onome ko se bude pred svojim Gospodarom bojao stajanja – pripadaju bašče dvije. (46)

I ovdje se ponavlja razdvajanje koje smo malo prije spomenuli, ali sada između opisa i onoga što je opisano:

U njima će biti one pogleda kratkih, nije ih ni čovjek, prije njih, ni džin dotakao. (56) Pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete!? (57) Kao da su one biser i merdžan... (58)

Velika je obaveza prema Allahovim, dž.š., blagodatima. Haram je ne poštivati blagodati koje uživamo i ne odužiti se za njih.

I za ostale vjernike postoje dva Dženneta:

A osim te dvije, bit će još dvije bašče, / pa, koju blagodat Gospodara svoga vi poričete!? – / dvije modrozelenene. (62-64)

Ovim zelenilom i hladovinom upotpunjen je ovaj opis. Za dolinu Eufrata i Nila kaže se “Erdus-sewad” – zbog toga što u tim predjelima prevladava zelenilo. Ove bašče o kojima govori sura predstavljaju radost za one koji će biti u njima. Da nas Allah učini od njih!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET ŠESTA

EL-WAKI'A/DOGAĐAJ

El-Waki'a je jedan od naziva za Kijametski dan. Za taj dan spominju se i ovi nazivi: El-Hakka, El-Kari'a, Es-Sa'a i dr.

Osnovne naznake ove sure su veoma jasne. Ona započinje kratkim govorom o završetku ovoga svijeta i početku Dana sviđanja računa. Potom, spominje skupine ljudi nakon proživljenja: skupina onih koji su daleko isprednjačili, skupina sretnih i skupina nesretnih.

Nakon toga sura navodi pet dokaza o tome da je proživljenje istina i da je ludost osporavati ga. Na kraju se iznosi opis napuštanja ovoga svijeta i naznake svrstavanja spomenute tri skupine ljudi: skupina onih koji su daleko isprednjačili, skupina sretnih i skupina nesretnih.

Mnogi ljudi zaokupljeni su ovosvjetskim životom i pritisnuti svakidašnjicom i drugim prohtjevima. Oni misle samo na sebe. Tako zanese ni, jedni govore: "Mislimo da Sudnji dan neće biti.", a drugi kažu: "Jedino nas vrijeme uništi!" Oni se čak i zaklinju da nema života poslije smrti:

Oni se Allahom, najvećom zakletvom, zaklinju: "Allah neće oživiti onoga koji umre!" (En-Nahl, 38)

Ti vidiš kako onaj koji će sutra umrijeti ispraća onoga koji je danas umro govoreći svome prijatelju o svojim nadama. Zavarava ga lažnom nadom ne uzimajući nikakvu pouku iz dženazetske povorke. Tako, stoljeća prolaze i velike skupine ljudi nestaju, a broj onih koji niječu Drugi život se povećava. Glas nevjerovanja čuje se na sve strane.

I tako, iznenada, nastupit će Kijametski dan, dan kada će glas nevjerovanja zanijemiti.

Kada se Događaj dogodi, / događanje njegovo niko neće poreći...
(1-2)

Čovjek u svojoj prirodi ima inata i želje da polemizira. Međutim, šta bi mogao reći kada se dogodi strahota? Usta griješnika bit će suha, neće biti u stanju reći ništa ružno:

Neke će uniziti, a neke uzvisiti! (3)

Bit će glavešina i kraljeva koji će biti proživljeni kao podanici i siromasi, jer za taj dan nisu ništa pripremili. A bit će slabića i zaboravljenih ljudi koji će na Sudnjem danu biti u vrhu. Možda će oni koji su bili dobro obučeni na ovome svijetu na Sudnjem danu biti bez odjeće. To je dan kada će sve biti postavljeno na svoje mjesto, dan kada će propasti laž i zablistati istina. Neki komentatori Kur'ana smatraju da se u ovom ajetu govori o ponižavanju i uzvisivanju na Zemljinoj površini jer u jednom hadisu stoji:

يُخْشِرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقُرْصَةِ النَّقِيِّ لَيْسَ فِيهَا عِلْمٌ لِأَحَدٍ.

“Na Sudnjem danu ljudi će biti proživljeni na bijeloj i ravnoj zemlji kao čista okrugla ploča. Na njoj niko neće imati nikakvo obilježje!” (Hadis bilježe Buhari i Muslim od Sehla b. Sa'da)

Svi će biti bos, goli, svi će stajati pred Gospodarem svjetova:

I pitaju te o planinama, pa ti reci: “Gospodar moj će ih u prah smrviti, / i potom ih ravnim tlom, golom ledinom, ostaviti, / tad na Zemlji ni nizija ni visija nećeš vidjeti!” (Taha, 105-107)

Oba tumačenja dopunjuju jedno drugo. Postoji, dakle, jedan socijalni potres u kome će ljudi srušiti zablude, u kome nikakvu vrijednost neće imati porijeklo niti ovosvjetske titule. Također, postoji i fizički potres čiji opis počinje u ovim ajetima:

Kada se Zemlja snažnim potresom potrese, / a u komade raskomadaju planine, / pa budu kovitlaci prašine uskovitlane, (4-6)

Sa Kijametskim danom nastupit će veliki potres koji će sve uzdrmati, a tvrde stijene pretvoriti u prašinu:

Na Danu kad se Zemlja bude drugom Zemljom zamijenila, a i nebesa, i kad svi iziđu pred Allaha, Jedinoga, nad svim Bdijućega! (Ibrahim, 48)

Mi ne znamo koliko vremena ćemo ostati na Zemlji prije nego ona bude zamijenjena. Ne znamo da li će to biti desetine ili stotine stoljeća? U svakom slučaju, trajanje tog vremenskog perioda nije ni važno. Važno je pripremiti ono što će toga dana biti od koristi. Uzvišeni Allah objašnjava da će ljudi toga dana biti podijeljeni u tri skupine:

A vas budu tri vrste: / drugovi sreće! Ko su drugovi sreće? / Drugovi nesreće! Ko su drugovi nesreće? / I oni prvi – doista prvi, / Oni će Allahu biti bliski, / u rajskim baščama blagovati – (7-12)

Ova sura navodi pet raznovrsnih dokaza iz kosmosa i iz ljudskog iskustva o tome da je proživljenje poslije smrti istina.

Prvi dokaz:

A Mi vas stvaramo, pa zašto ne vjerujete!? (57)

Zašto ljudi sumnjaju da Onaj Koji je prvi put stvorio ne može stvoriti i drugi put? Ja uložim mnogo truda u pripremu predavanja, ali kada ga pripremam, onda mi je lahko. U skladu sa ovakvim razmišljanjem je i ovaj ajet:

On je Onaj Koji stvaranje započinje i potom ga obnavlja, i to je Njemu lahko. (Er-Rum, 27)

Za Allaha, dželle šanuhu, ne postoji nešto što je teško ili lahko, jednostavno ili jednostavnije. Zato, u nastavku istog ajeta kaže:

I samo Njemu pripada primjer najveći na nebesima i na Zemlji! On je Silni i Mudri (Er-Rum, 27)

Ovaj dokaz ponavlja se u mnogim surama i tako je jednostavan i jasan da ga samo inadžija i tvrdoglavec može odbaciti:

I još kažu: "Zar kad kosti i prašina budemo mi, zar ćemo kao stvorenja nova biti proživljeni!?" / Ti reci: "Bit ćete, taman da kamenje ili željezo ste, / ili neko drugo stvorenje zbog čega se u grudima svojim oholite!" A oni će upitati: "Ko će nas životu povratiti?" Odgovori: "Onaj Koji vas prvi put stvori!" I oni će tebi glavama svojim odmahnuti i upitati: "Kad će to biti!?" Odgovori: "Možda će to uskoro biti!" (El-Isra', 49-51)

Kur'ani-kerim insistira na promatranju i promišljanju ovoga svijeta i postojanja, da bi spoznali kako je započelo stvaranje i kako će se obnoviti. Mi smo uvjereni da postoji, ali kako smo stvoreni? Kako

smo dovedeni u ovo postojanje? Onaj koji promišlja ponovno stvaranje smatra da je njegovo nijekanje glupost:

Zar ovi ne vide kako Allah započinje stvaranje i potom ga opet daje!? Doista je to Allahu lahko. / Ti reci: "Putujte po Zemlji vi, pa vidite kako je On započeo stvaranje, i potom će Allah i drugi put obnoviti stvaranje! Doista je Allah svemoćan! / On kažnjava koga hoće, a samilost dariva kome hoće, Njemu ćete se povratiti." (El-'Ankebut, 19-21)

Sva ova značenja naći ćemo u ovom kratkom ajetu:

A Mi vas stvaramo, pa zašto ne vjerujete!? (57)

Drugi dokaz:

Onaj Koji je prvi put stvorio svijet nije se umorio niti svoju snagu u tome iscrpio. On, u svakome danu, svakom sahatu, čak i u svakom treptaju oka iznova stvara. To je vidljivo u promjenama ljudi i u njihovim potomstvima. Ovaj dokaz očitava se u ovim Allahovim riječima:

Vidite li vi sjeme koje izbacujete, / da li ga stvarate vi, ili ga stvaramo Mi!?! / Mi zbilja određujemo smrt međ' vama, i niko Nas spriječiti ne može / da likove izmijenimo vaše i stvorimo vas onako kako to vi i ne znate! (58-61)

Sperma je začuđujuća tekućina. Ta, za nas neznatna tekućina, kod Uzvišenog i Svemoćnog Stvoritelja u jednoj kapljici nosi dvije stotine miliona spermatozoida. Jedan spermatozoid nije ni vidljiv, ali u sebi nosi sve fizičke i duhovne odlike ljudske vrste.

To je odavno poznato ljudima. Povodom kazivanja o prokletnicima u suri En-Nur, o optuženoj trudnici Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže:

إِنْ جَاءَتْ بِهِ أَكْحَلُ الْعَيْنَيْنِ , سَابِعَ الْأَيْتَيْنِ , حَدَلَجَ السَّاقَيْنِ فَهُوَ لِشَرِيكَ بْنِ سَعْمَاءَ , فَجَاءَتْ بِهِ كَذَلِكَ.

"Ako dijete koje donese na ovaj svijet bude surmalijastih očiju, debele stražnjice i popunjenih nogu, onda je ono dijete Šerika ibn Sahmaa!" Takvo dijete je i rodila! (Hadis bilježi Buhari od Ibn 'Abbasa)

Pogledaj kako se fizičke i duhovne osobenosti oca prenose na dijete putem spermatozoida. Da li negdje u svijetu postoji tvornica kojom

upravljaju genijalci, a u kojoj se proizvode ove ljudske osobenosti? Ne postoji ništa slično u svijetu! Žlijezde uzimaju svoje sirovine iz krvi, a krv dolazi putem hrane, a hrana dolazi iz zemlje. Sve ove procese prati i nadgleda Uzvišeni Allah:

Onaj Koji je lijepom dao svaku stvar koju stvorio je, i čovjeka prvog stvorio od gline, / a zatim mu potomstvo stvara od kaplje hude tekućine, / potom ga skladno uobličava i u njega Svoj Duh udahnjuje i daje vam sluh, i vid, i pamet! Kako malo zahvaljujete vi! (Es-Sedžde, 7-9)

Zapanjujuće je da se čovjek razvija iz samo jednog spermatozoida dok ostatak od dvije stotine miliona spermatozoida završava u kanalizacijama. Kao da Uzvišeni Allah želi reći oholom i uobraženom čovjeku: "Stvoriti tebe i milijarde tebi sličnih ne predstavlja nikakvu teškoću. Jednom ahmaku, koji tvrdi da se bavi filozofijom, rekao sam: "Ko je napravio spermatozoid koji proдре u unutrašnjost i tamo se zadrži? Tvoj otac i majka ne znaju o tome ništa. A ti, dođeš i širiš nevjerovanje (ateizam)!"

A vi znadete vaše prvo stvaranje, pa zašto se ne opomenete!? (62)

Treći dokaz:

Zemlja na kojoj živimo ispunjena je izvanrednim ljepotama. Mi se u njima nalazimo. Tu su lijepe bašče, poduprte i nepoduprte, livade, šume i raznovrsni plodovi žitarica i voća, hurmi i ulja, raznovrsni cvjetovi, vjetar itd. Ko je Taj Ko sve to stvara? Zemljoradnik uzore zemlju i zasije sjemenje. To je njegovo djelo. Dalje on samo gleda šta stvara Uzvišena sila i prihvata Allahove poklone pokoravajući se. Zar makar nešto od svega ovoga ne podstiče čovjeka na spoznaju Onoga Koji je sve to stvorio? Zar to ne podstiče čovjeka da shvati svu priču o životu i smrti? Sura El-Waki'a govori o onome što upućuje na ponovno proživljenje u usjevima i plodovima koje uzimamo sa zemlje:

Vidite li vi ono što sijete, / da li vi dajete da ono niče, ili Mi činimo da niče!? / *A da Mi hoćemo, Mi bismo ga sasušili.* (63-65)

Oživljavanje iz mrtvila stalno se ponavlja u svijetu:

A znak im je i zemlja mrtva! Mi je oživljavamo i iz nje sjemenje izvodimo pa ga oni jedu. (Jasin, 33)

Izvođenje ljudi iz grobova nije teže od izvođenja raznovrsnog bilja iz tmina zemlje.

A Allah je vas kao biljke rasijao po Zemlji, / zatim će vas u nju vratiti i iz nje doista izvesti! (Nuh, 17-18)

U drugim surama objašnjenje je još upečatljivije:

A i Zemlju smo rasprostrli i na njoj planine nepomične pobacali, i po njoj da nikne svakovrsna bilja prelijepoga dali, / da bi uvid stekao i da bi se opomenuo svaki rob odani! (Kaf, 7-8)

Morat će se izići pred Allaha, dž.š. i suočiti se sa polaganjem računa – baš kao što iz zemlje izlazi raznobojno bilje noseći u sebi šećer i masnoću. Kako neko može nijekati ponovno oživljenje, a svakog trenutka oživljenje se događa!? Možda neki zemljoradnik i pomisli da ima utjecaja u onome što se događa, međutim, Uzvišeni Allah upozorava da sve to, ako hoće, može uništiti:

A da Mi hoćemo, Mi bismo ga sasušili, pa biste vi stali klevetati: / "Mi smo, zbilja, kažnjeni, / čak smo i obespravljeni!" (65-67)

Ponovno oživljenje ljudi slično je zasađivanju zemlje. To je proces u kome se jasno vidi moć i veličina Stvoritelja Zemlje i nebesa. Zato, to bi trebalo podstaknuti vjerovanje u proživljenje i u nagradu ili kaznu.

A sada da promislimo o kazivanju o ahiretskoj kazni ili nagradi i tvrdnji da se radi o iracionalnom (duhovnom) događaju.

Poznato je da je čovjek sastavljen od duše i tijela. Pa, da li je tačno da željeno uzdizanje čovjeka nije moguće ostvariti ničim osim uništenjem tijela i zanemarivanjem njegovih potreba? U Kur'anu i sunnetu nisam našao ništa što bi upućivalo na mučenje i iscrpljivanje tijela. Tačno je da je propisan post i da je prilikom posta tijelo izloženo gladi i žeđi. Također, stajanje ili sedžda u namazu može duže potrajati, što može dovesti i do oticanja nogu. Čovjek se u svom svakodnevnom poslu može dobro umoriti i oznojiti, a može i život izgubiti na Allahovom Putu. Međutim, sve su to vidovi iskušenja na koja Allah, dž.š., stavlja čovjeka kao živo biće sastavljeno od duše i tijela. Udio duše u ovim iskušenjima jednak je udjelu tijela. Čak, tijelo predstavlja jednu vrstu posrednika, jer ono prenosi razumu ono što čovjeka zadesi, pa čovjek svjesno podnosi teškoće i želi time steći Allahovo, dž.š., zadovoljstvo. Zato, ako bi bol bio anestetiziran i čovjek ga ne osjeti i tako umre, ne bi za to imao nagradu. Čovjek je posebna, odlikovana vrsta. Uzvišeni Allah nije ga stvorio u najljepšem obliku da bi muškarac ili žena rekli: "Tijelo

je odvratno i potrebno ga je mučiti i obezvrijediti." Kada je Uzvišeni Allah stvorio Adema, rekao mu je:

A Mi rekosmo: "O, Ademe, stanujte ti i žena tvoja u Džennetu! Jedite u njemu u izobilju odakle vam je volja!" (El-Bekare, 35)

Poslije ovakve dozvole kako može biti govora o mučenju i iscrpljivanju tijela? Uzvišeni Allah je stvorio poslanike i učinio ih Svojim odabranicima između ostalih stvorenja. Rekao im je:

O, poslanici, jedite lijepa jela i radite dobra djela! (El-Mu'minun, 51)

Zar se u ovom ajetu naziru tragovi zabrane i uskraćivanja? Allah, dž.š., dijeli lijepu nafaku Svojim vjernicima, a zauzvrat ne traži ništa drugo do zahvalu na tim blagodatima.

O, vjernici, prijatna jela kojim smo vas opskrbili jedite i Allahu zahvaljujte, ako samo Njemu robujete! (El-Bekare, 172)

Da li u ovome možemo vidjeti upute za rat protiv tijela i njegovo obezvrjeđivanje i ponižavanje? Potom, Uzvišeni Allah objašnjava da će se ljudi, nakon dugih putovanja na ovom svijetu i smjenjivanja naroda i civilizacija, ponovo vratiti Allahu:

A na Dan kad smotamo nebo Mi – kao što se smota list za knjige – i kao što smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo opet iz ništa stvoriti! To je obećanje Naše, Mi zbilja možemo to učiniti! (El-Enbija', 104)

Da li će samo ljudska tijela, bez duša, biti proživljena, ili samo duše, bez tijela? Ovakvo razmišljanje je neispravno. Ljudi će živjeti sa svim dijelovima svojih tijela i osjećanjima sa kojima su grijeshili ili ibadet Allahu, dž.š., iskazivali. A kada oni koji su navikli na suprotstavljanje i zabušavanje pokušaju osporiti ono što su uradili, njihovi dijelovi tijela svjedočit će protiv njih:

I kad do nje dođu, svjedočit će protiv njih sluh njihov, i oči njihove, i kože njihove, zbog onog što su činili! / I upitat će kože svoje: "Zašto protiv nas svjedočite?" A one će odgovorit: "Allah nas je govorom obdario, On, Koji je svemu da govori moć dao, i On vas je i prvi put stvorio, i Njemu ćete se vi, evo, vratiti." (Fussilet, 20-21)

Ljudi koji su patili i žrtvovali se na ovom svijetu bit će nagrađeni sretnim životom na Ahiretu.

إِنَّ النِّسَاءَ الْمُؤْمِنَاتِ أَفْضَلُ فِي الْجَنَّةِ مِنَ الْخُورِ الْعَيْنِ. قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ فِيمَ ذَاكَ؟
 قَالَ: بِصَلَاتِهِنَّ وَصِيَامِهِنَّ وَعِبَادَتِهِنَّ لِلَّهِ (...) إِنَّ النِّسَاءَ الْمُؤْمِنَاتِ يَقْلُنَّ: نَحْنُ الْخَالِدَاتُ
 فَلَا نَمُوتُ أَبَدًا وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نَبْئَسُ أَبَدًا وَنَحْنُ الْمُقِيمَاتُ فَلَا نَطْعُنُ أَبَدًا أَلَا وَنَحْنُ
 الرَّاغِبَاتُ فَلَا نَسْحَطُ أَبَدًا طُوبَى لِمَنْ كُنَّا لَهُ وَكَانَ لَنَا.

Ibn Kesir bilježi od Taberanija hadis u kome Poslanik govori da su žene vjernice bolje od džennetskih hurija. Ummu Selema je upitala zbog čega su bolje, a on je odgovorio: "Zbog njihovog namaza, posta i drugih ibadeta Uzvišenom Allahu." (...) Žene vjernice će reći: "Mi smo vječne i nikada nećemo umrijeti. Bit ćemo ugodne i nikada nećemo poružniti. Nakon što se smjestimo nikada to mjesto napustiti nećemo. Bit ćemo zadovoljne i nikada se nećemo naljutiti. Blago li onima kojima pripadnemo i blago li onome ko bude naš!"

Oni koji na ovom svijetu trud i napor ulože, na Ahiretu će odmara ti. Tvrdnje da će tijela istruhnuti i da se nikada neće povratiti te da će na Ahiretu biti proživljene samo duše bez tijela i da je nagrada i kazna apstraktne prirode, nešto slično grižnji savjesti na ovom svijetu, takve tvrdnje su bez ikakvog osnova.

Izgleda da su slične tvrdnje prenesene u hrišćanstvo iz nekih idopokloničkih vjerovanja. Koliko li je samo takvih vjerovanja uništilo osnovne odlike nebeskih vjera!?

Interesantno je da nosioci filozofije isposništva i mučenja tijela predstavljaju element poraza i nemoći u savremenoj civilizaciji; civilizaciji koja je prešla sve granice u udovoljavanju strastima omogućujući pokvarenjacima takva uživanja kakva nisu zabilježena ni u dvorovima prijašnjih kraljeva. I tako, jedna pogreška proizvodi druge, mnogo krupnije grijeha.

Danas, npr. imamo Nobelovu nagradu koju nastoje ostvariti svi svjetski učenjaci. Dodjeljivanje te nagrade predstavlja veliku moralnu podršku za svakoga, ali moralna podrška ne hrani niti daje sigurnost. Zato je ova nagrada dobila i veliku materijalnu vrijednost.

Vratimo se ponovo pitanju nagrade.

Potrebe tijela su ograničene i nije potrebno mnogo da bi im se udovoljilo ukoliko zanemarimo luksuz. Pa, da li to ima veću vrijednost od

moralne nagrade ili podrške? Mi kažemo da nema, zato što raznolikost talenata, različita htjenja i napori bivaju i različito nagrađeni.

Ti možeš imati odanog slugu kome ponudiš sahan hrane, koji će on prihvatiti ne obraćajući pažnju na tebe. Toplo će ti zahvaljivati ne odvajajući oči od sahana. Možeš imati i drugoga, koji te dobro poznaje, poštuje i drugima o tebi sve najbolje govori, pa kada mu ponudiš sahan hrane, prije će pogledati u tebe nego u sahan. A kada prihvati sahan, zaželit će u sebi da si mu ponudio lijepu knjigu koju si ti napisao, koja će mu proširiti znanje i povećati poštovanje prema tebi. Da li se ova dvojica mogu izjednačiti?

Među vjernicima ima onih koji samo o Allahu, dž.š., misle i u takvom stanju lijepo se osjećaju. Bez obzira da li prolazili kroz teškoće ili živjeli u izobilju, njihove misli su okrenute samo Allahu, dž.š. Međutim, uživanje i bol su zakoni psihološke naravi i ne mogu se odvojiti od čovjeka. I kada vjernici govore o svojim stanjima, nikada neće prekoračiti granice Allahovog zakona.

Kada Allah, dž.š., kaže:

Koji od vatre udaljen bude, i u Džennet uveden bude – on je uspio!
(Ali 'Imran, 185) Nikome nije dozvoljeno reći: "Šta je Džennet i šta su njegove ljepote!? Mi želimo samo Allaha!"

Ovakav stav je pogrešan i neispravan. Zar takvi žele gledati Allaha, dž.š., dok budu u "hladovini" drveta Zekum!? Allah se, Svojom naklonošću, pokazuje Svojim iskrenim robovima dok budu jordamili u džennetskoj odjeći šetajući u vječnoj hladovini Dženneta. Već smo spomenuli tumačenje Allahovih riječi:

Vjernicima i vjericama Allah je obećao rajske bašče kroz koje teku rijeke – u njima oni vječno ostanu – i u vrtovima edenskim dvorce ugodne! A naklonost Allahova veća je od svega toga, to je, eto, uspjeh veliki!
(Et-Tevba, 72)

Allahova naklonost jest iznad svake ljepote i draža je od bilo kojeg uživanja, ali odbacujemo neprimjeren odnos prema riječima Mudrog Zakonodavca. Sva naša ulema saglasna je u tome da su nagrada i kazna na Ahiretu materijalne, a ne duhovne prirode. Postoji mnogo ajeta i hadisa koji potvrđuju ovu činjenicu.

Neki dobri ljudi mogu pogriješiti i na temelju vlastitog iskustva iznijeti generalne i nejasne stavove o drugim ljudima. Tako ne bi trebalo postupati.

Mi znamo da se Isa i Jahja, a.s., nisu ženili. Međutim, nijedan od njih dvojice nije objavio rat braku niti je utro put isposništvu. Jer, njih dvojica nisu poslani da unište ovaj život. Njihovo neženstvo tiče se samo njih dvojice.

Ibn Tejmijje i Džemaluddin el-Afgani nisu se ženili, ali nijedan od njih dvojice nije pozivao neženstvu.

Danas postoje vegetarijanci, koji se zadovoljavaju samo onom hranom koja izlazi iz zemlje. Između njih poznajem velikog učenjaka i autoriteta Muhammeda Ferida Wedždija. Recimo da je to u njegovoj prirodi. Korištenje mesa u ishrani nije nikakva vjerska obaveza, ali mi se protivimo onome koji neke svoje osobenosti pokušava predstaviti kao vjerska obilježja i vrijednosti. Sličnu grešku napravio je i Ebu 'Ala El-Me'arri koji je, u jednoj svojoj pjesmi, zabranio korištenje mesa stoke i ptica u ishrani čovjeka. Čak je zabranio i korištenje pčelinjeg meda.

Slično ovome je i ono što danas možemo čuti od nekih književnika da Džennet nije "zelena pijaca". Na ovaj način žele obezvrijediti i osporiti materijalnu dimenziju nagrade i kazne na Ahiretu.

Enes ibn En-Nadr vidio je svoga Gospodara i vidio je Njegovu obećanu nagradu kada se usprotivio onima koji su se osjećali poraženima na Uhudu. Sam je krenuo u borbu protiv mušrika strpljivo podnoseći udarce sablji po svome tijelu. U tim momentima uzvikivao je: "Zaista ja osjećam miris Dženneta iza brda Uhud!" Da li je ovaj veliki vjernik zanesenjak!? A o njemu Gospodar svjetova ovako govori:

Međ' vjernicima ima ljudi koji ispunjavaju zavjet dat Allahu! Pa ih ima koji su poginuli, a i onih koji to očekuju, i nimalo se promijenili nisu.
(El-Ahzab, 23)

Dža'fer et-Tajjar nosio je muslimanski bajrak u svojim rukama i nije ga ispuštao dok mu nisu obje ruke odsječene, a tada prilazi drugi junak koji prihvata i visoko diže bajrak. Željno je iščekivao da pogine kao šehid govoreći: "Kako je samo prekrasan Džennet i njegova blizina! Ukusno i hladno piće!"

Pa, da li je željno iščekivanje ovog čovjeka da uživa u Džennetu i njegovim ljepotama puki privid i zabluda? Tako misle pokvarenjaci. Zaista bi osrednji učenjaci i vjernici, koji govore o islamu ne obazirući se na Allahovu Knjigu i sunnet Njegovog Poslanika, trebali ušutiti i postiditi se. Čitao sam kod nekih hrišćanskih misionara kako često spominju "zlatni Džennet" i "vatreni Džehennem" kritizirajući materijalnu nagradu i kaznu o kojoj govori islam. Ovi ljudi su pod utjecajem ideologija i filozofija koje nemaju nikakve veze sa Objavom. Pogledajmo kakvo dobro su priskrbili čovječanstvu ovakvim pričama.

Da li su duhovno uznapredovali sa savremenom civilizacijom i da li su ublažili njezinu grubost? Da li su uspjeli pretvoriti ljude u duhovnjake koji su uništili svoje strasti i lete u nebeskim visinama? Oni su pogriješili u liječenju ljudske duše. Oni ne poznaju ključ koji joj odgovara i koji je može otvoriti. Ogromne količine laži i obmana su u njihovim glavama i njihovim srcima, koje razumne ljude odvrćaju od vjere.

Čovjek kao biće sastavljeno od duha i materije može biti čovjek samo ako slijedi i priznaje učenje koje priznaje njegov duh i materiju zajedno. Bajrak ovakvog učenja nosili su svi poslanici i vjerovjesnici, a među njima i Musa, a.s., koji, tražeći oprost za svoj narod, kaže:

Ti si Zaštitnik naš, pa nam oprosti i nama se smiluj! A Ti si najbolji Oprostitelj! / Dodijeli nam dobro na ovom svijetu i na Onom svijetu, Tebi se mi zapućujemo! (El-'A'raf, 155-156)

I prije njega Ibrahim, a.s., obratio se dovom Allahu:

Gospodaru moj, mudrost mi podari i među one me koji su dobri pridruži, / i spomena me istinita učini pokoljenjima potonjim / i od nasljednika Dženneta opskrbljenoga me učini, / i ocu mome oprosti, on je od zabludjelih, / i na Danu kad će ljudi proživljeni biti nemoj me osramotiti, / Danu kad ni imetak ni sinovi neće od koristi biti, / bit će spašeni oni koji Allahu čista srca dođu. / I bogobožnima Džennet će se približiti, / a Džehennem zalutalima otkriti. (Eš-Šu'ara', 83-91)

U suri El-Waki'a oni koji će uživati u džennetskim blagodatima dijele se u dvije skupine: oni koji su svojim dobrim djelima druge nadmašili i oni čija su dobra djela prevagnula, dok su ostali u skupini nesretnih.

Pogriješili su komentatori Kur'ana koji smatraju da su ove tri skupine spomenute u ovom ajetu:

Neki će prema sebi nasilje učiniti, a kod nekih će dobra i loša djela podjednako teška biti! A bit će nekih koji će, Allahovim dopuštenjem, djelima dobrim druge preteći! (Fatir, 32)

Ovaj ajet govori samo o muslimanima, dok sura El-Waki'a govori o svim ljudima, vjernicima i nevjernicima. Na to upućuje početak spomenutog ajeta iz sure Fatir:

A potom ćemo dati Mi da Knjigu naslijede oni Naši robovi koje smo odabrali. Neki će prema sebi nasilje učiniti, a kod nekih će dobra i loša djela podjednako teška biti! A bit će nekih koji će, Allahovim dopuštenjem, djelima dobrim druge preteći! To je, zbilja, blagodat velika. (Fatir, 32)

O onima koji će svojim dobrim djelima druge nadmašiti sura El-Waki'a govori:

Mnogo njih bit će iz naroda prvotnih, / a malo iz onih potonjih! (13-14)

Neki smatraju da se pod drevnim narodima misli na sljedbenike prijašnjih poslanika koji su prethodili Muhammedu, s.a.v.s., a pod kasnijim narodima da se misli na muslimane. Oni smatraju da je to normalno obzirom da je prije Muhammeda, s.a.v.s., bilo mnogo poslanika i naroda.

Međutim, ja smatram da se ovaj opis odnosi samo na ummet Muhammedov, s.a.v.s., a oni drevni su naši dobri prethodnici koji su svojim znanjem i djelom proširili vjeru na sve strane svijeta, a oni kasniji su bogobojažni koji će predstavljati manjinu u neprijateljski raspoloženoj sredini.

Objave upućene prijašnjim poslanicima bile su ograničene prostorom i vremenom. Mi poštujemo sljedbenike Musaa, a.s., koji vjeruju u Tevrat koji je donio, kao što poštujemo sljedbenike Isaa, a.s., koji vjeruju u Indžil koji je Isa donio. Gdje su oni danas u odnosu na prijašnja stoljeća? Nestalo ih je i nestalo je njihove upute, a njihovo mjesto zauzeli su oni koji nemaju nikakve veze sa Nebom.

Primjećujemo, također, da se najviše približavanjem Allahu i sticanjem Njegovog zadovoljstva mogu postići ove deredže. Zato se u suri kaže:

I oni prvi – doista prvi, / Oni će Allahu biti bliski, / u rajskim baščama

blagodati. (10-12)

A sada razmislimo o stanju onih koji su nastanili bašče radosti!

Vjerovanje u nepoznato (gajb), koje su spoznali još na ovom svijetu, bilo je vjerovanje osvjedočenih. Allahovu veličinu o kojoj su iskreno svjedočili u prolaznim danima sada vide svojim očima. Otuda oni, od sveg srca, zahvaljuju Allahu i veličaju Ga.

Taj njihov stalni zikr Allaha odvija se bez teškoće i dosade. On izlazi iz njih kao što u ovosvjetskom životu iz naših grudi izlazi dah. U jednom ajetu Uzvišeni Allah kaže:

Molitva njihova u vrtovima bit će: "Allahu! Samo si slavljjen Ti!" A pozdrav njihov: "Neka je vama mir!" i molitva potonja: "Sva hvala neka je Allahu, svih svjetova Gospodaru!" (Junus, 10)

Oni će, zajedno sa melecima, učestvovati u stalnom veličanju Allaha, dž.š., i pritom neće osjećati nikakvu teškoću:

Slave Ga noću i danju, ne malaksavaju. (El-Enbija', 20)

I ako među ljudima ima onih koji su na ovom svijetu živjeli po Kur'anu i za njega, štiteći ga, učeći i drugima ga prenoseći, njima će biti rečeno kako stoji u jednom hadisi-šerifu:

يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتَّلْ كَمَا كُنْتَ تُرْتَلُّ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ مَنْرَلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَأُ بِهَا.

"Onome ko je učio Kur'an (na Sudnjem danu) bit će rečeno: "Uči i uzdiži se na više stepene! Uči onako kako si ga učio na dunjaluku! Zaista je tvoje mjesto kod zadnjeg ajeta kojeg si proučio." (Hadis bilježi Tirmizi od 'Abdullaha ibn 'Amra i kaže da je hasen-sahih)

Džennetlije će u svom uživanju slatko i s ljubavlju ponavljati trajna dobra djela. Možda su i nazvana dobrim i trajnim upravo zbog toga što ne presahnjuju. Kako mogu presahnuti riječi poput ovih: Subhanallah, El-Hamdu lillah, La ilahe illallah, Allahu ekber!? Za vjernike su na dunjaluku ove riječi predstavljale pravila ponašanja, a na Ahiretu su postale oznake za džennetlije. Šta su drugi uradili? Opustili su se i uskraćeno im je uživanje.

Rečeno je da kamenje ispred lijenih ljudi predstavlja prepreku, a ispred vrijednih stepenice. Prvi zapinju i padaju, a drugi se uzdižu.

Otuda se, za pripremljenu nagradu onima bliskim Allahu, dž.š., kaže da je to: *“Kao nagrada za ono što su činili.”* (24)

Plemenit čovjek, kada mu dođu gosti, najljepše ih primi i najvrednije što ima ponudi im. A džennetlije – gdje će oni doći nakon što se vrate Allahu? Najmanje što će im biti ponuđeno bit će ono što je najviše i najvrednije u čemu su uživali vladari na ovom svijetu.

Mi znamo da nešto slično Džennetu oči nisu vidjele, niti uši čule, niti čovjek nešto slično može zamisliti. Također, poznato nam je da nazivi za ono što se nalazi u Džennetu ne predstavljaju suštinu stvari. Njihova svrha je izazvati želju i čežnju kod onih koji žive i rade na dunjaluku, a u suštini, radi se o nečemu što mi ne možemo ni zamisliti. Važno je znati da džennetlije, sa svim uživanjima i ljepotama, nisu dangube i ljenjivci. Oni spominju Allaha, dž.š., i hvalu Mu iskazuju. Sigurno je također, da su sretni što su počešćeni od Allaha ali su još sretniji što im je omogućeno da danonoćno Allahu, dž.š., počast odaju i naglas i u sebi Ga dozivaju.

A sada, pojasnit ćemo značenja nekih riječi koje nam mogu biti nepoznate, a koje opisuju Džennet.

Surur mewduneh – sjedišta izvezena i ispletena od skupocjenih metala.

Na njima naslonjeni, jedni spram drugih okrenuti! (16)

Dakle, oni će zajedno sjediti i biti okrenuti jedni prema drugima.

Oko njih će mladići vječno mladi ophoditi. (17)

Tj. posluživat će ih mladići koji će vječno ostati u mladalačkom dobu. U Džennetu će biti mnogo pića: mlijeka, meda, vode, vina i dr. Vino koje se ovdje spominje jest vino čije je konzumiranje Allah, dž.š., dozvolio. To je vino koje ne izaziva glavobolju niti vrtoglavicu.

Od njega ih neće glava boljeti, niti će razbor izgubiti. (19)

Poremećeno rasuđivanje, kao posljedica konzumiranja alkohola, poznato je među pijanicama.

Jedan od istaknutih znakova Dženneta jesu i hurije. Hurije su kćerke Ademove, nakon što ih Uzvišeni Allah oblikuje u posebnim oblicima. One koje su bile stare Allah, dž.š., će podmladiti, a one koje su bile ružne Allah će učiniti lijepim, ugodnim i prijatnim.

Također, može biti da su hurije posebna stvorenja koje će Allah stvoriti u obliku mladih i lijepih djevojaka sa očaravajućim očima, a sa kojima će uživati džennetlije. Izgleda da su hurije djevojke od obje ove vrste. Također, tijela muškaraca i žena doživjet će velike promjene i to ka plemenitijem i uzvišenijem obliku. Ljudi neće izbacivati izmet. Vjerničke porodice bit će spojene u ljubavi i zadovoljstvu. O tome govori Uzvišeni Allah:

Bašče rajske, edenske, u koje će ući oni a i oni koji su dobro činili: između njihovih roditelja, njihovih žena i njihova potomstva! A i melec će im ulaziti na vrata svaka: / Selam alejkum – Mir vama neka je za ono što trpjeli ste! Divna li je Kuća najsretnija! (Er-Ra'd, 23-24)

Činjenica je da ljudsko tijelo, iako stvoreno u najljepšem obliku, ima neke uznemiravajuće potrebe. Zato, uživanje u Džennetu zahtijeva izmjene nekih aparata u njegovom tijelu i to ka uzvišenijem, čistijem, snažnijem i ljepšem obliku. Ne postoji nijedna sura u Kur'anu koja u cjelini obuhvata pripremljenu nagradu za bogobožne. Kur'an pokazuje samo neke scene i pojedine dijelove džennetskog uživanja, shodno kontekstu svake sure, a u cilju oraspoloženja čitalaca i izazivanja želje, ljubavi i nade kod njih.

U ovoj suri vidjeli smo jednu vrstu uživanja i nagrade koja je pripremljena za bogobožne, za one sretne, a njih će najviše biti iz one prve vrste, koji su druge nadmašili u dobrim djelima:

Mnogo će ih biti iz naroda prvotnih, / i mnogo iz naroda potonjih! (39-40)

Da bi riječi bile jasnije, ajeti iznose vrste uživanja u Džennetu.

Sidr je lotos, drvo koje daje lotosov plod. Raste na mjestima gdje ima mnogo vode. Možda je baš u tome tajna njegove posebne vrijednosti u pustinji. Njegov plod ima prijatan okus, ali je i bodljikavo. Međutim, u Džennetu to će drvo biti bez bodlji.

Et-Talhul-mendud su banane nanizane u skladnim nizovima.

Ez-Zillul-memdud je prostrana hladovina koja se neće skraćivati kretanjem Sunca.

Bašče kroz koje teku rijeke, s plodovima kojih uvijek ima, i hladovinom koja ne jenjava! Takva nagrada pripada bogobožnima (Er-Ra'd, 35)

El-Ma'ul-meskub je voda koja teče ispod džennetskih dvoraca ili koja će izbijati iz šadrvana.

Pošto je voće na ovom svijetu sezonskog karaktera pa prispijeva samo u određenim mjesecima, u Džennetu se ono opisuje *neprestanim i nezabranjenim*. (33)

El-Urub je draga žena koja je umiljata svome mužu. Svjedeno je da li će to biti žene sa ovoga svijeta nakon što budu nanovo stvorene ili hurije, koje će biti stvorene za džennetlije. U svakom slučaju, sve one će biti vrsnice. To je značenje 37. i 38. ajeta ove sure:

Dragim muževima njihovim, a sve bit će vrsnice, / za Druge zdesna!

Sve ovo su, ja smatram, radosne vijesti za ummet Muhammedov, s.a.v.s. Među kasnijim narodima malo će biti onih koji su nadmašili druge svojim dobrim djelima, ali među njima je, ipak, velika skupina sretnih i spašenih. Ali, može biti i drukčije.

Potom, sura govori o skupini nesretnih. To je ogromna skupina nevjernika, pokvarenjaka, lažljivaca, koji su se protivili poslanicima i bili neprijatelji vjere, koji su se zadovoljili ovosvjetskim životom i ismijavali ono što dolazi poslije njega. Ajeti ovako opisuju njihovu kaznu:

Oni će biti u vatri usplamtjeloj, u vodi vrijućoj, / u hladovini od dima. (42-43)

Crni gusti dim čija hladovina neće imati nikakvu vrijednost. Otuda su na jednom drugom mjestu u Kur'anu kaže:

Vi ka tmini trokrakoj idite, / koja hlada ne ostavlja niti zaklanja od plama! (El-Murselat, 30-31)

Čime su nesretnici zaslužili ovu kaznu? Jer nisu mislili na Allaha, dž.š., i nisu radili dobra djela na ovom svijetu. Čak nisu ni vjerovali u Allaha, dž.š. Oni su se u potpunosti predali ovom svijetu i njihov život bio je zasićen uživanjima.

Uzvišeni Allah opisuje život nevjernika na ovom svijetu i njegovu predanost isključivo njemu:

Jer je sa svojom čeljadi zbilja radostan bio / i snovao da se nikada neće vratiti. (El-Inšikak, 13-14)

Mislio je, dakle, da se svome Gospodaru nikada neće vratiti.

A hoće! Zbilja, Gospodar njegov o njemu znade sve! (El-Inšikak, 15)

Nevjernici organiziraju i žive svoj život kao da proživljenja neće biti. Ovakvo razmišljanje skoro da danas preovladava u svijetu. To je osnovni razlog što su ogrezli u grijешenju. Oni i ne primjećuju svu ogavnost tih grijeha niti osjećaju kajanje zbog njih. To je upravo veliki grijeh o kojem Uzvišeni Allah govori u ovim ajetima:

Oni su prije, zbilja, raskošno živjeli, / i neprestano velike grijehe činili, / i govorili: "Zar kad pomremo mi i zemlja postanemo, i kosti, zar ćemo proživljeni zbilja biti!?" / Pa, zar i naši preci prvotni!?" / Ti reci: "Da, zbilja, i oni prvotni i oni potonji, / bit će zbilja na ročište, Dana određenoga, skupljeni!" (45-50)

Potom, ajeti ponovo opisuju kaznu koja čeka nevjernike:

A potom ćete, o, vi zabludjeli, što Proživljenje poričete, / s drveta Zekkuma, zbilja, jesti (51-52)

A zekum je ružna i gorka hrana, da nas Allah spasi toga! Kada ga nevjernici budu jeli, tražit će vodu, a naći će samo ključalu vodu:

Koji će biti napajani vodom uzavrelom, pa će im ona kidati crijeva njihova!? (Muhammed, 15)

Iako će ta uzavrela voda ostavljati ovako strašne posljedice, oni će je još više tražiti zbog velike žeđi koju će osjećati. Za džehennemlije se govori da će ispuniti svoje stomake drvetom zekum, a potom tragati za vodom kao što žedne deve tragaju za nečim čime bi utolile svoju žeđ. Ali: *Ovo je gošćenje njihovo na Dan Suda!* (56)

Slike i prizori nagrade i kazne na Ahiretu navode se radi podsticanja ljudi na dobro i odvrćanja od zla, u cilju podrške zdravom odgoju, posebno u ovo današnje vrijeme kada su se nauka, umjetnost, ozbiljni i neozbiljni mediji usredotočili na zaglupljivanje ljudi kada je u pitanju Ahiret.

Nije dovoljno u čovjeku probuditi samo osjećaj želje i straha. Neophodno je probuditi njegov razum pa da promišlja, povjeruje i mudro djeluje.

Četvrti dokaz:

Četvrti dokaz o istinitosti proživljenja na Ahiretu nalazimo u ovim ajetima:

Vidite li vodu koju pijete, / da li je vi iz oblaka spuštate, ili je, pak, spuštamo Mi!?! / Da hoćemo Mi, Mi bismo je slanom učinili, pa zašto ne zahvaljujete!?! (68-70)

Voda je izvor života i ona mu omogućava trajanje. Uzvišeni Allah kaže:

I da smo sve živo od vode stvorili, zar neće vjerovati? (El-Enbija', 30)

Voda zauzima četiri petine od ukupne Zemljine površine. Voda kruži na način koji zaslužuje da se o njemu dobro razmisli. Vjetar nosi oblake, npr. iz Indijskog okeana, da bi se ispraznio na našoj zemlji i našoj stoci. Potom, iskorištena voda odlazi u kanalizacije i rječne tokove, da bi svojim putevima, nama nepoznatim, opet završila u morima ili okeanima i tako završila jedan svoj krug i započela novi. Uzvišeni Allah kaže:

I Mi s neba vodu s mjerom spuštamo i na Zemlji je ustaljujemo – a moćni smo i da je odvedemo! (El-Mu'minun, 18)

Dakako! Onaj Koji ju je spustio, kadar je i odvesti je!

Da hoćemo, Mi bismo je slanom učinili, pa zašto ne zahvaljujete!?! (70)

Jedino Uzvišena volja je ta koja stvara i rastvara. A voda, kao sredstvo života na ovom svijetu i života poslije smrti, jest element koji se povinuje i potčinjava ovoj Uzvišenoj i Apsolutnoj volji. U jednom hadisi-šerifu Muhammed, s.a.v.s., veli:

يُنزِلُ اللَّهُ مَطَرًا كَأَنَّهُ الطَّلُّ فَتَنْبِتُ مِنْهُ أَجْسَادُ النَّاسِ

“Allah spušta rodnu kišu, kao da su kapljice rose, pa iz nje izrastaju ljudska tijela.” (Ovo je dio dužeg hadisa koji bilježi Muslim od ‘Abdullaha ibn ‘Amra)

A u kaburima su bili leševi.

Pitkost i slast vode stvara se u zraku kao posljedica električnih djelovanja, o čemu govore stručnjaci iz te oblasti. To je pod kontrolom jedino Uzvišenog Allaha.

Peti dokaz:

Vidite li vatru koju ložite, / da li drvo njeno stvarate vi, ili ga stvaramo Mi!? / Mi smo je zbilja opomenom učinili i ugodom za one koji konače! (71-73)

Kako vidim, savremena znanost otkriva nam ovaj dokaz. Mi udišemo kisik, a izdišemo ugljendioksid. Kod biljaka je obratno: one uzimaju ugljendioksid, a izbacuju kisik. Sam naziv ugljendioksid govori da je to ugaj. Interesantno je da su biljke, ustvari, skladišta za gorivo, da ono što omogućava život čovjeku istovremeno izaziva vatru i uništenje. A drvo, sa svojim korijenjem, stablom, granama i zelenim listovima, ubrzo se sasuši i postane gorivo za vatru.

Dakle, vidimo da je i u životu sadržana smrt. Karakteristike materije su i dan-danas predmet izučavanja i istraživanja. Hemijski sastojci mogu imati i suprotne karakteristike od dijelova od kojih su sastavljeni. Vodu, npr. uzimamo da bismo utolili žeđ, a ona je sastavljena od dva elementa čije karakteristike su bliže paljenju nego napajanju.

Na livadama i u baščama mi vidimo zelenilo i znakove razvoja i rasta, ali ne vidimo prizore raspadanja i sagorijevanja. Tako se smjenjuju i ove suprotnosti. A to za Allaha, dž.š., i Njegovu moć ne predstavlja nikakvu teškoću:

Ti noć udijevaš u dan i Ti dan udijevaš u noć. Ti izvodiš živo iz mrtvoga i Ti izvodiš mrtvo iz živoga. Ti koga hoćeš opskrbljuješ bez računa ikakva! (Ali 'Imran, 27)

Drveće se pretvara u prah, potom se taj prah pretvara u gnojivo za različite vrste bilja, a bilje kojim se hranimo pretvara se u žive ćelije u našem tijelu.

Istina je da se cijelo čovječanstvo nalazi pred dva određena roka: jedan je veoma blizu, a drugi će doći kasnije. Smrt neće oduljiti i svaki čovjek će je, zasigurno, iskusiti. Potom dolazi Kijametski dan, koji će uistinu doći, bez obzira na vrijeme koje će proći prije njegova dolaska.

On vas od zemlje stvara i rok određuje smrti, i samo On zna kad će Sudnji Dan biti, a opet sumnjate vi! (El-En'am, 2)

Gospodaru naš! Ti ćeš skupiti svijet doista na Dan u koji nikakve sumnje nema! Allah zbilja obećanje ne iznevjerava! (Ali 'Imran, 9)

Ponavljanje Posljednjeg dana u prvom ajetu nije prijetnja civilizacijama niti zaustavljanje ljudskog razvoja, kako su shvatile neznalice. Ovo ponavljanje ima cilj razbiti oholost i uobraženost kod ljudi.

Ljudi još itekako trebaju podsjećanje na Kijametski dan, jer to pravilno usmjerava njihove prirodne nagone i pod kontrolom drži njihovu pohlepu. Kada normalan razum zna da je ovaj dan istina, neće dati prednost sitnici nad onim što je mnogo krupnije, niti prolaznom nad onim što je vječno. On neće zanemariti onosvjetsku nagradu kao što je to slučaj sa savremenom civilizacijom.

Savremena znanost možda je uspjela otkriti neke tajne materije i kosmičkih sila. Ali, čemu to vodi i kakva je korist od toga?

To, u svakom slučaju, nije obezvrijedilo mudrost ljudskog postojanja na ovom svijetu niti je obezvrijedilo osnovnu zadaću živih bića na ovoj svijetu, zadaću koju Kur'ani-kerim vrlo kratko definira ovim riječima:

Koji stvori i smrt i život da bi vas tako iskušao – ko će od vas biti ljepšeg djela. (El-Mulk, 2)

Čak se prostor Allahovog ispita proširuje i produbljuje u onoj mjeri u kojoj se ljudima otvaraju veće materijalne i moralne mogućnosti.

Sura El-Waki'a se završava izazovom pred kojim sva stvorenja ostaju nemoćna. Da li je iko u stanju izbjeći neminovnu kaznu ili nagradu!? Da li su ljudi, koliko god se udružili i međusobno potpomogli, u stanju spriječiti smrt? Da li su u stanju spasiti svoga rođaka ili prijatelja?

A zašto vi onda kad duša dođe do grkljana, / i kada vi tada samo gledate, / a Mi smo mu bliži od vas, ali vi ne vidite – / zašto nju onda vi, ako u tuđoj vlasti niste, / ne povratite, ako istinu govorite? (83-87)

Zasigurno, duša neće biti vraćena na ovaj svijet nakon što se ispuni određeni rok. Ljudi će, nakon toga, biti podijeljeni u skupine, a prema onome šta su pripremili za Ahiret. Svi će biti postavljeni na deredže koje su zaslužili.

A ako on bude od onih koji su bliski Allahu/ pa, ljepota, i opskrba, i blagodat Dženneta njemu! (88-89)

A ako bude od onih Drugova zdesna, / pa, Selam – Mir tebi od Drugova zdesna! (90-91)

Bit će to pozdrav meleka onima koji su spašeni, koji su dobili bitku na ovome svijetu. To će biti radostan doček i radosna vijest na Dan povratka Allahu, dž.š.

A ako bude od onih zabludjelih poricatelja, / njemu od ključale vode gozba, / i u Paklu prženje! (92-94)

Ovi su skupina nesretnih koje čeka zla sudbina.

Na ovaj način završetak sure potvrđuje njezin početak. Pa, jesu li ljudi svjesni koja od ove dvije sudbine će ih dočekati? Svejedno da li bili svjesni ili ne, to zasigurno neće promijeniti realnost:

Doista je ovo jamstvo istinito! / Zato slavi ime Gospodara svoga Veličanstvenoga! (95-96)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET SEDMA

EL-HADID/ŽELJEZO

Mislim da je sura El-Hadid, u cjelini, objavljena u Medini. Ona se istovremeno obraća državi i građanima. Zajednica muslimana ima odliku po kojoj se može uvijek raspoznati. To je zajednica vjernika usmjerena ka Allahu, dželle šanuhu, zajednica koja u Njegovo ime djeluje. Od rane zore pa sve do potpunog mraka svi muslimani hitaju u džamije, kako državni funkcioneri, tako i ostali građani. U svim dijelovima grada možeš čuti ezane kojima se muslimani pozivaju na namaz i podsjećaju na obavezu veličanja Uzvišenoga Allaha.

Iako islamska država počiva na principu: nema prisile u vjeri, ona ipak teži ka javnom iskazivanju pokornosti Allahu, dž.š., i primjeni Njegovog Zakonika. Ona uvijek i na svakom mjestu nastoji pokazati da je odana Jednom i Jedinom Allahu, dž.š., Koji sve po pravdi održava i koji pokazuje mnogo milosti prema stvorenjima. Zato nije nimalo neobično što ova sura započinje ovim riječima:

Allaha slavi sve što je na nebesima i Zemlji, i On je Silni, Mudri! / Njemu pripada vlast nebesa i Zemlje, On oživljava i usmrćuje, i On sve može. (1-2)

Vrijeme u kojem mi živimo smatra se vremenom nauke i znanosti. To i nije neobično, jer čovjek je osvojio vasionu i stupio na Mjesec. Sada se istražuju i druge planete Sunčevog sistema ne bi li se došlo i do njih. Danas se pouzdano zna da su Sunce, Sunčev sistem i planete samo praške u vasioni ispunjenoj zvijezdama i drugim nebeskim tijelima. Ovaj svijet je ogroman u duljinu i širinu, ali svijet koji je tako precizno uređen da njegov zakon kontrolira svaki udisaj i izdisaj u našim tijelima, kontrolira proces plime i oseke, pomrčinu Sunca i Mjeseca, kontrolira ogromna

prostranstva koja ljudski vid niti bilo koja optička sprava ne može obuhvatiti. Sve to kontrolira i time upravlja Uzvišeni Allah.

“Neka je slavljen i hvaljen Allah; neka je hvaljen onoliko koliko je Njegovih stvorenja, onoliko koliko je uzvišen Njegov Arš, koliko je On zadovoljan Sobom, onoliko koliko se protežu Njegove riječi!” (Hadis bilježi Muslim od Džuvejrija)

Da li se kada čovjek zapita: Da li kokoš stvara jaje koje izbacuje iz sebe? Da li krava stvara mlijeko koje daje? Da li majka stvara dijete koje se začinje i oblikuje u njezinoj utrobi? Da li poljoprivrednik čini da sazrijeva voće i žitarice koje zasije? Sve ovo vrlo jasno govori i pokazuje Uzvišenu Silu i Mudrost koja sve stvara u najljepšem obliku.

On je Onaj Koji je nebesa i Zemlju za šest Dana stvorio, a potom Prijestolje zaposjeo! On zna sve šta se u Zemlju udjene, i šta izlazi iz nje, i šta se s neba spušta, i šta se na njega uspinje! On je s vama gdje god da vi budete! Allah sve vidi šta vi radite! (4)

Osnovna zadaća islamskog ummeta među ostalim narodima jeste da spozna Allaha, dž.š., i da druge o Njemu upozna, da Njemu pokornost iskazuje i da drugima isto omogući. Nastojanje islamskog ummeta na tom planu jeste u cilju zaštite Allahovog, dž.š., prava da Mu se pokornost iskazuje i sprječavanja onih koji bi svoju zabludu da nametnu drugima. Ako na Zemlji postoje oni koji nemoćnima prijete:

Ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati, ili ćete se u vjeru našu vratiti! (Ibrahim, 13),

muslimani će im odgovoriti: “Zemlja nije samo vaša! Svako ima pravo da na njoj živi i u vjeri koju je izabrao. Mi smo uz potlačene sve dok ne ostvare mir i sigurnost!”

Sura El-Hadid na samom početku ocrta put islamskom ummetu koji treba slijediti da bi obavio svoju misiju.

U Allaha i Njegova Poslanika vjerujte, i iz onoga što vam je On dao da naslijedite, vi – dijelite! A oni međ' vama koji vjeruju i udjeljuju – njima pripada nagrada velika! (7)

Vjerovanje i udjeljivanje dva su osnovna elementa za uspjeh ummeta na putu ostvarenja svoga cilja. Nakon ovog sažetog kur'anskog izraza slijedi detaljnije objašnjenje. Muslimani nemaju alternativu za svo-

ju vjeru i život u njoj. Došao im je Poslanik koji ih je izveo iz tmina na svjetlo; poslanik s kojim je okončana Objava. Uzvišeni Allah ih je učinio najboljim narodom koji se ikada pojavio na Zemlji. Pa, da li naša vjera zaslužuje da bude zamijenjena tamo nekakvom ideologijom?

Savremena civilizacija nudi im nacionalne pokrete (npr. El-Ba's el-'arebi) i druge ideologije umjesto islama. Najvažnije u svemu tome jeste da napuste Knjigu Gospodara svoga i sunnet svoga Poslanika.

Neki su prihvatili ove savremene ponude i dali im prednost nad islamom. Tako su protjerali na hiljade onih koji su bili zadovoljni da im Allah, dž.š., bude Gospodar, a da im vjera bude islam. Prouzrokovali su velike neprilike i smutnje koje su naudile Turcima, Kurdima, Perzijancima, Berberima, Indijcima i crncima. Te ideologije su savremena paganstva koja islam zabranjuje:

I šta je vama, pa ne vjerujete u Allaha!? A Poslanik vas poziva da vjerujete u svoga Gospodara, i od vas je On i zavjet uzeo, ako hoćete da ste vjernici! / On je Onaj Koji dokazuje jasne Svome robu objavljuje, da vas iz tmina na svjetlo izvede! A Allah je zbilja prema vama dobar i samilostan! (8-9)

Čudno je kako je arapski svijet, na čijem jeziku je Kur'an, narod sa najviše prirodnih dobara i bogatstava na Zemlji. Sva dobra ovoga svijeta su u njegovim rukama. Plodno tlo daje med i mlijeko, a neplodna pustinja je prepuna blagom i metalima. Da li je arapski svijet upotrijebio to bogatstvo kao potporu za izvršenje svoje zadaće? Ili su, pak, nadvladale strasti i želja za ovim prolaznim svijetom. Drugi imaju više koristi od muslimanskog bogatstva nego sami muslimani, a trebalo je da ta bogatstva pomognu vjeru u jednog Allaha i Objavu, kao što Uzvišeni Allah kaže:

Šta je vama, pa na Allahovu Putu ne dijelite!? Pa, Allahu pripada nasljedstvo nebesa i Zemlje! Nije isti između vas onaj koji je dijelio prije pobjede i borio se – takvi su na višoj razini od onih koji su dijelili poslije i borili se! A Allah njima svima obećava nagradu lijepu, Allah je obaviješten o svemu šta vi činite. / Ko je taj ko će Allahu zajam s draga srca dati pa će mu ga On još i mnogostruko vratiti, a njemu pripada i nagrada plemenita? (10-11)

Ispravno raspolaganje materijalnim sredstvima u korist vjere svojstvo je iskrenih i čvrstih vjernika. A oni koji su se odali ovom svijetu i

licemjeri – oni slijede puteve zla. Zato, na Sudnjem danu njima će biti rečeno:

Pa se danas od vas nikakav otkup uzeti neće, niti od onih koji nisu vjerovali! Vatra će biti vaše stanište! Ona vam “zaštitnica” je! O, ogavna li boravišta! (15)

Prihvatljivo vjerovanje utemeljeno je na spoznaji Allaha, zanemaranju ega, lijepom ophođenju i milosrdnosti. Postoje ljudi koji tvrde da vjeruju, ali u njihovim grudima je oholost i sebičnost. Začuđujuća je njihova nemilosrdnost i neuljudnost.

Nakon što su prekršili zavjet dat Allahu, jevreji su, možda, primjer ovog neprihvatljivog vjerovanja. O njima Uzvišeni Allah kaže:

Ali, zbog toga što su zavjet svoj kršili, Mi smo ih prokleli i da im srca kamena budu Mi smo učinili! (El-Ma'ide, 13)

Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranili su nam da slijedimo ove ljude. Uprkos tome, površno vjerovanje rašireno je među nama. Možete vidjeti ljude koji se slijepo drže nekog mišljenja u manje važnim pravnim pitanjima. Čak smatraju da samo oni posjeduju ključeve Dženneta, a na ostale ljude gledaju s visoka i grubo se prema njima odnose. Kur'ani-kerim ovako savjetuje ove ljude:

Zar nije vrijeme da srca onih koji vjeruju budu skrušena na spomen Allaha i Istine koja se objavljuje, i da ne budu kao oni kojima je Knjiga data još prije, pa im prohuja mnogo vremena i srca im postadoše tvrda! A mnogo je od njih grješnika, nevjernika! (16)

Ova bolest poništava djela ljudi i sprječava islamski ummet u obavljanju njegove zadaće. Skromnost i lijepo ophođenje nailaze na prijem i susretljivost, a samodopadljivost i grubost samo proizvode svađu i sukob.

Potom, sura El-Hadid ponovo iznosi osnovne odlike ummeta koji izvršava misiju dobra i Istine. Ponovo se ističe podsticanje na vjerovanje i udjeljivanje koje je spomenuto na početku sure. Uzvišeni Allah kaže:

Onima koji milostinju daju i onima koje milostinju daju, i koji s draga srca Allahu zajam daju – dat će se takvima mnogostruko, a njih čeka nagrada plemenita! / A oni koji vjeruju u Allaha i u Njegove poslanike – takvi su iskreni! A poginulima na Allahovu Putu – u njihova Gospodara

njima pripada njihova nagrada, i svjetlo njihovo! A oni koji ne vjeruju i Naše znake poriču, takvi su stanovnici Vatre. (18-19)

Šehidi mogu biti oni koji poginu u borbi na Allahovom Putu, ali šehidi mogu biti i oni koji pozivaju Allahu, dž.š., slijedeći stope vjerovjesnika, ukazujući na put ka Allahu i objašnjavajući Objavu.

O, kako li će tek biti onda kada Mi iz svakoga naroda dovedemo svjedoka, a tebe dovedemo svjedokom protiv svih njih!? (En-Nisa', 41)

Dakle, ispravno je i jedno i drugo shvatanje. Znak iskrenog vjerovanja u Allaha, dž.š., određuje stav čovjeka prema ovome svijetu, pa ako omrkne i osvane zabavljen ovim svijetom i žaleći za onim što ga je prošlo, onda se na njega ne može računati.

Ljudi su danas zanemarili Ahiret, a usto i dominirajuća civilizacija ih odvraća i sprječava da o tome nešto saznaju, dok nebeske vjere ne uspijevaju pravilno voditi bitku smatrajući da poraz na ovom svijetu znači uspjeh na Ahiretu.

Ne znam kako to može biti ispravno u vjeri koja vjerovanje u Allaha, dž.š., temelji na promišljanju o kosmosu i proučavanju njegovih zakona.

Nedavno je održan kongres o vodama u zemljama Zaljeva. Kongresu su prisustvovali predstavnici Izraela (!?) Zašto!? Zato što oni imaju iskustva na tom polju, a naša iskustva su ograničena. Pokazuje se da smo mi eksperti samo za ljubav prema imetku i ovosvjetskim pozicijama.

Sura El-Hadid upozorava muslimane da su i oni učesnici u svjetskoj utrci, u kojoj mogu uspjeti samo oni koji se dobro pripreme za njezin tok i pravilno procijene odnos između vlastitih i protivničkih poteza:

Natječite se za oprostom od Gospodara vašega i Džennetom čija je širina kao širina neba i Zemlje! Pripravljen je onima koji vjeruju u Allaha i Njegove poslanike. (21)

Kakvo je to natjecanje!? Vjernici pokazuju ono što imaju i čvrsto iza toga stoje, a nevjernici iznose ono što oni imaju i ustrajni su na tome. Uzvišeni Allah htio je da ljudsko djelovanje na ovom svijetu teče ovim tokom:

A da Allah hoće, njih bi savladao, ali vas On kuša jedne s drugima. (Muhammed, 4)

Posmatrajući danas sukobljene strane, ostat ćemo zaprepašteni. Na

svim morskim vodama, od sjevera do juga, nećemo vidjeti nijedan brod koji nosi bajrak vjere u Jednog i Jedinog Allaha, dž.š., dok ratne mornarice, avioni i podmornice služe različitim narodima i partijama. Uzvišeni Allah kaže:

A Mi smo Naše poslanike s jasnim dokazima slali, i s njima smo Knjigu slali i mjerilo, da bi svijet postupao po pravdi. I spustili smo željezo, u njemu je snaga velika i koristi ljudima, i da bi Allah pokazao one koji pomažu Njega i Njegove poslanike kad Ga i ne vide! Allah je, zbilja, moćan i silan. (25)

Uzvišeni Allah stvorio je željezo izuzetnih odlika i kvaliteta koje svoju vrijednost pokazuju u vojnoj industriji kao i u mirnodopskom vremenu. Da li smo istražili sve njegove odlike i iskoristili ga u našim vojnim i mirovnim aktivnostima? Da li je naše ponašanje u skladu sa onim što Allah, dž.š., voli? Na tom planu islamski ummet zavisi od drugih. Kada smo željeli proizvesti nešto, okrenuli smo se proizvodnji bodljikave žice kojom smo opasali građevine, a nismo proizvodili oružje kojim ćemo zaštititi Istinu i naše vjerovanje! Veoma smo privrženi ovome svijetu i uživanju u njegovim ljepotama dok je naša privrženost Ahiretu puka uobrazilja. Naše bavljenje prirodnim znanostima vibrira na nuli. Kako može vladati Zemljom onaj koji nije dobro upućen u njezine zakone? Mi primjećujemo i najmanje materijalne razlike među ljudima, ali ne primjećujemo očito i ozbiljno zanemarivanje obaveza prema Allahu, dž.š. Danas se muslimani nalaze u teškom stanju. Jevreji, čiji je ukupan broj u svijetu manji od broja stanovnika Sirije, žele uspostaviti kontrolu nad dobrima i mogućnostima islamskog svijeta, koji predstavlja više od petine od ukupnog broja stanovnika Zemljine kugle. Hrišćanski i mnogobožački narodi nadmašili su nas na mnogim poljima. Pa, da li danas muslimani shvataju šta im govori sura El-Hadid?

Na kraju, ova sura se završava sa dva ajeta koji traže od muslimana da se vrate Allahu, dž.š., i da se ugledaju na Njegovog Poslanika. Istina je da su se naši dobri prethodnici ispeli na vrh onda kada su se okrenuli Kur'anu i shvatili njegove ajete. U početku su bili malobrojni, na prste su se mogli izbrojati. Potom, izrasli su u pokret koji je krčio put pred sobom. Za samo nekoliko godina uspjeli su uspostaviti veliku državu i eliminirati velike sile koje su vladale stoljećima. Nema razloga da se historija ne ponovi, ali to je moguće samo onda kada muslimani obnove

svoju vezu sa Kur'anom i budu na putu svoga Poslanika, s.a.v.s.:

O vjernici, Allaha se bojte i u Njegova Poslanika vjerujte, On će vama iz samilosti Svoje nagrade dvije dati, i svjetlo će vam da po njemu idete načiniti i vama oprostit će! Allah grijehe prašta i samilostan je! / I neka sljedbenici Knjige znadu da nisu u stanju dobiti nikakvu blagodat Allahovu, i da je sva blagodat u Ruci Allahovoj, On je daje kome hoće! A Allah je posjednik blagodati goleme! (28-29)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA PEDESET OSMA

EL-MUDŽADELE/RASPRAVA

Ovo je prva sura u 28. džuzu Mushafa. U cijelosti je objavljena u Medini. Medinsku zajednicu sačinjavale su različite vrste ljudi. Među njima su vjernici odgojeni i izgrađeni na temelju Objave, predvodnici vjernika na različitim stranama svijeta. Među njima su i mnogobošci, kao i jevreji, koji ističu samo svoju vrstu i drugima žele nametnuti svoje prohtjeve. Potom, tu su bili i munafici, licemjeri koji gledaju samo vlastiti interes i pokazuju se u hiljadu boja.

Ova sura, iako kratka, govori o svim ovim vrstama. Ona rješava pitanje *zihara*, pitanje koje se tiče muslimanske porodice. Ona pojašnjava da *zihar* nije razvod braka te navodi način iskupa za ovaj prekršaj. Inače, islam pridaje veliku pažnju porodici i utvrđuje njezine granice, pa kaže:

A to su Allahove granice! A nevjericima pripada kazna bolna. (4)

Nakon propisa o razvodu braka u suri El-Bekare, Uzvišeni Allah kaže:

To su Allahove granice, a granice Allahove prekoračivati nemojte! (229)

A nakon propisa o nasljedstvu u suri En-Nisa', Uzvišeni Allah kaže:

To su Allahove odredbe! A ko se pokori Allahu i Poslaniku Njegovu, On će ga uvesti u rajske bašče kroz koje teku rijeke, u kojima vječno boravit će! A to je pobjeda velika! (13)

Allahove granice o kojima govore ovi ajeti nisu propisane kazne za neke prijestupe.

Jedan od načina kur'anskog izraza jeste da spoji propise sa temeljnim odrednicama vjerovanja kako bi istakao da poštivanje i slijeđenje

propisa predstavlja dio vjerovanja i oblik veličanja Uzvišenog Allaha. Zato u ovoj suri Allah, dželle šanuhu, kaže:

Zar ne znaš da Allah zna sve šta na nebesima je i sve šta na Zemlji je! Nema tajnog sašaptavanja između troje a da On četvrti nije, niti između petero a da On šesti nije, niti manje od toga, niti više od toga, a da On nije sa njima gdje god da su oni. (7)

Nakon toga, sura govori o jevrejima, koji su, kada bi htjeli pozdraviti muslimane, pozdravljali bi riječima: *Essamu 'alejku!* (Smrt vama!) Sličnost ovih riječi sa muslimanskim pozdravom *Esselamu 'alejku* koristili su kao sredstvo proklinjanja muslimana želeći im time propast i nestanak. Hazreti Aiša prva je primijetila njihove riječi i naružila ih za to, a Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je mudriji, nakon čega je objavljen ovaj ajet:

A kad ti dolaze, pozdravljaju te onako kako Allah nikad ne pozdravlja tebe! I među se zbore: "Zašto nas Allah ne kazni za ovo što velimo mi!?" Dosta je njima Džehennem, u njemu će gorjeti oni! O, ružna li boravišta! (8)

Potom, Uzvišeni Allah naređuje muslimanima da njihov međusobni kao i razgovor sa protivnicima ne bude neprijateljski i izazivački. Zabranjuje im da oponašaju jevreje i savjetuje im da ne pridaju važnost susretima jevreja i licemjera kojom prilikom iskazuju međusobnu ljubav i otvorenost u namjeri da naude muslimanima i kod njih izazovu osjećaj usamljenosti:

Sašaptavanje je od šejtana, da bi on rastužio vjernike, ali, to njima naškoditi ništa neće, osim uz Allahovo dopuštenje! A na Allaha vjernici nek' oslone se! (10)

Islam postavlja ljude na mjesta koja im pripadaju prema njihovom vjerovanju i znanju. Kada govori o safovima za namaz, Poslanik, s.a.v.s., kaže:

لَيْلِي مِّنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنَّهْيِ .

"Neka iza mene stanu razboriti i ljudi od autoriteta u vjeri!" (Hadis bilježi Tirmizi od 'Abdullaha)

A o javnim skupovima Uzvišeni Allah kaže:

Allah će uzdići na stepene dostojanstvene one od vas koji vjeruju i one kojima znanje dato je! (11)

Muslimani mnogo vole svoga Poslanika, s.a.v.s., a zašto i ne bi kad ih je izveo iz tmina na svjetlo; kad ih je upoznao sa njihovim Stvoriteljem i Opskrbiteljem i postavio ih u safove pred Allaha, dž.š., da Mu hvalu iskazuju i uputu od Njega traže u toku dana i u dijelovima noći.

Osim toga, njegova ličnost zaslužuje ljubav, poštovanje i divljenje, jer ljudsko savršenstvo zaista to zaslužuje. Međutim, osjećaj želje da se bude u blizini Poslanika i u njegovom društvu zahtijeva red i određena pravila, kako bi stvari dunjaluka i vjere došle na svoje mjesto, kako bi Poslanik našao vrijeme za sebe i za svoju porodicu. Zato je objavljen ovaj ajet:

O vjernici, kada se sa Poslanikom savjetujete, onda pred vaše savjetovanje milostinju podijelite! To vam je bolje, i čistije je! A ako ništa ne nađete, pa Allah grijeha prašta i samilostan je. (12)

A ako sadaka predstavlja teškoću za vjernika, onda su pred njim mnoge mogućnosti za činjenje dobrih djela kojima može steći Allahovo, dž.š., zadovoljstvo, a to je za njega bolje nego započinjati razgovor sa Poslanikom. Razgovor sa velikanima može biti ugodan, ali pomoć i podrška njihove misije mnogo je važnija:

Zar to vi strahujete da prije vašega savjetovanja milostinje podijelite!? A ako ne podijelite, a Allah vam oprost, onda namaz klanjajte, i zekjat dajite, i Allahu i Poslaniku pokorni budite! Allah je obaviješten o svemu šta vi radite. (13)

U zajednici u kojoj zajedno žive vjernici, mnogobošci i sljedbenici Knjige i u kojoj su isprepleteni materijalni i moralni interesi, načela biva ju na teškom ispitu. Čovjek može dati prednost svojoj rodbini ili svojoj trgovini u odnosu na pravac koji slijedi.

Licemjerstvo je veoma opasna bolest, a licemjeru se najlakše krivo i lažno zakleti. Zato Uzvišeni Allah ovako opisuje ovu vrstu ljudi:

A zar ne vidiš ti one koji zaštitu traže od ljudi na koje se Allah raskrdio? Oni ni od vas ni od njih nisu, i na laži se svjesno zaklinju. / Allah je njima žestoku patnju pripravio, zbilja, ono što oni čine – ogavno je! (14-15)

Izgleda da oni, koji slijede određeni pravac u ovome životu i kao takvi umru, na tome će biti i proživljeni na Ahiretu. Zato naši ljudi kažu: "Svirač flaute dok umire, njegovi prsti igraju." Ako tako umre, tako će i proživljen biti. Možda će Dedždžal na ovom svijetu pokušati da bude Dedždžal i na Ahiretu, pa će se lažno zaklinjati, misleći da će ga to spasiti.

Na Dan kad ih Allah proživi sve, pa će se tad oni Njemu zaklinjati kao što se i vama zaklinju i mislit će da su na nečemu! A, zbilja, oni su samo lašci! (18)

Međutim, nema spasa!

Zbilja oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, takvi međ' one ponižene spadaju! (20)

Da bismo se spasili ovih iskušenja i da bi se razdvojili iskreni vjernici od lažljivaca, Uzvišeni Allah naređuje vjernicima da javno iskažu svoje vjerovanje i načela svoje vjere, da se priklone sebi sličnima i suprotstave protivnicima:

Nećeš naći da ljudi koji vjeruju u Allaha i u Onaj svijet vole one koji se Allahu i Njegovu Poslaniku suprotstavljaju, pa makar bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili svojat njihova! Takvima je On vjerovanje upisao u srca njihova, i ojačao ih svjetlom od Sebe! (22)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SURA PEDESET DEVETA

EL-HAŠR/PROGONSTVO

Allaha slavi sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji! On je Silni, Mudri! (1)

Hvaljenje i veličanje Allaha, dželle šanuhu, na ovom mjestu prije govora o protjerivanju jevreja iz njihovih domova podsjeća nas na hvaljenje Allaha, dž.š., u suri El-En'am, nakon što su zlikovci uklonjeni i Zemlja očišćena od njih:

I uništen bi bio svaki ostatak zločiniteljskog naroda! Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova! (45)

Zemlja bez zlikovaca i tirana – doista je velika i uzvišena blagodat! Mogućnost da svaki čovjek uživa svoja prava – veliko je dobro. Kako je samo lijepo kada je čovjek siguran u svome jatu i zdrav u svome tijelu, kada mu iznad glave nisu zlikovci i zulumčari!

Jevreji u Jesribu i njegovoj okolini i dalje su ostali sljedbenici Tevratu. Međutim, oni nisu imali pošten odnos prema njemu. Nisu širili i propagirali pravdu na Zemlji, niti su pomagali vjerovanje u jednog Boga, niti su upozoravali na Sudnji dan.

Kada je došao islam i idolopoklonicima počeo ukazivati na Pravi put, jevrejima to nije bilo drago. Okrenuli su se protiv Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, usavršili vojnu industriju i svoja naselja pretvorili u ratne utvrde. Mislili su da im tu niko neće moći nauditi:

Vi niste ni pomišljali da će oni izaći, a oni su mislili da će ih, zbilja, tvrđave njihove zaštititi od Allaha! Pa ih Allah kazni odakle se nisu ni nadali i u srca njihova strah uli, svojim rukama i rukama vjernika kuće su svoje rušili, pa, pouku iz svega uzmite, o, vi uviđavni! (2)

Jevreji su mogli ostati u svojim nastambama, ali su iznenada počeli razmišljati o ubistvu Poslanika, s.a.v.s., dok bude među njima siguran i opušten. Međutim, kada je Poslanik, s.a.v.s., osjetio njihovo zlo, vratio se u Medinu i odlučio da ih raseli:

To je zato što su se Allahu i Njegovu Poslaniku suprotstavljali, a ko se Allahu suprotstavlja – pa, Allah žestoko kažnjava! (4)

Tako su se vratili tamo odakle su došli.

Iz sure možemo primijetiti da je ovo prvi dio progonstva. A to znači da ima i drugi dio koji će se desiti u bližoj ili daljoj budućnosti. Mi ćemo, zajedno sa njima, pričekati. Jevreji su, iako to muslimani ne primjećuju, uspostavili vlastitu državu. I šta su uradili sa njom? Da li su Allaha spomenuli po dobru? Da li su savremenu civilizaciju obilježili vjerom u Ahiret? Oni su iskoristili nemoć muslimana i njihovu razjedinjenost. Još više su otežali situaciju time što su ostvarili savez sa Evropom i Amerikom protiv Objave, a u korist obožavanja “zlatnog teleta”.

A kada muslimani dođu sebi i isprave svoj odnos prema Gospodaru, naslijedit će državu, a Israilićani će se vratiti u područja iz kojih su došli. Zemlju koju su posjedovali pripadnici jevrejskog plemena Benu Nadir, Muhammed, s.a.v.s., poklonio je siromašnim muhadžirima i na taj način uspostavio ravnotežu unutar islamske zajednice u Medini. Jer, imovina i domovi muhadžira u Mekki uzurpirani su, a radi Allaha pretrpjeli su velike teškoće i iskušenja. Iako su ensarije saosjećali sa njima i otvorili im svoja srca i vrata vlastitih kuća, ipak, najbolje rješenje je bilo dodijeliti muhadžirima ono što je ostalo iza jevreja. To Uzvišeni Allah ovako obrazlaže:

Da ne bi to bogatstvo kolalo međ' vašim bogatašima. (7)

Potom, Uzvišeni Allah pojašnjava stanje muhadžira, pa kaže:

I siromasima iseljenicima, koji su prognani iz svojih staništa i od svojih imetaka, koji traže blagodat od Allaha i zadovoljstvo, i koji pomažu Allahu i Njegovu Poslaniku! Takvi su oni iskreni. (8)

Na taj način utemeljena je zajednica na pravednim osnovama, nakon čega je Poslanik mogao krenuti u realizaciju svoje misije.

Danas, kao i u vrijeme Poslanika, ima licemjernih Arapa koji ne vide ništa loše u zajedničkom životu sa jevrejima, svejedno bio on težak ili ugodan. A istina je da su obje ove skupine bez vjere. Jer, vjera kod jevreja ne znači čistotu srca i života, niti tolerantnost prema drugima. Začuđujuće je koliko su oni oholi i prepuni sebe. A licemjerni Arapi ne vjeruju da je Uzvišeni Allah odabrao ljude kako bi usavršili svoj moralni i obrazovni nivo. Oni teže samo za ovosvjetskim životom. Zato nije ni čudo da se međusobno pomažu i jedni drugima podršku daju:

Zar ne vidiš kako oni koji su licemjeri vele jaranima svojim koji ne vjeruju između” sljedbenika Knjige: “Ako vi budete prognani, i mi ćemo s vama zbilja izići, i zbog vas se nikada nikome nećemo mi pokoriti! A ako vi budete napadnuti, svakako ćemo vas pomoći!” A Allah svjedoči da su oni doista lašci. (11)

Veza jevreja sa Ahiretom čista je uobrazilja. Prva poglavlja Tevrata ne govore o nagradi i kazni, niti o Džennetu i Džehennemu. Ona sadrže suhoparnu historiju tvrdoglavog i oholog naroda. Ova materijalistička ideologija bitna je odrednica savremene civilizacije. Ona je zavela ogromne mase ljudi navodeći ih na obožavanje današnjice i na zaborav Ahireta. I hrišćanstvo, nakon što se odreklo puta Isaa, a.s., nije bilo u stanju suprotstaviti se ovoj zabludi. Tako je cijeli svijet zadesilo veliko zlo. Zato je Uzvišeni Allah objavio ovu suru, da usmjeri ljude u pravcu spoznaje Allaha, dž.š., da im Ahiret učini bliskim i da im ga predstavi kao nešto što će se sigurno ostvariti:

O vjernici, bojte se Allaha, i neka svaka duša gleda šta je za sutra pripravila! I bojte se Allaha! Doista je Allah obaviješten o svemu šta činite vi. / I ne budite kao oni koji su Allaha zaboravili pa je Allah učinio da i oni zaborave sami sebe! Takvi su grješnici! (18-19)

Velika bitka odigrat će se između Arapa i jevreja. Jevreji neće ostati bez snažne podrške i pomoći Evropljana koji preziru islam i ne znaju za Isaa, a.s., niti za Muhammeda, s.a.v.s. Međutim, neophodno je odgovoriti na sljedeća pitanja: Kada će muslimani ući u islam? Kada će shvatiti suštinu islama i živjeti u okrilju njegovih propisa? Kada će stati pod bajrak Kur’ana? Njihov Poslanik vodio je narod iz džamije. Iz stiješnjih safova iza sebe podigao je i usavršio njihov stepen obrazovanja i

morala. A kada su se sastali sa drugim narodima širom Zemljine kugle, velike skupine ljudi izdigli su sa Zemlje na nebo:

Da Mi ovaj Kur'an brdu nekom objavimo, ti bi vidio kako je ono skrušenošću ispunjeno, i kako bi se pred strahom od Allaha raspalo! A to su primjeri, ljudima ih navodimo Mi – da bi oni razmislili! (21)

Na kraju, ova sura navodi oko dvadeset lijepih Allahovih imena, objašnjavajući prirodu veze sa Jednim i Jedinim Allahom. Ona izdiže ovu vezu želeći da bude temelj ukupnog ljudskog djelovanja.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESETA

EL-MUMTEHINE/ISPITANA

Vjernik je uvijek protiv sramotnih djela i nikada ne prihvata da bude ponižen. On nastoji svim silama odagnati silnike. Ako, pak, bude savladan, u sebi će čuvati svijest i duh otpora i pričekati priliku da ostvari svoj cilj i riječi Uzvišenog Allaha:

I za one koji se odupiru kad ih pogodi ugnjetavanje! (Eš-Šura, 39)

U samom početku svoje povijesti muslimani u Mekki bili su savladani i nemilosrdno protjerani iz svojih kuća. Nisu prihvatili predaju nego su se suprotstavili neprijatelju. Izdržali su i ustrajali dok nije došla pobjeda. Ima ljudi koji put otpora i borbe smatraju neprohodnim. Takvi vrebaju prvu priliku da prihvate nametnuto stanje i ne vide ništa loše u tome da pred neprijateljem pognu glave plašeći se za svoj i živote svojih bližnjih. Takvima se Uzvišeni Allah obraća ovim riječima:

O, vjernici, ne uzimajte Moga neprijatelja i svoga neprijatelja za prijatelje, ljubav im darivajući, a oni poriču Istinu koja je došla vama. (1)

Poraz je popustiti pred onim koji želi da te uništi i umanji tvoju vrijednost, koji prezire tvoju vjeru i želi te na muke staviti:

Ako vas oni uhvate, neprijatelji će vam biti, i prema vama, u zlu, ruke svoje i jezike svoje pružat će, a žude i za tim da vi ne vjerujete! (2)

Odanost vjeri i njezinim načelima nalaže prijateljstvo sa onima koji je pomažu, napuštanje onih koji prema njoj neprijateljstvo pokazuju i suprotstavljanje onima koji joj žele nauditi. Tako su postupali sljedbenici svih Božijih poslanika na svim prostorima. Zato se Uzvišeni Allah obraća muslimanima:

Dobar primjer imate vi u Ibrahimu i onima koji su s njim bili, kad narodu svome rekoše oni: "S vama ništa nemamo mi, a ni s onima kojima se, a ne Allahu, klanjate vi! Poričemo vas mi, a neprijateljstvo i mržnja između nas će se javljati sve dok vi u Allaha Jedinoga ne budete vjerali!" (4)

Prema tome, muslimani ne žele neprijateljstvo niti im je cilj druge napadati. Oni se brane od agresije javno očitujući svoju vjeru i ustrajnost na njoj do posljednjeg daha.

Definirajući odnose muslimana sa njihovim neprijateljima, Uzvišeni Allah kaže:

Allah vam ne zabranjuje da dobročinstvo činite i pravedni budete onima koji se protiv vas zbog vjere ne bore, niti vas iz staništa vaših izgone! Allah, doista, voli pravedne! / Ali vam Allah zabranjuje da prijateljujete sa onima koji se protiv vas bore zbog vjere, i iz vaših staništa vas izgone i pomažu da vas protjeraju; s takvima vam zabranjuje prijateljevati! A koji s njima bude prijateljevao, takvi su zločinitelji pravi! (8-9)

Svjedoci smo kako se ljudi poigravaju sa međunarodnim konvencijama i sa ljudskim pravima. Također, svjedoci smo da su muslimani izloženi napadima na svim stranama svijeta. Primorani su napustiti svoje kuće i imanja i ostaviti ih njihovim agresorima, a oni desetinama godina žive pod vedrim nebom. Pa da li je časno pomiriti se sa ovakvom situacijom? Da li je "fundamentalizam" izražavati srdžbu zbog toga?

Uzvišeni Allah voli pravdu. A gdje je pravda u sramnim nastojanjima da se muslimane oslabi? Ustvari, svaki pokušaj i podsticaj da se ovakvo stanje u svijetu promijeni predstavlja ibadet Uzvišenom Allahu i pošten i objektivni odnos prema ljudima u cjelini.

Velike sile u svijetu brinu samo o vlastitim interesima i ne pridaju nikakvu pažnju teškoćama kojima su izloženi drugi. A to nije pošteno! Otuda i ljubav i mržnja u ime Allaha predstavljaju sastavni dio vjerovanja. Pa, ako pokazuješ ljubav prema silniku da bi ostvario korist, ili ako iskazuješ mržnju prema pravednom koji ti nije ostvario željeni interes, onda preispitaj svoje vjerovanje. Bolesne emocije dokaz su lažnog imana.

Sura se završava na sličan način kako je i počela ukazujući na neophodnost borbe za Istinu i udaljavanje od smutljivaca i griješnika.

O, vjernici, ne prijateljujte sa ljudima na koje se Allah razgnjevio, oni očajavaju zbog Onoga svijeta kao što i nevjernici očajavaju zbog stanovnika grobova! (13)

Sporazum na Hudejbiji, u kojem su mnogobošci izdiktirali uvjete muslimanima nametnuli su i ovaj neobičan uvjet: da Medinelije nemaju pravo prihvatiti i udomiti bilo kojeg muslimana koji napusti Mekku. A ko se odmetne od članova medinske zajednice, Mekkelije imaju pravo prihvatiti ga i dati mu sigurnost. Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, prihvatio je ovaj uvjet, a Allah, dželle šanuhu, htio je da Mekkelije budu prvi koji će iskušati njegovu gorčinu i koji će tražiti njegovu poništenje. Međutim, neke žene u Mekki prihvatile su islam i nisu znale gdje da se upute. Uzvišeni Allah Objavom dozvoljava njihovo prihvatanje u Medini:

O vjernici, kada vam dođu vjernice koje su se iselile, vi ih ispitajte, a Allah dobro znade njihovo vjerovanje, pa ako doznate da su vjernice, nevjernicima ih ne vraćajte! (10)

Primjećujemo da su muslimani odredili kompenzaciju sa mnogobošcima čije su žene primile islam, a bilo je i žena koje su se odmetnule i priklonile Mekkelijama. Uzvišeni Allah kaže:

A u braku mnogoboškinje ne zadržavajte! I tražite što potrošili ste, a nek' i oni ono što su potrošili traže! To vam je presuda Allahova, On međ' vama presuđuje, a Allah sve znade i mudar je! (10)

Ovo su pravedni propisi i oni pokazuju duh vjere. U svakom slučaju, ovo stanje nije potrajalo. Ubrzo, Mekka je oslobođena, a muslimanske porodice izgrađivane su na temeljima iskrenog vjerovanja u Jednog Allaha. Islam jeste dozvolio ženidbu sa iskrenim i čestitim pripadnicama ehli-kitaba. Ali, gdje su one danas? Savremena civilizacija skoro da ne zna za čestitost. U takvoj civilizaciji izgubilo se naslijeđe prijašnjih poslanika.

Sura El-Mumtehane se završava ovim ugovorom:

O, vjerovjesniče, kada ti dođu vjernice da vjernost iskažu tebi da neće nikoga Allahu pridruživati, i da neće krasti, i da neće bludničiti, i da neće djecu svoju ubijati, i da neće krivotvorstvo podmetati međ' rukama svojim i nogama svojim, i da ti neće u dobročinstvu neposlušne biti, tad ti njihovu vjernost iskazanu prihvati i njima oprosta od Allaha traži! Zbi-lja, Allah prašta i samilostan je! (12)

Nakon osvojenja Mekke žene su usmeno iskazale vjernost Poslaniku i nijedna od njih nije stavila svoju ruku u njegovu.

Onaj koji čita Durantovu knjigu o civilizacijama saznao će da čistota vjerske atmosfere može biti potpuno uništena u neobuzdanom odnosu između svećenika i žena. Zato je najbolje udaljiti jedne od drugih. A Muhammed, s.a.v.s., precizno je definirao svoje veze sa ženama sa kojima može stupiti u brak:

To je vama za srca vaša i za srca njihova čistije! (El-Ahzab, 53)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET PRVA

ES-SAFF/BORBENI RED

Pomoć i zaštita velikih misija podrazumijevaju ozbiljnost i iskrenost. Nikakve pomoći nema od isprazne priče kao što nema pomoći od kukavica koji se nasmrtno plaše borbe. Pokvarenjaci pokazuju hrabrost služeći svojoj ideji, a samo odlučni i čvrsti vjernici, koji ne žale svoje živote ni imetke za Istinu, mogu ih poraziti; oni vjernici koji su u čvrstim i zbijenim redovima – kad god jedan od njih pogine kao šehid, drugi odmah zauzima njegovo mjesto:

A da Allah hoće, njih bi savladao, ali vas On kuša jedne s drugima.
(Muhammed, 4)

A isprazna priča i verbalna podrška ne koriste na putu ostvarenja željenog cilja. Zato Uzvišeni Allah upućuje prijekor vjernicima koji toga nisu svjesni:

O, vjernici, zašto govorite ono što ne činite!? / Mrsko je Allahu da govorite ono što ne činite! (2-3)

Kada vjernik izgara radi Allahovog, dželle šanuhu, zadovoljstva, on se uklapa u sve ono što Allahu, dž.š., hvalu iskazuje.

A griješnik je iznimka u kosmosu i izlazi izvan utvrđenih pravila pokornosti. Zato ova sura započinje ovim ajetom:

Allaha slavi sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji, i On je Silni i Mudri! (1)

Nakon toga dolazi prijekor i ajet koji spominje prijašnje narode koji

nisu bili iskreni prema Allahu, nego su prema Njemu i Njegovim poslanicima iskazali neprijateljstvo. Prvo mjesto među takvim narodima zauzimaju jevreji koji su napadali Musaa, a.s., a izgubili su hrabrost u borbi protiv njegovih neprijatelja. To je bio razlog što su veoma brzo upropastili Knjigu koja im je objavljena:

A kada Musa reče narodu svome: "O, moj narode, zašto vi mene uznemiravate kad znadete da sam vam ja poslanik Allahov!?" Pa kad oni skrenuše, i Allah srca njihova skrenu; Allah zbilja neće uputiti narod raskolnički! (5)

Mučenje i ponižavanje bilo kojeg poslanika ogleda se u zapostavljanju njegovih uputa i bježanju od susreta sa njegovim neprijateljima.

Potom, sura spominje Isaa, a.s., i njegov narod. Sura pojašnjava da je Isa, a.s. Allahov poslanik po kome je On poslao Objavu, ali ta je Objava ograničena u vremenu i prostoru. On je poslan zalutalim Isralićanima da uspostavi njihovu izgublenu vezu sa Tevratom od kojeg su se odmetnuli i da liječi njihova duhovna i socijalna zastranjenja, kako bi, na taj način, pripremio put za univerzalnu Poruku koja će cijelo čovječanstvo povesti ka Jednom Allahu:

A kad Isa, sin Merjeme, reče: "O, sinovi Israilovi, ja sam vam doista Allahov poslanik, da vam potvrdim istinitim Tevrat prije mene objavljen, i da vam vijest radosnu o poslaniku, imena – Ahmed, prenesem!" – koji će doći nakon mene." (6)

Ako pogledamo u knjige koje su ispisali učenici Isaa, a.s., a koje figurativno zovu Indžil (Evandjelje), naići ćemo na riječi koje zaslužuju da se o njima promisli. U Indžilu po Mateju, u 24. poglavlju, Isa, a.s., kaže: "I bit će mnogo lažnih vjerovjesnika koji će mnoge zavesti. Ali onaj, koji će na kraju doći, on je spasitelj i propovjednik koji će u svakom naseljenom mjestu pozivati carstvu nebeskom i biti svjedokom protiv svih naroda. I potom, bit će kraj."

A mi se pitamo: ko je taj koji će pozivati carstvu nebeskom, pokazati se cijelom svijetu i ostati do kraja svijeta? Da li su ove odlike poznate kod neke druge osobe osim kod Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem? U Indžilu po Ivanu, u 14. poglavlju, stoji: "Ako mene volite,

čuvajte moje zapovijesti! Tražit ću od Gospodara i On će vam poslati drugog "Farklita" koji će zauvijek čvrsto ostati s vama." Riječ "farklit" je grčkog porijekla i znači samilosni, onaj koji otklanja žalosti. Ko je taj koji će doći i čija misija će zauvijek trajati?

Ja sam sljedbenik Muhammeda, s.a.v.s., jer njegova Knjiga odgovara mojoj unutrini. Ja sam spoznao Allaha, dž.š., svojim razumom, a nakon što sam zavirio u sebe i gledao obzorja svijeta koji obuhvaća mene i sve druge ljude. Ako Knjiga, koju je donio Muhammed, s.a.v.s., ne može biti dokaz za njegovu misiju, onda je u glavama poremećaj i one nikada neće povjerovati u Poruku cijelom čovječanstvu. Prijašnja vjerovjesništva, koja ukazuju na istinitost Muhammedovog, s.a.v.s., poslanstva, može koristiti njihovim sljedbenicima, a Muhammedu je dovoljna Knjiga i njegov život:

A ima li nepravednijega od onoga koji potvore i laži iznosi na Allaha, a još se u islam poziva!? Allah zbilja neće Pravom stazom uputiti narod zločinački! / Oni žele utrnuti Allahovo svjetlo svojim ustima, a Allah upotpunjuje svjetlo Svoje, premda je to mrsko nevjernicima. (7-8)

Razum je nešto najvrjednije što je Allah, dž.š., podario ljudima. Zato vjerovanje, koje se bazira na uspavanom i umrtvljenom razumu, nema nikakvu vrijednost i u njemu nema nikakva dobra. Ali mase ljudi ostavljaju razum postrani, a potom govore. Pa kako da ih slušamo?

Na kraju, sura se završava sa dva časna i plemenita značenja koja potvrđuju ono čime je i počela.

Prvo značenje govori da je život vjerovanje i džihad:

Da u Allaha i Njegova Poslanika vjerujete, i da se na Allahovu Putu imecima svojim i životima svojim borite! To vam je bolje, da znate! (11)

Drugo značenje govori o spremnosti vjernika da na svakom mjestu pomogne Allaha i izdigne Njegovu Riječ. Vjernik živi ovaj život uvijek otvorenog sluha i kada čuje poziv Allahu, dž.š., odmah mu se odaziva i biva kao eho. Baš kao što vjerujemo mujezinu kada poziva na namaz.

I Isa, a.s., pouzdao se u ovu podršku kada je vidio kako jevreji sumnjaju u njega i udaljuju se od njegovog poziva. Tada je uzviknuo:

*“Ko će pomagači moji zarad Allaha biti!?” A učenici odgovoriše:
“Svi smo mi Allahovi pomagači!” (14)*

Učenici (havarijjuni) Isaa, a.s., ono su što su ashabi Muhammeda, s.a.v.s. Svi zajedno su kao jedna duša, u potpunosti opredijeljeni za Istinu. Oni prave društvo Poslaniku i nose njegov bajrak. Takvi su nada utemeljenja i opstanka svake Objave.

Danas islam traži od nas da shvatimo suštinu posljednjeg ajeta sure Es-Saff:

O, vjernici, budite pomagači Allahovi! (14)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET DRUGA

EL-DŽUMU'A/PETAK

Allahu zahvaljuje sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji, Vlada-ru, Svetome, Silnome, Mudrome! (1)

Ovim ajetom započinje sura El-Džumu'a želeći na taj način podsta-knuti vjernike na obavljanje farz-namaza i na slušanje hutbe. Ako sve Allahu zahvaljuje, zašto bi muslimani izostavljali učešće u velikom jav-nom skupu? Oni žurnim koracima idu ka džamiji da bi uvećali broj mu-slimana i pojačali njihove redove.

Petak je naš svečani dan u sedmici. U njemu je jedan blagoslovljeni trenutak; ako se u njemu iskreni vjernik obrati Allahu dovom ili nekim drugim ibadetom, On će mu to zasigurno primiti i oprostiti mu. Lijepo je u ovom danu okupati se i namirisati.

Možda je početak sure zahvalom Allahu, dželle šanuhu, jedan vid prijekora za one koji su napustili džamiju kada su čuli za dolazak trgo-vačke karavane:

A kada oni trgovinu kakvu ili zabavu vide, tome pohite, a tebe da stojiš ostave! Ti reci: "To što je u Allaha bolje je od zabave i trgovine!" Allah opskrbitelj najbolji je! (11)

Početak i sredina ove sure govore o slanju posljednjeg Poslanika između Arapa. Uzvišeni Allah uskratio je univerzalnu Poruku kitabijama, jer su bolesti pokvarenog i iskrivljenog prakticiranja vjere mnogobrojne i objedinjene u uobraženosti, aroganciji, okrutnosti i neznanju. Ako lju-di nisu u stanju sebe promijeniti, kako mogu promijeniti druge? Ako je obični narod zadržao zdravu prirodu i male prohtjeve, onda će se brže i lakše odazvati Istini i biti sposobniji da je pomogne. Zbog toga Uzvišeni

Allah nije izabrao poslanika između Jevreja, nego je prednost dao Arapima:

On je Onaj Koji je neukima poslao između njih poslanika, da im kazuje Njegove znake, i da ih očisti, i Knjizi i Mudrosti ih nauči, premda su prije bili u očitoj zabludi! (2)

Arap su prenijeli Poruku i sjedinili se sa drugim narodima ili, ako hoćete, predstavljali su dobar most za spajanje naslijeđa Objave.

A jevreji su obožavali svoju vrstu, zaboravili su na Gospodara i mislili samo na svoje prohtjeve:

Primjer onih kojima Tevrat u breme je dat, pa ga potom ne nose, kao primjer je magarca koji nosi knjige! O, kako je ogavan primjer naroda koji poriče znake Allaha! A Allah neće Pravom stazom uputiti narod zločinački! (5)

Jevreji su uvijek bili, a i dan-danas su, najjudaljeniji ljudi od želje i čežnje za Ahiretom. Oni su najviše privrženi ovome svijetu i njegovim prolaznim dobrima. Oni možda mogu obavljati bilo koji posao, ali sigurno ne zaslužuju da povedu ljude Allahu.

Ti reci: "O Jevreji, ako vi mislite da ste Allahovi prijatelji mimo svega svijeta, deder smrt onda zaželite ako istinu govorite!" / A neće smrt zaželjeti nikada baš zbog onoga što su ruke njihove pripravile! A Allah dobro znade zločinitelje! (6-7)

Žalosna je činjenica da je današnje muslimane zahvatila ista bolest koja je zahvatila i kitabije. Zaboravili su na Objavu i u svojim zemljama promoviraju nacionalna, ovosvjetska i druga obilježja koja nemaju nikakve veze sa Allahovom, dž.š., vjerom. Mi nastojimo vratiti ummet Njegovoj Knjizi i naslijeđu Njegovog Poslanika, s.a.v.s., kako bi u ovom svijetu vladao u skladu sa Allahovom vjerom.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET TREĆA

EL-MUNAFIKUN/DVOLIČNJACI

Licemjerstvo je najodvratnije svojstvo, a radi se o dvojnomo osjećanju i ponašanju. Početak licemjerstva je kada čovjek pokazuje dva lica. Potom, to se razvija sve dotle dok čovjek ne postane obojen raznobojnim bojama, a u zavisnosti od sredine u kojoj živi.

Laž i lažna zakletva prvi su znakovi dvoličnog ponašanja. Dvoličnjaci nemaju jasan i čvrst stav niti određenu pozadinu, nego se povijaju prema vjetru, odnosno okreću se u pravcu vlastitog interesa od kojeg ni u kom slučaju ne odustaju.

Kada ti dvoličnjaci dođu, vele: "Mi svjedočimo da si ti zbilja Allahov poslanik!" A Allah zna da si ti Njegov poslanik, Allah svjedoči da su dvoličnjaci zbilja lašci! (1)

Međutim, svakodnevni događaji i ono što ljudima nameću različite prilike ne dopuštaju da licemjerstvo ostane sakriveno. Ono se, zasigurno, pokaže: nekada se sa jezika otme, a nekada kroz komentar o iznenađnim događajima.

Sura El-Munafikun razotkriva vođe licemjerstva i obilježava ih onim od čega su pokušali pobjeći. Oni vrlo dobro paze da njihova vanjština bude lijepa i zadivljujuća – da bi sakrili svoju unutrašnjost. Međutim, njima ovlada mržnja pa kažu ono što vrijeđa muhadžire i u nezgodan položaj dovodi ensarije. Nekada može doći do beznačajnog spora, a onda dođu licemjeri i nastoje od toga napraviti veliku smutnju i izazvati mržnju i odbojnost:

Oni su ti koji vele: "Ne dijelite onima koji su kod Allahova Poslanika – da bi od njega otišli!" A riznice nebesa i Zemlje Allahu pripadaju, ali

dvoličnjaci ne shvaćaju. (7)

Uzvišeni Allah na kušnju je stavio muhadžire time što su u Mekki ostali njihovi imeci i kuće, a ensarije je stavio na kušnju time što ih je doveo u poziciju da prihvate muhadžire u Medini. Pa zar se poslije toga može reći ono što je rekao Ibn Ubejj: "Sa ovima mi smo kao što kaže poslovice: Hrani psa da te ujede!" – nagovarajući ensarije da uznemiravaju muhadžire. Ili što govore:

"Ako se u Medinu vratimo mi, iz nje će zbilja časni prezrenog prognati!" A sva čast Allahu, i Njegovu Poslaniku, i vjernicima pripada, ali, dvoličnjaci ne zanju! (8)

Ovakve riječi govore zlonamjerni ljudi koji islamu i muslimanima žele zlo nanijeti i razdor i raštrkanost među njih unijeti.

Abdullah ibn Ubejj mrzio je islam i Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, jer on je, prije hidžre, bio kandidat za lidera Medine. A kada je došao Poslanik, izmakla mu je kruna o kojoj je sanjao. A da je ahmak povjerovao u Allaha i Sudnji dan, postigao bi slavu koja bi preteгла ovaj svijet i ono što je na njemu. Međutim, nevjerovanje je glupost i naprasitost u koju se ne može pouzdati. Da je Abdullah ibn Ubejj, kada je pogriješio, došao Poslaniku i izvinio mu se, on bi za njega od Allaha, dželle šanuhu, zatražio oprost i Allah, dž.š., bi mu oprostio. Ali, on je to odbio.

Sura se završava onim što razumne ljude čini da daju prednost Allahu, dž.š., i onome što je u Njega:

O, vjernici, neka vas ne odvrćaju imeci vaši i djeca vaša od sjećanja na Allaha! A oni koji to učine, takvi gubitnici pravi bit će! (9)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET ČETVRTA

ET-TEGABUN/SAMOOBMANA

Allaha slavi sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji, Njemu pripada vlast i Njemu pripada hvala, i On sve može! (1)

Kosmos poznaje svoga Gospodara. On zna da je On njegov Stvoritelj i da pomoću Njega egzistira. Zbog toga Mu hvalu iskazuje i pokorava se Njegovoj zapovijedi. Ali kada su ljudi u pitanju, sa njima je drukčije. Koliko li je samo onih koji Mu se protive, koji ne priznaju Njegova prava i koji se bore protiv Njegovih poslanika!

On je čovjeka stvorio od kaplje sjemena, pa čovjek odjednom – neprijatelj očiti! (En-Nahl, 4)

Kakva je to samo neposlušnost i moralni pad!

Čuda li velikoga, kako neposlušnost Allahu pokazuje,

ili kako nevjernik može ne vjerovati!?

A u svemu On mu daje znak

koji ukazuje da je On Jedan!

Sura Et-Tegabun počinje ovom zahvalom da bi skrenula pažnju na nemoralnost grijehšenja i prostakluk grijeshnika:

On je Taj Koji vas stvara, pa ima od vas i nevjernika a ima od vas i vjernika. A Allah sve vidi šta činite vi! (2)

Veliki je grijeh da ne poštuješ činjenicu da te je Allah, dželle šanuhu, stvorio u najljepšem obliku, da zaboraviš i zaniječeš Allahovu blagodat tebi. Ljudi odbacuju Objavu jer je donose ljudi poput njih. Čak su narodi Ad i Semud, još ranije, govorili:

Da je Gospodar naš htio, meleke bi spustio! (Fussilet, 14)

Čovjeku je teško priznati da je drugi bolji od njega. On želi sebe izdići iznad drugih. A posebno glupaci i neznalice. Oni uživaju u tome da potcjenjuju razum i ponižavaju razumne ljude:

Zar vam vijest došla nije o onima koji nisu vjerovali još prije, pa su iskusili kob stvari svoje! A njima pripada i kazna bolna, / zato što su njima dolazili poslanici sajasnim znacima, pa su oni govorili: "Zar da nas napućuju neki ljudi!?" Pa nisu vjerovali i okretali su se, a Allah je neovisan, On je neizmjereno bogat i hvaljen! (5-6)

Neki ljudi su karakteristični po tome da druge smatraju nižim od sebe i manje vrijednim nastojeći im stati na put i poraziti ih. Čini mi se da je to, čak, i osobina nekih naroda. Da su se poslanici i reformatori pouzdavali u svoje talente i bili uobraženi, mi bismo rekli da su i druge namamili i primorali ih da budu uobraženi i nevjernici. Međutim, pošto su poslanici bili najskromniji i ljudi najljepše naravi, otuda i suprotstavljanje njima predstavlja dvostruki i otvoreni grijeh:

Misle oni koji ne vjeruju da proživljeni neće biti! Ti reci: "Bit ćete, tako mi Gospodara mojega, zbilja ćete proživljeni biti, a zatim ćete biti obaviješteni o svemu što ste činili! A to je Allahu lahko!" (7)

Nijekanje proživljenja stari je grijeh. Međutim, taj grijeh nije imao priliku raširiti se kao što je to danas slučaj. Civilizacija u čijem okrilju živimo uljepšala je ovaj svijet, a prašinu bacila na ono što dolazi poslije njega. Čak se govor o Ahiretu smatra predrasudom koju razumni ljudi ne smiju ni spominjati.

A jevreji predvode kitabije u nijekanju Ahireta dok Arapi nevjernici glasno pozivaju mase na zaborav Allaha, dž.š., i nijekanje susreta sa Njim. Oni ne podnose Kur'an dok navodi prizore Ahireta. Pitanja vjere neophodno je nanovo izložiti na način koji bi se uspješno suprotstavio današnjem ateizmu:

Pa, vjerujte u Allaha i Njegova Poslanika, i u Svjetlo koje objavljujemo! (8)

Svjetlo je Kur'ani-kerim i pod tim imenom spominje se u mnogim ajetima.

Ali smo je Mi učinili svjetlom i njime upućujemo koga Mi od naših

robova hoćemo! (Eš-Šura, 52)

Jedini priznat i dokumentiran Allahov, dž.š., govor sadržan je u Kur'anu. On nabraja ono što ljude spašava i za to navodi dokaze koji u čovjeku proizvode čvrsto uvjerenje. Kada bi se samo muslimani izdigli na njegov nivo i izvršili njegovu misiju!

I na Dan kad vas On sakupi, na Dan zбора, a to je Dan samoobmanje... (9)

Neophodno je pojasniti kako će se ljudi osjećati na Dan suđenja. Neki će govoriti:

Kamo sreće da sam se za život ovaj pripremio! (El-Fedžr, 24)

Mnogi će se kajati što su izgubili toliko vremena u besposlicama i beznačajnim stvarima i što podareno im zdravlje nisu iskoristili za ibadet. U jednom hadisu Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, veli:

نِعْمَتَانِ مَغْبُورٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ.

“Mnogi ljudi će biti obmanuti u dvije blagodati: zdravlju i slobodnom vremenu.” (Hadis bilježi Buhari)

Drugi će se kajati što su prijateljevali sa nekim velikanom, a bili protiv nekog slabog i nemoćnog. Naivno su im izmakle mnoge prilike u kojima su se mogli spasiti.

Nevjernici će zažaliti što muslimani nisu bili. (El-Hidžr, 2)

Ali, bit će kasno. Vrijeme djelovanja je prošlo, a došao je Dan suđenja i presude.

Pošto je ova sura medinska, a muhadžiri i ensarije imali su zadatak da uspostave državu islama kako bi se mogli suočiti sa velikim teškoćama i žestokim sukobima, Uzvišeni Allah želi ih podsjetiti na strpljivost i ojačati njihov iman:

Nema udesa nijedne nevolje bez Allahove volje! A ko u Allaha vjeruje, On naputit će Pravom stazom njegovo srce! Allah svaku stvar zna-de! (11)

Pod prisilom napustiti svoju kuću radi vjere veoma je teška stvar. To ne može podnijeti svaki čovjek.

Jedni su se odazvali pozivu za hidžru i time zaradili visoke dederdže,

a drugi su ostali da uživaju sa svojim ženama i djecom pa im je izostala ova velika čast. Mnogo je onih koji začepļaju svoje uši kako bi umakli od obaveze i ostali sa onima koje vole. Takvima se Uzvišeni Allah obraća ovim riječima:

O, vjernici, zbilja međ' vašim ženama i djecom vašom ima vaših neprijatelja, pa na oprezu spram njih budite! A ako preko toga pređete i ispriku prihvatite, i oprostite, pa, doista i Allah prašta i samilostan je! (14)

Privrženost ovom svijetu može biti put izdaje i izgubljenosti:

Zbilja su imeci vaši i djeca vaša – kušnja! A kod Allaha je zbilja nagrada golema! (15)

Istina je da borba protiv zablude i agresije zahtijeva velike žrtve koje vjernici spremno podnose. U ovom vremenu vidimo kako pokvarenjaci ne biraju sredstva. Mogu ih poraziti samo vjernici koji ispunjavaju zavjet dat Allahu. Međutim, kad se lopovi dignu, a policija ustukne pred njima, onda nema ni sigurnosti ni povjerenja.

Zato ova sura na kraju upozorava na obaveznost truda i borbe:

Pa, bojte se Allaha koliko god možete, i slušajte, i pokoravajte se, i dijelite dobro zarad samih sebe! A koji se očuvaju tvrđičluka duše svoje, takvi, eto, uspjet će! (16)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET PETA

ET-TALAK/RAZVOD BRAKA

Sura Et-Talak naziva se još i “Mala sura En-Nisa”. Uzvišeni Allah uvrstio je u nju nekoliko propisa koji se odnose na porodicu i uspostavljaju je na zdravim osnovama te upućuju na rješenja problema kojima porodica može biti izložena.

Cijela sura izložena je kao jedna tematska cjelina koja zaslužuje pomno promišljanje. Kao takva, ona upućuje na međusobnu povezanost ajeta i izvanrednu skladnost konteksta na planu isticanja određene istine. U tefsiru ove sure ne nalazi se nijedan pravni propis kao rezultat mog idžtihada.

Odabrao sam nekoliko propisa od ranijih mudžtehida, a koji odgovaraju ovom tefsiru i slažu se sa mojim stavom. Zato, ako neko ima drukčije mišljenje, nemam namjeru nikoga prisiliti na moj stav.

Na početku sure primjećujemo poziv upućen Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, jer on je predvodnik ummeta i upute. Poziv upućen Poslaniku u nečemu što je rašireno među svim pripadnicima ummeta ukazuje na važnost tog pitanja. To više nije lična stvar pojedinca, nego se tiče svih ljudi.

Istina je da razvod braka prevazilazi okvire pojedinca i direktno se tiče žene, djece i porodice u cjelini. Zato je neophodno postaviti određena pravila koja će ga regulirati kako ne bi bio stvar pojedinca i njegove želje, što bi moglo dovesti do manipulacije i ugrožavanja tuđih prava.

Otuda Zakonodavac ograničava vrijeme razvoda braka. Razvod ne može biti u vrijeme dok se žena nalazi u stanju hajza ili nifasa, niti poslije toga, ukoliko se desio spolni odnos.

Također, neophodno je da razvodu braka prisustvuju i dva svjedoka. Ako je žena čula riječi razvoda, obaveza joj je da ostane u kući. To što je čula ne znači kraj bračnog života, nego je to samo najava odluke o njegovom okončanju. Zato je potrebno da ostane tamo gdje i jeste, jer, možda se bračni život poslije toga nastavi u drukčijim uvjetima od onih koji su prouzrokovali odluku o njegovom okončanju.

U toku dva ili tri mjeseca naleti srdžbe možda popuste i nadvladaju razlozi za skladan i harmoničan život. To je, upravo, značenje ovog ajeta:

O Vjerovjesniče, kada puštate žene, pa, puštajte ih u vrijeme kad su čiste, i brojte to vrijeme, i Allaha se, vašeg Gospodara, bojte! Iz kuća njihovih ne izgonite ih, a nek' ne izlaze i one, osim ako očitu sramotu počine! To su Allahove granice! A ko pređe granice Allahove, taj svojoj duši učinio je nasilje! Ti ne znaš, možda će Allah nakon toga pružiti izlaz neki! (1)

Možda si primijetio da se vjerovanje u nepoznato i preporod iz takvaluka ponavlja u ajetima i pravnim propisima, da bi se pouzdanjem u Allaha, dželle šanuhu, prevazišle krizne situacije koje razaraju porodice:

A ko se Allaha boji, On će mu naći izlaz neki.(2)

Kur'an dalje spominje detalje oko materijalnih izdvajanja u bogatstvu i u oskudici, oko dojenja novorođenčadi i drugih situacija.

Iz ovih kur'anskih uputa vidljivo je da Uzvišeni Allah ne želi da se razvod braka pretvori u socijalnu katastrofu, niti da muslimani izgube prisebnost u teškim trenucima. Ipak, razvod braka kod muslimana donosi sa sobom velike neprilike i tragične situacije.

S pravne strane, priznat je krivovjerni razvod (*talak bid'ijj*), a raširena je i zakletva razvodom, kao što je rašireno i uvjetno puštanje žene uz beznačajne i neprihvatljive uvjete.

Djela iz islamskog prava zabilježila su rijetke slučajeve, u najmanju ruku, čudnih razvoda braka. Evropljani još ne odobravaju jednostavnost razvoda islamskog braka i neodrživost njegovih ograničenja koja nisu od islama nego su ih izmislili ljudi.

Danas je skoro nemoguće naći da žena, nakon što čuje riječi razvoda, ostane u istoj kući, kao što se rijetko može čuti za slučaj razvoda braka u skladu sa Poslanikovom tradicijom (dok je žena u stanju čistoće,

da ostane u kući i da za to postoje svjedoci).

A mnogo je pravnika koji jedva čekaju raskol unutar muslimanskih porodica, pa i zbog beznačajnih riječi ili djela.

To je islamu i njegovoj Poruci nanijelo veliku štetu, a njegovi neprijatelji iskoristili su to na najbolji način. Zato drugi dio ove sure ja gledam kao dopunu njezinog prvog dijela i kao upozorenje svim muslimanima da se ne smije igrati propisima razvoda braka. To počinje ovim riječima:

A koliko li samo gradova bi što se o zapovijed Gospodara svoga i poslanika Njegovih oglušili!? Pa smo ih Mi žestokom kaznom kaznili, i da račun polože tražili, a mukom užasnom ćemo ih mučiti, / pa će kob svoje stvari iskusiti, a posljedica stvari njihove gubitak i propast bit će! (8-9)

Neka čitalac dobro razmisli o ovim propisima razvoda braka:

Eto, Allahova odredba to je, On je vama objavljuje! A ko se Allaha boji, On će mu njegove ružne postupke prekriti i k tome mu nagradu golemu dati! (5)

Zatim, obrati pažnju na ove Allahove riječi:

A koliko li samo gradova bi što se o zapovijed Gospodara svoga i poslanika Njegovih oglušili!? (8)

Kontekst ovih ajeta je usklađen, a jezički nalog jednoobrazan. Otuda, nije dozvoljeno da ummet, koga je Allah, dž.š., počastio Objavom i uputom, krši i ne poštuje porodični sistem u društvu.

Također, nije dozvoljeno da postavlja prepreke na putu širenja poruke islama na taj način što će pogrešno primjenjivati i izvršavati islamske propise.

Na kraju, sura se završava ajetom koji upućuje na to da je Uzvišeni Allah stvorio kosmos da bismo ga spoznali, a spustio Objavu da bismo je slijedili. Između kosmosa, koji nosi Allahove tragove, i Objave, koja obznanjuje Njegov govor, muslimani raspoznaju svoj put:

Allah je Onaj Koji je sedam nebesa stvorio, a i zemalja baš toliko! Odredba Njegova do svih njih dospijeva, da biste vi znali da sve doista može Allah, i da, zbilja, znanjem Allah svaku stvar obuhvata! (12)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET ŠESTA

ET-TAHRIM/ZABRANA

Majke pravovjernih najbolje su žene ummeta. One su najčestitije, najbogobojaznije i na najvišem položaju. Bile su uz Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i pomagale mu u obavljanju njegove misije. One su živjele u skladu sa kur’anskim ajetima koji su se učili u njihovim kućama. Allah, dželle šanuhu, prigovorio im je zbog dvije stvari, koje su poznate u Poslanikovom životopisu.

Prva stvar je u njihovom dogovoru da od Poslanika zatraže veću opskrbu, jer im je bilo teško podnositi skroman život kojim je on živio. Kada im je potvrdio da nema drugog izbora za one koji žele Allaha, dž.š., Njegovog Poslanika i Ahiret, sve su prihvatile da ostanu uz njega.

Druga stvar je u ljubomori. Poslanik je bio blag, nježan i profinjenog morala u životu sa svojim ženama. Neke žene su željele to iskoristiti, pa se jedna od njih odvažila ustvrditi Poslaniku da je kod njega osjetila neuobičajen miris. On joj je odgovorio: “Jeo sam med kod Zejnebe.” “Možda su pčele pale na cvijet neke ružne biljke.” – uzvratila je. Poslanik je na to odgovorio: “Nemoj o ovome nikome govoriti, a ja više neću uzimati med.”

Potom, ispostavilo se da je priča izmišljena da bi kod Poslanika izazvala ravnodušnost prema jednoj od njegovih žena. Poslanik, s.a.v.s., naljutio se zbog toga. Jedno vrijeme nije odlazio nijednoj od svojih žena, pa su neki pomislili da ih je pustio.

Tada je objavljena sura Et-Tahrim kako bi ugasila plamen smutnje i dala lekciju onima koji su doveli Poslanika u nezgodan položaj svojim

neprijemnim ponašanjem.

O, Vjerovjesniče, zašto zabranjuješ sebi ono što je Allah dopustio tebi, u nastojanju da ženama udovoljiš svojim! A Allah prašta i samilo-stan je! / Allah vam je propisao kako da iskupite zakletve svoje, Allah je vaš Gospodar, On sve znade i mudar je! (1-2)

Ulema smatra da je uskraćivanje onoga što je Allah dozvolio isto što i zakletva, a iskupljenje za to je isto kao i iskupljenje za zakletvu. Niko nema pravo zabraniti ono što je Allah, dž.š., dozvolio. Potom, kur'anske riječi upućuju na spomenuti događaj. Komentatori Kur'ana spominju da su ovaj događaj izazvale Hafsa, kćerka Omerova i Aiša, kćerka Ebu Bekrova, i da se na njih dvije odnosi ovaj kur'anski ajet:

Ako se vas dvije Allahu pokajete, pa, kajate se i trebate, jer srca vaša dva krivo su bila nagela. A ako se protiv njega vas dvije pomagale budete, pa, zbilja je Allah zaštitnik njegov, a i Džibril i vjernici dobri, a poslije toga i melec su njemu pomagači! (4)

“Srca vaša dva krivo su bila nagela” znači: učinile ste nešto zbog čega bi se trebale kajati, i to zahtijeva da se popravite, jer, u protivnom, vaša djela će propasti i nećete biti među dobrim vjernicima.

Potom, Kur'an se obraća ženama Poslanika, s.a.v.s., savjetujući im primjeren odnos i poštivanje visoko moralnog Poslanikovog odnosa prema njima:

I Gospodar njegov će mu, ako vas on pusti, žena boljih od vas dati: onih Allahu predanih, vjernica, poslušnica, pokajnica, Allahovih štovateljica, postačica, udovica i djevojaka! (5)

Lijepa svojstva koja su krasila Poslanika ne smiju biti uzrokom njegovog uznemiravanja i umaranja.

Kuća vjerovjesništva nije mjesto za ljubomoru i zavidnost. Ona je mjesto za ibadet Allahu, mjesto gdje se teži Ahiretu i izgara radi sticanja Allahovog zadovoljstva.

Kraj sure kao da indirektno iznosi žestok prijekor za sve one koje su učestvovala u provociranju Poslanika i izazvale njegovu tugu. Žena

Nuha, a.s., i žena Luta, a.s., nisu pomogle svoje muževe u prenošenju Allahove Poruke. One su bile od pomoći neprijateljima Allaha, dž.š., i Objave.

Allah navodi primjer, onima koji ne vjeruju, ženu Nuhovu i ženu Lutovu: za dvojicom Naših čestitih robova njih dvije bile su, pa su njih dvojicu izdale i prevarile, a njih dvojica ništa im neće moći pomoći kod Allaha! I rečeno bit će: "U Vatru, s onima koji ulaze, i vas dvije ulazite!" (10)

Prijevara koja se spominje u ajetu nije seksualne prirode, jer to je sramota od koje je Allah, dž.š., zaštitio Svoje poslanike. One su izdale islamski poziv i uzvišeni cilj ovoga života.

Nuh i Lut, a.s., imali su žene koje su pomagale svoju rodbinu, a ponižavale svoje muževe. Prezirale su Allaha i Njegove poslanike. Zato ih je Allah, dž.š., svrstao među nevjernike:

I rečeno bit će: "U Vatru, s onima koji ulaze, i vas dvije ulazite!" (10)

Lična odgovornost je temelj obračuna, kako ga vidi islam. Ne može otac preuzeti odgovornost djeteta, niti muž može preuzeti odgovornost svoje žene. Faraon će u vatru, a njegova žena u Džennet. Njegovo djelo njoj neće ništa naškoditi.

Između početka i kraja sure nalazimo nalog Uzvišenog Allaha upućen odgovornima i nadređenima da čuvaju svoje kuće, da ih učine mjestom gdje će se steći vječno uživanje i sačuvati od bolne kazne:

O vjernici, čuvajte sebe i porodice svoje od Vatre čije će gorivo biti ljudi i kamenje. (6)

Potom, Uzvišeni Allah pojašnjava da čovjeka nije obavezao bezgrješnošću, pa da nikada ne pogriješi. Naprotiv, On im u zadatak stavlja da se, kada pogriješe, isprave i Gospodaru svome vrate:

O, vjernici, pokajte se Allahu pokajanjem iskrenim! (8)

Iskreno pokajanje izgrađuje kod vjernika svijest koja ga podstiče na dobro, odvraća od zla i podsjeća na Allaha, dž.š.

Ovdje možemo spomenuti i stavove nekih orijentalista koji kritiziraju Allahovu Objavu zato što se bavi porodičnim problemima u Muhammedovoj kući i time zaokuplja ljude. Muhammed Husejn Hejkel navodi njihove sumnje i kaže: "Zar nije priličnije što Kur'an spominje ovaj događaj od onoga što navodi Biblija o zinaluku Luta sa svojim dvjema kćerkama, nakon što su ga opile i oduzele mu moć normalnog razmišljanja!?"

Mi dodajemo da je priličnije što Kur'an spominje ovaj događaj od onoga što se spominje o zinaluku jednog od vjerovjesnika sa ženom svoga sina i naknadi koju je platio za to zlodjelo.²

Orijentalisti primjećuju trunku u tuđim očima, a u svojim ne osjećaju ni balvan.

² Poznata biblijska priča o incestu između Jakova i njegove snahe Tamare; Postanak, 38. poglavlje. (nap. urednika)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET SEDMA

EL-MULK/VLAST

Ovaj svijet ima i ono što dolazi iza njega. Iskvareno vjerovanje s pesimizmom prihvata ovu činjenicu, a ne s odgovornim i ozbiljnim djelovanjem i pripremanjem za Vječni boravak.

U suočenju sa savremenom civilizacijom neophodno je precizno odrediti stav prema Ahiretu. Odrediti se prema Ahiretu znači proučavati i istraživati ovosvjetski život i spoznati cilj ograničenog ljudskog postojanja.

Nije od vjere ljudska tvrdoglavost koja odbija istraživanje ovoga života i ne priprema se za ono što dolazi poslije. Sura El-Mulk, logičnim izrazom, upozorava na to:

Koji stvori i smrt i život da bi tako iskušao vas – ko će od vas biti ljepšeg djela. (2)

Koji sedam nebesa stvori na katove, a u onom što Svemilosnog stvarjenje je ti ne vidiš nikakvo komešanje! (3)

A Mi smo ukrasili svjetiljkama vama nebo najbliže. (5)

Nažalost, islamska pamet danas ništa ne zna o kosmosu, zapostavila je njegove zakone, nema nikakva iskustva u tome i nije u stanju izvući nikakvu korist od njih.

Uz ovu nemoć treba dodati i pohlepu za ljepotama i uživanjima ovoga svijeta. Slušaju pjesme koje im govore da je ovaj svijet igra i zabava, koje ih podstiču da u tome provode svoje dane i noći. A dan koji prođe, nikada se povratiti ne može. Pa zašto ga tako upropastiti!? Tako su se na muslimane sručile sve nevolje ovog svijeta, materijalne i moralne prirode.

Zato nas ne treba čuditi ako im prijete sudbina nevjernika kada budu bačeni u Džehennem:

Kad god u njega skupina neka bačena bude, čuvari njegovi će ih pitati: "Zar vam nije došao opominjatelj neki?" / A oni će odgovarati: "Jeste, dolazio nam je opominjatelj, a mi smo poricali i govorili: "Allah ništa objavio nije, ta, vi samo u zabludi velikoj ste!" (8-9)

I još će reći: "Da smo slušali ili umovali, međ' stanovnicima Vatre usplamtjele ne bismo bili!" (10)

A trebalo bi da je vjernički razum iskusniji i znaniji o kosmosu od nevjerničkog razuma. Jer, vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu, temelji su u islamu na promišljanju o kosmosu i Allahovim znakovima u njemu. Žaloso je i zabrinjavajuće da su muslimani danas na repu svjetske civilizacije!

Vjerovanje u Allaha, dž.š., podrazumijeva da razum povjeruje i u ono što mu je nepoznato. Međutim, vjerovanje u nepoznato ostavlja u čovjekovoj duši najjači trag. Tako vjernik može i život svoj žrtvovati samo da bi odgovorio tom nepoznatom, ili napustiti najljepša ovosvjetska uživanja da bi odgovorio Objavi. Zato Uzvišeni Allah kaže:

Zbilja, onima koji se Gospodara svoga boje i onda kad ih niko ne vidi, njima oprost pripada i nagrada velika! (12)

Uz vjerovanje u nepoznato ide i kontrola ovog pojavnog svijeta i vještina iskorišćavanja širokih zemljišnih prostora. Jer, musliman nastoji ovladati ovim svijetom radi iskorištavanja njegovih dobara.

On je Taj Koji vam Zemlju krotkom učini, pa hodajte po stranama njenim i jedite iz Njegove opskrbe! (15)

Ipak, iako se čovjek hrani na ovom svijetu, njegova budućnost je kod Allaha: *Kod Njega je proživljenje! (15)*

Prvi ajet ove sure kazuje da je u Allaha sva vlast. Drugi ajeti govore da je u Allahovim rukama svako dobro te da je cijela Zemlja pod Njegovom kontrolom, a i nebesa. Allahova moć i Njegovo gospodarenje nemaju premca. Niko Mu se u tome ne može suprotstaviti. Zato On kaže nevjernicima:

Da li ste sigurni vi da vas Onaj Koji nebom vlada neće u Zemlju utjerati, tada kad se počne ona tresti!? / Da li ste sigurni vi da Onaj Koji

vlada nebom neće poslati na vas vjetar s kamenjem!? (16-17)

Prvi dio ajeta "Onaj Koji nebom vlada" jedan je od kur'anskih izraza koji upečatljivo opisuje Allahovu moć i vlast. Iako je On na Svom Prijestolju, Njegovom znanju, slušanju, gledanju i Njegovoj kontroli svake žive duše i svega onoga što se dešava na Zemlji i nebesima ne izmiče ništa. Zato On kaže:

Allahu i istok i zapad pripada! Gdje god da se vi okrenete, tamo Allahovo Lice je! Allah je doista neizmjerni darovatelj i znalac! (El-Bekare, 115)

Zar ne znaš da Allah zna sve što na nebesima je i sve što na Zemlji je! Nema tajnog sašaptavanja između troje a da On četvrti nije, niti između petero a da On šesti nije, niti manje od toga, niti više od toga a da On nije sa njima gdje god da su oni. (El-Mudžadele, 7)

Nema nimalo sumnje u to da nas Allah vidi i prati. Istraživati kakvo je to gledanje predstavlja drskost i uobraženost. Mi ne znamo kako Uzvišeni Allah pretvara zalogačice, koje jedemo, u oči i uši. Kako možemo znati Allahovu suštinu, bit i Njegovu blizinu? Allah nam je bliži od nas samih, ali mi nismo u stanju to shvatiti. Dovoljno nam je, ako smo svjesni toga, od Njega pomoć i opskrbu zatražiti, a druge smatrati nulom, kako nam i On to pojašnjava:

Ili, ko je taj ko će biti vojska vama da vas pomogne mimo Milostivoga? Nevjernici su u zabludi, zbilja! / Ili, pak, ko je taj ko će vas opskrbiti ako On htjedne opskrbu Svoju ustegnuti? Ali, oni nasrću u osionosti i odmetanju! (20-21)

Na kraju, sura govori o nevjernicima koji pokušavaju prebaciti bitku Poslaniku i njegovim sljedbenicima. Allah ih upozorava da to ne može uspjeti jer oni ne razmišljaju i ne shvataju stvarnost da bi se mogli suočiti sa njom.

Ti reci: "Kažite vi meni, ako Allah mene usmrti, i one koji su sa mnom, ili, pak, ako nam se smiluje, ko će zakloniti nevjernike od patnje bolne?" / Ti reci: "On je Svemilosni, u Njega vjerujemo mi, i na Njega se oslanjamo mi! A ko je u zabludi očitaj – saznat ćete vi!" (28-29)

Sura se završava pitanjem upućenim materijalistima, koji niječu Stvoritelja materije i činjenicu da im ju je On potčinio:

Ti reci: "Kažite vi meni, ako vam voda vaša presahne, ko će to vama vodu izvorsku dati?" (30)

Priča se kako je jedan od nevjernika čuo ovaj ajet pa je rekao: "Naći će je sjekire i krampe!" Mislio je da će iskopavanjem bunara naći vodu. Međutim, Uzvišeni Allah je htio da mu isteče voda iz očiju pa je izgubio vid. Da li mu je iko mogao vid povratiti!? Kod Allaha, dž.š., zaštitu tražimo od svakog poniženja.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET OSMA

EL-KALEM/PERO

Nun! Tako Mi pera i onog što pišu oni! (1)

Da li se pod “perom” kojim se Uzvišeni Allah kune misli na opću spoznaju!? Možda, jer pisanje je jedno od najvažnijih sredstava pomoću kojih dolazimo do spoznaje. Ili se, pak, pod ovom zakletvom podrazumijeva pisanje samog Kur’ana i zapisivanje duboke mudrosti koja se nalazi u njemu? Ovo drugo značenje je bliže i vjerovatnije.

Časni Kur’an je najvažnija knjiga koja se ikada pojavila na Zemlji. Od početka do kraja on je istinska Objava kojoj laž ne može prići niotkuda. Uzvišeni Allah je odabrao najčasnijeg, najboljeg i najodlikovanijeg čovjeka da dostavi Kur’an cijelom svijetu. Zbog toga, optužbe od strane nevjernika nemaju nikakve osnove jer: *Ti milošću Gospodara svoga, lud nisi, / i zbilja, nagrada neprekidna pripada ti, / jer ti si, doista, najljepše čudi! (2-4)*

Neki ljudi u vrijeme Muhammeda, sallallahu ‘alejhi ve sellem, svjesno nisu htjeli da prihvate Istinu pravdajući se nekim lažnim tvrdnjama i okolnostima u kojima su se nalazili. Bez traga su nestali, a Istina je izašla na vidjelo. Riječi Uzvišenog Allaha:

A mi smo njih zbilja stavljali na kušnju, kao što smo i vlasnike bašče jedne na kušnju stavili (17) – upućuju na to da mnogobošci iz Mekke neće prihvatiti islam u početku, a poslije izvjesnog vremena će spoznati Istinu, prihvatiti je i potpomoći njeno širenje.

To se dogodilo! Vlasnici spomenute bašče su odbili da daju jedan dio siromasima pa je zbog toga Uzvišeni Allah uništio njene plodove. Nakon toga pokajali su se zbog svog ružnog postupka:

“Teško nam se!” – rekoše. “Zbilja smo mi obijesni bili! / Gospodar naš bolju od ove može nam dati, samo u Gospodara našeg tome nam se nadati!” (31-32)

Onome ko se nada Allahovoj milosti On će oprostiti i na lijep način ga nagraditi. Kurejšije su bili ogrezli u nevjerovanju pa ih je Uzvišeni Allah iz Svoje milosti ojačao islamom. Oni koji su uporni u grijehu neće da prihvate Istinu nemaju se čemu nadati:

Pa zar da učinimo muslimanima kao zločincima, / šta vam je, kako to sudite!? (35-36)

Nikakvog utemeljenja i oslonca nemaju razlozi i izgovori kojima se služe nevjernici u različitim situacijama.

Zbog toga Uzvišeni Allah, koreći ih, kaže:

Zar to vi knjigu neku imate iz koje učite / da zbilja imat ćete ono što izaberete! (37-38)

Oni se samo zavaravaju i ostaju u zabludi. Čeka ih težak obračun, kada će se pokajati zbog nevaljalih postupaka svojih. Međutim, tada će biti prekasno za kajanje:

A na Dan kada se Noga otkrije pa oni pozvani budu da padnu ničice, pa ne mogu to učiniti. (42)

Tog dana nevjernici neće imati nikakvog opravdanja jer su odbili da prihvate uputu i žestoko su joj se suprotstavili. Imali su dosta vremena da razmisle o njoj i iskoriste mnogobrojne prilike koje su im se pružile:

Zato ti ostavi Mene i onoga ko ovaj Govor poriče; odakle i ne znaju, približavat ćemo im se. (44)

Poslaniku, s.a.v.s., naređeno je da dostavi Objavu od svoga Gospodara, da bude strpljiv i ustrajan na tom putu te da hrabro podnosi uznemiravanja od strane mušrika:

A ti se strpi do odredbe Gospodara tvoga i nemoj biti kao onaj što u kitu bi, kad pozva dok je očajan bio! (48)

Poslanik, s.a.v.s., proveo je puno vremena podnoseći uznemiravanja na koja je nailazio. Međutim, bio je ustrajan i uporan sve dok u potpunosti nije obavio plemenitu zadaću i izvršio povjereni mu amanet. Naslijedila ga je plemenita generacija ljudi koji su nastavili misiju nadahnuti

njegovim uputama i ponašajući se u skladu sa njegovim preporukama.

U mnogim ajetima spomenuta je univerzalnost islama. Treba reći da je gotovo na samom početku Objave jasno obznanjeno kako je Kur'an uputa cijelom čovječanstvu:

Samo što te nevjernici svojim pogledima ne obore kad Kur'an čuju, i govore: "Zbilja, lud je!" / A Kur'an je samo opomena svjetovima! (51-52)

Od početka, Muhammed, s.a.v.s., znao je da je poslat cijelom čovječanstvu kao poslanik. Sura El-Kalem je objavljena među prvim surama u Mekki.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA ŠEZDESET DEVETA

EL-HAAKKA/ČAS NEIZBJEŽNI

Čas neizbježni, / šta je Čas neizbježni? / I odakle ti znaš o Času neizbježnome? (1-3)

Mi smatramo da je svijet na kome živimo stvarnost u koju nema sumnje. A da li ćemo tvrditi to kada umremo i napustimo dunjaluk, pa dođemo na Drugi svijet, koji je vječna stvarnost i istina!? Tada ćemo se zapitati: “Da li je iko živ ostao na dunjaluku ili su svi pomrli?”

Nema sumnje, svi koji su došli – otišli su. Većinu njih smrt je neočekivano zadesila a da se nisu pripremili za ono što slijedi poslije nje. Čeka ih Ahiret kada će se svi ljudi, drevni i potonji narodi skupiti na jednom mjestu kako bi spoznali istinu i saznali ono šta su uradili a šta propustili. Mnogi narodi su u laž utjerivali poslanike koji su im dolazili. Neki od njih su kažnjeni, a nekima je kazna odložena. Bit će im otkriveno šta ih čeka:

Pa kad se u rog jednom puhne, / a Zemlju i brda dignu, i potresom jednim zdrobe, / tog dana Smak svijeta će da se desi. (13-15)

Tog dana će ljudi ispitivani biti, nagrađivani ili kažnjavani zbog postupaka svojih. Tada će se napraviti razlika između onih koji su dobra djela radili i onih koji su grijeshili:

A onaj kome knjiga njegova bude data u desnu ruku reći će: “Evo vam pa čitajte knjigu moju, ja sam zbilja i mislio da ću račun svoj susresti!” (19-20)

A onaj kome knjiga njegova u njegovu lijevu ruku data bude reći će: “Kamo sreće da mi knjiga moja ni data nije i da nisam ni saznao za račun svoj! (25-26)

Današnji svijet želi samo materijalnu dobit. Ljudi nastoje steći što više imetka i natječu se u tome ko će više udovoljiti svojim strastima.

Postoji opća indiferentnost prema namazu, govoru o vjeri i pozivanju Uzvišenom Allahu. Ljudi se ne ponašaju u skladu sa Objavom koju su naslijedili. Njihovi postupci ne temelje se na čvrstoj vjeri i želji za činjnjem dobra. Skoro da oni koji nose Istinu daju skromnu i odbojnu predstavu o njoj.

Nažalost, upute odabranih poslanika (*ulul-azm mine'r-rusul*) u današnje vrijeme naslijedili su ljudi posustale odlučnosti i klonulih vizija. Možeš vidjeti neke od njih kako imaju gomile zlata i srebra, ali, i pored toga, škrtare i ne osjećaju samilost prema siromasima. Takvom čovjeku će biti rečeno:

“Zgrabite ga i u okove okujte, / a potom ga u Paklu pržite, / a zatim u lance sedamdeset lakata duge vežite! / Jer, on zbilja nije vjerovao u Allaha Veličanstvenoga, / niti je podsticao da se nahrani bijedni! (30-34)

Neki ljudi smatraju da je Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, sumnjivog porijekla i da je njegova misija lažna. Neka se zapitaju: “Šta je to Muhammed, s.a.v.s., postigao svojom misijom?” Pozivao je ljude da povjeruju u Jednog Allaha i upozoravao ih da će se neminovno Njemu vratiti. Govorio je da jedino takvaluk može spasiti čovjeka od propasti. Ponavljao je kako je on samo Allahov rob koji sebi nikakvo dobro ne može priskrbiti niti kakvu štetu od sebe odagnati. Dugo bi se na ruku'u i sedždi zadržavao i borio se kako bi nepravdu i nasilje iskorijenio. Ne postoji niko ko je tako oduševljeno i ushićeno o Uzvišenom Allahu govorio poput Muhammeda, s.a.v.s.

On je obavio svoju ulogu na najčasniji način. To je suština zakletve u sljedećim ajetima:

Pa, Ja se kunem onim što vi vidite / i onim što vi ne vidite! / Doista je Kur'an govor objavljen poslaniku plemenitome! / A nije to govor nekog pjesnika, kako vi malo vjerujete! / Niti je govor nekog proricatelja, kako se vi malo opominjete! / Objava je to od Gospodara svjetova! (38-43)

Da je Muhammed, s.a.v.s., iznosio laži na svoga Gospodara, bio bi žestoko kažnjen:

A da je on na Nas kakve izgovorio riječi, / zbilja bismo ga za desnicu uzeli / i žilu mu zatim kucavicu presjekli, / i nikog nema među vama ko bi ga mogao odbraniti! (44-47)

Kur'an će ostati vječno, dok je ovoga svijeta, kao podrška istinskom vjerovanju, kao temelj čistim dušama i kao dokaz istinitosti poslanstva Muhammedova, s.a.v.s.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESETA

EL-ME'ARIDŽ/PUTEVI USPONA

Na početku ove sure Uzvišeni Allah je opisao Sebe kao Gospodara nebeskih puteva. To je slično ajetima u drugoj suri:

On je najuzvišenije razine, Vlasnik Prijestolja! (El-Mu'min, 15)

Božije carstvo od Zemlje do Arša ili od Zemlje do Konačne perde (*Sidretul-munteha*) ljudi možda mogu preći u periodu od pedeset hiljada godina, dok ga Džibril i skupine meleka mogu preći u kratkom periodu. Saznali smo da je Belkisin prijesto prenesen iz Jemena u Šam u jednom treptaju oka. Ovim se želi reći da onaj koji je zatražio od Gospodara nebeskih puteva da kaznu izvrši nad nevjernicima nije zatražio ništa nemoguće i teško. Njihovo uništenje nije ništa teže od uništenja običnog komarca. Međutim, onaj koji je zatražio izvršenje kazne ne vjeruje da će kazna biti, prije ili poslije. On je, uistinu, glup ili je nevjernik. On će neminovno iskusiti patnju:

Na Dan kad nebo bude kao talog zejtina, / a budu brda kao raščupana vuna, / i kad jaran neće pitati za jarana. (8-10)

Uzvišeni Allah stvorio je ljude i usadio u njih porive i instinkte koje moraju savladati kako bi postigli najviše stepene koji su im obećani. Ko bude udovoljavao svojim strastima propast će, a ko bude slijedio Objavu bit će spašen. Pomoću istinske vjere čovjek može postići Allahovo, dželle šanuhu, zadovoljstvo.

Doista, čovjek je stvoren lahkomim, / jada se kada ga nesreća zadese, / nepristupačan je kad ga dobro pohodi, / a klanjači nisu takvi, / oni koji su u namazu svome ustrajni, / i u čijim se imecima određeno pravo nahodi / za prosjaka i za onoga koji se stidi da prosi, / i oni koji u Onaj

svijet iskreno budu vjerovali. (19-26)

Pravi vjernik osjeća tugu i žalost kada vidi da je njegov ummet napustio put koji vodi savršenstvu i izgubio vrline koje mu otvaraju kapije nebesa, iako su one detaljno nabrojane u Časnoj Knjizi. Uzvišeni Allah je objasnio da je put do Dženneta ispunjen mnogim preprekama, teškoćama i nedaćama koje se moraju savladati i prevazići. Bez ozbiljnog ispita nije moguće upoznati pravu vrijednost ljudi. Ebu et-Tajjib kaže:

Da nije teško, svi ljudi bi ugledni postali!

Plemeniti škrtare, a odvažni se bore!

U ovoj suri nailazimo na sljedeće pitanje:

Šta je to nevjernicima pa spram tebe pružaju vratove, / zdesna i slijeva, u skupinama!? / Zar to žudi svaki čovjek između njih da u Džennet uživanja kroči? / Nikada! Mi smo ih, zbilja, stvorili, od čega – znaju oni! (36-39)

Mušrici su se okupljali oko Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako bi saznali čemu poziva. Približavali su mu se, ali nisu u njega vjerovali, niti su ga slijedili. Da li se na taj način može ostvariti nada!? Nikada! Mora se slijediti, mora se pokazati iskrenost u borbi na Allahovom, dž.š., Putu. Uzvišeni Allah je dao smrt i život da bi iskušao koji od nas će bolje postupati. Ljudi koji neće da prihvate Istinu bit će zamijenjeni vrjednijim i odlučnijim generacijama:

Kunem se Gospodarom istoka i zapada da smo Mi zaista moćni / da ih zamijenimo boljim od njih! I u tome nas ne može niko preduhitriti! (40-41)

Na dunjaluku nazaduju oni koji su lijeni i nemarni. Na Ahiretu će se pokazati razlike među narodima i pojedincima. Jedni će biti nagrađeni, a drugi kažnjeni.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET PRVA

NUH/NUH

Nuh, a.s., proveo je devetsto pedeset godina pozivajući svoj narod, koji mu se nije htio odazvati i prihvatiti njegov poziv. Ovako dug period dovoljan je za osnivanje i procvat, ali i propast država. Međutim, Nuhov, a.s., narod je bio ustrajan u svojoj zabludi ne želeći da se pokaje niti je razmišljao o kajanju. Nuh, a.s., koji je pokazao veliko strpljenje, odlučnost i entuzijazam obratio se svome Gospodaru žaleći se na loš prijem kod naroda i prkos nevjernika:

“Gospodaru moj,” – reče on – “i noću i danju pozivao sam zbilja narod svoj, / ali im je pozivanje moje samo povećalo bježanje. / I kad god sam ih pozivao da bi im Ti oprostio, svoje su prste u uši stavljali i haljinama svojim se prekrivali, to su uporno činili i žestoko se oholili!” (5-7)

Da li oni koji obožavaju kamenje imaju neku mentalnu mahanu!? Zašto neće da robuju Gospodaru svjetova?

Posmatrao sam kako se ponašaju nevjernici, pa sam ustanovio da duševne mahane i nedostaci dovode do nevjerovanja i nezahvalnosti prema Uzvišenom Gospodaru. Jer, kako objasniti ponašanje nekog čovjeka koji neće da prihvati Istinu i u sebi gaji pokornost bezvrijednom čovjeku!? Na stotine knjiga je napisano o veličanju Staljina i poricanju Boga. Dokazi koji upućuju na Allahovo, dželle šanuhu, postojanje ne mogu se pobrojati. Oni opominju uspavani razum da se trgne i pogleda:

Zar ne vidite kako je jedna iznad drugih Allah sedmera stvorio nebesa, / i učinio Mjesec na njima svjetlom, a Sunce učinio svjetiljkom! / A Allah je vas kao biljke rasijao po Zemlji, / zatim će vas u nju vratiti i iz nje doista izvesti! (15-18)

Mi jedemo hranu koja niče iz zemlje. Plemeniti Gospodar je učinio da se ta hrana rastvara u našim organizmima i pretvara u materije i sastojke koji su nam neophodni. Uzvišeni Allah upravlja nebeskim svodom. Zar su mogli i pomisliti da bi Vedd i Suva' bili u stanju to uraditi!? Uistinu, oholost, prkos i uobraženost nevjernika prešle su svaku granicu i prevršile mjeru. Zbog toga se Nuh, a.s., nakon dugo vremena kojeg je proveo jasno obznanjujući Istinu i pozivajući svoj narod, obratio svome Stvoritelju:

A Nuh reče: "Gospodaru moj, na Zemlji nemoj ostaviti nijednog nevjernika! / Ako ih ostaviš, robove će Tvoje u zabludu zavoditi i neće rađati druge do grješnike i nevjernike!" (26-27)

Kroz ljudsku historiju nevjerovanje se pretvaralo u iskrivljene običaje i generaciju ljudi: "...čija će bogatstva i djeca povećati propast njima!" (21)

Oni oholi obraćali su se dobrim vjernicima:

I govorili su: "Mi imamo više imetka i djece, kažnjeni nećemo biti!" (Sebe', 35)

Veliko iskušenje za vjernike se može desiti ako im nevjernici uskraćuju pravo na slobodan život i ugrožavaju sigurnost:

A nevjernici bi odgovarali poslanicima svojim: "Ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati, ili ćete se u vjeru našu vratiti!" (Ibrahim, 13)

Zabluda i nevjerovanje nisu samo problem i nesreća jednog vremena jer vjernici se i danas moraju čuvati i oslobađati okova ateizma i raznih kušnji na koje nailaze.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET DRUGA

EL-DŽINN/DŽINI

Sura El-Džinn nam daje neka saznanja i informacije o suštini hrišćanskog vjerovanja, o tome kako su za Isaa, a.s., rekli da je Božiji sin, a Allah je uzvišen od onoga što Mu pripisuju. Ova gnusna laž proširila se po cijeloj Zemlji i s njom su se rađale mnoge generacije sve dok nije objavljen Kur'an koji se žestoko suprotstavio neistini potvrđujući da postoji samo jedan Allah, dželle šanuhu, Koji nema poroda! Hrišćansko vjerovanje je doprlo i do nekih džina koji su ga prihvatili. Zatim su, putujući po Zemlji, saznali nešto što se ne slaže sa njihovim dotadašnjim uvjerenjem:

Ti reci: "Meni je objavljeno da je jedna skupina džina prisluškivala i kazala: 'Mi smo, zbilja, Kur'an, koji divotu pobuđuje, slušali, / koji Pravoj stazi vodi, i u njega vjerujemo! I mi nećemo nikoga Gospodaru našem pridruživati'! (1-2)

Džini su potom počeli detaljno objašnjavati zbog čega su se pokajali i napustili svoje ranije uvjerenje. Neshvatljivo je da Uzvišeni Allah može imati ženu i dijete!

... i nije On, zbilja – uzvišena bila veličina našeg Gospodara – uzeo ni družicu, ni djeteta! (3)

Spomenuli su i onoga ko ih je obavijestio o tome:

A jedan naš suludi o Allahu je zborio laži. (4)

Pokajali su se zbog toga što su prihvatili ovu glasinu jer nisu mogli ni zamisliti da bi neko mogao slagati na Allaha, dž.š.:

... a mi smo smatrali da neće nikada ni ljudi ni džini o Allahu govoriti laži! (5)

Neki ljudi su čuli ovu laž, proširili je po Zemlji i na krivi put odveli mnoge:

A bilo je ljudi koji su utočište kod džina tražili, pa su njima tako objest povećali! (6)

Mnogi su smatrali da su vrata nebesa zatvorena, da neće doći melek sa Objavom i da čovječanstvu više neće biti poslat poslanik koji će vjeru očistiti od raznih novotarija i potvrditi ono što su prijašnji poslanici govorili o Allahovoj jednoći i Njegovoj apsolutnoj vlasti nad cijelim univerzumom.

Međutim, Uzvišeni Allah je poslao Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao Pečata poslanika i vjerovjesnika čija je misija obuhvatila cijelo čovječanstvo obznanjujući da Svemogući Stvoritelj nije rodio niti je rođen. Objava je bila iznenađenje za griješnike:

A oni su mislili, kao što ste mislili i vi, da Allah neće nikoga oživititi! (7)

Ako zabluda ima pomagače koji je propagiraju ili, pak, bude potpomognuta od neke države koja je širi i podstiče druge da je prihvate, ona ostavi traga na ljudskim dušama i mnoge odvede na krivi put. Takva situacija može potrajati stoljećima.

Rimsko carstvo je proširilo i propagiralo vjerovanje u trojstvo. Uspjeli su da nađu one koji će prihvatiti, dobrovoljno ili pod prisilom, to vjerovanje i širiti ga. Da Muhammed, s.a.v.s., nije jasno obznanio Istinu s kojom je poslat te da nije žrtvovao sebe i svoj imetak zbog nje, Istina bi ostala nepoznata ljudima. Kako su džini mogli saznati da postoji samo Jedan Allah koji nije rodio niti je rođen da nije bilo misionara koji su pozivali Knjizi i obavijestili ih o tome!? Oni su osjetili da se nešto značajno dešava u kosmosu i da Objavu koja se spušta čuvaju moćni čuvari:

I mi smo težili nebo dotaknuti, ali smo ga sa puno žestokih čuvara, i zvijezda padalica puno, našli, / i bili smo na mjestu za prisluh oko posjedali, ali onaj ko sada prisluškuje na zvijezdu vrebalicu naići će! (8-9)

Čuvari koji su pratili spuštanje i objavljivanje Kur'ana sa nebesa čuvali su svaki harf i znak kako ne bi nešto nedostajalo. Džini su povjerovali u islam krajnje iskreno i prihvatili ga s velikim uvjerenjem:

...i mi smo, zbilja, kada smo uputu čuli, u nju povjerovali! Pa ko vjeruje u Gospodara svoga, takav se gubitka i propasti ne boji! (13)

Očito je da veliki broj džina nije htio prihvatiti Istinu, čak su se i pobunili protiv nje. To nije ništa začuđujuće. Zar nisu tako postupili i ljudi!?

I među nama ima muslimana, a među nama je i nevjernika! Pa koji islam prime – takvi su odabrali Pravi put! / A nevjernika što se tiče, oni gorivo za Džehennem bit će! (14-15)

Jedan čovjek me je upitao: “Poznaješ li možda nekog džina?” Znao sam šta namjerava svojim pitanjem pa sam mu na to odgovorio: “Nisam nijednog vidio.” Tada mi reče: “Pa kako onda možeš vjerovati u nešto što nisi vidio?” Rekao sam mu da se ne može vidjeti sve što postoji! Bakterije postoje iako se ne mogu vidjeti golim okom zbog toga što su sićušne. Ne možemo vidjeti golim okom ni druge planete iako postoje – zbog toga što su puno udaljene od nas. Kur’an potvrđuje da džini postoje:

Šejtan vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. (El-A’raf, 27)

Nemoguće je da u svemiru, čija se veličina mjeri u sunčevim godinama, postoje samo ljudi a da nema drugih Allahovih, dž.š., stvorenja.

U jednoj svojoj knjizi sam napisao slijedeće: “Onaj ko pravi zgradu od hiljadu spratova ne stanuje samo na prvom spratu i ne ostavlja ostatak zgrade vjetrovima. Zašto bi je onda gradio ako ne planira u njoj živjeti!?” Ja vjerujem u Allaha, dž.š., koji je stvorio ljude, džine i meleke:

A vojske tvoga Gospodara samo On zna. (El-Muddessir, 31)

Ova sura potvrđuje jednu činjenicu koja zaslužuje da se o njoj duboko razmisli. Nije dovoljno samo saznati da Allah, dž.š., postoji. Naprotiv, Njegove naredbe se moraju izvršiti i obaviti kad je lahko ali i kad nam je teško. Vidio sam da mnogi ljudi provedu cijeli život uživajući u blagodatima koje im je podario Uzvišeni Allah, a da Mu na tome ne zahvaljuju. Neki narodi uporno neće da vjeruju i izvršavaju obaveze kojima su zaduženi iako im je došla Objava od njihovog Gospodara. Uzvišeni Allah takvima poručuje:

A da su oni na Putu ustrajni, Mi bismo ih zbilja vodom obilnom pojili, / time da bismo ih kušali! A ko se okrene od spominjanja svoga Gospodara, On će u patnju tešku uvesti njega! (16-17)

Uživanje u blagodatima koje je Allah, dž.š., podario ljudima ne smije biti uzrok da zaborave svoje obaveze prema Njemu.

Posljednji ajeti ove sure potvrđuju da je Poslanik, s.a.v.s., jasno obznanio i dostavio ljudima poslanicu svoga Gospodara:

Ti reci: "Ja samo Gospodara svoga dozivam, nikog ja Njemu ravnim ne smatram!" / Ti reci: "Ja vam nisam u stanju štetu kakvu otkloniti, niti vam korist kakvu priskrbiti!" / Ti reci: "Od Allaha me niko u zaštitu ne može uzeti, i, osim u Njega, ja utočišta nemam nikakva!" (20-22)

Na ovom svijetu postoje neki ljudi koji smatraju da mogu oprostiti grijешnicima i da posjeduju ključeve Vječnosti. Ovakve tvrdnje su rezultat neznanja o Allahu, dž.š., i slabog uvjerenja. Muhammedu, s.a.v.s., pečatu svih poslanika i vjerovjesnika, naređeno je da kaže:

Ti reci: "Ja ne znam da li je blizu ono čime vam se prijeti ili će Gospodar moj učiniti pa će to nakon vremena dugog biti! / On je Znalac tajne, pa ne otkriva Svoje tajne nikome. (25-26)

Muhammed, s.a.v.s., obožavao je samo Allaha Jedinoga, borio se protiv nevjerovanja i praznovjerja i obasjao cijelu Zemlju ispravnim vjervanjem. Njegovi sljedbenici su nastavili plemenitu misiju poslije njega. Ne može proći nijedan čas na bilo kojem dijelu Planete a, da se ne čuje glas: *Allahu ekber, Allahu ekber... La ilahe illallah!*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET TREĆA

EL-MUZZEMMIL/ UMOTANI

Jedan ajet iz sure El-En'am najbolje je opisao i definirao život Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem:

Ti reci: "I namaz moj, i obredi moji, i život moj, i smrt moja Allahu, svih svjetova Gospodaru, pripadaju, On nema Sebi ravna, i zato je naredeno meni da budem prvi od onih koji su Mu predani!" (Sura El- En'am, 162-163)

Dok neki ljudi žive u istini ili zabludi, ozbiljnosti ili šali, lagodno ili teško, Muhammed, s.a.v.s., proveo je svoj plemeniti život stalno se trudeći i radeći. Njegova misija nije obuhvatila samo jedno podneblje, nego je imala cilj da odgoji generaciju ljudi koji će izmijeniti dotadašnju putanju kojom se kretalo čovječanstvo i za Istinu pripremiti svjetionik do Konačnog obračuna, kojem nikakve oluje neće moći naškoditi. Muhammed, s.a.w.s., nije proveo šezdeset godina na ovom svijetu samo radi reforme određenog vremenskog perioda u kojem su ljudi živjeli. Naprotiv, njegov je zadatak bio afirmacija monoteizma za sva vremena i prostore i obrazovanje i odgajanje ljudi koji će nastaviti njegovu zadaću sve do Sudnjeg dana. Na početku sure aludira se na ovaj zadatak. Muhammedu, s.a.v.s., rečeno je:

O ti, umotani, / noću ustani, osim malo noći, / polovinu njezinu, ili malo od polovine umanji, / ili malo više od nje, i Kur'an izgovaraj izgovaranjem pažljivim! (1-4)

Prošlo je vrijeme spavanja i dubokog sna!

Jer, Mi ćemo ti zbilja težak rijek slati! (5)

Riječi koje nose u sebi velika zaduženja i stalnu borbu! Kada bi

Muhammed, s.a.v.s., završio sa klanjanjem noćnog namaza, bio je obavezan da poziva ljude Istini i bori se protiv neprijatelja, a Uzvišeni Allah bio mu je jedini pomagač. Zbog toga – prepusti se samo Njemu! Traži pomoć samo od Njega! Samo Njega uzmi za zaštitnika! Budi strpljiv na njihovim uznemiravanjima jer ih čeka veoma težak obračun:

A, zbilja, u Nas će biti okova i pakla, / i hrane koja grlo para, i bolne patnje! (12-13)

Kada će to biti!?

...na Dan kad se Zemlja potrese i planine, a planine postanu kao pješčane dine razbacane! (14)

Tog dana će se zatresti sve što je na Zemlji. Iako ovaj opis izaziva strah i jezu, većina ljudi je nemarna. Muhammed, s.a.v.s., bio je najpobožniji čovjek. On je znao da je susret s Njim veoma blizu. Njegovi sljedbenici oponašali su ga i živjeli po uzoru na njega. Oni bi, ugledajući se na njega, klanjali noćni namaz i borili se protiv zablude. Međutim, Uzvišeni Allah, iz Svoje milosti prema sljedbenicima Muhammeda, s.a.v.s., obavezanim je učinio noćni namaz posebno Poslaniku, s.a.v.s., a zadovoljan je onim obavezama koje vjernici izvršavaju tokom dana:

Allah duljinu noći i dana određuje, On znade da to vi nikako ne umijete, pa vam prašta! Stoga vi učite ono što vam je lahko iz Kur'ana! (20)

Ova olakšica ne znači otvoren odmor, nego uzimanje u obzir i drugih obaveza koje ljudi imaju.

On znade da će bolesnih biti među vama i da će neki po zemlji putovati Allahovu blagodat tražeći, a da će se neki na Allahovu Putu boriti! (20)

Vojnim i ekonomskim putem mora se zaštititi ummet i moraju se, također, ispuniti obaveze kojima nas je zadužila Poslanica. Ako se neprijateljima Istine ukaže neka prilika da joj nanesu štetu, oni će je iskoristiti. To bi bilo veoma opasno za Istinu i njene protagoniste.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET ČETVRTA

EL-MUDESIR/POKRIVENI

Sura El-Muddessir objavljena je prije sure El-Muzzemmil. Neki kažu da je ona prvo što je objavljeno iz Časnog Kur'ana, što nije tačno. Sura El-Muddessir prva je objavljena, nakon stanke u objavi i nakon što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osjetio snažnu želju za njom. U prvim ajetima ove sure Uzvišeni Allah podučava Poslanika čime treba da se odlikuje njegov život:

O, ti, pokriveni, / ustani i opominji! (1-2)

Opomeni mnogobošce Mojom kaznom ako ustraju u idolopoklonstvu!

I Gospodara svoga veličaj ti! (3)

Znaj da samo Allahu, dželle šanuhu, pripada slava, moć i uzvišenost! Tekbirom počinje ezan, svi namazi i bitke u vrijeme džihada. Tekbir je moto islama.

I odjeću svoju očisti! (4)

Podrazumijeva se čišćenje tijela i odjeće. Čistoća je odlika islama.

I kumira se kloni! (5)

Udalji se od svih nevaljalih djela!

I ne prebacuj da ti je mnogo! (6)

Podaj ne prigovarajući zbog toga i traži Allahovo zadovoljstvo!

I radi Gospodara svoga otrpi! (7)

Radi Allahovog zadovoljstva podnesi sve ono što te zadesi!

Nakon što je mnogobošce upozorio Danom obračuna, spomenuo je jednog njihovog uglednika koji se suprotstavio pozivu i za Objavu rekao da je vradžbina. Bio je to veoma ugledan i bogat čovjek koji je prozvan nadimkom Vehid (jedinstveni) zbog svog materijalnog i društvenog položaja.

Ostavi meni onoga što ga Ja sam stvorih, / kome Ja imetka velikog pružih, / i sinova prisutnih (11-13)

Ovog uglednika će poniziti Onaj Koji upravlja svime.

Ja ću njega u Sekar naložiti, / a šta je Sekar, znaš li ti? / On ništa ne ostavlja, ništa ne prepušta, / spasitelj koža ljudskih je, / devetnaesterica bdiju nad njime! (26-30)

Ovo je broj meleka koji su zaduženi za kažnjavanje nasilnika, onih koji su zalutali i faraona.

Nakon toga, plemeniti govor ističe ono što se nalazi na ovome svijetu; spominje noć kada mine, zoru kada svane i ispit na kojem se nalaze ljudi kako bi se napravila razlika između dobrog i onoga što je loše. Uzvišeni Allah kaže:

Ali ne, tako Mi Mjeseca, / i noći kad odlazi, / i zore kad se ukazuje, / on najveća nevolja je! / ljudima opomena, / onima između' vas koji žele dobrom da prednjače ili onima koji dobro ne žele! (32-37)

Nastojanje da se čini dobro veže se za aktivnost, a kašnjenje sa činjenjem dobrih dijela povezuje se sa slabošću i nemarnošću. Uzvišeni Allah kaže:

Svaka je duša zalog onoga što je uradila, / osim sretnika / u rajskim baščama, raspitvat će se / o zločincima: / "Šta vas u Sekar uvede?" / "Nismo bili od onih koji klanjaše" – reći će – / "nit' od onih koji siromahe hraniše!" (38-44)

Dobili ste ono što ste zaslužili jer – krivi put neće dovesti do sretnog završetka.

A neće im zagovor zagovornika koristiti! (48)

Zašto su se mnogobošci suprotstavili i odbili da prihvate poziv koji im je upućen!? Uzrok tome je oholost i uobraženost! Svaki od njih je želio da mu dođe melek koji bi mu rekao: "Ja sam Allahov izaslanik tom i

tom čovjeku”, kako bi povjerovao i spoznao svoga Stvoritelja. Međutim, bilo im je neprihvatljivo da za poslanika bude izabran Muhammed, koji će dostaviti Objavu:

I šta je njima, zašto se odmeću od Opomene? Kao da su divlji margarci rastjerani, / od lavova odbjegli! / Da! Svaki bi čovjek od njih htio da se njemu da raširenih listova! (49-52)

Ljudska umišljenost i uobraženost jedan je od razloga nepriznavanja Istine i lošeg odnosa prema njenim sljedbenicima. Šta vjerovjesnici tada mogu da urade? Dovoljno je da ljude upoznaju sa Uzvišenim Allahom, upozore ih Njegovim ajetima i podsjete ih na blagodati koje im On daje i obaveze koje su dužni ispuniti. Onaj ko prihvati uputu bit će spašen a onaj ko odbije bit će upropašten.

Nikada! Kur'an je zbilja opomena, / pa ko hoće, Kur'ana sjetit će se. (54-55)

Allah, dž.š., će pomoći samo onome ko sam sebi hoće da pomogne!

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET PETA

EL-KIJAME/SUDNJI DAN

Kada vjernik pogriješi i napravi neki prijestup, to mu postane veliko opterećenje. Cijela Zemlja mu postane tijesna. To zbog toga što je iman (vjerovanje) snažan pokretač za moralno uzdizanje i velika prepreka na putu moralnog srozavanja. Onaj koji sam sebe kori za ono što uradi nije naučio na nedostatke i mahane. On to brzo prevazilazi i uzdiže se u bolji svijet. Uzvišeni Allah kune se dušom koja samu sebe kori, jer je to duša ispunjena vjerovanjem u Allaha, dželle šanuhu, i u Sudnji dan. Međutim, duše i ljudske zajednice koje ne poznaju Allaha, dž.š., i ne očekuju susret s Njim ne prezaju ni od kakvog prostakluka niti se pribojavaju Dana suđenja. Oni to smatraju zabludom i predrasudom. Ez-Zehavi o tome kaže: "Ne mijenjam 'zabludu' za ono što je opipljivo!"

Sam početak sure El-Kijame ukazuje na ova stanja:

Ne! Kunem se Danom sudnjim, / Ne! Kunem se dušom koja samu sebe kori! / Zar misli čovjek da Mi kosti njegove nećemo sabrati!? / Hoćemo! Izravnati mu jagodice njegove možemo! (1-4)

Uzvišeni Allah, Koji rastvara tijela, kadar je da ih ponovo povrati sa istim osobinama, pa i sa hiljadama linija na vrhovima prstiju koje su kod svakog čovjeka različite.

Ljudi će živjeti još jednom kako bi dobili nagradu ili kaznu za svoje djelovanje na ovom svijetu:

Čovjek će toga dana obaviješten biti o svemu što je pripremio i što je zakasnio! (13)

Problem prvih i potonjih bio je u tome što je njihov osjećaj za Dan suđenja bio veoma slab ili ga uopće nije bilo. A da su razmišljali, imali bi drugačiji stav.

Sura El-Kijame vjerno opisuje ovaj Dan, ono što će mu prethoditi i ono što će iza njega uslijediti. Međutim, ovaj opis prekinut je savjetom Poslaniku Plemenitom da ne požuruje Objavu. A bilo je razumljivo njegovo požurivanje Objave. Kako da čovjek pojmi i zapamti ovu Objavu da pritom ne propusti nijedno slovo i da je potom prouči i predoči ljudima!? Koji bi to atomski mozak mogao izdržati? Zato Uzvišeni Allah umiruje Poslanika:

Naše je da ga saberemo, da bi ga ti učio! / A kad ga učimo Mi, ti učenje njegovo prati, / a potom, Naše ga je zbilja i objasniti! (17-19)

Ovom Allahovom, dž.š., zakletvom i obećanjem došao nam je cijeli Kur'an. Prije konačnog Dana suđenja ima još nešto što ne može zaobići nijednog čovjeka. Smrt! Zašto ljudi ne misle na to!?

Zbilja! Kada duša dopre do kostiju ključnih, / i kad se uzvikne: "Is-cjelitelja ima li?" – / i znadne da je to zbilja rastanak, / i noga za nogu smota, / toga dana privođenje je kod tvoga Gospodara. (26-30)

Opijenost ovim životom zamračuje viđenje ovog neizbježnog kraja. Zašto to sljepilo?

Zar to čovjek misli da će zaludu ostavljen biti!?! (36)

Onaj Koji je dao ovaj život i njime ispunio svih pet kontinenata nije to uradio uzalud. Ljudi će morati stati pred svoga Stvoritelja da ih pita za ono šta su radili na ovom svijetu. Da li su ovaj život iskoristili za Ahiret? Interesantno je kako je ljudska znanost mnogo uznapredovala u posljednjih pola vijeka. Takav napredak nije zabilježen u cijeloj njezinoj historiji. A ipak, znanje o Allahu, dž.š., tako je neznatno kao i svjesnost susreta s Njim.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET ŠESTA

EL-INSAN/ČOVJEK

Jedna skupina brzo je prošla pored mezaristana. Jedan iz skupine rekao je svome kolegi: "Znaš li šta ovi mezari kažu za nas!?" Ovaj je uzvratilo: "Šta kažu?" Prvi je odgovorio: "Kažu: 'Kao što ste vi, i mi smo bili, a vi ćete biti ovo što smo mi.'" Sam sam se pitao: "Šta sam ja bio prije stotinu godina? Šta je bila ova moja generacija?" I nisam našao istinitiji i prikladniji odgovor od ovih riječi Uzvišenog Allaha:

Da li čovjeka neko doba vremena pohodi kad on vrijedan spomena ne bi? (1)

Uistinu, bili smo ništa. Potom, Uzvišeni Allah nas je stvorio i podario nam čulo sluha i čulo vida, a zatim nas ponovo vratio k Sebi. Zemlja je ostala bez nas. Ali, kako ćemo se vratiti? U suri El-Insan Uzvišeni Allah veli:

A za nevjernike zbilja smo Mi okove, i lance, i bukteću vatru pripravili. (4)

A čestiti će iz čaša kamforom začinjeno piće piti, / sa izvora iz koga će Allahovi štovatelji piti, koji će kud im je volja razvoditi! (5-6)

U ovoj suri uočiti ćemo da kratko i koncizno donosi opis kazne koju će nevjernici iskusiti, dok opširno opisuje uživanje koje čeka vjernike.

Pa kad pogledaš, posvuda vidiš blagodat i carstvo veličanstveno! (20)

Potom, radi podsjećanja na ono što je prošlo, reći će im se:

Zbilja, to nagrada vama je, i vaš je trud dostojan hvale! (22)

Druga polovica sure govori o posljednjoj Objavi i njenoj ulozi u

formiranju javnog života. Jer, utjecaj sredine na moral čovjeka je veoma važan, a i naša podložnost utjecaju sredine je neosporna. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uspio je promijeniti smjer zajednice i Objavom ispuniti prazna srca. Formirao je zajednicu (ummet) koja je bila kadra odstraniti ono što ne valja i utemeljiti kod sebe ono što je dobro, formirao je zajednicu koja je drugima pokazala Pravi put. Zato mu je i rečeno:

A Mi tebi zbilja Kur'an malo-pomalo objavljujemo, / pa se ti strpi do presude tvoga Gospodara, i ne slušaj od njih ni grješnika ni nevjernika! (23-24)

Sjećanje na Allaha je konstantno, s početka dana i pri njegovom izmaku.

I spominji jutrom i večerom ime svoga Gospodara! (25)

Ali i u mrkloj noći:

I noću ničice padaj Mu i dugo Ga noću slavi! (26)

Opisujući prirodu čovjeka u vrijeme Objave, prije nje, ali i poslije, Kur'ani-kerim kaže:

A zbilja ovi vole ovaj svijet žurni, i iza sebe ostavljaju Dan tegobni što čeka njih! (27)

Istina je da ljudi gube sposobnost razumnog i ispravnog ponašanja u sudaru sa prohtjevima i uživanjima ovosvjetskog života. U ovome našem današnjem životu skoro da je zabranjeno spomenuti Ahiret, a spomen na smrt ne daje željene efekte. Nisam od onih koji vole naricati i kukati nad današnjicom, ali prezirem nemarnost i umnu potčinjenost prohtjevima i željama. Želim da ljudi znaju odakle su došli i gdje im je mjesto povratka:

Zbilja je ovo pouka! Pa, ko hoće, Pravi put ka Gospodaru svome prihvatit će! (29)

Onima koji su na Pravom putu Uzvišeni Allah im još više osvjetljava put i ispred njih otklanja prepreke. Ali one koji su zaboravili Allaha, dž.š., koji ne vide Njegove dokaze i znakove Allah ostavlja u njihovoj zabludi.

U milost Svoju koga On hoće uvodi! A nevjernicima On kaznu bolnu pripravi! (31)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET SEDMA

EL-MURSELAT/ODASLANI MELECI

Tako mi onih zaredom odaslanih, / te hitaju kao vjetri olujni, / i onih koji vjerno obavljaju, / pa pomno razdvajaju, / te Opomenu dostavljaju, / opravdanje ili pouku. (1-6)

Sve ove rečenice opisuju vjetar, o čijim nas pravcima kretanja izvještavaju vremenske prognoze. Početak ove sure sličan je početku sure Ez-Zarijat. Zrak je temelj ljudskog života: svjedeno da li bio ustajali zrak, povjetarac ili oluja.

Često sam se pitao o zraku koji ispunjava plućna krila. Pitao sam se o zraku koji izdahnem: da li on ostaje u Kairu ili se raspiruje po cijeloj Zemljinoj kugli i da li pri tom stalnom kretanju ulazi i u druga pluća? Ja sam siguran da pijem čaj iz istočne Azije i da pijem vodu Nila iz dubina Indijskog okeana, i kada razmišljam o Allahovim, dželle šanuhu, blagodatima, osjećam kao da mi je cijeli kosmos na usluzi. Međutim:

Proklet nek' je čovjek, kako samo nezahvalan je! (Abese, 17)

Kada se vrijeme ustabili, osjećamo kako je zrak prijatan, ali kada se dignu holuja u nekim krajevima svijeta, vidimo kako vjetar čupa drveće, razbacuje auta, raznosi oblake na različite strane da spuste kišu tamo gdje Uzvišeni Allah hoće. Razmišljajmo o ovim Allahovim riječima:

Te Opomenu dostavljaju, / opravdanje ili pouku. (5-6)

Pod Opomenom se podrazumijeva Kur'ani-kerim, a vjetar je sredstvo za prijenos zvučnih talasa. Među onima koji slušaju Objavu ima onih koji se njome okoriste, a ima i onih koji joj se suprotstavljaju. Zato je to opravdanje za one koji su na Pravom putu i opomena

za one koji su u zabludi.

Ovdje želim ukazati na stav većine mufessira da ova dva ajeta opisuju meleke. Ako bismo prihvatili ovaj stav, onda bi došlo do prekida značenja. Međutim, oni tada nisu znali da zrak prenosi zvučne talase, a danas je to nepobitna naučna činjenica.

Uzvišeni Allah se zaklinje vjetrom i njegovim atributima da je proživljenje poslije smrti istina te da nema sumnje u kaznu za nevjerovanje i nagradu za vjerovanje. Potom, Uzvišeni Allah opisuje kraj ovoga svijeta:

Kada zvijezde zgasnu, / i kad se nebo rastvori, / i kad se planine zdrobe, / i kad poslanici budu dovedeni na ročište: / "Do kojeg je odgođeno dana?" / "Do Dana Sudnjega!" / A znaš li ti šta je Dan Sudnji? (8-14)

Ovaj izvanredno sazdan kosmos doživjet će svoj kraj, a njegovo ponovno stvaranje dogodit će se na drugi način. Na ovome svijetu, u ovosvjetskim danima, ološ je došla do izražaja, a vjerovjesnici su bili ponižavani i napadani. Međutim, na Ahiretu toga neće biti.

Pogledajte kako se ponavlja ovaj kur'anski ajet:

Teško toga Dana poricateljima! (15)

Ponovljen je deset puta. Nekada dođe poslije Allahovog upozorenja, nekada poslije ajeta o stvaranju, nekada poslije ajeta koji govore o jednom historijskom periodu, a nekada poslije savjeta ljudima. Ponavljanje ajeta počinje nakon Allahove, dž.š., prijetnje poricateljima i podsjećanja na opomene i upozorenja koja su im dolazila na ovome svijetu. Ono što je zadesilo prve neće mimoići ni potonje narode. Potom dolazi pitanje kojim se, ustvari, želi potvrditi istina o Velikom Stvoritelju. On je Onaj Koji nas je stvorio iz relativnog ili apsolutnog nepostojanja. Kako je počelo stvaranje? Zsigurno nije počelo na putu ukrašenom ružama i obavijenom dragim kamenjem. Započelo je od vode hude koja odlazi u kanalizaciju zajedno sa ostalim ljudskim izmetom:

Zar vas Mi od vode hude ne stvaramo, / koju potom na mjesto sigurno stavljamo / do roka znanoga! (20-22)

Na tom sigurnom mjestu formira se čovjek: genije i glupan. Rađa se čovjek sa čudnim sklonostima i izvanredne konstitucije. Ko je nadzire ovo stvaranje? Rodbina i rođaci samo mogu posmatrati šta se dešava. Zato Uzvišeni Allah kaže:

Tako smo Mi odredili! O, divni li smo Mi odreditelji! (23)

Da! Divan li je Odreditelj! U suri Es-Saffat Uzvišeni Allah o Sebi govori:

I kad Nas je Nuh pozvao, kako smo mu se samo lijepo odazvali. (Es-Saffat, 75)

Da! Kako se On samo lijepo odaziva! Ovo hvaljenje i slavljenje Allahovog, dž.š., bića samo je početak stalnog slavljenja koje musliman ima u mislima obavljajući pet dnevnih namaza i izgovarajući: *Allahu ekber* (Allah je najveći) na stajanju, sjedenju, pregibanju i na sedždi.

Potom Uzvišeni Allah kaže:

Zar Mi nismo Zemlju zborištem učinili, / zborištem živih i mrtvih. (25-26)

Ovaj ajet ukazuje na silu gravitacije koja sva tijela, živa i mrtva, privlači Zemlji i ne dozvoljava odvajanje od nje. Osvajači vasiona, putujući na Mjesec, posmatrali su Zemlju, a bili su daleko od nje stotinama milja. Pitali su se: "Ko drži Zemlju na njezinom mjestu?" I ja, zajedno sa njima, pitam se: "Ko drži vodu na površini, a voda zauzima četiri petine od ukupne površine Zemljine kugle? Zašto se voda ne raspe?" Zato što je Uzvišeni Allah učinio Zemlju zborištem, koja k sebi privlači svaku kap vode! Koja sila i vještina na moru i na kopnu može uraditi ovaj izvanredan posao!?

I po njoj nepomične planine visoke načinili, i zar vas slatkom vodom Mi nismo napojili!? (27)

Potom, sura govori o ahiretskoj nagradi, odnosno kazni, opisujući završetak vjernika, nevjernika i skupina različitih stvorenja koja su živjela na Zemlji:

Ovo je Sudnji Dan! Skupili smo i vas i pokoljenja prvotna! / Pa ako kakva spletko pri vama je, deder prevarite Mene! / Teško toga Dana poricateljima! (38-40)

Kakva li se spletko od njih može očekivati? Ostat će zatečeni Istinom i iznenađeni ovim Danom. Samo ćeš šapat od njih čuti.

Na kraju, ova plemenita sura završava ovim ajetom:

Pa, u koji će oni povjerovati govor nakon ovoga!? (50)

Da li postoji govor koji bolje kazuje od ovoga!? Da li postoji bolja definicija Uzvišenog Allaha i Njegovih prava od ove definicije!? Jesmo li čuli nekog čovjeka da od Allaha prenosi istinitiji govor od ovoga!?

Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, donoseći nam i čitajući ovu Knjigu, pokazao je korektan odnos prema Istini, otklonio sumnje i snažno uzdrmao neistinu:

Pa, u koji će oni povjerovati govor nakon ovoga!? (50)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SURA SEDAMDESET OSMIA

EN-NEBE'/VIJEST

Svaki narod kome dođe neko ko za sebe tvrdi da je poslanik ima pravo da izučava njegove riječi i njegovu ličnost da bi, potom, presudio u njegovu korist ili protiv njega. Mi se pitamo: Šta je to donio Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem? Rekao nam je da je Allah, dželle šanuhu, Istina i detaljno obrazložio dokaze o Njegovom postojanju na način kako to niko prije njega nije uradio. Rekao nam je da je Allah, dž.š., jedan i da je On stvorio sve što postoji na Zemlji i na nebesima i da je o Njemu sve ovisno, niko od toga nije izuzet: ni melek, ni čovjek, ni džin. Također, rekao nam je da je susret sa Allahom neizbježan i da će svaki onaj koji podliježe obavezama biti pitan:

Pa ko bude učinio koliko trunku dobra – vidjet će ga, / a ko bude učinio koliko trunku zla – vidjet će ga! (Ez-Zilzal, 7-8)

Zašto da poričem poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s.? Da znam ikoga ko je donio nešto bolje od onoga što je on donio, slijedio bih ga.

Sura En-Nebe' govori mnogobošcima: "Ako niste uvjereni u Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo, zašto ne razmišljate o stvaranju nebesa i Zemlje?"

Zar Zemlju nismo posteljom učinili, / a planine stubovima, / i vas stvorili u parovima? (6-8)

Mi danas živimo u 14. hidžretskom stoljeću. Naslijedili smo različite vjere i zato je naše pravo i obaveza da vagamo i izaberemo ono što je ispravnije. Istinu ću kazati: Ja, pored Kur'ana i prakse Poslanika, s.a.v.s., ne mogu izabrati ništa drugo, ili da budem precizniji i objektivniji: vjerujem mu kada kaže da njegov poziv predstavlja prethodnu i posljednju Objavu zajedno, a ono što je u suprotnosti sa njim jesu samo ljudske riječi, a ne Allahova Objava:

A tebi se ne govori ništa drugo osim ono što se i poslanicima prije tebe reklo! (Fussilet, 43)

Dakle, ako sam sljedbenik Muhammeda, s.a.v.s., u isto vrijeme ja sam sljedbenik i Musaa, Isaa, Nuha i Ibrahima, a.s.

Ova sura sastoji se od četiri karakteristična dijela. Prvi dio opisuje kosmos i ljude, do šesnaestog ajeta:

A Mi iz oblaka vodu obilnu spuštamo / da njome sjemenje i biljke izvedemo, / i bašče guste! (14-16)

Drugi dio kratko opisuje Dan suđenja:

Zbilja, Dan Sudnji već oročen je: / na Dan kad se u Rog puhne, pa u skupinama dođete! (17-18)

Kur'ani-kerim često govori o Sudnjem danu s ciljem da kod čovjeka suzbije privrženost ovozemaljskom životu koja preovladava u njegovoj prirodi.

Treći dio opisuje kaznu koja čeka silnike:

Zbilja, Džehennem zasjeda bit će, / mjesto povratka za silnike, / u njemu dovijeka ostat će! (21-23)

Četvrti dio opisuje užavinje koje očekuje dobre vjernike:

A bogobožnima – ostvarenje želja: / bašče i vinogradi, i djevojke mlade iste dobi... (31-33)

Nagrada o kojoj se govori je istina. Ona će obveseliti lica vjernika dok budu zajedno sa melecima Allaha, dž.š., veličali i slavili. Da bi uživanja bilo upotpunjeno, ono će biti u baščama lijepim i uz djevojke mlade iste dobi. Nakon ovog privlačnog opisa razumnim ljudima će se kazati:

To je Istiniti dan! Pa ko hoće, utočište kod svoga Gospodara prihvatit će! (39)

Onaj ko pripremi bogobožnost – spašen bit će, a ko ovozemaljski život provede zanesen njegovim ljepotama i pred Allaha dođe praznih ruku – kajat će se, ali, tada će biti kasno.

Mi vas opominjemo patnjom bliskom, na Danu kada čovjek gledat će šta su ruke pripravile njegove, a nevjernik će povikati: "Kamo sreće da sam ja ostao prašina!" (40)

Na kraju, onima koji se pitaju o Muhammedu, s.a.v.s., kažemo: Šta je on sebi priskrbio od ovog obznanjivanja? Je li njegov grijeh to što je toliko bio privržen pozivu Uzvišenom Allahu i što je bio odlučan i nepokolebljiv u borbi protiv silnika i onih koji odvođe sa Allahovog Puta?

SURA SEDAMDESET DEVETA

EN-NAZI’AT/MELECI KOJI ČUPAJU

Tako mi onih koji čupaju osorno, / i onih koji vade lagahno, / i onih koji plove hitro, / pa pologe izvršavaju žurno, / i raspoređuju stvari brižno! (1-5)

Ja dajem prednost mišljenju koje kaže da se ovim ajetima Uzvišeni Allah zaklinje planetama koje se kreću u vasioni i prevaljuju velike daljine bez goriva, koje se brzo kreću bez imalo zastoja, koje svoje putanje dobro znaju bez ikakvih putokaza, i na kraju, završit će onda kada bude kraj ovoga svijeta. Tada će i njih nestati:

Na Dan kada potres potrese, / pa za njim uslijedi sljedeći... (6-7)

U tom velikom potresu sve će izgubiti ravnotežu, a strahote će nadolaziti jedna za drugom. Tada će srca biti nemirna, a pogledi oboreni. Kada mnogobošci čuju ovo upozorenje, kažu:

“Zar ćemo zbilja mi biti vraćeni u ono što smo bili!?” (10) – tj. zar ćemo se vratiti na onaj isti put sa kojeg smo došli? Zar ćemo ponovo biti vraćeni u život? O ovome nam govori i Poslanik. Ali, kada? Nakon što umremo i naša tijela istruhnu.

Tek bismo tada mi bili gubitnici! (12)

To je povratak u kojem nema nikakva dobra, jer nismo u to vjerovali i nismo se za njega pripremali.

A to će samo jedan povik biti / i oni će na bijelome tlu stajati! (13-14)

Na Dan proživljenja, Dan nagrade i kazne! Svojim stavovima sljed-

benici materijalističke filozofije danas se ne razlikuju od mnogobožaca pustinje. Oni govore: "To je samo svršetak Zemlje, a nas samo vrijeme uništava!" Kako li će biti kada vide da su živi i čitavi, da im ništa ne falí!?

Potom, kur'anski ajeti govore o Faraonu, a on prednjači među silnicima. A istina je da silništvo i arogancija (faraonstvo) predstavljaju opću bolest koja u suštini negira Istinu i potcjenjuje i prezire ljude. Od ove bolesti mogu oboljeti vladari, službenici i činovnici, umjetnici, ali i čistači. Kada se čovjek izdvoji od drugih on živi sebičan i nepravedan život ne osvrćući se na Istinu niti na zabludu. Svi ovi su gorivo džehennemsko.

Potom se Kur'ani-kerim obraća ljudima, koji predstavljaju oličenje arogancije i odvrćanja od Allahovog Puta:

Zar je teže stvoriti vas ili nebo? Njega je saznao, / i svod mu uzdigao i izjednačio. (27-28)

U odnosu na druga stvorenja čovjek je slabo i sićušno biće, koje ne bi smjelo zatvarati oči i nepravdu činiti. Naprotiv, trebao bi imati na umu svoga Gospodara i nastojati da se moralno uzdigne. Ako već posjeduje mogućnost korišćenja drugih bića, onda bi tu svoju odliku i prednost trebao koristiti u zahvali Uzvišenom Allahu i obavljanju dužnosti prema Njemu.

Potom, sura se vraća onome čime je počela: govoru o proživljenju, kazni i nagradi – ne bi li čovjek svoj ovozemaljski život učinio sredstvom za ostvarenje onosvjetskog života:

Pa kada dođe nesreća najveća, / na Danu kada se čovjek bude sjećao onoga što je stekao, / a Džehennem se ukaže svakome ko vidio bude. (34-36)

Toga dana bit će dvije vrste ljudi: oni koji su robovali svojim strastima i život proveli njima udovoljavajući i Allahovi robovi koji su bili svjesni Allaha, dž.š., i Njegovog nadzora nad svim i koji nisu zaboravili svoje obaveze prema Njemu:

Pa, što se tiče onoga ko tlačio je / i život volio više na svijetu ovome – / pa, zbilja, Džehennem je njemu prebivalište! / A što se tiče onoga ko se bude pred Gospodarom svojim bojao stajanja, i dušu od strasti uzdržao, / zbilja, Džennet bit će prebivalište njegovo! (37-41)

Radoznanost i omalovažavanje navest će neke da se raspituju kada

će biti Smak svijeta:

Kada će se zbiti? / Ti ne znaš, pa kako da o njemu govoriš?/ Kod Gospodara je tvoga znanje Smaka svijeta! (42-44)

Samo je kod Uzvišenog Allah znanje o vremenu Smaka svijeta. A vama neće koristiti znanje o tome ako se niste pripremili za to. Postojanje ima svoj kontinuitet, a smrt je kratka stanka između dva postojanja: prvog i konačnog, a na Dan sastanka saznat ćemo vrijednost ovoga svijeta.

A njima pričinit će se, na Dan kada ga vide, da nisu ostali više osim jednu večer ili jedno jutro njezino! (46)

SURA OSAMDESETA

'ABESE/NAMRŠTIO SE

Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je zauzet oko pozivanja u islam grupe velikana iz plemena Kurejš. Mislio je: ako njih uspije pridobiti, za njima će se okrenuti mnogi drugi i prihvatit će islam. Uto, došao mu je Abdullah ibn Umm Mektum, slijep čovjek. Bio je uporan u traženju da se sretne sa Poslanikom, s.a.v.s. Poslaniku je bilo nezgodno, skupio je obrve i nastavio razgovor sa velikanima mnogobošcima. Tim povodom objavljena je ova sura:

Namrštio se i okrenuo / zato što mu je slijepac prišao: / "A šta ti znaš, možda on žudi da se očisti, / ili opomene, pa da mu Opomena od koristi bude!" (1-4)

Poslanik, s.a.v.s., saslušao je ovaj ukor, pa je na najljepši način pri-
mio Abdullaha. Običavao mu je govoriti:

مَرْحَبًا بِمَنْ عَاتَبَنِي فِيهِ رَبِّي.

"Dobro mi došao ti zbog koga me je moj Gospodar ukorio!"

A nakon Hidžre, kada bi odlazio iz Medine, Abdullahu je povjeravao

zapovjedništvo sve dok se ne bi vratilo.

Potom, sura nastavlja objašnjavati prirodu Allahove, dž.š., Riječi. To su ajeti koji se slušaju i listovi koji se čitaju. Iznose ih plemeniti i časni, tj. pisari Objave i hafizi Kur'ani-kerima. Oni do kojih dopre Objava trebali bi o njoj razmisliti i Allahu, dž.š., se prikloniti i za susret sa Njim se pripremiti. Ali, da li je većina ljudi takva?

Koliko li je ljudi čiji su umovi zatvoreni, hodaju po zemlji ne znajući kako su na nju došli! Začet je od vodene kapljice, a potom postao normalan čovjek. Ko ga je uobličio i ko mu je podario ovaj oblik? Kako je mogao zaboraviti svoga Gospodara koji ga je stvorio i koji mu je blagodat podario?

A od čega On stvara njega? / Od kaplje sjemena! Stvara ga i određuje ga, / a zatim Put lahkim čini za njega, / zatim ga usmrćuje i čini da sahranjen bude, / a potom će ga, kad On bude htio, proživiti! (18-22)

Čovjek je nemaran spram svega ovoga i ne razmišlja ni o čemu drugom do o postizanju svojih ciljeva i udovoljavanju svojim strastima. Baš kako reče pjesnik:

Kada dođe ova smrt, nemam šta žaliti;

nisam propustio nijednu svoju potrebu a da je nisam ispunio!

Da li je izvršio obaveze prema Allahu?

Zbilja, on još nije izvršio to što mu je On zapovijedio! (23)

Rasprava sa mnogobošcima i nevjernicima u svakom vremenu kruži oko pitanja proživljenja i kazne i nagrade. Oni samo vjeruju u njihov ovozemaljski život. Zato Kur'ani-kerim donosi jedan od više dokaza o proživljenju – ne bi li spoznali svoga Gospodara i pripremili se za susret sa Njim.

Deder nek' čovjek u hranu svoju pogleda! / Mi s neba kišu proljevamo u pljuscima, / potom Zemlju rasijecamo pukotinama / i dajemo da iz nje izbija zrnje, / i grožđe i povrće, / i masline i palme, / i bašče bujne. (24-30)

Kako je stvoreno ovo ispunjeno klasje i kako su stvoreni izvanredni grozdovi? Kako je sve to zaslađeno i namirisano? Onaj koji je učinio da sve to izraste iz zemlje i balege učinit će da tijela ponovo izrastu. A potom, svaki čovjek će se suočiti sa onim što je pripremio:

Pa, kada nastupi glas zaglušujući, / na Dan kada će čovjek od brata

svoga bježati, / i od majke svoje i oca svojega, / i od družice svoje i svojih sinova! – / toga će Dana čovjek svaki samo o sebi brinuti! (33-37)

Ljudi će biti zaokupljeni onim što se neposredno oko njih dešava i neće vidjeti ni Džennet ni Džehennem, ni nagradu ni kaznu.

Neka će lica toga Dana biti ozarena, / nasmijana, radosna, / a na nekojim licima toga će Dana biti prašina, / prekrivat će ih tamnina. (38-41)

Žalosno je da danas naučni napredak istražuje ono što je oko njega i ne želi saznati ništa o onome što je iza ovoga svijeta. Zato nećeš čuti da se na ozbiljnim naučnim skupovima govori o Ahiretu.

SURA OSAMDESET PRVA

ET-TEKWIR/POTAMNJENJE SUNCA

Sura Et-Tekwir započinje nabrojanjem dvanaest događaja koji će pratiti dešavanje Dana sudnjega i povratak ljudi svome Gospodaru radi obračuna:

- *Kada potamni Sunce, (1)* – kada nestanu njegove zrake i kada nastane tama;
- *i kada popadaju zvijezde, (2)* – kada zvijezde popadaju i kada se poremeti zakon i red njihovog kretanja;
- *i kada se pokrenu planine, (3)* – kada budu raspršene i razbacane;
- *i kada budu napuštene steone kamile, (4)³;*
- *i kada se saberu životinje divlje, (5)* – kada se iskupe i dođu iz svoji udaljenih staništa;
- *i kada se mora vatrom ispune, (6)* – kada se mora izlijati na obale

³ Gazali, rahmetullahi ‘alejhi, ovaj ajet objašnjava: *kada se oblaci isuše i kiša prestane.* (primj. prev.)

i potjeraju životinje i ljude;

- *i kada se duše s tijelima spoje, (7)* – kada se duše vrate u tijela nakon što su ih, za izvjesno vrijeme, napustile.;
- *i kada živa zakopana djevojčica bude upitana / zbog kojeg grijeha je ubijena!?* (8-9) – ovo je početak odgovornosti za zločine koje su ljudi čini na ovom svijetu;
- *i kada se listovi rašire, (10)* – svaki čovjek će izići sa knjigom svojih djela;
- *i kada nebo uklonjeno bude, (11)*
- *i kada Džehennem usplamti, (12)* – kako bi prihvatio silnike i grješnike;
- *i kada se Džennet približi, (13)* – kada se primakne dobrima sa svim svojim blagodatima;
- *saznat će duša svaka šta je pripravila! (14)*

Ovi ajeti ukratko govore o onome što će se desiti neposredno prije događaja Sudnjega dana.

Nama je poznato da je Zemlja najmlađa kćerka Sunca, a Sunce i njegov sistem su jedan sićušni dio ogromnog svijeta. Uprkos tome, Zemlja obuhvata stvorenja kojima nositelji Arša od Allaha, dž.š., oprost traže. To su stvorenja koja su obdarena Allahovim, dž.š., blagodatima, ali njihova veza sa Allahom je slabašna i nestabilna i veoma su nazahvalna.

U ovoj suri Uzvišeni Allah kune se zvijezdama koje su potčinjene Njegovoj odredbi da je Kur'ani-kerim Istina i da je poslan po Muhammedu, s.a.v.s., da bi bio uputa i milost Allahova ljudima:

I zaklinjem se zvijezdama skrivalicama, / koje jezde i kriju se pred očima, / i noću kada dođe i mine / i zorom kada diše – / Kur'an je, zbilja, rijek Izaslanika plemenitoga! (15-19)

Ovo je zakletva veličinom kosmosa i uzvišenošću Objave, jer i kosmos i Objava govore i ukazuju na Uzvišenog Allaha: prvi je znak koji šuti, a drugi znak koji govori.

Kur'ani-kerim je jedina knjiga koju, kada je čitaš, osjećaš snažnu vezu između Zemlje i ostalih planeta, s jedne strane, i između svih njih i

njihovog Stvoritelja, s druge strane.

Ajeti spominju i Džibril-i Emina govoreći o njemu kao o Allahu bliskom meleku, koji kod Allaha zauzima posebno mjesto:

Snažnoga, od Gospodara Prijestolja štovanoga, / kome se potčinjavaju, tamo pouzdanoga! (20-21)

On je donio Objavu Muhammedu, s.a.v.s., a Muhammed, s.a.v.s., od njega je Objavu primio i kur’anskim ahlakom se okitio, Kur’anom se protiv nevjernika i lažova borio i uspostavio državu koja se prostirala i na istok i na zapad.

Sura Et-Tekwir svrstava se u red sura koje su na početku objavljene, a ipak govori o univerzalnosti Poziva i o tom da su oni koji mu se suprotstavljaju – beznačajna prepreka.

Pa kuda onda idete vi!? / Kur’an je samo opomena svjetovima / od vas onome koji hoće da bude na Pravome putu. (26-28)

Robu ne preostaje ništa drugo nego da zasije zdravo sjemenje, a Uzvišeni Allah će učiniti da ono sazrije. Nikome, ko je zasijao jabuku, Allah, dž.š., nije dao da sazrije luk. Svako će požnjati samo ono što je zasijao!

SURA OSAMDESET DRUGA

EL-INFITAR/RASCJEPLJENJE NEBA

U ovozemaljskom životu čovjeku se kaže: Pogledaj iznad sebe!

A u onom što Svemilosnog stvorenje je ti ne vidiš nikakvo komešanje! Pa, pogled vrati opet: da li vidiš ikakav nered? (3)

Nema pukotina niti rascjepa! Nebo je snažno i čvrsto sazdano, a planete se kreću svojim putanjama bez zastoja i bez ikakvoga kvara. Međutim, kada bude Smak svijeta, sve će se promijeniti:

Kada se nebo rascijepi, / i kada se zvijezde strovale, / i kada se mora jedna u druga uliju, / i kada se grobovi isprevrću – / duša će saznati svaka šta je pripravila a šta propustila! (1-5)

Otvori i rascijepi će ispuniti horizonte, a planete će izgubiti svoju putanju i red. Mora će se izliti na obale. Stanovnici mezara pripremat će se za izlazak uz osjećaj nelagode i zbunjenosti.

Ovdje poslušajmo jedan ukor ispunjen žalom:

O, čovječe, šta te obmanjuje glede tvoga Gospodara plemenitoga, / koji te je stvorio, i skladnim i uspravnim te učinio, / i u obličju kakvom je htio tebe je sastavio? (6-8)

Šta si jučer učinio? Šta si pripremio za svoju Vječnost? Savjeti i poruke Gospodara bile su najlakše za čovjeka. On se odavao svojim strastima, ali kada mu je naređivan džihad ili namaz, odustajao bi i povlačio se.

Ahret će biti veliko iznenađenje za većinu ljudi:

A ne valja tako! Vi Sudnji Dan lažnim smatrate, / a nad vama zbilja bdiju čuvari, / plemeniti pisari, / koji znaju šta vi činite! (9-12)

Meleci pisari sve će zabilježiti u svojim spisima bez ijedne greške i čovjek će se suočiti sa onim što je uradio i što je propustio uraditi. Potom, stvorenja će otići u svoja Vječna boravišta:

Čestiti će, zbilja, u Džennet, / a razvratnici, zbilja, u Džehennem! (13-14)

SURA OSAMDESET TREĆA

EL-MUTAFFIFUN/ONI KOJI NA MJERI ZAKIDAJU

Sura El-Mutaffifun dođe kao dovršetak sure El-Infitar. Ona detaljno obrazlaže odnos između ljudskog djela i posljedice na Ahiretu. Taj odnos nemoguće je prekinuti pa makar bila iskrivljena predstava muslimana o njemu. Postoje sebični ljudi koji samo gledaju svoj interes i potrebe pa makar one bile i nepravedne, a drugima onemogućuju ispunjenje njihovih potreba pa makar bile i pravedne. Takvi ljudi hodaju gradovima i selima kao životinje tragajući samo za onim što zadovoljava njihove prohtjeve.

Možda najbliži opis prizora zakidanja drugih nalazimo u ovim Allahovim, dž.š., riječima:

Koji traže da se navrši kad kupuju od drugih, / a kad drugima na litar i kantar mjere, tada zakidaju. (2-3)

Ipak, ovakvo ponašanje može se primijetiti u različitim oblicima u svakodnevnom životu ljudi.

Postoje ljudi koji, ni u kom slučaju, ne dopuštaju pristup vlastitoj imovini, ali sebi dopuštaju tuđu imovinu. Sa ljudima koji u sebi nose takva oprečna osjećanja nije moguće uspostaviti pravedan život na ovom svijetu, kao ni na temelju ličnih stavova i gledišta:

Zbilja, oni koji u svijet Onaj ne vjeruju, djela njihova prikazali smo njima lijepim, pa lutaju. / Takvima ogavna kazna pripada, na svijetu Onom bit će oni pravi gubitnici. (En-Neml, 4-5)

Vjera u Uzvišenog Allaha i u Onaj svijet štiti i čuva čovjeka od ovakvih niskosti i prezrenih postupaka, sputava njegove ruke i njegove želje od harama i njegova stremjenja od nepravednih postupaka. Zbog toga Uzvišeni Allah o onima koji na mjeri zakidaju kaže:

Zar ne misle takvi da će zbilja proživljeni biti, / na Dan Veliki, / na Dan kad ljudi pred Gospodarom svojim, radi Njega, budu stajali! (4-6)

Budućnost čovjeka kod Allaha, dž.š., nije određena povremenim usmenim ispadima ili manjim greškama. Ona je određena zacrtanim programom i ustaljenim običajima. Čovjek se može lahko osloboditi povremenih grešaka i prijestupa. Međutim, propast je u pokvarenom programu i sistemu po kojem čovjek živi ovozemaljski život. U jednom hadisu Muhammed, s.a.v.s., veli:

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَخْطَأَ حَاطِيَتَهُ نُكِتَتْ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءٌ فَإِذَا هُوَ نَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ وَتَابَ سُقِلَ قَلْبُهُ فَإِنْ عَادَ زِيدَ فِيهَا حَتَّى تَعْلُوَ قَلْبُهُ وَذَلِكَ هُوَ الرَّانُ الَّذِي قَالَ اللَّهُ فِيهِ: كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ...

“Kada rob učini neki grijeh, to na njegovom srcu ostavlja jednu mrlju, pa, ako se kani toga grijeha, pokaje se i zatraži oprost od Allaha, njegovo srce postaje čisto. Međutim, ako se vrati i nastavi činiti grijeh, mrlja se povećava i širi dok ne zahvati cijelo srce. To je *er-ran* o kojem govori Uzvišeni Allah: “Nije tako! Ono što su radili, srca njihova zastrlo je!” (Hadis je zabilježio Tirmizi od Ebu Hurejrea)

Nije tako! Ono što su radili, srca njihova zastrlo je! / Doista, oni će toga Dana zastrti biti od svoga Gospodara, / a potom će, zbilja, u Oganj poći! (14-16)

Hasan el-Basri je rekao: “Riječ *er-ran* znači ponavljanje i ustrajavanje u grijehu dok u potpunosti ne zastre srce pa ono umre.”

Oni koji su se navikli na grijeh žive kao štetočine u svojim rupama. Njima se nebo ne ukazuje. Nisu ni pokušali da se iz toga izvuku, pa kako će biti izvučeni!?

Zbilja, u Sidždžinu je knjiga grješnika! / A znadeš li ti šta je Sidždžin? / Knjiga – brojevima ispisana! / Teško toga Dana poricateljima! (7-10)

Međutim, oni koji su podnosili obaveze koje proizlaze iz takvaluka, koji su pomagali Istinu i u tome ustrajni i uporni bili, sa njima će biti drukčije.

Zbilja, u Illijunu je knjiga čestitih, / a šta je Illijun – znadeš li ti? / Knjiga – brojevima ispisana! / Nad njom bdiju oni Allahu bliski. / Dobri će zbilja u blagodatima biti, / s divana ukrašenih gledati, / radost sretna

života na licima ćeš im spoznati! (18-24)

Prve mudžahide krasila je iskrenost i časnost vjerovanja. Međutim, njihov mali broj i slabo naoružanje bio je njihov problem. Zato ih je Uzvišeni Allah nagradio sretnim završetkom, nagradio ih je za njihovo podnošenje poniženja i drugih vrsta napada. Podario im je mjesto istinsko i piće zapečaćeno:

Zbilja, grješnici se podsmjehuju onima koji vjeruju; / kada pored njih prolaze, među se namiguju, / a kada se porodicama svojim vraćaju, vraćaju se zbijajući lakrdiju. (29-31)

Ovakav prizor možda možemo i danas vidjeti, kako oni koji odbacuju Allaha, dž.š., ismijavaju vjernike i s omalovažavanjem govore o njima. Ali, nije to razlog moga ogorčenja i moje žalosti.

Prvi vjernici predstavljali su generaciju ljudi slobodnih umova i velikih srca. Nalazili su se u trgovačkim centrima i na bojnim poljima. I kada ih je Uzvišeni Allah pomogao, nakon što su bili izloženi velikim kušnjama, ispunili su ovaj svijet raskošnom civilizacijom. A oni koji su ih naslijedili i koji danas nose emanet islama, oni su kao djeca genija koja su naslijedila njegovu slavu, ali nisu naslijedili njegovu sposobnost. Nije za očekivati da oni prezentiraju islam, jer sami se nisu moralno uzdigli s islamom, niti su s njim podigli glave.

Činjenica je da su oni koji iskreno pozivaju Istini izloženi napadima na dva fronta, a front sa kojeg kreću nije ništa časniji od fronta prema kojem kreću.

SURA OSAMDESET ČETVRTA

EL-INŠIKAK/RASPUKNUĆE NEBA

Kada se raspukne nebo, / i svoga Gospodara poslušaj, a ono će to biti dužno. (1-2)

Mi mislimo da je nebo obični plavi svod iznad nas. Nisu nam poznate njegove sfere, ni njegovi stanovnici, ni priroda života na njemu. Uzvišeni Allah nas obavještava da će se nebo raspuknuti, a ono što On govori istina je koja će se svima pokazati kada bude Smak svijeta. A i Zemlja će se rasprostrijeti i osloboditi se svega onoga što je u njenoj utrobi: što je vrijedno i što nije vrijedno. Kada su nebo i Zemlja stvarani, rečeno im je:

Dođite vas dvoje, milom ili silom! "Dolazimo pokorno!" – odgovoriše. (Fussilet, 11)

I prilikom okončanja ovoga svijeta Zemlja i nebo će se odazvati naredbi. O nebu i o Zemlji Uzvišeni Allah govori:

I svoga Gospodara poslušaj, a ono će to biti dužno! (2)

A da li im preostaje išta drugo do poslušnost i pokornost?

Tad ćeš ti, o, čovječe, koji se mnogo trudiš, trud svoj pred Gospodom svojim naći. (6)

Ovaj svijet bio je mjesto za izvršavanje obaveza i za ozbiljan i težak ispit, a na čovjeku je da odabere.

Ispred sebe gledaj: koji put da slijediš?

Dva različita puta: pravac i stranputica.

Onaj kome bude knjiga njegova u desnicu njegovu data / lahko će račun svidjeti, / svojoj će se čeljadi on radostan vratiti! / A onaj kome knjiga njegova iza leđa njegovih bude data – / nesreću će prizivati / i u Vatri rasplamtjeloj gorjeti! (7-12)

"Iza leđa" znači: u lijevu ruku iza leđa, kao da Uzvišeni Allah prezire

vidjeti njegovo lice. Na ovom svijetu on je negirao postojanje Uzvišenog Allaha i odbacivao Njegovu Objavu. Znao je samo za materiju i njezino nestajanje.

A hoće! Zbilja, Gospodar njegov o njemu znade sve! (15)

Uzvišeni Allah znade svaki njegov postupak i djelo.

Potom, sura sadrži zakletvu večernjim rumenilom:

Ja se kunem rumenilom večernjim, / i noći, i onime što ona prekrije tminom, / i Mjesecom jedrim – vi ćete, zbilja, na sve teže i teže prilike nailaziti! (17-19)

Večernje rumenilo eš-šefek jeste crvenilo koje se javlja pred zalazak sunca najavljujući večer.

U ovoj zakletvi ja razumijevam nešto drugo, pa ako je to ispravno – od Allaha je, a ako je greška – moja je i od Allaha za to oprost tražim. Mislim da riječ eš-šefek kazuje povijest muslimana ispunjena teškoćama i lahkoćama, porazima i pobjedama. Ovo mi je palo na um dok sam čitao hadis koga je zabilježio Tirmizi od Ebu Se'ida el-Hudrija:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا صَلَاةَ الْعَصْرِ بِنَهَارٍ ثُمَّ قَامَ حَظِيْبًا فَلَمْ يَدْعُ شَيْئًا يَكُونُ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا أَخْبَرَنَا بِهِ، حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ. وَكَانَ فِيهَا قَالَ: إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوَّةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَحْلِفُكُمْ فَنَاطِرٌ كَيْفَ نَعْمَلُونَ (...). وَكَانَ فِيهَا قَالَ: أَلَا لَا يَمُنُّعَنَّ رَجُلًا هَيْبَةُ النَّاسِ أَنْ يَقُولَ بِحَقِّ إِذَا عَلِمَهُ (...). قَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَجَعَلْنَا نَلْتَفِتُ إِلَى الشَّمْسِ هَلْ بَقِيَ مِنْهَا شَيْءٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا فِيهَا مَضَى مِنْهَا إِلَّا كَمَا بَقِيَ مِنْ يَوْمِكُمْ هَذَا فِيهَا مَضَى مِنْهُ.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je jednog dana imamio ikindiju-namaz. Nakon namaza održao je govor i ništa nije propustio od događaja koji će se dogoditi sve do Smaka svijeta, a da ih nije spomenuo. Pa, ko je zapamtio – zapamtio je, a ko je zaboravio – zaboravio je. Između ostalog, rekao je: “Ovaj svijet je privlačan i lijep. Uzvišeni Allah vas je ostavio na ovom svijetu i gleda kako koji od vas radi.” (...) Između ostalog rekao je i ovo: “Nipošto ne dozvolite da nekoga od vas spriječi strah od ljudi pa da ne iznese istinu ako je zna.” (...)

Ebu Se'id je rekao: Počeli smo se obazirati i na sunce pogledati:

koliko je ostalo do isteka dana? – Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Zaista, od ovoga svijeta nije ostalo osim onoliko koliko je ostalo do isteka ovoga dana!” (Hadis bilježi Tirmizi i kaže da je hasen sahih)

Ovo malo što je ostalo od ovoga svijeta prije njegovog kraja jest naša povijest. Došli smo u samo predvečerje čovječanstva i zalazak (kraj) je blizu. Veoma ozbiljno pitanje je: “Da li smo obavili zadatak i da li smo prema ljudima bili objektivni i pravedni?” Prelazili smo iz situacije u situaciju, iz stanja u stanje, pa jesmo li pouku uzeli!?

Šta je njima, zašto neće da vjeruju, / i zašto, kad im se uči Kur'an, ničice ne padaju!? (20-21)

Muslimani će biti pitani o svojoj Knjizi. Zašto po njoj nisu radili i drugim ljudima lijepu predstavu o Kur'anu dali?

SURA OSAMDESET PETA

EL-BURUDŽ/SAZVIJEŽĐA

Tako mi neba punog sazviježđa, (1) – putanje po kojima se zvijezde i planete kreću;

i Dana obećanoga, (2) – Dana suđenja i obračuna;

i svjedoka i posvjedočenih, (3) – Uzvišeni Allah, Njegovi melec i poslanici svjedočit će ljudima;

Prokleti neka su rovova gospodari, (4) – prokleti bili i upropašteni. Vjernici su bacani u rovove iskopane u zemlji i ispunjene zapaljivim sredstvima da bi u njima izgorjeli. U povijesti čovječanstva mnogo je onih koji svjedoče Istinu, a nepravda silnika nema granica.

Poznavao sam neke šehide i, čini mi se, kao da su bili stvoreni da budu šehidi. Oni preziru zabludu i one koji zabludu propagiraju. Dati život za Istinu za njih je normalno.

Čuo sam jednog od njih kako prije smrti govori: “Žrtvovanje života na putu Istine u suštini je opstanak.”

Prije otprilike pola stoljeća posjetili su me neki mladići prije nego što će otići na bojno polje u Palestinu. Otišli su i nisu se vratili. O njihovoj hrabrosti svi su govorili.

Čitao sam o ženi vjernici koju su silnici vodili u rovove. Sa njom je bilo i njezino dijete pa je malo oklijevala, vjerovatno zbog djeteta. Dijete joj je reklo: “Buda hrabra, majko! Ti si na putu Istine!” Nakon tih riječi smjelo i hrabro bacila se u vatru.

Čitao sam o dječaku jednog pobožnjaka koji je uradio veliki posao na putu pozivanja Allahu, dž.š., pa je osuđen na smrt. Kralj koji je za sebe tvrdio da je bog poslao je grupu svojih sljedbenika da izvrše presudu. Međutim, dječak se vratio kralju i rekao mu: “Moj Gospodar me spasio od tvojih ljudi!” Kralj je poslao druge ljude i dječak je ponovo bio spašen. Tako se ponovilo nekoliko puta. Na kraju je dječak rekao kralju: “Želiš me ubiti!?” “Da!” – odgovorio je kralj. Dječak je nastavio: “Okupi sve stanovnike grada, pred njima me razapni i prema meni uperi strijelu i kaži: ‘U ime Allaha, Gospodara dječakova!’ A potom odapni strijelu.” Tako ga je ubio. Međutim, sa njim je ubio i legendu o svome božanstvu.

Na kraju je i sam shvatio šta je uradio. Historičari kažu da je kopanje rovova bilo radi spaljivanja vjernika:

Koji su ih vatrom i gorivom napunili, / kad su okolo nje sjedili, / i svjedoci bili svemu što su vjernicima činili! / Nisu im se zbog drugog svetili doli zbog toga što su u Allaha, Silnoga i Hvaljenoga, vjerovali! (5-8)

Koliko li je samo pojedinaca i grupa umrlo na Allahovom Putu, koji su time stekli sreću i spas na Ahiretu! Uzvišeni Allah prijete silnicima Mekke ne bi li napustili svoja zlodjela:

Zbilja, one koji vjernike i vjernice budu mučili, pa se ne budu pokajali – patnja u Džehennemu i prženje u vatri njih će čekati! (10)

A kazna će biti od iste vrste od koje je i djelo. Potom, sura nabraja neka od svojstava veličine i ljepote ne bi li se pokajao ko želi pokajanje:

Odmazda tvoga Gospodara bit će užasna, zbilja! / On doista iz ništa stvara, i potom stvaranje obnavlja, / i On prašta i voli svoja stvorenja, / Gospodar Prijestolja, Veličanstveni. (12-15)

Uz ovo podsjećanje na svojstva Uzvišenog Allaha kazuje se i o prijašnjim silnicima i njihovim djelima. Allah, dž.š., dao im je vremena, a onda ih uništio onako kako to samo može Snažni i Svemoćni.

I na ovom svijetu prokletstvom smo ih pratili, a na Sudnjem danu oni pomognuti neće biti! (El-Kasas, 42)

Interesantno je kako ovdje Allah govori o silnicima kao o vojskama i vojnicima.

Da li ti je došla vijest o vojskama, / o Faraonu i Semudu? (17-18)

Obična vlast je dugoročnija, ali brojna su iskušenja sa vojnim prekratima koji žele iskorijeniti vjerovanje. Vjera od njih trpi velike štete.

SURA OSAMDESET ŠESTA

ET-TARIK/DANICA

Tako Mi neba i Danice! – / a Danica znadeš li šta je! – / zvijezda blistava! (1-3)

U svemiru postoje planete slične Zemlji, ali su prekrivene tamom. Nemaju nikakav izvor svjetlosti. Postoje i tijela koja u sebi imaju svjetlost, kao npr. Sunce. *Et-Tarik* može biti jedna od tih zvijezda. Arapi je nazivaju još i *eš-šahid*, a pojavljuje se sa zalaskom Sunca. A možda se pod riječju *et-tarik* misli na zvijezde koje svijetle i služe ljudima kao putokaz. Ono na šta se zakletva odnosi jesu ove Allahove, dž.š., riječi:

Nema duše nad kojom neko ne bdije! (4)

Uzvišenom Allahu, Velikom Stvoritelju, nije teško da svakom čovjeku odredi meleka koji će bilježiti sve ono što on radi. Uzvišeni Allah dalje nastavlja argumentirajući:

Nek' čovjek pogleda od čega stvoren je! – / stvoren je od tekućine koja se izbacila, / koja izlazi između kičme i grudi! (5-7)

Biologija detaljno objašnjava ljudsko stvaranje. Saznao sam da su neki od znanstvenika sa Zapada u oblasti embriologije prihvatili islam kada su vidjeli s kakvom preciznošću Kur'ani-kerim govori o etapama formiranja i razvoja embrija u majčinoj utrobi. Ni u jednoj prijašnjoj knjizi to nije zabilježeno.

Svima je poznato da čovjek nastaje od vode koja prolazi kroz mokraćne kanale pod nadzorom kompliciranih žlijezda, a koje su u vezi sa nervnim sistemom.

Dakle, odavde je početak, ali nakon što čovjek dođe na ovaj svijet, on konzumira hranu sa svih kontinenata. U onome što pojede ili popije učestvuju oblaci istoka i zapada i zemlja sa različitih strana svijeta. Kada bi svakoj čestici od kojih je formirano ljudsko tijelo bilo rečeno da se vrati odakle je došla, ljudsko tijelo bi bilo razdijeljeno po cijeloj Zemlji. Ali, čovjek je nezahvalnik! Bilo kako bilo, čovjek će doći na Suđenje:

Onoga Dana kada budu iskušavane savjesti, / kada čovjek ni moći ni pomagatelja neće imati! (9-10)

Sura dalje nastavlja slijedeći kontekst Uzvišene Sile. Zemlja se iskopava, s neba se spušta kiša, žitarice i voće ženju se i ubiru i šalju na sve strane. A čovjek, koji pri rođenju teži između 2,5 i 5 kg, postaje snažno i mnogo teže tijelo. Ko je taj koji je male čestice pretvorio u istančane linije mozga koji razmišlja? Ko je taj koji je bilje i životinje pretvorio u tijelo na čijoj su koži raspoređeni nervi pomoću kojih čovjek osjeća i razmišlja? Ko to može biti osim Uzvišenog Allaha!? Ali bijednici viču: "Zaštitite znanstvenike od El-Azhara!" Dobro! Zaštitit ćemo vas! Šta ćete kazati? Kazat ćemo da je nula izvor ovog postojanja. Je li to vaša znanost!? Koje li nakarade! Kako će ovo postojanje nastati iz ničega!? Nije mi poznato, ni među prvim ni među potonjim, da postoje veći bijednici od nevjernika Arapa.

Kur'an je, zbilja, rijek koji Istinu od neistine rastavlja, / nije on nikakva lakrdija! / Oni se zbilja služe spletkama, / a spletkke ništīm Ja! / Zato, podaj nevjernicima još vremena, ostavi ih još nekoliko trenutaka! (13-17)

SURA OSAMDESET SEDMA

EL-A'LA/SVEVIŠNJI

Hvali ime Gospodara svoga Svevišnjega, / Koji sve stvara i sklad mu dariva, / Koji sve s mjerom određuje i nadahnjuje! (1-3)

Visoka pozicija časnija je od visokog mjesta. Kada za našeg Gospodara kažemo da je Uzvišen, pod tim podrazumijevamo Njegovu Veličinu i nedostižnost Njegove suštine. Nije to ona glupost Faraona kada kaže:

O, Hamane, ti opeku meni peci i deder mi toranj sagradi, da bih se uspeo k Božanstvu Musaovu. (El-Kasas, 38),

Niti je to glupost ruskog astronauta koji kaže da je tragao u vasioni i nije našao Boga.

Svaki musliman Allahu, dž.š., sedždu čini i pritom uči: *“Subhane rabbijel-‘ala! (Hvaljen je Gospodar moj Svevišnji!)”* – potvrđujući Allahove, dž.š., riječi:

Slavljen neka je On i visinom velikom Uzvišen iznad svega onoga što oni zbore. (El-Isra', 43)

Nema sumnje da Svemilosni Prijestoljem vlada, a Prijestolje obuhvata sve svjetove. Međutim, pitanja u vremenu i prostoru i osobine materije – nešto je drugo, nešto što ne priliči Uzvišenom i Velikom Allahu.

Ti nekoga možeš upitati: *“Da li poznaješ toga i toga?”* A on ti odgovori: *“Sreo sam se sa njim i zadivila me njegova pamet, čestitost i poštenje.”*

Mi znamo da je Allah Uzvišen. Kada bi nam samo jedan tračak svjetlosti otkrio Njegovu uzvišenost, svi umovi ostali bi bespomoćni i smeteni. Mi lutamo u tajnama atoma, a šta bismo tek mogli uraditi u svijetu o kojem ništa ne znamo i koji nam je u potpunosti skriven. Onaj Koji ga je stvorio iz ništa zapanjujuće je veličine.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ...

“Slavljen i hvaljen neka Si, moj Allahu! Tvoje ime uzvišeno je! Tvoje veličanstvo veliko je.” (Hadis bilježi Muslim u svome Sahihu)

On je sve stvorio i sklad mu darivao. Savršeno je sve stvorio i zakon mu odredio kojeg niko ne može narušiti. Kažu da je količina vode na Zemlji tačno prema njezinim potrebama: niti fali niti ima viška. Ljudi, životinje, bilje i sva druga živa bića mnogo troše vodu, ali nje nikada ne manjka:

Koji sve s mjerom određuje i nadahnjuje, / Koji čini da rastu pašnjaci, / a zatim čini da postanu suhi i tamni. (3-5)

Zelenilo se pretvara u crnilo, a potom – ponovo se vraća sve dok je svijeta i vijeka.

Mi ćemo tebe podučiti da kazuješ, pa ništa nećeš zaboravljati. (6)

Ne brini se, Muhammede! Jer, Onaj koji te je izabrao On će ti pomoći da obaviš svoj zadatak. Objavio ti je vječnu Knjigu i s vjerom čistom te je poslao:

I sve dobro mi ćemo tebi lahkim učiniti. / Pa ti opominji, opomena će koristiti. (8-9)

Tvoj zadatak je da Poruku dostaviš. Pametni će te slijediti, a ko od sebe glupaka bude pravio napustit će te.

Koji se Allaha boji, on će se dozvati, / a onaj najgori će je izbjegavati, / onaj koji će u vatri velikoj gorjeti. (10-12)

Čovjek je biće koje se može visoko izdignuti, ali i nisko pasti. Njegov uspjeh nije ni u imetku niti u časti i položaju. Kakva je vrijednost onoga što čovjek stekne na ovome svijetu ako je od onih koji Gospodara niječu i Njegovu Objavu odbacuju!?

U svemu će uspjeti onaj koji se očisti, / i ime svoga Gospodara spomene, pa namaz klanja! (14-15)

Žalosno je kako ljude lahko obuzimaju kratkotrajna uživanja i kako ne vide ono što im je potrebno za veoma brzo nadolazeće sutra. El-Hasan je rekao: “Nisam vidio istinu koja više liči neistini od smrti.”

Ali, vi ste više pod uticajem svijeta ovoga, / A svijet Onaj bolji je, i vječan je! (16-17)

SURA OSAMDESET OSMA

EL-GAŠIJE/TEGOBNA NEVOLJA

Da li ti je došla vijest o tegobnoj nevolji? (1)

El-Gašije je jedno od imena Sudnjega dana, jer tada će ljudski umovi biti prekriveni i ljudi će pokoreni biti. Sura započinje prijjetnjom i obećanjem, što izaziva strahopoštovanje. Potom, podstiče ljudski um na razmišljanje o arapskom okruženju skrećući mu pažnju na kamilu, planine i prostrana obzorja ne bi li se opredijelio da samo Allahu, dž.š., ibadet iskazuje i napusti naslijeđena božanstva.

Na kraju, sura završava precizno određujući zadaću islamskog ummeta među ljudima: podučavanje i podsjećanje. Pa, kada ljudi izgube poimanje o mudrosti njihovog postojanja, muslimani na sebe preuzimaju teret borbe protiv nevjerništva, odbacivanja i zanemarivanja Uzvišenog Allaha. Pomoć na ovom putu im je vječna Knjiga kojom su počašćeni, a koju su oni napustili u ovim neplodnim godinama.

Prijetnja na početku sure je, ustvari, opis zlikovaca, što izaziva nelagodu i potištenost:

Lica nekoja toga dana bit će potištena, / premorena, ispaćena. (2-3)
– pit će vodu klučalu, a njihova hrana ničemu ne koristi. A bogobojažni, sa njima će biti drugačije;

A nekoja lica toga Dana bit će razdragana, / zbog truda svoga zadovoljna – / u bašči visokoj. (8-10)

Jedno od svojstava Dženneta je da u njemu neće biti prazne besjede, jer to ne priliči pametnim ljudima. Ono što priliči pametnim ljudima jeste da uposle svoje umove istražujući ono što je nepoznato da bi svi ma postalo jasno i razumno:

A zašto oni ne pogledaju u kamile – kako su stvorene, / i nebo – kako je uzdignuto. (17-18)

Pitanje uz upotrebu upitne čestice *kejfe* vječni je poziv ljudskom ra-

zumu da proučava i istražuje kosmos i ono što se u njemu nalazi od žive i mrtve prirode.

Kritizirao sam naše prethodnike zato što su napustili kur'ansku filozofiju istraživanja i izučavanja materije, a posvetili se grčkoj filozofiji koja istražuje ideju i imaginaciju. Ipak, bilo je među njima i onih koji nisu tako radili, ali oni su manjina.

Zastanimo nakratko kod ovih kur'anskih ajeta:

Pa, opominji! Ti si samo opominjatelj, / ti nad njima nisi vladatelj!
(21-22)

Muslimanima nije stavljeno u zadatak da uspostave kolonijalnu državu koja će pokoriti ljude i iskoristiti prirodne resurse. Njihov zadatak je uspostaviti državu koja će osloboditi umove i čovječanstvo izdići na nivo savršenstva. Uspostavljanje takve države nije privilegija jednog naroda niti određene porodice. To je jedan častan oblik džihada na Allahovom Putu. Da li smo svjesni toga!?

Vrijednosti su ozbiljno ugrožene jer nevjerničke vlasti posjeduju moć da zaštite razvrat i nemoral i promoviraju nepravdu. Mora postojati vjernička vlast koja će zaštititi čestitost, uspostaviti pravdu i uporno pozivati vjeri i dobru. U svakom slučaju, koliko god se život oduljio ili skratio, povratak je Pravednom Allahu:

Zbilja, Nama će se oni vratiti, / a potom, pred Nama im je račun polagati! (25-26)

SURA OSAMDESET DEVETA

EL-FEDŽR/ZORA

Tako mi zore, (1) – zakletva odlaskom tame i rađanjem svjetlosti. Na ovu zakletvu nadovezuju se druge:

i deset noći, (2) – većina komentatora Kur'ana smatra da se ove riječi odnose na prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta koji završavaju stajanjem na Arefatu i danom klanja (prvi dan Kurban-bajrama).

U ovim danima muslimani dolaze radi obavljanja obreda hadždža. Sa svih strana svijeta hadžije se kreću ka Bejtu'l-Haramu učeći telbijju.

parnih i neparnih, / i noći kad jenjava! (3-4)

Ovo je zakletva vremenom, a vezuje se na prethodne zakletve. Vrijeme je jedna od tajni kosmosa čije tragove spoznajemo, ali nam je suština nedostižna.

Zašto zakletva? Izgleda da ono na šta se Uzvišeni Allah zaklinje nije spomenuto, a na to upućuje ono što slijedi. Uzvišeni Allah želi kazati da će pomoći Svoju vjeru i bajrak Muhammedov, s.a.v.s., i da će poraziti nevjerništvo i nevjernike bez obzira koliko bili snažni njihovi pritisci i mučenja. Naši današnji nevjernici nisu ništa bolji od onih koji su bili prije nas:

Zar ne znaš šta Gospodar tvoj s Adom učini, / s Iremom, posjednicima stubova, / takvih kakvi nisu bili stvoreni na cijeloj Zemlji; / i Semudom, koji je dubio stijene u dolini, / i Faraonom, šatora vlasnikom. (6-10)

Prijašnji narodi nisu osvajali vasionu niti su bili istaknuti u izučavanju materije, ali bili su vješti arhitekti. Materijalni ostaci o tome najbolje govore. Uzvišeni Allah govori Arapima koji su nijekali poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s.:

A zašto oni ne putuju po Zemlji, pa vide kakav je bio kraj onih koji su prije njih bili? Bili su moćniji od njih, zemlju su orali i obrađivali više negoli je obrađuju ovi... (Er-Rum, 9)

Međutim, njihova nepravda i diktatura odvela ih je u propast. A kada su se uzoholili i okrenuli protiv Allaha:

Gospodar tvoj je spustio na njih bič patnje, / jer, Gospodar tvoj zbilja u zasjedi je! (13-14)

Sredina sure El-Fedžr govori o ružnoj ljudskoj prirodi. Ljudi se zavaravaju današnjicom, a zaboravljaju ono što je bilo prije i ono što će doći poslije. Ne znaju da Uzvišeni Allah naizmjenice daje ljudima dane.

Jedan dan nama u korist,

a drugi protiv nas.

Danas žalimo,

a drugi dan se veselimo.

Mnogi ljudi bivaju prevareni današnjicom. Nisu svjesni da su na ispit: u dobru i u zlu.

Zbilja čovjek, kad ga Gospodar njegov hoće da iskuša, pa mu počast ukaže i blagodati mu podari svakojake, rekne: "Gospodar moj mene je počastvovao!" / A kad mu, stavljajući ga na kušnju, uskrati opskrbu njegovu, tad rekne: "Gospodar me je moj napustio!" / Nije tako! (15-17)

Sve ovo je raspodjela nafake, a samo Uzvišeni zna tajnu njezinu. Ovdje nema naznaka da se nekome daje prednost ili da se neki odstranjuju. Imetak i siromaštvo, poraz i pobjeda, samo su iskušenje od Uzvišenog Allaha. Ako je nekome podario olakšanje, to ne znači Njegovo zadovoljstvo, niti je teškoća znak Njegove srdžbe. To je samo raspodjela nafake čime se svaki čovjek na kušnju stavlja i na osnovu toga bit će određenje njihove pozicije na Sudnjem danu, a lijep kraj čeka bogobojazne.

Uzvišeni Allah ne daje imetak bogatašu da bi drugom čovjeku rekao:

Ja sam od tebe bogatiji, čeljadima silniji! (El-Kehf, 34)

On mu daruje imetak da bi i drugima omogućio udio u njemu, da pomogne one koji su muhtač (kojima treba pomoć) i od njih otkloni teškoće njihove. Također, Uzvišeni Allah nikome nije uskratio imetak da bi ovaj plakao za onim što ga je mimoišlo od dunjaluka ili da bi zavidio onome kome je Allah, dž.š., dao nešto od njega. Uskratio mu je dunjaluk da bi osaburio i čestito radio.

Od samog početka stvaranja Uzvišeni Allah nije izjednačio ljude u darivanju opskrbe iz Njegove mudrosti i radi iskušenja. S obzirom da je ta različitost u opskrbi očita, On kaže:

Nije tako! Vi siročetu čast ne ukazujete, / nit' da se siromah nahrani jedni druge nagovarate, / a nasljedstvo pohlepno jedete, / i bogatstvo ljubavljaju golemom ljubite. (17-20)

Oduvijek je bilo borbe za komad hljeba među svim ljudima. Dešavali su se i ratovi da bi se dobilo više ili da se ne bi dalo više. Žalosno je da su vjerske upute bačene ustranu, a životinjski nagoni su nadvladali. Potom, pojavio se komunizam koji je, umjesto Allaha, dž.š., na sebe preuzeo raspodjelu opskrbe, jer su optužili Allaha, dž.š., za nepravdu. I šta se desilo? Nakon što ga je opekla nesreća komunizma, on danas kaže:

*Možda sam se nekad žalio na taj sistem,
a kada sam se našao u drugom, plačem za njim.*

Pitao sam se šta su muslimani ponudili svijetu koji očito luta. Nisu ništa! Sakrili su islam i iskrivili njegovu suštinu. Vidio sam slobodne ljude u islamskim zemljama koji traže čast, ugled i pravdu u drugim zemljama. Nije ostalo ništa drugo do iščekivanje ponovnog proživljenja:

Tako ne valja! Kada se Zemlja na komadiće raskomada, / i kada dođe Gospodar tvoj i melec, sve red do reda, / i kada se toga dana Džehennem primakne, tada će čovjek opomenuti se – a rašta mu opominjanje!?! / – I reći će: “Kamo sreće da sam se za život ovaj pripremio!” (21-24)

Ovo je uzvik kajanja, ali kajanje tada neće koristiti!

A kada su u pitanju iskreni Allahovi, dž.š., robovi, to će biti dan njihove radosti. Njihova lica bit će vesela zbog pobjede njihove.

رَوَى الطَّبْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ جُبَيْرٍ قَرَأَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ قَوْلَهُ تَعَالَى: (يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ، ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً)، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا أَحْسَنَ هَذَا! فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمَّا إِنَّ الْمَلَكَ سَيَقُولُهَا لَكَ عِنْدَ الْمَوْتِ.

Bilježi Et-Taberi od Se'ida ibn Džubjera da je neki čovjek učio kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kur'anske ajete:

O ti, dušo smirena, / vrati se svome Gospodaru zadovoljna, a i On

zadovoljan s tobom. (El-Fedžr, 27-28)

Ebu Bekr je rekao: “Kako je ovo lijepo!” A Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Zaista, melek će ti ove riječi izgovoriti na samrti.”

Ebu Bekr je prvi među pravednim vladarima i svakako da to zasluži. Međutim, kur’anske riječi odnose se na svakog vjernika koji se preda Allahu, dž.š., i djeluje u Njegovo ime. Takvog će čekati ove lijepe riječi da bi ušao u Džennet i zajedno sa ostalima Allaha, dž.š., veličao i hvalu Mu iskazivao. Da nas Allah, dž.š., Svojom dobrotom učini od stanovnicima Dženneta!

SURA DEVEDESETA

EL-BELED/GRAD

Tako Mi grada ovoga, (1) – tj. zaklinjem se Mekkom;

a u gradu ovome tebi će biti dopušteno sve, (2) – A ti ćeš biti stanovnik ovoga grada i u njemu Allahu, dž.š., pozivati. Iako je grad zaštićen (harem) u kome su zaštićene životinje i bilje, napad na Muhammeda, s.a.v.s., i neprijateljsvo prema njemu bilo je dopušteno.

Zašto se Allah zaklinje ovim gradom u kome se dešavaju ovakve suprotnosti? Zato što poziv vjeri u Jednog Allaha i izgradnja nove generacije ima veze sa dovom koju je Allah, dž.š., primio, a koja Mu je već ranije upućena, dovom u kojoj Ibrahim i Isma’il kažu:

Gospodaru naš, poslanika im pošalji, između njih, da im kazuju ajete Tvoje, da ih Knjizi i Mudrosti poduči, i da ih očisti! (El-Bekare, 129)

i roditelja i onoga ko je rodio, (3) – upravo zbog gore navedenog mi držimo da je roditelj Ibrahim, a Muhammed, s.a.v.s., je od Ismailovog potomka, te da je on njegovo dijete s kojim će biti okončana Objava i koji će na Zemlji uspostaviti državu vjere u Jednog Allaha;

Mi smo čovjeka zbilja stvorili da se trudi! (4) – Ljudska vrsta nosi

teret obaveza i ograničenja zakona što ga sprječava od udovoljavanja strastima i prohtjevima. Čovjek može pomisliti i odbaciti mogućnost ponovnog života. Zašto? Zar Allah nije u stanju ponovno ga proživiti nakon što ga je usmrtio?

Zar čovjek misli da mu niko ništa ne može učiniti? (5)

Allah slično govori i u drugoj suri:

Zar misli čovjek da Mi kosti njegove nećemo sabrati!? (El-Kijame, 3)

Čovjek se zavarava onim što radi i dijeli od svoga bogatstva:

On govori: "Utrošio sam blago nebrojeno!" (6)

Arap se često ponose ugledom, bogatstvom i dijeljenjem. To im je u prirodi. Ali kakva vrijednost svega toga ako čovjek dođe pred svoga Gospodara go, bez vjere i dobrih djela?

Zar misli on da ga niko nije vidio!? (7)

Uzvišeni Allah pitat će svakog čovjeka o njegovom imetku, na koji način ga je stekao i kako ga je utrošio. Potom, Uzvišeni Allah podsjeća čovjeka na blagodati koje mu je podario, a koje zahtijevaju zahvalu:

Zar mu nismo podarili oka dva, / i jezik i usne dvije, / i nadahnuli ga da dobro i zlo znade! (8-10)

Pa, hoće li pokidati okove nevjerništva, napustiti slijepo slijeđenje i okrenuti se Allahu, dž.š., vjerujući u Njega i povinjavajući se Njegovoj naredbi. Šta treba uraditi da bi to postigao?

A šta ti misliš kako bi trebalo na blagodatima zahvalan biti? – / Roba iz ropstva osloboditi, / ili, kada gladni dani haraju, nahraniti / siroče bližnjega svoga, / ili nevoljnika ubogoga. (12-16)

Ova sura ovdje iznosi posljedice vjerovanja. Vjerovanje nije obična tvrdnja, nego davanje, žrtvovanje, umnost i čestitost. Vjernici su primjer savršenog čovječanstva i visoke moralnosti:

A da, k tome, bude od onih koji vjeruju, koji među se strpljivost preporučuju i koji među se samilost preporučuju! / Takvi će biti sretnici! (17-18)

Bit će među stanovnicima Dženneta. Međusobno podsticanje na strpljivost i samilost znak su savršenih i vrijednih vjernika. Vjernici nisu

ljenjivci. Oni su aktivni na putu dobra sve dok ih smrt ne zadesi, kada će biti prebačeni na svoje pozicije u Džennetu, svako prema svojoj aktivnosti i Allahovoj, dž.š., pomoći. Međutim, one koji su grijehili i zaljubljenici tmine bili čeka nešto drugo:

A oni koji ne vjeruju u znake Naše, oni će biti nesretnici, / nad njima će vatra zatvorena biti. (19-20)

Sura El-Beled govori o tome da prijašnji vjerovjesnici Arapi nisu uspjeli uputiti na Pravi put sve stanovnike Arabijskog poluotoka, njegove sjeverne i južne dijelove. Svojim dolaskom Muhammed, s.a.v.s., formira jezgro u sredini Poluotoka, odakle će baklja islama biti prenesena cijelom svijetu.

SURA DEVEDESET PRVA

EŠ-ŠEMS/SUNCE

Tako mi Sunca i svjetlosti njegove, i Mjeseca kad ga prati ustopice!
(1-2)

Kada gledam Sunce na sredini neba, mislim kako je njegov prečnik malo veći od jednog pedlja. Potom se prisjetim naučnih tvrdnji da je ono veće od Zemlje za milion i po puta, a da smo od njega udaljeni 150 miliona kilometara, te da Sunčevom sistemu pripada devet planeta među kojima je i Zemlja na kojoj živi šest milijardi stanovnika. Naučnici također tvrde da se Sunce i druga tijela u Sunčevom sistemu kreću između drugih neprojenih Sunaca u jednoj galaksiji, a zapanjujući broj galaksija kruži pod tačno određenim uglom u prostranom kosmosu čije su granice nepoznate i neshvatljive!

Zapanjen, rekao sam: “Kako je golem ovaj kosmos!” Nastavio sam u nedoumici: “Kako je samo velik njegov Stvoritelj!”

Allahu i istok i zapad pripada! Gdje god da se vi okrenete, tamo je Allahovo Lice! Allah je doista neizmjerni darovatelj i znalac! (El-Bekare, 115)

Na ovoj neznatnoj planeti živi čovjek kome je podarena sloboda izbora, pa ko vjeruje – vjeruje, a ko ne vjeruje – ne vjeruje. Oni koji nose Prijestolje i stanovnici nebesa za njih oprost traže:

A oni koji nose Prijestolje i oni koji su oko njega slave hvalom svoga Gospodara, i vjeruju Ga, i od Njega za one koji vjeruju traže oprosta. (El-Mu'min, 7)

Zamalo da se nebesa ne sruše jedna iznad drugih! A, zahvaljujući svome Gospodaru, slave Ga i melec, i oprosta traže za one na Zemlji! (Eš-Šura, 5)

Sura Eš-Šems je jedna od kraćih sura koja sadrži potpuna jezgrovita značenja i koncizna uputstva. Zato se ona mnogo uči u dnevnim nama-zima da bi bila korisna duhovna podrška. Na početku sure Uzvišeni Allah se zaklinje sedam puta da je spas za onoga koji sebe očisti, a gubitak je za onoga koji slijedi svoje strasti i prohtjeve. Samo nemarnost može uništiti čovjeka. Semud je bio griješan i nasilnički narod, pa kakav im je bio kraj? Omrkli su porušeni i smrvljeni!

SURA DEVEDESET DRUGA

EL-LEJL/NOĆ

Tako Mi noći kada zakrije, / i dana kada se očituje (1-2)

Noćna tama prekriva svijet, a svjetlost dana ga otkriva. Bez obzira na različitost dana i noći ljudi žive svoje živote i kreiraju svoju budućnost: ili u Džennet ili u Džehennem. Lijepo i ispravno djelovanje kandidira čovjeka za lijepu budućnost, a ružno djelovanje otvara mu put za ružnu budućnost:

Pa, ko udjeljuje i bogobožazan pritom je, / i drži istinitim ono najljepše – / njemu ćemo Mi činjenje dobrih djela lakšati! / A onome koji škrtari i osjeća se neovisnim / i drži lažnim ono najljepše – / njemu ćemo Mi Džehennem pripravit. (5-10)

Generacije muslimana zanemarile su svoje mogućnosti i predali se izležavanju i ljenčarenju. Tako su izgubili i današnjost i budućnost zajedno. Jer, nakaradno su shvatili pitanje Allahovog, dž.š., određenja i sudbine i smatrali kako je čovjeku sve predodređeno, pravdajući besmislicama svoj neuspjeh i nemoć. Uz davanje, iskrenost i bogobojaznost neophodno je i očistiti nijet od bilo kakvih primjesa i djelovati isključivo u ime Allaha, dž.š.

A to nije jednostavno. Mnogi ljudi u središte svog interesovanja stavljaju imetak i ugled i nastoje promovirati sebe i svoju ličnost. Ponekad mi se učini da je pretvaranje osnov ljudskog djelovanja, a da je iskrenost i djelovanje u ime Allaha, dž.š., rijetkost.

Onaj koji bude imetka svoga darivao, da bi se očistio, / ne smatrajući pritom da mu je iko dužan blagodat kakvu ili nadoknadu, / već samo da bi naklonost svoga Gospodara Svevišnjeg zaslužio, / i taj će, zbilja, zadovoljan biti! (18-21)

Kada bi ljudsko djelovanje bilo očišćeno od privrženosti dunjaluku i kada bi, usto, postojala želja za Ahiretom, svijet bi bio sačuvan od strašnih iskušenja, ratovi bi prestali, različite skupine lahko bi se dogovorile, a razjedinjeni bi se ujedinili. Molimo Uzvišenog Allaha da nas naputi onome čime je On zadovoljan.

SURA DEVEDESET TREĆA

ED-DUHA/JUTRO

U mnogim ajetima Kur’ani-kerim opisuje se kao svjetlo:

Pa, vjerujte u Allaha i Njegova Poslanika, i u Svjetlo koje objavljujemo! (Et-Tegabun, 8)

Ali smo je Mi učinili svjetlom i njime upućujemo koga Mi od naših robova hoćemo! (Eš-Šura, 52)

Nema sumnje da je Objava uvijek bila osvjetljavanje srca Muhammedovog, s.a.v.s., i da je tako ostalo sve do kraja njegovog života. Možda je Objava, jednom ili dvaput, malo zastala iz prirodnih razloga. To se desilo na početku njezina dolaska. Pa, da li to znači prijezir Muhammeda, s.a.v.s., od njegovog Gospodara? Tako su smatrali protivnici Objave. Tada je objavljena ova sura.

Tako Mi jutra, / i noći kada nastupi s tminama – / Gospodar tvoj, zbilja, nije te napustio ni omrznuo! (1-3)

Islamski učenjaci kažu da ove dvije zakletve u ovoj suri ukazuju na vrijeme dolaska Objave i vrijeme njezinog zastajanja. Jer, mora biti od mora zato što primanje Objave zahtijeva ogroman napor. Ne može biti govora o napuštanju ili prijeziru Poslanika:

Zbilja, Onaj svijet bolji je za tebe od svijeta ovoga. (4)

U početku Objave Poslanik, s.a.v.s., odgajao je ljude koji su se na prste mogli izbrojati, potom je točak pozivanja krenuo i on je formirao veliku zajednicu. Ta zajednica bila je skriveni temelj u zemlji, temelj na kome se izgrađivala zgrada islama koja će ostati sve do kraja svijeta. Primajući Objavu i ulažući ogromne napore, on je promijenio tok historije i uspostavio novu civilizaciju. Knjiga koja je to uradila još je među nama i ona svjedoči o veličini i istinitosti islama i njegove Poruke.

A Gospodar tvoj tebi će podariti, pa ćeš zadovoljan biti! (5)

Kakva je priroda ovog darivanja?

Preselio je na Ahiret nakon borbe sa snagama nevjerništva i ukopan je u sobi uz džamiju. Ovaj svijet i njegove ljepote napustio je onako kako se dlaka izvuče iz tijesta. Ništa od ovoga svijeta nije se zalijepilo za njega. Sposobnim i pouzdanim ljudima iza sebe ostavio je da odlučno nastave istim putem. Ogromna većina njih preselila je na Ahiret vjerujući u Jednog Allaha, dž.š., i sa snažnim osjećajem bogobožnosti.

Prije, Uzvišeni Allah je rekao Musau, a.s.:

I učinio (sam) da rasteš pod okom Mojim! (Taha, 39)

A Muhammedu, s.a.v.s., nakon što je preuzeo veliku obavezu prenošenja Poruke, Allah, dž.š., kaže:

A ti se strpi do odredbe svoga Gospodara, ti si zbilja pred Našim

Očima, i slavi svoga Gospodara, hvaleći Ga kad ustaješ. (Et-Tur, 48)

Uzvišeni Allah na Sebe preuzima odgoj vjerovjesnika. On ih odabire od najplemenitijih metala, a potom, kroz događaje i teškoće, čini ih da blistaju. On im je preči od njih samih.

Zar te siročetom ne nađe, pa ti utočište dade, / i zalutalim te nađe, pa ti Pravu stazu dade, / i siromahom te nađe, pa te bogatim učini! (6-8)

Riječ *ed-dalal* (zalutalost) u ovom ajetu znači nedoumicu u pronalasku puta i neodlučnost u preuzimanju vođstva svijeta. Muhammed, s.a.v.s., i svi ostali vjerovjesnici zaštićeni su od zablude i nedoličnog ponašanja. A što im se pripisuje u nekim knjigama, čista je laž i izmišljotina.

Osim toga, Uzvišeni Allah ga je učinio nezavisnim od ljudi. Život je proveo osiguran neophodnim stvarima, ali nije bio bogataš niti je posjedovao blaga. Štaviše, nije posjedovao ni višak iznad svojih potreba. Nakon što ga podsjeća na raniju i kasniju blagodat, Uzvišeni Allah mu kaže:

Siroče kada je posrijedi – ne ucvili, / prosjak kada je posrijedi – ne podvikni! / I o blagodati Gospodara svoga kazuj! (9-11)

Kazivanje o blagodati je isto ono što Uzvišeni Allah kaže:

Pa ti opominji! Jer, nisi ti, milošću svoga Gospodara, ni proricatelj, nit’ luda! (Et-Tur, 29)

Ti si odabran da preneseš Poruku, da spasiš ljude. Pa, kazuj! Nisi ti ni proricatelj, nit’ luda!

A ti si samo opominjatelj, Allah je, doista, zaštitnik svega! (Hud, 12)

SURA DEVEDESET ČETVRTA

EL-INŠIRAH/ŠIROKOGRUDNOST

Ova sura je produžetak sure Ed-Duha. Pitanje kojim ona počinje nastavak je pitanja kojima se završila prethodna sura. Uzvišeni Allah mu je prsa učinio prostranim darujući mu znanje i odgoj, kao što se u drugoj suri kaže:

Allah tebi objavljuje Knjigu, i Mudrost, i uči te onome što nisi znao. A Allahova je blagodat prema tebi velika. (En-Nisa', 113)

Poslanik, s.a.v.s., je odrastao u zabludjeloj sredini. Čitav svijet bio je izgubio pravac. Bio je ispunjen različitim božanstvima. Na šta se, u takvom svijetu, mogao osloniti onaj koji je pozivao Istini? Da ga Uzvišeni Allah nije izabrao i blagodat mu darivao, mogao je posrnuti pod težinom bremena:

Zar ti Mi nismo grudi tvoje prostranim učinili, / i breme tvoje s tebe skinuli, / koje je pleća tvoja pritislo. (1-3)

Vjerovanje u Jednog Boga, Kojem je pozivao Muhammed, s.a.v.s., predstavlja najčistiji i jedinstveni oblik vjerovanja u kojem nema nelogičnosti, protivrječnosti ili izmišljanja. Možda ćeš upitati zašto se u Kelime-i šehadetu, uza svjedočenje o poslanstvu Muhammeda, s.a.v.s., spominje i svjedočenje o jedinstvu Uzvišenog Allaha? Zato što je ono čemu uči Muhammed, s.a.v.s., isto ono što su naučavali i svi prethodni vjerovjesnici. Ništa drugo osim toga nisu prenosili ljudima. Dolazak Objave preko Muhammeda, s.a.v.s., upućuje na činjenicu da je njen izvor zaštićen i osiguran. Zato Hassan ibn Sabit kaže:

*Allah uz svoje ime stavlja i ime Vjerovjesnika
kada mujezin pet puta uči: "Svjedočim!"*

To je značenje ovoga ajeta u suri:

I spomen tvoj podigli visoko! (4)

Tačno je da ljudi u Evropi npr. ne vjeruju u poslanstvo Muhammedovo, s.a.v.s. Šta očekivati od onih koji ne vjeruju u Boga i koji smatraju da planete i druga nebeska tijela sama kruže u vasioni i da krv kruži krvotokom sama od sebe. Laž na Allaha, dž.š., veća je od laži na Njegovog roba. Zato Uzvišeni Allah kaže Svome Vjerovjesniku:

Mi znamo da tebe doista žalosti to što zборе oni, ali, oni zbilja tebe ne poriču, nego oni, zločinitelji, Allahove znakove niječu! (El-En’am, 33)

On mu savjetuje da ustraje i ostane strpljiv u suočavanju sa lašcima bez obzira koliko to bilo teško. Jer, budućnost pripada Istini i onima koji Istinu slijede.

Zbilja, s mukom je i last, / zbilja, s mukom je i last! (5-6)

Ovakva jezička konstrukcija u stilistici znači mnoštvo olakšanja i izdvojenost teškoće. Zato su rekli da jedna teškoća ne može nadvladati dvije lahkoće.

Po drugi put Allah, dž.š., savjetuje mu ustrajnost i odlučnost na putu džihada i približavanja Allahu. Kada završi sa obavezama pristupa drugim, nema mjesta opuštanju:

A kad završiš, udio namazu daj, / i samo se svome Gospodaru obraćaj! (7-8)

Vjera sa kojom je došao Muhammed, s.a.v.s., vjera je iskrenosti i pravde, a svijetu je, posebno danas, toliko potrebna i iskrenost i pravda.

Savršene su Riječi Gospodara tvoga i po Istini, i po Pravdi! Nema toga ko će Allahove Riječi promijeniti, On sve čuje, On sve zna. (El-En’am, 115)

Oni koji pozivaju Allahu, dž.š., koji slijede svoga vođu, Posljednjeg vjerovjesnika, trebaju to dobro shvatiti.

SURA DEVEDESET PETA

ET-TIN/SMOKVA

Tako Mi smokve i masline, / i Sinajske gore, / i ovoga grada sigurnoga! (1-3)

Četiri zakletve, jedna iza druge, kazuju i potvrđuju da je Uzvišeni Allah stvorio čovjeka u najljepšem skladu. Smokva i maslina poznati su plodovi, a grupa učenjaka smatra da je Uzvišeni Allah htio da se zakune ovim plodovima, a mogao se zakleti i bilo kojim drugim plodovima, jer sve što iz zemlje izlazi kazuje o Njegovoj moći. Ima li šta ljepše i uzvišenije od smokve kada pokaže svoj slatki okus, ugodan miris i izvanrednu boju? Možda je natapana i gnojena onim što nije lijepo. Pa, ko je taj koji je učinio da iz zemlje izrastu ovako ukusni plodovi? To je Uzvišeni Allah!

Ima istraživača koji smatraju da se zakletva odnosi na mjesta gdje smokva i maslina raste. Ovo mišljenje ima podršku u predaji od Ibn 'Abbasa da je smokva Nuhova, a.s., džamija koju je sagradio na planini El-Džudi nakon što se voda povukla; maslina je Mesdžidul-Aksa koga je sagradio Ibrahim, a.s., nakon što je sagradio Kabu; Sinajska gora je mjesto gdje se Uzvišeni Allah ukazao Musau, a.s., i počastio ga Objavom; grad sigurni je Mekka – mjesto odakle se ukazalo svjetlo islama.

Ono na šta se Uzvišeni Allah zaklinje jest stvaranje čovjeka u najljepšem skladu. Da li to znači najljepši oblik tijela i njegova uspravnost? Ne! Nije to ono čime je čovjek počašćen! U jednom hadisu Muhammed, s.a.v.s., kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَىٰ أَجْسَادِكُمْ وَلَا إِلَىٰ صُورِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَىٰ قُلُوبِكُمْ.

“Zaista Uzvišeni Allah ne gleda u vaša tijela niti u vaše likove, nego gleda u vaša srca!” (Dio dužeg hadisa koji bilježi Muslim od Ebu Hurejrea)

Privlačan i lijep izgled može biti nešto što odlikuje čovjeka, ali, prije svega, čovjek je odlikovan umom i ispravnom prirodom.

Dah iz Allahovog uzvišenog duha kola čovjekom i čini ga posebnim bićem. U samom početku njegovog formiranja znamo da se čovjek rađa sa vjerom u Jednog i Jedinog Allaha i da je po svojoj prirodi usmjeren na Pravi put. Kasnije, pod uticajem loše okoline, on skreće i zaboravlja se. Uzvišeni Allah kaže:

Okreni lice svoje ti, kao vjernik pravi, čistoj vjeri, Allahovoj prirodi, prema kojoj On ljude stvorio! – Nema promjene u Allahovom stvaranju! To je prava vjera, ali većina ljudi ne zna. (Er-Rum, 30)

Međutim, kada čovjek zaboravi na svoga Gospodara i kada se iskvari njegova priroda, čini grijeh od kojih se koža ježi. Zašto zakopavanje žive ženske djece? Zašto spaljivanje žive žene zajedno sa svojim mužem koji umre prije nje? Zašto mučenje zatvorenika do smrti? Zašto neki ljudi kriju istinu? Zašto škrt čovjek prezire dijeljenje iako može bez tog imetka? Zašto ljudi poriču činjenicu da je naš stvoritelj Allah? Sve ovo su prosto-te u kojima čovjek provodi život i udaljava se od Allahove, dž.š., prirode.

Lijepa priroda ostaje i traje uz brigu o dobroti, ispravnosti i bogobožnosti, a prestaje nestankom vjerovanja. To je značenje ovih riječi:

A zatim ćemo ga vratiti na najnižu razinu, / ne i one koji vjeruju i dobra djela čine, njima pripada nagrada neprekidna. (5-6)

Čovječe,

pa šta te navodi da poričeš svijet Onaj, / zar nije Allah najpravedniji sudija!? (7-8)

Zašto neki ljudi odbacuju islam? Zašto se protiv njega bore? Zašto mu staju na put? Kakav je to razum?

Mnogi narodi su napustili mudrosti mudraca i neplodne i beskorisne zakone zamijenili islamom. U jednom hadisu stoji:

مَنْ قَرَأَ مِنْكُمْ (وَ التَّيْنِ وَ الزَّيْتُونِ) فَانْتَهَى إِلَى آخِرِهَا (أَلَيْسَ اللهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ) فَلْيُقْتَلْ:
بَلَىٰ وَ أَنَا عَلَىٰ ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ.

“Kada neko od vas uči: *Wettini wezzejtuni* i dođe do kraja: *elejsellahu bi ahkemil-hakimin*, neka kaže: *Bela we ene ‘ala zalike mineš-šahidin!* (Jeste! I ja sam od onih koji to svjedoče!)” (Ovo je dio hadisa koji bilježi Ebu Davud od Ebu Hurejrea, a bilježi ga i Tirmizi.)

SURA DEVEDESET ŠESTA

EL-'ALEK/ZAMETAK

Poslanik, s.a.v.s., s vremena na vrijeme, odlazio je u pećinu Hira. Tu je, u osami, daleko od džahilijjske vreve i galame promatrao kosmos čvrsto uvjeren i u strahopoštovanju prema njegovom stvaraocu.

Prezirao je kipove, njihovo obožavanje i druge obrede u njihovom okrilju. Ali, nije znao ništa više sve dok mu nije došla Objava: *Čitaj!* On je odgovorio: "Ja čitati ne znam!" Isto je ponovljeno i drugi put. Potom, saslušao je ostatak:

Čitaj, u ime tvoga Gospodara, Koji stvara, / stvara čovjeka od zametka! / Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, / Koji peru podučava, / Koji čovjeka podučava onome što ne zna. (1-5)

Ovih pet ajeta bilo je prvo što je objavljeno na srce Muhammeda, s.a.v.s. Ostatak ove sure objavljen je kasnije.

Onaj koji je stvorio čovjeka od zametka kadar je znalцем učiniti onoga koji ne zna čitati i pisati. Muhammed, s.a.v.s., nije imao priliku upoznati se sa bilo kojom Objavom prije. Zato je bio iznenađen. Ali, kada je shvatio da ga je Uzvišeni Allah odabrao, krenuo je u izgradnju novog ummeta onako kako su to radili Ibrahim i Musa. Onaj koji se objektivno bavi istraživanjem Muhammedovog, s.a.v.s., života, njegovog djelovanja i Knjige koju je donio, vidjet će da je on taj posao u potpunosti obavio, pa i više od toga.

Nakon izvjesnog vremena objavljeni su ajeti:

Zbilja, čovjek se uzobijesti / čim se neovisnim vidi – / a, zbilja, Gospodaru tvome će se svi vratiti! (6-8)

Neka potreba može poniziti čovjeka, ali zašto se uzobijesti kada je nezavisan? Dovoljno je da nađe srednji put – pa da se ne ponižava i ne uzvisuje. Ipak, mnogi ljudi, kada se obogate, preziru ostale i okreću se od Pravoga puta. Na Ahiretu će oni račun polagati!

Sura spominje čovjeka nevjernika koji poriče Allahove znakove i zabranjuje namaz i čistotu.

Da li si vidio onoga koji sprječava / roba da klanja? / Šta veliš ako on znade da na Pravoj stazi je, / ili, ako bogobožnost naređuje (9-12)

U suri El-Muddessir spominju se ova i druga svojstva:

Šta vas u Sekar uvede? / Nismo bili od onih koji klanjaše – reći će – / nit’ od onih koji siromahe hraniše. / Sa svaštarija se upuštamo u svaštarije, / i poricamo mi Sudnji Dan (El-Muddessir, 42-46)

Oko ovoga vodila se borba između Muhammeda, s.a.v.s., i njegovih protivnika više od deset godina. I tako će biti sve do Sudnjega dana. Jer, velika većina nevjernika odbija namaz klanjati i zekjat davati. Oni sumnjaju u postojanje Uzvišenog Allaha, u susret s Njim i u Njegovu zapovijest i zabranu. Posebno se suprotstavljaju islamu, jer on insistira na povinovanju i pokornosti Uzvišenom Allahu.

Šta misliš ako čovjek poriče iglavu okreće – / zar on ne znade da Allah vidi sve? (13-14)

Zasigurno će doći do sukoba između dvije skupine: jedne koja je u vezi sa halalom i haramom, Istinom i obavezom, i druge koja čovjeka smatra gospodarom samoga sebe, koga niko ne može upućivati i usmjeravati.

Ne valja tako! Akoli ne prestane, za kosu ćemo ga ščepati (15) – bit će ščepan za kosu tako da se neće moći iščupati.

Kosu lažnu i grješnu! (16)

Poglavari Meke čuli su ovaj izazov i nisu ništa učinili.

SURA DEVEDESET SEDMA

EL-KADR/NOĆ KADR

Objava Kur'ana počela je u noći za koju muslimani znaju da je Lejletul-kadr, tj. Noć časti i visine. Razlike postoje u određivanju njezinog datuma. Većina ih smatra da ona pada u posljednjih deset dana mjeseca ramazana. Pošto se ne može tačno utvrditi vrijeme pojave mladoga mjeseca, teško je odrediti jedno vrijeme za ovu noć. Oni koji žele provesti ovu noć u dobrovoljnom ibadetu trebaju posljednju trećinu ili drugu polovinu mjeseca ramazana provoditi u dobrovoljnom namazu i ibadetu.

Nema sumnje da noć u kojoj je počelo objavljivanje Kur'ana zaslužuje da se obilježi ibadetom i dovama. Jer, Kur'ani-kerim je Allahova Riječ, njime je okončana Objava i upotpunjena blagodat. Pomoću njega Arapi su ušli u povijest, nakon što su ponijeli njegovu Poruku.

Veliko dobro dolazi u ovoj noći:

A šta ti misliš šta je noć Kadr? / Noć Kadr je bolja od hiljadu mjeseci (2-3)

Meleci i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake. (4)

Ovaj četvrti ajet podsjeća na riječi Uzvišenog Allaha u suri Ed-Duhan:

U njoj se svaka mudra stvar raščlanjuje, / po zapovijedi od Nas! Mi smo zaista slali poslanike, / milošću tvoga Gospodara. (Ed-Duhan, 4-6)

Kur'ani-kerim sadrži sve ono što je čovjeku potrebno za ispravno djelovanje na ovom svijetu. Samo njegovi znakovi mogu uvjeriti i samo njegova objašnjenja daju čvrsto uvjerenje.

Ako se stvari razaznaju po njihovim suprotnostima onda čovjek može uporediti Kur'ani-kerim sa drugim knjigama kojima pripisuju božansko porijeklo i potom iznijeti svoje mišljenje o tome koja od tih knjiga

uvjerljivije kazuje o Allahu, dž.š., i koja od njih bolje usađuje bogobožnost.

Noć u kojoj je objavljen Kur'an noć je mira, a mir je cilj nas muslimana. Ipak, mi se pitamo: kako će biti kada mnogobošci kažu onima koji vjeruju u Jednog Allaha: "Ovdje za vas nema mjesta!"

A nevjernici bi odgovarali poslanicima svojim: "Ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati, ili ćete se u vjeru našu vratiti!" (Ibrahim, 13)

Mora biti pravde prije nego se uspostavi mir!

SURA DEVEDESET OSMIA

EL-BEJJINE/DOKAZ RAZGOVIJETNI

Ovu suru objašnjava povijest. Ako pogledate geografsku kartu svijeta iz šestog stoljeća po Miladu, vidjet ćete kako su sjeverna Afrika i zapadna Azija bile nastanjene isključivo hrišćanima pod vlašću Rimske imperije. Ostatak Zemljine kugle bio je nastanjen mnogobošcima, uključujući Indiju i Kinu.

U sedmom stoljeću svijet se mijenja. Prije kraja toga stoljeća područje Magriba, dolina rijeke Nil, Anadolija, Šam i Jemen cvjetali su islamom. Ezan se čuo na oba kontinenta. Iskreni hrišćani pozdravili su dolazak islama i dragovoljno prihvatili novu vjeru. Vjerovjesništvo Muhammeda, s.a.v.s., gledali su kao ostvarenje onoga što su vidjeli u svojim Knjigama. O tome se govori u suri El-Isra':

Ti reci: "Vjerovali vi u Kur'an ili ne vjerovali, zbilja, oni kojima je i prije objavljivanja njegova podareno znanje, kad im se on čita, padaju licem ničice, / i govore: 'Neka je naš Gospodar hvaljen! Obećanje Gospodara našega ispunilo se!' / I plaćući padaju licem ničice, a On im povećava strahopoštovanje." (El-Isra', 107-109)

Ili u suri Er-Ra'd:

Ima onih kojima smo Knjigu dali, koji se raduju onom što se objavljuje tebi, ali neki urotnici ne priznaju dio Objave! Ti reci: "Naređeno mi je da Allahu robujem i da Mu druga nikakva ne pripisujem! Njemu ja pozivam, Njemu mi je povratak!" (Er-Ra'd, 36)

Ili u suri El-Ankebut:

Kao i njima, i tebi Mi Knjigu objavljujemo. A oni kojima smo Mi Knjigu dali i u ovu vjeruju, a i među ovima ima nekih koji u Kur'an vjeruju (El-Ankebut, 47) – tj. među arapskim mušricima ima onih koji vjeruju u Kur'an.

Povijesne činjenice govore da se islam veoma brzo širio u hrišćanskim područjima, a kada se zaustavio, to je bilo iz razloga koji leže unutar samih muslimana, o čemu ovdje nećemo govoriti.

Kako su hrišćani ulazili u islam, tako su ulazili i međusije, budisti i mnogi drugi mnogobošci.

Kako se to moglo desiti? To je utjecaj Kur'ani-kerima:

Nevjernici između' sljedbenika Knjige i mnogobošci nisu se odvojili sve dok im nije došao dokaz razgovijetni, / od Allaha poslanik, koji listove čiste kazuje, / propisi ispravni su u njima! (1-3)

Kur'ani-kerim u stanju je ponoviti povijest ako nađe nekoga ko će znati izložiti njegovu prirodu, misao, ideju, civilizaciju i čistotu, a sve to danas nedostaje muslimanima. Uprkos tome, ima ljudi koji znaju Istinu, ali prednost nad njom daju vlastitom interesu i vlastitim prohtjevima.

Među ranijim i kasnijim sljedbenicima Knjige ima onih koji vjeru za dunjaluk prodaju, ima i onih koji su vjerovjesnike ubijali i mučili i proganjali one koji su željeli preporod u društvu napraviti. Proučavajući biografije vjerskih autoriteta u bilo kom narodu, naići ćemo na tragedije.

A oni kojima je Knjiga data podvojili su se tek nakon što im je došao dokaz razgovijetni, / a naređeno im je samo da Allahu robuju, da Mu odano kao čisti vjernici vjeru ispovijedaju, i da namaz klanjaju, i da zekajat udjeljuju – a to je vjera stamena! (4-5)

Vidimo, dakle, da prosvijećenost uma ne mora obavezno značiti i prosvijećenost srca. Uzvišeni Allah može naći opravdanje za one koji imaju ograničenu zamisao ili ideju, ali ne i za one koji su se odali strasti-
ma, prohtjevima i varljivim namjerama.

Među čuvarima vjerskih obreda ima onih koji su uskogrudni, pohlepni, koji samo sebe vide. A Allah najbolje zna šta ljudi u sebi skrivaju:

A Allah zna razlikovati zlotvora od dobrotvora! (El-Bekare, 220)

A u suri El-Bejjine Uzvišeni Allah kaže:

Oni koji ne vjeruju međ' sljedbenicima Knjige, i mnogobošci, zbilja, bit će u džehennemskoj vatri, u njoj će vječno ostati, najgora stvorenja su – oni! (6)

Ne plašim se da će Allah, dž.š., nekome nepravdu nanijeti, jer to je nemoguće, ali plašim se da Allah, dž.š., ne primi pokajanje ili da ne obustavi Svoja dobra. Ipak, i ovaj drugi strah može se odbaciti, jer Uzvišeni Allah prašta grijeha i prima pokajanje.

Ova sura se završava lijepim obećanjem iskrenim vjernicima, ali pod uvjetom da znaju za Allaha i da osjećaju strah od Njegove kazne:

A oni koji vjeruju i čine dobra djela – oni su, zbilja, stvorenja najbolja, / njihova je nagrada kod njihova Gospodara: vrtovi Edena kroz koje teku rijeke, u njima vječno, dovijeka boravit će! Allah će s njima zadovoljan biti, a i oni zadovoljni s Njime! Onome koji bude strepio od Gospodara svoga – to će biti! (7-8)

Generacija koja je promijenila svijet bila je živi primjer Kur'ana. Kada bi ulazili u neko područje, odmah su uspostavljali pravdu i pokazivali milost. Nemoćni i slabi u njihovom okrilju našli su čast i snagu.

A danas – islamske zemlje su nešto sasvim drugo!

SURA DEVEDESET DEVETA

EZ-ZILZAL/ZEMLJOTRES

Prije nego nastupi Smak svijeta, na Zemlji će se dogoditi veliki potres od kojeg će svima biti zlo. Posljedice potresa bit će različite u zavisnosti od njegove jačine i vremenske dužine. Potres može potrajati nekoliko minuta i cijele gradove srušiti sa zemljom, a naselja pretvoriti u prašinu. Vidio sam zemljotres koji je trajao samo pola minute, a ljudi su bili smeteni i kao ludi su tumarali unaokolo. Kada se uz potres pojave i vulkani i kada Zemlja izbací svoju nutrinu, kazna će biti još žešća:

Kada se Zemlja strahovitim potresom svojim potrese, / i kada Zemlja izbací terete svoje, / i kada čovjek poviče: "Šta joj je!?" (1-3) – šta joj se desilo? Šta se sa nama želi?

Toga dana ona će pripovijedati vijesti svoje, / zato što će joj Gospodar tvoj zapovijediti (4-5) – toga Dana ljudi će osjetiti da je došao dan obećani i da je došlo vrijeme obračuna za ono što su uradili.

Ljudi će odvojeno nastupiti toga Dana, da bi im se pokazala djela njihova (6) – oni će snažno osjećati ono što su uradili.

Na Dan kad svaki čovjek nađe vidljivo pred sobom ono što dobra je uradio, i ono što zla je uradio, zaželjet će da se između njih i njega nađe prostranstvo golemo! (Ali 'Imran, 30)

A Toga dana vagat će se na najpreciznijoj vagi. U jednoj predaji spominje se da je Poslanik, s.a.v.s., upitan o tome da li se daje zekjat na magarce, pa je odgovorio:

مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ فِيهَا إِلَّا هَذِهِ الْآيَةَ الْجَامِعَةَ الْفَائِذَةَ: فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ.

"Nije mi Allah o tome ništa objavio osim ovog sveobuhvatnog i jedinstvenog ajeta: "Pa, ko bude učinio koliko trunku dobra – vidjet će ga, / a ko bude učinio koliko trunku zla – vidjet će ga!" (Hadis bilježi Buhari u svome Sahihu)

SURA STOTA

EL-'ADIJAT/ONI KOJI JURE

Džihad čuva vjeru i štiti Istinu, domovinu i svetinje. Zabluda se širi na svakom mjestu gdje nađe prazninu. Ako naiđe na slab otpor, s lakoćom to prevazilazi i postiže svoj cilj. Vidio sam kako se silom narodima nameću običaji, a čast i poštenje nestaju pred tim.

Često se sjetim Mladića u pećini kada su jedni drugima govorili:

Jer, ako oni za vas doznaju, vas će kamenovati, ili će vas u vjeru njihovu vratiti, a tada dovijeka nećete uspjeti! (El-Kehf, 20)

Zbog toga se Uzvišeni Allah zaklinje sredstvima i oruđima za džihad:

Tako Mi onih koji dahćući jure / pa iskre iskre, / i zorom napad vrše, / i prašinu dižu time, / pa u njoj upadaju usred skupine – / zbilja, čovjek je nezahvalan spram svoga Gospodara. (1-6)

Kada konji dahćući jurnu sa svojim jahačima, kada njihova kopita počnu izbacivati iskre, a ljudi spremno dočekuju smrt u odbrani ili u napadu, tada će zabludjeli shvatiti svu teškoću onoga što su radili i platit će visoku cijenu za to.

Vatra džihada nekada je kao tečni pesticid koji štiti i čuva zasijano bilje. Zato su, ranije, zaštitnici čestitosti govorili: “Visoka čast može se sačuvati jedino krvlju.”

Danas su Istini potrebni veliki i hrabri ljudi koji će je zaštititi. Jer, postoji nezahvalnici i nevjernici koji nastoje iskorijeniti vjeru i sve ono što je dobro i plemenito, a zauzvrat nametnuti laž i teror nad ljudima.

Zbilja, čovjek je nezahvalan spram svoga Gospodara / i sam je, doista, svjedok toga (6-7)

Mislim da ni u jednom vremenu Ahiret nije porican kao što ga poriču danas, niti je bila tolika privrženost dunjaluku kao što je danas.

A zar on ne zna da će, kad budu prevrnuti oni što su u mezarima,

/ i kada se obznani ono što je u prsima, / Gospodar njihov toga Dana, zbilja, sve znati o njima! (9-11)

SURA STOTINU PRVA

EL-KARI'A/SMAK SVIJETA

Kada bude Smak svijeta i ljudi budu u svojim domovima ili na svojim radnim obavezama, čut će se strašan uzvik. Budni će se prestrašiti, a oni koji budu spavali probudit će se. Svi će biti svjesni nadolazeće opasnosti:

I slušaj Dan kad će s Bliskoga Mjesta pozivatelj pozivati, / Dan kad će oni uistinu povik jedan čuti, to je Dan Izlaska! (Kaf, 41-42)

Da li će to biti zvuk zvona ili bubnja, ili je to povik koji će probijati bubne opne?

Smak svijeta! / Šta je Smak svijeta? / I šta znadeš ti o Smaku svijeta? Toga će dana ljudi biti kao leptiri raštrkani, / a planine će biti kao šarena vuna izgrebenana. (1-5)

Planine će izgubiti svoju čvrstinu i povezanost pa će popadati kao komadi vune iščešljane.

A ljudi – oni će toga Dana biti kao skupine leptira raštrkanih ili skakavaca. Niko neće obraćati pažnju na drugoga. Svaki čovjek će tragati za svojom budućnošću. Svaki od njih će željeti saznati šta ga čeka? Svoju budućnost ti si gradio u danima koji su prošli.

Onaj u koga terazije dobra pretegnu – / taj će živjeti u životu ugodnu (6-7) – tj. kod koga pretegnu njegova dobra djela. Ali, kod koga malo bude dobrih djela:

boravište bezdan bit će njemu! (9)

Ovo je jedna jezička konstrukcija koja je u suprotnosti sa običajem Arapa koji su upotrebom riječi *el-umm* (majka), u stvari, izražavali stanje njezinog djeteta, bila to žalost ili radost. Prenosi se da je neki Arap čuo

kur'anski ajet: *A Allah je Ibrahima uzeo za prijatelja* (En-Nisa', 125), pa je rekao: "Majka Ibrahimova se sigurno obradovala!"

Riječ *el-havije* koristi se za označavanje mjesta u nizini, ali u ovoj suri tom riječju označava se Džehennem. Na to ukazuju ajeti koji slijede:

A znaš li šta će to biti? – / Vatra užarena! (10-11)

SURA STOTINU DRUGA

ET-TEKASUR/NADMETANJE U ZGRTANJU IMETKA

Zaokuplja vas nadmetanje u zgrtanju imetka / sve dok grobove ne posjetite! (1-2)

Ovim riječima Uzvišeni Allah se obraća mnogobošcima, koji obožavaju kipove, a može se odnositi i na svakoga onoga koji se posvetio bilo čemu od ovoga dunjaluka.

Ako promatramo ljude, vidjet ćemo da među njima ima onih koji i ne pomišljaju na Ahiret. Možda će čuti za Ahiret, ali to na jedno uho uđe, a na drugo iziđe, i na takvom čovjeku ne ostavlja nikakvog traga. Nije u pitanju samo zauzetost svakodnevnim poslovima za preživljavanje nego se radi o natjecanju sa drugima u zgrtanju imetka. Važno je imati što više od ovoga dunjaluka. Ovo nadmetanje neće se završiti sve dok ljudi duše ne ispuste i dok smrt ne dođe, dok ne budu ukopani u mezare. U ovom drugom ajetu govori se o posjeti mezara zato što mezar nije konačno boravište. Svaki čovjek će napustiti svoj mezar radi polaganja računa:

I u Rog će se puhnuti, pa će oni iz svojih humki Gospodaru svome požuriti, / i reći: "Teško nama! Ko nas ovo oživi iz grobova naših?" "Ovo je ono što je Milostivi obećao, a poslanici su istinu rekli!" (Jasin, 51-52)

Kabur je samo prolazna stanica na putu ka onome što dolazi poslije:

A, doista, ne valja tako, saznat ćete svakako! / i opet, zbilja, ne valja tako, saznat ćete svakako! (3-4)

Bit će to iznenadna spoznaja kada ugledaju Vječnu kuću, a onima koji su obožavali ovaj svijet reći će se:

Ne valja tako, nek znate jamačno, / Džehennem ćete vidjeti sigurno! (5-6)

Da ste povjerovali u ono što su govorili poslanici, drukčije bi se ponašali i to bi vas sačuvalo džehennemske kazne. Čovjek može zaštititi svoje lice od džehennemske vatre i sa pola hurme. Ali vi to niste učinili! Zato, iskusite kaznu!

I opet, zbilja ćete ga vidjeti očigledno! (7)

A potom ćete, toga Dana, za slatki život pitani biti, pouzdano! (8)

Na Sudnjem danu svaki čovjek bit će pitan za svaku blagodat koju je uživao, a nije na tome Allahu, dž.š., zahvalan bio. Nevjernicima će se reći:

Odoše vam slasti vaše i minuše naslade u kojima za zemaljskoga života uživali ste! (El-Ahkaf, 20)

Kakva korist od ovosvjetskog uživanja i nadmetanja u zgrtanju imetka? Pripremite se za kaznu bolnu!

To vam je zato što ste na Zemlji, bez ikakva prava, rasmusni bili i zato što ste oholo hodili! (El-Mu'min, 75)

SURA STOTINU TREĆA

EL-’ASR/VRIJEME KOJE NIŠTI

Tako Mi vremena, / čovjek je na gubitku, doista! (1-2)

Osnova riječi *el-’asr* u glagolu treće vrste znači: biti nečiji savremenik. Svako vrijeme ima svoje osobenosti po kojima se raspoznaje. Tako npr. kažemo: period *ashaba*, ili vrijeme atoma, ili vrijeme istraživanja svemira. Oni koji žive u jednom vremenu mogu imati sličan život i običaje, ali njihova konačna sudbina je različita, što zavisi od njihovog života i puta koji su slijedili. Dva čovjeka mogu živjeti na jednom mjestu, ali jedan ode u Džennet, a drugi u Džehennem. To zbog toga što nisu isto vjerovali i nisu se jednako ponašali. Oni koji slijede svoje strasti i prohtjeve bit će gubitnici. Većina ljudi mogu biti nevjernici, a manjina vjernici. Nevjernicima neće ništa koristiti njihovo mnoštvo, niti će vjernicima naškoditi njihov mali broj.

Ova sura, iako kratka, sažima posljedice ljudskog djelovanja na ovom svijetu u bilo kojem vremenu ili na bilo kojem prostoru. Oni koji su napustili Allaha, dž.š., bit će gorivo džehennemsko, a oni koji su vjerovali, dobra djela činili, koji su istinoljubivi i saburli bili, oni su dobili bitku života.

Vrijedne li su i jedinstvene ove četiri stvari: vjerovanje, činjenje dobrih djela, istinoljubivost i strpljivost. One, u određenim vremenskim periodima, mogu biti uzrokom teškoća i nesreće. Ali, Uzvišeni Allah donosi radosnu vijest za one koji baštine ove četiri stvari:

Osim onih koji vjeruju i dobra djela čine, / i koji među se Istinu preporučuju, / i koji među se strpljenje preporučuju! (3)

Poslanikovi *ashabi* koristili su ovu suru kao lozinku u međusobnim susretima. U jednoj predaji govori se: “Kada bi se sastala dvojica Poslanikovih *ashaba*, ne bi se rastajali sve dok jedan od njih dvojice drugome ne bi proučio cijelu suru *El-’Asr*. Potom bi jedan drugog poselamili.”

Prenosi se od Šafije da je rekao: "Da ljudima nije objavljeno ništa drugo osim ove sure, bilo bi im dovoljno."

Istina je gorka, a strpljenje i ustrajnost na njenom putu otvaraju vrata progona i mučenja, a neki smatraju da su vjernici zaostali i nazadni ljudi. Zato, da bi vjernici dobili bitku, moraju imati strpljenja, odlučnosti i ustrajnosti.

SURA STOTINU ČETVRTA

EL-HUMEZE/KLEVETNIK

Jedan od ratova koji su nevjernici objavili vjernicima jest i ismijavanje i podrugivanje:

Zbilja, grješnici se podsmjehuju onima koji vjeruju; / kada pored njih prolaze, među se namiguju. (El-Mutaffifun, 29-30)

U posljednje vrijeme taj rat je organiziran i osmišljen i u njega su uključena i sredstva informiranja. U vrijeme Objave bogataši Mekke organizirali su svoja zabavna sijela na kojima su ismijavali i ruglu izlagali muslimane. Tada je objavljena ova sura:

Teško svakom klevetniku podrugljivcu, / koji blago zgrće i broji ga, / misleći da će blago njegovo vječnim učiniti njega! (1-3)

Riječi *el-hemz* i *el-lemz* znače ismijavanje drugoga, bilo riječima, bilo pokretima očiju ili usana. Danas to možemo vidjeti u novinama crtanjem različitih karikatura. Takvi ljudi nemaju drugog posla pa ismijavaju i rugaju se drugima u zaleđu svojih imetaka ili u zaleđu onoga što im njihovi mentori isplaćuju. Teško ovakvim ljudima na ovom i na Budućem svijetu! Uzvišeni Allah im kaže:

A ne valja tako! On će, zbilja, u Džehennem bačen biti! / A šta je Džehennem – znadeš li ti? – / Vatra Allahova razbuktala, / koja će dopirati do srca. (4-7) – tj. srca njihova će pržiti;

koja će iznad njih biti zatvorena. (8) – kao zatvorena konzerva sa onim što je u njoj;

Po stubovima raširena! (9)

Baza ovog zatvora bit će stubovi rašireni, a svugdje i na svakom mjestu bit će kazna bolna.

SURA STOTINU PETA

EL-FIL/SLON

Habešije su opremili veliku vojsku da bi osvojili Kabu, razrušili je i ukinuli njezino veličanje. Izišli su iz svojih staništa onako kako Uzvišeni Allah govori:

Vi ne budite kao oni koji su iz staništa svojih izišli nadmeno, i da bi se svijetu pokazali, i da bi od Allahova Puta odvrćali! (El-Enfal, 47)

Sa vojskom su povelili i nekoliko slonova koji su trebali biti upotrijebljeni u borbi, što je bilo prvi put na Arabijskom poluotoku.

Mekkelije su osjetile da su nemoćni suprotstaviti se ovoj vojsci. Zato su pobjegli u brda prepuštajući sudbini Allahovu i vlastite kuće.

Hrišćani Habeša napravili su grešku upućujući vojsku na Kabu. Šta im je smetalo da ostave Arabljanke da obavljaju svoje obrede u Kabi isto onako kako oni obavljaju svoje obrede u crkvi u San'i? Habešije nemaju opravdanja za ovakav postupak.

Ipak, doživjeli su strašan kraj: jata ptica su ih napala gađajući ih kamenjem. Iz Kur'ana možemo zaključiti da se radi o istom kamenju kojim je kamenovan Lutov narod i njihov grad potpuno uništio.

Historičari govore kako su ptice raširile epidemiju boginja koje su uništile napadače. Kažu da je od toga umro i vođa napadača Ebreha vraćajući se u San'u nakon poraza. Uzvišeni Allah kaže:

Zar nisi vidio šta je s gopodarima slona Gospodar tvoj učinio!? / Zar lukavstvo njihovo nije upropastio / i protiv njih jata ptica poslao, / koje su na njih grumenje gline okamenjene bacale (1-4)

U predajama je zabilježeno da je Muhammed, s.a.v.s., rođen u “Godini slona”. Kao da je Allah sačuvao Mekku posebnim mjestom koje kod Njega zauzima Muhammed, s.a.v.s. Kurejšije su ostale u Mekki materijalno obezbijeđene i sigurne. Kao da je to bila Allahova priprema terena za pojavu islama u srcu Mekke, Majke gradova, a odatle na sve strane svijeta, o čemu govori naredna sura.

SURA STOTINU ŠESTA

KUREJŠ/KUREJŠIJE

Zbog navike Kurejšija, / navike njihove da zimi i ljeti putuju. (1-2)

Arabijski poluotok smješten je između Evrope i Azije, a njegovi stanovnici bavili su se trgovinom putujući tako na oba kontinenta. Oni su bili spona između Rimljana u Šamu i Indijaca na jugu. Arapi su organizirali putovanja prenoseći robu između jednih i drugih.

Uzvišeni Allah iz milosti Svoje podario je Arapima ovakav položaj, jer su od toga imali mnogo koristi:

Neka oni Gospodaru Hrama ovoga robuju, / Koji ih hrani i od straha štiti. (3-4)

Ove riječi govore o obezbjeđenju sigurnosti i otklanjanju straha, a to dvoje temelj su političke slobode, osiguranja hrane i robne razmjene, što je temelj ekonomske slobode.

Možemo reći da su Arabljani na Arabijskom poluotoku bili veoma snažne ličnosti i više od drugih bili su nezavisni. To je ono što ih je kandidovalo za preuzimanje zadatka širenja islama na sve strane svijeta.

Među islamskom ulemom ima i onih koji smatraju da je ova sura produžetak prethodne sure i da su njih dvije, ustvari, jedna sura.

SURA STOTINU SEDMA

EL-MA'UN/DOBROČINSTVO

Vjernici su ljudi koji nastoje saznati za potrebe drugih i odmah im pomažu. Vjera je na strani slabog i nemoćnog sve dok ne ojača, na strani siromašnog sve dok ne zaima, na strani jetima sve dok ne odraste, na strani izgubljenog sve dok se na jednom mjestu ne skrasi.

Neki koji se smatraju pripadnicima vjere zaboravili su na ove obaveze, što je proizvelo nove ideologije koje niječu Allaha, dž.š., i Ahiret. Posljednja među tim ideologijama bio je komunizam. Vladala je polovinom svijeta i imala utjecaja u drugoj polovini.

Da su se vjernici, a posebno muslimani, prihvatili svoje vjere i slijedili njezin put, ne bi se ni pojavilo ovo nevjerništvo. Vjervanje je brat davanju i pravdi, a mnogoboštvo je brat egoizmu i silništvu. Razmisli o ovim Allahovim riječima:

Znaš li ti onoga koji Onaj svijet poriče? / Pa, to je onaj koji odgoni siročje, / i koji ne podstiče da se siromah nahrani. (1-3)

Sura El-Ma'un, iako je kratka, odbacuje formalni ibadet i smatra da je uvjet vjervanja pomaganje onoga kome je pomoć potrebna, isto kao što je strahopoštovanje uvjet za obavljanje namaza. U ovoj suri Uzvišeni Allah prijeti onima koji sprječavaju dobročinstvo i pomoć onima kojima je ona potrebna.

SURA STOTINU OSMA

EL-KEWSER/MNOGO DOBRO

Kada učim suru El-Kewser koja zauzima samo jedan red, osjećam kao da je ona telegram – čestitka za lijepu radost. Poznato je da su muška djeca Muhammeda, s.a.v.s., pomrla i da su mu ostala samo ženska djeca. U džahilijetu je to smatrano velikom sramotom. Jer, čovjek gubi potomstvo i pripadnost. Pokvarenjaci su takve ljude nazivali *ebter*.

Ova sura je objavljena da potvrdi Allahovo, dž.š., neizmjereno davanje Svome Vjerovjesniku. Ima li neko, kao što je on, među ljudima? Objavio mu je Kur'ani-kerim, poslanikom ga učinio svim svjetovima i kod stanovnika Zemlje i neba ostavio trajan i lijep spomen na njega. Mislim da nema nijednog trenutka a da se njemu salavati ne upućuju, od strane ljudi ili meleka. Muhammed, s.a.v.s., najsretnije je stvorenje zahvaljujući Allahu i Njegovom davanju. On je prvi među sinovima Ademovim i njihov predvodnik!

Mi smo tebi, zbilja, mnogo dobro podarili, / pa, klanjaj radi Gospodara svoga i kurban kolji. (1-2)

Istraživanja pokazuju da se ovdje radi o klanjanju bajram-namaza, jer se poslije njega kolju kurban i meso dijeli siromašnima. U kurban se može zaklati kako sitna, tako i krupna stoka.

Potom, Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku:

Zbilja, mrzitelj će tvoj bez ikakva dobra ostati! (3)

Onaj koji tebe prezire – on će, zaista, bez spomena ostati i iza njega nikakva traga neće ostati. A ti Poslaniče, dok veličaš Allaha i hvalu Mu iskazuješ, melec i oko Prijestolja zajedno s tobom hvale veličajući svoga Gospodara. Uzvišeni Allah udahnjuje ti riječi hvale kojima niko drugi ne progovara, jer On je zadovoljan tvojom odanošću i predanošću na Njegovom Putu.

SURA STOTINU DEVETA

NEVJERNICI – EL-KAFIRUN

Reci: "O nevjernici! / Ja neću robovati onima kojima vi robujete, / a ni vi nećete robovati Onome Kojem ja robujem;" (1-3)

Značenje ovih ajeta slično je značenju ajeta u drugoj suri:

I kad bi ti Sljedbenicima Knjige donio sve dokaze, oni ne bi slijedili tvoju kiblu. A ni ti nećeš slijediti njihovu kiblu niti će neki između njih slijediti kiblu nekih drugih! (El-Bekare, 145)

Nije moguće ujediniti sve vjere u jednu vjeru niti sve različite pravce u jedan pravac. Bolje je priznati multietičnost i različitost i s time se mudro suočiti.

Kur'ani-kerim govori o suštini ljudske povijesti u suri Hud, o snažnom sukobu između vjernika i nevjernika. Potom, Allah kaže Svome Vjetrovjesniku:

Da je Gospodar tvoj htio, On bi sve ljude jedne vjere učinio! A ipak se oni uvijek u vjerovanju razilaze, / samo ne oni kojima se Gospodar tvoj smiluje! A radi toga i stvorio ih je! (Hud, 118-119)

Mi muslimani ne želimo ukloniti druge, različite vjere. Svi istraživači saglasni su da islam ne ratuje osim u slučaju sprječavanja smutnje i radi odbrane od agresije. Svaki rat radi nasilnog uvođenja ljudi u vjeru šejtansko je djelo, a jedina posljedica toga je još više mržnje. Zato se u ovoj suri ponavlja:

Ja nisam bio rob onih kojima ste vi bili robovi, / a ni vi niste bili robovi Onome Kome robujem ja! / Vama – vjera vaša, a meni – vjera moja!" (4-6)

Ova sura je najbolji temelj za uspostavljanje međunarodnih odnosa. Zato, priznajmo multireligijsku zajednicu i otvorimo prostor za smiren i konstruktivan dijalog.

Međutim, ja ovdje moram osuditi skrivene namjere nekih vlada u svijetu koje sužavaju prostor islamu i ne daju mu pravo na život. Moramo otvoreno kazati da se krv neće ni osušiti, a te zle tendencije će nestati. Islam će povratiti svoju snagu, dokazati se i zaštititi svoj zakon i njegovu primjenu kod svojih sljedbenika. Da li su imperijalisti i kolonizatori svjesni te činjenice?

SURA STOTINU DESETA

EN-NASR/POMOĆ

Kada dođe pomoć Allahova i pobjeda, / i vidiš ljude kako u vjeru Allahovu ulaze u skupinama. (1-2)

Ova sura objavljena je pred kraj života Muhammeda, s.a.v.s. Iz nje možemo shvatiti, kao što su i ashabi shvatili, da je ona utjeha Poslaniku, da mu kazuje o blizini smrti i odlaska sa ovoga svijeta, da bi još više Allaha veličao i oprost od Njega tražio.

Pobjeda koja je došla bila je rušenje kipova i nestanka takvog oblika društva te pojava ezana u toku noći i dana kojima se potvrđuje da je Allah Jedan, a kamenje koje je obožavano može dobro koristiti za nasipanje puteva ili izgradnju kuća.

Muhammed, s.a.v.s., obavio je svoju zadaću izdižući Allahovu riječ iznad svega i ostalo mu je još da se vrati svome Gospodaru da ga nagradi za njegovu dugu i istrajnu borbu na Njegovom Putu. Bio je to zamor koji se ne može uporediti sa zamorom bilo kojeg čovjeka. Stajao je u dobrovoljnom namazu obraćajući se Allahu toliko da su mu noge oticale. I ratovao je, pa su ga i rane iscrpile. Bilo mu je teško zbog omalovažavajućeg odnosa prema njemu, pa je jednom uzviknuo: "Ako Ti, Bože, nisi ljut na mene, onda ne marim za sve to!"

Neko može reći: "Da je Poslanik, s.a.v.s., još poživio pa da uživa u pobjedi koju je ostvario!"

Na ovo ja kažem da u pobjedi uživa onaj koji želi vođstvo i priznanje u ovom svijetu.

Pred kraj života Poslaniku, s.a.v.s., je zatrebala hrana za kuću pa je otišao kod jednog jevreja da se podmiri. On mu nije ništa dao osim uz zalog. U to vrijeme Poslanik, s.a.v.s., bio je lider najjače države pred čijom vojskom je zaustavljena rimska ekspanzija i kojoj su se predala sva jevrejska naselja. Da je Poslanik htio, mogao je reći nekome od svojih imućnijih sljedbenika da plati hranu koju je tražio i to bi za svakoga od njih bila čast na ovom i Budućem svijetu. Međutim, Poslanik, s.a.v.s., nije to učinio. Rekao je jevreju: "Ja sam iskreni i pouzdani na Zemlji i na nebu. Evo ti zalog koji si tražio!" Dao mu je svoj štit. Poslanik, s.a.v.s., je preselio na Ahiret, a štit je bio založen za prehranu kod jevreja.

Šta je Muhammed, s.a.v.s., dobio od ovoga dunjaluka!?

Potom, dolazi mu Objava i nudi mu izbor: ili ostanak na ovom svijetu ili susret sa Allahom. On bez imalo dvojbe odabire susret sa Uzvišenim Allahom.

Muhammed, s.a.v.s., sreo je svoga Gospodara i uživa u Njegovoj blizini. On je u društvu sa prijašnjim poslanicima i melecima.

Na mjestu instinskome, kod Vladara Svemoćnoga! (El-Kamer, 55)

SURA STOTINU JEDANAESTA

EL-LEHEB/PLAMEN

Propale, da Bog da, ruke Ebu Lehebove, a on je i propao! – / Koristiti mu neće blago njegovo, a ni ono što je stekao (1-2)

Ovo je dova protiv Ebu Leheba koju je Uzvišeni Allah primio. Nije mu pomoglo njegovo veliko bogatstvo niti njegov ugled i utjecaj.

Ebu Leheb je amidža Allahovog Poslanika, s.a.v.s.. Ali, bio je njegov najljući neprijatelj i prvi ga je u laž ugonio.

U hadiskim zbirkama zabilježeno je:

صَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الصَّفَا فَجَعَلَ يُنَادِي: يَا بَنِي فِهْرٍ! يَا بَنِي عَدِيٍّ لِبُطُونِ قُرَيْشٍ! حَتَّى اجْتَمَعُوا فَجَعَلَ الرَّجُلُ إِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُخْرَجَ أَرْسَلَ رَسُولًا لِيَنْظُرَ مَا هُوَ، فَبَاءَ أَبُو هَبِّبٍ وَ قُرَيْشٌ، فَقَالَ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَخْبَرْتُمْ لَوْ أَنَّ خَيْلًا بِالْوَادِي تُرِيدُ أَنْ تُغَيِّرَ عَلَيْكُمْ أَكُنْتُمْ مُصَدِّقِي؟ قَالُوا نَعَمْ، مَا جَرَّبْنَا عَلَيْكَ إِلَّا صِدْقًا! قَالَ: فَإِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ! فَقَالَ أَبُو هَبِّبٍ: تَبَّ لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ! أَهَذَا جَمَعْتَنَا؟! فَتَزَلَّتْ تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبِّبٍ وَ تَبَّ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَ مَا كَسَبَ.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., ispeo se na (brežuljak) Saffu i počeo dozivati: "O, Beni Fihri! O, Beni 'Adij! Svi koji pripadate Kurejšu!" I tako je pozivao dok se nisu okupili. Oni koji nisu mogli doći poslali su nekoga da vidi o čemu se radi. Došao je Ebu Leheb, a dođoše i Kurejšije. Poslanik reče: "Šta mislite, kada bih vam rekao da se u dolini nalazi konjica koja želi da vas napadne, biste li mi povjerovali?" Odgovoriše: "Da! Uvjerili smo se da samo istinu govoriš." On reče: "Ja sam vam, uistinu, poslan kao opominjatelj, pred kaznu bolnu!" Ebu Leheb je rekao: "Propao ti ostatak dana! Zar si nas zbog toga okupio!?" Ovim povodom objavljeno je: "*Propale, da Bog da, ruke Ebu Lehebove, a on je i propao!* – / *Koristiti mu neće blago njegovo, a ni ono što je stekao.*" (Hadis bilježi Buhari u svome *Sahihu* od Ibn 'Abbasa)

Spominje se i to da je Ebu Leheb počeo gađati Poslanika, s.a.v.s., kamenjem, pa je čak okrvavio njegove pete. Bilo to tačno ili ne, Ebu Leheb je bio jedini od Poslanikovih amidža koji je prema njemu pokazivao žestoko neprijateljstvo. I takav je ostao sve do svoje smrti. Njegovo neprijateljstvo nastavila su njegova djeca. Oni koji su bili oženjeni Muhammedovim, s.a.v.s., kćerkama razveli su se od njih. Neprijateljstvo je pokazivala i žena Ebu Leheba. Ona je bila zla i pokvarena žena i veoma agresivna. Upotrijebila je svoj jezik u borbi protiv Muhammeda, s.a.v.s., napadajući ga i govoreći o njemu sve najgore. Žena Ebu Leheba bila je sestra Ebu Sufjana, poglavara Mekke i njenog vojnog zapovjednika.

Propale, da Bog da, ruke Ebu Lehebove, a on je i propao! (1)

Ove riječi objavljene su u prvim danima islama. Ebu Leheb je mogao negirati ove kur'anske riječi samo da je poslije toga primio islam. Međutim, do svoje smrti ostao je ljuti neprijatelj vjere i onih koji su je

prihvatili. Zato su istinite riječi Allahove:

U vatru će on usplamtjelu ući jamačno, / i žena njegova što drvlje nosi, / o vratu njezinu bit će uže od ličine usukane! (3-5)

Žena njegova potiče iz porodice vladara i zato ne mislim da je ona mogla nositi drva. Ona je, ustvari, prenosila ono što je podsticalo mržnju i izazivalo sukobe. Tako rade klevetnici i oni koji izazivaju smutnje.

Očito je da je Ebu Leheb sve do svoje smrti u Allahovom Poslaniku vidio samo slabašno i nemoćno siroče o kojem se brinuo njegov brat Ebu Talib. On nije u njemu vidio ništa od onoga što je upućivalo na njegovo poslanstvo, niti je razmišljao o kur’anskim ajetima koje je Muhammed, s.a.v.s., učio, ne bi li prosvijetlio svoje srce. Ebu Leheb je živio kao ‘slijepac’ i umro je kao ‘slijepac’.

SURA STOTINU DVANAESTA

EL-IHLAS/ISKRENOST

Gospodar svjetova je Jedan! Ne postoji drugi niti treći! On nema ni družicu ni dijete! Svojstva koja je pripisao Sebi čine bezvrijednim sve osim Njega, a govor osim o Njemu besposlicom:

Allah zapovijeda: “Dvojici bogova vi se ne klanjajte! Samo je jedan Bog! Samo se Mene bojte!” (En-Nahl, 51)

I “Trojica su!” – ne govorite! Prestanite, bolje vam je! Samo je Allah Bog jedini, slavljem nek’ je, zar da On dijete imadne!? (En-Nisa’, 171)

Vjerovanje u Jednog i Jedinog Allaha suština je islama i srž Kur’ana. Svojstva koja je Uzvišeni Allah Sebi pripisao čine druge, osim Njega, robovima nemoćnim, koji nisu u stanju sebi ni drugima korist ili štetu donijeti. Pa, gdje je On!? Zašto nije prihvatio izazov? Pogledajte racionalne dokaze o Jednom Bogu koje smo već naveli!

Allah nije Sebi uzeo dijete, uz Njega nema drugoga Boga! A da ima,

svaki bi Bog išao sa onim što je stvorio, i jedan bi drugoga pobjeđivao! Slavljen nek' je Allah i iznad onoga kako Ga oni opisuju, / Znalac nevidljivog i vidljivog svijeta, uzvišen nek' je i iznad onoga što Mu pridružuju. (El-Mu'minun, 91-92)

Na drugom mjestu Uzvišeni Allah kaže:

Da na nebesima i na Zemlji ima još bogova osim Allaha, poremetili bi se i nebesa i Zemlja! Pa nek' je uzvišen Allah, Gospodar Prijestolja, iznad toga što Mu pripisuju oni! / On neće pitan biti za ono što čini, a oni će biti pitani! (El-Enbija', 22-23)

Oni koji govore o Trojstvu kažu da postoje tri boga, ali svi u jednom bogu: Otac, Sin i Duh sveti. Ne može se zamisliti razlika između njih. Ali, šta kažu o raspeću? Ako su trojica u jednom, onda su sva trojica razapeti i svijet je, za neko vrijeme, izgubio svoga gospodara. Ako je, pak, razapet samo Sin, onda on zasigurno nije Bog.

Neka svako prihvati vjeru koju hoće. Nikoga ne želimo prisiljavati! Ali, želimo biti objektivni prema našoj Knjizi i prema našoj vjeri. Jer, optužbe na nas dolaze sa svih strana.

Sura El-Ihlas stala je u jedan red:

Reci: "On, Allah, Jedan je! / Allah je utočište svakome! /Nije rodio, nit' rođen je! / I niko Mu ravan nije!" (1-4)

Ona odgovara trećini Kur'ana, jer su u njoj sažeti temelji naše vjere.

Allahu, dž.š., ništa nije slično! Njemu ništa nije ravno! Nije moguće da On bude otac ili sin. On je utočište svemu što postoji na nebesima i na Zemlji. Šta drugi, osim Njega, posjeduju? Univerzalni zakon koji važi u ovome svijetu ne podnosi više bogova. Glupost je smatrati da Sunce ima svoga boga, da Zemlja ima svoga, ili da životinje imaju svoga boga, a biljke svoga, ili pak, da za Afriku postoji jedan, a za Evropu drugi bog. Zakon univerzuma je jedan kojeg je postavila i uredila jedna Volja i jedna Sila. Onaj Koji kontrolira probavu u crijevima živih bića, isti je Onaj Koji kontrolira kretanje planeta i drugih nebeskih tijela u kosmosu. Onaj Koji čini da klija zrno i košpica u njivama i vrtovima isti je Onaj Koji čini da osviće zora u našem svijetu i da osviće zora i pada mrak u sazviježđima koja mi ne vidimo.

Nakon promišljanja i konstantnog posmatranja možemo samo reći:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ...

“Samo je jedan Bog, Allah! On je Jedan i nema druga! Njemu pripada sva vlast i moć! Samo Njemu pripada hvala i veličanje! On sve može!” (Hadis bilježe Buhari i drugi u više predaja.)

SURA STOTINU TRINAESTA

EL-FELEK/SVITANJE

Riječi *e'uzu billah* znače: priklanam se Allahu i od Njega tražim zaštitu. Uzvišeni Allah pruža zaštitu onome ko je od Njega traži. Posljednje dvije sure u Mushafu objavljene su da nas nauče kako da tražimo Allahovu zaštitu od mnogih zala, jer – svijet je ispunjen onim što zlo nanosi. Uzvišeni Allah kaže:

A na kušnju vas i u zlu i u dobru stavljamo Mi. (El-Enbija', 35)

I Mi smo ih i u dobru i u zlu iskušavali ne bi li se vjerovanju vratili! (El-'Araf, 168)

Reci: "Utječem se Gospodaru svitanja." (1)

Reci: "Utječem se Gospodaru ljudi." (En-Nas, 1)

Sve ovo su snažne zaštite za one koji žele kod Allaha naći utočište i steći Njegovu zaštitu.

Riječ *el-felek* znači svitanje ili svjetlost koja razbija tamu. Izvori zla su mnogobrojni: bakterije, puzavci, krvoločne životinje, ljudi;

i od zla sumraka kada tamnine razastire (3) – i dan-danas noć je pozornica lopova, kradljivaca i onih koji narušavaju tuđa prava i slobode;

i od zla onih koji pušu u uzlove (4) – Neki kažu da se ovdje misli na žene koje se bave spravljanjem sihira. Neki učenjaci kažu da je sihirstvaran. Njime se bave ljudski i džinski šejtani. Traženje zaštite od Allaha (učenje *e'uzu billahi mineš-šejtanir-radžim*) kviri sihira.

Ibn Hazm i druga ulema, pristalice doslovnog tumačenja Kur'ana, smatraju da sibir nije stvaran, nego da se radi o varci i priviđenju. Obični narod ima mnogo predrasuda o ovome, prema čemu treba imati opreza.

I od zavisti treba tražiti Allahovu zaštitu. Zavist je ružna osobina, kada neko želi da drugome nestane neke blagodati. Takvi se služe spletkama i preziru one kojima je Allah podario blagodati.

Zavist je najraširenije zlo među ljudima. Neki pjesnik reče:

*Zavide mladiću ako ne postignu ono što je on postigao,
svi mu tad postanu neprijatelji i protivnici.*

Riječ *el-hased* nekada se koristi i za urok, a to je otrovan pogled na bilo koje dobro. Ljudi su skloni ispredati čitave priče o tome u kojima ima istine i laži. Ali, učenje *e'uzu billahi mineš-šejtanir-radžim*, u svakom slučaju, štiti od onoga što se desi i od onoga što bi se moglo desiti, kao što čuva vjernika od zla drugih.

SURA STOTINU ČETRNAESTA

EN-NAS/LJUDI

Reci: "Utječem se Gospodaru ljudi, / Vladaru ljudi, / Bogu ljudi... (1-3)

U ovoj suri misli se na traženje Allahove zaštite od zla šejtana između ljudi i džina, od zla onoga na što oni čovjeka nagovaraju. Nama nije poznato kako se ponašaju džini, ali osjećamo ono što traže od nas i našu želju prema tome. Zato, od Allaha tražimo da nas sačuva toga.

...od zla šejtana koji spletkari. (4) – Riječ el-hannas označava onoga koji se skriva da bi iskoristio priliku i napao. On je lukav i prepreden i zato ga se treba dobro čuvati.

Na drugom mjestu Uzvišeni Allah kaže:

Tako smo Mi svakom vjerovjesniku neprijatelja dali, šejtane ljudi i šejtane džina, oni su jedni drugima bajali urešenim riječima da bi ih varali. (El-En'am, 112)

Izgleda da je strast ljudskog šejtana uživanje u djelu, a strast džinskog šejtana je u njegovoj želji da vara, onako kako je naslijedio od Iblisa. Tako se oni međusobno naslađuju. Ipak, šejtanima je uskraćena bilo kakva izvršna vlast. Oni mogu samo varati i zavoditi druge. Oni koji im se odazovu nemaju opravdanja, a posebno nakon što su upozoreni.

Ova sura govori o opasnosti zlih i ružnih razmišljanja i o potrebi oslobađanja od njih. Vjernik kome je Gospodar Njegov stalno na umu, koji je ustrajan na Njegovom Putu, živi svoj život unutar bedema koji ga štite od zlih misli, od šejtana i šejtanskih nagovaranja.

NOVI NAČIN U TUMAČENJU KUR'ANI-KERIMA

Bismillahi'r-Rahmani'r-Rahim.

El-Hamdu lillahi Rabbi'l-'alemin, ve's-salatu ve's-selamu 'ala resulina Muhammedin ve 'ala alihi vve sahabihi edžme'in.

El-Hamdu lillahillezi ersele resulena Muhammeden hateme'l-enbija'i ve'r-rusuli bi'l-kitabi'l-'azizi ve'l-mu'džizeti'l-halideti ve lem jedž'al lehu 'ivedža.

“Tematski tefsir kur'anskih sura” šejha Muhammeda El-Gazalija, uz obilje mufessirske mudrosti i saznanja, donio je jedan originalni i u dobroj mjeri novi metod u tumačenju Allahove, dž.š., Knjige o kome nam se – povodom objavljivanja ovog tefsira na bosanskom jeziku – čini svrhovitim progovoriti nekoliko riječi. Cilj ovog pogovora je da taj metod razmotrimo prvenstveno u njegovom historijskom kontekstu budući da je sam Gazali, rahmetullahi 'alejhi, ukratko i jezgrovito iznio glavne crte toga metoda u uvodniku svoga tefsira.

Prije toga valja reći da je kur'anska riječ neiscrpna; da se ona može tumačiti, ali nikada dokraja rastumačiti; da se njoj može prilaziti sa različitim aspektima. Mnogi mufessiri tu Riječ porede sa ružom, kojoj prilaze i pjesnik, i botaničar, i geolog, i farmakolog, i filozof... i svaki o njoj kazuje svoju riječ, svaki je *tumači* svojim darom, iz svoje perspektive i za svoje potrebe; i nijedno od tih *tumačenja* nije isto, ali nije ni kontradiktorno sa bilo kojim drugim tumačenjem; i nijedan govor o ruži nije dostatan, svaki osjeća svoju prikraćenost i nedorečenost pred njezinim skladom, pred ljupkim prijelivima njezinih boja i pred njezinim zanosnim mirisom, i svi skupa osjećaju tu nedostatnost: ruža je uvijek nešto više nego što se o njoj kaže – ona, *to čisto bitisanje* (Rilke) uvijek više skriva nego što otkriva, ona je uvijek i prepoznatljiva i nova, uvijek tajna...

Ibn Ebi Hatim prenosi od Dahhaka, koji kaže da je Ibn 'Abbas (u. 68. g. po Hidžri, rodonačelnik tefsirske nauke, rekao: “Zaista, Kur'an ima svoje grane i ogranke, puteve i puteljke, i ima svoje vanjsko i svoje unutarnje značenje! Nema kraja njegovim čudima i nedokučiv je njegov

cilj! Ko se u njega zadubi sa blagošću - uspjjet će, a ko se s njime susretne sa strogošću - propast će! On ima svoja obavještenja o onostranom svijetu, i svoja poređenja, i svoje dozvole i zabrane, i ajete koji dokidaju i one u kojima se dokida neki propis, i jasne i nejasne ajete, i svoju koru i srčiku! Njegova kora - to je njegovo učenje, a njegova srčika - to je njegovo tumačenje! Oko njega se okupljaju učeni, a od njega se udaljavaju blesavi!“¹

Takva priroda kur'anske riječi uvjetovala je pojavu brojnih metoda (menhedž, pl. menahidž) njezina tumačenja, od kojih su: tumačenje te riječi njom samom, tj. Kuranom (el-menhedžu'l-qur'anijj), tumačenje koje je *conditio sine qua non* svakog tefsirskog pokušaja; i s njim u vezi tumačenje tradicijom, u šta se ubrajaju prvenstveno izreke poslanika Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, tumačenje koje se iscrpljuje u korektnom navođenju uredno nanizanih predaja o pojedinim ajetima i surama (el-menhedžu'l-etherijj) nasuprot koga stoji racionalno tumačenje (el-menhedžu'r-re'ijj) koje, zapravo, obuhvata niz drugih vrsta tumačenja mahom pravne i filološke prirode pomoću vlastitog, racionalnog ali s Tekstom i kontekstom konzistentnog tefsirskog napora; jezičko tumačenje, pri čemu se misli na istraživanje prvenstveno kur'anske leksike, deklinacije i konjugacije te na semantička istraživanja (el-menhedžui-lugavijj); stilističko tumačenje, koje obuhvata istraživanja uglavnom na sintaktičkom nivou (el-menhedžu'l-bejanijj); naučno tumačenje, čiji se predstavnici bave kur'anskom anticipacijom otkrića iz savremenih, uglavnom prirodnih nauka (el-menhedžu'l-'ilmijj); historijsko tumačenje, u kojem se naučnici bave onim pitanjima iz povijesti o kojima izravno ili aluzivno govori Allahova, dželle šanuhu, Knjiga (el-menhedžu't-tarihijj); i sufijsko, ezoteričko tumačenje (el-menhedžu's-sufijju evi'l-batinijj) koje se temelji na otkrovenju (el-kešf) do koga se dostiže samo bogobojaznim čišćenjem srca, tumačenje koje se obilno služi aluzijama i simbolima. Ovom prilikom posebno izdvajamo tematski metod u tumačenju Kur'ana (el-menhedžu'1-mevdu'ijj), metod koji je, kako ćemo vidjeti, u svome završnom stadiju sve do najnovijih vremena bio nerazvijen i u sjeni ostalih, nabrojanih metoda.

Najraskošniji duhovi iz oblasti tefsira znali su da se služe sa dvije-tri metode, a jedan od njih, 'Amr ibn Bahr el-Džahiz (u. 255. h. / 869.), predstavnik racionalnog metoda, govoreći o „više lica Kur'ana“ (vudzuhu'l-

¹ Navedeno prema: Muhammed Husejn ez-Zehebi, *Et-Tefsir vel-mufessirun*, Kairo, 1416/1995, II, 383.

Qur'an), rekao je da se nijedan metod ne može optužiti kao nemoguć; „sad jedan, sad drugi pogađa pravi smisao Allahove, dž.š., Riječi.“² Što se tiče tematskog metoda, on se - kao obrađivanje jedne teme - pojavio u tzv. kompilacijskoj fazi tefsirske nauke (merhaletu't-te'sil), koja je nastupila po iščeznuću jednog dijela tabe'i tabi'ina, skraja 2. st. po Hidžri (dokle je trajala prva, formativna faza tefsira, merhaletu't-tekvin). Tako se bilježi da je Ebu Ubejde (u. 824. po Isau, a.s.) napisao knjigu o literarnoj ekspresiji Kur'ana pod naslovom *Medžazu'l-Kur'an*; Er-Ragib el-Isfahani (u. 503. h. / 1108.) sačinio je poznati rječnik Kur'ana *Mufredatu'l-Kur'an* u kome je obradio neobične lekseme Kur'ana i dao njihova etimološka značenja³; Ebu Dža'fer en-Nuhas (3. st. po Hidžri) napisao je knjigu *En-Nasih ve'l-mensuh mine'l-Kur'an* u kojoj govori o neshu, dokidanju jednih kur'anskih propisa drugima; Ebu'l-Hasen el-Vahidi (u. 1075. po Isau, a. s.) u knjizi pod naslovom *Esbabu nuzuli'l-Kur'an* bavi se povodima objave nekih ajeta; slavni hanefijski pravnik Ahmed ibn Ali el-Džessas (u. 370.h. / 981.) tumačio je samo kur'anske propise (ahkam) i objavio ih u knjizi *Ahkamu'l-Qur'an*; i dr.⁴

Na ovom, kako ćemo kasnije vidjeti – prvom svome nivou ovaj metod podrazumijeva bavljenje određenom temom iz Kur'ana. To pretpostavlja da autor sabere sve ajete iz svih kur'anskih sura u kojima se govori o da toj temi te da o toj temi govori detaljno, iscrpno (mustefidan). To također pretpostavlja da takav istraživač poznaje vremenski raspored kur'anskih ajeta i sura budući da Kur'an-i kerim u svome mushafu (sabranom zbirci) nije složen po vremenskom nego po tzv. *tevkifi* principu, tj. onako kako je Poslaniku, s.a.v.s., diktirao da ga složiti dostavljač Objave od Allaha, dž.š., melek Džibril-i Emin, a. s. A onda to pretpostavlja istraživačevu sposobnost da uoči veze između tih ajeta i sura i da, u tim vezama, otkriva nova značenja Allahove, dž. š., *Knjige*. Na taj način su, u velikim istraživanjima koja se i danas dopunjavaju, obrađeni ajeti koji se bave fikhskim propisima, akaidom, kazivanjima,

² O Džahizu i mu'tezilijskom tumačenju Kur'ana v. Nerkez Smailagić, *Uvod u Kur'an*, Zagreb, 1975, u poglavlju „Dogmatsko tumačenje Kur'ana“, 143 i d.

³ O R. Isfahaniju i njegovom rječniku šire v. naš rad pod naslovom „Mu'džemu mum fredati elfazi'l-Kur'ani Er-Ragiba el-Isfahana“ u *Zborniku radova Fakulteta islamskih nauka*, 7, Sarajevo, 2001.

⁴ V. Enes Karić, *Kur'an u savremenom dobu*, I, Sarajevo, 1997, u poglavljima „Tefsir i srodni termini egzegeze Kur'ana“ A. Rippina i „Kur'anska egzegeza i klasični tefsir“ R. Ahmeda; v. također: Muhammed Husejn Ali es-Sagir, *El-Mebadi'ul-'ametu li tefsiril-Kur'anil-kerim – Dirasetun mukarene*, Bejrut, 1403/1973, kao i Zehebijeve navedeni trotomni preglednik historije tefsira, I, 109.

poređenjima, primjerima... Ima mišljenja da se u Kur'anu nalazi više od stotinu tema i da su one obrađene „sve do u pojedinosti“ (*šarideten ve varideten*). Naročito su u tom pravcu, osim filologa i stilističara, bili uspješni fekihi u posebnoj vrsti tefsira nazvanoj et-tefsiru 't-tešri'ijj.

Slijedimo li šejha Muhammeda El-Gazalija, rahimehullahu te'ala, onda bismo mogli konstatirati da ova vrsta tefsira ima svoja dva ogranka. Prvi ogranak opisan je u prethodnim recima i on bi, prema tome, domašivao do spomenutih veza među grupiranim ajetima preuzetim iz različitih sura, i taj tefsir Gazali naziva et-tefsiru'l-meivdi'ijj (od mevdi' - mjesto, pozicija; mevdi'ijj - mjesni, lokalni).

Ovaj mufessir, međutim, nadilazi ovaj ogranak tefsira; čak bismo rekli da on nadilazi oba ona historijska rukavca ove uzvišene nauke, tj. i tradicionalni i racionalni tefsir, i sve njihove podvrste, a da nijednog od njih ne odbacuje. Gazalijev predmet istraživanja je jedna kompletna sura. Taj predmet, ono što je predmetnuto pred istraživača na arapskom se naziva mevduu' (sa dugim u), pa se ovaj tefsir naziva et-tefsiru'l-mevdu'ijj. Za ovog pisca, Kur'an je jedan prostrani, bogati svijet sa mnoštvom širokih i raznovrsnih tema i motiva pred kojima stoje beskrajne mogućnosti interpretacije i analize. Gazali je sebi stavio u zadatak da odškrine vrata u jednom manje poznatom metodu istraživanja kur'anskih značenja i poruka, metodu koji je, istina, imao svoje prethodnike u egipatskoj školi tefsira, posebno u studijama dr. Muhammeda Draza,⁵ ali do ovog mufessira niko se nije na ovako širok i smion način odvažio da prokomentariše svaku suru Kur'an-i kerima.

U skladu sa navedenim ciljem, svaka sura za njega predstavlja jedno organsko jedinstvo. Nakon što predstavi tematiku svake sure, on identificira njezinu glavnu temu ili teme da bi poslije toga izvlačio one posebne konce značenja i misli koji su povezani sa osnovnim sadržajem date sure. On tako sa brižnom pažnjom prilazi svakoj suri stalno se držeći njezine glavne teme, nezavisno o tome koliko se različitih pitanja javi u svakoj od njih. Tako mu je, prema vlastitom priznanju, ova vrsta tefsira pomogla da otkrije mnoštvo ideja koje se javljaju u spletovim ajeta svake sure. Taj metod u tumačenju Kur'ana bacio je više svjetla na one ajete i / li pasaže koji reprezentiraju svojstva glavne teme u suri, a to onda podrazumijeva da se čitalac mora nadnijeti i nad one smislene

⁵ Sam Gazali u svome uvodniku spominje Drazovu inspirativnu studiju *En-Nebe'ul-azim* (Vijest velika), koja je objavljena i na bosanskome jeziku u prijevodu hfz. H. Popare, a u izdanju El-Kalema, Sarajevo, 2000. g.

„pukotine“ koje se same po sebi jave a nalaze se izvan takvih ajeta i pasaža. Za neupućene, Kur'an ponekad može izgledati nekoherentan i zbrkan, može da ih čak i zbuni, itd. Naslovi sura ne odražavaju njihov sadržaj, ponekad ni onaj glavni sadržaj; raspored ajeta i sura ne ravna se po nekom jedinstvenom uzorku; strukturiranje tema u pojedinoj suri, posebno u onim dužim surama, ne pojavljuje se sistematično; sure su jedna smjesa kazivanja, polemiziranja, parabola, iskrenih savjeta..., a dikcija pribjegava različitim lingvističkim i stilskim umijećima.

Upravo ove i slične ideje u nekoj vrsti muslimanskog strukturalizma pojavile su se u drugoj polovici treće faze u historiji razvoja tefsira koja se naziva fazom obnavljanja (merhaletu't-tedžd'id), a koja je počela u četrnaestom hidžretskom stoljeću (skraja 19. i do sedamdesetih godina 20. st.). Da ovdje samo ukratko spomenemo da je prvi smjer u ovoj fazi započeo sa pionirskom aktivnošću Muhammeda Abduhua, ali da ovdje spadaju i radovi Muhammeda Dževada el-Belagija, Muhammeda Rešida Ridaa i Tantavija Dževherija. Ova škola tzv. modernog tefsira tražila je da se tumačenje Allahove, dž. š., *Knjige podvrgne razumijevanju društva i potreba savremenosti* kako bi Kur'an, u vrijeme bijednog stanja muslimanskih naroda, uistinu postao uputa i ustav svih muslimana. „Vratiti se izvoru“ u ovoj školi značilo je naučno tumačiti Božiju Riječ tumačenjem koje će biti lišeno svih legendi, falsifikata i jalovih misaonih fabrikacija; drugim riječima, u tefsiru pokazati da između nauke i vjere nema nesklada i nastojati rješavati društvene probleme savremenog doba u kome su se muslimani udaljili od kur'anske Upute jer – Kur'an je Knjiga upute, spoznaje i orijentacije (fe'l-Qur'anu kitabu hidajetin ve rešadin ve tevdžih). Ovdje nije mjesto da govorimo o dometima i stranputicama ovog smjera u tefsiru. Više nas interesira onaj drugi smjer.

Iako su taj smjer zagovarali i na svoj način u njemu učestvovali mnogi mislioci, ipak je najznačajnija figura toga obnoviteljskog smjera bio šejh Emin el-Huli. Iako ova škola u tefsiru nije izravno izražavala svoje neslaganje sa Abduhuovom obnoviteljskom strujom, u njezinoj koncepcijskoj osnovi se da razvidjeti da ona odbacuje neke postavke tog puta u obnovi. Uz Emina el-Hulija, najznačajniji mufessiri ovoga smjera bijahu Sejjid Qutb i Muhammed Husejn et-Tabataba'i. Sva trojica odbacuju imitacije zapadnjačkog progressa i oduševljeno preuzimanje naučnog „potvrđivanja“ vjerskih istina.

Emin el-Huli Kur'an posmatra kao najveću knjigu na arapskom jeziku i odlučuje se da ga studira *edebijjen ve fennijjen*, u njegovoj literarnoj i umjetničkoj dimenziji imajući pri tome na umu da su ciljevi Kur'ana mnogo dalji i veći od njegovih estetskih ciljeva. Huli kaže: „Kur'an je najveća knjiga na arapskom jeziku, čiji je književni utjecaj ogroman. To je knjiga koja je Arape učinila vječitim i koja je sačuvala njihovo biće. To je knjiga koja je i sama postala vječitom zajedno sa Arapima; ona je njihov ponos i ukras njihova naslijeđa... Tefsir je danas: literarno istraživanje savršene forme i čvrsto uređenog ustrojstva; njegov prvi cilj je, dakle, literarni, i to najprije onaj na planu morfologije – bez utjecaja bilo kakvog gledišta. Na ovom osnovu se kasnije grade svi ostali ciljevi Kur'ana.“⁶ Dakle, Hulijev metod ne rastavlja Kur'an od ovosvjetskog života, od njegove misije upućivanja i pravnog reguliranja društvenih odnosa; Kur'an je temelj razvoja i prosvjećivanja; on je uzvišena tvrđava koja svoje sljedbenike čuva od mezhebskog ekstremizma i razilaženja u vjerovanju; ona sve one koji imaju bilo kakav doticaj sa arapskim jezikom i islamom podučava njihovom ugledu i jača im svijest o njihovom ogromnom kulturnom naslijeđu; ona ima skrivene riznice koje se ne mogu otkriti samo na temelju usko shvaćenih vjerskih propisa nego i na temelju njegove jezičke umjetnosti; itd.

Na tom tragu, Sejjid Kutb je ispisao svoj znamenti tefsir *Fi zilali'l-Kur'an* (U hladovima Kur'ana) u kome se bavi ukupnom jezičkom stranom Allahove, dž.š., Knjige, njezinim čudesnim stilom i neiscrpnim smislovima i porukama, da bi, sa te platforme, otkrivajući sve nove i nove veze između ajeta i sura, isticao kako je osnovni cilj Kur'ana da uspostavi islamsko društvo koje bi sve svoje unutarnje i vanjske odnose reguliralo Kur'anom kao svojim ustavom i Poslanikovim Sunnetom kao savršenoj manifestaciji toga ustava. U također poznatoj studiji *Et-Tasviru'l-fennijju fi'l-Kur'an* (Umjetničko slikovito predstavljanje u Kur'anu), koja je prethodila njegovom tefsiru, Kutb je govorio o „pokretnim značenjima“ i „univerzalnim personalitetima“ Kur'ana, čime je izveo naučnu revoluciju u tefsiru: čitanju, razumijevanju i tumačenju Veličanstvene Knjige.⁷ Na drugoj strani, u svijetu ši'ijskog islama, 'Allameh Sejjid Muhammed Husejn et-Tabataba'i ispisao je svoj ni ši'ijski ni sunnijski već i ši'ijski i sunnijski *El-Mizan* (Pravedno Mjerilo), tefsir krcat

⁶ Navedeno prema Ali Sagirovoj studiji, str. 148.

⁷ V. analizu te Kutbove studije u našem radu pod naslovom „Kur'ansko slikovito izražavanje“, Zbornik radova FIN-a, 6, 2000.

jezičkim i stilističkim analizama i, u isto vrijeme, tefsir koji Ummet brani od najezde pokvarenjačkih filozofija i ideologija koje vode u zabludu i nered na Zemlji. I jedan i drugi mufessir, kada se višekratno vraćaju svojim osnovnim zahtjevima, rekli bismo: svojoj osnovnoj temi, služe se tematskim metodom u tumačenju Kur'ana; oni uzimaju dijelove sa različitih mjesta Mushafa i, tako grupirane, stavljaju ih pred sebe i onda iz njihova contextum-a (ar. es-sijaq) izvlače smislove i poruke Allahove, dž.š., Knjige. „Mi želimo“ - kaže *Ali es-Sagir* – „da Kur'an zauzme svoje mjesto u životu, nauci, društvu, zakonodavstvu, filozofiji, ekonomiji i povijesti. Tematski tefsir Kur'ana donosi detaljne rasprave o određenoj temi, ali tek nakon što smo iscrpili istraživanje ajeta za ajetom u njihovom tevqifi rasporedu. Na ovaj način mi otkrivamo ciljeve Allahove, dž.š., Knjige... i to je za nas istinski tematski tefsir.“⁸

To je ona najhitnija razlika između ovog, suštinski racionalnog, i tradicionalnog tefsira; naime, u ovom drugom tefsiru, njihovi predstavnici u kontinuitetu slijede ajet za ajetom po tevqifi rasporedu, počevši od Bismille u Fatihi do posljednjih ajeta kratke sure En-Nas (Ljudi).⁹ Kao što će uvaženi čitalac vidjeti dok bude čitao tefsir jedne po jedne sure u ovoj knjizi, njezin autor, šejh Muhammed el-Gazali, nadilazi čak i Kutbov i Tabataba'ijev metod; on tumači suru po suru i to tako što u svakoj otkrije njezin „torzo“, onaj strukturalni plan po kome je „skrojena“, što otkriva njezinu glavnu temu ili teme i povezuje ih sa tim „torzom“, a onda - na jedan esejistički način - otkriva one „šavove“ koje gusto istakani Allahov, dž. š., *Tekst donosi sa sobom, povezuje jedan sa drugim konce kur'anskoga tkanja*. Ukratko, on sam - nakon što je sabrao golemo mufessirsko i životno iskustvo - u svojoj zrelosti umuje o Kur'anu i nad Kur'anom. Među muslimanskim istraživačima Kur'ana nema razmimoilaženja u pogledu autentičnosti kur'anskoga Teksta; njihova razilaženja su česta, ponekad i oštro suprotstavljena, u pogledu preciznog interpretiranja i aplikacije kur'anskih iskaza i instrukcija. Pitanja se množe, život postaje sve kompleksniji, a potreba za novim osvjetljavanjem / istraživanjem značenja kur'anskoga Teksta raste iz dana u dan. Šejh Muhammed el-Gazali u svome tefsiru demonstrirao je jedan uvjerljiv

⁸ Ali es-Sagir, nav. dj., 152.

⁹ Osjećamo se obaveznim ovdje naglasiti da se uzimanje i grupiranje ajeta iz različitih sura u tematskom metodu tumačenja Kur'ana ne smije shvatiti da se time remeti tevqifi raspored ajeta i sura. Niko to nema pravo činiti budući da takav raspored ima svoju duboku svrhu; na koncu, taj raspored je dio Objave, ali o tome nije potrebno ovdje šire raspravljati.

metod po kome svaka sura ima svoj jedinstveni koherentni i integralni karakter.

Druga odlika Gazalijevog metoda sastoji se u tome što on kur'anske teme sagledava unutar njihovog historijskog i kulturalnoga konteksta, a onda, vrlo često, uspostavlja paralele između toga, historijskoga svijeta, i savremenog doba - svaki put pokazujući Kur'an kao Knjigu-vodiča, kao Tekst koji tematizira i savremena pitanja i nudi svoje odgovore na njih. Ova vrsta tematskog metoda ne potcjenjuje niti zamjenjuje tradicionalne metode i pristupe Veličanstvenom Kur'anu; Gazali izražava divljenje prema velikome trudu koji su generacije mufessira ostavile u prethodnim stoljećima, a njegov metod / tefsir samo je jedan u nizu pokušaja da se bolje razumije neiscrpiva Riječ Kur'ana, taj šadrvan spoznaja, taj vodič čovječanstva, taj živi dokaz veličine i moći Uzvišenog Allaha.

Ve ma tevfiiki illa billah

Sarajevo, 11. safer 1424 / 13. april 2003.

Dr. Džemaludin Latić

SADRŽAJ

TEMATSKI TEFSIR KUR'ANA OD ŠEJHA MUHAMMEDA EL-GAZALIJA	5
ŠEJH MUHAMMED EL-GAZALI	9
NAPOMENE	14
TEMATSKI	15
UVODNIK	17
EL-FATIHA/OTVARANJE KNJIGE	21
EL-BEKARE/KRAVA	25
ALI 'IMRAN/IMRANOVA PORODICA.....	47
EN-NISA'/ŽENE	71
EL-MA'IDA/SOFRA.....	103
EL-EN'AM/STOKA	127
EL-A'RAF/ZIDINE	149
EL-ENFAL/PLIJEN.....	171
ET-TEVBA/POKAJANJE	187
JUNUS/JUNUS	207
HUD/HUD	223
JUSUF/JUSUF.....	237
ER-RA'D/GRMLJAVINA.....	253
IBRAHIM/IBRAHIM	261
EL-HIDŽR/HIDŽR.....	269
EN-NAHL/PČELE	277
EL-ISRA'/ NOĆNO PUTOVANJE.....	291
EL-KEHF/PEĆINA	307
MERJEM/MERJEMA.....	323
TA HA/TAHA.....	333
EL-ENBIJA'/VJEROVJESNICI	343
EL-HADŽDŽ/HADŽDŽ.....	351
EL-MU'MINUN/VJERNICI.....	363

EN-NUR/SVJETLOST	371
EL-FURKAN/FURKAN	379
EŠ-ŠU'ARA'/PJESNICI	387
EN-NEML/MRAVI	395
EL-KASAS/KAZIVANJE	403
EL-'ANKEBUT/PAUK.....	415
ER-RUM/VIZANTIJCI	423
LUKMAN/LUKMAN	431
ES-SEDŽDE/PADANJE NIČICE	435
EL-AHZAB/SAVEZNICI	439
SEBE'/SABA.....	449
FATIR/STVORITELJ.....	457
JA SIN/JASIN	463
ES-SAFFAT/REDOVI	469
SAD/SAD	477
EZ-ZUMER/SKUPINE	485
RADI U IME JEDNOG ALLAHA	491
GAFIR (EL-MU'MIN)/VJERNIK	497
FUSSILET/OBJAŠNJENJE	505
EŠ-ŠURA/DOGOVARANJE	513
EZ-ZUHRUF/UKRAS	519
ED-DUHAN/DIM.....	527
EL-DŽASIJE/ONI KOJI KLEČE	531
EL-AHKAF/PJEŠČANI BREŽULJCI	535
MUHAMMED/MUHAMMED	543
EL-FETH/POBJEDA	547
EL-HUDŽURAT/SOBE	555
KAF/KAF.....	559
EZ-ZARIJAT/ONI KOJI PUŠU	563
ET-TUR/GORA	567
EN-NEDŽM/ZVIJEZDA	571
EL-KAMER/MJESEC	575

ER-RAHMAN/SVEMILOSNI	579
EL-WAKI'A/DOGAĐAJ	583
EL-HADID/ŽELJEZO	605
EL-MUDŽADELE/RASPRAVA	613
EL-HAŠR/PROGONSTVO	617
EL-MUMTEHINE/ISPITANA.....	621
ES-SAFF/BORBENI RED	625
EL-DŽUMU'A/PETAK	629
EL-MUNAFIKUN/DVOLIČNJACI	631
ET-TEGABUN/SAMOOBMANA.....	633
ET-TALAK/RAZVOD BRAKA	637
ET-TAHRIM/ZABRANA	641
EL-MULK/VLAST	645
EL-KALEM/PERO.....	649
EL-HAAKKA/ČAS NEIZBJEŽNI	653
EL-ME'ARIDŽ/PUTEVI USPONA	655
NUH/NUH	657
EL-DŽINN/DŽINI	659
EL-MUZZEMMIL/ U MOTANI.....	663
EL-MUDESIR/POKRIVENI	665
EL-KIJAME/SUDNI DAN	669
EL-INSAN/ČOVJEK	671
EL-MURSELAT/ODASLANI MELECI	673
EN-NEBE'/VIJEST	677
EN-NAZI'AT/MELECI KOJI ČUPAJU	679
'ABESE/NAMRŠTIO SE.....	681
ET-TEKWIR/POTAMNENJE SUNCA	683
EL-INFITAR/RASCJEPLJENJE NEBA.....	685
EL-MUTAFFIFUN/ONI KOJI NA MJERI ZAKIDAJU	687
EL-INŠIKAK/RASPUKNUĆE NEBA	690
EL-BURUDŽ/SAZVIJEŽĐA	692
ET-TARIK/DANICA	694

EL-A'LA/SVEVIŠNJI	696
EL-GAŠIJE/TEGOBNA NEVOLJA.....	698
EL-FEDŽR/ZORA.....	700
EL-BELED/GRAD	703
EŠ-ŠEMS/SUNCE.....	705
EL-LEJL/NOĆ	706
ED-DUHA/JUTRO.....	707
EL-INŠIRAH/ŠIROKOGRUDNOST	710
ET-TIN/SMOKVA.....	712
EL-'ALEK/ZAMETAK	714
EL-KADR/NOĆ KADR	716
EL-BEJJINE/DOKAZ RAZGOVIJETNI.....	717
EZ-ZILZAL/ZEMLJOTRES.....	720
EL-'ADIJAT/ONI KOJI JURE.....	721
EL-KARI'A/SMAK SVIJETA.....	722
ET-TEKASUR/NADMETANJE U ZGRTANJU IMETKA	723
EL-'ASR/VRIJEME KOJE NIŠTI.....	725
EL-HUMEZE/KLEVETNIK	726
EL-FIL/SLON	727
KUREJŠ/KUREJŠIJE	728
EL-MA'UN/DOBROČINSTVO.....	729
EL-KEWSER/MNOGO DOBRO.....	730
NEVJERNICI – EL-KAFIRUN	731
EN-NASR/POMOĆ	732
EL-LEHEB/PLAMEN	733
EL-IHLAS/ISKRENOST.....	735
EL-FELEK/SVITANJE.....	737
EN-NAS/LJUDI	739
NOVI NAČIN U TUMAČENJU KUR'ANI-KERIMA	741

Šejh Muhammed el-Gazali rođen je 22. septembra 1917. g. u Egiptu, u provinciji Buhajra.

Šejh Muhammed el-Gazali za mladosti je studirao na El-Azharu, na Fakultetu za teološke studije, koji je završio 1941. g. Na El-Azharu je nastavio studirati postdiplomske studije tokom naredne četiri godine i sa velikim uspjehom stekao titulu 'alima (še-hadah 'alimijjah), koja je u rangu doktorata iz islamskih nauka.

Boravio je i predavao na univerzitetima u Saudijskoj Arabiji (Univerzitet Ummul-Qura), Jordanu, Maleziji, Kataru i brojnim drugim muslimanskim zemljama. Za svoje djelovanje i za brojna djela koja je napisao dobio je mnoge nagrade i visoka priznanja. Među njima su najpoznatije Nagrada Kralja Fejsala za doprinos islamu i Medalja Prvog Reda Republike Egipat (1989.) za svoja pisana djela. Umro je 9. marta 1996. g. u mjestu Dženadirijja kod Rijada, Saudijska Arabija. Ukopan je u mezarju kod Poslanikove džamije Medini, po vlastitoj želji. Prema raspoloživim izvorima, šejh Muhammed El-Gazali napisao je više od šezdeset knjiga o islamu.

...Ja sam - u svjetlu onoga što osjeća moja duša - došao do saznanja da muslimanima treba tefsir ove vrste. Kako? Pa ja se sa Kur'anom družim od svoga djetinjstva; u desetoj godini naučio sam ga napamet i nisam prestao da ga učim i izučavam sve do danas, a prevah sam osamdesetu.

Međutim, meni je odmah postalo jasno da sam u stanju zahvatiti samo manji dio kur'anskih značenja i da moja duhovna moć ne može kročiti dalje od onih najbližih značenja i onog zvona ili odjeka kur'anskih rečenica i iskaza te sam počeo sebi govoriti: Moja je obaveza da najdublje razmišljam o Kur'anu, onako kako zahtijeva njegova veličanstvena pozicija! Morao sam zaroniti u dubine svakog ajeta kako bih dokučio njegove veze sa onim što mu prethodi i sa onim što dolazi poslije njega te da prepoznam kako je svaka sura kao cjelina unutar sebe čvrsto povezana i harmonična..." (Muhammed el-Gazali)

...Od velikog naučnog značaja je što je Šejh el-Gazali uspio napisati ovaj Tematski tefsir Kur'ana i dati svoje tumačenje svih kur'anskih sura. To su prevodioci mastralno odradili prenoseći značenje ove izvanredne knjige na bosanski jezik. U osnovi, ovo je sažeti tefsir u kome se El-Gazali osvrtao samo na ona pitanja i ajete koji su planirani koncepcijom ovoga njegov djela. Zato, ko želi imati sumarni uvid u razumijevanje Allahove knjige, treba pročitati El-Gazalijev Tematski tefsir Kur'ana..." (mr. Muharem Omerđić)

CNS
CENTAR ZA NAUČNE STUDIJE
CENTRO PER STUDIUM
S A A A

ISBN 978-9958-022-88-3

El-Kelameh